

**Hallituksen esitys Eduskunnalle vesilainsäädännön
uudistamiseksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti vesilainsäädännön uudistaminen. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi vesilaki ja tehtäväksi muuhun lainsäädäntöön tästä johtuvat muutokset.

Uudistuksella pyritään tehostamaan vesitalousasioiden käsittelyä sekä selkeyttämään vesilain ja muun ympäristön käyttöä koskevan lainsäädännön välistä suhdetta.

Vesilain mukaiset yleiskäyttöoikeudet säilyisivät entisellään. Vesitaloushankkeiden luvanvaraisuutta ja lupaharkintaa koskeviin säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi vähäisiä tarkistuksia. Tarkistuksilla pyritään myös edistämään vesistöjen kunnostushankkeita. Pienten vesitaloushankkeiden ennakkovalvontaa ehdotetaan tehostettavaksi ilmoitusmenettelyn käyttöalaa laajentamalla.

Vesivoiman hyödyntämistä koskevat säännökset säilyisivät pääosin ennallaan. Veden ottamista koskevaan sääntelyyn ei ehdoteta

tehtäväksi merkittäviä muutoksia. Veden ottamista koskevaa etusijajärjestystä ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi siten, että se korostaa paikallisten vedenottamistarpeiden ensisijaisuutta. Vedenottamoiden suoja-aluejärjestelmän käyttöä ehdotetaan laajennettavaksi.

Vesioikeudellisia yhteisöjä koskevia säännöksiä ehdotetaan yhtenäistettäväksi. Viranomaisjärjestelmään ei ehdoteta tehtäväksi tarkistuksia.

Katselmustoimituksesta ja lopputarkastuksesta ehdotetaan luovuttavaksi. Vesilain mukaiset menettelyt säilyisivät muutoin pääosin nykyisenlaisina.

Vesitalouslupien jälkikäteistä tarkistamista ehdotetaan helpotettavaksi. Lakiin esitetään lisäksi sisällytettäväksi mahdollisuutta määrätä vesitalouslupa raukeamaan.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan puolen vuoden kuluttua niiden vahvistamisesta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	6
1 JOHDANTO.....	6
2 NYKYTILA.....	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1 Yleistä.....	6
2.1.2 Vesilaki.....	6
2.1.2.1 Taustaa.....	6
2.1.2.2 Vesilain muutokset.....	7
2.1.2.3 Vesilain keskeinen sisältö.....	10
Vesilain rakenne.....	10
Viranomaisjärjestelmä.....	10
Yleiskielto- ja luvantarvejärjestelmä.....	10
Lupajärjestelmän perusteet.....	11
Lupaharkinta.....	11
Lupamääräykset.....	11
Pakkotoimet.....	11
Korvausjärjestelmä.....	12
Menettely vesitalousasioissa.....	12
Valvonta ja hallintopakko.....	12
2.1.3 Ympäristönsuojelulaki.....	13
2.1.4 Laki vesienhoidon järjestämisestä.....	13
2.1.5 Vesihuoltolaki.....	14
2.1.6 Terveystoimintalaki.....	14
2.1.7 Luonnonsuojelulaki.....	14
2.1.8 Maankäyttö- ja rakennuslaki.....	15
2.1.9 Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta.....	16
2.1.10 Saamelaisten oikeudet.....	16
2.2 Euroopan yhteisön lainsäädäntö.....	17
2.3 Vesilainsäädäntö eri maissa.....	17
2.3.1 Ruotsi.....	17
2.3.2 Saksa.....	18
2.3.3 Ranska.....	19
2.4 Kansainväliset sopimukset.....	20
2.4.1 Itämeren suojelusopimus.....	20
2.4.2 Euroopan talouskomission rajavesistösojimus.....	20
2.4.3 Kahdenväliset rajavesistösojimus.....	21
2.5 Nykytilan arviointi.....	22
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	25
3.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot.....	25
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	27
Vesilaki.....	27
Muu lainsäädäntö.....	30
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	31

4.1	Taloudelliset vaikutukset	31
4.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	32
4.3	Ympäristövaikutukset	33
4.4	Yhteiskunnalliset vaikutukset	33
5	ASIAN VALMISTELU.....	34
5.1	Valmistelun vaiheet ja valmisteluaineisto.....	34
	Vesilakitoimikunta	34
	Vesilakityöryhmä	36
	Lakiehdotusten viimeistely.....	37
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	37
	Lausunnonantajat.....	37
	Yleisiä huomautuksia	38
	Yksityiskohtaisia huomautuksia	39
	Vesilain lupaharkinta.....	39
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	40
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	41
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	41
1.1	Vesilaki	41
	1 luku Yleiset säännökset.....	41
	2 luku Yleiset oikeudet, velvollisuudet ja rajoitukset	45
	3 luku Luvanvaraiset vesitaloushankkeet.....	57
	4 luku Veden ottaminen	77
	5 luku Ojitus.....	89
	6 luku Keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen.....	107
	7 luku Vesistön säännöstely	114
	8 luku Vesivoiman hyödyntäminen.....	119
	9 luku Puutavaran uitto	124
	10 luku Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet	132
	11 luku Hakemusmenettely	138
	12 luku Vesioikeudellinen yhteisö	150
	13 luku Korvaukset	156
	14 luku Valvonta ja hallintopakko	168
	15 luku Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano.....	175
	16 luku Rangaistussäännökset.....	179
	17 luku Kiinteistöoikeudellisia säännöksiä	181
	18 luku Erinäisiä säännöksiä	185
	19 luku Voimaantulo	191
1.2	Ympäristönsuojelulaki	196
1.3	Maankäyttö- ja rakennuslaki	200
1.4	Laki vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä	201
1.5	Laki Suomen talousvyöhykkeestä.....	203
1.6	Luotsauslaki	203
1.7	Laki peruskuivatustoiminnan tukemisesta	203
1.8	Luonnonsuojelulaki.....	204
1.9	Vesiliikennelaki	204
1.10	Maastoliikennelaki	204
1.11	Kiinteistönmuodostamislaki.....	205
1.12	Laki Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksu- tussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta.....	205

1.13	Patoturvallisuuslaki	205
1.14	Kalastuslaki	205
1.15	Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta	205
1.16	Laki eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain 2 ja 3 §:n kumoamisesta	205
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	205
3	VOIMAANTULO	207
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	207
	Omaisuuksien suoja	207
	Yleiskäyttö	207
	Vesitaloushankkeen edellyttämät käyttöoikeudet	208
	Vastuu ympäristöstä	209
	Kansalaisten osallistuminen	210
	Oikeusturva	210
	Kotirauha	211
	Siirtymäsäännökset	211
	Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate	212
	Laki eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista	212
	LAKIEHDOTUKSET	215
	1. Vesilaki	215
	2. Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta	283
	3. Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta	288
	4. Laki vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain muuttamisesta	289
	5. Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 ja 12 §:n muuttamisesta	292
	6. Laki luotsauslain 5 §:n muuttamisesta	292
	7. Laki peruskuivatustoiminnan tukemisesta annetun lain muuttamisesta	293
	8. Laki luonnonsuojelulain 53 ja 57 a §:n muuttamisesta	295
	9. Laki vesiliikennelain 4 ja 19 §:n muuttamisesta	296
	10. Laki maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta	296
	11. Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta	297
	12. Laki Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta	298
	13. Laki patoturvallisuuslain 3 §:n muuttamisesta	299
	14. Laki kalastuslain muuttamisesta	299
	15. Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta	300
	16. Laki eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain 2 ja 3 §:n kumoamisesta	301
	LIITE	302
	RINNAKKAISTEKSTI	302
	2. Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta	302
	3. Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta	312
	4. Laki vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain muuttamisesta	314
	5. Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 ja 12 §:n muuttamisesta	320

6. Laki luotsauslain 5 §:n muuttamisesta	321
7. Laki peruskuivatustoiminnan tukemisesta annetun lain muuttamisesta	322
8. Laki luonnonsuojelulain 53 ja 57 a §:n muuttamisesta	325
9. Laki vesiliikennelain 4 ja 19 §:n muuttamisesta	327
10. Laki maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta	328
11. Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta.....	329
12. Laki Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta	331
13. Laki patoturvallisuuslain 3 §:n muuttamisesta	332
14. Laki kalastuslain muuttamisesta.....	333
15. Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta	334

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Vesilaki (264/1961) tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1962. Lakia on muutettu useaan otteeseen osittaisuudistuksin. Osa laista on kuitenkin edelleen alkuperäisessä muodossaan. Viimeisin suuri muutos vesilakiin tehtiin ympäristönsuojelulain (86/2000) säätämisen yhteydessä, kun vesien pilaantumisen torjuntaa koskeva sääntely siirrettiin vesilain ympäristönsuojelulakiin. Muutos korosti vesilain luonnetta vesivaroja ja vesiympäristön käyttöä koskevana ja eri intressejä yhteen sovittavana yleisenä vesitalouslakina. Useista osittaisuudistuksista johtuen vesilaki on muuttunut osin hajanaiseksi ja vaikeaselkoiseksi. Lisäksi vesien ja vesivarojen käyttöön kohdistuvat odotukset, yhteiskunnalliset arvostukset sekä kansallinen ja ylikansallinen sääntelyjärjestelmä ovat vesilain voimassaolon aikana muuttuneet olennaisesti.

Vesilain uudistamista puoltavat siten useat syyt. Lain keskeisiä periaatteita ja soveltamisalaa ei ole tarpeen olennaisesti muuttaa. Lain ajantasaistamiseksi tarpeelliset uudistukset ovat kuitenkin niin merkittäviä, ettei niiden toteuttaminen osittaisuudistuksella ole mahdollista tai ainakaan tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi laki, joka korvaisi nykyisen vesilain. Uudistuksen taustalla ovat aineellisten tarkistamistarpeiden lisäksi pyrkimys selkeämpään sääntelyyn.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Yleistä

Vesilaki muodostaa keskeisen vesien ja vesivarojen käyttöä ja siihen kohdistuvia oikeuksia jäsentävän normiston, joka sisältää aineellisten säännösten lisäksi vesiasioiden käsittelyä koskevat säännökset. Ympäristönsuojelulaisissa (86/2000) säädetään pinta- ja pohjavesien suojelemisesta pilaantumista aiheut-

tavalta toiminnalta. Laki vesienhoidon järjestämisestä (1299/2004) sisältää säännökset vesien tilan luokittelusta ja suunnittelujärjestelmästä, jolla pyritään parantamaan pinta- ja pohjavesien tilaa.

Muita vesiasioissa merkityksellisiä säädöksiä ovat vesihuoltolaki (119/2001), joka sääntelee vesihuoltoa ja vesihuoltolaitostoimintaa, terveydensuojelulaki (763/1994), jossa säädetään talousveden ja uimaveden laadusta, luonnonsuojelulaki (1096/1996), joka sisältää säännökset vesiluontotyyppeiden ja vedessä elävien lajien suojelusta, sekä patoturvallisuuslaki (494/2009). Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) sisältää säännöksiä kuivatusvesien johtamisesta. Eräisiin vesitaloushankkeisiin sovelletaan lisäksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (468/1994). Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta (383/2009) saattaa eräissä tilanteissa tulla myös vesiasioissa sovellettavaksi.

2.1.2 Vesilaki

2.1.2.1 Taustaa

Suomen nykyisen vesioikeudellisen järjestelmän juuret ulottuvat Ruotsin keskiaikaiseen lainsäädäntöön. Varhaiselle sääntelylle oli tunnusomaista oikeudenalan jakautuminen kahtaalle. Hyötyisään vesioikeuteen lukeutuivat kaikki vesiluonnonvaran hyödyntämistävät, kun taas suojaavan vesioikeuden piiriin kuuluivat haitallisen veden poistamiseen tähtäävät hankkeet. Vuoden 1734 laki sisälsi runsaasti vesien käyttöä koskevia säännöksiä, joita kehitettiin edelleen vuoden 1868 asetuksessa vedenjohdoista ja vesilaitoksista. Vuoden 1902 vesioikeuslaki sisälsi jo selkeän yleiskieltoihin perustuvan lupajärjestelmän.

Vesioikeuslain uudistamista alettiin valmistella jo 1910-luvulla. Vuonna 1919 asetussa komiteassa, eri virastoissa ja lainvalmistelukunnassa suoritettujen esivalmistelujen jälkeen asetettiin vuonna 1928 vesioi-

keuslakikomitea. Tämä niin sanottu *Hällforsin komitea* julkaisi vuonna 1939 ehdotuksen uudeksi vesioikeuslaiksi laajoine perusteluineen (KM 1939:3). Vuonna 1951 asetettiin uusi komitea, joka sai tehtäväkseen tämän ehdotuksen tarkastamisen. Puheenjohtajansa mukaan *Piipposen vesilakikomiteaksi* kutsuttu komitea julkaisi oman ehdotuksensa uudeksi vesilainiksi vuonna 1958 (KM 1958:97). Ehdotus poikkesi useissa kohdin oleellisesti Hällforsin komitean ehdotuksesta. Pääasiallisesti Piipposen vesilakikomitean ehdotuksen mukainen lakiesitys annettiin eduskunnalle 1959 (HE 64/1959 vp).

Nykyinen vesilaki tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1962. Samanaikaisesti tuli voimaan lakia täydentävä vesiasetus (282/1962). Vesilain kanssa samaan aikaan annettiin laki eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista (266/1961). Laki säädettiin valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla. Sen tarkoituksena oli muun muassa valtuuden antaminen vesilain säätämiseen sellaisten vesilain nojalla vesien käyttöä varten myönnettävien, toisen omaisuuden kohdistuvien lunastus- ja käyttöoikeuksien osalta, joiden antaminen merkitsi perustuslain säätämisyjärjestystä vaativaa poikkeamista hallitusmuodon 6 §:n säännöksestä.

2.1.2.2 Vesilain muutokset

Vesilakia on muutettu useaan otteeseen. Osa muutoksista on ollut luonteeltaan teknisiä, muusta lainsäädännöstä johtuvia terminologisia tarkistuksia.

Lailla 453/1963 vesilakiin lisättiin niin sanotut katastrofissäännökset. Lailla 605/1982 pyrittiin lisäämään yhteiskunnan mahdollisuuksia estää ja vähentää poikkeuksellisia tulvivaaroja maataloudelle ja vesistöjen rannoilla asuville aiheutuvia vahinkoja. Samalla rajoitettiin valtion korvausvastuuta vaarantorjuntatoimista.

Lailla 606/1982 muutettiin vesilain 2 luvun 26 §:n niin sanottua työlupaa koskevia säännöksiä. Muutoksen jälkeen töidenaloittamislupaa voi saada aikaisintaan silloin, kun vesioikeus on antanut varsinaisessa lupa-asiaa päätöksen. Lisäksi säännöksiä töidenaloittamislupaa myöntämisedellytyksistä ja sen kohteena olevista töistä ja toimenpiteistä sel-

vennettiin ja täsmennettiin. Hankkeen vaikutusalueella asuvien oikeusturvan parantamiseksi säädettiin mahdollisuus muutoksenhakuun töidenaloittamislupaa koskevaan päätökseen. Muutoksenhakumahdollisuus ei kuitenkaan koske korvauksia. Muutoksenhakuviranomainen voi määrätä töiden jatkamisen keskeytettäväksi tai rajoitettavaksi. Vahingonkärsijöiden asemaa parannettiin myös mahdollistamalla ennakkokorvausten suorittaminen jo töidenaloittamislupapäätöksen yhteydessä.

Lailla 467/1987 vesilakiin tehtiin lukuisia muun muassa vesiensuojelua, korvauksia ja velvoitteita, vesistön virkistyskäyttöä, muutoksenhakujärjestelmää ja asiantuntemuksen lisäämistä koskevia muutoksia. Vesiensuojelun tehostamiseksi tarkistettiin vesistön muuttamis- ja pilaamiskieltoa sekä tiukennettiin lupien myöntämisedellytyksiä. Virkistyskäyttöä koskeva maininta lisättiin eräisiin keskeisiin vesilain säännöksiin. Lisäksi järvenlaskuhankkeita koskevien lupien myöntämisedellytyksiä tiukennettiin. Yleiskalastusoikeuden perusteella kalastavan ammattikalastajan korvausoikeudellista asemaa parannettiin. Kalanhoitovelvoitetta koskevia perussäännöksiä yhdenmukaistettiin. Vesiensuojelumaksuina kerättyjen varojen käyttö rajoitettiin vesiensuojeluun, erityisesti kunostustyöstä johtuviin menoihin. Kalanhoitomaksua, vesiensuojelumaksua ja säännöstelymaksua koskevia säännöksiä muutettiin niin, että kustannustason nousu tulee otetuksi huomioon.

Lisäksi lailla 467/1987 muodostettiin vesiylioikeudesta itsenäinen ylioikeus kaikkia vesiasioita varten. Samalla purettiin vesilain kaksijakoinen muutoksenhakujärjestelmä. Vesiylioikeus oli yleensä viimeinen muutoksenhakuaste. Sen päätöksistä voitiin valittaa ainoastaan valituslupaa perusteella joko korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oikeuteen. Korkein hallinto-oikeus käsittelee hakemusasioissa tehdyt valitukset niihin liittyvine korvauskysymyksineen.

Samassa yhteydessä säädettiin lisäksi menettelyistä, jossa lupaa koskevan hakemuksien käsittelyn yhteydessä voidaan esittää myös vanhojen vahinkojen korvaamista koskeva vaatimus. Jos hakemusasia on ratkaistu luvan osalta erikseen ja korvauskysymykset

siirretty myöhemmin käsiteltäväksi, korvausvaatimus vanhoista vahingoista voidaan tehdä myös myöhemmässä käsittelyssä.

Lupamenettelyä koskevia säännöksiä muutettiin siten, että laajan vesihankkeen vaikutusalueen asukkaat saivat paremmat mahdollisuudet esittää mielipiteensä hankkeesta katselmuksitoimituksessa ja vesioikeudessa.

Lailla 468/1987 muutettiin vesilain 18 ja 21 luvun katselmuskustannuksia koskevia säännöksiä siten, että hakijan suoritettavaksi määrättävät kustannuserät rajattiin ja yksilöitiin aiempaa täsmällisemmin, menettelyä tarkistettiin ja oikeusturvaa parannettiin erityisesti edunmenetystä kärsineen hakijan osalta. Lisäksi lain lopputarkastusta koskevaa säännöstöä täydennettiin kustannusten suorittamisen osalta.

Lailla 453/1988 muutettiin vesilain 19 ja 21 lukua vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetussa laissa (451/1988) tarkoitetun tilusjärjestelyn ja ojituksen yhteensovittamiseksi.

Lailla 308/1990 muutettiin vesilain mukaista katselmuksitoimitusta koskevia säännöksiä siten, että vesioikeus voi määrätä katselmuksitoimituksen pidettäväksi ainoastaan laajoissa hakemusasioissa. Katselmuksitoimitusmenettelyä yksinkertaistettiin siten, että siihen sisältyy aikaisempaa vähemmän menettelyvaiheita. Vesioikeuden ja katselmuksitoimituksen välistä yhteistyötä lisättiin. Lailla myös järjestettiin uusi menettely, jossa vesioikeus voi eräissä erityistilanteissa määrätä suoritettavaksi lisätutkimuksen jostakin hakemusasian ratkaisemiseen vaikuttavasta osakysymyksestä, joka on ilmennyt asianosaisten kuulemisen jälkeen. Menettelyä kutsutaan selvitysmenettelyksi.

Lailla 629/1991 vesilakia muutettiin siten, että uusien vesistön säännöstelyyn annettavien lupien ehdot tulevat määrääjain tarkistettaviksi. Ojitushankkeissa tapahtuva purojen perkaaminen saatettiin muun vesirakentamisen tapaan luvanvaraiseksi. Luvanvaraisuus on tapauskohtaista ja perustuu hankkeen haitallisiin vaikutuksiin. Merenkulun turvalaitteiden, kuten viittojen, merkkien ja loistojen sijoittamista toisen maalle koskevat säännökset uudistettiin siten, ettei alueen omistaja joudu erikseen hakemaan korvauksia. Sijoittaminen omistajan tietämättä ei enää ole

mahdollista. Eräitä valtioneuvoston yleisistunnon tehtäviä siirrettiin asianomaisille ministeriöille. Kuntien ympäristönsuojelulautakunnille annettiin asianosaisen puhevalta hakemusasioissa. Lisäksi tehtiin eräitä vähäisempiä yksittäisten säännösten tarkistuksia.

Lailla 646/1992 vesilakia muutettiin siten, että julkisen kulkuväylän määräämisestä päättää Merenkulkuhallituksen sijasta vesioikeus. Samalla selvennettiin mahdollisuuksia saada korvausta väylästä ja sen käyttämisestä johtuvista vahingoista. Kunnan ympäristönsuojelulautakunnan valtuuksia valvonta- ja pakkokeinoasioissa lisättiin ja menettelyä eräissä lautakunnalle kuuluvissa asioissa tarkistettiin. Virka-apua koskeviin säännöksiin tehtiin eräitä uhkasakkolain (1113/1990) voimaantulosta johtuvia muutoksia. Eräät sanonnaltaan epäselvät tai puutteelliset säännökset saatettiin vastaamaan vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Toimivaltaa vesijohdon sijoittamista koskevissa asioissa tarkistettiin tapauksissa, joissa johto kulkee useiden kuntien alueella. Pohjaveden muuttamiskiellon ja vesistön muuttamiskiellon välistä suhdetta sekä pohjaveden muuttamiskiellosta poikkeamiseen annetun luvan oikeusvoimaa tarkistettiin. Vesikirjaa koskevat säännökset uudistettiin. Eräitä käytännössä kankeiksi osoittautuneita muutoksenhakusäännöksiä yksinkertaistettiin. Vesilain ja vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain välistä suhdetta ojitusasioissa selvennettiin. Lakiin lisättiin säännökset tiedottamisesta järjestäytymättömän yhteisalueen osakaskunnalle siltä osin kuin kysymys on ympäristönsuojelulautakunnassa käsiteltävistä asioista tai ojitustoimituksesta.

Lailla 87/1993 vesilakia muutettiin osana kansallisen lainsäädännön sopeuttamista Euroopan yhteisöjen oikeuteen Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa edellytyllä tavalla. Lailla panttiin täytäntöön 13 vesialan direktiiviä ja lisäksi neljä muuta ympäristödirektiiviä, jotka koskevat osittain vesiensuojelua. Muutoksen myötä tulivat vesilain tapauskohtaisen päätöksentekojärjestelmän lisäksi noudatettaviksi direktiiveissä säädetyt kiinteät rajoitukset ja muut määräykset.

Lailla 653/1993 vesilakiin tehdyistä muutoksista merkittävin koskee vesien suojelun

ennakkotoimenpidejärjestelmän perustana olevaa valtuutussäännöstä. Muutoksella mahdollistettiin aikaisempaa paremmin ennakkotoimenpidejärjestelmän kehittäminen asetusteitse.

Lailla 1015/1993 muutettiin vesilain eräitä oikeudenkäyntimenettelyä koskevia säännöksiä. Muutos liittyi oikeudenkäymiskaaren oikeudenkäyntiä riita-asioissa yleisissä alioikeuksissa koskevien säännösten uudistamiseen.

Lailla 553/1994 vesilakiin tehtiin erinäisiä muutoksia, jotka koskivat muun muassa lupamenettelyn keventämistä, korvausten samanaikaisuuden lieventämistä, kalataloudellisia velvoitteita koskevia säännöksiä samoin kuin luvan edellytyksiä, määräaikoja ja ilmoitusvelvollisuutta. Lakiin lisättiin myös mahdollisuus tarkistaa epätarkoituksenmukaisiksi osoittautuneita säännöstelymääräyksiä myös ennen vuotta 1991 annettujen lupien osalta. Myös vesilain korkosäännökset uudistettiin samassa yhteydessä.

Lailla 471/1995 vesilakiin lisättiin valtuutussäännös Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivin 91/676/ETY vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta täytöntönpanemiseksi.

Lailla 1347/1995 Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen kytkettyjä valtuutussäännöksiä muutettiin siten, että ne vastaavat Euroopan unionin jäsenyyden vaatimuksia. Vesistöön uitosta jääneiden, haittaa aiheuttavien uppopuiden poistamista helpotettiin. Pohjavettä koskeviin säännöksiin tehtiin eräitä tarkistuksia. Lisäksi tehtiin eräitä lähinnä teknisiä tarkistuksia menettelyn yksinkertaistamiseksi tai vesilain muuttamiseksi vastaamaan muuttunutta muuta lainsäädäntöä.

Lailla 590/1996 järjestettiin lainkäyttömenettelyä hallintoasioissa koskevan hallintolainkäyttölain ja vesilain suhde.

Lailla 1105/1996 vesilakiin lisättiin muun muassa säännökset eräiden pienvesien turvaamiseksi vesistön muuttamiskiellon alaisilta toimenpiteiltä ja pienten purojen suojelun tehostamiseksi. Muutokset liittyivät luonnonsojelulain kokonaisuudistukseen.

Lailla 1063/1999 vesilakiin liitettiin valtuutussäännös EY:n neuvoston niin sanotun kalavesidirektiivin täytäntöön panemiseksi.

Lukuisista muutoksista huolimatta vesilain perusrakenne säilyi kuitenkin jokseenkin ennallaan aina vuonna 2000 tapahtuneeseen vesi- ja ympäristönsuojelulainsäädännön kokonaisuudistukseen saakka. Vesi- ja ympäristönsuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen myötä vesien pilaantumisen torjuntaa koskeva sääntely siirrettiin lailla 88/2000 vesilaista uuteen ympäristönsuojelulakiin muiden ympäristön pilaantumisen torjuntaa koskevien säännösten kanssa. Jätevesien johtamista ja muuta pilaantumista koskeva sääntely sijoitettiin ympäristönsuojelulakiin, ja näitä koskevat säännökset vesilain 1 ja 10 luvuissa kumottiin. Vesilain kielto- ja lupajärjestelmää tarkistettiin. Vesilaki jäi vesitalousasioiden yleislaki, jolla kuitenkin on useita läheisiä yhteyksiä pilaantumisen sääntelyyn. Vesilain päätöksentekojärjestelmää muutettiin niin, ettei vesitalousasioita koskeva päätöksenteko eriydy liikaa ympäristön pilaantumisasioista. Päätöksenteko vesitalousasioissa siirrettiin lakkautetuilta vesioikeuksilta perustetuille ympäristölupavirastoille, jotka ovat hallintoviranomaisia. Vesilain menettelysäännökset muutettiin hallinnolliselle viranomaiselle soveltuviksi ja niitä lähennettiin ympäristönsuojelulain vastaaviin säännöksiin. Rikosasiat ja siviilioikeudelliset korvausasiat siirrettiin käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Muutoksenhakua koskevia vesilain säännöksiä lähennettiin vastaaviin ympäristönsuojelulain säännöksiin. Niin sanottu puhevaltaleikkuri poistettiin ja valituslupajärjestelmästä luovuttiin. Valitusoikeutta laajennettiin siten, että ympäristölupaviraston antamaan päätökseen saavat hakea muutosta asianosaisten ja viranomaisten lisäksi myös eräät yhteisöt.

Vesilakia tarkistettiin myös yhteisalueain tarkistamisen yhteydessä lailla 689/2000, vesihuoltolain säätämisen yhteydessä lailla 121/2001, hallintolain säätämisen yhteydessä lailla 1030/2003, talousvyöhykelain säätämisen yhteydessä lailla 1062/2004, vesienhoidon järjestämisestä annetun lain säätämisen yhteydessä lailla 1301/2004 ja hallintolainkäyttölain muuttamisen yhteydessä lailla 732/2005.

Vesilain hallintopakkosäännöksiä tarkistettiin lailla 386/2009. Uudistus liittyy ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemi-

sen ja korjaamisen osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/35/EY kansalliseen täytäntöönpanoon.

2.1.2.3 Vesilain keskeinen sisältö

Vesilain rakenne

Vesilaki jakautuu 22 lukuun. Lain 1 luvussa on yleisiä säännöksiä ja määritelmiä. Lisäksi luvussa on säännökset vesien käytön yleisistä rajoituksista, yleiskäytöstä ja muista toisen alueeseen kohdistuvista oikeuksista. Lain 2 luku sisältää yleiset säännökset rakentamisesta vesistöön. Nämä koskevat kaikkia vesilain tarkoittamia vesirakennushankkeita ja muodostavat vesirakentamisen sääntelyä koskevan oikeudellisen perustan.

Lain 3—10 luvut sisältävät hanketyyppejä koskevat erityissäännökset. Lain 3 luku sisältää säännökset vesivoiman hyväksikäytöstä, 4 luku kulkuväylistä ja muista vesiliikennealueista, 5 luku puutavaran uitosta, 6 luku ojituksesta, 7 luku vesistön järjestelystä, 8 luku vesistön säännöstelystä, 9 luku veden johtamisesta nesteinä käytettäväksi ja pohjaveden ottamisesta ja 10 luku jäteveden johtamisesta.

Vesilain mukaisista hankkeista johtuvien vahinkojen korvaamista koskevat säännökset ovat 11 luvussa, 12 luvussa erinäiset säännökset ja 13 luvussa rangaistussäännökset. Vesiasioita käsiteltäessä noudatettavaa menettelyä sekä valvontaa koskevat säännökset sisältyvät 14—21 lukuihin. Lain 14 luku sisältää viranomaisia koskevat yleiset säännökset ja 16 luku säännökset hakemusioiden käsittelystä aluehallintovirastossa. Lain 17 luvussa säädetään muutoksenhausta, 18 luvussa katselmustoimituksesta ja loppu-tarkastuksesta ja 19 luvussa ojitustoimituksesta. Lain 20 luvussa ovat säännökset kunnan ympäristönsuojeluviranomaisesta. Lain 21 luku sisältää erityisiä määräyksiä muun muassa hallintopakon käytöstä. Lain 22 luvussa ovat siirtymä- ja voimaantulosäännökset.

Viranomaisjärjestelmä

Valtion aluehallinnon uudistuksen jälkeen vesilain mukaisia vesitalousasioita käsittele-

vät aluehallintovirastot (31.12.2009 saakka ympäristölupavirastot), kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ja ojitustoimitukset. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (31.12.2009 saakka alueelliset ympäristökeskukset) toimivat vesitalousasioissa kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten ohella yleisen edun valvojina sekä vesiasioiden yleisinä valvontaviranomaisina. Yleistä kalatalous- etua vesitalousasioissa valvovat kuitenkin ne elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastualueet, joille kalatalousasiat kuuluvat (31.12.2009 saakka työ- ja elinkeinokeskusten kalatalousyksiköt).

Vesiasioihin voidaan katsoa kuuluvan myös erinäiset riita- ja rikosasiat. Merkittävä osa vesioikeudellisista riita-asioista käsitellään niihin kytkeytyvien julkisoikeudellisten liityntöjen vuoksi vesilain mukaisissa lupaviranomaisissa hakemusioidena. Rikosasioiden osalta toimivalta kuuluu yleisille tuomioistuimille. Muutoksenhaku vesiasioissa annetuista lupaviranomaisten päätöksistä on keskitetty Vaasan hallinto-oikeuteen, jonka päätöksiin voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Yleiskielto- ja luvantarvejärjestelmä

Huomattava osa vesienkäytöstä, kuten vesistöissä liikkuminen, talousveden ammentaminen ja eräät vähäiset vesitaloushankkeet kuuluvat ns. yleiskäytön piiriin, joka ei edellytä viranomaislupaa. Näille käyttömuodoille on tunnusomaista niiden haitattomuus muille vesienkäyttäjille. Yleiskäytön rajoja määrittää osaltaan vesioikeudellisen sääntelyn perustan muodostava yleiskieltojärjestelmä. Yleiskieltojärjestelmän piiriin kuuluvat vesistön sulkeminen (1 luvun 12—13 §), vesistön muuttaminen (1 luvun 15 §), niin sanottu pienten vesien muuttaminen (1 luvun 17 §) ja pohjaveden muuttaminen (1 luvun 18 §). Vesistön ja pohjavesiesiintymän pilaantumisen torjunta kuuluvat ympäristönsuojelulain alaan. Mikäli hankkeesta aiheutuu yleiskieltojärjestelmän kieltämiä seurauksia, edellyttää hankkeen toteuttaminen vesioikeudellista lupaa. Lisäksi eräät hanketyypit (vesivoimalaitos, erilaisten siltojen ja johtojen rakenta-

minen) ovat vesilain nojalla luvanvaraisia niiden vaikutuksista riippumatta.

Lupajärjestelmän perusteet

Keskeisin vesioikeudelliseen lupamenettelyyn liittyvä julkisoikeudellinen tehtävä on hankkeen toteuttamisedellytysten ja –tavan ratkaiseminen, eli lupamenettelyssä huomioon otettavien julkis- ja yksityisoikeudellisten intressien yhteensovittaminen. Vesioikeudellisen hankkeen toteuttaminen ulottaa vaikutuksensa usein sijoituspaikkaansa huomattavasti laajemmalle alueelle ja samalla toisten oikeudenhaltijoiden etupiireihin. Lupamenettelyssä ovatkin lähes poikkeuksetta ratkaistavina myös hankkeen toteuttamisesta aiheutuvat, hankkeesta vastaavan ja yksittäisten oikeudenhaltijoiden väliset yksityisoikeuden alaan kuuluvat oikeussuhteet, joihin tyypillisesti liittyvät korvaukset hankkeen aiheuttamista edunmenetyksistä.

Lupaharkinta

Vesilain mukainen lupaharkinta on oikeusharkintaa. Lupaharkinnan ytimen ja keskeisen sisällön muodostaa *intressivertailusäännöstö* (2 luvun 6 §:n 2 momentti), joskin vesilain mukainen vesitalouslupa voidaan myöntää myös hankkeen hyötyisyyden (2 luvun 6 §:n 1 momentti) tai eräiden hankkeiden osalta haittattomuuden perusteella (2 luvun 6 §:n 3 momentti). Intressivertailusäännösten mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeesta saatava hyöty on siitä johtuvaan vahinkoon, haittaan ja muuhun edunmenetykseen verrattuna huomattava. Lupaharkintaan sisältyy niin sanotun *ehdotoman luvanmyöntämiseen* tutkinta (2 luvun 5 §). Säännöksen turvaamat oikeushyvät nauttivat kvalifioitua oikeussuojaa. Vaikka luvan myöntämisen edellytykset muutoin olisivat olemassa, estää näiden oikeuksien loukkaaminen luvan myöntämisen.

Intressivertailussa hankkeesta johtuvana hyötynä pidetään 2 luvun 11 §:n mukaan hankkeen tuottamien yleisten etujen lisäksi maa- tai vesialueen taikka muun omaisuuden tuottavuuden parantumisesta tai omaisuuden hyödyksikäyttöä vaikeuttavan esteen tai haitan poistamisesta aiheutuvaa omaisuuden

käyttöarvon lisääntymistä ja muutakin yrityksen toteuttamisesta välittömästi saatavaa etua. Hankkeesta johtuvana vahinkona, haittana ja muuna edunmenetyksenä otetaan huomioon sekä yleistä etua koskevat että hankkeeseen osallistumattoman henkilön omaisuudelle aiheutettavat sanotunlaiset seuraukset. Intressivertailussa otetaan huomioon myös sellaiset vaikutukset, jotka ovat vaikeasti rahamääräisesti arvioitavissa. Intressivertailu on säilynyt erinäisistä tarkistuksista huolimatta keskeisiltä osiltaan ennallaan. Sen sijaan säännöksen soveltamiskäytäntö on vesilain alkuajoista muuttunut olennaisesti ympäristöarvoja ja ei-rahallisia arvoja painotta-vaan suuntaan.

Lupamääräykset

Hankkeen lupaharkintaan liittyy olennaisena osana lupamääräysten asettaminen. Vesitaloushankkeet on toteutettava siten, että ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä vältettävissä olevat haitat on minimoitava (2 luvun 3 §). Jos vesitaloushanke hakemuksen mukaisesti toteutettuna ei täytä mainittua vaatimusta, on lupaviranomaisen lupaan liitettävien määräyksin muodottava tarpeellisessa määrin hanketta.

Lupamääräysten käyttöalaa ei ole rajattu ainoastaan tietentyypipisten vaikutusten ehkäisemiseksi, vaan niitä voidaan antaa kaikkien vesilain suojaamien oikeushyvien turvaamiseksi. Tyypillisesti lupamääräykset ovat koskeneet hankkeen toteuttamistapaa, vedenkorkeutta, juoksumääriä, hankkeen vaikutusten tarkkailua, vesiväylillä kulkemisen turvaamista, kalastukselle aiheutuvien haittojen kompensointia ja aikaisemmin myös vesistöön johdettavien jätevesien laadulle asetettavia vaatimuksia.

Pakkotoimet

Vesitaloushankkeen toteuttaminen edellyttää useissa tapauksissa sellaisten alueiden käyttöä, joita hankkeen toteuttaja ei omista. Jos hakija ei vapaaehtoisin sopimuksin ole saanut tarpeellisia käyttöoikeuksia mainittuihin alueisiin, voi lupaviranomainen laissa säädettyjen edellytysten täytyessä perustaa hakijalle tarvittavat oikeudet.

Pakkotoimioikeuden perustamisen edellytyksenä on vesioikeudellisen rakentamisluvan lisäksi, että tarvittava alue suurimmalta osaltaan kuuluu hakijalle joko omistusoikeuden tai pysyvän käyttöoikeuden perusteella (2 luvun 7 §:n 1 momentti). Jos hanke on yleisen tarpeen edellyttämä, on pakkotoimioikeus 2 luvun 8 §:n nojalla perustettavissa siinäkin tapauksessa, että 2 luvun 7 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset puuttuvat.

Korvausjärjestelmä

Vesitaloushankkeesta aiheutuva vahinko, haitta tai edunmenetykset on hankkeen toteuttajan korvattava. Vesilain korvausjärjestelmän piiriin kuuluvat lähes kaikki lainmukaisista hankkeista aiheutuneet edunmenetykset. Tyypillisesti korvauksia on määrätty muun muassa lunastus- ja käyttöoikeuksien perustamisesta, kalatalousvahingoista, virkistyskäyttömahdollisuuksien heikentymisestä aiheutuvasta kiinteistön arvon alentumisesta tai vettyimisvahingoista. Vesitalousasioissa noudetaan korvausten määräämisen osalta virallisperiaatetta. Lupaviranomaisen on myöntäessään vesitaloushankkeelle luvan samalla määrättävä, onko tiedossa olevasta eli ennakoitavasta vahingosta, haitasta ja muusta edunmenetyksestä suoritettava ja mihin määrään korvausta.

Menettely vesitalousasioissa

Menettely vesitalousasioissa on hallintomenettelyä. Asian vireillepano tapahtuu toimivaltaiselle viranomaiselle toimitettavalla hakemuksella, jonka tulee sisältää asian ratkaisemisen edellyttämä selvitys. Jos hakemus on puutteellinen, voi viranomainen tarvittaessa varata hakijalle mahdollisuuden täydentää hakemustaan.

Asian käsittelyjärjestys määräytyy asian laajuuden perusteella. Pienimuotoiset hankkeet voidaan käsitellä yksivaiheisessa kuultusmenettelyssä. Tällöin hakemus annetaan tiedoksi kuulutuksella, johon liitetään ilmoitus muistutusten ja vaatimusten tekemistä koskevasta menettelystä. Kuulutus saatetaan yleisesti nähtäväksi aluehallintovirastossa ja vaikutusalueen kunnissa vähintään 30 päivän ajaksi. Hakemus liitteineen pidetään nähtävillä kuulutuksessa mainitussa paikassa.

Kappale kuulutusta on toimitettava erikseen niille, joiden etuun tai oikeuteen hanke saattaa erityisesti vaikuttaa. Vesiasioissa asianosaistuella käytävät myös viranomaiset, joiden tehtävänä on valvoa yleistä etua. Lisäksi muillakin kuin asianosaistuella on mahdollisuus esittää mielipiteensä hankkeen johdosta lupaviranomaiselle. Lupaviraston on päätöksen antamisen yhteydessä ilmoitettava paitsi luparatkaisun sisältö, myös lausuttava asiassa tehdyistä muistutuksista ja vaatimuksista.

Laajat hankkeet käsitellään yleensä kaksivaiheisessa menettelyssä. Jos hankkeen vaikutusten ja siitä aiheutuvien edunmenetysten yksityiskohtainen selvittäminen havaitaan välttämättömäksi eikä tarvittavaa selvitystä voida saada kuultusmenettelyssä, määrätään asia katselmustoimituksessa tai asian laadun niin mahdollistaessa, katselmustoimitusta yksinkertaisemmassa selvitysmenettelyssä käsiteltäväksi. Katselmustoimituksen tarkoituksena on asianosaisten kuulemisen ja suunnitelmien teknisen tarkastamisen pohjalta laatia ratkaisuehdotus aluehallintovirastolle asian jatkokäsittelyä varten. Katselmustoimituksen tultua suoritetuksi asian käsittely jatkuu aluehallintovirastossa.

Valvonta ja hallintopakko

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset valvovat vesilain noudattamista. Valvontaviranomaiset voivat tarvittaessa tarkistaa laitteita ja rakennelmia sekä suorittaa tarpeellisia tutkimuksia. Valvontaviranomaiset voivat kehottaa velvoitteiden laiminlyöjää lopettamaan lainvastaisen menettelyn, panna vireille aluehallintovirastossa hallintopakkomenettelyn tai tarvittaessa ilmoittaa asiasta poliisille esitutkimusmenettelyn käynnistämiseksi.

Hallintopakkomenettely voidaan saattaa vireille paitsi valvontaviranomaisen, myös yksityisen haitankärsijän hakemuksella. Aluehallintovirasto voi hakemuksesta kieltää laiminlyöjää jatkamasta lainvastaista menettelyä tai muutoin määrätä oikaistavaksi sen, mitä oikeudettomasti on tehty tai laiminlyöty. Määräyksen noudattamisen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko tai uhka, että teke-

mättä jätetty toimenpide suoritetaan laimennyöjän kustannuksella tai että toiminta keskeytetään.

2.1.3 Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulaki on ympäristön pilaantumisen torjunnan yleislaki ja se sisältää säännökset myös vesien suojelusta. Ympäristönsuojelulaki sisältää säännökset muun muassa ympäristönsuojelua koskevista yleisistä periaatteista, velvollisuuksista ja kielloista, ympäristönsuojelun ennakkovalvontajärjestelmistä sekä pilaantuneen maaperän ja pohjaveden puhdistamisesta.

Vesilakiin sisältyneet pinta- ja pohjavesien pilaantumisen torjuntaa koskevat säännökset sisältyvät nykyään ympäristönsuojelulakiin. Ympäristönsuojelulain 8 §:ään sisältyvä *pohjaveden pilaamiskielto* vastaa pääosin aiempaa vesilain 1 luvun 22 §:ää. Säännöksen mukaan on kiellettyä panna tai johtaa ainetta tai energiaa sellaiseen paikkaan tai käsitellä niin, että tästä voi aiheutua pykälässä mainittuja seurauksia. Tällaisia seurauksia ovat pohjaveden käyminen terveydelle vaaralliseksi tai muu olennainen huonontuminen tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella, toisen kiinteistöllä olevan pohjaveden käyminen terveydelle vaaralliseksi tai kelpaamattomaksi tarkoitukseen, johon sitä voisi käyttää sekä muu yleistä tai yksityistä etua loukkaava pohjaveden laadun muutos. Kiellettyä pohjaveden pilaamista on myös asetuksella erikseen säädettyvät toimenpiteet tai vaarallisten aineiden ja yhdisteiden päästäminen pohjaveteen. Tämä asetus voi koskea vain sellaisia toimenpiteitä, joita tarkoitetaan asianomaisessa Euroopan yhteisön direktiivissä.

Vesistön ja pienvesien pilaamiskieltoa vastaavat säännökset ovat ympäristölupaa koskevassa ympäristönsuojelulain 28 §:ssä. Säännöksen 2 momentin mukaan vesistön pilaantumista aiheuttava toiminta samoin kuin sellainen jätevesien johtaminen, josta voi aiheutua vesilain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettua uoman tai altaan pilaantumista, edellyttää ympäristölupaa. Lupaa tällaisille hankkeille ei voida myöntää muun muassa, jos toiminnasta aiheutuisi terveyshaittaa, merkittävä muuta ympäristön pilaantumista, pohjaveden

pilaantumista taikka erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella.

Ympäristönsuojelulain nojalla valtioneuvosto voi myös asetuksella säätää muun muassa päästöistä ympäristöön tai yleiseen viemäriin, päästöjen rajoittamisesta sekä päästörajojen valvonnasta sekä terveydelle tai ympäristölle vaarallisten aineiden ympäristöön tai yleiseen viemäriin päästämisen rajoittamisesta tai kieltämisestä. Kunnanvaltuusto voi lisäksi antaa lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista olosuhteista johtuvia ympäristönsuojelumääräyksiä. Määräykset voivat koskea muun muassa toimia, rajoituksia ja rakennelmia, joilla ehkäistään päästöjä tai niiden haitallisia vaikutuksia, toimintojen sijoittumisen ympäristönsuojellullisia edellytyksiä asemakaava-alueen ulkopuolella tai alueita, joilla ympäristön erityisen pilaantumisvaaran vuoksi on kielletty jäteveden johtaminen maahan, vesistöön tai vesilain 1 luvun 2 §:n mukaiseen uomaan.

2.1.4 Laki vesienhoidon järjestämisestä

Euroopan neuvoston direktiivi 2000/60/EY vesipolitiikan puitteista on pantu kansallisesti täytäntöön vesienhoidon järjestämisestä annetulla lailla (1299/2004). Vesienhoidon järjestämisen yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä niin, ettei pintavesien ja pohjavesien tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä.

Laki vesienhoidon järjestämisestä sisältää säännökset vesien tilan luokittelusta, vesienhoidon suunnittelujärjestelmästä ja siihen liittyvistä viranomaisjärjestelyistä sekä vesienhoidon suunnittelussa asetettavista ympäristötavoitteista. Vesienhoidon suunnittelujärjestelmää täydentävät valtioneuvoston asetus vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006), valtioneuvoston asetus vesiympäristölle haitallisista aineista (1022/2006) ja valtioneuvoston asetus vesienhoitoalueista (1303/2004).

Jokaiselle vesienhoitoalueelle on laadittava vesienhoitosuunnitelma. Suunnitelma ja siihen liittyvä toimenpideohjelma pannaan täytäntöön muun ympäristölainsäädännön kei-

noin. Nykyisen vesilain mukaisen lupaharkinnan osalta lakien välinen suhde on järjestetty siten, että vesienhoidon järjestämisestä annetun lain tarkoittamassa vesienhoitosuunnitelmassa esitetty tulee ottaa huomioon vesilain mukaisessa intressivertailussa huomioon otettavaa hyötyä määritettäessä.

2.1.5 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolaki sääntelee vesihuollon järjestämistä ja vesihuoltolaitosten toimintaa. Lain soveltamisalaan kuuluvat kaikki yhdyskunnan vesihuollosta huolehtivat laitokset.

Lain säännökset vesihuollon maksuista perustuvat kustannusten kattamisen periaatteen. Lain tarkoittamia kustannuksia olisivat myös mahdolliset ympäristön- ja terveysuojelusta, luonnonvarojen käytöstä ja mahdollisista maankäytön rajoituksista aiheutuvat kustannukset, jotka tulisi siis ottaa maksuissa huomioon. Näin myös vedenotosta aiheutuvat kustannukset voidaan lain mukaan sisällyttää vesihuollosta perittäviin maksuihin.

Varsinainen vedenhankinta ei kuulu vesihuoltolain vaan vesilain soveltamisalaan. Myös lain soveltamisalaan kuuluvat vesihuoltolaitokset tarvitsevat vedenotolle vesilain mukaisen luvan. Vesihuoltolaissa on kuitenkin asetettu vesihuoltolaitokselle ja sille vettä toimittavalle velvollisuus tarkkailla käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua sekä veden hävikkiä laitoksen verkostossa. Tällä on pantu täytäntöön sekä raakavesidirektiivin (75/440/ETY) että vesipolitiikan puitteiden mukaiset tarkkailuvelvoitteet. Raakaveden tarkkailuvelvoitteella pyritään osaltaan myös turvaamaan vedenhankinnan kannalta tärkeiden pinta- ja pohjavesien laadun pysyminen hyvänä.

2.1.6 Terveysuojelulaki

Terveysuojelulaki sisältää säännöksiä talousvettä toimittavista laitoksista sekä talousveden laadusta ja valvonnasta. Euroopan yhteisön juomavesidirektiivi (80/778/ETY) on pantu täytäntöön terveysuojelulain nojalla annetuilla asetuksilla.

Terveysuojelulain mukaan talousvetenä käytettävän veden on oltava terveydelle hai-

tatonta ja muutoinkin sanottuun tarkoitukseen soveltuva. Vedenotto ja vesilaitos on suunniteltava, sijoitettava, rakennettava ja hoidettava siten, että talousvesi täyttää terveydelliset laatuvaatimukset. Aluehallintovirasto (31.12.2009 saakka lääninhallitus) voi hakemuksesta myöntää määräajaksi poikkeuksen laatuvaatimusten täyttämistä.

Kunnan terveysuojeluviranomainen valvoo vesilaitoksen toimittaman veden laatua. Vesilaitoksen on tehtävä ilmoitus kunnan terveysuojeluviranomaiselle ennen toiminnan aloittamista taikka veden laadun kannalta olennaisiin muutoksiin ryhtymistä. Kunnan terveysuojeluviranomaisella on oikeus antaa talousveden käsittelystä ja käytöstä määräyksiä, jos nämä ovat tarpeen veden laadun kannalta taikka terveyshaittojen ehkäisemiseksi. Jäteveden johtaminen ja puhdistus sekä viemärin suunnittelu, sijoittaminen, rakentaminen ja kunnossapito on tehtävä siten, ettei niistä aiheudu terveyshaittaa.

2.1.7 Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulain (1096/1996) pyritään muun muassa ylläpitämään luonnon monimuotoisuutta, vaalimaan luonnonkauneutta ja maisema-arvoja sekä tukemaan luonnonvarojen ja luontoympäristön kestävästä käytöstä. Lailla on pantu täytäntöön neuvoston direktiivi 79/409/ETY luonnonvarain lintujen suojelusta ja neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppejen ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.

Luonnonsuojelulaki koskee myös vesiluonnon monimuotoisuutta. Luonnonsuojelulain säännökset voivat kohdistua myös vesialueille ja koskea vesilain soveltamisalaan kuuluvia toimenpiteitä. Siltä osin, kun näin tapahtuu, on luonnonsuojelulakia ja siihen perustuvaa suojelua noudatettava vesilain mukaista lupa-asiaa ratkaistaessa ja muuta viranomaispäätöstä tehtäessä. Tästä on nimenomainen viittaussäännös vesilain 1 luvun 23 c §:ssä. On toisaalta huomattava, että luonnonsuojelulain säännökset koskevat myös sellaisia vesitaloushankkeita, jotka eivät ole luvanvaraisia vesilain nojalla.

Viittaussäännöksen kautta vesilain mukaisessa päätöksenteossa huomioon otettavaksi

saattavat tulla ensinnäkin luonnonsuojelulain nojalla perustetut luonnonsuojelualueet, eli luonnonpuistot, kansallispuistot ja muut luonnonsuojelualueet. Jos luonnonsuojelualueeseen on sisällytetty vesialueita tai vesilain soveltamisalaan kuuluva toimenpide muutoin toteutetaan luonnonsuojelualueella, vesilain mukaista lupaa ei voida myöntää hankkeelle vastoin luonnonsuojelualueen rauhoitussäännöksiä tai -määräyksiä. Luonnonsuojelualueen ulkopuolisia toimenpiteitä tämä ei kuitenkaan koske, sillä rauhoitussäännökset eivät ulotu suojelualueen ulkopuolelle.

Luonnonsuojelualueiden lisäksi vesilain näkökulmasta merkityksellisiä suojelutoimenpiteitä ovat ennen kaikkea luontotyyppien ja lajien esiintymispaikkojen suojelusäännökset. Luontotyyppien osalta merkittävää on, että luonnonsuojelulaisissa ei ole säännöksiä varsinaisesta vesiluontotyyppien suojelusta, vaan luonnonsuojelulain säätämisen yhteydessä näitä koskevat säännökset sisällytettiin vesilain 1 luvun 15 a §:ään ja 17 a §:ään. Tästä huolimatta luonnonsuojelulainkin luontotyyppien suojelusäännökset, ennen kaikkea luonnontilaisten hiekkarantojen ja merenrantaniittyjen osalta, saattavat koskea vesilain soveltamisalaan kuuluvia toimenpiteitä. Luontotyyppien suojelun voimaantulo edellyttää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöstä. Sama koskee erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikkoja, kun taas luontodirektiivin liitteessä IV (a) lueteltujen lajien selvästi havaittavat lisääntymis- ja levähdyspaikat on suojeltu suoraan lain nojalla. Monet erityisesti suojeltavat lajit ja luontodirektiivin liitteessä IV (a) luetellut lajit elävät vesiluonnossa ja vesilain soveltamisalaan kuuluvat toimenpiteet saattavat vaikuttaa niiden esiintymispaikkoihin. Tällöin ne on myös otettava huomioon vesilain mukaisessa lupaharkinnassa.

Oman luonnonsuojelulakiin perustuvan erityiskysymyksensä vesilain mukaisessa päätöksentekojärjestelmässä muodostaa Natura 2000 -suojelualueverkosto, josta säädetään luonnonsuojelulain 10 luvussa. Näitä säännöksiä sovelletaan itsenäisesti kaikkeen toimintaan, joka toteutetaan Natura 2000 -alueilla tai joiden vaikutukset voivat tällaiselle alueelle ulottua. Kaikkien Natura 2000 -alu-

een luonnonarvoja todennäköisesti merkittävästi heikentävien hankkeiden ja suunnitelmien vaikutukset on arvioitava asianmukaisesti. Jos arviointi osoittaa, että hanke merkittävästi heikentää niitä luonnonarvoja, joita varten alue on Natura 2000 -verkostoon sisällytetty, viranomaisen ei saa myöntää hankkeelle lupaa. Tämä luonnonsuojelulain 66 §:n kiello koskee myös vesilain mukaista lupaharkintaa. Tämä tarkoittaa sitä, että vesilain mukaista lupaa ei tällaisia seurauksia aiheuttavalle hankkeelle voida myöntää, ellei valtioneuvosto ole myöntänyt sille poikkeuslupaa luonnonsuojelulain 66 §:n nojalla.

2.1.8 Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) säädetään alueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja käytöstä. Lain soveltamisala ulottuu maa-alueiden lisäksi myös vesialueisiin. Lain mukaisessa alueidenkäytön suunnittelussa voidaan käsitellä vesialueita siinä laajuudessa kuin tämä on tarpeen alueidenkäytön suunnittelun tavoitteiden taikka kaavojen sisältövaatimusten kannalta. Vesialueilla on myös noudatettava lain rakentamista koskevia säännöksiä.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisilla kaavoilla ja vesilailla on eri merkitys sääntelyjärjestelmässä, eikä niitä ole tarkoitettu toisiaan syrjäyttäväksi. Vaikka maankäyttö- ja rakennuslain 2 §:n 1 momentin mukaan laki kattaa myös vesialueita koskevan suunnittelun, kaavoitukselliset vaikutukset vesialueisiin rajoittuvat pääsääntöisesti kuitenkin tilanteisiin, joissa vesialueella tehtävät toimet vaikuttavat maa-alueiden käyttöön, maisemaan tai luonnonarvoihin. Lisäksi uudenlaiset toiminnot, kuten tuulivoimalat, saattavat ulottaa kaavoituksen vaikutuksia laajemmin vesialueille. Kaavoitus ei luonteensa vuoksi kuitenkaan sovi laajemmin varsinaiseksi vesienkäytön suunnitteluvälineiksi. Kaavat sopivat kyllä eri toimintojen sijoituspaikan osoittavina myös vesioikeudellisen lupaharkinnan pohjaksi, mutta eri toimintojen vaikutuksia tai sijoittumista ei kaavoissa voida ennakoita tai sitovasti ratkaista. On selvää, ettei edes yksityiskohtaisessa asema-kaavassa voida säännellä kaikkia asioita, joi-

ta vesilain lupajärjestelmässä on otettava huomioon.

Maankäyttö- ja rakennuslain säätämisen yhteydessä lain suhde vesilakiin pyrittiin järjestämään vallinneen käytännön mukaiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset kaavat ja kaavamääräykset eivät suoranaisesti sido vesilain lupaharkintaa, kaavojen vaikutukset ulottuvat lupaharkintaan. Tästä säädetään vesilain 2 luvun 4 §:ssä, jonka mukaan lupaharkinnassa on otettava huomioon asemakaava sekä maakuntakaavan ja yleiskaavan oikeusvaikutukset.

Säännöksen on katsottu estävän esimerkiksi luvan myöntämisen asemakaavassa vesialueeksi osoitetun alueen kuivattamiseen tai täyttämiseen. Samoin on katsottu, ettei luvan myöntäminen saisi merkitä asemakaavassa loma-asutukseen osoitetun alueen muuttumista käyttökeltvottomaksi esimerkiksi rantaviivan siirtymisen vuoksi. Huomioonottamisvelvollisuus ulottuu olemassa olevien kaavojen lisäksi valmisteilla oleviin kaavoihin. Luvan myöntäminen ei saisi merkittävästi vaikeuttaa laadittavana olevan tai sellaisen kaavan laatimista, jonka laatimisesta on tehty päätös.

2.1.9 Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta

Eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetulla lailla (383/2009) on pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/35/EY ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja korjaamisen osalta. Ympäristövastuudirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot säätämään toimenpiteistä, joilla ympäristölle ja luonnon monimuotoisuudelle aiheutuvat merkittävät vahingot ehkäistään ja korjataan. Ympäristövahingoilla tarkoitetaan direktiivissä suojeltaville lajeille ja luontotyypeille sekä vesille ja maaperälle aiheutuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Laki eräiden ympäristölle aiheutuvien vahinkojen korjaamisesta sisältää säännökset suojelluille lajeille ja luontotyypeille sekä vesille aiheutuvien merkittävien haitallisten vaikutusten korjaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ja toimenpiteiden kustannusvas-

tuusta. Korjaamistoimenpiteiden tavoitteena on ensisijaisesti palauttaa ympäristö tilaan, jossa se olisi, jollei haittoja aiheuttanutta vahinkotapahtumaa olisi sattunut. Jollei tämä olisi mahdollista, tulisi luonnonvaroille aiheutuneen haitan korjaamiseksi tehdä muita täydentäviä ja korvaavia toimenpiteitä tarvittaessa myös muualla kuin vahingon tapahtumapaikalla. Toimenpiteiden kustannuksista vastaisi pääsääntöisesti haitan aiheuttanut toiminnanharjoittaja. Kustannusvastuuta voitaisiin kuitenkin kohtuullistaa laissa säädettyin edellytyksin.

Eräiden ympäristölle aiheutuvien vahinkojen korjaamisesta annetun lain säätämisen yhteydessä vesilakiin lisättiin säännökset, joiden nojalla merkittävää vesistön pilaantumista tai muuta merkittävää haittaa vesistölle tai pohjavedelle taikka luontovahingon aiheuttanut voidaan velvoittaa korjaamaan aiheuttamansa vahingon.

2.1.10 Saamelaiden oikeudet

Suomi on liittynyt kansalaisyhteisyyksiä ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen (SopS 7—8/1976) ja sopimuksen määräykset on saatettu kansallisesti voimaan. Yleissopimuksen 27 artiklan mukaan valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskomitea on mainittua artiklaa koskevissa ratkaisuisaan kiinnittänyt huomiota saamelaiden oikeuteen nauttia omasta kulttuuristaan muiden ryhmänsä jäsenten kanssa. Saamelaiden kulttuurin harjoittamisen muodoksi on tunnustettu erityisesti poronhoito, kalastus ja metsästy-

Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana oikeus on ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Lisäksi saamelaisilla on perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaiden kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään.

Saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 6 §:n mukaan saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia tehtäviinsä kuuluvissa asioissa kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä. Saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n mukaan viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana. Nämä voivat koskea muun muassa yhdyskuntasuunnittelua, valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta, kaivoskivennäisten valtausta ja kaivospiirin perustamista tarkoittavia lupahakemuksia tai muuta vastaavaa saamelaisten kieleen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavaa asiaa. Neuvotteluvaikeuksien täyttämiseksi asianomaisen viranomaisen on varattava saamelaiskäräjille tilaisuus tulla kuulluksi ja neuvotella asiasta.

2.2 Euroopan yhteisön lainsäädäntö

Euroopan yhteisö on antanut useita vesien käyttöön vaikuttavia säädöksiä. Nämä ovat sisältäneet muun muassa laatuvaatimuksia erilaisiin käyttötarkoituksiin soveltuville vesille, asettaneet rajoituksia erilaisille jätevesipäästöille sekä kieltäneet tiettyntyyppisten aineiden päästämisen pohjaveteen ja maaperään.

Vesipolitiikan puitedirektiivi korvasi tai tulee korvaamaan suuren joukon aikaisempia Euroopan yhteisön antamia vesien käyttöä koskevia direktiivejä. Direktiivi sisältää säännökset vesien tilaan kohdistuvista laadullisista vaatimuksista ja ohjausmekanismeista, joilla pyritään varmistamaan tilatavoitteiden saavuttaminen.

Vesipolitiikan puitedirektiivin tarkoituksena on yhteisön pinta- ja pohjavesien suojeleminen. Direktiivin ensisijaisina tavoitteina I artiklassa mainitaan vesiekosysteemien ja niistä riippuvaisten maaekosysteemien ja kosteikkojen huononemisen estäminen, suojeleminen ja parantaminen, kestävä vedenkäytön edistäminen sekä tulvien ja kuivien kausien vaikutusten lieventäminen. Täyttämällä nämä ensisijaiset tavoitteet direktiivillä pyritään myös välillisesti vaikuttamaan vesivarojen laadullisesti ja määrällisesti riittä-

vään saantiin, alue- ja merivesien suojeluun, asiaan liittyvien kansainvälisten sopimusten tavoitteiden saavuttamiseen sekä vaarallisten aineiden päästöjen asteittaiseen vähentämiseen.

Direktiivin 3 artiklassa veloitetaan jäsenvaltiot määrittelemään alueellaan olevat vesistöalueet ja jakamaan ne vesipiireihin, tarvittaessa yhteistyössä toisen jäsenvaltion tai jopa yhteisön ulkopuolisen valtion kanssa. Suomessa vesipiirejä kutsutaan vesienhoitoalueiksi. Aluejaottelun tulee perustua maantieteellisiin ja hydrologisiin seikkoihin, mutta hallinnollisesti järkevien yksiköiden muodostamiseksi pienet vesistöalueet voidaan tarvittaessa yhdistää suuriin vesistöalueisiin tai läheisiin pieniin vesistöalueisiin yhdeksi vesipiiriksi. Koska pohjavesiesiintymät eivät aina noudata tietyn vesistöalueen rajoja, tulee ne direktiivin mukaan liittää lähimpään tai soveltuvimpaan vesienhoitoalueeseen.

Vesistöalueen ominaispiirteet ja ihmisen toiminnan vaikutukset vesistöön tulee selvittää vesienhoitoalueittain, tehdä alueen veden käytöstä taloudellinen erittely (5 art.) ja laatia suojeltavista alueista rekisteri (6 art.). Lisäksi juomavedenottoon tarkoitettua vettä tulee määrittellä (7 art.) ja laatia ohjelmia pinta- ja pohjaveden laadun sekä suojeltavien alueiden seurantaan varten (8 art.). Näiden selvitysten pohjalta jäsenvaltioiden on laadittava jokaiselle vesipiirille toimenpideohjelma tai ohjelmia (11 art.), jotka toteuttamalla ympäristötavoitteet voidaan saavuttaa. Toimenpideohjelman lisäksi kullekin vesienhoitoalueelle laaditaan hoitosuunnitelma (13 art.), josta kaikki edellä mainitut tiedot käyvät ilmi tiivistetyssä muodossa. Niillä vesistöalueilla, jotka ulottuvat maasta toiseen, jäsenvaltioiden on yhteen sovitettava toimenpiteet erityisesti ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi koko vesienhoitoalueella, jollainen on muodostettava valtioiden välisistä rajoista riippumatta.

2.3 Vesilainsäädäntö eri maissa

2.3.1 Ruotsi

Ruotsissa vesienkäyttöä koskeva sääntely sisältyy ympäristökaareen (miljöbalk, 1998:811) ja sitä täydentävään vesitalousla-

kiin (lag om vattenverksamhet, 1998:812). Sääntelyn taustalla on ympäristökaaren sääntämisen yhteydessä kumottu vuoden 1983 vesilaki (vattenlag, 1983:291), jonka keskeisiä säännöksiä ja periaatteita ei uudistuksen yhteydessä ollut tarkoitus muuttaa. Lähtökohtana on vesien yksityisomistus, oikeastaan yksityishallinta (*rådighet*).

Ympäristökaaren 11 luvussa säädetään muun muassa vesienkäytön yleisistä edellytyksistä, käsitteistä ja luvanvaraisuudesta. Luvun keskeiset säännökset ovat 6—8 §:ssä. Vesilain 2 luvun 6 §:n 2 momenttia vastaava intressivertailusäännös on ympäristökaaren 11 luvun 6 §:n 1 momentissa. Ympäristökaaren intressivertailusäännöstä sovelletaan laajaan asiaryhmään. Ympäristökaaren 11 luvun 7 §:ää, jonka mukaan hanke on toteutettava vaikeuttamatta tulevaisuudessa ehkä toteutettavaa toista yleisen tai yksityisen edun kannalta merkittävää hanketta, vastaavaa säännöstä ei vesilaissa ole. Ympäristökaaren 11 luvun 8 § koskee kalastuksen ja kalakanan huomioon ottamista vesitaloushankkeessa. Vesitaloushankkeiden luvanvaraisuus määräytyy ympäristökaaren 11 luvun 9—16 §:n mukaisesti. Säännökset ovat suhteellisen yksityiskohtaisia. Hankkeen luvanvaraisuus määräytyy ympäristökaaren mukaan tulkitsemalla sen joustavia säännöksiä. Keskeisimmät luvanhakuvollisuudesta vapautetut toiminnot on säännelty 11 luvun 11 ja 12 §:ssä. Ympäristökaaren 11 luvun 13 §:ssä ovat säännökset ojituksesta ja muusta maankuivatuksesta.

Ympäristökaaren viranomaisjärjestelmään kuuluu hallintoviranomaisten lisäksi tuomioistuimia. Lisäksi maan hallitus käsittelee eräitä suurehkoja ympäristölupa-asioita. Hallitus ei kuitenkaan anna lupapäätöstä, vaan suoritettuaan hankkeen sallittavuutta koskevan harkinnan palauttaa asian luvan ja lupamääräysten antamista varten asianomaiselle lupaviranomaiselle. Hallitus on toimivaltainen myös silloin, kun lupaviranomainen ympäristökaaren 2 luvun 9 ja 10 §:n perusteella poikkeuksellisesti sallii merkittäviä ja haitallisia seurauksia aiheuttavan toiminnan. Kuivatuseräissä lupaviranomaisena on myös lääninhallitus. Tuomioistuimina ympäristökaaren mukaisissa asioissa ovat kuuden käräjäoikeuden yhteydessä toimivat ympäristöoi-

keudet. Muutoksenhakuasteina toimivat Svean hovioikeuden yhteydessä oleva ympäristöylioikeus ja korkein oikeus. Niin ympäristöoikeuden kuin ympäristöylioikeudenkin päätöksestä valittaminen edellyttää valituslupaa.

Vesitalouslaissa säädetään vesien vallinnasta, yhteisöistä ja erinäisistä käyttömuodoista. Vesitalouslaki on suhteessa ympäristökaareen liittäminen säädos, mistä johtuen ympäristökaaren säännökset ovat soveltuvin osin voimassa vesihankkeita toteutettaessa ja niistä päätettäessä.

Vesipolitiikan puitedirektiivi on pantu täytäntöön siten, että maa on jaettu viiteen vesipiiriin (vattendistrikt). Jokaisen vesipiirin alueelta on nimetty lääninhallitus vesiviranomaiseksi, joka valvoo direktiivin ympäristötavoitteiden saavuttamista sekä vastaa hoitosuunnitelmista ja toimenpideohjelmista samoin kuin muista direktiivissä edellytetyistä analyyseistä ja selvityksistä.

2.3.2 Saksa

Saksassa vesienkäytön sääntely jakautuu perustuslain nojalla liittovaltiotason (Bund) ja osavaltiotason (Länder) sääntelyyn. Sisällöllisesti kummallakin tasolla on ollut voimassa kaikkea vesien käyttöä sääntelevä vesilainsäädäntö, joka kattaa myös jätevesiä koskevan sääntelyn. Liittovaltiotasoinen sääntelyn perusteet ja sisältö omaksuttiin pitkälti edeltävästä Saksan valtakunnan osavaltioiden, erityisesti Preussin vesilainsäädännöstä. Perustuslaista johtuen liittovaltion toimivalta säännellä vesienkäyttöä yksityiskohtaisesti on rajallinen. Tästä syystä keskeinen liittovaltion vesitalouslaki (Wasserhaushaltsgesetz, jäljempänä WHG) vuodelta 1957 on laajuudestaan huolimatta luonteeltaan puitelaki, joka jättää osavaltioille runsaasti itsenäistä säädösvaltaa. Kullakin osavaltiolla on oma vesilakinsa (Wassergesetz). Nämä sisältävät puitelaista johtuen samankaltaisia rakenteita, mutta myös toisistaan poikkeavia vesienkäytön sääntelyä koskevia ratkaisuja.

Vesitalouslain soveltamisalaan kuuluvat virtaavan veden vesistöt, pohjavesi ja rannikovedet. Pieniä vesiä ja lähteitä koskeva sääntely jää pilaamisen torjuntaa lukuun ot-

tamatta osavaltioiden sääntelyn varaan. Tärkeitä vesiliikenneväyliä koskee liikennekäytön osalta liittovaltiotason erityissäädos (Bundeswasserstraßengesetz, 1990), jonka rinnalla sovelletaan täydentävästi vesitalouslain säännöksiä. Vesiväyliä voidaan käyttää rajoitetusti muihin tarkoituksiin.

Vesitalouslaissa ei säännellä vesiin kohdistuvan omistus- tai hallintaoikeuden sisältöä, vaan tässä suhteessa osavaltioilla on oikeus ylläpitää toisistaan osin poikkeavia järjestelmiä. Vesitalouslaissa säädetään kuitenkin sanotuissa rajoissa omistajankäytön ja jokamiehenkäytön eli yleiskäytön sallittavuudesta. Omistajankäyttö on ilman lupaa sallittu tietyissä vaikutuksiltaan vähäisissä käyttötarkoituksissa (WHG 24 §). Myös rannanomistajalla voi olla vastaavanlaista käyttövaltaa.

Vesien omistussuhteet jakautuvat osavaltioiden tasolla kahteen ryhmään. Esimerkiksi Nordrhein—Westfalenin vesilaissa (1979) on lueteltu osavaltion omistukseen kuuluvat merkittävät vesistöt. Muut, toisen luokan vesistöt kuuluvat yksityisen omistusoikeuden piiriin. Omistusoikeuden sisältö on kaikissa tapauksissa luonteeltaan yksityisoikeudellinen. Toisen luokan mukaiset vedet kuuluvat keskiviivaperiaatteen mukaan kiinteistöihin, joiden kohdalla ne ovat. Sama pätee omistusoikeuden sisällön kannalta pohjavesiin niin pitkälle kuin ne ovat omistajan tai haltijan käytettävissä. Omistajia ja haltijoita koskevat pääsääntöisesti yleiset vesienkäytön sääntelystä johtuvat rajoitukset perustuslaista johtuvan omaisuuden sosiaalisen sidonnaisuuden periaatteen mukaisesti. Jokamiehenkäyttö (*Gemeingebrauch*) merkitsee jokaiselle kuuluvaa oikeutta osavaltiolain osoittamassa laajuudessa käyttää pintavesiä. Suomen lain tapaan yleiskäyttö merkitsee omistajan tai haltijan kieltovallan rajoittamista. Yleiskäytön muotoja ovat osavaltiolakien mukaan muun muassa uiminen, vedenotto, pienillä aluksilla liikkuminen ja vesi- tai jääturheilu. Järjestetty vesiliikenne ei kuulu yleiskäyttöön.

Liittovaltion vesitalouslaki sisältää vesienkäytön yleiset perusteet, jotka koskevat erityisesti vesienkäytön turvallisuutta ja toiminnanharjoittajien huolellisuusvelvoitteita. Säännöstä on tarkistettu vastaamaan vesipolitiikan puitedirektiivin tavoitevaatimuksia ja

ekologisia kriteerejä. Vesiasioita käsitteleviä viranomaisia ja toimielimiä on liittovaltion, osavaltioiden ja kuntien tasolla. Liittovaltiotasolla vesienkäytön alasta vastaa ympäristöministeriö (Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit). Myös muilla ministeriöillä on sektorikohtaista toimivaltaa, etenkin vesiliikenneväylistä vastaavalla liikenneministeriöllä. Osavaltio- taso on vesiasioista päätettäessä keskeisessä asemassa. Lainsäätäjien ja viranomaisten toimintaa ohjaa puitelakina liittovaltion vesitalouslaki. Pääsääntöisesti liittovaltion viranomaisilla ei kuitenkaan ole sisältöön yltävää päätösvaltaa osavaltioiden vesiasioissa.

Vesitalouslain ennakkovalvontakeinona on lupa, joita on kahdentyyppisiä (Erlaubnis ja Bewilligung). Lisäksi vesitalouslaissa säädetään vesitaloudellisista suunnitelmista, joita ovat puitesuunnitelmat (wasserwirtschaftlicher Rahmenplan) ja pääasiassa suojelutarkoituksia toteuttavat taloussuunnitelmat (Bewirtschaftungsplan). Vesien suojelealueiden (Wasserschutzgebiet) käyttöyhteys ja vyöhykejako muistuttavat suomalaista suoja-aluejärjestelmää. Vesien suojelealueet perustetaan yleensä yleisen tarpeen vaatiessa sääöksin, käytännössä asetuksella.

2.3.3 Ranska

Ranskan vesienkäytön sääntelyn juuret ovat Napoleonin ajan kodifikaatioissa (Code Civil ja Code Rural). Oikeuskehitykseen on vaikuttanut julkisen vallan etusijaan perustunut vesioikeudellinen järjestelmä. Kodifikaatioiden avulla säänneltiin vesienkäytön kannalta etenkin omistusoikeuden sisältöä, vesialueiden käyttösuhteita ja keskinäisten käyttöperusteiden paremmuutta ja suojaa. Merkittävää muutosta julkisoikeudellisen valvonnan suuntaan merkittiin vuonna 1964 säädetty laki julkisista vesistä ja vesien pilaantumisen ehkäisystä. Vesilaki säädettiin vuonna 1992 (loi sur l'eau, 3.1.1992).

Ranskan vesistöt jakautuvat ensin hallinnollisesti kahteen ryhmään, julkisiin (eaux domaniales) ja ei-julkisiin (eaux non domaniales). Julkiset vedet määriteltiin alunperin yleisen liikenne- tai uittotarpeen perusteella julkisen hallintovallan piiriin kuuluviksi, mutta vuoden 1964 lain myötä julkiseksi

vedeksi voitiin määrätä muutakin tarvetta, esimerkiksi maataloutta tai virkistyskäyttöä palveleva vesistö. Julkisia vesiä voi olla valtion ja kunnan tasolla. Yksityisille voidaan perustaa oikeuksia myös julkisiin vesiin.

Ei-julkiset vedet jakautuvat virtaavan ja ei-virtaavan veden vesiin. Jälkimmäiset (lammikot, lähteet ym.) kuuluvat pääsääntöisesti ainesosina siihen kiinteistöön, jonka alueella ne sijaitsevat ollen siten yksityisomistuksen kohteena. Virtaavan veden uoma kuuluu rajoittuviin kiinteistöihin, mutta itse vesiaineeseen näillä on vain käyttöoikeus. Näiden vesien omistusoikeus ei siten kokonaisuutena tuota haltijalleen täyttä määräysvaltaa, eikä omistajan tai haltijan käyttö saa haitata muiden oikeutettujen vastaavaa käyttöä. Pohjavesivarat eivät sellaisinaan kuulu alueen omistajalle, vaan hänen tulee saada omalle käytölleen julkisoikeudellinen peruste, joka kylläkin saattaa olla suojattu muita tarvitsijoita vastaan. Ei-julkisten vesien käyttö muuhun kuin moottoriajoneuvoilla tapahtuvaan liikkumiseen on yleensä sallittu eräänlaisena yleiskäyttönä.

Vuoden 1992 laissa edellytetään vesipiiri-kohtaisten vesistösuunnitelmien laatimista. Niitä on kahdentasoisia, koko vesipiirin kattavia suunnitelmia (SDAGE, schéma directeur d'aménagement et de gestion des eaux) ja paikallisia suunnitelmia (SAGE, schéma d'aménagement et de gestion des eaux). Vahvistettavat suunnitelmat ovat rinnastettavissa oikeusvaikutuksiltaan kaavoihin ja ne on otettava muun muassa lupa-asioita käsiteltäessä huomioon. Toisaalta usein luvanvaraisten toimintojen ehdot johtuvat suunnitelmien mukaisesti annetusta alemmantasoisesta normistosta, joka koskee esimerkiksi päästöjä ja muita ympäristöllisiä tai vesitaloudellisia seikkoja. Kaavoitusta ja vesistösuunnitelmia koordinoidaan viranomaisten yhteistyöllä ja lausunnoilla.

Toimintojen ohjauksessa keskeisessä asemassa on ympäristövaikutusten arviointi, josta on annettu kansalliset säännökset vuonna 1977. Yksilöllisesti valmisteltu kaavamääräys (plan d'occupation des sols) voi tehdä arvioinnin tarpeettomaksi. Vesilaissa säädetään toimintojen luvanvaraisuudesta ja ilmoituksenvaraisuudesta.

2.4 Kansainväliset sopimukset

2.4.1 Itämeren suojelusopimus

Helsingissä 9.4.1992 allekirjoitettu Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelusopimus (SopS 2/2000) tuli voimaan 17.1.2000. Sopimus korvasi sitä edeltäneen vuoden 1974 suojelusopimuksen. Uuden Itämeren ympäristönsuojelusopimuksen allekirjoittivat kaikki Itämeren yhdeksän rantavaltiota ja EY:n komissio.

Uuden sopimuksen tavoitteena on Itämeren suojelun tehostaminen. Sopimusaluetta laajennettiin siten, että se käsittää aluemerien lisäksi maiden sisäiset aluevedet rantaviivaan asti. Maalta peräisin olevan pilaantumisen ehkäisemisvelvoite koskee myös toimia koko Itämeren valuma-alueella.

Sopimuspuolet sitoutuvat ehkäisemään Itämeren alueen pilaantumista käyttämällä parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa (BAT) pistekuormituslähteisiin ja ympäristön kannalta parasta käytäntöä (BEP) kaikkiin kuormituslähteisiin. Parasta käyttökelpoista tekniikkaa määriteltäessä tulee ottaa huomioon muun muassa muut vertailukelpoiset tekniikat, torjuttavien päästöjen laatu ja määrä sekä varovaisuusperiaate. Perusperiaatteena sopimuksessa on myös aiheuttamisperiaate. Sopimuksessa on myös ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA) määräyksiä, joissa edellytetään sopimuspuolten keskinäistä ja komission kanssa tapahtuvaa yhteistyötä, milloin YVA ylikansallisen tai kansainvälisen oikeuden vaatimuksesta tulee suoritettavaksi.

Sopimuspuolet sitoutuvat lisäksi yhdessä ja erikseen edistämään luonnonsuojelua, luonnon, sen eliöstön ja elinympäristöjen monimuotoisuuden säilyttämistä sekä Itämeren luonnonvarojen kestävää käyttöä.

2.4.2 Euroopan talouskomission rajavesistö-sopimus

YK:n alaisen Euroopan talouskomission (ECE) jäsenmaat laativat Helsingissä vuonna 1992 maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelua ja käyttöä koskevan yleissopimuksen (SopS 71/1996). Sopimuksen ovat allekirjoittaneet 22 Euroo-

pan maata ja Euroopan yhteisö. Sopimuksen tavoitteena on maasta toiseen ulottuvien ympäristövaikutusten ehkäiseminen, rajoittaminen ja vähentäminen ja rajavesistöjen tasapuolisen käytön varmistaminen.

Kaikkia sopimuspuolia sitovat muun muassa määräykset jätevesipäästöjen ennakkolupamenettelystä, parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT) ja ympäristön kannalta parhaan käytännön (BEP) soveltamisesta ja ympäristövaikutusten arvioinnista. Sopimuksessa on myös määräyksiä seurannasta, yhteistyöstä tutkimus- ja kehityshankkeissa ja raportoinnista. Sopimuksen pohjalta on laadittu erillinen vesi- ja terveystietokirja sekä tulvantorjuntasuosituksen.

Euroopan talouskomission rajavesistöso-
pimuksen määräykset ovat suurelta osin samansisältöisiä kuin vuoden 1992 Itämeren suojelusopimuksen määräykset, eikä niillä siten Suomessa ole ollut juurikaan itsenäistä merkitystä. Lisäksi valtioiden kahdenväliset sopimukset tulevat aina ensisijaisesti sovellettaviksi, ja Suomi on tehnyt rajavesistöjä koskevat sopimukset kaikkien rajanaapurien kanssa. Euroopan talouskomission rajavesistöso-
pimuksen tavoitteena onkin, että rantavaltiot tekevät keskenään kahden- tai monenvälisiä sopimuksia määritelläkseen maasta toiseen ulottuvien vaikutusten ehkäisemiseen, rajoittamiseen ja vähentämiseen liittyvät keskinäiset suhteensa.

2.4.3 Kahdenväliset rajavesistöso- pimukset

Useissa kansainvälisissä sopimuksissa kirjattujen periaatteiden mukaisesti Suomi on pyrkinyt sopimaan rajanaapureittensa kanssa yhteisten rajavesistöjensä käytön periaatteista. Suomi on tehnyt rajavesistöso-
pimuksen Neuvostoliiton kanssa vuonna 1965 (SopS 25/1965), Ruotsin kanssa vuonna 1971 (SopS 54/1971) ja viimeksi Norjan kanssa vuonna 1980 (SopS 32/1981).

Suomen ja Venäjän välisen rajavesistöso-
pimuksen mukaan sopimuspuolen on ilmoitettava ennakolta sellaisista toimenpiteistä rajavesistöissä, joilla on sopimuksen 2 artiklan muuttamiskiellon tai 4 artiklan pilaamiskiellon vastaisia seurauksia. Sopimuspuolet voivat päättää, että asia on saatettava rajavesistöjen käyttökomissiolle ratkaistavaksi tai lau-

sunnon antamista varten. Käytännössä lausuntojen antaminen kansallisille lupaviranomaisille on osa komission normaalia toimintaa, mutta ratkaistavaksi asioita ei ole komissioon saatettu. Muuttamis- tai pilaamiskiellosta poikkeamista koskevien asioiden lisäksi komissio tutkii ja käsittelee muitakin rajavesistöjen hyväksikäyttöä koskevia asioita joko sopimuspuolten antaman tehtävän perusteella tai useimmiten omasta aloitteestaan. Komissio on muun muassa vahvistanut rajavesistöjen veden laadun tarkkailua koskevat määräykset, tehnyt sopimuksen Vuoksen vesivoiman käytöstä (SopS 21/1973), antanut määräyksiä kalastuksen vuoksi tarpeellisesta Simpeleen säännöstelystä ja valmistellut Saimaan ja Vuoksen säännöstelyä koskevan sopimuksen (SopS 91/1991).

Suomen Ruotsin kanssa tekemää rajajoki-
sopimusta sovelletaan rajajoissa tapahtuvaan rakentamiseen, säännöstelyyn ja jätevesipäästöön riippumatta siitä, ulottuvatko toimenpiteen vaikutukset toisen sopimuspuolen alueelle. Muihin toimenpiteisiin rajajoissa sopimusta sovelletaan vain, mikäli toimenpiteellä saattaa olla vaikutuksia toisessa valtiossa. Lisäksi sopimuksessa on yleisiä määräyksiä korvausten maksamisesta ja vahvistamisesta, lupamenettelystä sopimuksella perustetussa rajajokikomissiossa sekä sopimuksen valvonnasta ja rangaistuskeinoista. Korvauskysymyksissä sovelletaan sen valtion lakia, jossa menetys, vahinko tai haitta syntyy. Muilta osin sopimuksen määräykset korvaavat Suomen ja Ruotsin ympäristö- ja vesilainsäädännön vastaavat määräykset sopimuksen soveltamisalueeseen kuuluvilla rajajoilla. Vesilakia sovelletaan siten rajajoilla vain rajajokisopimusta täydentävästi, ja lupaviranomaisena on vesitaloushankkeissa aluehallintoviraston sijasta suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio. Suomen ja Ruotsin välillä on neuvoteltu uusi rajajokisopimus, jolla on tarkoitus korvata vuoden 1971 rajajokisopimus. Asiaa koskeva lakiehdotus on tällä hetkellä eduskunnan käsiteltävänä (HE 264/2009 vp).

Suomen ja Norjan välisessä sopimuksessa suomalais-norjalaisesta rajavesistökomissios-
ta on määrätty, että komission tulee tehdä esityksiä ja aloitteita sekä antaa lausuntoja

asioista, jotka koskevat Suomen ja Norjan välisten rajavesistöjen hoitoa, niiden tilan ja veden laadun seurantaa, kalastusoloja, veden pilaantumisen ehkäisemistä, rajavesistöön rakentamista ja vesistön säännöstelyä tai muita vastaavia asioita. Komissio voi myös tehdä aloitteita rajavesistökomissiota koskevan sopimuksen tai jonkin muun Suomen ja Norjan välisen sopimuksen muuttamiseksi. Suomalais-norjalaisella rajavesistökomissiolle ei ole päätösvaltaa yksittäistä vesistöhankeita koskevassa asiassa eikä määräysvaltaa muihin tahoihin nähden. Kansallisilla viranomaisilla on kuitenkin velvollisuus informoida komissiota vireillä olevista lupahakemuksista ja hankkeista.

2.5 Nykytilan arviointi

Yleistä. Vesilain voimaantulon jälkeen yhteiskunnassa ja vesivarojen käytössä on tapahtunut olennaisia muutoksia, joiden vuoksi vesilain säännöksiä ei voida pitää kaikilta osin ajanmukaisina. Esimerkiksi puutavaran uiton korostunut sääntelyllinen asema vesilaissa ei vastaa uiton tosiasiallista nykyistä merkitystä. Toisaalta vesilain luvanvaraisuuden piiriä, lupaharkintaa ja lupamääräysten asettamista koskevat säännökset ovat edelleen perusteiltaan asianmukaisia. Vesilain joustavat normit ovat mahdollistaneet sen, että lain soveltamiskäytännössä on voitu ottaa huomioon yhteiskunnan muuttuneita näkemyksiä ja sellaisia arvoja, joiden merkitystä lain sääätämisaikana ei välttämättä pidetty kovinkaan suurina. Ennen kaikkea ympäristöarvojen kasvanut merkitys on heijastunut myös vesilain mukaiseen lupakäytäntöön esimerkiksi yleisen edun käsitteen tulkinnan kautta. Useat lakiin sittemmin kirjatut ympäristönäkökohtien huomioon ottamista merkitsevät muutokset oli jo aiemmin omaksuttu oikeuskäytännössä.

Vaikka joustavuus ja sen mahdollistamat tulkinta- ja soveltamiskäytännön kehittyminen ovat vähentäneet tarvetta lainmuutoksiin, tilannetta ei voida pitää tyydyttävänä. Lain soveltaminen edellyttää varsin perusteellista oikeuskäytännön ja sen kehityksen tuntemusta. Myös oikeusvarmuus ja luparatkaisujen ennakoitavuus edellyttävät voimassaolevan

tulkinta- ja soveltamiskäytännön vahvistamista lakitekstissä.

Oikeuskäytäntö lukuisine eri oikeusasteiden ratkaisuineen on myös selkeyttänyt ja täsmentänyt vesilain sisältöä, mutta sekään ei ole pystynyt poistamaan lain vaikeaselkoisuutta. Vaikeaselkoisuus ei aiheudu pelkästään lain poikkeuksellisen laajasta soveltamisalasta, vaan myös kasuistisesta sääätämistekniikasta lukuisine sisäisine viittauksineen samoin kuin vanhakantaisista sanamuodoista. Vesilain ymmärrettävyyttä ja luettavuutta ovat vaikeuttaneet myös monet osittaisuudistukset, jotka ovat rikkoneet lain alkuperäistä kokonaisuutta ja joiden jäljiltä laki on paikoin hajanainen. Merkittävin näistä uudistuksista on ollut jätevesiasioiden ja vesien pilaantumista koskevien säännösten siirtäminen vesilaista ympäristönsuojelulakiin, minä jälkeen vesilaki on luonteeltaan aikaisempaa korostuneemmin vesitaloushankkeiden toteuttamista sääntelevä laki. Osittaisuudistusten jälkeen vesilain rakennetta ei ole uudistettu, eikä vesilain järjestelmää ole missään vaiheessa tarkasteltu systemaattisesti kokonaisuutena, mitä on pidettävä selvänä puutteena.

Myös lainsäädäntöympäristö on olennaisesti muuttunut vesilain säätämisen jälkeen. Käytännössä koko vesilain soveltamisalaa sivuava keskeinen lainsäädäntö on uudistettu lain voimaantulon jälkeen. Uudempia lakeja ovat ennen kaikkea maa-aineslaki, luonnonsuojelulaki, ympäristönsuojelulaki, vesihuoltolaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki. Nämä samoin kuin monet muut lait on otettava huomioon myös vesilain mukaisissa hankkeissa, joten niiden säätäminen on väistämättä vaikuttanut myös vesilain soveltamiseen. Lakien väliset suhteet on muodollisesti järjestetty tarpeellisilla viittaussäännöksillä, mutta asialliselta kannalta vesilain ja muun lainsäädännön välistä suhdetta ei muuta lainsäädäntöä koskevien uudistusten yhteydessä aina ole perusteellisesti pohdittu. Näin vesilain ja muiden lakien välinen suhde ei kaikilta osin ole riittävän selvä.

Myös Euroopan yhteisön vesilainsäädännön toimeenpanemiseksi tarpeelliset vesilain tarkistukset on tehty erillisinä eikä ohjausjärjestelmien keskinäistä yhteensopivuutta ole arvioitu. Toisaalta Euroopan yhteisön lain-

säädännön kansallisen täytäntöönpanon edellyttämät muutokset vesilainsäädäntöön ovat olleet vähäisiä.

Vedenhankinta. Hyvälaatuisen talousveden hankinnan ja toimivan vesihuoltotoiminnan merkitys on korostunut 2000-luvulla. Julki-suudessa vedenhankintaa koskevissa keskusteluissa on sivuttu myös taloudellisessa hyötymistarkoituksessa toteutettavia veden ottamishankkeita (vesikauppa). Keskustelu on kohdentunut muutamiin yksittäisiin hankkeisiin. Nämä on koettu epäoikeudenmukaisiksi erityisesti sen vuoksi, että ottaminen ei edellytä minkäänlaista kytkentää vesialueen omistukseen tai hallintaan. Maanomistajalla ei myöskään ole oikeutta saada korvausta alueeltaan otetusta vesiaineesta. Eurooppalaisittain arvioituna Suomessa ja lähialueilla on verraten runsaat vesivarat, eikä suurimittakaavaisia vesikauppahankkeita voida tällä hetkellä tai lähitulevaisuudessa pitää todennäköisinä. Taloudellisessa hyötymistarkoituksessa tapahtuvat pintaveden ottamishankkeet ovat satunnaisia. Pohjaveden ottamisessa taas kyse on lähinnä veden pullostuksesta, mikä ei luonteeltaan poikkea esimerkiksi virvoitusjuomien valmistuksesta. Tässä mielessä vesikauppa rinnastuu muuhun elinkeinotoimintaan. Vesilaissa hankkeen punninta jää käytännössä intressivertailusäännösten varaan, sillä veden ottamisen etusijajärjestystä koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi vain niissä harvinaisissa tapauksissa, joissa samanaikaisesti on vireillä eri lupahakemuksia. Sääntelyä tarkistettaessa tulee kiinnittää huomiota paikallisten ja alueellisten vedenhankintatarpeiden tyydyttämiseen.

Ruoppaus. Virkistyskäyttödellistysten parantamistarkoituksessa toteutettavien pienimuotoisten ruoppaushankkeiden määrä on lisääntynyt 1990- ja 2000-luvuilla. Hankkeet toteutetaan nykyään tyypillisesti konevoimaa apuna käyttäen. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, että hankkeet ja niiden vaikutukset ovat aiempaa suurempia. Useissa tapauksissa alueella toteutetaan samanaikaisesti useita pienimuotoisia hankkeita, jolloin niiden yhteisvaikutukset saattavat ilmetä paikallisesti pidemmän aikaa. Suuri merkitys on kuitenkin hankkeen toteuttamistavalla ja -ajankohdalla.

Nykyisen vesilain 1 luvun 30 §:n mukaan ruoppaushankkeesta, joka ei ole merkitykseltään vähäinen, on tehtävä ilmoitus valvontaviranomaiselle sekä vesialueen omistajille. Säännöksen soveltamista ja hankkeen luvanvaraisuutta koskevat käytännöt vaihtelevat valvontaviranomaisittain.

Ojitus. Suomen viljelyksessä oleva peltopinta-ala oli vuonna 2000 tehdyn maatalouslaskennan mukaan noin 2,2 miljoonaa hehtaaria. Tästä alasta oli salaojitettu 1,3 miljoonaa hehtaaria ja avo-ojissa runsaat 600 000 hehtaaria. Vaikka kuivatusta tarvitseva peltopinta-ala on ainakin kertaalleen peruskuivatettu, riittää ojitustarvetta edelleen. Aidosti uusia ojitushankkeita ei enää juuri ole, vaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille tulevat ojitustoimitushakemukset koskevat jo yhteen tai useampaan kertaan kaivettujen ojien peruskunnostushankkeita. Näissä hankkeissa maanomistusolot ja maankäyttömuodot ovat kuitenkin muuttuneet niin paljon, että ne on useimmiten käsiteltävä ojitustoimituksissa samalla tavalla kuin uudis- ojituksetkin.

Muu maankuivatus. Suhtautuminen maankuivatusta varten tehtävään vedenkorkeuden pysyvään laskuun on olennaisesti muuttunut vesilain säätämisen jälkeen. Lähtökohtaisesti pysyvä laskeminen voi, ottaen huomioon tällaisen hankkeen yhteydessä huomioon otettavat eri intressit, tulla nykyaikana kysymykseen vain hyvin poikkeuksellisesti. Osoituksena tiukentuneesta suhtautumisesta ovat myös vesilakiin tehty pysyvän laskemisen edellytyksiä koskevat tiukennukset, jotka jatkoivat jo vesioikeuslain viitoittamaa kehitysuuntaa. Käytännössäkään lupaa vedenkorkeuden pysyväksi laskemiseksi ei liene enää edes haettu ainakaan 1980-luvun lopulla tai sen jälkeen muuten kuin tulvantorjuntaan liittyen. Myös monilla aiemmin toteutetuilla laskuhankkeilla tavoitellut hyödyt ovat useissa tapauksissa jääneet saavuttamatta.

Vedenkorkeuden nostaminen. Vedenkorkeuden nosto voi liittyä voimatalouteen, vedenhankintaan tai mihin tahansa vesitaloushankkeeseen. Nykyisin kovin paine kohdistuu kuitenkin vesistöjen kunnostamiseen. Arviolta kaksi kolmannesta vedenkorkeuden nostoista on viime vuosina tehty vesistön tilan ja kalaston elinolojen parantamiseksi.

Juuri kunnostustarkoitusta varten tehtävissä nostohankkeissa vesilain säännöksiä on pidetty liian tiukkoina. Syynä tähän on osittain se, että vesilaki ei sisällä vedenkorkeuden pysyvää nostamista koskevia erityissäännöksiä, vaan näihin hankkeisiin sovelletaan vesirakentamista koskevia yleissäännöksiä. Tilanne on epäohdonmukainen, koska vedenpinnan pysyvä laskeminen on edelleen erityissääntelyn piirissä, vaikka näillä hankkeilla ei ole enää entisenkaltaista yhteiskunnallista merkitystä.

Erytyssäännösten puute ja nostoja koskeva oikeuskäytäntö ovat vaikeuttaneet nostohankkeiden toteuttamista. Hankkeen toteuttajalta on edellytetty vesilain 2 luvun 7 §:n 1 momentin nojalla pysyvää käyttöoikeutta vähintään puoleen veden alle jäävään alueeseen. Pelkkää maanomistajan kirjallista suostumusta ei ole pidetty riittävänä. Tämä on käytännössä vaikeuttanut sellaisten nostohankkeiden toteuttamista, joita ei voida pitää yleisen tarpeen vaatimana vesilain tarkoittamassa mielessä. Joidenkin kunnostushankkeiden yhteydessä on ongelmallisena pidetty myös sitä, että hankkeesta hyötyä saavia ei ole mahdollista velvoittaa osallistumaan hankkeen kustannuksiin.

Vesivoiman hyödyntäminen. Selvitysten mukaan Suomen koko vesivoiman määrä on 5,1 gigawattia, josta on rakennettu noin 3 gigawattia. Taloudellisesti rakennuskelpoisen vesivoiman määräksi on arvioitu noin 0,9 gigawattia. Tästä vesivoimasta noin 0,6 gigawattia on suljettu voimalaitosrakentamisen ulkopuolelle suojelulainsäädännöllä. Tällä hetkellä vesivoiman lisärakentaminen kohdistuu tyypillisesti olemassa olevien vesivoimalaitosten tehonnostohankkeisiin tai uusien voimalaitosten rakentamiseen jo rakennetuille jokiosuuksille. Kokonaan uusien virtavesistöjen tai niiden osien valjastaminen voimalaitostuotantoon on harvinaista.

Vesivoima on uusiutuva energialähde, jonka rakentamismahdollisuudet on syytä tulevaisuudessakin taata. Sähköntuotannon edistämiseksi uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön sisämarkkinoilla annettu direktiivi 2001/77/EY sisältää maakohtaiset suositukset uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön osuudesta. Yksittäisiä energialähteitä

ei kuitenkaan ole Suomessa tarkoitus direktiivin perusteella erityisesti nostaa esille.

Uitto. Uiton ja sitä koskevan sääntelyn tosiasiallinen merkitys muihin vesienkäyttömuotoihin verrattuna on vähentynyt. Uittoa koskevan sääntelyn varsin perusteellinen uudistaminen on siten tarpeen. Kaikki toimitettava uitto on 1990-luvun alusta lähtien ollut nippu-uittoa. Paljon työvoimaa vaatineesta irtouitosta luovuttiin maassamme kokonaan vuonna 1991, jolloin Kemijoella uitettiin viimeisen kerran. Nykyisin harjoitettava, pääosin yleisillä kulkuväylillä tapahtuva nippu-uitto poikkeaa vaikutuksiltaan täysin irtouitosta, jota varten jokivesistöjä on Suomessa perattu ja rakennettu mittavassa määrin. Nippu-uitto on verrattavissa pikemminkin muuhun vesiliikenteeseen kuin aikaisempaan irtouittoon. Irtouiton lakattua tärkeimmät käynnissä olevaan uittoon liittyvät oikeudelliset kysymykset keskittyvät pudotuspaikkoihin. Näitä on Vuoksen ja Kymijoen vesistöalueella noin 70–80, minkä lisäksi alueella on vastaava määrä uiton tarvitsemia suojustamiamia. Kaikkiaan vesilain 5 luvun sääntelyn piiriin kuuluu tällä hetkellä noin 150 uiton toimintapaikkaa.

Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet. Kulkuväyliä ja muita vesiliikennealueita koskevaan vesilain mukaiseen sääntelyyn ei kohdistu merkittäviä muutostarpeita. Yksityisten kulkuväylien merkittävästä koskeva vesilain ja vesiliikennelain muutos on ollut liikenne- ja viestintäministeriössä jo pitkään vireillä. Lainmuutoksen tarkoituksena olisi säätää yksityisten kulkuväylien merkitsemisestä siten, ettei niitä voida sekoittaa julkisiin kulkuväyliin. Samalla yksityisen kulkuväylän pitäjälle annettaisiin oikeus sijoittaa väylämerkki toisen vesialueelle.

Luonnontilaiset purot. Vesilain soveltamiskäytännössä yksittäisenä ongelmana on ollut purojen luonnontilan vaarantuminen. Luonnontilaiset purot ovat omaleimaisia luontotyyppisiä, joilla on tärkeä merkitys monen uhanalaisen lajin säilymiselle ja yleisemmin luonnon monimuotoisuudelle. Luonnontilaisia puroja on varsinkin Etelä-Suomessa erittäin vähän. Eri yhteyksissä tehtyjen selvitysten mukaan vain alle kaksi prosenttia kaikista puroista on säilynyt kokonaan luonnontilaisena. Pienvesiä koskeva sääntely on

luonnonsuojelulain säätämisen yhteydessä omaksutun lainsäädäntöratkaisun mukaan jakautunut vesilain ja metsälain (1093/1996) kesken. Vesilain sääntely kohdistuu ensisijaisesti uomaan, kun taas uoman lähiympäristö kuuluu metsälain soveltamisalaan. Vesilain erityiset luontotyypissäännökset koskevat noroja, kun taas purot kuuluvat vesistön muuttamiskiellon piiriin.

Eri näkökulmista asiaa tarkastelevat säädökset eivät välttämättä ota riittävällä tavalla huomioon puoluontotyyppiä kokonaisuutena. Nykyinen sääntely on myös soveltamiskäytännössä osoittautunut ongelmalliseksi, sillä rajanveto eri lakien soveltamisalojen ja tehtävien kesken on jäänyt epäselväksi. Vesilakia ei myöskään aina sovelleta asianmukaisesti metsälain mukaisissa toimenpiteissä. Myös valvonnan näkökulmasta kahteen eri lakiin perustuva sääntely on ongelmallinen, eikä purojen säilymisen kannalta keskeisten säännösten noudattamista valvota riittävästi. Tähän on monia syitä, mukaan lukien valvontaan käytettävien resurssien rajallisuus ja vesilain säännösten huono tuntemus. Purojen säilymistä vaarantavia toimenpiteitä ei myöskään aina mielletä vesilain perusteella luvanvaraisiksi hankkeiksi.

Vesioikeudelliset menettelyt. Katselmuksitoimituksen ja lopputarkastuksen käyttöalat ovat vesilain soveltamiskäytännössä osin laajentuneet alkuperäisten tehtäviensä ulkopuolella. Vesilain soveltamisen alkupuolella vesitalousasioiden lupahakemukset saattoivat olla varsin puutteellisia. Tällöin katselmuksitoimitusta ryhdyttiin käyttämään lupahakemuksen kehittämiseen. Menettely on hakijan ja asianosaisten näkökulmasta edullinen ja sen lopputuloksena saatu selvitys helpottaa varsinaisen lupaviranomaisen työtä. Menettelyn ongelmana on kuitenkin se, että tällöin toimitusmiehet asiallisesti ottaen hoitavat hakijalle kuuluvia velvollisuuksia. Lisäksi asian käsittely tosiasiallisesti siirtyy lupaviranomaisen muodollisen prosessin johdon alaisuudesta toimitusmiehille. Lisäksi asia on voinut viipyä katselmuksitoimituksissa pitkänkin aikaa, mikä on pidentänyt asian kokonaiskäsittelyaikaa.

Lopputarkastuksissa puolestaan on käsitelty verraten paljon hankkeen toteuttamiseen liittyviä korvausasioita. Vaikka menettely on

erityisesti haitankärsijöiden näkökulmasta ollut edullinen, ovat nämä asiat luonteeltaan itsenäisiä hakemusasioita, joita varten on oma menettelynsä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet ja toteuttamisvaihtoehdot

Uudistuksen tavoitteena on ajanmukaistaa vesilainsäädäntö vastaamaan niitä muutoksia, joita vesilain säätämisen jälkeen on tapahtunut vesivarojen käytössä, kansallisessa ja yhteisöläinsäädännössä sekä yhteiskunnassa yleisesti. Lisäksi uudistuksella pyritään tehostamaan vesiasioiden käsittelyä.

Lain ajantasaistamiseksi tarpeelliset uudistukset ovat niin merkittäviä, ettei niiden toteuttaminen ole osauudistuksella mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Säännösten aineellisen tarkistamisen lisäksi sääntelyä tulee selkeyttää ja sen ymmärrettävyyttä parantaa. Vesilain sääntelyn kasuistisuutta tulee vähentää ja sisäistä viittaustekniikkaa yksinkertaistaa. Myös lain systematiikkaa ja rakennetta on lukuisten osittaisuudistusten jälkeen uudistettava.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi vesilaki, joka korvaisi osittain edelleen alkuperäisessä muodossa olevan vuoden 1961 vesilain. Uusi laki rakentuisi voimassa olevan vesilain peruseriaatteille. Lain soveltamisalaa ja keskeisiä soveltamisperiaatteita ei ole tarkoitus muuttaa laajemmin kuin on tarpeen uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Merkittävin rakenteellinen muutos uudessa laissa olisi vesitaloushankkeita koskevan sääntelyn yhdenmukaistaminen. Tämä tehtäisiin kokoamalla vesitaloushankkeita koskevat yhteiset säännökset entistä selvemmin yhteen. Yhteiset säännökset perustuisivat vesitaloushankkeita koskeville ajanmukaistetuille vesilain periaatteille, jotka nykyisin sisältyvät vesilain rakentamista koskeviin säännöksiin ja hanketyyppikohtaisiin lukuihin.

Toinen merkittävä muutos olisi vesitaloushankkeen luvanvaraisuutta koskevan sääntelyn selkeyttäminen purkamalla vesilain kiel-

tokeskeinen rakenne niin, että nykyiset yleiskiellot muotoiltaisiin entistä selvemmin lupakynnyksiksi. Luvanvaraisuuskynnys kuitenkin säilyisi pääosin nykyisellään.

Uudessa laissa vesitaloushankkeet olisivat lähtökohtaisesti samassa asemassa. Hankkeen tarkoituksesta riippumatta toteuttamisedellytykset sekä luvanvaraisuus että luvan myöntämisedellytykset ratkeaisivat viime kädessä hankkeen vaikutusten perusteella. Esimerkiksi hankkeen yleiseltä kannalta hyödyllisenä tai tarpeellisenä pidetty tarkoitus otettaisiin huomioon intressivertailussa hanketta puoltavana tekijänä. Mitä suurempana hankkeen hyötyjä pidetään, sitä painavampia syitä tarvittaisiin luvan epäämiseksi. Tästä lähtökohdasta poikkeaminen luopumalla kokonaisvaltaisesta arvioinnista ja harkinnasta joidenkin sinänsä hyödyllisenä pidettävien hankkeiden osalta olisi vesilain tavoitteiden vastaista ja saattaisi vaarantaa lain suojaamia intressejä. Vesivarojen ja vesiympäristön erilaisten käyttötapojen yhteensovittaminen ei ole mahdollista, jos toteuttamisedellytyksiä tarkastellaan kapeasti vain yhden käyttötavan tai hanketyypin näkökulmasta.

Menettelyn yksinkertaistamiseksi on esitetty lupamenettelyn korvaamista vesilaisilla ilmoitusmenettelyllä. Käytännössä ilmoitusmenettelyn käyttöala vesitaloushankkeiden toteuttamisessa jäisi kuitenkin varsin suppeaksi muun muassa sen vuoksi, että vesitaloushankkeessa on tavallisesti useita intressitahtoja eikä kyse ole vain toteuttajan ja valvontaviranomaisen välisestä suhteesta. Ilmoitusmenettely on myös toteuttajan näkökulmasta ongelmallinen sen vuoksi, että se ei tarjoa myönnetyn luvan kaltaista oikeutta hankkeen toteuttamiseen. Ennakoilmoitus rajattaisiinkin uudessa laissa ainoastaan tietojen rekisteröintiä palvelemaan tietojen toimitamiseen. Tämän mukainen ennakkotiedon antaminen koskisi uudessa laissa muuta kuin luvanvaraista ruoppausta, maa-ainesten ottamista vesistön pohjasta, pinta- ja pohjaveden ottamista ja ojitusta. Menettelyn yksinkertaistamiseen pyrittäisiin ensisijaisesti sillä, että uudenkin lain menettelysäännökset mahdollistaisivat lupaprosessin mukauttamisen asian luonteen mukaan.

Luonnontilaisten purojen turvaaminen edellyttää, että niiden luontoarvot otetaan huomioon vesilain soveltamiskäytännössä. Käytännössä purojen luonnontilan vaarantavia toimenpiteitä ei ole osattu mieltää lupaa edellyttäväksi vesitaloushankkeeksi, eikä hankkeille ole sen vuoksi aina haettu lupaa. Vesilain näkökulmasta olennaista on, että luvantarvesääntely kattaa kaiken sellaisen lain soveltamisalaa kuuluvan toiminnan, joka vaarantaa purojen luonnontilaisuuden säilymisen. Kun purot vesistön osana kuuluvat vesilain muuttamiskiellon piiriin ja tämä lähtökohta säilyisi uudessakin laissa, purojen muuttamista koskevaa aineellista sääntelyä ei ole tarpeen muuttaa. Asian merkityksen korostamiseksi ja sääntelyn selkeyttämiseksi purojen luonnontilan vaarantuminen kuitenkin lisättäisiin vesitaloushankkeen luvanvaraisuutta määrittäviin säännöksiin.

Nykyisten säännösten noudattamatta jättämisestä ja valvonnan puutteellisuudesta aiheutuvia ongelmia ei kuitenkaan voida korjata lisäämällä säännöksiä. Tämän vuoksi on tärkeää toisaalta lisätä sääntelyn tuntemusta toiminnanharjoittajien keskuudessa, toisaalta selvittää valvontaviranomaisten välistä tehtävänjakoa ja huolehtia riittävästä valvontaresursseista.

Ennalta arvioiden ehdotetut muutokset selkeyttäisivät puron luonnontilan muuttamisen luvanvaraisuutta koskevia säännöksiä. Tarkistukset eivät kuitenkaan poista yleisempää sääntelyn jakautumisesta eri lakeihin aiheutuvaa ongelmaa. Vesilakiin ja metsälakiin perustuva sääntely ei mahdollista luonnontilaisten purojen kokonaistarkastelua luontotyyppinä, mikä lähestyttäessä asiaa purojen säilymisen kannalta olisi tärkeää. Luonnonvaran käyttöä sääntelevän vesilain pääasiallisiin tehtäviin ei kuulu kohdesuojelun kaltainen luontotyyppisuojaus, joka ympäristön käyttöä ohjaavassa lainsäädännössä on lähinnä luonnonuojelulainsäädännön tehtävä. Kun ongelma ei lopulta rajaudu vesilakiin ja sen soveltamiseen, sitä ei voida pelkästään vesilain uudistamisen yhteydessä ratkaista. Kestävän ratkaisun löytämiseksi tarvitaan kokonaisvaltaisempaa tarkastelua eri lakien välisistä suhteista ja tehtävistä luontotyyppien suojelua koskevassa sääntelyssä.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Vesilaki

Nykyinen vesilaki ehdotetaan kumottavaksi ja sen tilalle säädettäväksi uusi vesilaki. Lain nimeämiseen voimassa olevan lain tavoin liittyy väärinkäsitysten vaara varsinkin siirtymäkauden ajan. Vesilaki on kuitenkin nimenä yksinkertainen, selkeä ja kattava. Vaikka vesilaki nykyään sääntelee pääosin vesitaloushankkeita ja niiden toteuttamista, lain nimeäminen vesitalouslaiksi saattaa perusteettomasti korostaa vesitaloushankkeiden toteuttamiseen liittyviä teknistaloudellisia näkökohtia. Lain nimeäminen vesienkäyttölaiksi puolestaan korostaisi tarpeettomasti vesien käyttöön liittyviä näkökohtia, minkä vuoksi uusi laki ehdotetaan nimettäväksi nykyisen lain tapaan.

Uusi laki rakentuisi voimassa olevan vesilain peruseriaateille, eikä lain soveltamisalaa tai keskeisiä soveltamisperiaatteita muutettaisi olennaisesti. Myös määritelmien osalta uusi laki perustuu vesilain perinteisiin käsitteisiin, joita kuitenkin täsmennettäisiin tarpeellisilta osin. Käytetyt käsitteet poikkeavat eräiltä osin vesienhoidon järjestämistä koskevassa sääntelyssä käytetyistä käsitteistä. Käsitteillä on kuitenkin vesilain sääntelyjärjestelmässä oma merkityssisältönsä, minkä vuoksi käsitejärjestelmän yhtenäistäminen muuttaisi sääntelyjärjestelmän aineellista sisältöä.

Uuden vesilain 1—2 luvut sisältäisivät lain soveltamisalaaan kuuluvaa toimintaa koskevat yleiset säännökset. Säännökset koskisivat sekä luvanvaraisia vesitaloushankkeita että luvanvaraisuuskynnyksen alle jäävää toimintaa.

Lain 1 luvussa olisivat yleiset säännökset muun muassa lain tarkoituksesta, soveltamisalasta, määrittämisestä ja viranomaisista.

Lain 2 lukuun sisältyisivät yleiset säännökset vesiin ja vesienkäyttöön liittyvistä velvollisuuksista, oikeuksista ja rajoituksista. Omistusta ja hallintaa sekä pakkotoimia koskevien säännösten lisäksi näihin kuuluisivat muun muassa yleiskäyttöoikeuksia koskevat säännökset, pienvesien suojelua koskevat säännökset ja yleissäännös siitä, mitä vesita-

loushankkeen toteuttamisessa on otettava huomioon.

Lain 3 luvussa olisivat yleiset säännökset luvanvaraisista vesitaloushankkeista. Näitä säännöksiä sovellettaisiin lähtökohtaisesti kaikkiin lain mukaisiin vesitaloushankkeisiin, jolloin erillisiä viittaussäännöksiä ei hankekohtaisen sääntelyn yhteydessä enää tarvittaisi. Luvussa säädettäisiin muun muassa vesitaloushankkeen luvanvaraisuudesta, lupaharkinnasta, lupamääräyksistä ja niiden tarkistamisesta sekä luvan määräämisestä raukeamaan.

Luvanvaraisuutta koskeva sääntely perustuisi vesilain nykyisiin yleiskieltoihin. Luvussa olisi säännös, jonka mukaan vesitaloushankkeella on oltava lupaviranomaisen lupa silloin, kun siitä aiheutuu nykyisin sulke- ja muuttamiskielloissa yksilöityjä seurauksia. Tätä yleistä luvanvaraisuutta koskevaa säännöstä täydennettäisiin luettelolla hankkeista, jotka seurauksista riippumatta aina tarvitsevat lupaviranomaisen luvan. Luettelo perustuisi nykyisiin vesilain eri luvuissa oleviin säännöksiin luvanvaraisista hankkeista täydennettynä eräillä hankkeilla, joiden saattamista aina luvanvaraiseksi on pidetty tarpeellisena. Pääsääntöisesti luvantarve kuitenkin edelleen kytkeytyisi hankkeen vaikutuksiin, eikä uuteen lakiin otettaisi ympäristönsuojelulain ja -asetuksen kaltaista yksityskohtaista luetteloa luvanvaraisista hankkeista.

Yleisiä, kaikkia vesitaloushanketta koskevia säännöksiä täydennettäisiin eri hanketyyppejä koskevin erityissäännöksin, jotka sisältyisivät lain 4—10 lukuun. Näistä 4 luku koskisi veden ottamista, 5 luku ojitusta, 6 luku keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista, 7 luku vesistön säännöstelyä, 8 luku vesivoiman hyödyntämistä, 9 luku puutavaran uittoa ja 10 luku kulkuväyliä ja muita vesiliikennealueita. Ehdotetuissa 4—10 luvuissa säädettäisiin kunkin hankkeen kannalta tarpeellisista täydennyksistä ja poikkeuksista yleisiin säännöksiin.

Lain 4 luku sisältäisi vedenhankintaa koskevan sääntelyn. Vedenhankinnalla tarkoitettaisiin sitä osaa veden ottamisesta, joka tapahtuu nykyisen vesilain terminologian mukaisesti nesteinä käyttämistä varten. Veden ottaminen olisi yleiskäsite, joka pitäisi sisäl-

lään myös muuta tarkoitusta varten tapahtuvan veden johtamisen. Vesistönäkökuilmasta ei ole merkitystä sillä, mitä tarkoitusta varten vettä otetaan. Tästä syystä luvussa viitattaisiin vedenhankinnan sijasta paremmin toimintaa kuvaavaan veden ottamiseen. Yleisemmin veden ottaminen kattaisi sekä pintaa että pohjaveden ottamisen.

Lain 4 luvussa on otettu huomioon vesikaupan sääntelyn edellyttämät tarpeet. Sääntelyllä pyritään varmistamaan se, että sen paremmin kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva vedenotto kuin muut vedensiirtohankkeet eivät voi vaarantaa paikallisia vedenottotarpeita eivätkä yhdyskunnan vesihuoltoa palvelevaa vedenottoa. Tämä perustuisi lakiin otettavaan yleiseen etusijajärjestykseen, joka nykyisestä sääntelystä poiketen koskisi myös tulevia vedenottotarpeita. Etusijajärjestyksessä viimeisellä sijalla olisi veden siirto paikakunnan ulkopuolelle muuta tarkoitusta kuin yhdyskunnan vesihuoltoa varten. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että vedensiirtohankkeelle voitaisiin myöntää lupa vain, jos samalla varmistetaan, että vettä riittää muihin käyttötarpeisiin oton kohteena olevalla paikakunnalla.

Lain 5 luku sisältäisi ojitusta koskevat erityissäännökset. Ojitus vesitaloudellisena hankkeena poikkeaa monessa suhteessa muista vesitaloushankkeista, mikä ilmenee myös erityissääntelyn tarpeesta. Ojitus on leimallisesti kiinteistöaloudellinen hanke, johon liittyy maanomistajien keskinäisten oikeussuhteiden järjestelyä.

Uudet säännökset perustuisivat nykyisen vesilain 6 lukuun, mutta säännöksiä täsmennettäisiin nykyisten säännösten soveltamisessa ilmenneiden tulkintaongelmien korjaamiseksi. Luvussa kiinnitettäisiin erityisesti huomiota vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain kiinteistöjen kuivatusta koskevien säännösten sekä ympäristönsuojelulain jätevesiä koskevan sääntelyn välisten suhteiden selkeyttämiseen. Osa nykyisen vesilain 6 luvun pykälistä on uudistettu lailla (948/1996) peruskuivatustoiminnan tukemisesta annetun lain (947/1996) säätämisen yhteydessä. Näiltä osin pykälissä ei ole ilmennyt tarkistustarvetta. Luku sisältäisi myös nykyisen vesilain 19 luvussa olevan ojitustoimitusta koskevan sääntelyn. Säännösten mukaan toimitusten

käyttöala supistuisi eräiltä osin. Myös rajanvetoa toimituksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ratkaistavien asioiden välillä selkeytettäisiin. Ojitukselta aiheutuvien edunmenetysten korvaamista koskevaa sääntelyä tarkistettaisiin siten, että ojitus rinnastuisi tältä osin jatkossa muihin vesitaloushankkeisiin ja edunmenetysten korvaamiseen sovellettaisiin 13 luvun yleisiä säännöksiä.

Lain 6 luku sisältäisi nykyisin vesilain 7 luvussa säänneltyä järjestelyä eli vedenkorkeuden pysyvää alentamista sekä lisäksi vedenkorkeuden pysyvää nostamista koskevat säännökset. Järjestelyn käsitteestä luovutettaisiin ja luvussa puhuttaisiin selvyden vuoksi keskivedenkorkeuden pysyvästä muuttamisesta, joka voi tapahtua vedenkorkeutta alentamalla tai nostamalla. Järjestelyn käsitteeseen sisältyneisiin rantojen pengerryksiin sovellettaisiin jatkossa pääosin lain yleisiä säännöksiä.

Luku sisältäisi toisaalta yleisiä vedenkorkeuden muuttamista koskevia säännöksiä, toisaalta pelkästään alentamista tai nostamista koskevia erityissäännöksiä. Erityissäännökset ovat välttämättömiä sen vuoksi, että lasku- ja nostohankkeiden toteuttamisedellytykset poikkeavat toisistaan. Hankkeissa on eroja lisäksi käyttöoikeuksia, kustannusten jakoa ja yhteisöjä koskevassa sääntelyssä.

Vedenkorkeuden laskemista koskeva erityissääntely ehdotetaan edelleen säilytettäväksi vesilaissa, vaikka tarve perinteiseen maatalouden intressissä tapahtuvaan laskuun (kuivattamiseen) onkin vähentynyt. Tarve laskuhankkeisiin voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi tulvantorjunnan yhteydessä ja mahdollisesti myös ympäristölle aiheutuvien haittojen torjumiseksi. Myös muille pienille laskuhankkeille saattaa edelleen olla tarvetta.

Laskua ja nostoa koskevan sääntelyn epäsuhtaisuuden korjaamiseksi lukuun otettaisiin erityissäännökset myös nostohankkeista, joiden merkitys on korostunut vesistöjen lisääntyneen virkistyskäytön ja sitä palvelevien kunnostusten myötä. Näiden mukaan myös muut kuin yleiseltä kannalta tärkeää tarkoitusta varten tarpeelliset hankkeet voitaisiin toteuttaa enemmistön suostumuksella ilman pysyvää käyttöoikeutta. Säännösten mukaan kirjallinen suostumus vaadittaisiin vähintään kolmea neljänestä veden alle jäävän maa-

alueen pinta-alasta edustavien kiinteistöjen omistajilta. Yleiseltä kannalta tarpeelliset lasku- ja nostohankkeet voitaisiin jatkossakin toteuttaa kannatuksesta riippumatta. Luvussa olisi myös nimenomainen säännös, jonka mukaan nostohankkeesta hyötyä saavat voitaisiin velvoittaa osallistumaan hankkeen kustannuksiin. Nykyisessä laissa vastaavaa säännöstä ei nostohankkeiden osalta ole.

Lasku- ja nostohankkeiden toteuttamista koskevaa sääntelyä yhdenmukaistettaisiin niin, että jatkossa myös nostohankkeiden toteuttamista varten tulisi perustaa vesioikeudellinen yhteisö aina, kun hakijoita on enemmän kuin yksi. Tällä pyritään varmistamaan se, että aina löytyisi taho, joka vastaa lupaan liittyvistä pitkäaikaisista velvoitteista.

Lain 7 luku koskisi säännöstelyä. Vedenkorkeuden jatkuva muuntelua tarkoittava säännöstely poikkeaa vedenkorkeuden pysyvää muuttamista tarkoittavista nostoista ja laskuista. Säännöstelyä koskevat säännökset on jatkossakin syytä pitää omana kokonaisuutenaan eikä niitä ole tarkoituksenmukaista yhdistää 6 luvun säännösten kanssa. Muun muassa käyttöoikeuskysymykset liittyvät vesilaisissa voimakkaammin pysyvään muuttamiseen kuin säännöstelyyn.

Säännöstelyn käsite ja siten myös luvun soveltamisala säilyisi pääosin nykyisellään. Myös sääntelyn sisältö vastaisi asiasisällöltään pääosin nykyisen vesilain 8 lukua. Merkittävin yksittäinen muutos olisi säännöstelymaksusta luopuminen.

Lain 8 luku sisältäisi säännökset vesivoiman hyödyntämisestä. Luku vastaisi asiasisällöltään pitkälti nykyisen vesilain 3 lukua, sillä sääntelyä koskevia merkittäviä uudistus- tarpeita ei ole esiintynyt. Vesilain mukaista sääntelyä on pidetty riittävänä myös sähkötuo- tuannon edistämisestä uusiutuvista energia- lähteistä tuotetun sähkön sisämarkkinoilla annetun direktiivin 2001/77/EY kannalta.

Lain 9 luvussa oleva uittoa koskeva sääntely uudistuisi merkittävästi nykyiseen vesilakiin verrattuna. Sääntelyä ajanmukaistetaan ja karsitaan huomattavasti vastamaan uiton ja sitä koskevan sääntelyn tosiasiallista merkitystä. Yleisellä tasolla merkittävin muutos on luopuminen uittosäännöistä. Vaikka uitto- säännössä ei muodollisesti ole ollut kyse lu- vasta, koska sillä pikemminkin rajoitetaan

uittajan oikeuksia kuin luodaan uusia, ovat nykyiset uittosäännöt käytännössä kokoelma uiton toimintapaikkoihin liittyviä vesilain mukaisia rakentamislupia. Sääntelyn selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi muiden käyttötarkoitusten sääntelyn kanssa uitto- sääntö korvattaisiin uudessa laissa toiminta- paikkakohtaisilla luvilla. Uusia säännöksiä sovellettaisiin uusiin hankkeisiin, mutta niillä ei puututtaisi voimassa oleviin uittosääntöihin. Vanhojen edelleen käytössä olevien uitto- sääntöjen voimaan jääminen varmistettaisiin siirtymäsäännöksillä. Myös uittajan oi- keuksia ja uiton toteuttamista koskevia sään- nöksiä ajanmukaistettaisiin ja täsmennettäi- siin.

Lain 10 luku koskisi kulkuväyliä ja muita vesiliikennealueita. Säännökset vastaisivat pitkälti nykyisen vesilain 4 lukua. Merkittä- vin yksittäinen muutos olisi lukuun sisällytet- tävä yleinen säännös väylän normaalista käy- töstä aiheutuvien vahinkojen korjaamisesta. Nykyisessä laissa vastaavaa säännöstä ei ole, mutta käytännössä Liikennevirasto (31.12.2009 saakka Merenkulkulaitos) on korjannut vapaaehtoisesti tällaisia vahinkoja, kuten rantojen sortumia.

Lain 11 luvussa olisivat menettelysäännök- set. Vesiasioiden käsittely on hallintomenet- telyä ja niihin sovelletaan hallintolain hallin- tomenettelyä koskevia säännöksiä. Hallinto- lain säännökset eivät kuitenkaan kaikilta osin kata vesiasioiden käsittelystä johtuvia erityis- tarpeita, minkä vuoksi lukuun ehdotetaan si- sällytettäväksi tarpeelliset täydentävät sään- nökset.

Säännöksiä sovelletaan kaikentyyppisiin ja kaikenlaajuisiin vesiasioihin. Säännökset on kuitenkin kirjoitettu niin, että ne mahdollis- tavat riittävän joustavuuden menettelyn so- peuttamiseksi käsiteltävänä olevan asian laa- juuden ja luonteen mukaan.

Menettelysäännösten peruslähtökohtana on, että prosessinjohto on kaikissa tilanteissa lupaviranomaisella. Uuteen lakiin ei otettaisi vesilain 18 luvussa säädettyä katselmustoimi- tusta. Katselmustoimitukseen määrättyjä asi- oita on viime aikoina ollut koko maassa vuo- sittain vajaasta kymmenestä runsaaseen 20:een. Katselmustoimitukseen määrättyjen asioiden käsittelyä ovat viivästyttäneet re- sursien puute ja osin myös esteellisyys-

gelmat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa. Käsittelyaikojen pituus on oikeusturvan kannalta kestävä. Jotta käsittelyajat saataisiin lyhyemmiksi, lupa-asia tulisi voida käsitellä keskitetysti. Tämän vuoksi vastuun hakemusasian käsittelystä ja sen etenemisestä tulisi aina olla lupaviranomaisella. Erillinen katselmustoimitus on tähän nähden epätarkoituksenmukainen ratkaisu. Asian ratkaisu viivästyy perusteettomasti jo sen vuoksi, että katselmustoimitukseen määrättyä asiaa käsitellään jo lupamenettelyvaiheessa tosiasiaa kahteen kertaan.

Lain 12 luvussa olisivat yleiset säännökset vesioikeudellisista yhteisöistä. Säännöksiä sovellettaisiin kaikkiin hankkeisiin, joissa hankkeen toteuttamista varten on perustettava yhteisö. Hankekohtaisissa erityisluvuissa yhteisöistä säädettäisiin vain siltä osin kuin yleisiä 12 luvun säännöksiä on tarpeen täydentää tai niistä poiketa.

Lain 13 luku sisältäisi vesilain korvaussäännökset, jotka nykyään ovat pääosin vesilain 11 luvussa. Vuoden 1961 vesilain korvaussäännöksiä on tarkistettu useaan otteeseen, ja korvaussääntely on yleisesti ottaen ajanmukaista. Korvaussääntelyyn ja sen systematiikkaan ei sen vuoksi ehdoteta tehtäväksi merkittäviä asiallisia muutoksia. Vesistöissä kulkemisesta aiheutuneen edunmenetyksen korvaaminen perustuisi kuitenkin nykyisen ankaran vastuun sijasta vahingon aiheuttajan tuottamusvastuuseen.

Vesilain korvaussääntely on sääntelytilanteiden moninaisuudesta johtuen kuitenkin moniulotteista ja säännökset vaikeaselkoisia, mikä vaikeuttaa sääntelyjärjestelmän hahmottamista. Säännökset on sen vuoksi pyritty laatimaan helpommin ymmärrettävään muotoon ja ryhmittelemään ne selkeämmiksi kokonaisuuksiksi.

Lain 14 lukuun koottaisiin laillisuusvalvontaa koskevat säännökset. Laillisuusvalvontasäännösten sijoittaminen omaan lukuun korostaa sääntelyn erillisyyttä hankesääntelystä ja sitä koskevasta ohjauksesta. Vesilain 21 luvussa nykyisin olevat laillisuusvalvontaa koskevat säännökset ovat suhteellisen uusia. Pykäliin ei näin ollen ole tarvetta tehdä suuria muutoksia, mutta niiden yhdenmukaisuus ympäristönsuojelulain vastaavien säännösten kanssa on pyritty varmistamaan. Yk-

sittäisistä muutoksista merkittävin on valvontaviranomaisille ehdotettava oikeus toiminnan keskeyttämiseen eräiden hankkeiden osalta. Lukuun sisältyy myös valvonta-asian vireillepano-oikeutta koskeva säännös.

Lain 15 luvussa olisivat muutoksenhakua ja päätöksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset. Luku sisältäisi oikaisumenettelyä koskevat uudet säännökset, joita sovellettaisiin haettaessa muutosta eräisiin valtion valvontaviranomaisen ja kalatalousviranomaisen hyväksymiin lupavelvoitteiden toimeenpanoa koskeviin suunnitelmiin.

Lain 16 luvussa olisivat rangaistussäännökset. Luku vastaisi pitkälti vesilain nykyistä 13 lukua. Säännöksiä kuitenkin yksinkertaistettaisiin ja niihin tehtäisiin sellaiset muutokset, jotka ovat tarpeen säännösten yhteensovittamiseksi uuden lain systematiikkaan ja terminologiaan.

Lain 17 lukuun koottaisiin kiinteistöoikeudelliset säännökset, jotka nykyisin pääosin ovat 12 luvussa.

Lain 18 lukuun koottaisiin erinäisiä säännöksiä lähinnä nykyisistä vesilain 12 ja 21 luvuista.

Lain 19 luvussa olisivat siirtymäsäännökset. Siirtymäsäännökset perustuisivat nykyisessä vesilaissa omaksuttuun lähtökohtaan, jonka mukaan vanhoihin hankkeisiin ja lupiin sovellettaisiin aiempaa lainsäädäntöä. Tästä olisi kuitenkin useita poikkeuksia.

Muu lainsäädäntö

Vesilain yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi 15 muuta lakia. Suurin osa muutoksista on luonteeltaan teknisluontoisia ja niiden tarkoituksena on pysyttää nykyinen sääntelytila. Merkittävimmät aineelliset muutokset kohdistuvat ympäristönsuojelulakiin, minkä lisäksi myös vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain välisessä suhteessa tapahtuisi asiallisia muutoksia.

Vesilain ja ympäristönsuojelulain välistä soveltamisalaa vesistön pilaantumista koskevissa asioissa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että sellaisiin vesitaloushankkeisiin, jotka tarvitsevat luvan toimintaansa yksinomaan niistä aiheutuvan pilaantumisvaikutuksen perusteella (nykyisen vesilain 1 luvun 19 §), sovellettaisiin jatkossa ympäristönsuojelula-

kia. Samalla myös ruoppausmassaa koskeva asetuksenantovaltuus ehdotetaan siirrettäväksi vesilain ympäristönsuojelulakiin. Toinen asiallisesti merkittävä uudistus koskee nykyisen vesilain 10 luvussa olevasta jäteveden johtamista koskevasta sääntelystä luopumista. Jäteveden johtamiseen sovellettaisiin jatkossa vesilain ojitusta koskevia säännöksiä sekä ympäristönsuojelulakiin sijoitettavia jäteveden johtamista koskevia erityissäännöksiä.

Maankäyttö- ja rakennuslain ja vesilain välistä soveltamisalaa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että maankuivattamista ja vedenjohtamista koskevaan sääntelyyn sisältyvät päällekkäisyydet poistetaan. Vedenjohdon, ojan tai näitä varten tarpeellisten laitteiden sijoittamiseen toisen alueelle sovellettaisiin lähtökohtaisesti maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:n säännöksiä. Sen sijaan muita vesilain 5 luvun säännöksiä esimerkiksi hyödyn jakautumisen, kunnossapitovastuun sekä riitojen ratkaisemisen osalta sovellettaisiin myös asemakaava-alueilla.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksestä aiheutuvat menot voidaan katsoa valtion talousarvioiden ja kehyspäätösten puitteissa.

Katselmustoimituksesta ja lopputarkastuksesta luopuminen vapauttaa resursseja arviolta 2,5—3 henkilötyövuoden verran. Tämä saattaa kuitenkin lisätä lupaviranomaisten työmäärää lupamenettelyssä, erityisen selvityksen hankkimismenettelyyn ohjattavien asioiden määrää ja erillisten korvausasioiden määrää. Nämä lisäävät lupaviranomaisten ja valtion valvontaviranomaisten työtehtäviä arviolta 1,5—2 henkilötyövuoden verran.

Uudistus lisääsi lupaa edellyttävien ruoppaushankkeiden määrää ennalta arvioiden 100—200 hankkeen verran. Osa nykyään aluehallintovirastoissa ratkaistavista putkien ja johtojen sijoittamista koskevista asioista ratkaistaisiin jatkossa kunnissa. Näiden muutosten arvioidaan kokonaisuutena lisäävän vesilain tarkoitetun lupaviranomaisten ja valvontaviranomaisten tehtäviä 1—2 henkilötyövuoden verran.

Ehdotus laajentaisi ilmoitusmenettelyn käyttöalaa pienten vesitaloushankkeiden ennakkovalvonnassa. Ilmoitusten käsittelemisen arvioidaan lisäävän vesilain tarkoitetun valvontaviranomaisten tehtäviä 0,5—1 henkilötyövuoden verran.

Ehdotuksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi hyväksyä vesitalouslupaan liittyvän tarkkailusuunnitelman aluehallintoviraston lupapäätökseen liittämän määräyksen perusteella. Järjestelyn ei arvioida sanottavasti lisäävän elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäviä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kalatalousasioita hoitavan vastuualueen (kalatalousviranomaisen) tehtävänä olisi hyväksyä kalatalousvelvoitteiden toteuttamissuunnitelmat ja vahvistaa kalatalousmaksujen käyttösuunnitelmat. Kalatalousvelvoitteiden toteuttamissuunnitelmien hyväksymistä ja kalatalousmaksujen käyttösuunnitelmien vahvistamisesta arvioidaan aiheutuvan kalatalousviranomaisille lisätehtäviä noin 0,5 henkilötyövuoden verran.

Ehdotukseen sisältyvät säännökset nykyistä laajemmasta vesioikeudellisten päätösten tietojen merkitsemisestä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään lisäksi vesilain mukaisen lupa- ja valvontaviranomaisten tehtäviä noin 0,5 henkilötyövuoden verran.

Muutoksenhakumenettelyssä tapahtuvien muutosten vaikutukset Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden toimintaan arvioidaan olevan niin vähäiset, että niillä ei olisi vaikutusta tuomioistuinten resursointiin.

Katselmustoimituksesta ja lopputarkastuksesta luopuminen asettaisi hankkeesta vastaaville nykyistä laajemman vastuun hakemusasiakirjoista ja hankkeen vaikutusten selvittämisestä. Vastaavasti ilmoitusvelvollisuuden käyttöalan laajentaminen kasvattaisi hankkeesta vastaaville aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi haitankärsijöiden vastuu oikeuksiansa valvomisessa laajentuu osin nykytilaan verrattuna. Näiden kustannusten määrää ei ole mahdollista ennalta arvioida.

Uudistus edellyttää ympäristönsuojelun tietojärjestelmän tarkistamista ja vesiyhteisörekisterin perustamista. Uudistus edellyttää lisäksi koulutuksen järjestämistä vesiasioita lupa- ja valvontaviranomaisissa käsitteleville

virkamiehille sekä vesiasioiden käsittelyssä tarpeellisten kirjallisten ja sähköisten lomakkeiden tarkistamista. Näistä arvioidaan aiheutuvan yhteensä noin 150.000 euron kerta- luonteiset kustannukset.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vesilain mukainen viranomaisjärjestelmä ja viranomaisten välinen toimivallan jako vesiasioissa säilyisi pääosin nykyisenlaisena. Vesilain mukaisia asioita ratkaistaisiin lupaviranomaisessa, ojitustoimituksessa ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa. Rikosasiat ja eräät siviilioikeudelliset vahingonkorvausasiat ratkaistaisiin nykyiseen tapaan käräjäoikeudessa.

Vesilain mukaiset laillisuusvalvontatehtävät kuuluisivat edelleen valtion valvontaviranomaisille ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisille, joilla olisi rinnakkainen toimivalta näissä asioissa. Nämä viranomaiset voisivat käyttää yleistä etua koskevaa puhevaltaa vesiasioissa. Vastaavasti muilla valtion viranomaisilla olisi asianosaisen puhevalta vesiasiaissa omalla alallaan.

Ilmoituksenvaraisia toimintoja koskevat ilmoitukset toimitettaisiin valtion valvontaviranomaiselle. Resurssien tehokkaan hyödyntämisen näkökulmasta olisi järkevää, että valtion valvontaviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen sopisivat keskenään valvontavastuun jaosta. Ilmoitusvelvollisten hankkeiden piirin laajentaminen lisää viranomaisissa käsiteltävien asioiden määrää. Tämä ei kuitenkaan tuo viranomaisten ratkaistavaksi uudentyyppejä asioita, eikä siitä aiheudu uudentyyppeisen lisäasiantuntemuksen tarvetta.

Valvontaviranomaisilla olisi toimivalta keskeyttää ilmeisen lainvastainen toiminta ehdotuksen 14 luvun 11 §:n nojalla. Toimivaltuus antaa nykyiseen sääntelyyn verrattuna paremmat mahdollisuudet puuttua nopeasti ilmeisen lainvastaisiin toimenpiteisiin. Toimivaltuus ei ennalta arvioiden lisää viranomaisen tehtävien määrää.

Vesilain mukaiseen lupaan liittyvän tarkkailusuunnitelman vahvistaminen valtion valvontaviranomaisessa ei nykykäytäntö huomioon ottaen muuttaisi merkittävästi ny-

kyistä tehtävänjakoa lupaviranomaisen ja valtion valvontaviranomaisen välillä.

Ehdotuksen mukaan kalatalousviranomaisen tehtävänä olisi hyväksyä kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmat ja vahvistaa kalatalousmaksun käyttösuunnitelmat. Uudistus ei toisi kokonaan uudentyyppeistä tehtävää kalatalousviranomaisten hoidettavaksi, koska elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset tällä hetkellä hyväksyvät kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmia ja vahvistavat kalatalousmaksun käyttösuunnitelmia. Ehdotettujen säännösten ei arvioida lisäävän merkittävästi resurssien tarvetta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa.

Nykyään vesilain 1 luvun 19 §:n nojalla vesioikeudellista lupaa edellyttävien hankkeiden luvanvaraisuutta arvioidaisiin jatkossa ympäristönsuojelulain 28 §:n valossa ja niitä koskevat asiat käsiteltäisiin ympäristönsuojelulain mukaisessa järjestyksessä. Lupaviranomaisena toimisi tällöinkin aluehallintovirasto. Muutoksella ei olisi resurssitaloudellisia vaikutuksia.

Nykyisen vesilain 6 luvun 2 §:n mukaan ojitukseen, josta aiheutuu ympäristönsuojelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua pilaantumista vesialueella, on tältä osin hankittava lupaviranomaisen lupa. Ehdotuksen mukaan tällainen asia käsiteltäisiin jatkossa kokonaisuudessaan lupaviranomaisessa. Tämä lisäisi lupaviranomaisen ja vähentäisi ojitustoimituksen toimivaltaa ojitusasioissa. Muutos kasvattaisi lupaviranomaisen työmäärää ja vähentäisi saman verran ojitustoimitusten työvoiman tarvetta.

Katselmustoimituksilla on aikanaan ollut huomattava merkitys suurten hankkeiden vaikutusten ja siitä aiheutuvien edunmenetysten yksityiskohtaisen selvittämisen kannalta. Hakemusasioiden laadun parantamisen myötä katselmustoimituksen merkitys hankkeen toteuttamistavan muokkaajana on vähentynyt, mutta edelleen katselmustoimituksella on ollut suuri merkitys aluehallintovirastossa tapahtuvan ratkaisuharkinnan valmisteluvaiheena. Uudistuksen myötä tilanne muuttuisi siten, että hankkeesta vastaavan tulisi laatia entistä yksityiskohtaisemmat suunnitelmat hankkeen toteuttamiseksi. On kuitenkin todennäköistä, että osa katselmustoimituksessa tehdystä hankkeen lupaedellytyksiä ja lupa-

määräyksiä koskevasta arvioinnista tehtäisiin lupaviranomaisessa.

Asianosaisten kuulemisessa tapahtuvat muutokset nopeuttaisivat menettelyä muutoksenhakuvaiheessa ja lyhentäisivät asian käsittelyaikaa. Haettaessa muutosta hallintopakkoasiassa annettuun lupaviranomaisen päätökseen asianosaisten kuulemisen toimitaisi nykyisestä poiketen Vaasan hallinto-oikeus. Haettaessa muutosta Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen korkeimmalta hallinto-oikeudelta asianosaisten kuulemisen suorittaisi korkein hallinto-oikeus. Uudistukset selkeyttäisivät tuomioistuinten prosessinjohtolista asemaa muutoksenhaussa. Vaasan hallinto-oikeuden järjestämien kuulemisten määrässä ei tapahtuisi sanottavia muutoksia, mutta korkeimman hallinto-oikeuden järjestämien kuulemisten määrä lisääntyisi.

4.3 Ympäristövaikutukset

Vesitaloushankkeiden toteuttamisedellytykset säilyisivät uudistuksessa pitkälti nykyisellään, minkä vuoksi uudistuksella ei arvioida olevan merkittäviä muutoksia nykytilaan verrattuna. Tästä poikkeuksen muodostavat vähäistä suuremmat ruoppaushankkeet, joille tulisi aina hakea lupa. Muutoksen voidaan arvioida vaikuttavan myönteisesti vesiympäristön tilaan. Lisäksi säännönmukainen luvanvaraisuus saattaa ohjata hankkeiden toteuttamistapaa pienimuotoisempaan suuntaan.

Vesilain ja ympäristönsuojelulain välinen suhde muuttuisi nykyiseen verrattuna siten, että ympäristönsuojelulain pilaantumisen torjuntaa koskevien lupamääräysten asettamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin kaikissa vesilain mukaisissa lupa-asioissa. Tämä saattaa eräissä tapauksissa parantaa ympäristönsuojelun tasoa.

Uudistuksessa ehdotettu, pienimuotoisia ruoppauksia ja ojituksia koskeva ilmoitusvelvollisuus tehostaa lain ennakkovalvontaa. Viranomaisen ennakkovalvonnan ja neuvontatoiminnan myötä pienten vesitaloushankkeiden toteuttamistapa tulee todennäköisesti kehittymään ympäristölle ystävällisempään suuntaan, mikä puolestaan vähentää ympäristölle ja viereisille kiinteistöille aiheutuvien haittojen määrää.

Ehdotuksen mukaan lupa pienelle vesitaloushankkeelle voidaan myöntää hankkeen vaikutusten vähäisyyden perusteella. Nykyiseen vesilain 2 luvun 6 §:n 1 momenttiin liittyvästä tarpeellisuusvaatimuksesta luopuminen saattaa lisätä jonkin verran pienten vesitaloushankkeiden määrää. Muutoksen vaikutukset yleisille tai yksityisille eduille ovat kuitenkin merkityksettömät, koska säännöksen nojalla voidaan myöntää lupa ainoastaan vähäisille hankkeille.

Ehdotus antaisi nykyiseen vesilakiin verrattuna osin laajemmat mahdollisuudet puuttua jälkikäteen vesitaloushankkeisiin niistä aiheutuvien haitallisten vaikutusten vähentämiseksi. Tämä antaa mahdollisuuden yksittäistapauksissa ympäristön tilan parantamiseen.

Vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain säännösten päällekkäisyyden poistaminen, jotka koskevat ojitusta ja veden johtamiseen liittyvien laitteiden ja rakennelmien sijoittamista, ei ennalta arvioiden vaikuta ympäristön tilaan.

Ehdotetut keskivedenkorkeuden muuttamista koskevat säännökset helpottaisivat osin nykytilaan verrattuna vesistöjen kunnostushankkeiden toteuttamista ja näiden virkistyskäyttömahdollisuuksien parantamista.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Uudistus laajentaisi asianosaisten kelpoisuutta vesioikeudellisten prosessien vireillepanoon ja siten parantaisi kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia ympäristöä koskevissa asioissa. Niinikään vesistöjen virkistyskäyttöedellytysten parantamiseen tähtäävien hankkeiden menettelyiden yksinkertaistaminen saattaa lisätä kansalaisten kiinnostusta ja aktiivisuutta lähiympäristön tilan parantamiseen.

Uudistus parantaisi vesioikeudellisten yhteisöjen toimintaedellytyksiä. Tämä tehostaa olemassa olevien yhteisöjen toimintaa sekä mahdollisesti lisää perustettavien yhteisöjen määrää.

Katselmustoimituksesta ja lopputarkastuksesta luopuminen muuttaa hankkeesta vastaavien ja asianosaisten välistä asetelmaa nykyiseen sääntelyjärjestelmään verrattuna. Hankkeesta vastaavat joutuvat jatkossa esittämään nykyistä yksityiskohtaisempia selvi-

tyksiä hankkeen vaikutuksista yleisille ja yksityisille eduille. Tämä tulee lisäämään hankkeesta vastaavan vastattavaksi tulevien kustannusten määrää.

Haitankärsijöiden tulee ryhtyä valvomaan nykyistä aktiivisemmin oikeuksiaan vesitalo-usasioissa. Muutoksen vaikutusta haitankärsijöiden asemaan on kuitenkin hankala ennakkolta arvioida. Vesilain mukaista lupaa tai oikeutta myönnettäessä lupaviranomaisen on viran puolesta selvitettävä hankkeesta aiheutuvat edunmenetykset sekä määrättävä niistä korvaus. Näyttötaakka lupamenettelyssä näistä edunmenetyksistä on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan hankkeesta vastaavalla.

Vesitaloushanketta koskevassa lupapäätöksessä hankkeesta vastaava voidaan velvoittaa päätöksessä määrätyn ajan kuluessa panemaan lupaviranomaisessa vireille hakemuksen lupaviranomaisesta tarkistamista tai toiminnasta aiheutuvien edunmenetyksien korvaamiseksi. Näissä tilanteissa korvauskysymykset on käsitelty pääsääntöisesti viran puolesta. Asianosaisten asema tällaisessa menettelyssä on useimmiten ollut varsin vahva, kun näyttötaakan on yleensä katsottu kuuluvan hankkeesta vastaavalle. Lisäksi erillisissä korvausasioissa on nykyisen vesilain soveltamiskäytännössä ilman nimenomaisen säännöksen tukea noudatettu vaihtelevasti virallisperiaatetta sekä katsottu hankkeesta vastaavalla useissa tilanteissa olevan näyttövelvollisuus aiheutuneista vahingoista. Tätä käytäntöä ei ole tarkoitettu muuttaa tässä yhteydessä.

Nykyään ojitustoimituksissa ojitussuunnitelmat on usein laadittu toimitusmiesten toimesta. Uudistus siirtäisi vastuuta ojitussuunnitelmien laadinnasta selkeämmin ojitushankkeesta vastaaville.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmistelun vaiheet ja valmisteluaineisto

Vesilakitoimikunta

Oikeusministeriö asetti maa- ja metsätalousministeriötä ja ympäristöministeriötä kuuluttuaan 22.3.2000 toimikunnan selvittämään vesilakiin (264/1961) liittyviä uudistustarpei-

ta ja tekemään tarpeelliseksi katsomansa ehdotukset lain uudistamiseksi (OM:0191:00/06/06/2000). Toimikunnassa olivat edustettuina oikeusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, ympäristölupavirastot, Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliitto, Suomen Kuntaliitto, Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. ja Suomen luonnonsuojeluliitto. Toimikunnan pysyvät asiantuntijat olivat korkeimmasta hallinto-oikeudesta, Vaasan hallinto-oikeudesta, alueellisesta ympäristökeskuksesta, Helsingin yliopistosta ja Energia-alan Keskusliitto FINERGY:stä. Toimikunnan perustamassa kolmessa jaostossa olivat lisäksi edustettuina Metsähallitus, Suomen ympäristökeskus, korkein oikeus, Vesi- ja viemärilaitosyhdistys sekä Järvi-Suomen Uittoyhdistys.

Toimikunnan tuli kiinnittää työssään erityistä huomiota vesivarojen käytössä tapahtuneista muutoksista aiheutuvaan tarpeeseen tarkistaa vesilain eri lukujen säännöksiä. Huomiota tuli lisäksi kiinnittää uusimman kansainvälisen vesioikeuden periaatteiden sekä Euroopan yhteisön uusimman lainsäädännön ja ohjausjärjestelmien sovittamiseen Suomen vesilainsäädäntöön ja vesitaloushankkeiden lupaharkinnan yhtenäistämismahdollisuuksiin sekä vanhojen vesitaloushankkeiden lupien tarkistamisen edellytyksiin, vesitaloushankkeiden toteutus- ja ylläpitokustannusten jakamiseen, vesioikeudellisten yhteisöjen sääntelyn ajanmukaistamiseen, lain rakenteellisiin ja säädösteknisiin uudistamistarpeisiin, vesiasian käsittelystä perittävien maksujen uudistamistarpeisiin, sekä yhteiskunnan ja talouden muutoksista aiheutuvaan mahdolliseen tarpeeseen muutoin tarkistaa vesivarojen käytön sääntelyä.

Toimikunta kuuli työnsä aikana kauppa- ja teollisuusministeriötä, liikenne- ja viestintäministeriötä, Merenkululaitosta, tiehallintoa ja ympäristöministeriön alueidenkäytön osastoa sekä asiantuntijoita Suomen ympäristökeskuksesta, alueellisista ympäristökeskuksista, Kemijoki Oy:stä ja Turun yliopistosta.

Toimikunnan mietintö (Komiteamietintö 2004:2) valmistui 16 päivänä kesäkuuta 2004. Toimikunta esitti vesilainsäädännön uudistamista kokonaisuudessaan ja uuden vesilain säätämistä. Ehdotus rakentui voimassa

olevan vesilain peruseriaatteille. Mietintö sisälsi hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen vesilain uudistamiseksi. Ajanpuutteen vuoksi toimikunta ei laatinut luonnosta vesiasetukseksi ja muuhun lainsäädäntöön tehtäviksi muutoksiksi. Mietintöön sisältyi kaksi eriävää mielipidettä.

Peruseriaatteena ehdotusta laadittaessa oli lain soveltamisalaan kuuluvien vesitalous-hankkeiden sääntelyn yhdenmukaisuus. Kaikille vesitaloushankkeille yhteinen sääntely on sijoitettu lain alkuun yleisiksi säännöksiksi. Nämä on laadittu ottamalla huomioon nykyisen vesilain rakentamista koskevat yleiset säännökset ja periaatteet, hankekohtaiset säännökset sekä yhteiskunnallisissa arvoituksissa tapahtuneet muutokset, kansainvälisessä vesioikeudessa tapahtunut kehitys sekä Euroopan yhteisön lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet.

Yleiset vesienkäyttöoikeudet ehdotettiin pysyttäväksi pitkälti nykyisellään. Vesilain nykyiset rangaistussäännökset, hallintopakomenettely sekä vesiliikennelain (463/1996) säännökset vesillä liikkujan yleisistä velvollisuuksista eivät ole osoittautuneet riittäviksi häiriön estämisessä, minkä vuoksi toimikunta piti tarpeellisena, että jatkovalmistelussa täsmennettäisiin rikoslain kotirauhaa koskevia säännöksiä.

Vesitaloushankkeiden luvanvaraisuutta koskevaa sääntelyä toimikunta esitti selkeyttäväksi purkamalla vesilain kieltokeskeinen rakenne ja muotoilemalla yleiskiellot nykyistä selvemmin lupakynnykseksi. Lupa-harkintaa koskeva sääntely, joka siis perustuu hankkeen hyötyjen ja haittojen vertailuun, säilyisi pitkälti entisenkaltaisena. Toimikunnan enemmistö päätyi kuitenkin esittämään valtioneuvostolle mahdollisuutta myöntää poikkeus ehdottomasta luvanmyöntämisestä yleisen edun kannalta tärkeälle hankkeelle.

Kalatalousvelvoitteiden ja -maksujen toimeenpanoa koskevien epäselvyyksien poistamiseksi toimikunta ehdotti vesilakiin sisällytettäväksi säännökset kalatalousveloitteen toteuttamissuunnitelmasta ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelmasta. Kalatalousveloitteen toteuttamissuunnitelma olisi yksityiskohtainen suunnitelma kalatalousveloitteen mukaisten toimenpiteiden toteuttamisesta.

Kalatalousmaksun käyttösuunnitelma taas olisi työ- ja elinkeinokeskuksen laatima suunnitelma, jossa yksilöittäisiin ne toimenpiteet, joihin kalatalousmaksu käytettäisiin. Molempien suunnitelmien hyväksymisessä noudatettaisiin hallintolakia ja niihin haettaisiin muutosta tekemällä oikaisuvaatimus ympäristölupavirastolle.

Nykyiseen vesilakiin ei sisälly säännöksiä keskenään kilpailevien vedenottamistarpeiden tyydyttämisestä, vaan asia on ratkaistu lupaharkinnassa. Toimikunta esitti lakiin sisällytettäväksi säännöstä eri vedenottotarpeiden keskinäisestä etusijajärjestyksestä, jossa etusijalla ovat paikalliset vedenottotarpeet. Vedenottamistoimintaan liittyvää suoja-alue-sääntelyä toimikunta esitti tarkistettavaksi siten, että suoja-alue voitaisiin tietyin edellytyksin perustaa luvanhakijan aloitteesta riippumatta.

Ojitushankkeiden ennakoivalvonta on osoittautunut eräiltä osin ongelmalliseksi tiedonkulun puutteellisuudesta johtuen. Toimikunta esitti sen vuoksi, että muista kuin vähäisistä ojitushankkeista tulisi tehdä ilmoitus alueelliselle ympäristökeskukselle.

Maankuivatusta koskeva sääntely säilyisi pääpiirteissään ennallaan. Lisääntyvien vesistöjen kunnostushankkeisiin usein kytkeytyvää vedenkorkeuden nostamista helpotettaisiin. Yleiseltä kannalta tarpeelliset lasku- ja nostohankkeet voitaisiin jatkossakin toteuttaa kannatuksesta riippumatta. Esityksen mukaan myös muut kuin yleiseltä kannalta tärkeää tarkoitusta varten tarpeelliset kunnostus- ja muut vedennostohankkeet voitaisiin toteuttaa enemmistön suostumuksella ilman pysyvää käyttöoikeutta.

Vesivoiman hyväksikäyttöä koskeva sääntely on tarkoitus pysyttää pääosin entisenkaltaisena. Toimikunta esitti kuitenkin sääntelyn muuttamista joustavammaksi siten, että vesivoimahankkeen luvanvaraisuus perustuisi selkeästi hankkeen vaikutusten haitallisuuteen.

Toimikunta esitti luovuttavaksi katselmustoimituksesta ja lopputarkastuksesta. Katselmustoimitus lupamenettelyyn nähden itsenäisenä menettelynä on käynyt osin tarpeettomaksi ja asian käsittelyä viivästyttäväksi. Toimikunta piti kuitenkin tarpeellisena nykyisen selvitysmenettelyn kaltaisen menette-

lyn mahdollisuutta, mikäli asian käsittelyn kestäessä osoittautuu tarpeelliseksi hankkia erityistä selvitystä jonkin kysymyksen osalta. Myös lopputarkastus on käynyt alkuperäiseen tarkoitukseensa nähden tarpeettomaksi, minkä vuoksi toimikunta esitti siitä luopumista. Tämä kuitenkin korostaa jälkivalvonnan merkitystä.

Toimikunnan ehdottamat uuden vesilain siirtymäsäännökset perustuvat nykyisessä vesilaissa omaksuttuun lähtökohtaan, jonka mukaan vanhoihin hankkeisiin ja lupiin sovelletaan pääsääntöisesti aiempaa lainsäädäntöä. Eräät uuden lain säännökset koskisivat myös vanhoja hankkeita. Vanhoille laitoksille voitaisiin asettaa tarkkailuvelvoitteita sekä tarkistaa vedenkorkeutta ja -juoksua koskevia lupamääräyksiä. Myös vanhat epäselvät luvat voitaisiin ehdotuksen mukaan korvata uuden lain mukaisella luvalla. Samassa yhteydessä voitaisiin antaa yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi tarpeellisia uusia lupamääräyksiä hankkeesta aiheutuvien haittojen välttämiseksi. Uutena säännöksenä lakiin otettaisiin myös niin sanottuja isännättömiä hankkeita koskeva mahdollisuus lakkauttaa aikaisemmin annettu lupa tai oikeus, jos luvan tai oikeuden haltijaa ei enää ole.

Vedennostohankkeiden myötä jäisi osakunnan vesialueen ja uuden rantaviivan väliin käytännössä usein kaistale yksityistä vesialuetta. Toimikunta piti tätä ei-toivottavana kehityssuunausena kalastusoikeuksien, vesialueen käytön ja hoidon sekä kiinteistöjärjestelmän näkökulmasta, minkä vuoksi toimikunta esitti säädettäväksi tilusjärjestelyn suorittamisen säätämistä pakolliseksi eräissä tilanteissa.

Toimikunta esitti vielä jatkovalmistelussa kiinnitettäväksi huomiota ehdottomaan luvanmyöntämisesteeseen kytkeytyvään valtioneuvoston poikkeuslupaan liittyviin menettelyllisiin kysymyksiin, luonnontilaisten purojen suojeluun, aikaisemman lainsäädännön nojalla annettujen lupien nykyistä laajempaan tarkistamismahdollisuuteen, kalataloudellisiin kompensatiotoimiin ja alueellisten ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinokeskusten asemaan vesioikeudellisissa hankkeissa.

Vesilain yhteydessä säädettiin perustuslain säätämisyjärjestyksessä erillinen laki eräistä

vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista (266/1961, jäljempänä valtuuslaki). Syynä tähän oli se, että eräiden vesilain nojalla myönnettävien käyttö- ja lunastusoikeuksien katsottiin merkitsevän poikkeusta hallitusmuodon 6 §:n turvaamasta omaisuuden suojusta. Valtuuslaista johtuen vesilaki voitiin säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Toimikunnan ehdotuksessa käyttöoikeus- ja lunastussäännökset säilyisivät pääpiirteissään nykyisenkaltaisina. Toimikunta katsoi, että valtuuslain säännökset huomioon ottaen uusi vesilaki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Vesilakityöryhmä

Oikeusministeriö asetti 1.6.2005 työryhmän valmistelemaan vesilain uudistamiseen kuuluvia asiakokonaisuuksia, jotka kesäkuussa 2004 mietintönsä jättäneen vesilakitoimikunnan mukaan (Komiteamietintö 2004:2) edellyttivät jatkovalmistelua.

Vesilakityöryhmän tehtävänä oli valmistella vesilain kokonaisuudistuksen vaatimat muutokset muuhun lainsäädäntöön, laatia luonnos vesiasetuksiksi sekä valmistella tarpeelliseksi katsomansa muut muutokset lainsäädäntöön toimeksiannossa yksilöityjen asiakokonaisuuksien osalta. Nämä koskivat menettelyä valtioneuvoston poikkeuslupasiassa, vesilain korvaussäännösten muodollista ja teknistä uudistamista, luonnontilaisten purojen suojelua, voimassa olevien lupien tarkistamista ja kalatalousvelvoitteita ja -maksuja. Työryhmä jätti mietintönsä oikeusministeriölle kesäkuussa 2006 (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2006:13). Mietintöön sisältyi kaksi eriävää mielipidettä ja yksi täydentävä lausuma.

Vesilakityöryhmän työ pohjautui vesilakitoimikunnan mietintöön ja siihen sisältyvään ehdotukseen uudeksi vesilaksi. Työryhmän tehtävänä oli tarkastella ehdotusta ja tehdä siihen tarkistuksia vain toimeksiantonsa edellyttämässä laajuudessa. Näin ollen työryhmä ei ottanut laajemmin kantaa vesilakitoimikunnan mietintöön ja siitä annettuihin lausuntoihin. Työryhmän säädös- ja perusteluehdotukset laadittiin täydennyksinä ja muutoksina toimikunnan mietintöön sisältyvään

luonnokseen hallituksen esitykseksi. Työryhmän mietintöön sisältyi luonnos vesiasetuksiksi.

Työryhmä ehdotti poikkeuslupamenettelyä tarkistettavaksi siten, että poikkeusasia käsiteltäisiin valtioneuvostossa ennen kuin lupasia olisi lopullisesti ratkaistu ympäristölupavirastossa. Luonnontilaisten purojen suoje-
lua koskevaa sääntelyä työryhmä ehdotti tarkistettavaksi siten, että purojen luonnontilaisuutta vaarantavien hankkeiden luvanvaraisuutta korostettaisiin nimenomaisella säännöksellä. Työryhmä ehdotti kalataloudellisia kompensatiokeinoja koskevaa sääntelyä tarkistettavaksi siten, että kalatalousvelvoite ja -maksu olisivat keskenään samanarvoisessa asemassa. Voimassa olevien vesitalouslupien tarkistamista koskevaa sääntelyä esitettiin vesilakitoimikunnan ehdotukseen nähden osin laajennettavaksi. Työryhmän ehdotuksen mukaan vesitaloushankkeelle myönnetty lupa voitaisiin määrätä raukeamaan, jos hankke olisi menettänyt merkityksensä tai jos hankkeesta vastaavaa taho ei voitaisi enää osoittaa. Vesilakitoimikunnan ehdottamiin korvaussäännöksiin työryhmä ehdotti tehtäväksi eräitä tarkistuksia.

Muun lainsäädännön osalta työryhmä katsoi, että vesilainsäädännön uudistaminen edellyttää aineellisia muutoksia lähinnä ympäristönsuojelulakiin sekä maankäyttö- ja rakennuslakiin. Työryhmän ympäristönsuojelulakiin ehdottamat muutokset koskivat ennen kaikkea jäteveden johtamista, jonka osalta pyrittiin selkeyttämään vesilain ja ympäristönsuojelulain välistä suhdetta. Maankäyttö- ja rakennuslakiin ehdotettavien muutosten tarkoituksena oli selkeyttää sen ja vesilain välistä suhdetta yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisen osalta. Muun lainsäädännön osalta muutostarpeet rajoittuivat pääosin viit-
taussäännösten tarkistamiseen.

Lakiehdotusten viimeistely

Lausuntopalautteen huomioon ottaminen ja ehdotuksen viimeistely on suoritettu virkautyönä, johon ovat osallistuneet oikeusministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön virkamiehet.

Oikeusministeriö on lisäksi järjestänyt tammikuussa 2009 tilaisuuden, jossa on esi-

teltty vesilainsäädännön uudistamista koskevaa ehdotusta hallituksen esitykseksi. Ehdotuksessa on otettu huomioon lausuntopalautte ja viimeistelyn aikana esiin nousseet kysymykset. Samassa yhteydessä eri tahoille on varattu vielä tilaisuus esittää hallituksen esitystä koskevia huomautuksia.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Lausunnonantajat

Oikeusministeriö on pyytänyt lausunnot vesilakitoimikunnan ja vesilakityöryhmän mietinnöistä yli sadalta viranomaiselta ja yhteisöltä. Vesilakitoimikunnan mietinnöstä annettiin 83 lausuntoa ja vesilakityöryhmän mietinnöstä 80 lausuntoa. Annetuista lausunnoista on koostettu lausunnotiivistelmät (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2005:20 ja 2006:26). Nämä ovat saatavissa sähköisessä muodossa oikeusministeriön internet-sivustolta. Vuoden 2009 tammikuussa esitellystä ehdotuksesta vesilainsäädännön uudistamiseksi oikeusministeriölle jätettiin vielä 47 muistutusta.

Vesilakitoimikunnan mietinnöstä lausunnon antoivat sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, ympäristöministeriö, korkein hallinto-oikeus, Vaasan hallinto-oikeus, Suomen ympäristökeskus, Merenkulkulaitos, Tiehallinto, Maanmittauslaitos, Merentutkimuslaitos, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Museovirasto, Metsätalouden kehittämiskeskus, ympäristölupavirastot, alueelliset ympäristökeskukset, työvoima- ja elinkeinokeskuksista Uudenmaan, Satakunnan, Hämeen, Pirkanmaan, Kaakkois-Suomen, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin työvoima- ja elinkeinokeskukset, Luonnonvarainneuvosto, Suomen kuntaliitto, Lapin liitto, Päijät-Hämeen liitto, Varsinais-Suomen liitto, Kuusamon kaupunki, Kuopion kaupunki, Padasjoen kunta, Säskylän kunta, Pernajan kunta, Helsingin kaupunki, Teknillinen korkeakoulu, Elinkeinoelämän keskusliitto, Energia-alan keskusliitto, Suomen Satamaliitto, Vesi- ja

viemärlaitosyhdistys, Suomen vesiyhdistys r.y., Svenska lantbruksproducenternas centralförbund r.f., Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Natur och Miljö r.f., Kalatalouden keskusliitto, Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen Vapaa-ajan kalastajien Keskusjärjestö, Suomen Veneilyliitto ry, Suomen Kanoottiliitto ry, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö r.y., Suomen Lakimiesliitto ry, Suomen Asianajajaliitto, Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto ry, Ympäristönsuojelun viranhaltijat ry, Suomen Rakennusinsinöörien Liitto r.y., Tekniikan Akateemisten Liitto, Järvi-Suomen Uittoyhdistys, Pääkaupunkiseudun Vesi Oy, Turun Seudun Vesi Oy, Metsäteollisuus ry, metsäkeskuksia edustava metsäkeskus, Pohjois-Suomen neuvottelukunta, Pohjois-Suomen vesivaliokunta, Ådaran, Bred Sundsträsket jänte bigrenar dikningsbolag ja Söderfjärdens torrläggningföretag.

Vesilakityöryhmän mietinnöstä lausunnon antoivat puolustusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, ympäristöministeriö, korkein hallinto-oikeus, Vaasan hallinto-oikeus, Suomen ympäristökeskus, Merenkulutuslaitos, Merentutkimuslaitos, Tiehallinto, Maanmittauslaitos, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Museovirasto, Metsätalouden kehittämisselityskeskus Tapio, ympäristölupavirastot, alueellisista ympäristökeskuksista Uudenmaan, Lounais-Suomen, Hämeen, Pirkanmaan, Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Länsi-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukset, työvoima- ja elinkeinokeskuksista Uudenmaan, Hämeen, Pirkanmaan, Kaakkois-Suomen, Etelä-Savon, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin työvoima- ja elinkeinokeskukset, saamelaiskäräjät, Luonnonvarainneuvosto, Suomen kuntaliitto, Lapin liitto, Päijät-Hämeen liitto, Varsinais-Suomen liitto, Kymenlaakson liitto, Kuusamon kaupunki, Kuopion kaupunki, Padasjoen kunta, Säskylän kunta, Pernajan kunta, Helsingin kaupunki, Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Elinkeinoelämän keskusliitto, Energiateollisuus ry, Suomen Sattamaliitto, Vesi- ja viemärlaitosyhdistys,

Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusjärjestö MTK r.y., Metsäteollisuus ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund r.f., Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Natur och Miljö r.f., Kalatalouden Keskusliitto, Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen Vapaa-ajan kalastajien Keskusjärjestö, Suomen Kanoottiliitto ry, Suomen Latu ry, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö r.y., Suomen Asianajajaliitto, Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto ry, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry, Tekniikan Akateemisten Liitto, Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOL ry, Järvi-Suomen Uittoyhdistys, Pääkaupunkiseudun Vesi Oy, Turun Seudun Vesi Oy, Helsingin Vesi, Oulun Vesi, Söderfjärdens torrläggningföretag, Yrkeshögskolan Sydväst ja Ålands redarförening r.f.

Yleisiä huomautuksia

Lausunnonantajat ovat suhtautuneet yleisellä tasolla myönteisesti toimikunnan ja työryhmän ehdotuksiin vesilainsäädännön uudistamiseksi. Ehdotuksia on pääsääntöisesti pidetty nykyiseen sääntelyyn verrattuna selkeämpinä uudistuneen rakenteensa ja yhtenäisemmän lainkirjoitustapansa vuoksi. Hanketyypikohtaisesta sääntelystä siirtymistä soveltamisalaltaan yleisempään sääntelyyn on pidetty onnistuneena ratkaisuna. Niinkään päällekkäisten sääntelyjärjestelmien karsimiseen on yleisesti suhtauduttu myönteisesti.

Eräissä lausunnoissa ehdotettua sääntelyjärjestelmää on edelleen pidetty yksityiskohtaisena ja osin vaikeaselkoisena. Eräiden lausunnonantajien mukaan järjestelmää olisi tullut uudistaa syvällisemmin. Toisaalta eräissä lausunnoissa esitetään ehdotettua sääntelyä edelleen täsmennettäväksi. Jatkovalmistelussa sääntelyjärjestelmää on pyritty edelleen selkeyttämään sekä kirjoittamaan yksittäiset säännökset tarkkarajaisemmiksi.

Eräiden lausuntojen mukaan ehdotettu vesilaki painottuu vesiympäristön ja vesivarojen hoitamiseen antaen vähemmän painoarvoa ympäristöllisille ja ekologisille vesitaloushankkeille edistävälle näkökohdille. Vesilain perusrakenne on jatkovalmistelussa säilytetty

toimikunnan mietinnön mukaisena. Vesilain tavoitteena on erilaisten vesien tilaa ja vesien käyttöä koskevien intressien yhteensovittaminen oikeusjärjestelmästä tulevat reunaedellytykset huomioon ottavalla tavalla. Vesilailla pyritään luomaan edellytykset erilaisten hankkeiden toteuttamiselle, edistämättä kuitenkaan erityisesti mitään yksittäistä vesienkäyttömuotoa tai hanketyyppejä. Ympäristönsuojelulliset ja luonnonsuojelulliset reunaedellytykset sekä omaisuudensuojaa koskevat näkökohdat on otettava huomioon kaitentyyppisessä vesienkäytössä. Vastaavasti vesilaki mahdollistaa erilaisten ekologisten vesitaloushankkeiden toteuttamisen.

Yksityiskohtaisia huomautuksia

Useat lausunnonantajat ovat pitäneet luonnontilaisia puroja koskevaa sääntelyä puutteellisenä ja esittäneet niitä koskevan sääntelyn tiukentamista.

Vesistöjen kunnostushankkeita koskevia säännösehdotuksia on pidetty pääosin hyvinä, mutta samalla on kiinnitetty huomiota maanomistajien aseman turvaamiseen keskivedenkorkeuden nostamiseen tähtäävien hankkeiden yhteydessä. Jatkovalmistelussa kiinteistöoikeudelliset säännökset sisältävään 17 lukuun on tehty useita tätä koskevia tarkistuksia.

Vesilain ja muun lainsäädännön välisen soveltamisalan täsmentämistä koskevia ehdotuksia on pidetty pääasiallisesti perusteltuina. Useissa lausunnoissa on kuitenkin ehdotettu vesilain ja muun lainsäädännön, erityisesti ympäristönsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain välisen suhteen täsmällisempää järjestämistä. Jatkovalmistelussa vesilain ja muun lainsäädännön välistä soveltamisalaa järjestäviin säännöksiin on tehty useita soveltamisalaa täsmentäviä tarkistuksia.

Eräät lausunnonantajat ovat pitäneet vesilain korvausjärjestelmää tarpeettoman yksityiskohtaisena, minkä vuoksi järjestelmää olisi tullut uudistaa ehdotettua laajemmin. Nykyistä korvausjärjestelmää on kuitenkin pidetty pääosin toimivana, eikä sen perusteiden laaja-alaisempaa tarkistamista ole pidetty vesilakitoimikunnan mietinnössä tarpeellisenä. Jatkovalmistelussa sääntelyä on kuitenkin pyritty selkeyttämään.

Eräät lausunnonantajat katsovat katselmustoimituksesta ja lopputarkastuksesta luopumisen heikentävän asianosaisten oikeussuojaa. Vesilakia koskevassa soveltamis- ja oikeuskäytännössä katselmustoimituksessa ja lopputarkastuksessa käsiteltävien asioiden laatu ja tarkastelutapa on laventunut tavalla, joka on turvannut asioiden yksityiskohtaisen käsittelyn sekä helpottanut asian käsittelyä lupaviranomaisessa. Samalla katselmustoimituksesta ja lopputarkastuksesta on muodostunut käytännössä varsin itsenäinen menettely varsinaisen vesioikeudellisen menettelyn sisään. Tämä on hämärtänyt lupaviranomaisen prosessinjohtollista asemaa sekä pidentänyt osin tarpeettomasti vesioikeudellisen asian käsittelyn kestoaikaa.

Eräiden lausuntojen mukaan vanhoja vesioikeudellisia lupia tulisi voida tarkistaa jälkikäteen ehdotettua laajemmin ja helpommin. Jatkovalmistelussa lainvoiman saaneisiin lupiin puuttumisen mahdollisuuksia on laajennettu toimikunnan ehdotukseen verrattuna. Yksityisoikeudellisia etuuksia suovat luparatkaisut kuuluvat sekä kansallisesti että ylikansallisesti tarkasteltuna omaisuudensuojan piiriin. Tämä ei estä jälkikäteistä puuttumista luparatkaisuihin, mutta asettaa tätä koskevia aineellisia ja menettelyllisiä vaatimuksia.

Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota myös valvontaviranomaisten välisen toimivallan jakoon ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten resurssien riittävyyteen.

Vesilain lupaharkinta

Lausunnoissa on kannatettu ja vastustettu säännösehdotusta, jonka mukaan valtioneuvosto voisi hankkeen yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi myöntää poikkeuksen vesilain ehdottomasta luvan myöntämisesteestä. Ehdotusta kannattavissa lausunnoissa nykyisen vesilain 2 luvun 5 §:n on, ottaen huomioon säännöstä koskevan oikeuskäytännön, katsottu voivan estää yhteiskunnan kokonaisedun kannalta tarpeellisten hankkeiden toteuttamisen. Ehdotusta vastustavissa lausunnoissa puolestaan ehdotuksen on katsottu soveltuvan huonosti vesilain oikeusharkintaiseen päätöksentekoon. Lisäksi lausunnoissa on kiinnitetty huomiota asian valtioneuvostossa tapahtuvan käsittelyn ja lupaviranomai-

sessä tapahtuvan käsittelyn välisen suhteen järjestämisen ongelmiin.

Jatkovalmistelussa on luonnosteltu useita vaihtoehtoja asian valtioneuvoston tapahtuvan käsittelyn ja lupaviranomaisessa tapahtuvan käsittelyn välisen suhteen järjestämiseksi. Jatkovalmistelussa on kuitenkin päädytty siihen, että nykyistä järjestelmää ei ole aihetta muuttaa, minkä vuoksi poikkeuksen myöntämistä koskevasta säännöksestä on luovuttu. Lakiin esitetään kuitenkin sisällytettäväksi säännös lupaviranomaisen velvollisuudesta pyytää valtioneuvostolta lausunto

yhteiskunnan kannalta tärkeistä vesitalous-hankkeesta.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitykset laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta (HE 100/2009 vp) ja laiksi luotsauslain muuttamisesta (HE 251/2009 vp). Esityksissä ehdotetaan muutettavaksi osin samoja ympäristönsuojelulain ja luotsauslain säännöksiä kuin tässä esityksessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Vesilaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tavoite. Pykälään on kirjattu tavoitteet, joihin lain aineellisilla säännöksillä pyritään. Säännöstä ei ole tarkoitettu itsenäisesti sovellettavaksi, vaan se on tarkoitettu vesilain aineellisten säännösten soveltamisen ohjeeksi. Tavoitteet ovat keskenään yhdenvertaisia.

Lain tarkoituksena on turvata vesivarojen ja vesiympäristön tarkoituksenmukainen ja järkevä käyttö erilaiset intressit yhteensovitavalla tavalla. Vesivarojen ja vesiympäristön käyttö yleisenä tavoitteena kattaa kaikki lain soveltamisalaan kuuluvat käyttömuodot.

Vesivaroilla tarkoitettaisiin pintavesiä sekä maaperään varastoituneita pohjavesiä. Vesiympäristöllä tarkoitettaisiin voimassa olevan vesilain tavoin vesistön ja sen rantavyöhykkeen muodostamaa kokonaisuutta. Vesiympäristön käsitteen alaisuuteen kuuluisivat erilaiset ekologiset elementit, mutta myös vesiympäristön maisemakuva ja siihen kuuluvat rakennetut kohteet.

Vesivarojen käytön tulee olla yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Käytön tulee olla mahdollista taloudellisesti kannattavalla tavalla ja hyödyntämisen tuloksen tulee jakaantua tasapuolisesti. Vesivarojen käytön tulee olla monipuolista ja laajasti hyväksyttyä. Käytössä tulee ottaa huomioon vesivarojen uudistumiseen liittyvät näkökohdat, luonnon monimuotoisuus, ympäristön laatu ja tulevien sukupolvien tarpeet.

Vesilain tavoitteena on myös vesivaroista ja vesiympäristön käytöstä aiheutuvien erityyppisten haitallisten vaikutusten torjuminen. Haittaa voi aiheutua esimerkiksi tulvista, joilla tosin voi olla myös ekologisesti suotuisia vaikutuksia. Säännös kattaisi niin yleisille kuin yksityisille intresseille aiheutuvat haitat. Haitallisilla vaikutuksilla tarkoitetaan sekä vesiympäristössä että maa-alueella ilmeneviä kielteisiä seurauksia. Säännöksen tarkoittamia yleisille intresseille aiheutuvia

haittoja olisivat esimerkiksi vesiluonnon toiminnan häiriintyminen, maisemakuvan haitallinen muutos tai luonnon ja sen monimuotoisuuden köyhtyminen. Yksityisille intresseille aiheutuva haitta voi ilmetä esimerkiksi vesiympäristön tai rantakiinteistön käytön vaikeutumisena.

Vesilain tavoitteena on lisäksi vesivarojen ja vesiympäristön tilan parantaminen. Vesiympäristön tilan parantamisella tarkoitetaan lain nojalla toteutettavia kunnostus- ja ennallistamishankkeita. Säännös ei velvoittaisi viranomaisia ryhtymään aktiivisiin vesivarojen ja vesiympäristön parantamiseen tähtääviin toimiin. Viranomaisilla ei olisi myöskään velvollisuutta ryhtyä yksittäiseen hankkeeseen kansalaisten tai yhteisön esittämän vaatimuksen perusteella. Säännöksestä ei myöskään ole tarkoitettu johdettavan yksittäiselle hankkeesta vastaavalle velvollisuutta edistää vesiympäristön tilaa enemmän kuin hankkeesta aiheutuvien haittojen ehkäiseminen edellyttää.

2 §. Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain soveltamisalasta, joka vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain soveltamiskäytäntöä. Lain soveltamisala määräytyisi vesitalousasian määritelmän kautta, josta säädettäisiin 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa. Vesitalousasioihin kuuluisivat vesitaloushankkeiden lisäksi muu vesivarojen ja vesiympäristön käyttäminen ja hoitaminen. Vesitalousasian laajasta määrittelystä johtuen kaikenlaiset vesiin ja vesivarioihin liittyvät hankkeet ja toimenpiteet kuuluisivat lain soveltamisalaan. Määrittelystä johtuen sääntelyn piiriin kuuluisivat myös maa-alueella toteuttavat hankkeet, mikäli näillä on vaikutuksia vesiympäristöön tai vesivarioihin taikka näiden käyttöön.

Laki olisi vesitalousasioiden yleislaki, joka sisältäisi säännökset erilaisten vesiympäristöön vaikuttavien rakentamistyyppisten hankkeiden toteuttamisen edellytyksistä. Vesitalousasia saattaa kuulua myös muun ympäristöoikeudellisen säädökseen soveltamisalaan. Tyypillisesti kyse on ympäristönsuojelulain (86/2000), vesihuoltolain (119/2001),

patoturvallisuuslain (494/2009), terveydensuojelulain (763/1994) tai vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) soveltamisalaan kuuluvasta hankkeesta. Hankkeen edellyttämien lupien ja muiden viranomaisratkaisujen tarve määräytyisi asianomaisten säädösten perusteella. Nämä säädökset ulottavat vaikutuksensa eri tavoin vesilain mukaiseen päätöksentekoon. Tästä säädetään yksityiskohtaisesti jäljempänä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi vesilain ja ympäristönsuojelulain välisestä suhteesta eräiden vesitalousasioiden osalta. Säännöksen mukaan sellaiseen vesistön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan vesitalousasiaan, joka ei edellytä tämän lain mukaista lupaa, sovelletaan, mitä ympäristönsuojelulaissa (86/2000) säädetään. Kyse on nykyisen vesilain 1 luvun 19 §:ssä tarkoitetuista hankkeista. Näiden hankkeiden toteuttaminen edellyttää aluehallintoviraston lupaa niihin liittyvän ympäristönsuojelulaissa tarkoitettua pilaantumisvaaran perusteella, vaikka niistä ei aiheudu vesilain muuttamiskieltojen vastaisia seurauksia. Tällainen asia ratkaistaan nykyisin vesilain mukaisessa järjestyksessä, soveltaen siihen lisäksi vesilain 2 luvun 1 a §:n nojalla tietyt ympäristönsuojelulain säännöksiä.

Ehdotuksen mukaan näitä hankkeita koskevaa sääntelyä tarkistettaisiin siten, että tällaiset hankkeet käsiteltäisiin ympäristönsuojelulain mukaisessa järjestyksessä. Ottaen huomioon nykyinen sääntelytila ja se, että kyse on vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettusta vesitalousasiasta, pykälässä ehdotetaan selvyuden vuoksi säädettäväksi, että mainittuihin hankkeisiin sovelletaan ympäristönsuojelulain säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luonnonsuojelulain (1096/1996), muinaismuistolain (295/1963) sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) säännösten suhteesta vesilain soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan. Nämä lait, niiden nojalla annetut alemmanasteiset säädökset sekä näiden nojalla annetut määräykset ja päätökset tulee ottaa huomioon kaikentyyppisissä vesilain mukaisissa asioissa. Säännös olisi luonteeltaan viittaussäännös, jolloin momentissa yksilöityjen säädösten, määräysten ja päätösten yksityiskohtainen suhde vesilakiin määräytyisi mainittujen

lakien oikeusvaikutuksia koskevien säännösten mukaisesti. Sääntely koskisi kaikkia hakemus- ja valvonta-asioita sekä sellaisia vesilaissa säänneltyjä toimenpiteitä, joiden toteuttaminen ei edellytä viranomaisen myötävaikutusta. Vesioikeudellista lupaa ei esimerkiksi voitaisi myöntää hankkeelle, joka loukkaisi luonnonsuojelualueen rauhoitus-säännöksiä tai suojellun luontotyypin muuttamiskieltoa. Vastaavasti toiminnanharjoittaja ei voisi myöskään ryhtyä esimerkiksi lupaa edellyttämättömään 2 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun vähäiseen ruoppaukseen, jos siitä aiheutuu luonnonsuojelulaissa kiellettyjä seurauksia.

Pykälän 3 momentissa lueteltaisiin vesitalousasioiden kannalta muut keskeiset säädökset. Nämä säädökset eivät tulisi tämän viittaussäännöksen perusteella välittömästi sovellettavaksi vesilain mukaisista asioista päätettäessä. Ne ulottavat kuitenkin vaikutuksensa välillisesti vesioikeudelliseen päätöksentekoon, minkä vuoksi säädökset on tarpeen mainita.

3 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin vesilain keskeiset käsitteet. Muualle vesilakiin jäisi edelleen yksittäisiin hanketyyppeihin sidonnaisia määritelmiä, kuten 5 luvun 2 § ja 9 luvun 2 §. Tekniset ja merkitykseltään vähäisemmät määritelmät sijoitettaisiin alemmanasteisiin säädöksiin.

Määritelmät vastaavat pääosin vesilain nykyisiä määritelmiä. Muutoksia tai täsmennyksiä on tehty siltä osin kuin nykyisten määritelmien soveltamisessa on havaittu ongelmia. Määritelmät on pyritty laatimaan yleistajuisempaan muotoon muuttamatta kuitenkaan niiden asiasisältöä. Määritelmät on sovitettu vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisiin määritelmiin. Määritelmät eivät kuitenkaan ole kaikilta osin yhtenevät.

Vesitalousasian määritelmää ei sisälly nykyiseen vesilakiin. Vesitalousasialla tarkoitetaan yksittäisten hankkeiden lisäksi muita vesivarojen ja vesiympäristön käyttöön liittyviä toimenpiteitä niitä koskevasta ennakkovalvonnasta riippumatta. Vesitaloushanke määriteltäisiin erikseen 9 kohdassa. Vesitaloushankkeella ymmärretään yleensä toteuttamistavaltaan ja vaikutuksiltaan selkeästi yksilöitävissä olevaa toimintaa. Vesivarojen ja vesialueiden käyttö ja hoito saattavat sisältää

yleisempiä tai monimuotoisempia toimia, joita ei ymmärretä samalla tavoin vesitalousasi-oiksi. Määritelmään sisällytettäisiin sen vuoksi tätä koskeva maininta.

Vesialueella tarkoitettaisiin veden muutoin kuin tilapäisesti peittämää aluetta. Määritelmä vastaisi nykyisen vesilain mukaista määritelmää. Vesialueen ulottuvuus määräytyisi hydrologisin perustein keskivedenkorkeuden mukaisesti. Tämä ei välttämättä vastaa vesialueen kiinteistöoikeudellista ulottuvuutta. Vesialue on eräs vesilain peruskäsitteistä, joiden varaan useat muut määritelmät sekä vesilain sääntelymekanismit rakentuvat. Määritelmän tarkistaminen ei sen vuoksi ole mahdollista ilman, että muutos vaikuttaisi muihin määritelmiin ja lain aineellisten säännösten soveltamiseen.

Vesistön käsitettä havainnollistettaisiin luettelemalla luontaisesti muodostuneita ja keinotekoisia vesimuodostumia. Vesistöinä pidettäisiin kaikkia luonnollisesti syntyneitä, pysyvästi vesipintaisia alueita tai uomia lukuun ottamatta ojaa, noroa ja lähdeä. Vesistön määritelmästä tulisi näin varsin kattava ja siihen sisältyisivät myös esimerkiksi vesistöön tai pohjaveteen hydrologisesti yhteydessä olevat, sorakuoppiin ja kaivosruoppeihin syntyneet lammikot. Keinotekoiset vesialueet kuten kanavat, tekojärvet tai tekolammikot ovat vesilain systematiikassa vesistöjä samoin edellytyksin kuin niiden luontaiset vastineet.

Tekolammikko on tekojärveä pienempi, kaivamalla tai muutoin aikaansaatu keinotekoinen avopintainen vesiesiintymä. Suuremmalla tekolammikolla saattaa olla sellaisia vaikutuksia alueen ympäristöön ja maankäyttöön, että sen tulisi kuulua vesioikeudellisen sääntelyn piiriin. Tekolammikko, joka on tehty patoamalla tai muutoin sulkemalla puro tai noro, tulisi katsoa vesistöksi. Sen sijaan vähäistä, vesistöä tai norosta irrallaan olevaa tekolammikkoa ei tulisi pitää vesistönä.

Vesistön käsitteen ulkopuolelle jäisivät voimassaolevan vesilain tavoin vesistöä pienemmät vedet eli niin sanotut *pienvedet*. Tällaisia ovat norot, ojat ja lähteet.

Vesistöjen ja pienvesien välisen rajan määrittely on käytännössä osoittautunut paikoin hankalaksi. Erottelun merkitys liittyy nykyisessä laissa 1 luvun 15 §:n muuttamiskiel-

toon, joka ei koske pienvesiä. Uuden lain systematiikan mukaan ero liittyy vastaavasti 3 luvun 2 §:n luvantarvekyynnykseen. Vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukainen pintavesimuodostuma kattaisi vesistöinä pidettävät vesialueet sekä eräin edellytyksin myös pienvedet.

Virtaavia vesistöjä ovat *joki* ja *puro*. Joen ja puron välinen rajanveto on nykyisessä laissa osoittautunut hankalaksi, erityisesti 1 luvun 5 §:n soutamiskriteerin osalta. Jokea koskevaa määritelmää ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että soutamiskriteeristä luovutettaisiin ja että uoman tyyppi määräytyisi ainoastaan valuma-alueen koon perusteella. Määritelmän mukaan jokena pidettäisiin sellaista virtavesistöä, jonka valuma-alue on vähintään sata neliökilometriä. Valuma-alueeltaan pienempi virtaavan veden vesistö olisi puro. Käytännössä sadan neliökilometrin valuma-alue vastaa yleensä yhden kuutiometrin virtaamaa sekunnissa. Keskivirtaama joudutaan käytännössä usein määrittämään valuma-alueen koon perusteella, minkä vuoksi määritelmä tulisi kiinnittää tähän ominaisuuteen. Joen muuttuneesta määritelmästä johtuen osa nykyään puroina pidetyistä vesistöistä saataisivat jatkossa olla jokia.

Norona pidettäisiin puroa vähäisempää uomaa. Noron yläraja, joka määrittäisi samalla vesistöksi katsottavan puron alarajan, määräytyisi valuma-alueen laajuuden, veden virtaamisen ja uoman kalataloudellisen merkityksen perusteella. Kymmenen neliökilometrin valuma-alue merkitsee käytännössä melko vähäistä virtaamaa, johon nähden ei erityisiä käyttötarpeita yleensä ole, vaikkakin kalan kulkeminen on usein mahdollista. Jos uomassa virtaisi jatkuvasti vettä ja kulkisi merkittävässä määrin kalaa, se olisi määritelmän mukaan siis puro valuma-alueen koosta riippumatta. Määritelmän tarkistamisen vuoksi osa noroina pidetyistä uomista muuttuisi puroiksi, jolloin ne siirtyisivät vesistöjä koskevan sääntelyn piiriin.

Pohjaveden määritelmä olisi yhdenmukainen nykyisen vesilain ja ympäristönsuojelulain nykyisten määritelmien kanssa. Määritelmä olisi laajempi kuin vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa. Pohjaveden määritelmän rinnalla laissa käytettäisiin pohjavesiesiintymän käsitettä kuvaamaan pohja-

veden ottamisen kohteena olevaa tai siihen soveltuvaan yhtenäistä pohjavesimuodostumaa. Tämän mukaisesti esiintymä määriteltäisiin yhtenäisenä vesimassana kyllästyneeseen vyöhykkeeseen varastoituneeksi pohjavedeksi. Käsite on suppeampi kuin vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa käytetty pohjavesimuodostuman käsite, mistä saattaa aiheutua käsitteellistä epävarmuutta. Sääntely kohteet ja tavoitteet huomioon ottaen yhdenmukaisen käsitteiden käyttäminen ei kuitenkaan ole tältä osin mahdollista.

Vesitaloushankkeella korvattaisiin nykyisessä vesilaissa käytetty yleiskieleen huonosti istuva yrityksen käsite. Vesitaloushankkeita kattaisi yleiskäytön piiriin kuuluvia toimintoja lukuun ottamatta kaikki vesi- ja maa-alueella toteutettavat toimenpiteet, joiden vaikutukset ulottuvat pinta- tai pohjaveteen tai muutoin vesiympäristöön, vesitalouteen tai vesialueen käyttöön laissa tarkemmin yksilöidyin tavoin.

Vesitaloushankkeen määritelmä ei ratkaisisi hankkeen luvanvaraisuutta. Sen sijaan esimerkiksi 2 luvun 7 §:n säännökset toiminnanharjoittajan yleisistä velvollisuuksista kytkettyisivät välittömästi vesitaloushankkeen käsitteeseen.

Hankkeesta vastaavalla tarkoitettaisiin hankkeesta vastuussa olevaa toiminnanharjoittajaa. Yleensä tämä on luvanhakija tai -haltija. Niiden vesitaloushankkeiden osalta, jotka eivät edellytä lupaa, vastuu voisi kohdistua myös muuhun määritelmäkohdassa yksilöityyn tahoon.

Käytännössä on esiintynyt tilanteita, joissa hankkeen suunnittelusta, lupien hakemisesta ja hankkeen käytännön toteutuksesta on vastannut muu taho kuin se, jonka lukuun hanke toteutetaan. Näissä tilanteissa vastuun tulee ensisijaisesti kohdentua siihen, jonka lukuun ja hyväksi hanke toteutetaan. Tämä ei estä sitä, että hankkeen toteuttamisesta ja muista järjestelyistä huolehtii jokin toinen taho. Tällä ei myöskään ratkaistaisi sitä, miten vastuut mahdollisissa rikkomustilanteissa jakaantuisivat hankkeesta vastaavan ja hankkeen toteutuksesta vastanneen kesken.

Vesivoiman, vesivoimalaitoksen, yleisen kulkuväylän, yksityisen kulkuväylän ja erityisen käyttöön otetun alueen käsitteet olisivat

yhdenmukaisia nykyisen vesilain vastaavien käsitteiden kanssa.

Vesihuoltolaitos määriteltäisiin vesihuoltolaissa käytetyn määritelmän mukaisesti. Vesihuoltolain 3 §:n 3 kohdan mukaan vesihuoltolaitoksella tarkoitetaan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta. Vesihuollolla puolestaan tarkoitetaan saman pykälän 1 kohdan mukaan vedenhankintaa eli veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä viemärintiä eli jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista ja käsittelyä.

Ruoppausmassalla tarkoitettaisiin vesialueen pohjasta irrotettua ja alkuperäiseltä paikaltaan siirrettyä ainesta, joka voi olla kiveä, soraa, louhetta tai vesiperäistä lietettä. Ruoppausmassa voi myös sisältää vesiympäristöön luontaisesti kuulumattomia esineitä tai aineita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 1 luvun 7 a §:n tavoin kaloja ja kalastusta koskevien säännösten soveltamisesta nahkiaisiin ja rapuihin sekä niiden pyyntiin.

4 §. *Aluevedet ja talousvyöhyke.* Pykälässä säädettäisiin vesilain soveltamisesta merialueilla. Nykyisen vesilain tavoin vesistöä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös Suomen aluevesiin, joiden rajat määräytyvät Suomen aluevesien rajoista annetun lain (463/1956) mukaan.

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) mukaan Suomen talousvyöhyke käsittää Suomen aluevesiin välittömästi liittyvän merialueen, jonka ulkoraja määräytyy Suomen vieraiden valtioiden kanssa tekemien sopimusten mukaisesti ja jonka ulkorajan sijainti osoitetaan valtioneuvoston asetuksella.

5 §. *Vesialueen raja.* Pykälässä säädettäisiin vesialueen rajan määrittämisen perusteesta, joka vastaisi nykyisen vesilain 1 luvun 6 §:n säännöstä. Keskivedenkorkeuteen perustuva vesialueen ulottuvuuden määrittäminen on aiheuttanut käytännössä jonkin verran vaikeuksia. Ulottuvuuden määrittämiseen liittyviä tulkintaongelmia ei kuitenkaan voida ratkaista määräytymisperusteita muuttamalla, sillä määräytymisperusteiden muuttaminen aiheuttaisi uudentyyppisiä ongelmia. Sääntely

ehdotetaan sen vuoksi pysyttäväksi nykyisellään.

Säännöksen mukaan rajana maata vastaan pidetään keskivedenkorkeuden mukaista rantaviivaa. Jos vedenkorkeus tai vesi- ja maa-alueen keskinäinen asema muuttuu tai on muuttunut, määrittäisiin sanottu raja pykälän 2 momentin mukaan muutoksen jälkeisten vedenkorkeuksien perusteella. Useinkaan ei ole käytettävissä pitkäaikaista havaintosarjaa vedenkorkeuksista keskivedenkorkeuden määrittämiseksi, jolloin rantaviivan määrääminen on perustettava kulloinkin saatavilla olevaan selvitykseen. Rajan määräisi 18 luvun 18 §:n nojalla hakemuksesta lupaviranomainen. Lisäksi lupaviranomainen voisi määrätä vesi- ja maa-alueen välisen rajan, milloin se säännöstelystä johtuvan vedenkorkeuksien vaihtelun vuoksi olisi käynyt epäselväksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin meren ja maa-alueen välisen rajan määräytymisestä, joka tapahtuisi Suomen aluevesien rajoista annetun lain (463/1956) 3 §:n mukaisesti.

6 §. Valtaväylä. Pykälä sisältäisi nykyisen vesilain 1 luvun 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa sekä 13 §:ssä olevat valtaväylää koskevat säännökset. Vesilain 1 luvun 12 §:n 3 momentissa oleva valtaväylän sulkemiskieltoa vastaava säännös sisältyisi 3 luvun 3 §:n luetteloon aina luvanvaraisista vesitaloushankkeista. Pykälän 1 momentin mukaan valtaväylä olisi nykyisen lain 1 luvun 12 §:n 1 momentin ja 13 §:n tavoin suoraan lain nojalla joessa sekä vesistöjen kapeikoissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtaväylän leveydestä, joka vastaisi nykyisen vesilain 1 luvun 12 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan lupaviranomainen voisi hakemuksesta vahvistaa valtaväylän sijainnin ja leveyden. Tämä tulisi kyseeseen lähinnä tilanteessa, jossa 1 ja 2 momentin säännösten soveltamisesta olisi epäselvyyttä. Lupaviranomainen voisi myös tärkeiden syiden nojalla määrätä valtaväylän leveydestä tai sijainnista 1 ja 2 momentista poikkeavalla tavalla.

7 §. Viranomaiset. Pykälä ei sisältäisi varsinaisia säännöksiä viranomaisten tehtävistä, vaan näistä säädettäisiin muualla vesilaissa. Pykälä ei myöskään sisältäisi säännöksiä viranomaisten alueellisesta toimivallasta, vaan

tämä määräytyisi siten kuin näistä erikseen säädetään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesilain mukaisena lupaviranomaisena toimivasta viranomaisesta, joka olisi nykyiseen tapaan aluehallintovirasto. Momentissa mainittaisiin myös muut vesilain mukaisia hakemusasioita ratkaisevat tahot, joita ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ojitustoimitus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesilain yleisistä valvontaviranomaisista. Valtion valvontaviranomaisina toimisivat nykyiseen tapaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja kunnallisina valvontaviranomaisina kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset.

Pykälän 3 momentin mukaan vesilain mukaisissa asioissa kalatalousviranomaisena toimisi se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualue, jolle kalatalousasiat kuuluvat. Säännöksellä ei ratkaistaisi kalatalousasioissa toimivaltaista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta, vaan tämä määräytyisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) ja sen nojalla annettujen alemmanasteisten säännösten perusteella.

Kalatalousviranomaisen tehtäviin kuuluisi yleisen kalatalousedun valvonta vesitalousasioissa sekä muut sille tässä laissa säädetyt tehtävät. Yleisen kalatalousedun valvonnalla tarkoitetaan kalakantojen turvaamiseen ja kalastuksen toimintaedellytyksiin liittyvän puhevallan käyttämistä. Yleisen kalatalousedun valvonta ei rajoita kalatalousalueiden, vesialueiden omistajien tai muiden haitankärsijöiden puhevaltaa. Vesilain mukainen laillisuusvalvonta kuuluisi 2 momentissa tarkoitettuille viranomaisille myös siltä osin kuin se koskee kalatalousasioita.

2 luku **Yleiset oikeudet, velvollisuudet ja rajoitukset**

1 §. Veden omistus ja vallinta. Pykälässä säädettäisiin vesiaineen omistamisen ja hallinnan ulottuvuudesta. Säännös vastaa asiassällöltään vesilain nykyistä 1 luvun 8 §:ää.

Pääsäännön mukaan omistusoikeus voi kohdistua ainoastaan sellainen vesiaineeseen, jota omistaja konkreettisesti hallitsee. Pykälän 1 momentin mukaan tämä koskisi kaivos- ja vedenottamossa samoin kuin lähteessä

ja tekolammikossa olevaa vettä. Muu avopintainen vesi tai pohjavesi ei sen sijaan voisi olla omistusoikeuden kohteena. Vesi on luonnonvarana jatkuvasti kiertokulussa, joten kiinteistön omistajan omistusoikeus ei voi sisältää kiinteistön muun ainesosan omistukseen verrattavaa oikeutta veteen.

Vesi- tai maa-alueen omistajalla olisi vesiaineeseen ainoastaan vallinnaksi kutsuttu erityislaatuinen hallintaoikeus. Vallintaoikeuden sisältöön vaikuttaisivat vesilaista johtuvien rajoitusten lisäksi vesiaineeseen kohdistuvat muille kuuluvat oikeudet. Vallinta on vesioikeudessa perinteisesti käytetty käsite, jota ei merkityssisältöä muuttamatta voida korvata paremmin yleiskieltä vastaavalla termillä. Vesilain soveltamiskäytännössä vallintatermi on myös vakiintunut, eikä se ole aiheuttanut tulkintavaikeuksia. Uuden termin omaksuminen sen sijaan todennäköisesti aiheuttaisi tulkintaongelmia.

Veden omistusta koskeva nykyisen vesilain säännös on ennen vesilain säätämistä omaksumisen periaatteen mukainen. Vallinta tarkoittaa käytännössä ensisijaista käyttöoikeutta, johon liittyy myös rajoitettu määräysvalta. Vallinnan sisältö määräytyy tilannekohtaisesti ottaen huomioon erilaiset vesiaineeseen ja vesialueeseen kohdistuvat käyttöintressit. Vallinta ei merkitse, että vesi voisi olla esimerkiksi erikseen kiinteistön ainesosana kiinnityksen tai luovutuksen kohteena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesialueen omistajien oikeudesta veteen tilanteessa, jossa kiinteistöraja jakaa virtavesialueen virtaamissuunnassa kahtia ja vesialue kuuluu kahteen kiinteistöön tai kiinteistöjen yhteiseen alueeseen. Säännöksen mukaan tällaisessa tilanteessa kummankin puolen omistajalla on yhtä suuri oikeus uomassa virtaavaan veteen. Käytännössä säännöksellä on merkitystä lähinnä vesivoiman käytön kannalta. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 1 luvun 8 §:n 2 momenttia.

2 §. Eräät oikeudet ja velvollisuudet. Pykälän 1 momentissa ilmaistaisiin nykyisin vesilain 1 luvun 9 §:n 1 momentissa oleva pääsääntö, jonka mukaan vesilain mukaiset oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat alueen omistajalle. Säännöksen tarkoittamista oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään muualla laissa. Säännöksen tarkoituksena on osoit-

taa, kenelle nämä oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat. Nykyisen vesilain 1 luvun 9 §:n 2 momentti rinnastaa maa- ja vesialueen pysyvän hallitsijan omistajaan. Tätä säännöstä ei kuitenkaan tarpeettomana otettaisi uuteen vesilakiin. Lakiin ei myöskään otettaisi saman pykälän 3 momentissa olevaa säännöstä, jonka tarkoituksena on suojata alueen omistajaa vuokra-aikana tehdyiltä merkittävilta muutoksilta. Säännös olisi tarpeeton, sillä omistajan ja vuokralaisen suhteesta säädetään maanvuokralaissa, jossa säädetään vuokralaisen käyttöoikeuteen kohdistuvista rajoituksista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhteisen alueen osakkaan oikeudesta käyttää hyväksi yhteistä aluetta. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 1 luvun 10 §:n 1 momenttia. Yhteisalueen 28 a §:ssä säädetään yleisesti yhteisen alueen osakkaan käyttöoikeuksista. Säännöksen mukaan osakkaalla on oikeus käyttää yhteistä aluetta sen käyttötarkoitus huomioon ottaen hyväkseen sillä tavoin, ettei se estä muita osakkaita vastaavanlaisella tavalla käyttämästä aluetta hyväkseen. Osakaskunta voi kuitenkin päätöksellään tai säännöksissään määrätä poikkeuksia tähän pääsääntöön.

Vesilain 1 luvun 10 §:n 2 momentissa nykyisin oleva säännös yhteisesti omistetun kiinteistön tai alueen omistajien oikeudesta pohjaveden käyttämiseen on siirretty 4 luvun 2 §:ään.

3 §. Vesistöissä liikkuminen. Voimassaolevan vesilain tavoin lakiin sisällytettäisiin säännökset vesioikeudellisesta yleiskäytöstä. Yleiskäytöllä tarkoitetaan kaikille kuuluvaa oikeutta kulkea vesialueella sekä käyttää vesialuetta laissa säädetyin tavoin ilman vesialueen omistajan suostumusta.

Vesioikeudellisella yleiskäytöllä on huomattavan suuri merkitys erityisesti vesistöjen virkistyskäytön näkökulmasta. Yleiskäyttöoikeuksia koskevat säännökset koottaisiin luvun 3—6 §:ään. Vesilaissa käytetystä jaottelusta suuriin ja pieniin yleiskäyttöoikeuksiin luovuttaisiin, sillä jaottelu ei vastaa enää eri yleiskäyttöoikeuksien nykyistä merkitystä eikä sitä muutoinkaan voida pitää havainnollisena.

Yleiskäyttöoikeuksien lainsäädännöllisenä lähtökohtana on, että niiden käyttämisestä ei

aiheudu vesialueen omistajalle tai haltijalle taikka muille intressitahoille vähäistä suurempaa haittaa. Käytännössä on esiintynyt tapauksia, jossa vesistöissä kulkemisesta on aiheutunut nykyisen vesilain 1 luvun 24 §:n kieltämiä seurauksia. Vesistöissä kulkemista on pidettävä siten tärkeänä vesistön käyttömuotona, että sen asianmukaisesta käytöstä aiheutuva vähäistä haittaa vesialueen omistajille, haltijoille ja muille vesienkäyttömuodoille on pidettävä hyväksyttävänä. Mikäli laissa määrätyt yleiskäytön rajat ylitetään, voidaan tähän puuttua jälkivalvonnan ja viime kädessä rikosoikeudellisin keinoin. Pykälässä säädettäisiin vesistöissä liikkumisesta, joka on käytännössä tärkein yleiskäyttöoikeuden muoto. Pykälää sovellettaisiin vesistöjen lisäksi 3 momentin viittaussäännöksen myötä niin sanotuilla tulva-alueilla, eli 1 luvun 5 §:n mukaisen vesialueen rajan ulkopuolisilla alueilla silloin kun ne ovat veden peittämiä.

Nykyisessä laissa vesillä liikkumista laajasti ymmärrettyinä koskevat vesilain 1 luvun 6 ja 24 § sekä puutavaran uittamisen osalta 5 luku. Näiden säännösten mukainen perinteisesti laaja oikeus kulkea vesistöissä säilytettäisiin pääpiirteittäin nykyisellään ehdotetussa pykälässä.

Vesistöissä liikkumisesta ei ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan saa aiheutua tarpeetonta vahinkoa, haittaa tai muutakaan häiriötä. Säännös ilmaisee yleiskäyttöoikeuksiin yleisemmin liittyvän periaatteen, jonka mukaan yleiskäytön tulee tapahtua eri tahoille mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavalla tavalla. Tämä vaatimus koskee kaikkia momentin luettelossa mainittuja vesistöissä liikkumisen muotoja. Huomioon tulee ottaa vesiympäristölle, vesialueen omistajille, rannanomistajille ja muille vesillä liikkujille aiheutuvat haitat. Esimerkiksi veneen pidempiaikaista ankkurointia loma-asunnon uimarannan välittömään läheisyyteen ei voida pitää hyväksyttävänä.

Vesistöissä kulkeminen yleiskäyttöoikeutena ei kuitenkaan syrjäytä muusta lainsäädännöstä johtuvia vaatimuksia, vaan sen tulee mukautua niihin. Yleiskäyttöoikeutta rajoittavat erityisesti luonnonsuojelua ja alueellisen koskemattomuuden turvaamista koskevasta lainsäädännöstä johtuvat rajoitukset.

Aluevalvontalain (755/2000) 4 luvun säännösten nojalla voidaan valtakunnan turvallisuuden ja aluevalvonnan järjestämisen kannalta tärkeitä alueita valtioneuvoston asetuksella säätää suojaluokiksi, joilla liikkuminen ja muu toiminta on rajoitettua. Nämä rajoitukset voivat koskea mm. vesistöissä kulkemista, kalastusta, sukeltamista sekä ankkurointia. Suoja-alueita on erityisesti puolustusvoimien linnakesaarten läheisyydessä. Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 luvun säännösten nojalla puolustusvoimilla on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvissä käytössä olevia kiinteistöjä. Puolustusvoimat voivat sotilaallisista syistä tai ulkopuolisten suojaamiseksi vaaroilta rajoittaa asiattomien oikeutta liikkua puolustusvoimien käytössä olevalla alueella.

Yksityisiä intressejä turvaavista säännöksistä merkittävimmin yleiskäyttöoikeutta rajaavat rikoslain kotirauhan suojaa koskevat säännökset. Kotirauhaa turvaavat rikoslain 24 luvun säännökset saattavat eräissä tilanteissa ulottaa kotirauhan turvaaman piirin sellaiselle vesialueelle, joka sijaitsee asunnon tai loma-asunnon välittömässä läheisyydessä ja olisi rinnastettavissa piha-alueeseen.

Vesistöissä kulkemisesta säädettäisiin 1 momentin 1 kohdassa. Kulkemisella tarkoitettaisiin ennen muuta siirtymistä paikasta toiseen. Kulkemisen käsite pitää kuitenkin sisällään myös muut vesistöissä liikkumisen muodot, joihin ei liity siirtymistarkoitusta, kuten esimerkiksi kalastamiseen liittyvä veneily, purjelautailu tai soutelu. Johdantolauseen kielto aiheuttaa tarpeetonta haittaa koskee myös näitä käyttömuotoja. Siten esimerkiksi loma-asunnon rannan läheisyydessä tapahtuva vesihiihto, vesiskootterilla tai moottorikelkalla edestakainen ajo ei täytä vaatimusta tarpeetoman haitan välttämiseksi.

Vesistöissä kulkevalla olisi 2 kohdan mukaan myös oikeus käyttää vesialuetta tilapäisenä ankkuroimispaikkana. Tilapäisyyden kestoa tulisi arvioida tapauskohtaisesti. Säännöksen sallima ankkurointi sellaisessa paikassa, jonka läheisyydessä ei sijaitse pysyvää tai loma-asutusta, voi olla pidempikestoisempaa kuin loma-asunnon ja siihen liittyvien vesialueelle sijoitettujen rakenteiden kuten laiturin tai kiviheitokkeen läheisyydessä. Ankkurointi yleiskäyttöoikeutena liittyy kiin-

teästi vesistöissä kulkemiseen. Pitkäkestoisen, kuukausia tai jopa vuosia kestävästä ankkuroinnin yhteys kulkemiseen on siten etäinen, että sen ei voida katsoa sisältyvän yleiskäyttöoikeuden piiriin. Tämä ei estä ankkuroitumista vesialueen omistajan suostumuksen perusteella.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan puutavaran uitto sisältyisi jatkossakin vesilain mukaisiin yleiskäyttöoikeuksiin.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaan sisällytettäisiin nykyisin vesilain 1 luvun 27 §:ssä oleva oikeus uimiseen toisen vesialueella. Lain nykyinen oikeuteen liittyvä kielto kulkea oikeudetta toisen maalla ja aiheuttaa häiriötä eivät pykälän johdantolause huomioon ottaen olisi tarpeellisia. Käytännössä kulkeminen toisen alueen kautta rantaan voi olla oikeudeton lähinnä juuri kotirauhan piiriin kuuluvalla alueella.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa olisi vesilain nykyistä 1 luvun 24 §:n 3 momenttia vastaava säännös kulkemista tai uittoa haittaavien irtainten esineiden tilapäisestä siirtämisestä.

Pykälän 2 momentti laajentaisi säännöksen soveltamisen myös vesialueen rajan ulkopuolella oleville alueille näiden ollessa veden peittämiä.

Muuhun lainsäädäntöön sisältyy useita säännöksiä, jotka koskevat vesistöissä liikumista. Vesistöissä kulkeminen yleiskäyttöoikeutena ei rajoita tällaisen sääntelyn soveltamista. Tietäntyyppisten tapahtumien järjestäminen saattaa edellyttää vesiliikennelain (463/1996) mukaista lupaa. Vesiliikennelain 15 § mahdollistaa myös alueellisten rajoitusten asettamisen tietyllä vesialueella, jos se harkitaan tarpeelliseksi liikenteen, ympäristön, kalastuksen tai muun elinkeinon suojaamiseksi taikka yleisen luonnonvirkistyskäytön tai muun yleisen edun vuoksi. Maastoliikennelain 8 §:n nojalla voidaan määrätä alueellisia kieltoja tai rajoituksia moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttämiseen jääpeitteisellä vesialueella. Liikenteestä kanavassa ja yleisellä talvitiellä on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. Kulkemisesta väylän ulkopuolella olevan merkityn pyydyksen yli tai sivuitse säädetään kalastuslaissa (286/1982).

4 §. Veden ottaminen. Nykyisessä vesilaisa oikeutta veden ammentamiseen tai ottami-

seen säännellään 1 luvun 27 §:ssä ja 9 luvussa. Pykälä perustuu 1 luvun 27 §:n mukaiseen ammentamisoikeuteen. Ammentamisen sijasta laissa käytettäisiin yleisempää ilmausta ottaminen, joka ilmentää paremmin säännöksen tarkoittamaa toimintaa. Terminologisesta tarkistuksesta huolimatta säännöksen asiasisältöä ei ole tarkoitus muuttaa.

Yleiskäyttöoikeutta laajemmasta vedenottamisesta säädettäisiin vedenhankintaluvussa. Selvyyden vuoksi tästä on lisätty maininta 1 momentin loppuun. Säännöksellä olisi läheinen yhteys erityisesti 4 luvun 3 §:ään, joka koski myös vedenottajan ja vesialueen omistajan välistä suhdetta. Sanottu nykyisen vesilain 9 luvun 1 §:n vedenottamisoikeuteen perustuva lainkohta on sijoitettu veden ottamista koskevaan lukuun, koska tätä ei voida kaikilta osin rinnastaa yleiskäyttöoikeuksiin. Pykälän 1 momentin säännös ei määrittäisi vedenoton luvantarvetta, vaan koski muiden yleiskäyttöoikeuksien tavoin käyttäjän ja omistajan välistä suhdetta. Vedenoton luvanvaraisuus perustuisi 3 luvun 2 ja 3 §:ään.

Pykälän 2 momentissa olisi ottamisoikeuteen liittyvä haittamuusvaatimus. Säännös suojaisi paitsi vesialueen omistajaa, myös muita tahoja, joiden oikeuksiin 1 momentin mukainen ottaminen voi vaikuttaa.

5 §. Rakennelman sijoittaminen toisen vesialueelle. Pykälässä säädettäisiin nykyisen vesilain 1 luvun 28 §:ään perustuvasta yleiskäyttöoikeudesta. Oikeus rakennelman sijoittamiseen ja pitämiseen ehdotetun pykälän nojalla olisi sellaisella rannan omistajalla, joka ei omistaisi vesialuetta tai olisi sen osakas.

Säännös ei koski vesialueen omistajaa tai osakasta, jolla on oikeus sijoittaa omistamalleen vesialueelle hänen käyttöönsä palvelevia laitteita ja rakennelmia, ellei tämä edellyttäisi vesilain 3 luvun 2 tai 3 §:n nojalla lupaa. Mikäli kyseessä on yhteinen vesialue, rajaa alueen käyttämistä koskeva yhteisaluelain (758/1989) 28 a §:n säännös osakkaan oikeutta käyttää aluetta hyväkseen.

Oikeuden perusteet säilyisivät nykyisellään. Kysymys olisi edelleen rannan omistajan tai haltijan mahdollisuudesta rajoitetusti käyttää rannan edustalla olevaa vesialuetta tiettyihin tarkoituksiin. Rannan omistajaan tai haltijaan ei rinnastettaisi esimerkiksi rasitehaltijaa. Tämä koski sekä rantaan ulot-

tuvan tieoikeuden että venevalkamarasitteen haltijaa.

Pykälän tarkoittama oikeus käsittäisi nykyiseen tapaan veneen kiinnityspaalun ja -poijun asentamisen sekä laiturin, venevajan tai muun vastaavan rakennelman tekemisen. Oikeutta rajoittaisivat pykälässä mainitut edellytykset yksityisestä tarpeesta ja haitattomuudesta. Pykälään ei sisältyisi hankkeen toteuttamistapaa koskevia säännöksiä. Yleiset vesitaloushankkeen toteuttamistapaa koskevat 2 luvun 7 §:n säännökset koskevat kuitenkin myös tällaisia hankkeita. Säännös ei antaisi oikeutta sijoittaa rakennelmaa erityiseen käyttöön otetulle alueelle, kuten uimarannalle tai satama-alueelle.

Säännös edellyttää lähtökohtaisesti kiinteistön rajoittumisesta vesialueeseen. Oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, ettei merkitykseltään vähäinen vesijättökaistale vaikuta oikeuteen, jos kaistale ei mahdollista itsenäistä maankäyttöä. Tätä käytäntöä ei ole tarkoitus uudella lailla muuttaa.

Muiden yleiskäyttöoikeuksien tavoin säännös koskisi ainoastaan vesialueen omistajan ja rannanomistajan välistä suhdetta, eikä sillä ole vaikutusta toimenpiteen luvanvaraisuuteen. Kuten säännöksessä nimenomaisesti mainitaan, sitä ei sovellettaisi vesilain mukaan luvanvaraisiin toimenpiteisiin. Luvanvaraisten toimenpiteiden tarvitsemat käyttöoikeudet ratkaistaisiin aina luvan yhteydessä, eikä niiden edellyttämä käyttöoikeus voi perustua tähän säännökseen. Viittaus luvantarvesäännöksiin korvaisi nykyisen viittauksen yleiskieltoihin. On myös huomattava, että säännöksen tarkoittama toimenpide, joka ei vesilain mukaan ole luvanvarainen, saattaa edellyttää muun lain mukaista lupaa. Säännös ei esimerkiksi syrjäyttäisi maankäyttö- ja rakennuslain mukaista lupaa, vaan luvantarve tältä osin ratkaistaan itsenäisesti.

Pykälään ei sisältyisi erillistä korvaussäännöstä, vaan siihen liittyvästä korvausvelvollisuudesta säädettäisiin lain 13 luvussa.

6 §. Haitan poistaminen ja ruoppausmassan sijoittaminen. Pykälässä säädettäisiin pienimuotoisten ja vaikutuksiltaan vähäisten vesistön käyttöä vaikeuttavien haittojen poistamisen sekä ruoppausmassan sijoittamisen edellytyksistä. Sääntely perustuisi nykyisen vesilain 1 luvun 30 §:ään ja 4 luvun 6 §:ään.

Nykyiseen lakiin sisältyvät viittaukset yleiskieltoihin korvattaisiin viittauksella hankkeen luvanvaraisuuden perusteisiin, josta säädetään 3 luvun 2 ja 3 §:ssä. Erillistä säännöstä toimenpiteestä aiheutuvan vahingon korvattavuudesta ei pykälään ole tarpeen sisällyttää, koska tästä säädetään 13 luvun 1 §:ssä.

Kiinteistön edustalla olevien ranta-alueiden ruoppaukset ja niihin liittyvät massojen läjittämiset vesialueelle ovat merkittävästi yleistyneet ja laajentuneet. Vesialueen ruoppaaminen ja ruoppausmassojen läjittäminen voi aiheuttaa samentumista ja siten heikentää veden laatua sekä vaikeuttaa alueen virkistyskäyttöä. Yleensä ruoppaukset sijoittuvat runsaan kasvillisuuden peittämiin mataliin ranta- ja vesialueisiin, jotka ovat tärkeitä myös kalastolle, linnustolle ja pohjaeläimille. Laaja ruoppaus tai usean kiinteistön edustalla tehty pienehkö ruoppaus voi aiheuttaa pysyvän haitan kasvillisuudelle ja eliöstölle. Matalat, kasvillisuuden peittämät rantavyöhykkeet pidättävät osan maalta huuhtoutuvista rehevöittävästä aineista ja niiden säilyminen on tärkeää myös vesiensuojelun kannalta.

Ruoppausten vaikutusten arvioimiseksi vesilaisissa on tarpeen säätää yleinen ilmoitusvelvollisuus ruoppauksista. Ilmoitusten perusteella viranomainen voi arvioida olosuhteet ja toimenpiteen vaikutukset ja tarvittaessa voi edellyttää luvan hakemista. Tämän lisäksi ruoppausten ja vesialueelle tehtävien massojen läjitysten aiheuttamien haittojen vähentämiseksi on lisäksi tarpeen säätää selkeä raja, jota suuremmille toimenpiteille on aina haettava lupa. Tästä säädettäisiin 3 luvun 3 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesialueen ruoppauksen sekä ruoppausmassan vesialueelle läjittämisen edellytyksistä. Säännöksen mukainen toimenpide voitaisiin tehdä toisenkin vesialueella. Ruoppauksen luvanvaraisuus jäisi tapauskohtaisesti ratkaistavaksi. Ruoppausmassan sijoittaminen ei antaisi oikeutta muuttaa vesialuetta pysyvästi maa-alueeksi. Jos sijoittamisesta aiheutuisi tällainen seuraus, olisi hankkeelle lähtökohteisesti haettava vesioikeudellinen lupa.

Vesilain yleiset säännökset hankkeiden toteuttamistavasta (ehdotuksen 2 luvun 7 §) koskisivat myös tässä pykälässä tarkoitettuja

toimenpiteitä niiden luvanvaraisuudesta riippumatta. Hankkeiden toteuttamisessa tulisi lisäksi ottaa huomioon kunnan ympäristönsuojelumääräykset siltä osin kuin niihin sisältyy hanketta koskevia määräyksiä.

Nykyisen vesilain 1 luvun 30 §:n 2 momentissa viitataan 4 luvun 6 §:ään, jossa säädetään ruoppausmassan sijoittamisesta. Ehdotuksen mukaan pykälän 1 momentissa säädettäisiin ruoppausmassan sijoittamisesta. Uudessa laissa 4 luvun 6 §:ää vastaava sääntely sijoitettaisiin siten, että 1 momentissa säädettäisiin ruoppausmassan sijoittamisesta vesialueelle ja 2 momentissa sijoittamisesta maa-alueelle.

Sijoittamisen luvanvaraisuudesta säädettäisiin lain 3 luvussa muiden vesitaloushankkeiden tapaan. Sijoittaminen olisi luvanvaraista, jos siitä aiheutuisi 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja seurauksia. Lisäksi sijoittaminen Suomen aluevesille olisi luvanvaraista seurauksista riippumatta 3 luvun 3 §:n nojalla. Lupaa edellyttävässä ruoppauksessa oikeus sijoittamiseen toisen vesialueelle tulisi ratkaista luvan yhteydessä. Jos ruoppaus on edellyttänyt aluehallintoviraston lupaa, ei massoja voida sijoittaa ehdotetun 1 momentin perusteella toisen vesialueelle.

Pykälän 2 momentin säännös poikkeaisi nykyisestä laista siten, että ruoppausmassan toisen maalle sijoittamiseen tulisi aina olla maanomistajan suostumus tai lupaviranomaisen myöntämä oikeus. Nykyisen lain mukaan vähäinen määrä voidaan ilman suostumusta tai lupaviranomaisen lupaa sijoittaa muualle kuin viljelyskäytössä tai erityisessä käytössä olevalle alueelle. Lupaviranomainen voisi myöntää oikeuden, jos ruoppausmassan sijoittamisesta ei aiheutuisi alueen käytölle sannonavaa haittaa. Ruoppausmassan sijoittamiseen ei saisi myöntää myöskään oikeutta, jos massan sijoittamiseen tulisi hakea ympäristölupaa. Ympäristöluvan tarpeesta säädetään ympäristönsuojelulain 28 §:n 2 momentissa ja ympäristönsuojeluasetuksen 4 §:ssä. Jos ruoppauksesta aiheutuisi mainitussa lainkohdassa tarkoitettuja haitallisia seurauksia, olisi asia käsiteltävä ympäristönsuojelulain mukaisessa järjestyksessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toimenpiteeseen liittyvästä ilmoittamisvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentissa tarkoitettua

toimenpiteestä tulisi ilmoittaa vesialueen omistajalle sekä valtion valvontaviranomaiselle. Toimenpiteeseen liittyvä ilmoitusvelvollisuus valtion valvontaviranomaiselle koskisi myös omalla vesialueella toteutettuja toimenpiteitä.

Ilmoitusvelvollisuutta koskeva sääntely muuttuisi verrattuna nykyiseen lakiin, jossa ilmoitusvelvollisuus koskee muita kuin vähäisiä toimenpiteitä. Rajausta on aiheuttanut soveltamisongelmia, eikä yhtenäistä soveltamiskäytäntöä ole muodostunut. Myös ruoppauksen mittasuhteet ovat muuttuneet vesilain säätämisen jälkeen, mikä on osaltaan johtanut siihen, että entistä mittavampia toimenpiteitä on saatettu pitää vähäisenä.

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat kaikki haitan poistamiseen tähtäävät ruoppaukset ja ruoppausmassojen läjittämiseksi katsottavat toimenpiteet. Säännöksessä tarkoitettuna ruoppauksena ei kuitenkaan tulisi pitää yksittäisten kivien siirtelyä tai muita samantyyppisiä, vaikutuksiltaan merkityksellisiä toimia. Kaivinkoneella tai muulla työkoneella tehtävistä toimenpiteistä tulisi tehdä aina ilmoitus.

Jos tässä pykälässä tarkoitettu ruoppaus tai läjitys suoritetaan toisen vesialueella, on toimenpiteestä ilmoitettava alueen omistajalle. Pykälässä ei säädettäisi tarkemmin ilmoituksen tekevältä, joka siis jäisi ilmoittajan päätettäväksi. Jos toimenpide kohdistuu yhteisalueeseen, ilmoituksen tekemiseen sovellettaisiin yhteisalueen 26 §:n säännöstä. Järjestäytyneelle osakaskunnalle ilmoitus toimitettaisiin hoitokunnan jäsenelle tai toimitsijalle. Järjestäytymättömälle yhteisalueen osakaskunnalle ilmoitus voitaisiin toimittaa yhteisalueen 26 §:n 3 momentin mukaisesti haasteen tiedoksiantomenettelyä noudattaen tai lähettämällä ilmoitus osakaskunnan tiedossa oleville osakkaille.

Nykyisen lain mukaan viranomaisille tehtävä ilmoitus annetaan joko kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Vesiasetuksen 85 a §:n mukaan ilmoitus kuitenkin tehdään aina elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Ehdotuksen mukaan ilmoitus tehtäisiin aina valtion valvontaviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin 2 lu-

vun 15 §:ssä, johon 3 momentissa viitattaisiin.

7 §. *Yleiset velvollisuudet vesivarojen ja vesialueiden käytössä.* Pykälässä säädettäisiin vesitaloushankkeen toteuttamista koskevista yleisistä periaatteista. Nykyisen vesilain 2 luvun 3 §:ään perustuva säännös ilmaisee yleisen vesitaloushankkeen toteuttamista koskevan haittojen minimoinnin vaatimuksen. Säännös koskisi nykyisen vesilain 2 luvun 3 §:n tavoin kaikentyypisiä hankkeita sekä vesialueen käyttöä. Periaatteet olisi siten otettava huomioon luvanvaraisissa ja lupakynnyksen alapuolelle jäävissä hankkeissa, yleiskäyttöoikeuksiin perustuvissa toimenpiteissä ja muussa vesialueiden ja vesivarojen käytössä ja hoidossa. Lain yksittäisiä hanketyyppejä koskeviin aineellisoikeudellisiin säännöksiin sisältyy lisäksi hankkeen toteuttamistapaa koskevia säännöksiä, jotka täydentävät 7 §:n vaatimuksia.

Sisällöllisesti pykälää on yksinkertaistettu verrattuna nykyiseen vesilain 2 luvun 3 §:ään. Siinä ei enää yksityiskohtaisesti luetella vältettäviä seurauksia, vaan viitataan yleisesti yleisen ja yksityisen edun loukkausten välttämiseen. Tällä ei ole tarkoitettu supistaa säännöksen soveltamisalaa, vaan säännös kattaa kaikki nykyisen vesilain 2 luvun 3 §:ssä luetellut seuraukset ja muut yleisen tai yksityisen edun loukkaukset. Tarkoituksena ei myöskään ole muuttaa säännöksen soveltamiskäytäntöä. Vesioikeudelliseen lupaan liitettävät määräykset voitaisiin perustaa nykyisen vesilain 2 luvun 3 §:n tavoin hankkeen toteuttamistapaa koskevan säännöksen vaatimuksiin. Selvyyden vuoksi tästä otettaisiin nimenomainen maininta lupamääräysten antamista koskevaan 3 luvun 10 §:ään.

Säännös sisältäisi myös nykyisen vesilain 2 luvun 22 a §:ään sisältyvän velvollisuuden ehkäistä kalojen kulkeutumista vettä käyttävään laitokseen. Tämä merkitsisi käytännössä sitä, että luvanhaltijan tulisi tässä tarkoituksessa asentaa laitoksen veden johtamista palvelemaan uomaan tai laitteistoon välppäitä tai muu tarkoituksenmukainen laite.

8 §. *Saamelaisten oikeudet.* Nykyiseen vesilakiin ei sisälly nimenomaista säännöstä saamelaisille kuuluvien oikeuksien huomioon ottamisesta vesirakentamisessa. Lupaharkintaa koskeva vesilain 2 luvun 6 § ja

hankkeen toteuttamistapaa koskeva vesilain 2 luvun 3 § antavat kuitenkin suojaa myös näille oikeuksille. Vastaavasti myös ehdotetussa uudessa vesilaissa lupaharkintaa ja hankkeen toteuttamistapaa koskevat säännökset muodostaisivat keskeisen osan saamelaisten oikeuksia turvaavasta sääntelystä.

Saamelaisten kotiseutualueella toteuttavalla tai sinne vaikutuksensa ulottavalla vesitaloushankkeella saattaa olla saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin kohdistuvia vaikutuksia. Tällaiset vaikutukset tulee selvittää lupahakemusvaiheessa ja ottaa huomioon vesilain mukaisessa lupaharkinnassa. Lisäksi saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvat oikeudet välittyvät vesilain mukaiseen päätöksentekoon myös maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän kautta siten kuin ehdotuksen 1 luvun 2 §:ssä ja 3 luvun 5 §:ssä säädetään. Tarvittaessa lupaan tulee liittää tarpeelliset määräykset haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi lisäksi nimenomainen säännös saamelaisten oikeuksien huomioon ottamisesta vesirakentamisessa. Säännös koskisi hankkeita, jotka joko sijoituvat tai joiden vaikutukset ulottuvat saamelaisten kotiseutualueelle. Nämä hankkeet olisi toteutettava siten, että ne eivät heikennä vähäistä suuremmassa määrin saamelaisten mahdollisuuksia käyttää heille alkuperäiskansana kuuluvia, perustuslaissa turvattuja oikeuksia ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan.

Säännös ohjaisi ennen kaikkea hankkeen suunnittelua ja toteuttamistavan valintaa siten, että siitä ei aiheutuisi lainkohdassa tarkoitettuja seurauksia. Huomioon tulisi tällöin ottaa alueen olosuhteet sekä muut alueella toteutettavat hankkeet. Viimekädessä säännöksen merkitys ilmenisi tapauskohtaisesti lupaharkinnassa viranomaisen lupapäätökseen liittäminä määräyksinä.

Säännös suojaisi osaltaan saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvia, kollektiivisiksi luonnehdittavia oikeuksia. Perustuslain tapaan säännös antaa suojaa saamelaiselle kulttuurimuodolle. Säännös koskisi siten tyypillisesti sellaisia vesitaloushankkeita, joiden vaikutukset ulottuvat moniin saamelaisiin. Toisaalta hanke voi joissakin tapauksissa olla

saamelaisen kulttuurimuodon ja siten ehdotetun heikentämiskiellon kannalta merkityksellinen silloinkin, kun se vaikuttaa esimerkiksi vain yhden saamelaisperheen elinolosuhteisiin.

9 §. Rakennelman kunnossapito ja poistaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesistöön tehdyn rakennelman omistajan velvollisuudesta pitää rakennelma kunnossa. Asiallisesti samansisältöinen säännös on nykyisin vesilain 2 luvun 31 §:n 1 momentissa.

Kunnossapitovelvollisuus olisi nykyisen vesilain tavoin rakennelman omistajalla, joka yleensä on myös luvanhaltija. Säännöksen soveltamisala koskisi kaikkia rakennelmia, joiden kunnossapidon laiminlyönnistä aiheutuisi 1 momentin mukaisia seurauksia. Säännökseen piiriin kuuluisivat siten kaikentyyppiset ja -kokoiset rakennelmat aina pienistä laitureista suuriin voimalaitospatoihin. Patorakennelmien kunnossapidosta säädetään myös patoturvallisuuslaissa. Kunnossapitovelvollisuutta täydentäisi lain 14 luvun 9 §:n 1 momentin säännös rakennelmista, joiden omistajaa ei hankaluudetta saada selville.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin vesilain 2 luvun 31 §:n 2 ja 3 momentin tavoin vedenkorkeuteen ja vedenjuoksuun vaikuttavan rakennelman poistamisesta. Lähtökohtana on, että toiminnanharjoittajan tulisi voida halutessaan luopua hankkeesta. Jos vesitaloushankkeen toteuttamisesta on kulunut pitkän aikaa, on hankkeen vaikutusympäristö saatantun mukautua muuttuneeseen tilanteeseen. Tällaisessa tilanteessa hankkeesta luopumista arvioitaessa tulisi huomiota kiinnittää tästä aiheutuviin vaikutuksiin vesiympäristöön sekä asianosaisille.

Pykälän 2 momentin mukaan vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun vaikuttavan rakennelman poistaminen edellyttäisi lupaviranomaisen lupaa. Lupaa ei tulisi myöntää, jos se merkittävästi loukkaa yleistä tai yksityistä etua. Säännös täsmentäisi luvan myöntämisen edellytyksiä verrattuna nykyisen vesilain 2 luvun 31 §:n 2 momenttiin. Poistamislupaan on otettava rakentamisluvan tavoin tarpeelliset määräykset yksityisten ja yleisten etujen turvaamisesta.

10 §. Veden juoksun muuttaminen norossa ja ojassa. Pykälään sisältyisi vesilain nykyistä 1 luvun 17 §:n 1 momenttia vastaava kiello

muuttaa vähäisen uoman vedenjuoksua alapuolella olevan vahingoksi. Saman pykälän 2 momentissa oleva kiello sisältyisi luvanvaraisia hankkeita koskevan 3 luvun 2 §:n 3 momenttiin.

Säännös koskisi vesistöä pienempiä uomia eli noroa ja ojaa. Noron, ojan tai altaan omistaja ei saisi estää tai muuttaa veden vapaata juoksua uomassa alapuolella olevan vahingoksi ilman tämän suostumusta. Alapuolella olevan suostumus ei kuitenkaan olisi tarpeen, jos uoman tai altaan omistajan oma käyttötarve vaatisi hankkeen toteuttamista. Jos alempana oleva ottaa uomasta vettä kiinteistökohtaista taloutta varten, ei ylempänä oleva saisi toimillaan vaikuttaa vedenjuoksuun siten, että alempana olevan kiinteistökohtaista taloutta varten tarvittavan veden saanti estyy.

Uuden lain terminologian mukaisesti talousveden sijasta momentissa viitattaisiin kiinteistökohtaista taloutta varten tapahtuvaan veden ottamiseen. Pykälällä suojattaisiin alapuolella olevan oikeuksia. Hänen antamansa suostumus hankkeelle poistaisi kiellon voimassaolon. On kuitenkin huomattava, että säännös ei anna oikeutta veden ottamiseen, josta säädettäisiin muualla vesilaissa. Uoman sulkemista koskeva asia saattaa tulla esille myös ojituksen yhteydessä. Uoman sulkemista koskevat säännökset eivät syrjäyttäisi ojitusta koskevia 5 luvun säännöksiä.

11 §. Eräiden vesiluontotyyppien suojelu. Luonnonsuojelulain säätämisen yhteydessä vesilakiin lisättiin lailla 1105/1996 säännökset eräiden vesiluontotyyppien suojelusta. Syynä tähän oli se, että kyseiset luontotyypit kuuluivat jo ennestään vesilain soveltamisalaan ja suurimman uhka luontotyypeille muodostavat vesilain soveltamisalaan kuuluvat hankkeet.

Vesilain 1 luvun 15 a ja 17 a § kieltävät säännöksissä yksilöityjen luontotyyppien luonnontilaa vaarantavat toimenpiteet. Lupaviranomainen voi kuitenkin myöntää poikkeuksen näistä kielloista, mikäli luontotyyppien suojelutavoitteet eivät vaarannu. Vesiluontotyyppien suojelua ja niistä poikkeamista koskevat säännökset ehdotetaan edelleen pidettäväksi erillään yleisistä lupaharkintakriteereistä. Säännökset on koottu ehdotettuun py-

kälään, mutta asiallisesti ne vastaisivat vesilain nykyisiä säännöksiä.

Pykälän 1 momentti sisältäisi sanonnallisesti muokattuna nykyisin vesilain 1 luvun 15 a §:n 1 momentissa ja 1 luvun 17 a §:n 1 momentissa olevat kiellot, joiden soveltamisala säilyisi ennallaan. Tästä poikkeuksen muodostaisivat kuitenkin norot, joiden osalta säännöksen soveltamisala 1 luvun 3 §:n mukaisen uuden määritelmän vuoksi saattaa käytännössä jonkin verran muuttua. Muutos ei kuitenkaan vaarantaisi suojelutavoitteita, koska aiemmin norona pidetty uoma olisi puroina yleisen luvanvaraisuutta koskevan sääntelyn piirissä.

Luonnontilaisilla puroilla on suuri merkitys luonnon monimuotoisuutta ylläpitävänä luontotyyppinä. Vesilain luontotyyppisäännös koskisi nykyisen lain tavoin virtaavista pienvesistä vain noroja. Noroja koskeva erityissäännös on tarpeen sen vuoksi, että ne jäävät vesilain vesistöjä koskevan säännösten ulkopuolelle. Säännöksen soveltamisalaa ei laajennettaisi puroihin, sillä vesilain järjestelmässä purot ovat vesistöjä ja näin ollen niitä koskevat muutokset kuuluvat 3 luvun 2 §:ssä säädetyn vesitaloushankkeen luvanvaraisuuden piiriin, kuten ehdotuksessa selvästi säädettäisiin. Käytännössä 3 luvun 2 §:n mukainen luvantarvekynnys olisi purojen osalta pitkälti yhdenmukainen noroja koskevan poikkeusluvan tarpeen kanssa. Tämä huomioon ottaen norojen luonnontilan arviointia koskevat periaatteet koskevat soveltuvien osin myös ehdotetun 3 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohdan soveltamista.

Käsite luonnontila on ymmärrettävä samalla tavalla kuin nykyisen vesilain 1 luvun 15 a ja 17 a §:ssä. Ensimmäiseksi kysymys on luontotyypeistä, joiden olennaiset ominaispiirteet eivät ole muuttuneet muokkauksen seurauksena. Käsitettä ei kuitenkaan ole tulkittava ahtaasti niin, että se kattaisi vain täysin ihmistoiminnan vaikutuksen ulkopuolelle jääneet kohteet. Ensinnäkin vähäiset olennaisiin ominaispiirteisiin vaikuttamattomat muutokset ovat mahdollisia ilman, että luonnontilaa pidetään palautumattomana. Toisaalta luonnontila on saattanut palautua muutosten jälkeen pitkäaikaisen luonnollisen kehityksen tai ennallistamistoimenpiteiden seurauksena. Säännös ei sen sijaan koske tilanteita, joissa

luontotyyppille olennaiset ominaispiirteet on pysyvästi menetetty.

Luonnontilaisuuden käsite vesilaissa vastaisi pitkälti sitä, mitä metsälain 10 §:ssä tarkoitetaan luonnontilan kaltaisella tilalla. Metsäasetuksen (1200/1996) 8 §:n mukaan elinympäristöä nimittäin pidetään luonnontilaisen kaltaisena, jos sen biologisen monimuotoisuuden kannalta olennaiset ominaispiirteet ovat säilyneet aikaisemmasta ihmisen toiminnasta huolimatta tai elinympäristöä on käsitelty metsälain nojalla annettujen määräysten mukaisesti. Näkökulma on vesilaissa kuitenkin osittain toinen, sillä esimerkiksi metsälain mukaisia pienvesien lähiympäristöjä voidaan pitää luonnontilaisen kaltaisena, vaikka itse uoma ei vesilain tarkoittamalla tavalla olisikaan luonnontilainen veden laadun huonontumisen tai virtaussuhteiden muuttumisen vuoksi.

Säännöksen taustalla on nykyisen vesilain muuttamiskielto, mikä on otettava huomioon säännöksen tulkinnassa. Säännös esimerkiksi rajoittuu itse uomaan, eikä se koske laajemmin uoman lähiympäristön käyttöä, jota säännellään muun muassa metsälaissa. Säännös myös viittaa fyysiseen muuttamiseen, eikä se koske pilaamisesta aiheutuvaa veden laadullista muuttamista. Pilaantumista aiheuttavia toimintoja säännellään ympäristönsuojelulaissa ja ojituksen osalta ehdotetun lain 5 luvun 3 §:ssä. Muilta osin luonnontilan vaarantumista on arvioitava suhteessa luontotyyppin olennaisiin ominaispiirteisiin vastaavasti kuin luonnontilaisuuden arvioinnissa. Esimerkiksi noron luonnontilan voitaisiin katsoa vaarantuvan silloin, kun purotaimenen nousu lisääntymisalueelleen estyisi norossa tehtävän toimenpiteen takia. Vastaavasta vaikutuksesta purossa voisi puolestaan seurata luvantarvekynnyksen ylittyminen 3 luvun 2 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeamisesta 1 momentin kielloista yhdenmukaisesti vesilain 1 luvun 15 a §:n 2 momentin ja 1 luvun 17 a §:n 2 momentin kanssa. Poikkeamisen edellytyksenä olisi edelleen se, etteivät kysymyksessä olevan luontotyyppin suojelutavoitteet sen vuoksi vaarannu. Suojelutavoitteiden vaarantumista tulkittaisiin samalla tavoin kuin luonnonsuojelulain 31 §:ssä. Lupa-asian yhteydessä kysymys

poikkeuksen myöntämisestä tutkittaisiin jatkossakin viran puolesta.

12 §. *Oikeus toisen alueeseen.* Vesilain yleiset pakkotoimioikeuksia koskevat säännökset sijoitettaisiin 12 ja 13 §:ään. Vesilain pakkotoimisäännökset ovat toimineet hyvin, eikä asiallisesti merkittäviin muutoksiin ole tarvetta. Säännökset koskisivat kaikkia vesitaloushankkeita. Pakkotoimien perustamista koskevia hanketyypisidonnaisia erityissäännöksiä sisältyisi lisäksi edelleen ojitusta, keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista, vesivoiman hyödyntämistä, uittoa ja kulkuväylien perustamista koskeviin lukuihin. Pakkotoimien perustamiseen liittyvästä korvausvelvollisuudesta säädettäisiin 13 luvun 1 §:n 2 kohdassa. Käyttöoikeuksia koskevia säännöksiä olisi myös kiinteistöoikeudellisia säännöksiä koskevassa 17 luvussa, erityisesti sen 7—9 §:ssä.

Käyttöoikeuden perustamista koskevassa sääntelyssä lähtökohtana on, että käyttöoikeuden perustamisella puututaan toisen suojattuun oikeusasemaan mahdollisimman lievästi. Oikeus voidaan myöntää vain siihen alueeseen ja siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä vesitaloushankkeen toteuttamiseksi. Säännöksen sanamuodosta huolimatta käyttöoikeuden perustaminen on oikeusharkintaista. Jos käyttöoikeuden perustamisen edellytykset ovat käsillä, on käyttöoikeus perustettava. Käyttöoikeuden perustamista koskeva arviointi ei ole sidoksissa hakijan tai muun tahon esittämään vaatimukseen, vaan kysymys käyttöoikeuden perustamisesta on tutkittava ja ratkaistava viran puolesta.

Pykälän 1 momentin luettelossa yksilöitäisiin tarkoitukset, joita varten käyttöoikeus voitaisiin myöntää. Luettelo on tyhjentävä. Luettelo vastaisi asiasisällöltään nykyisen vesilain 2 luvun 7 §:n 1 momentissa lueteltuja käyttötarkoituksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeuden myöntämisen rajoituksista sekä käyttöoikeuden tarkoitussidonnaisuudesta ja pysyvyydestä. Käyttöoikeuden tarkoituksena on mahdollistaa vesitaloushankkeen toteuttaminen, minkä vuoksi oikeutta tulee käyttää ainoastaan siihen tarkoitukseen, jota varten se on perustettu. Vesitalousluvut ovat pääsääntöisesti pysyviä, minkä vuoksi myös käyttöoikeuden tulee lähtökohtaisesti olla pysyvä.

Pykälän 2 momentin mukaan käyttöoikeus voitaisiin kuitenkin erityisestä syystä myöntää myös määräaikaisena. Tällainen erityinen syy voisi olla lähinnä käyttöoikeuteen liittyvien lupamääräysten määräaikaisuus. Lain 17 luvun 7 §:n mukaan käyttöoikeudet pysyisivät voimassa myös niiden kohteena olevan omaisuuden luovutuksen yhteydessä.

Pääsääntöisesti käyttöoikeudet perustetaan lupa-asian yhteydessä, jolloin oikeuden antaminen ei edellytä erillistä hakemusta. Tiettyissä tilanteissa perustaminen olisi kuitenkin mahdollista lupapäätöksen jälkeen, jolloin perustaminen tehdään erillisestä hakemuksesta. Erillinen käyttöoikeushakemus voi tulla kyseeseen esimerkiksi haettaessa jälkikäteen oikeutta, jota ei lupahakemuksen yhteydessä osattu ennakoida tarvittavan. Tällainen tilanne olisi kuitenkin harvinainen, sillä hakijan oikeus alueeseen tulisi 3 luvun 4 §:n mukaan selvittää luvan myöntämisen yhteydessä.

Käyttöoikeuden perustamista koskevan asian ratkaisisi lupaviranomainen. Oikeuden perustamisesta olisi määrättävä korvaus siten 13 luvussa säädetään. Lakiehdotuksen 13 luvun 11 §:n mukaan edunmenetyksestä on määrättävä täysi korvaus.

13 §. *Oikeuden myöntämisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin 12 §:ssä säädetyn oikeuden myöntämisen edellytyksistä. Pykälä perustuisi nykyisen vesilain 2 luvun 7 ja 8 §:ään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesilain 2 luvun 7 §:n 1 momenttiin nykyisin sisältyvästä pääsäännöstä. Oikeus voidaan myöntää, mikäli vesitalouslupa voitaisiin myöntää 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla ja hakija hallitsee yli puolta tarkoitukseen tarvittavasta alueesta. Milloin kysymys on yhteisestä alueesta, ei toimenpiteen kohteeksi joutuva alue saa sanottavasti ylittää hakijan osuutta vastaavaa osaa kyseisestä alueesta.

Hallintavaatimuksen osalta myös uudessa laissa edellytettäisiin pysyvää käyttöoikeutta. Lain soveltamiskäytäntöä on varsinkin vesistöjen kunnostushankkeissa pidetty liian tiukkana ja sen jopa katsottu estävän tarpeellisenä pidettävien hankkeiden toteuttamista. Tämän vuoksi 6 luvun 5 ja 6 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi erikseen vesialueen omistajien ja veden alle jäävän alueen omistajien suos-

tumusten merkityksestä keskivedenkorkeuden muuttamishankkeissa. Mainittujen säännösten mukaan vedennosto- ja laskuhankkeiden edellyttämät käyttöoikeudet voitaisiin myöntää kirjallisten suostumusten perusteella ilman pysyvää käyttöoikeutta. Kun lisäksi otetaan huomioon, että yleisen tarpeen vaatimat hankkeet voidaan toteuttaa ilman hallintavaatimusta, ei hallintavaatimuksesta ole aiheellista luopua laajemmin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta 1 momentin mukaiseen hallintavaatimukseen. Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun 7 §:n 2 momenttiin. Momentissa yksilöidyt oikeudet voitaisiin myöntää, vaikka hakija ei ennestään hallitsisi osakaan kohteena olevasta alueesta. Lain 3 luvun 4 §:n 1 momentissa säädettyjen edellytysten tulisi kuitenkin myös tällöin täytyä. Tämän momentin nojalla perustettaville oikeuksille on tunnusomaista niiden vähäisyys.

Säännöksen nojalla oikeus voitaisiin ensinnäkin myöntää vähäisen rakennelmaan tekemiseen vesistöön, jos tämä voi tapahtua vesistöä huomattavasti muuttamatta. Oikeus voitaisiin lisäksi nykyiseen tapaan myöntää veden nostamiseen tilapäisesti toisen alueelle, perkaustyöhön, vähäiseen uoman oikaisuun tai leventämiseen sekä maan läjittämiseen muulle kuin erityiseen käyttöön olevalle alueelle.

Vähäisyys-kriteeri viittaa tarvittavan käyttöoikeuden, ei hankkeen vaikutusten laajuuteen. Vesistön muuttamisella ei tässä yhteydessä tarkoiteta lain 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja vaikutuksia, vaan rakenteiden sijoittamisesta johtuvaa vesiympäristön fyysistä muutosta. Vähäisiä rakennelmia ei uudessa laissa yksilöitäisi, mutta tällä ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen soveltamisalaa. Säännöstä voitaisiin jatkossakin soveltaa vähäiseksi katsottavien patojen, siltojen, laiturien, pumppulaitosten, johtojen ja kaapeleiden käyttöoikeuksien perustamiseen. Myös yksittäisen tuulivoimalaitoksen perustan, joka ei edellytä suurta aluetta, vaatima käyttöoikeus voisi olla perustettavissa tämän säännöksen nojalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yleisen tarpeen edellyttämää vesitaloushanketta varten tarpeellisten oikeuksien perustamisesta. Tällaisessa tilanteessa oikeudet tulisi voida perustaa 1 ja 2 momentissa säädetyistä edel-

lytyksistä riippumatta, mikäli luvan myöntämisen edellytykset muutoin ovat käsillä.

14 §. Oikeus toisen rakennelmaan. Nykyisen vesilain 2 luvun 9, 10 ja 32 § sisältävät säännöksiä toiselle kuuluvan rakennelman poistamisesta, muuttamisesta ja käyttämisestä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 2 luvun 9 §:ää vastaavasti oikeuden antamisesta toiselle kuuluvaan rakennukseen, laitokseen tai muuhun rakennelmaan. Oikeuden sisältönä voisi olla kohteen käyttäminen hyväksi, sen muuttaminen tai viime kädessä poistaminen. Oikeus voitaisiin antaa, jos se ei sisältyisi 12 ja 13 §:n nojalla myönnettyyn oikeuteen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi nykyisen vesilain 2 luvun 10 §:ää vastaava säännös, joka koskee käyttöoikeuden kohteeksi joutuvan rakennuksen omistajan oikeutta huolehtia rakennuksen poistamisesta ja muuttamisesta sekä saada korvausta näistä toimenpiteistä aiheutuneista kustannuksista.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi nykyisen vesilain 2 luvun 32 §:ää vastaava säännös, joka koskee käyttöoikeuden haltijan oikeutta lunastaa itselleen kyseinen rakennus tilanteessa, jossa omistaja haluaa poistaa sen.

15 §. Ilmoittamisvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin eräitä lupakynnyksen alapuolelle jääviä vesitaloushankkeita koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitus tulisi toimittaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskelle kirjallisesti 30 vuorokautta ennen toimenpiteeseen ryhtymistä.

Säännöksen tehtävänä on toimia ennakoivan valvonnan apuvälineenä siten, että valvontaviranomaisilla on lain valvonnan kannalta riittävät tiedot alueella toteuttavista hankkeista. Pykälän mukainen ilmoitusvelvollisuus olisi tarkoitettu ainoastaan tiedon välittämistä palvelevaksi menettelyksi. Laajempaa käyttöä varsinaiselle ilmoitusmenettelylle ei vesitalousasioissa voida antaa muun muassa sen vuoksi, että vesitalousasiassa on harvoin kyse yksinomaan hankkeesta vastaavan ja valvontaviranomaisen välisestä suhteesta. Vesitaloushankkeen vaikutukset ulottuvat usein useampien intressitahojen suojattuun etupiiriin, jonka vuoksi vesitalousasioissa on tyypilli-

sesti useita asianosaisia. Ilmoitusmenettely soveltuu huonosti tämäntyyppisissä tilanteissa asianosaisten välisten oikeussuhteiden järjestämiseen.

Ilmoitusmenettely olisi myös hankkeen toteuttajan oikeusturvan kannalta ongelmallinen sen vuoksi, että se ei tarjoa myönnetyin luvan kaltaista oikeutta hankkeen toteuttamiseen. Näiden syiden vuoksi menettelyä ei voida käyttää esimerkiksi korvaamaan lupamenettelyä yksinkertaisimmista asioista. Menettelyn tehostamiseen pyrittäisiin ensisijaisesti sillä, että uudenkin lain menettelysäännökset mahdollistaisivat lupaprosessin sopeutumisen asian luonteen mukaan.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulisi vesilain mukaisena valvontaviranomaisena niinkään olla tietoinen ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista pienimuotoisista hankkeista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen välinen työnjako valvonta-asioissa vaihtelee keskuksittain. Tarkoituksena on, että nykyinen käytäntö voi mahdollisuuksien mukaan edelleen jatkua.

Ilmoitus ei tavallisesti edellyttäisi toimenpiteitä valvontaviranomaiselta. Ilmoitus antaisi kuitenkin valvontaviranomaiselle mahdollisuuden ryhtyä toimenpiteisiin, jos se katsoo hankkeen edellyttävän lain mukaista lupaa tai olevan muulla tavoin lain vastainen. Valvontaviranomainen voisi tällöin antaa ilmoituksen tekijälle toimenpiteen suorittamista koskevia ohjeita, jotka eivät olisi ilmoituksen tekijää sitovia. Ilmoituksen tekeminen ei perustaisi hakijalle suojatumpaa oikeusasemaa kuin hänellä muutoin olisi.

Ilmoitusvelvollisuus koskisi pykälän 1 momentin luettelon 1 kohdan mukaan 6 §:n 1 momentin mukaista haitan poistamista. Tätä tarkasteltiin edellä 6 §:n yhteydessä. Luettelon 2 kohdan mukaan ilmoitusvelvollisuus koskisi myös kaikkea maa-ainesten ottamista vesistön pohjasta, joka ei edellytä aluehallintoviraston lupaa. Lain 3 luvun 3 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan maa-ainesten ottaminen vesialueen pohjasta olisi aina luvanvaraista, jos kyse olisi muusta kuin tavanomaiseen kotitarvekäyttöön tapahtuvasta ottamisesta. Toisaalta myös kotitarvekäyttöön tapahtuva ottaminen olisi luvanvaraista 3 luvun 2 §:n nojalla, jos siitä aiheutuu pykälässä tar-

koitettuja seurauksia. Nykyisessä laissa maa-ainesten ottamista koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään 12 luvun 16 §:ssä ja vesiasetuksen 85 §:ssä.

Luettelon 3 kohta koskisi veden ottamista. Säännös liittyy vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisiin ennakkovalvonta- ja seurantavelvoitteisiin. Direktiivi muun muassa edellyttää sellaisten vesimuodostumien yksilöintiä, joista otetaan vettä ihmisten käyttöön enemmän kuin keskimäärin 10 m³ päivässä tai yli viidenkymmenen ihmisen tarpeisiin sekä sellaisten vesimuodostumien seuranta, joista otetaan vettä keskimäärin yli 100 m³ päivässä. Lupamenettely olisi turhan raskas menettely pelkästään näiden velvoitteiden toteuttamiseksi. Näin vedenoton luvanvaraisuus määritettäisiin uudessakin vesilaissa lain omien tavoitteiden näkökulmasta. Tämä kuitenkin edellyttää, että direktiivin velvoitteiden toteutuminen muun kuin luvanvaraisen ottamisen osalta varmistetaan erikseen. Viranomaiset saisivat ilmoitusmenettelyn kautta tarvittavat tiedot direktiivin seuranta-, raportointi- ja inventointivelvoitteiden täyttämiseksi.

Vedenottoa koskevan ilmoitusvelvollisuuden kannalta on merkittävä terveysnsuojelulain nojalla annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus 461/2000 talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista. Asetuksen mukaiset valvonta- ja muut velvoitteet koskevat vettä, jota toimitetaan talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 m³ päivässä taikka vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Terveysviranomaiset toimittavat ottamista koskevat tiedot elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisista raportointia varten.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ja vedenoton luvanvaraisuutta koskeva uuden lain 3 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohta eivät kuitenkaan sellaisenaan riitä varmistamaan direktiivin mukaisen seurantavelvoitteen toteutumista. Tämän vuoksi sääntelyä täydennettäisiin luettelon 3 kohdan säännöksellä, jolla saatettaisiin ilmoitusvelvollisuuden piiriin pinta- ja pohjaveden 100 m³/vrk ylittävä ottaminen, jos tämä ei edellytä lupaviranomaisen lupaa. Luvanvaraista ottaminen olisi aina kun se tapahtuisi vesihuoltolaitoksen tarpeita varten tai otettavan pohjaveden mää-

rä ylittäisi 250 m³/vrk. Myös vähäisempi ottaminen voi olla luvanvaraista 3 luvun 2 §:n nojalla vaikutustensa vuoksi.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin toiminnanharjoittajan ilmoitusvelvollisuuden sisältöä. Ilmoitusten asianmukainen ja joutuisa käsittely edellyttää, että ilmoitus sisältää hankkeen asianmukaisuuden arvioimiseksi tarpeelliset tiedot. Tällaisia tietoja olisivat muun muassa tiedot hankkeesta ja sen toteuttamisajankohdasta, hankkeen sijoittumisesta ja toteuttamistavasta sekä alueen kiinteistöjaoituksesta. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuus valtioneuvostolle antaa asetuksella tätä koskevia tarkempia säännöksiä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisäksi sisällytettäväksi 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja hankkeita koskeva erityissäännös. Säännöksen mukaan toiminnanharjoittajan tulisi ilmoittaa valvontaviranomaiselle myös muista hänen tiedossaan olevista, hankkeen vaikutusalueella vireillä olevista hankkeista. Käytännössä on esiintynyt paljon tilanteita, jossa samalla alueella on lyhyen ajan sisällä toteutettu useita ruoppauksia tai muita pienimuotoisia hankkeita. Yksittäisen hankkeen vaikutukset ovat vähäiset, mutta hankkeiden yhteisvaikutukset ovat saattaneet muodostua merkittäviksikin.

Tällaisessa tilanteessa selkein ratkaisu olisi, jos hakijat hakisivat yhdessä vesitalouslupaa, joka sisältäisi kaikkien hakijoiden toimenpiteet. Vesilain valvontaviranomainen ei kuitenkaan voisi tässä pykälässä tarkoitettun ilmoituksen perusteella velvoittaa heitä tähän. Viranomaisen tulisi tällaisessa tilanteessa neuvomalla pyrkiä vaikuttamaan hankkeiden toteuttamistapaan siten, että niiden haitalliset vaikutukset jäivät mahdollisimman vähäisiksi.

3 luku **Luvanvaraiset vesitaloushankkeet**

1 §. Soveltamisala. Lain 3 luvussa säädetäisiin vesitaloushankkeen luvanvaraisuudesta, luvan myöntämisen edellytyksistä, lupamääräyksistä ja niiden tarkistamisesta sekä vesitalouslupan raukeamisesta. Hanketyyppejä koskevissa 4—10 luvuissa säädetäisiin kyseistä hanketyyppejä koskevista täydentä-

vistä säännöksistä sekä mahdollisista poikkeuksista 3 luvun säännöksiin.

2 §. Vesitaloushankkeen yleinen luvanvaraisuus. Vesitaloushankkeen luvanvaraisuudesta säädetäisiin 2 ja 3 §:ssä. Luvanvaraisuuden selventämiseksi vesilain nykyiset yleiskiellot on kirjoitettu selkeämmin lupakynnyksiksi. Luvanvaraisuutta koskevien säännösten uudelleenkirjoittamisella on pyritty vähentämään nykyisen vesilain luvantarpeen määrittelyyn liittyvää tapauskohtaisuutta. Vesilain mukaisen lupakynnyksen täsmälliseksi osoittamiseksi sekä vesilain ja ympäristönsuojelulain välisen suhteen täsmälliseksi määrittämiseksi tätä periaatetta ei kuitenkaan kaikilta osin katsottu voitavan noudattaa.

Ehdotettu sääntely vastaisi asiallisesti ottaen nykyisen vesilain 1 luvun 15 §:n vesistön muuttamiskieltoa ja 18 §:n pohjaveden muuttamiskieltoa eikä hankkeen luvanvaraisuudessa tapahtuisi tältä osin muutoksia. Sen sijaan niitä pilaamisvaikutuksia aiheuttavia vesitaloushankkeita, joista säädetään nykyisen vesilain 1 luvun 19 §:ssä, koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi. Mainitun säännöksen nojalla vesitaloushanke, joka aiheuttaa ympäristönsuojelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua pilaantumista tai sen vaaraa päästötyyppisen vaikutuksensa perusteella, edellyttää vesilain mukaista lupaa. Laikiin ei ehdoteta sisällytettäväksi tätä vastaavaa säännöstä. Jatkossa tällaiset hankkeet, jos ne eivät edellyttäisi 2 tai 3 §:n nojalla vesilain mukaista lupaa, käsiteltäisiin ympäristölupa-asioina ympäristönsuojelulain mukaisessa järjestyksessä. Tällaisen hankkeen lupaharkintaan ja lupamääräysten asettamiseen sovellettaisiin ympäristönsuojelulain säännöksiä. Tyypillisesti tällä perusteella lupaa edellyttävä hanke olisi pilaantuneita maa-aineksia sisältävän alueen ruoppaus.

Pykälä sisältäisi vesitaloushankkeiden yleisen luvantarvekynnyksen, joka perustuu hankkeen vaikutuksiin. Vesitaloushankkeen yleistä luvanvaraisuutta koskeva lupatunusmerkistö olisi edelleen kaksiosainen. Hankkeen luvanvaraisuus edellyttäisi 1 momentin johdantokappaleessa yksilöityä muutosta ja 1 momentin luettelossa yksilöityä yleiseen etuun kohdistuvaa tai pykälän 2 momentissa yksilöityä yksityiseen etuun

kohdistuvaa haitallista seurausta. Luvantarpeen laukaiseva muutos voisi kohdistua vesistön asemaan, syvyyteen, vedenkorkeuteen, virtaamaan, rantaan, vesiympäristöä tai pohjaveteen. Vesitaloushankkeen luvanvaraisuuden kannalta ei ole merkitystä sillä, toteutetaanko hanke vesi- vai maa-alueella.

Pykälän 1 momentin 1 kohta sisältäisi nykyisen vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 2 kohdassa olevan tulvan vaaraa ja yleistä vedenvähyyttä koskevan säännöksen. Loppuosa lainkohdasta on siirretty momentin 2 kohtaan, johon koottaisiin luvanvaraisuuden synnyttävät luonnolle aiheutuvat vahingot. Toisin kuin nykyisessä säännöksessä luvanvaraisuus koskisi vesiluonnon sijasta yleisesti luonnolle ja sen toiminnalle aiheutuvia vahinkoja. Nykyistä säännöstä täydennettäisiin myös uudella säännöksellä vesistön ja pohjavesiesiintymän tilan huonontumisesta.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin maisemaan, viihtyisyyteen, kulttuuriarvoihin ja virkistyskäyttöön liittyvien etujen suojaamisesta. Säännös vastaisi vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohtaa, josta kuitenkin vedenotolle aiheutuvat vaikutukset on siirretty 5 kohtaan. Terveyshaitasta säädettäisiin 4 kohdassa yhdenmukaisesti vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 5 kohdan kanssa.

Momentin 5 kohtaan koottaisiin vedenotolle aiheutuvat vaikutukset. Säännös sisältäisi vesilain 1 luvun 18 §:ssä nykyisin olevan pohjaveden muuttamiskiellon täydennettynä vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa olevalla vedenhankintaa koskevalla säännöksellä. Talousvedellä tarkoitettaisiin ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä siten kuin siitä terveydensuojelulaisissa (763/1994) säädetään. Säännös koskisi yleistä vedenotamisintressiä. Yksityiselle vedenotolle aiheutuvista seurauksista säädettäisiin 2 momentissa.

Momentin 6 kohta sisältäisi kalastukselle aiheutuvat vaikutukset vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 1 kohdasta täydennettynä kalakannoille aiheutuvilla vaikutuksilla. Tällaisena vahinkona tai haittana pidettäisiin esimerkiksi eläintautien leviämistä.

Momentin 7 kohta perustuisi vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 4 kohdan vesiliikennettä ja uittoa koskeviin vaikutuksiin. Vesis-

tön sulkemiskielto 1 luvun 12—14 §:stä on siirretty uudessa laissa 3 §:n aina luvanvaraisten hankkeiden luetteloon.

Momentin 8 kohtaan lisättäisiin selventävä maininta siitä, että puron uoman luonnontilan vaarantaminen aina synnyttäisi luvantarpeen. Säännös pohjautuu vesilain nykyiseen muuttamiskieltoon, joten sen soveltamisala on määriteltävä tästä lähtökohdasta käsin vastaavasti kuin luonnontilaisten norojen osalta edellä 2 luvun 11 §:n yhteydessä on esitetty. Säännös ensinnäkin koskisi vain itse uomaa, ei laajemmin uoman lähiympäristön käyttöä. Tätä koskevia säännöksiä on muun muassa metsälaisissa. Toiseksi säännös viittaa fyysiseen muuttamiseen, eikä koske pilaamisesta aiheutuvaa veden laadullista muuttamista. Pilaantumista aiheuttavia toimintoja säännelään ympäristönsuojelulaisissa ja ojituksen osalta ehdotetun lain 5 luvun 3 §:ssä. Näillä rajauksilla säännös kattaa kaikki toimenpiteet, joita on pidettävä vesitaloushankkeena ehdotetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 9 kohdan määritelmän mukaan. Tyypillisiä säännöksen tarkoittamia toimenpiteitä ovat ojitus, patoaminen ja perkaaminen.

Käsite luonnontila on ymmärrettävä samalla tavalla kuin ehdotetun lain 2 luvun 11 §:ssä ja sen edeltäjissä nykyisen vesilain 1 luvun 15 a ja 17 a §:ssä. Näin se, mitä edellä 2 luvun 11 §:n yhteydessä on esitetty luonnontilasta ja sen arvioinnista, säännöksen suhteesta metsälakiin sekä luonnontilan vaarantumisesta, koskee aiemmin mainitulla tavalla soveltuvien osin myös puroja nyt käsillä olevan säännöksen kautta. Säännös ei edellytä sitä, että koko puron olisi oltava luonnontilainen, vaan luvantarve syntyy myös, jos toimenpide vaikuttaa kuvatulla tavalla puron luonnontilaiseen osaan. Lisäksi vesitaloushanke saattaa edellyttää lupaa muiden pykälässä yksilöityjen vaikutuksien perusteella.

Luettelon 9 kohdan perusteella myös muu vastaava yleiselle edulle aiheutuva seuraus voi synnyttää luvantarpeen. Vastaava yleissäännös on nykyisen vesilain 1 luvun 15 §:n 1 momentin 6 kohdassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanvaraisiksi hankkeet, joiden aiheuttama muutos aiheuttaa haittaa tai vahinkoa yksityisille eduille. Talousveden sijasta momentissa viitattaisiin yleisesti veden saantiin, jolloin

myös teollisuuden vedenhankinta kuuluisi säännöksen piiriin. Yleisen tarpeen mukaisesta vedenottamisintressistä puolestaan säädettäisiin 1 momentin 5 kohdassa.

Jos hanke ei samalla aiheuttaisi 1 momentin mukaisia seurauksia ja vahinko tai haitta aiheutuisi vain yksityiselle, tämän suostumus poistaisi luvantarpeen. Tällainen nykyisin vesilain 1 luvun 15 §:n 4 momentissa oleva sopimismahdollisuus on käytännössä osoittautunut toimivaksi ja olisi sen vuoksi säilytettävä sellaisenaan uudessakin laissa. Näyttökysymysten selkeyttämiseksi säännöstä kuitenkin täsmennettäisiin niin, että suostumus tulisi antaa kirjallisena. Hankkeesta vastaavan tulisi säilyttää suostumus ja toimittaa se tiedoksi valvontaviranomaiselle. Tällöin valvontaviranomaisella olisi tieto luvantarpeen poistavasta suostumuksesta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi kuitenkin ryhtyä tarvittaessa valvonnallisiin toimenpiteisiin, mikäli hanke edellyttää vesilain mukaista lupaa muulla perusteella.

Suostumuksen toimittaminen ei luo hankkeesta vastaavalle oikeudellisesti suojatun asemaa kuin hänellä muutoin olisi. Hakija ei siten voisi pätevästi vedota valvontaviranomaisen passiivisuuteen, mikäli hankkeen myöhemmin todetaankin edellyttävää lupaa. Haitankärsijän suostumus poistaa ainoastaan 2 momentin mukaisen luvantarve-edellytyksen, joten luvantarve saattaa aiheutua 1 momentin mukaisten seurausten tai 3 §:n perusteella. Pykälässä ei olisi nimenomaista säännöstä siitä, että suostumus sitoisi esimerkiksi kiinteistöluovutustilanteissa suostumuksen kohteena olevan yksityisen edun uutta haltijaa. Suostumukseen perustuvan oikeuden pysyvyys voisi tulla myöhemmin viranomaisessa tutkittavaksi. Sopimukseen perustuvan oikeuden suojaamiseksi annettavasta luvasta säädettäisiin 17 luvun 9 §:ssä.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan perusteella vesilain mukainen lupa olisi tarpeen myös sellaiseen noron tai ojan taikka niiden veden juoksun muuttamiseen, josta aiheutuu vahinkoa toisen maalle, eikä asianomainen ole antanut toimenpiteille suostumustaan. Jos kyse on ojituksesta, sovellettaisiin asiaan 5 luvun säännöksiä. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 1 luvun 17 §:n 2 momenttia. Saman pykälän 1 momentissa olevaa säännöstä vastaa-

va sääntely sisältyisi ehdotuksen 2 luvun 10 §:ään.

Ehdotetussa 3 momentin 2 kohdassa säädettäisiin vesialueelle tehtävän rakennelman käytön immissioperusteisesta luvanvaraisuudesta. Lupa tulisi hakea myös sellaiseen vesialueelle tehtävän rakennelman käyttöön, josta aiheutuu häiriötä toisen kiinteistön käyttölle eikä asianomainen ole antanut tähän suostumustaan. Jos asianomainen hyväksyy toimenpiteen, ei hanke edellytä lupaa naapurusoikeudellisten vaikutuksiensa perusteella.

Nykyiseen vesilakiin ei sisälly vastaavaa säännöstä. Säännöksessä tarkoitettua häiriötä on kuitenkin katsottu voitavan pitää sellaisena luvanvaraisuuden synnyttävänä vesiympäristön muutoksena, jota tarkoitetaan 1 luvun 15 §:n 1 momentin johdantokappaleessa. Tarkistuksella pyritään tältä osin selkeyttämään lainsäädäntöä, kun häiriön aiheuttaminen itsessään säädettäisiin luvanvaraisuuden kriteeriksi.

Vesitaloushankkeiden yhteydessä rakennelman käytöstä aiheutuvana immissiona tulee kysymykseen erityisesti melu lähinnä uiton toimintapaikoissa ja laiturihankkeissa. Voimassa olevissa uittosäännöissä onkin annettu rajoituksia toiminnalle melun takia. Uiton toimintapaikka olisi kuitenkin 3 §:n nojalla aina luvanvarainen.

Häiriöperusteista luvanvaraisuutta koskeva säännös on tarpeen myös siksi, että vesitaloushankkeiden kohdalla voi tulla pohdittavaksi ympäristöluvan tarve, jos mahdolliseen meluhaittaan ei vesilaissa otettaisi lainkaan kantaa. Luvanvaraisuuden perustana ei ole itse rakennelma ja sen vaikutukset, vaan rakennelman häiriötä aiheuttava käyttö.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin hankkeen muuttamisen luvanvaraisuudesta, joka kytkeytyisi samoihin vaikutuksiin, jotka uusien hankkeiden osalta synnyttävät luvantarpeen. Lisäksi on otettava huomioon, että muutos saattaisi olla luvanvarainen, jos se itsessään täyttäisi aina luvanvaraiseksi säädetyn hankkeen tunnusmerkit. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi vesivoimalaitoksen rakentaminen olemassa olevaan patoon tai muuhun rakennelmaan.

Muutostilanteessa luvantarvetta arvioitaisiin suhteessa olemassa olevaan lupaan ja sen

ehtoihin. Näin luvantarve kytkeytyisi sellaisiin vaikutuksiin, joita luvassa ei ole otettu huomioon. Luvassa huomioon otettujen vaikutusten lisääntymisessä puolestaan olisi kyse luvan ehtojen ja lupamääräysten noudattamisesta, ei hankkeen muuttamisesta. Siltä osin kuin luvanvaraisuus perustuu yksityiselle edulle aiheutuvaan loukkaukseen, edunhaltijan suostumus poistaisi muutostilanteissakin luvantarpeen. Suostumuksen nojalla ei kuitenkaan voitaisi poiketa lupaehdoista tai -määräyksistä.

3 §. Aina luvanvaraiset vesitaloushankkeet. Yleistä luvanvaraisuutta koskevia säännöksiä täydennettäisiin 3 §:n luettelolla hankkeista, jotka seurauksista riippumatta tarvitsevat aina vesilain mukaisen luvan. Aina luvanvaraisten hankkeiden luetteloon sisällytettäisiin myös valtavyöhykseen sulkemiseen johtavat, nykyisin sulkemiskiellon kattamat hankkeet. Uusilla säännöksillä ei ole tarkoitus laajentaa tai supistaa nykyisin luvanvaraisten hankkeiden piiriä, vaan selventää sääntelyä.

Aina luvanvaraisten hankkeiden luettelo ei rajaisi hankkeen vaikutuksiin perustuvan luvanvaraisuussäännöksen soveltamisalaa. Esimerkiksi ruoppaus saattaa edellyttää 3 luvun 2 §:n nojalla lupaa, vaikka se olisi 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa mainittua 500 kuutiometriä pienempi.

Pykälän 1 momentissa oleva luettelo perustuisi nykyisiin vesilain eri luvuissa oleviin säännöksiin aina luvanvaraisista hankkeista. Luetteloa on lisäksi täydennetty eräillä hankkeilla, joiden on vesilain soveltamiskäytännössä katsottu yleensä edellyttävän lupaa tai joiden saattaminen aina luvanvaraiseksi on katsottu muusta syystä tarpeelliseksi. Luettelo on tarkoitettu tyhjentäväksi, eikä lakiin ehdoteta sisällytettäväksi valtuutta säätää hankkeen säännönmukaisesta luvanvaraisuudesta asetuksella.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa oleva säännös perustuisi vesilain 1 luvun 12 §:n 3 momentissa nykyisin olevaan vesistön sulkemiskieltoon ja koskee sekä pysyviä että tilapäisiä esteitä. Vesilain 1 luvun 13 ja 14 §:ssä säädetyt laajennukset valtavyöhykseen sulkemiskieltoon on sisällytetty uudessa laissa 1 luvun 6 §:n 1 momenttiin. Mainitun lainkohdan mukaan laissa valtavyöhykseen säädetyt koskisi myös sellaista vesistössä olevaa

salmea tai kapeikkoa, jossa säännöllisesti harjoitetaan liikennettä tai jossa kala yleensä kulkee. Nykyisen sulkemiskiellon tapaan säännös koskisi kaikenlaisia toimenpiteitä, joiden seurauksena väylässä kulkeminen estyy tai vaikeutuu säännöksessä tarkoitettulla tavalla. Seuraus voisi aiheutua myös esimerkiksi vaijereiden tai laitteiden sijoittamisesta väylän yläpuolelle.

Luettelon 2 kohdassa säädettäisiin vedenoton luvanvaraisuudesta. Säännöksen mukaan pintaveden ottaminen olisi seurauksista riippumatta luvanvaraista silloin, kun se tapahtuu vesihuoltolaitoksen tarpeisiin tai vesihuoltolaitokselle vettä toimittavan tarpeisiin taikka siirrettäväksi muualla käytettäväksi. Muilta osin pintaveden ottamisen luvanvaraisuus perustuisi 2 §:n säännöksiin ja riippuisi ottamisen vaikutuksista. Syynä tähän on se, että pintaveden ottamisen osalta yksiselitteisten määrällisten kriteerien asettaminen ei ole helppoa muun muassa sen vuoksi, että ottamisen vaikutukset riippuvat olennaisesti siitä, mistä vettä otetaan. Esimerkiksi otettaessa vettä joesta jo suhteellisen pienellä määrällä voi olla huomattavasti suurempia vaikutuksia kuin otettaessa vettä järvestä.

Vesihuoltolaitoksen tarpeisiin tapahtuva vedenotto olisi aina luvanvaraista riippumatta siitä, otetaanko pinta- vai pohjavettä. Tausalla ovat yhdyskunnan vesihuoltoon koskevat yleiseen etuun liittyvät näkökohdat. Nämä puoltavat ottamisen saattamista ennakkovalvonnan piiriin erityisesti niiden riskien vuoksi, joita liittyy pintaveden käyttämiseen talousveden valmistamiseen. Vesihuolto on myös yleisesti hyödyllisen välttämättömyyspalvelun hoitamista, joten sen valvontaan liittyvä yleinen intressi on tavallista suurempi. Yhdyskunnan vesihuollon turvaamisen näkökulmasta tärkeää on myös luvan luoma oikeusasema. Lisäksi on huomattava, että ottaminen saattaisi muutenkin edellyttää lupaa sen vaatimien käyttöoikeuksien vuoksi.

Luvanvaraisuus ulotettaisiin yhdenmukaisesti myös veden siirtämiseen muualle. Tällä tarkoitettaisiin muun muassa ottamista, joka tapahtuu kaupallista tarkoitusta varten, kuten veden myyntiä tai pulloitetun veden valmistusta varten. Näin vesikauppaan liittyvä vedenotto olisi aina luvanvaraista.

Muilta osin pohjaveden oton luvanvaraisuus kytkeytyisi pykälässä nykyiseen tapaan otettavan veden määrään. Lupakynnys olisi nykyisen lain tapaan 250 m³/vrk. Luvanvaraisuus kytkeytyisi kuitenkin suoraan otettavaan määrään, eikä siten nykyisen lain tapaan ottamon kapasiteettiin. Toisaalta on huomattava, että toiminnalle voidaan myöntää lupa, vaikka luvantarvekynnys ei ylityisikään. Lupaan liittyvän suojafunktion vuoksi ottajan intressissä saattaa olla luvan hakeminen myös muulle kuin luvanvaraiselle ottamiselle.

Varsinaisen veden ottamisen lisäksi momentin 2 kohdassa säädettäisiin yhdenmukaisesti nykyisen vesilain 9 luvun 7 §:n kanssa luvanvaraiseksi myös muut toimenpiteet, joiden seurauksena pohjavesiesiintymästä poistuu pohjavettä vähintään 250 m³/vrk. Myös näiltä osin on huomattava, että luvanvaraisuus saattaa 2 §:n nojalla syntyä vaikka seurauksena olisi pienemmän vesimäärän poistuminen.

Sekä pintaveden että pohjaveden ottamista koskevaa säännöstä täydentävästä ilmoittamisvelvollisuudesta säädettäisiin 2 luvun 15 §:ssä sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 461/2000 talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Luettelon 3 kohdassa säädettäisiin veden imeyttäminen maahan tekopohjaveden tekoa tai pohjaveden laadun parantamista varten luvanvaraiseksi vastaavasti kuin nykyisen vesilain 9 luvun 16 §:n 2 momentissa.

Luettelon 4 kohdan säännös vastaa nykyistä vesilain 2 luvun 2 §:n 2 momenttia.

Luettelon 5 kohdassa säädettäisiin aina luvanvaraiseksi maa-alueen muuttaminen pysyvästi vesialueeksi vesistön vedenkorkeutta nostamalla. Tällaisen toimenpiteen luvanvaraisuus on välttämätöntä jo kiinteistöoikeudellisen tilan selvytyden vuoksi. Erityissäännökset vedenkorkeuden pysyvästä nostamisesta olisivat lain 6 luvussa.

Luettelon 6 kohdassa säädettäisiin vesilain nykyisen 3 luvun 2 §:n 1 momentin tavoin voimalaitoksen rakentaminen aina luvanvaraiseksi. Vesivoimalaitoksen määritelmän kautta säännöksen ulkopuolelle kuitenkin jäisivät vesistöä pienempiin uomiin rakennettavat voimalaitokset, joiden luvanvaraisuus

ratkeaisi 2 §:n 3 momentin ja 2 luvun 10 §:n nojalla vaikutusten perusteella.

Luettelon 7 kohdan nojalla lupaa edellyttäisi ruoppaushanke, jossa ruopattavan massan määrä ylittää 500 kuutiometriä. Säännös ei koskisi julkisten kulkuväylien kunnossapitoa, vaan näihin hankkeisiin sisältyvien ruoppausten luvanvaraisuus ratkeaisi niiden vaikutusten perusteella 2 §:n nojalla. Ruoppausten luvanvaraisuus koskisi sisävesi- ja merialueita. Oikeuskäytännössä omaksutun kannan mukaan ruoppaamista koskevan luvan yhteydessä on ratkaistava myös ruopattavan massan sijoittaminen. Tätä käytännössä omaksuttu periaatetta ei ole tarkoitus tässä yhteydessä muuttaa.

Luettelon 8 kohdassa olevan Suomen aluevesillä tapahtuvan ruoppausmassojen sijoittamisen luvanvaraisuuden taustalla on vuonna 1992 solmitun Itämeren suojelusopimuksen täytäntöönpano. Vastaava säännös on nykyisen vesilain 4 luvun 6 §:ssä, jossa luvanvaraisuuden ulkopuolelle on rajattu merkityksettömän pienen määrän sijoittaminen.

Luettelon 9 kohdan säännöksen tarkoituksena on saattaa kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva maa-ainesten ottaminen luvanvaraiseksi. Tällaiset lupa-asiat tulisivat kaikki lupaviranomaisen ratkaistavaksi ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta maa-aineslain nojalla rajautuisi pois. Säännöksen soveltamisala on yhdenmukaistettu maa-aineslain kanssa sen vuoksi, että muussa tapauksessa luvanvaraisuuskynnyksen alle jäävä ottaminen edellyttäisi kuitenkin maa-aineslain mukaista lupaa. Tämän vuoksi säännöksen ulkopuolelle on rajattu oma tavanomaiseen kotitarvekäyttöön tapahtuva ottaminen. Säännös on tarkoitettu vastaamaan soveltuvien osin maa-aineslain 4 §:n 2 momenttia. Kotitarveottaminen ei edellytä sen paremmin maa-aineslain kuin vesilain mukaistakaan lupaa, ellei vesilain 3 luvun 2 §:stä muuta johdu.

Luettelon 10 kohtaan sisältyvän uiton toimintapaikan luvanvaraisuutta koskeva sääntely perustuisi siihen, että uudessa laissa ei enää säädettäisi uittosäännöstä. Itse uittoja ei laissa kuitenkaan säädetä luvanvaraiseksi, sillä se perustuisi yleiskäyttöoikeuteen, josta säädettäisiin 2 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa. Uiton harjoittamisessa on kui-

tenkin otettava huomioon 2 luvun 7 ja 8 §:n mukaiset yleiset velvoitteet. Uiton harjoittamisesta ja toimintapaikoista säädettäisiin tarkemmin uuden lain 9 luvussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hankkeen muuttamisen luvanvaraisuudesta. Ehdotuksen mukaan lupa tarvittaisiin myös 1 momentissa tarkoitetun luvan saaneen laitoksen, rakennelman tai sen käytön muuttamiseen, jos muutos loukkaa yleisiä tai yksityisiä etuja. Kun pykälän tarkoittamat hankkeet ovat vaikutuksista riippumatta luvanvaraisia, luvantarvetta ei muutostilanteissa voida kytkeä 2 §:n tavoin muutosten vaikutuksiin. Lähtökohtana on, että kaikki muutokset, joita luvassa ei ole otettu huomioon, edellyttävät luvan muuttamista. Säännöksen mukaan lupaa ei kuitenkaan edellytetäsi niin sanotuilta haitattomilta muutoksilta, eli muutoksilta, jotka eivät vaikuta yleisiin tai yksityisiin etuihin. Aina luvanvaraisten hankkeiden osalta hankkeen muutoksen luvantarvetta arvioitaisiin siis suhteessa lupaan ja lupamääräyksiin sekä muutoksesta johtuvaan yleisen tai yksityisen edun loukkaukseen. Esimerkiksi jo aikaisemmin rakennetun vesivoimalaitoksen tulva- ja pohjapatoihin saattaa olla sijoitettavissa hyötysuhteen parantamiseksi lisäkoneistoja, jotka eivät aiheuta haittaa. Tällaiset tekniset ratkaisut, joilla olemassa olevia toimintoja voidaan tehostaa ympäristövaikutuksia muuttamatta, eivät välttämättä edellytä uutta lupaa. Edellytyksenä olisi myös, ettei tällainen muutos ole luvan tai lupamääräysten vastainen. Lupamääräysten muuttamisesta luvanhaltijan hakemuksesta säädettäisiin erikseen 3 luvun 23 §:ssä.

4 §. *Luvan myöntämisen yleiset edellytykset.* Luvan myöntämisen yleisiä edellytyksiä koskeva pykälä muodostaisi vesioikeudellisen päätöksenteon ytimen. Säännös perustuu nykyisiin vesilain intressivertailua ja luvan myöntämisen esteitä koskeviin säännöksiin. Vesilain mukaisessa lupaharkinnassa huomioon tulee ottaa lisäksi yleiset vesitaloushankkeen toteuttamista koskevat 2 luvun 7 ja 8 §:n säännökset, hankekohtaiset erityissäännökset ja 1 luvun 2 §:n nojalla muusta lainsäädännöstä tulevat vaatimukset. Lupa-asian käsittelyssä noudatettavasta menettelystä säädettäisiin vesilain 11 luvussa. Menettelyyn liittyvä muun muassa mainitun luvun

6 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan lupaviranomaisen tulee pyytää valtioneuvostolta lausuntoa, jos hakemus koskee yhteiskunnallisesti tärkeää hanketta.

Vesilain mukainen lupaharkinta olisi edelleen oikeusharkintaista päätöksentekoa. Jos luvan myöntämisedellytykset täyttyvät, aluehallintoviraston on myönnettävä hankkeelle lupa. Toisaalta lupaa ei voida myöntää, jos kaikki edellytykset eivät täyty. Tästä olisi nimenomainen säännös 11 luvun 17 §:n 2 momentissa.

Voimassa olevan vesilain 2 luvun 6 §:n hyötyjen ja haittojen vertailun perusteet säilyisivät asiallisesti samansisältöisinä. Säätelyn rakenne muuttuisi voimassa olevaan vesilain 2 luvun 5—6 §:ään verrattuna siten, että säännökset kirjattaisiin yhteen pykälään. Pykälän 1 momentti sisältäisi nykyisen vesilain 2 luvun 6 §:n haitattomuus- ja intressivertailuedellytykset. Ehdotonta luvanmyöntämistä koskevat säännökset sijoitettaisiin pykälän 2 momenttiin.

Uudessa laissa selvennettäisiin intressivertailun ja ehdottoman luvanmyöntämistestien suhdetta lupaharkinnassa siten, että ehdottomat luvanmyöntämistestit tulisivat harkittavaksi vasta, jos luvanmyöntämisedellytysten on muuten todettu olevan olemassa. Tämä poikkeaa nykyisestä vakiintuneesta soveltamiskäytännöstä, jossa ensin todetaan, onko ehdoton luvanmyöntämistesti käsillä ja vasta sen jälkeen verrataan hankkeesta aiheutuvia edunmenetyksiä siitä saataviin etuihin. Muutoksella korostettaisiin ehdottoman luvanmyöntämistestien viimesijaisuutta lupaharkinnassa.

Pykälän 1 momenttiin sisällytettäisiin nykyisen vesilain 2 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentin säännökset luvan myöntämisedellytyksistä. Lupa hankkeelle voitaisiin myöntää joko hankkeen vähäisyyden tai intressivertailun perusteella. Vaikutuksiltaan vähäisiä hankkeita koskeva säännös perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun 6 §:n 1 momenttiin. Sen nojalla voitaisiin lupa myöntää hankkeelle, joka ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua. Nykyisessä laissa olevaa hyödyllisyyden vaatimusta ei lakiin sisältyisi, vaan hankkeen hyödyllisyyden arviointi jäisi näiltä osin luvan hakijan harkittavaksi. Muutoin säännöksen soveltamisalaa ei laajennettaisi,

vaan se jäisi suppeaksi ja koskisi pääasiassa vähäisiä hankkeita. Säännöksen soveltamisen kannalta ratkaisevaa ei kuitenkaan olisi hankkeen koko, vaan haitattomuusvaatimuksen täyttyminen on varmistettava pientenkin hankkeiden osalta.

Käytännössä vähänkin merkittävämpien hankkeiden lupaharkinta perustuisi intressivertailuun, jonka mukaan luvan myöntäminen edellyttää, että hankkeen hyödyt ovat huomattavat verrattuna siitä aiheutuviin menetyksiin. Säännös viittaa yleisesti kaikkiin hankkeen hyötyihin ja menetyksiin. Niiden arvioinnista säädetäisiin erikseen yleisten ja yksityisten hyötyjen ja menetysten osalta 6 ja 7 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin nykyisen vesilain 2 luvun 5 §:n mukaisista niin sanotuista ehdottomista luvanmyöntämisestettä. Säännöksen tarkoituksena on asettaa yläraja vesitaloushankkeen hyväksyttävälle seurauksille. Jos tämä raja ylittyy, hankkeelle ei voida myöntää lupaa, olivatpa sen hyödyt kuinka suuret tahansa. Vesilain 2 luvun 5 § on tarkoitettu viimesijaiseksi pykälässä yksilöityjä oikeushyviä suojaavaksi säännökseksi. Oikeuskäytännössä vesitaloushankkeen lupahakemus on hylätty ainoastaan kerran vesilain ehdottoman luvanmyöntämisesteen perusteella (KHO 2002:86).

Vesilain ehdotonta luvanmyöntämisestettä puoltavia ja sitä vastustavia perusteita voidaan esittää useita. Vesilain ehdottoman luvanmyöntämisesteen tarpeellisuutta uudessa vesilaissa voidaan arvioida kriittisesti muun ohella siitä näkökulmasta, että asianmukaisesti suoritettun intressivertailun pitäisi johtaa vastaavaan lopputulokseen. Ehdottoman luvanmyöntämisesteen sisällyttämistä uuteen lakiin taas puoltaa esimerkiksi se, että tällöin nykyisen vesilain 2 luvun 5 §:n suojaamien intressien painoarvoa ei ole tarpeen ryhtyä arvioimaan intressivertailussa nykyisestä poikkeavasti. Vastaavasti vesilain ehdottoman luvanmyöntämisesteen sisällyttämistä vesilakiin voidaan pitää tarpeellisena säännöksen yleisestävän ja suurhankkeiden yleistä toteuttamistapaa ohjaavan vaikutuksen sekä vesilain lupaharkinnan rakenteen vuoksi.

Ehdotonta luvanmyöntämisestettä koskevaan säännökseen ei ehdoteta tehtäväksi merkittäviä tarkistuksia, vaan säännöksen tehtä-

vänä olisi jatkossakin muodostaa lainkohdassa yksilöityjen oikeushyvien ehdoton suoja. Sen soveltamiskynnystä ei ole syytä laskea alkuperäisestä muun muassa sen vuoksi, että sen tarkoittamat asiat sisältyvät intressivertailuun yleisen edun loukkauksina ja tulevat jo tätä kautta mukaan lupaharkintaan.

Säännöksen asiallinen sisältö vastaisi pääpiirteittäin nykyistä vesilakia. Pykälän 2 momentin mukaan rakentamiseen ei saisi myöntää lupaa, jos rakentaminen vaarantaa yleistä terveydentilaa tai turvallisuutta, aiheuttaa huomattavia vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonsuhteissa tai vesiluonnossa ja sen toiminnassa taikka suuresti huonontaa paikkakunnan asutus- tai elinkeino-oloja. Nykyisen 2 luvun 5 §:n suojaamien intressien sisällyttäminen ehdotonta luvanmyöntämisestettä koskevaan säännökseen on edelleen perusteltua, vaikka esimerkiksi pilaamisasiat on siirretty vesilaista ympäristönsuojelulakiin.

Nykyoloissa vähintään yhtä tärkeänä pidettävä intressi on yleinen turvallisuus, jota säännös ei nyky muodossaan koske. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi tätä koskeva lisäys. Tällä on myös liityntä vesipolitiikan puitedirektiiviin, mutta säännöksen soveltamisala on laajempi. Ympäristön luonnonsuhteet nimitään kattaa käsitteenä useita eri näkökulmia vesivarataloudesta lähtien ja on siten laajempi kuin direktiivissä tarkoitettu vesien ekologinen hyvä tila.

Pykälän 3 momentissa edellytettäisiin, että hakijalla on tai hän saa käyttöoikeudet hankkeen toteuttamiseksi tarvittaviin alueisiin tai että käyttöoikeuksien hankkimistavasta esitetään asianmukainen selvitys. Säännöksen mukaan käyttöoikeudet voivat olla hakijalla lupaa haettaessa tai ne myönnetään luvan yhteydessä siten kuin 2 luvussa säädetään. Lupa voitaisiin myöntää myös silloin, kun hakijan tarkoituksena on hankkia käyttöoikeudet joko muun lain mukaisessa viranomaismenettelyssä tai yksityisoikeudellisin sopimuksin. Hakija voisi saada tarvitsemansa oikeudet esimerkiksi yksityistietoimituksessa taikka alueen omistajan kanssa tehtävällä vuokrasopimuksella. Luvan myöntäminen ei edellyttäisi, että oikeuden perustamista tarkoittava menettely olisi toisessa viranomaisessa vireillä lupaa haettaessa tai että yksityisoikeudellisen so-

pimuksen ehdot olisivat lupaa haettaessa tiedossa. Hakijan olisi kuitenkin esitettävä hankkeen laadun ja tarvittavien alueiden luonteesta riippuen asianmukainen selvitys siitä, millä tavoin oikeus alueisiin on tarkoitettu järjestää. Tällöin lupa voitaisiin myöntää ehdollisena.

Luvan mukaista hanketta voitaisiin ryhtyä toteuttamaan vasta, kun luvan saaja on hankkinut oikeudet tarvitsemiinsa alueisiin. Luvan voimassaoloaikaa ei toisaalta tarvitsisi sitoa esimerkiksi aluetta koskevan vuokrasopimuksen mukaiseen vuokra-aikaan. Lupa-kautta lyhyempi vuokra-aika ei vähentäisi luvan oikeudellista varmuutta ottaen huomioon, että myös toistaiseksi taikka koko lupakauden pituisen määräajan voimassa oleva sopimus voidaan purkaa tai irtisanoa normaalein sopimusoikeudellisin perustein kesken lupakauden.

Alueen käyttöön ottamisella tarkoitetaan maa- tai vesialueen varaamista hanketta palvelemaan tarkoitukseen. Hankkeen laadusta riippuen alueen käyttöön ottaminen voisi esimerkiksi muuttaa alueen maankäyttömutoa maa-alueesta vesialueeksi. Säännös on tarkoitettu vastaamaan vallitsevaa tulkintaa siitä, mitä tarkoitetaan käyttöön otettavalla alueella. Tämän mukaisesti käyttöön otettavalla alueella tarkoitetaan esimerkiksi vedenostohankkeissa veden alle jääviä maa-alueita, ei sen sijaan hankkeen vaikutusten kohteena olevia vesialueita.

5 §. Suhde maankäytön suunnitteluun. Pykälässä säädettäisiin nykyisen vesilain 2 luvun 4 §:ää vastaavasti maankäyttösuunnitelmien huomioon ottamisesta vesioikeudellisessa lupaharkinnassa. Vahvimmat oikeusvaikutukset olisi asemakaavalla. Myös maakunta- ja yleiskaavat tulisi ottaa huomioon vesioikeudellisessa lupaharkinnassa. Niillä ei kuitenkaan olisi lupaharkintaa sitovaa vaikutusta, vaan niiden oikeusvaikutukset määräytyisivät maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Tämä ei heikentäisi näiden ohjausvaikutusta, sillä kaavoissa ei niiden yleispiirteisyydestä johtuen ole välttämättä kiinnitetty riittävällä tarkkuudella huomiota vesioikeudellisessa lupaharkinnassa relevantteihin seikkoihin ja vesienkäytön tarpeisiin.

Ehdotetun pykälän viimeisessä virkkeessä säädettäisiin vesioikeudellisen päätöksenteon

suhteesta tulevaan kaavoitukseen. Säännöksen mukaan lupa ei saisi merkittävästi vaikeuttaa vireillä olevan kaavan laatimista. Säännöksellä ei viitata yleisesti tulevaan kaavoitukseen, vaan sillä tarkoitetaan tilanteita, joissa kaava on laadittavana tai päätös kaavan laatimisesta on tehty. Vaikeutumisen jäisi aina tapauskohtaisesti ratkaistavaksi. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos hakemuksen tarkoittama toiminta poikkeaisi olennaisesti alueelle suunnitellusta käyttötarkoituksesta.

6 §. Yleisten hyötyjen ja menetysten arviointi. Lupaharkinnan intressivertailun sisällöstä säädettäisiin yleisten etujen arviointia koskevassa 6 §:ssä ja yksityisten etujen arviointia koskevassa 7 §:ssä. Pykälät perustuvat nykyiseen vesilain 2 luvun 11 §:ään.

Ehdotetussa pykälän 1 momentissa nykyisen 2 luvun 11 §:n 3 momenttiin sisältyvä säännös rahamääräisesti vaikeasti määritettävien hyötyjen ja haittojen punninnasta nostettaisiin keskeiseksi yleisten hyötyjen ja menetyksen arviointia koskevaksi säännökseksi. Muutos vastaisi nykyisen säännöksen soveltamiskäytäntöä. Hankkeen hyödyt ja menetykset arviointiin jatkossa ensisijaisesti yleiseltä kannalta, mutta myös rahamääräinen arviointi olisi mahdollista siltä osin kuin hyödyn tai menetyksen suuruus voidaan määrittää rahassa.

Säännöstä on 4 §:n tavoin sanonnallisesti tarkistettu siten, että intressivertailun vastaparinä mainitaan yleisesti menetykset. Menetyksellä tarkoitettaisiin yksityisoikeudellisten vahinkojen, haittojen ja muiden edunmenetyksien lisäksi yleisille intresseille aiheutuneita ei-toivottavia, vaikeasti rahamääräisesti määritettävissä olevia seurauksia. Uudessa laissa sääntelyä tarkistettaisiin niin, että edunmenetyksellä tarkoitettaisiin yksityisoikeudellisia vahinkoja, haittoja ja muita edunmenetyksiä.

Yleisiä etuja, joille aiheutuneita hyötyjä ja menetyksiä tulee lupaharkinnassa arvioida, ei kirjattaisi niiden moninaisuuden vuoksi lakiin. Tällaisia yleisiä etuja olisivat esimerkiksi liikenneinfrastruktuuri, vesihuolto tai luonnonsuojelu. Erilaisten huomioon otettavien intressien piiri on laajentunut nykyisen vesilain säätämisen jälkeen. Tarkoituksena on, että säännös jatkossakin mukautuisi jous-

tavasti kulloisiinkin käsityksiin yleisestä edusta. Tässä arvioinnissa sosiaalisilla, terveydellisillä ja ympäristöllisillä näkökohdilla olisi sama painoarvo.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisen hoitosuunnitelmien huomioon ottamisesta lupaharkinnassa. Säännöksen mukaan vesienhoitosuunnitelmissa olevia tietoja vesien tilasta ja käytöstä käytettäisiin hyväksi arvioitaessa hankkeesta yleiselle edulle aiheutuvia vaikutuksia lupaharkinnassa 4 §:n mukaisesti. Tavallisesti kyse olisi hankkeen haitoista, mutta esimerkiksi vesistön kunnostushankkeissa hoitosuunnitelmien tietoja voitaisiin käyttää hyväksi myös hankkeen hyötyjen arvioinnissa.

7 §. Yksityisten hyötyjen ja menetyksen arviointi. Pykälässä säädettäisiin intressivertailussa huomioon otettavista yksityisistä hyödyistä ja menetyksistä. Intressivertailun tarkoituksena on ottaa huomioon mahdollisimman laajalti kaikki hankkeen hyödyt ja menetykset, joten pykälän tarkoittamat yksityiset edut on ymmärrettävä laajasti. Säännös kattaisi asiallisesti nykyisen 2 luvun 11 §:n tavoin luonteeltaan yksityisoikeudelliset hyödyt ja menetykset, jotka eivät ole edellä 6 §:ssä tarkoitettu yleisiä hyötyjä ja menetyksiä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin huomioon otettavista yksityisistä hyödyistä vesilain nykyisen 2 luvun 11 §:n 1 momentin mukaisesti. Käytettävyyden parantumisella viitataan muun muassa virkistyskäyttömahdollisuuksien paranemiseen, josta esimerkkinä voidaan mainita niin sanottujen kesämökki-järvien kunnostukset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin arvioinnissa huomioon otettavista yksityisistä menetyksistä. Säännös käsittää asiasisällöltään vesilain 2 luvun 11 §:n 2 momentissa nykyisin luetellut yksityiset menetykset. Säännös on luettavuuden parantamiseksi jaettu alakohtiin.

Kohta 1 koskisi hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisia lunastus- ja käyttöoikeuksia. Kohta 2 vastaisi vesilain muutoksella 750/1996 tehtyä lisäystä, joka koskee sovittuja korvauksia ja vapaaehtoisesti hankittuja alueita. Näiden osalta arvioinnissa ei kuitenkaan otettaisi huomioon korvausten puoli-

toistakertaisuutta, vaikka tämä korvauksen määrää arvioitaessa tulisi 13 luvun 11 §:n 4 momentin mukaan muuten sovellettavaksi. Vapaaehtoisesti hankitut alueet arvostettaisiin siten niiden käyvän hinnan mukaisesti ilman 13 luvun 8 §:n 4 momentin mukaista korostusta. Tältä osin ei ole tarkoitus muuttaa nykyistä käytäntöä, vaikka tästä ei nimenomaista säännöstä pykälään nykyiseen tapaan sisällytettäisikään. Kohdan 3 mukaan menetyksinä huomioon otettaisiin muut hankkeeseen osallistumattomille tahoille aiheutuneet menetykset.

Hankkeen toteuttamiskustannuksia ei otettaisi intressivertailussa huomioon menetyksinä.

8 §. Luvan voimassaolo. Vesioikeudellisille luvuille ominaista on perinteisesti ollut niiden pysyvyys. Nykyinen vesilaki lähtee siitä, että luvat ovat voimassa toistaiseksi, eikä laki tunne määräaikaista lupia. Lainvoimaisiin lupiin puuttuminen on ollut mahdollista vain rajoitetusti.

Poikkeuksen vahvasta pysyvyyssuojasta ovat kuitenkin muodostaneet säännöstelyä koskevat luvat ja pilaamisluvut. Pilaamislupia koskeva sääntely siirrettiin vuoden 2000 ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistuksen yhteydessä ympäristönsuojelulakiin. Vesilakiin on sisällytetty säännöksiä, joiden nojalla säännöstelyä ja pilaamista koskeviin lainvoimaisiin luparatkaisuihin on voitu jälkikäteen puuttua.

Pilaamissääntelyn pohjalta oikeuskäytännössä myös kehittyi määräaikaista lupia koskeva käytäntö 1980-luvulle tultaessa. Määräaikaisten lupien lisäksi on myönnetty toistaiseksi voimassa olevia lupia, joissa lupaehdot on määrätty tarkistettavaksi määräajoin. Tätä käytäntöä on sittemmin noudatettu muissakin asioissa, erityisesti vedenottoluvissa.

Mahdollisuus luvan myöntämiseen määräaikaisena on oikeuskäytännössä tapahtuneen kehityksen seuraus, joka ei perustu nimenomaiseen säännökseen. Uudessa laissa tämä asianmukaisena pidettävä käytäntö säilytettäisiin ja tätä koskeva mahdollisuus luvan myöntämiseen määräaikaisena kirjattaisiin pykälän 1 momenttiin. Vastaava mahdollisuus sisältyy muun muassa ympäristönsuojelulakiin ja terveydensuojelulakiin.

Määräaikaisen luvan mahdollisuutta koskevalla säännöksellä ei ole tarkoitus muuttaa pääsääntöä, jonka mukaan lupa tulisi myöntää toistaiseksi voimassaolevana. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin, että lupa tulisi antaa määräaikaisena, jos erityiset syyt sitä vaativat. Tällaisia syitä voisivat olla luvan hakeminen määräaikaisena, hankkeen määräaikainen luonne sekä se, että luvan myöntämiselle toistaiseksi ei ole edellytyksiä esimerkiksi hankkeen vaikutuksia koskevan epävarmuuden vuoksi. Viimeksi mainitussa tilanteessa on kuitenkin otettava huomioon mahdollisuus määrätä toistaiseksi voimassaolevan luvan lupamääräykset tarkistettaviksi siten kuin 20 §:ssä säädetään samoin kuin 21 §:n säännökset lainvoimaisen luvan lupamääräysten tarkistamisesta.

Pykälän 2 momentissa olisi nykyisen vesilain 2 luvun 12 §:ää vastaava säännös hankkeeseen ryhtymisen määräajasta, jonka tarkoituksena estää lupien hakeminen ennalta varastoon. Tämä tapahtuisi siten, että lupapäätöksessä olisi määrättävä aika, jonka kuluessa hanke on toteutettava tai aloitettava. Toistaiseksi voimassa olevissa luvissa olisi määrättävä joko aika, jonka kuluessa hanke on toteutettava tai toteuttaminen aloitettava. Se, kumpi määräaika asetetaan, riippuisi hankkeen luonteesta. Kerralla valmiiksi tuleville hankkeille tulisi määrätä toteuttamisaika, kun taas määräys aloittamisajankohdasta tulisi kysymykseen esimerkiksi jatkuvaluonteisissa hankkeissa. Nykyisen lain tavoin enimmäisajat hankkeen toteuttamiselle olisivat kymmenen vuotta ja töiden aloittamiselle neljä vuotta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lupapäätöksessä 2 momentin mukaan asetetun määräajan pidentämisestä. Lupaviranomaisen on määräaika pidentäessään tarkistettava lupamääräysten ajanmukaisuus. Määräajan pidentämistä koskeva mahdollisuus sisältyy nykyisin vesilain 2 luvun 12 §:n 1 ja 2 momenttiin. Nykyisissä säännöksissä on kuitenkin asetettu enimmäisaika pidentämiselle. Hankkeen toteuttamiselle tämä on kohtuullisena pidettävä aika ja rakentamistöiden aloittamiselle kolme vuotta. Ilman nimenomaista säännöstäkin on katsottu olevan selvää, ettei toteuttamiselle tai siihen ryhtymiselle annet-

tava lisäaika voisi olla pidempi kuin 2 momentissa tarkoitettu varsinainen määräaika.

9 §. Luvan raukeaminen. Pykälän 1 momentti ilmaisisi määräaikaista lupaa koskevan pääsäännön, jonka mukaan luvan voimassaolo lakkaa määräajan päättyessä. Lupapäätöksessä voidaan kuitenkin poiketa tästä pääsäännöstä ja määrätä esimerkiksi, että määräajaksi myönnettyä lupaa on mahdollisuus jatkaa riittävän ajoissa tehtävällä uudella lupahakemuksella. Tällöin lupaan perustuvaa toimintaa voidaan jatkaa, kunnes uusi hakemus on ratkaistu, jos lupahakemus on tehty luvassa määrätyn mukaisesti.

Pykälän 2 momentti koskisi toistaiseksi voimassaolevaa lupaa. Koska tällaiset luvat on tarkoitettu pysyviksi, raukeaminen voisi perustua ainoastaan hankkeen toteuttamista määräajassa koskevaan laiminlyöntiin. Säännös ei rajoittaisi luvanhaltijan oikeutta hakea luvan raukeamista.

Pykälän 3 momentti liittyisi 2 momentissa tarkoitettuun raukeamiseen. Säännöksen mukaan toistaiseksi voimassa olevan luvan rautessa raukeavat myös lupaan liittyvät käyttöoikeudet. Sama koskisi lunastusoikeutta, mutta ei sellaista omaisuutta, joka tällaisen oikeuden nojalla on jo siirtynyt luvanhaltijalle. Määräaikaisen luvan osalta vastaavaa säännöstä ei tarvita, sillä luvan määräaikaisuuden vaikutus käyttöoikeuksiin otetaan huomioon jo lupapäätöksessä. Lupapäätöksessä voidaan esimerkiksi 2 luvun 12 §:n 2 momentin nojalla määrätä, että määräaikaisen luvan yhteydessä myös käyttöoikeudet ovat määräaikaisia.

10 §. Yleiset lupamääräykset. Lupamääräykset ovat kiinteässä yhteydessä lupaharkintaan. Niitä ei ole mahdollista pitää erossa toisistaan, sillä lupamääräyksillä voidaan luoda puuttuvia luvan myöntämisedellytyksiä. Pykälässä säädettäisiin niistä seikoista, joista lupamääräyksiä voidaan antaa.

Ehdotettu pykälä toimisi yleissäännöksenä lupapäätöksessä annettaville lupamääräyksille. Pykälän 1 momentin kolmikohtaisessa luettelossa lueteltaisiin ne seikat, joita koskevat määräykset olisi liitettävä kaikkiin vesitalouslupiin. Ensimmäisenä kohtana mainittaisiin hankkeen toteuttamistapa. Säännöksessä viitattaisiin tältä osin 2 luvun 7 ja 8 §:ään. Tällä kirjattaisiin lakiin vesilain soveltamiskäytän-

nössä muodostunut tulkintakäytäntö, jonka mukaan lupapäätökseen on nykyisen vesilain 2 luvun 3 §:n yleissäännöksen perusteella liitetty määräyksiä hankkeesta aiheutuvien haittojen vähentämisestä. Pykälässä säädettäisiin nimenomaisesti, että lupaan on sisällytettävä tarpeelliset määräykset haittojen välttämiseksi. Vastaavasti kuin luvan myöntämisen edellytysten harkinnan osalta, lupamääräyksiä asetettaessa saatetaan joutua arvioimaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamisen turvaamisen tarvetta sekä asettamaan tätä koskevia lupamääräyksiä.

Luettelon 2 kohdassa säädettäisiin maise-
moinnista ja muusta työn jälkien poistamisesta sekä 3 kohdassa vesistön ja pohjavesi-
esiintymän puhdistautumiskyvyn säilyttä-
miseksi tarpeellisia toimenpiteitä ja laitteita
koskevien lupamääräysten antamisesta. Säännökset vastaisivat hankkeen jälkien poistamista koskevan nykyisen vesilain 2 luvun 15 §:ää sekä vesistön puhdistautumiskyvyn turvaamista koskevaa 2 luvun 23 §:ää. Vesistön puhdistautumiskyvyn lisäksi pykälässä kuitenkin mainittaisiin myös pohjavesi-
esiintymän puhdistautumiskyky.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vedenkorkeuteen ja vedenjuoksuun vaikuttavia hankkeita koskevista erityisistä määräyksistä. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 2 luvun 14 §:ää. Lupamääräyksillä varmistetaan luvan myöntämisedellytysten täyttyminen, eikä lupaan tule sen vuoksi liittää toimintaa tätä tarkoitusta yksityiskohtaisemmin muotoavia määräyksiä. Tämä ympäristöasioissa yleisesti noudatettu periaate todettaisiin nimenomaisesti tässä momentissa. Nykyistä säännöstä täsmennettäisiin niin, että siinä tarkoitetut lupamääräykset on annettava vain tarvittaessa.

Pykälän 3 momentin mukaan kaikissa lupaa edellyttävissä vesitaloushankkeissa tulisi ottaa huomioon myös vesistön pilaantuminen tai sen vaara. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi pumpattaessa kuivatusvesiä tai ruopattaessa pilaantuneita sedimenttejä. Tällöin ei haettaisi erillistä ympäristölupaa ympäristönsuojelulain 28 §:n 2 momentin 1 kohtaan ehdotettavan uuden rajauksen vuoksi. Sellainen vesitaloushanke, joka ei vesistövaikutustensa perusteella edellyttäisi vesilain mukaista lupaa, mutta josta saattaisi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa, käsiteltäisiin

siin ympäristönsuojelulain mukaisessa menettelyssä. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi pienimuotoinen saastuneita sedimenttejä sisältävä ruoppaus.

Säännöksen mukaan pilaantumista aiheuttavalle vesitaloushankkeelle olisi annettava tarpeelliset lupamääräykset pilaantumisen ehkäisemisestä noudattaen, mitä ympäristönsuojelulain säädetään lupamääräysten antamisesta. Ympäristönsuojelulain soveltamista ei kytkettäisi voimassa olevan vesilain 1 luvun 19 §:n tavoin tiettytyypisiin hankkeisiin, vaan säännös olisi soveltamisalaltaan yleinen eli kaikkia luvanvaraisia vesitaloushankkeita koskeva. Ehdotuksen mukaan ympäristönsuojelulain sovellettavaksi tulevien säännösten piiri supistuisi nykyiseen sääntelyyn verrattuna. Vesilain mukaisessa lupamenettelyssä ei siten sovellettaisi enää ympäristönsuojelulain lupaharkintaa ja luvan voimassaoloa koskevia 41—42, 55, 57 ja 58 §:n säännöksiä.

Vesilain mukaan lupaa haettaessa on yksilöitävä hankkeen käyttötarkoitus. Yleensä tilanne on sellainen, että tästä ei vallitse epäselvyyttä. Kuitenkin tilanteissa, jossa hankkeen tuottamaa hyötyä saatetaan käyttää hyväksi erilaisiin tarkoituksiin, saattaa olla tarpeen luvassa määrätä sen tuottaman oikeuden käyttötarkoituksesta. Tyypillisesti kyse voisi olla esimerkiksi vedenottamisoikeuden sitomisesta tietyn yhdyskunnan vesihuoltotarpeen tyydyttämiseksi. Pykälän 4 momenttiin sisällytettäisiin tätä koskeva säännös, jonka soveltamisalaa ei rajattaisi ainoastaan tietyn tyyppisiin hankkeisiin.

11 §. Tarkkailuvelvoite. Pykälä sisältäisi yleisen säännöksen vesitaloushankkeen ja sen vaikutusten tarkkailusta. Säännös olisi pääosin samansisältöinen kuin ympäristönsuojelulain 46 §. Tarkkailuvelvollisuus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi omana tarkkailuna tai yhteistarkkailuna usean toiminnanharjoittajan yhteistyönä. Yhteistarkkailu voisi koostua vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisista velvoitetarkkailuista. Yhteistarkkailusta päätettäisiin kuitenkin erikseen kunkin toiminnanharjoittajan osalta. Tarkkailuvelvoitteen toteuttaminen osana yhteistarkkailua voitaisiin vahvistaa lupapäätöksessä tai tarkkailusuunnitelmassa.

Pykälän 1 momentti olisi yleinen tarkkailua koskeva säännös. Vaikutusten tarkkailu kattaisi vedenjuoksun ja vedenkorkeuden tarkkailun. Tarkkailuvelvoitetta annettaessa tulisi ottaa huomioon vesienhoidon järjestämisestä annetun lain 9 §:n mukainen seurantaohjelma ja siinä todetut tarkkailun tarpeet. Tämä voisi koskea muun muassa tarkkailtavia tekijöitä. Velvoitteet eivät kuitenkaan perustuisi seurantaohjelmaan, vaan ne tulisi määrätä vesilain omista lähtökohdista ja kyseessä olevan hankkeen ympäristövaikutuksista lähtien.

Lupaviranomainen voisi pykälän 1 momentin nojalla velvoittaa eri luvanhaltijat tarkkailuun yhdessä hankkeiden vaikutuksia. Yhteistarkkailu on useissa tilanteissa toimivampi ratkaisu kuin useat luvanhaltijakohtaiset tarkkailuvelvoitteet. Yhteistarkkailupäätökseen voitaisiin sisällyttää nykyiseen tapaan myös ympäristönsuojelulain mukaisia toimintoja koskevat tarkkailut.

Oikeuskäytännössä on esiintynyt epäselvyyttä sen suhteen, sisältääkö velvollisuus tarkkailla oikeuden suorittaa tarkkailun edellyttämiä toimenpiteitä kuten teknisten laitteistojen sijoittaminen tai koekalastus toisen alueelle. Asian selkeyttämiseksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi tätä koskeva nimenomainen säännös, jonka mukaan tarkkailua koskevassa päätöksessä voidaan antaa oikeus suorittaa tarkkailua koskevat toimenpiteet toisen alueella. Tarkkailusta aiheutuvat edunmenetykset on korvattava siten kuin 13 luvussa säädetään.

Tarkoituksena on, että tarkkailuvelvoitteet määrätään mahdollisimman yksityiskohtaisesti lupapäätöksessä. Lupapäätöksessä ei kuitenkaan välttämättä voida määrätä yksityiskohtaisesti velvoitteen sisällöstä esimerkiksi sen vuoksi, että hankkeen vaikutusten laajuutta tai kohdetta ei päätöstä annettaessa osata riittävällä tarkkuudella ennakoita. Jotta tällaisessa tilanteessa velvoitteen sisällön tarkentaminen ei aina edellyttäisi lupapäätöksen muuttamista, 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta jättää hankkeen vaikutuksia koskevan tarkkailuvelvoitteen toteuttamisen yksityiskohdat vahvistettavaksi erityisellä tarkkailusuunnitelmalla. Luvanhaltija voitaisiin velvoittaa luvassa esittämään suunnitelma lupaviranomaiselle tai sen määräämälle viranomaiselle. Tarkkailusuunnitelman hy-

väksyisi pääsääntöisesti lupaviranomainen. Se voisi kuitenkin päättää, että suunnitelman hyväksyy esimerkiksi valtion valvontaviranomainen tai kalatalouteen liittyvän tarkkailun osalta kalatalousviranomainen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yhteistarkkailua tai hyväksyttyä tarkkailusuunnitelmaa koskevan päätöksen muuttamisesta. Ehdotuksen mukaan päätöstä voidaan tarvittaessa muuttaa luvan voimassaolosta huolimatta. Asia voisi tulla vireille tarkkailusta päättäneen viranomaisen omasta aloitteesta tai luvanhaltijan, valvontaviranomaisen, yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan tai haittaa kärsivän asianosaisen vaatimuksesta. Yhteistarkkailua koskevaa päätöstä olisi muutettava aina, jos yhteistarkkailuun on määrätty osallistumaan uusi luvanhaltija. Tarkkailun muuttamista koskevan asian ratkaisisi tarkkailua koskevan päätöksen tehnyt viranomainen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettua vesien tilaa koskevan seurantaohjelman huomioon ottamisesta tarkkailuvelvoitteen määräämisen yhteydessä.

12 §. Tarkkailuvelvoitteen määrääminen. Pykälässä säädettäisiin yhteistarkkailua tai erillistä tarkkailusuunnitelmaa koskevan asian käsittelystä. Päätöstä tehtäessä olisi noudatettava soveltuvin osin hallintolain säännöksiä, ellei asia ratkaistaisi lupa-asian yhteydessä. Päätöksen antamisessa ja siitä tiedottamisessa noudatettaisiin vesilain 11 luvun 22 §:n säännöksiä.

13 §. Kulkuyhteydet. Pykälässä säädettäisiin liikenteelle aiheutuvan haitan välttämiseksi ja kulkuyhteyksien järjestämiseksi tarpeellisten lupamääräysten antamisesta. Pykälän 1 momentti vastaisi asiasisällöltään vesilain nykyistä 2 luvun 16 §:ää. Pykälän 2 momenttiin sisältyisivät uiton turvaamiseksi edelleen tarpeelliset säännökset, jotka sisältyvät nykyiseen vesilain 2 luvun 18—21 §:ään. Pykälän 3 momentti vastaisi vesilain nykyistä 2 luvun 17 §:ää. Säännöksen tyyppilinen soveltamistilanne on vene- tai jääyhteydestä riippuvaisen kulkuyhteyden katkeaminen saareen.

14 §. Kalatalousvelvoite ja kalatalousmaksu. Pykälään koottaisiin säännökset kalatalousvelvoitteesta ja kalatalousmaksusta. Ny-

kyisin nämä säännökset sisältyvät vesilain 2 luvun 22, 22 b ja 22 c §:ään. Kalatalousmaksusta ja -velvoitteesta säädettäisiin samassa pykälässä, koska nämä liittyvät toisiinsa ja lupapäätöksessä joudutaan niiden käyttöä arvioimaan samanaikaisesti. Säännöstä täydentäisivät 15 §:ään sisällytettävät uudet säännökset kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmasta ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelmasta. Kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun tarkistamisesta säädettäisiin 21 §:ssä. Nykyisen vesilain 2 luvun 22 a §:n kaltaista erityissäännöstä kalojen kulkeutumisen estämisestä vettä käyttävään laitokseen ei ole tarpeen enää sisällyttää lakiin, koska tämä velvollisuus johtuisi jo hankkeen yleistä toteuttamistapaa koskevan 2 luvun 7 §:n vaatimuksista. Sitä koskevat lupamääräykset annetaan tämän luvun yleisten lupamääräysten antamista koskevan 10 §:n nojalla.

Kalatalousvelvoitteen ja -maksun antamista koskeva sääntely säilyisi uudessa laissa periaatteiltaan nykyisellään. Säännöksen tarkoituksena on 1 momentin mukaan ehkäistä kalastolle ja yleiselle sekä yksityiselle kalatalousintressille syntyviä vahinkoja ja haittoja toimenpidevelvoitteella tai -maksulla. Velvoitteiden tausta on kalanhoidollinen, mutta kalatalousvelvoitteet ja -maksut vähentävät osaltaan myös hankkeesta vastaavan suoritettavaksi osoitettuja korvauksia.

Vesilain soveltamiskäytännössä kalatalousvelvoitteiden ja kalatalousmaksun määrittämisen välinen suhde on vaihdellut eri aikoina. Vuonna 2002 voimassa oli kaikkiaan noin 700 vesilain tai ympäristönsuojelulain nojalla annettua lupaa, jossa oli asetettu istutus- tai maksuvelvoitteita. Istutusvelvoitteita oli kaikkiaan 292 luvassa ja vuosittaiselta arvoltaan ne olivat ilman arvonlisäveroa yhteensä 6,9 miljoonaa euroa. Kalatalousmaksuja oli määrätty 414 ja vuosittaiselta yhteisarvoltaan ne olivat ilman arvonlisäveroa yhteensä 1,7 miljoonaa euroa.

Kalatalousvelvoitetta ja -maksua koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että toimenpidevelvoite ja maksu olisivat nykyistä selvemmin tasa-arvoisia vaihtoehtoja. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa, jonka mukaan velvoite tai maksu taikka näiden yhdistelmä voitaisiin määrätä tapauskoh-

taisesti joustavasti kulloistenkin tilanteiden ja olosuhteiden mukaisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Huomioon otettaisiin nykyiseen tapaan hankkeen ja sen vaikutusten laatu, muut haitta-alueella toteutettavat hoitotoimenpiteet ja kalastuksen järjestely. Esimerkiksi pienet velvoitteet on useimmiten tarkoituksenmukaisinta määrätä maksuina. Nykyisen käytännön mukaan lupakäsittelyssä on kompensatiokeinoksi valittu kalatalousvelvoite tai kalatalousmaksu tapauskohtaisesti. Säännöksessä ei tehtäisi jyrkkää eroa kalatalousvelvoitteen ja -maksun välillä, vaan näitä voitaisiin tarvittaessa käyttää nykyiseen tapaan rinnakkain.

Säännöksessä mainittu kalastuksen järjestely kattaa muun muassa kalastuslain mukaiset kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmat, joiden mukaiset kalavarojen hoitoa ja käyttöä koskevat yleiset suuntaviivat viranomaisten on kalastuslain 82 §:n mukaan otettava huomioon. Momentti sisältäisi nykyisen lain tavoin kalatalousvelvoitteen sisältöä koskevan rajauksen, jonka tarkoituksena on suhteuttaa toimenpiteestä aiheutuvat kustannukset siitä saataviin hyötyihin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarkemmin kalatalousvelvoitteen määrittämisestä. Nykyisen vesilain 2 luvun 22 §:n 1 momentin mukaan toimenpiteenä voi olla kalanistutus, kalatie tai muu toimenpide tai näiden yhdistelmä. Säännöksen soveltamiskäytäntö on suosinut istutusvelvoitetta, vaikka useassa tapauksessa muut kalalannan hoitotoimenpiteet — kuten elinympäristöjen ja lisäsuojelueiden hoito — olisivat tarkoituksenmukaisempia. Tätä ei voida pitää asianmukaisena, vaan hoitotoimenpiteiden tulee olla keskenään samanarvoisessa asemassa. Hoitotoimenpiteen tai hoitotoimenpiteiden yhdistelmän tulee olla tapauskohtaisesti valittavissa siten, että käytettävissä olevilla resursseilla saavutetaan suurin hyöty.

Kalatalousmaksun käyttämisestä säädettäisiin pykälän 4 momentissa. Maksu voitaisiin käyttää nykyiseen tapaan samanlaisiin toimenpiteisiin, joita voidaan määrätä toteutettavaksi velvoitteena. Maksua voitaisiin käyttää esimerkiksi poikasistutusten sekä elinympäristöjen hoito- ja kunnostustoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Nykyisessä laissa ei ole mainittu nimenomaisesti suun-

nittelukuluja kalatalousmaksun käyttökohteenä. Jos lupapäätöksen ei ole sisällynyt tätä koskevaa määräystä, on ollut epäselvää, voidaan kalatalousmaksua käyttää mainitun kulun kattamiseksi. Tilanteen selkeyttämiseksi säännökseen ehdotetaan lisättäväksi tätä koskeva maininta. Säännökseen ehdotetaan myös lisättäväksi maininta mahdollisuudesta käyttää kalatalousmaksua toimenpiteiden tuloksellisuuden seurantaan. Maksua ei voitaisi käyttää yleisempään tarkkailu- tai seurantavelvoitteen toteuttamiseen.

Aluehallintovirasto voi nykyisen vesilain 2 luvun 22 §:n 3 momentin nojalla antaa maksunsaajalle määräyksiä maksun käytöstä. Tätä mahdollisuutta ei ole juurikaan käytetty, mutta mahdollisuus määräysten antamiseen tulisi säilyttää uudessakin vesilaissa. Säännöksen nojalla lupapäätökseen voitaisiin esimerkiksi ottaa määräys siitä, että maksua voidaan käyttää kalaston hoitotoimien suunnittelukuluihin.

15 §. *Kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelma.* Kalatalousvelvoitteiden ja -maksujen uudistamistarpeita on selvitetty maa- ja metsätalousministeriön asettamassa Kalataloudellisten istutus- ja maksuvelvoitteiden toimeenpanoa ohjeistavassa työryhmässä. Työryhmän raportissa (MMM, työryhmämuistio 2003:12) suurimpana lainsäädännöllisenä ongelmana pidettiin kalatalousvelvoitteiden ja kalatalousmaksujen toimeenpanoa koskevien menettelyjen sääntelemättömyyttä.

Käytännössä luvanhaltija laatii kalatalousvelvoitteen toteuttamista varten istutussuunnitelman. Kalatalousviranomaisen puolestaan laatii kalatalousmaksulle käyttösuunnitelman, jonka perusteella maa- ja metsätalousministeriö osoittaa kalatalousmaksuista kertyneet varat kalatalousviranomaisen käyttöön. Lakiin ei sisälly näitä suunnitelmia koskevia säännöksiä, minkä vuoksi on syntynyt epäselvyyttä muun muassa niiden hyväksymismenettelystä ja muutoksenhausta. Tilanteen selkiinnyttämiseksi lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmasta ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelmasta. Säännöksillä vahvistettaisiin nykyinen käytäntö.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmasta. Säännöksen mukaan hankkeesta vastaavan olisi laadittava suunnitelma ja esitettävä se kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi. Suunnitelmassa esitettäisiin velvoitteen toteuttamisen yksityiskohdat siltä osin kuin asiaa ei ole ratkaistu jo lupapäätöksessä. Kun toimenpidevelvoitteen toteutus sisältää istutuksia, toteuttamissuunnitelmaan sisällytettäisiin tiedot muun muassa istukkaiden lajista, kannasta, iästä, koosta ja kappalemäärästä samoin kuin istutuspaikoista, istutusajankohdasta ja istutuksen dokumentoinnista. Vaikka suunnitelman laatiminen olisi pakollista, tämä ei kuitenkaan tarkoittaisi, etteikö toteuttamisen yksityiskohdista voitaisi päättää jo lupapäätöksessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kalatalousmaksun käyttösuunnitelmasta. Suunnitelman vahvistaisi maksun käyttämisestä vastaava viranomaisen eli kalatalousviranomaisen. Kalatalousviranomaisen voisi laatia suunnitelman itse tai antaa sen ulkopuolisen tahon laadittavaksi. Kalatalousmaksun käyttösuunnitelmassa esitettäisiin yksityiskohtaisesti toimenpiteet, joihin maksu käytetään. Jos lupapäätökseen sisältyisi määräyksiä maksun käyttämisestä, ei suunnitelmassa ole tältä osin tarpeen lausua kuin informatiivisesti. Suunnitelmaa ei tarvitsisi laatia erikseen jokaista kalatalousmaksua varten, vaan säännös mahdollistaisi yhteisen suunnitelman laatimisen saman vesialueen haittojen ehkäisemiseksi määrättyjen kalatalousmaksujen käytöstä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen suunnitelmien hyväksymismenettelystä ja vahvistamismenettelystä. Asian käsittelyyn sovellettaisiin hallintolakia, jolloin muun muassa asianosaisten kuulemisessa noudatettaisiin hallintolain säännöksiä. Tätä kautta muun muassa vesialueen omistajalla olisi mahdollisuus vaikuttaa kalatalousvelvoitteen ja -maksun toteuttamiseen. Pykälässä tarkoitettuihin päätöksiin haettaisiin muutosta lain 15 luvun 1 §:n mukaan lupaviranomaiselle tehtävällä oikaisuvaatimuksella.

16 §. *Valmistelulupa.* Hankkeeseen voidaan pääsääntöisesti ryhtyä vasta kun lupapäätös on saanut lainvoiman. Erinäisistä syis-

tä johtuen vesilaissa on kuitenkin pidetty tarpeellisena, että hankkeen toteuttamiseen on laissa säädettyjen edellytysten käsillä ollessa voitu ryhtyä vireillä olevasta muutoksenhausta huolimatta. Tätä mahdollisuutta voidaan käyttää esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa lupapäätöksestä tehtävät valitukset kohdistuvat lähinnä erillisiin korvauskysymyksiin, mutta uhkaavat kuitenkin viivästyttää koko hanketta.

Töiden ennaikaista aloittamista koskevat säännökset ehdotetaan sijoitettavaksi 16 ja 17 §:ään. Nykyisessä vesilaissa käytetyn töidenaloittamisluvan sijasta uudessa laissa käytettäisiin termiä valmistelulupa. Muutos korostaa tätä koskevan päätöksen merkitystä hankkeen toteuttamisen aloittamisen sallivana ratkaisuna.

Valmistelulupaa koskevan säännöksen käyttöala on tarkoitus säilyttää uudessa laissa pääosin nykyisellään. Valmisteluluvalla ei kuitenkaan tulisi sallia hankkeen toteuttamista niin pitkälle, että varsinaista toimintaa voitaisiin ryhtyä harjoittamaan. Säännöksen soveltamisalaa ei ole rajattu, joten valmistelulupa voidaan myöntää kaikentyypisille ja -kokoisille hankkeille, mikäli valmisteluluvan myöntämisen edellytykset muutoin ovat käsillä. Valmistelevat toimet voivat sisältää hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin kuten maanrakennustöihin ja rakenteiden pystyttämiseen ryhtymistä.

On myös huomattava, että vesilain mukaisissa hankkeissa voitaisiin muutoinkin ryhtyä sellaisiin hanketta valmisteleviin toimenpiteisiin, jotka eivät ylitä luvantarvekynnystä. Toisaalta riidattomissa hankkeissa odotusajaksi olisi vain valitusajan pituinen eli 30 vuorokautta.

Valmistelulupaa koskevassa päätöksessä olisi yksilöitävä tarpeellisilta osin siihen sisältyvät toimenpiteet. Vastaava säännös on nykyisin vesilain 2 luvun 26 §:n 2 momentissa. Jos valmisteleviin toimenpiteisiin on tarkoitus käyttää toisen aluetta, on tästä määrättävä luvassa tai toimenpiteeseen on saatava oikeudenhaltijoiden suostumus. Vastaava säännös on nykyisin vesilain 2 luvun 26 §:n 4 momentissa.

Valmisteluluvan myöntämisen edellytyksenä on toimenpiteiden ennaikaista aloittamista puoltava perusteltu syy. Vesilain

2 luvun 26 §:n 1 momentissa nykyisin mainitut hankkeen pitkäkestoisuus, töiden lykkääntymisen vahingollisuus ja hankkeen vähäisyys tulevat useimmiten kyseeseen säännöksen edellyttäminä perusteluina syinä, mutta myös muut vastaavat syyt voisivat tulla kysymykseen.

Pykälän 2 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetäisiin luvan myöntämisen haitattomuus- ja ennallistettavuusedellytyksistä. Momentin 1 kohdan mukaan toimenpiteestä ei saisi aiheutua huomattavaa haittaa vesien käytölle tai luonnolle ja sen toiminnalle. Vaatimusta täydentäisi 2 kohdassa oleva ennallistettavuuden vaatimus. Säännöksen mukaan valmisteluluvan perusteella voitaisiin tehdä ainoastaan sellaisia toimenpiteitä, joiden suorittamisen jälkeen olisi mahdollista palauttaa olot entisen veroiseksi. Säännös olisi yhdenmukainen nykyisen vesilain 2 luvun 26 §:n 2 momentissa olevan säännöksen kanssa.

Valmistelulupa tulisi 1 momentin mukaan myöntää lähtökohtaisesti varsinaisen luparatkaisun yhteydessä. Valmistelulupaa ei tulisi eriyttää varsinaisesta hankeluvan käsittelystä. Käytännön kokemukset ovat osoittaneet erilliseen lupamenettelyyn liittyvän vaikeuksia ja erillinen päätös edellyttäisi joka tapauksessa erillistä kuulemistä ja muutoksenhakua. Tämän vuoksi kysymys valmisteluluvasta tulisi ratkaista varsinaisen lupapäätöksen yhteydessä.

Pykälän 3 momentin mukaan valmistelulupa voitaisiin kuitenkin myöntää 1–2 momentin edellytysten täyttyessä lisäksi valitusajan kuluessa tai 14 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erikseen tehdystä hakemuksesta. Säännös on tarpeen sen vuoksi, että valmisteluluvan tarve saattaa ilmetä vasta päätöksenteon jälkeen, kun riidattomana pidettyyn päätökseen haetaan muutosta.

Valmistelulupaa koskevasta hakemuksesta tulisi kuulla valvontaviranomaisia ja lupapäätöksen muutosta hakeneita. Erillistä valmistelulupaa koskeva asia tulisi käsitellä viivytyksettä, ja myönnetystä valmisteluluvasta tulisi ilmoittaa välittömästi hallinto-oikeudelle ja muutosta hakeneille. Pääasiaan muutosta hakeneet voisivat hallinto-oikeudessa esittää valmistelulupapäätöstä koskevia vaatimuksia ilman erillistä valitusta.

17 §. Valmistelulupaa koskeva päätös. Pykälän 1 momentin mukaan valmisteluluvassa olisi nykyiseen tapaan muu kuin julkisoikeudellinen hakija velvoitettava asettamaan hyväksyttävä vakuus. Vakuuden tarkoituksena on kattaa toimenpiteestä aiheutuvat vahingot, haitat ja kustannukset niissä tilanteissa, joissa varsinaista lupaa ei hankkeelle myönnetä tai hanke joudutaan toteuttamaan hakemuksesta poikkeavassa muodossa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korvausten suorittamisesta ja 3 momentissa päätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta. Säännökset vastaisivat nykyisen vesilain 2 luvun 26 §:n 5—6 momenttia.

18 §. Valmistumisilmoitus. Pykälässä säädettäisiin hankkeesta vastaavan velvollisuudesta tehdä ilmoitus hankkeen valmistumisesta lupaviranomaiselle ja valtion valvontaviranomaiselle. Velvollisuus ilmoituksen tekemiseen olisi hankkeesta vastaavalla. Mikäli vesihanketta koskeva lupa tai oikeus on siirretty toiselle, kuuluisi tämä velvollisuus uudelle hankkeesta vastaavalle.

Velvollisuus tehdä valmistusilmoitus joutuisi suoraan laista. Useimmiten vesitalous-hanketta koskevaan päätökseen olisi kuitenkin selvyuden vuoksi syytä liittää tätä koskeva määräys. Päätöksessä olisi aina yksilöitävä se valvontaviranomainen, jolle valmistusilmoitus toimitetaan.

Kerralla valmiiksi tulevista hankkeista ilmoitus tehtäisiin hankkeen valmistuttua, kun taas jatkuvaluonteisissa hankkeissa ilmoitus tehtäisiin hankkeeseen liittyvän rakennelman käyttöönotosta. Jälkimmäinen tilanne koskisi esimerkiksi säännöstelyhankkeita, joissa ilmoitus olisi tehtävä hankkeeseen kuuluvan padon käyttöönottamisesta. Valmistumisilmoituksen tekemisestä säädetään nykyisin vesilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa ja 16 luvun 30 §:n 1 momentissa.

19 §. Hankkeen keskeyttäminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta saattaa loppuun sellaiset hankkeet, joilla puututaan vedenkorkeuksiin. Tällaisia hankkeita olisivat 6 luvun mukainen keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen ja 7 luvun mukainen säännöstely. Vastaavasta velvollisuudesta säädetään nykyisin vesilain 7 luvun 14 ja 8 luvun 23 §:ssä. Muissa vesitalous-hankkeissa hankkeen kesken jättämisellä ei

ole samanlaisia vaikutuksia kuin keskivedenkorkeuksiin vaikuttavilla hankkeilla, minkä vuoksi säännöksen soveltamisalaa ei ehdoteta laajennettavaksi nykyisestä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta sallia myös keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista ja säännöstelyä tarkoittava hanke keskeytettäväksi. Luvan myöntämisen edellytyksenä on tällöin, että hankkeen keskeyttäminen ei merkittävästi loukkaa yleistä tai yksityistä etua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta liittää hankkeen keskeyttämistä koskevaan päätökseen tarpeelliset määräykset vahinkojen ja haittojen estämiseksi sekä hankkeesta vastaavan velvoittamiseksi korvaamaan hankkeen keskeyttämisestä aiheutuvat vahingot.

20 §. Lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen. Olosuhteiden muutokset, ympäristön tilaa ja toimintaa koskevan tiedon lisääntyminen sekä muut syyt saattavat johtaa siihen, että vesitaloushankkeelle annettua lupaa on tarkistettava. Luvan tarkistaminen voidaan toteuttaa useilla eri tavoilla. Lupa voidaan esimerkiksi alunperin antaa määräaikaisena, lupaan liitetään mahdollisesti määräys panna tiettyyn ajankohtaan mennessä viereille hakemus lupamääräysten tarkistamiseksi tai lupa voidaan laissa säädettyjen edellytysten käsillä ollessa avata lupamääräysten tarkistamiseksi.

Uudessa laissa luvan tarkistamista koskevat säännökset sijoitettaisiin 3 luvun 20—23 §:ään. Nämä säännökset sisältäisivät erilaisia tarkistamistilanteita. Luvun 20 §:ssä säädettäisiin mahdollisuudesta määrätä jo lupapäätöksessä tietyt lupamääräykset tarkistettavaksi määräajassa. Säännös vähentäisi osaltaan tarvetta myöntää lupa määräaikaisena tilanteissa, joissa hankkeen vaikutuksista ollaan epävarmoja. Luvun 21 §:ssä säädettäisiin viranomaisten mahdollisuudesta puuttua lupamääräyksiin tilanteessa, jossa lupaan ei sisälly 20 §:n mukaista määräystä. Kalatalousvelvoitteiden- ja -määräysten tarkistamisesta säädettäisiin 22 §:ssä ja omistajaloitteisesta lupamääräysten tarkistamisesta 23 §:ssä.

Luvan tarkistamisen kannalta vesitalous-hankkeet voidaan jakaa kertaluonteisiin ja jatkuvaluonteisiin hankkeisiin. Ensin maini-

tulle hankkeelle on tunnusomaista, että hankkeen vaikutukset ympäristöön ja suojattaville oikeushyville eivät ole vuorovaikutteisia. Esimerkkeinä tällaisista kertaluonteisista hankkeista voidaan mainita sillat, laiturit tai vesialueen ruoppaukset. Jatkuvaluonteisille hankkeille on puolestaan on tunnusomaista, että hankkeen dynaamisella ohjaamisella voidaan säännellä hankkeen ympäristövaikutuksia ja että ympäristössä tapahtuneiden muutosten tulisi vaikuttaa hankkeen ohjaamiseen. Tällaisia hanketyyppejä ovat esimerkiksi säännöstely ja veden ottaminen.

Uuden lain säännökset on kirjoitettu kuitenkin yleiseen muotoon sen vuoksi, että tällaisia hankkeita voi olla vaikea yksilöidä ennakkoon laissa. Vaikka tarkistamistarve koskee käytännössä lähinnä säännöstelyä ja vedenhankintaa, säännöksiä voidaan tarvittaessa soveltaa kaikkiin vesitaloushankkeisiin. Säännökset koskisivat vain uusia lupia. Säännösten soveltamisesta aikaisemman lain-säädännön nojalla myönnettyihin lupiin säädettäisiin siirtymäsäännöksillä.

Pykälässä säädettäisiin sekä mahdollisuudesta määrätä lupamääräykset tarkistettaviksi määräajassa että tarkistamisesta noudatettavasta menettelystä. Säännös on laadittu nykyisen vesilain 8 luvun 10 a §:n pohjalta niin, että pykälän tarkistamissäännös on tarkistettuna ulotettu koskemaan kaikkia vesitaloushankkeita. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi kaikkiin lupamääräyksiin, vaan ainoastaan vesiympäristöä ja sen käyttöä koskeviin määräyksiin. Näidenkään osalta tarkoituksena ei ole luoda tarkistamisesta automaattista, vaan säännös on tarkoitettu sovellettavaksi vain sellaisiin tilanteisiin, jotka luonteensa puolesta tarkistamista edellyttävät. Tämä on otettu huomioon rajaamalla soveltamista niin, että määräys tarkistamisesta voidaan antaa vain, jos tämä on tarpeen hankkeesta aiheutuvien merkittävien haittojen välttämiseksi.

Kun lupamääräys määrätään pykälän 1 momentin nojalla tarkistettavaksi, lupapäätöksessä olisi yksilöitävä mihin mennessä määräysten ajantasaisuus on saatettava aluehallintoviraston tutkittavaksi ja mitä selvityksiä tässä yhteydessä on esitettävä. Tästä säädettäisiin 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asian käsittelyssä noudatettavasta menettelystä. Lupamääräysten tarkistamista koskeva tilanne on monessa suhteessa verrattavissa luvan muuttamista koskevaan tilanteeseen, minkä vuoksi asian käsittelyssä tulisi noudattaa soveltuvin osin lupa-asiaa koskevia säännöksiä. Tämä koskisi paitsi menettelyä, myös määräysten tarkistamista. Määräyksiä voitaisiin näin tarkistaa samoilla edellytyksillä, kuin uusia määräyksiä voidaan luvan yhteydessä antaa. Tarkistaminen olisi toisin sanoen mahdollista, jos hanke ei tarkistamisajankohdasta arvioituna muutoin täyttäisi lain mukaisia edellytyksiä.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin myös päätöksen mukaisen määräajan laiminlyömin seurauksista. Säännöksen mukaista raukeamisuhkaa on pidettävä toimivampana järjestelynä kuin esimerkiksi pakkokeinoihin perustuva luvan hakemiseen velvoittaminen, joka on käytännössä osoittautunut ongelmalliseksi.

21 §. *Lupamääräysten muu tarkistaminen ja uusien määräysten antaminen.* Pykälä tulisi sovellettavaksi silloin, kun hankkeen toteuttamisesta aiheutuu haitallisia vaikutuksia, joita lupamääräyksiä annettaessa ei ole ennakoitu. Säännöstä sovellettaisiin myös, jos turvallisuussyyt tätä edellyttäisivät. Tarvetta pykälän tarkoittamaan tarkistamiseen vähentäisivät 8 §:n mukainen mahdollisuus myöntää lupa määräaikaisena samoin kuin 20 §:n mukainen mahdollisuus määrätä lupamääräykset tarkistettaviksi määräajassa. Ehdotettu pykälä perustuisi vesilain nykyiseen 2 luvun 27 ja 28 §:ään. Nykyisenkaltainen tarkistamismahdollisuus on tarpeen jatkossakin, mutta uusien säännösten vuoksi nyt käsillä olevan pykälän mukaista tarkistamismahdollisuutta ei ole tarpeen laajentaa nykyisestä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukainen lupamääräysten tarkistaminen tai uusien määräysten antaminen tulisi kysymyksen tilanteissa, joissa hankkeesta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia ei lupamääräyksiä annettaessa ole osattu ennakoida. Säännös vastaa vesilain nykyistä 2 luvun 27 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä haitan ehkäisemisestä. Nykyisen lain tavoin säännöksen tarkoittama hakemus olisi tehtävä kymmenen vuoden kuluessa hankkeen valmistumisesta tai käyt-

töönottoa koskevan ilmoituksen tekemisestä. Tästä säädettäisiin 2 momentissa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin olosuhteiden muutoksiin perustuvasta tarkistamistarpeesta, josta nykyisessä laissa säädetään 2 luvun 28 §:n 1 momentissa. Lupaan sisältyvien määräysten tarkistaminen tai uusien määräysten antaminen on sekä 1 että 2 kohdan mukaan mahdollista vain, jos haitallisia vaikutuksia ei muutoin voida riittävästi vähentää. Säännöstä täydentäisi 3 kohdassa oleva turvallisuussyihin perustuva tarkistaminen, josta nykyisin säädetään 2 luvun 28 §:n 2 momentissa. Lupamääräysten tarkistamisen edellytyksenä 2 ja 3 kohdan perusteella on, ettei tämä saa sanottavasti vähentää hankkeesta saatavaa hyötyä. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Sääntely vastaisi tältä osin olemassa olevaa sääntelyä. Samassa momentissa säädettäisiin myös tarkistamiseen liittyvästä korvausvelvollisuudesta, josta nykyisin on säännös 2 luvun 28 §:n 1 momentissa.

Pykälän tarkoittama tarkistaminen edellyttäisi lupaviranomaiselle tehtävää hakemusta. Hakemuksen voisi 4 momentin mukaan tehdä asianosainen, valvontaviranomainen tai muu asiassa yleistä etua valvova viranomainen. Asia olisi käsiteltävä soveltuvin osin kuin lupahakemus. Tämä koskisi paitsi menettelyä, myös määräysten tarkistamista ja uusien määräysten antamista. Määräyksiä voitaisiin tarkistaa tai uusia määräyksiä antaa samoilla edellytyksillä kuin uusia määräyksiä voidaan luvan yhteydessä antaa. Edellytyksenä on tällöin, että hanke ei tarkistamisajankohtana arvioituna muuten täyttäisi lain mukaisia edellytyksiä.

22 §. Kalatalousvelvoitetta tai -maksua koskevien määräysten tarkistaminen. Pykälä sisältäisi nykyisin vesilain 2 luvun 22 §:n 4 momentissa ja 22 b §:ssä olevat kalatalousvelvoitteiden tarkistamista koskevat säännökset. Yhdenmukaisesti nykyisten säännösten kanssa kalatalousvelvoitetta tai -maksua voitaisiin pykälän 1 momentin nojalla tarkistaa, jos olosuhteet ovat olennaisesti muuttaneet. Velvoitetta voitaisiin lisäksi tarkistaa, jos se on osoittautunut kalataloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta periä vuotuinen kalatalousmak-

su suoraan lain nojalla kustannustason nousua vastaava määrä korotettuna.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta saattaa 2 momentissa tarkoitettu, riitaiseksi muuttunut asia hakemuksella lupaviranomaisen ratkaistavaksi. Hakemuksen voisi tehdä hankkeesta vastaava tai kalatalousviranomainen. Momenttiin sisällytettäisiin lisäksi nykyisen vesilain 2 luvun 22 b §:n 2 momenttia vastaava säännös liikaa maksetun kalatalousmaksun palauttamisesta.

23 §. Lupamääräysten muuttaminen luvanhaltijan hakemuksesta. Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi vesilain 16 luvun 32 §:ää vastaava mahdollisuus muuttaa lupaa luvanhaltijan aloitteesta. Vaikka säännös on käytännössä ymmärretty lähinnä menettelysäännöksi, uudessa laissa se sijoitettaisiin muiden luvan tarkistamista koskevien säännösten yhteyteen. Nykyistä säännöstä on käytännössä sovellettu lähinnä vähäisiin muutoksiin, eikä tätä lähtökohtaa ole tarkoitus muuttaa. Säännöstä on kuitenkin täsmennetty niin, että vähäinen toisen edun loukkaaminen ei estäisi sen soveltamista. Asian käsittelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin lupahakemuksen käsittelyä koskevia säännöksiä.

24 §. Luvan määrääminen raukeamaan. Luvan voimassaoloaika koskevana lähtökohtana olisi nykyisen vesilain tavoin, että muu kuin määrääjäksi myönnetty lupa vesitaloushankkeelle olisi voimassa pysyvästi. Jälkikäteen puuttuminen lupaan esimerkiksi uusia lupamääräyksiä antamalla olisi mahdollista vain laissa erityisesti säädettyin edellytyksin. Tällainen luvan tarkistaminen on myös yleensä riittävä keino luvan ajan tasalla pitämiseksi tai luvan myöntämisen jälkeen mahdollisesti ilmenevien eturistiriitojen ratkaisemiseksi.

Käytännössä on kuitenkin ilmennyt tilanteita, joissa myös itse luvan voimassaoloon olisi tarpeen voida puuttua vesistön käyttöön liittyvien muiden etujen turvaamiseksi. Tämän vuoksi uuteen vesilakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, että lupaviranomainen voisi tietyin edellytyksin määrätä voimassa olevan vesitalousluvan raukeamaan. Koska luvan määrääminen raukeamaan viranomaisen tai muun ulkopuolisen aloitteesta merkitsisi lähtökohtaisesti syvälekäyvä puuttumista luvanhaltijan oikeudel-

lisesti suojattuihin etuihin, on tämä mahdollisuus rajattava niihin tilanteisiin, joissa painavat syyt tätä edellyttävät. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan lupa voitaisiin määrätä raukeamaan, jos luvanhaltijaa ei enää olisi. Kyse olisi tällöin niin sanotusta isännättömästä hankkeesta. Käytännössä esiintyy myös tilanteita, joissa aikanaan myönnetystä luvasta ja edelleen olemassa olevasta luvanhaltijasta voidaan esittää ainakin viitteellistä näyttöä, mutta lupaa ei enää pystytä jäljittämään tai luvan nykyistä haltijaa ei muusta syystä pystytä varmuudella selvittämään. Tämän vuoksi edellä sanottuihin isännättömiin hankkeisiin rinnastettaisiin myös tällaiset tilanteet, joissa luvanhaltijaa ei voida hankaluudetta selvittää. Mahdollisuus määrätä lupa raukeamaan täydentäisi ehdotettua 14 luvun 9 §:ää, joka koskee rakennelmasta aiheutuvan haitan tai vaaran poistamista silloin, kun rakennelman omistajaa tai siitä muutoin vastaavaa ei voida hankaluudetta saada selville. Tällöin olisi tarkoituksenmukaista, että rakennelmaa koskeva lupa voitaisiin samalla määrätä raukeamaan.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan luvan voimassaoloon voitaisiin puuttua myös luvanhaltijan tahdon vastaisesti. Lupaviranomainen voisi tällöin määrätä luvan raukeamaan sillä perusteella, että hanke olisi menettänyt alkuperäisen merkityksensä. Merkityksen menettämisen arvioinnissa lähtökohtana olisi se tarkoitus, jota varten hanke olisi toteutettu ja jonka perusteella lupa hankkeeseen olisi alun perin myönnetty. Merkityksen arviointi ei voisi perustua ulkopuolisiin, hankkeesta riippumattomiin seikkoihin. Näin ollen luvan mukaista tarkoitustaan edelleen palvelevan hankkeen merkitys ei voisi tulla uudelleen arvioitavaksi esimerkiksi vaikutusalueen haitankärsijöiden vaatimuksesta, ei myöskään vesienkäytön yleisten ja ehkä ajan myötä muuttuvien arvostusten perusteella. Hankkeen toteuttamisella lupamääräysten vastaisesti ei myöskään olisi mitään yhteyttä hankkeen alkuperäisen merkityksen ja sen säilymisen arviointiin.

Merkityksen menettämistä voitaisiin arvioida muun muassa sen perusteella, tuottaako hanke edelleen olennaisin osin luvan myöntämisen perusteena ollutta tai sitä vastaavaa hyötyä. Arvioinnin täytyisi perustua objektiiv-

visesti todennettaviin seikkoihin. Perusteena voisi olla esimerkiksi hankkeen toteuttamiseksi välttämättömän rakenteen kuten padon tai penkereen vaurioituminen siten, että hankkeen alkuperäinen tarkoitus ei enää toteutuisi. Perusteena voisi olla myös esimerkiksi hankkeen hyötyalueen käyttötarkoituksen muuttuminen niin, että hankkeesta saata-va hyöty olisi olennaisesti vähentynyt siitä, mitä lupaa myönnettäessä on edellytetty. Tällöin lupa voitaisiin myös määrätä raukeamaan vain tällaisen alueen osalta.

Vaurioituneet rakenteet voisivat olla myös voimassa olevien lupamääräysten vastaisia. Valvontaviranomainen joutuisi tällöin harkitsemaan hallintopakkomenettelyn käynnistämistä rakennelmien kuntoon saattamiseksi. Jos kyse olisi edellä sanotuin tavoin alkuperäisen merkityksensä menettäneestä hankkeesta, viranomaisella olisi kuitenkin hallintopakkomenettelyn vireille panemisen sijasta tai sen vaihtoehtona mahdollisuus hakea luvan määräämistä raukeamaan ja tähän mahdollisesti liittyviä määräyksiä rakenteiden poistamiseksi.

Luvan määrääminen raukeamaan edellä sanotuissa tilanteissa voisi olla myös luvanhaltijan edun mukaista. Rakenteiden kunnostaminen tai muiden velvoitteiden täyttäminen voisivat tulla luvanhaltijalle kohtuuttoman kalliiksi esimerkiksi hankkeesta nyttemmin saatavaan hyötyyn verrattuna. Myös tämän vuoksi kunnostamisveloitteen vaihtoehtona olisi mahdollisuus määrätä lupa raukeamaan ja rakenteet poistettaviksi.

Luvanhaltija voisi luonnollisesti myös itse hakea luvan määräämistä raukeamaan. Selvyyden vuoksi tästä otettaisiin oma säännöksensä 1 momentin 3 kohtaan.

Kun luvan määrääminen raukeamaan merkitsisi puuttumista luvanhaltijan oikeudellisesti suojattuihin etuihin, pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijalle olisi tämän vuoksi ennen luvan raukeamista varattava tilaisuus ryhtyä kunnostus- tai muihin toimiin, joiden avulla hankkeen alkuperäinen merkitys voitaisiin olennaisin osin palauttaa ja siten säilyttää lupa. Lupaviranomainen voisi samalla päätöksellä ensisijaisesti velvoittaa hankkeesta vastaava saattamaan rakennelman asianmukaiseen kuntoon ja toissijaisesti määrätä luvan raukeamisesta ja rakenteiden pois-

tamisesta sen varalta, että kunnostamista ei suoritettaisi päätöksessä määrättyssä ajassa. Velvoitetta asetettaessa olisi toisaalta otettava huomioon, että myös rakenteiden kunnostaminen saattaisi edellyttää lupaa tai muuta viranomaispäätöstä. Näin olisi esimerkiksi ehdotetun 5 luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua tilanteessa, jossa ojan voitaisiin katsoa muuttuneen luonnontilaisen kaltaiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vireillepano-oikeudesta raukeamaan määräämistä koskevissa asioissa. Vireillepano-oikeus 1 momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitetuissa tilanteissa olisi hallintopakko-asioiden tapaan asianosaisella, eräillä viranomaisilla, kunnalla, jonka alueella hankkeen vaikutukset ilmenevät, ja eräillä yhteisöillä. Pykälässä viitattaisiin hallintopakkoasian vireillepano-oikeutta koskevaan 14 luvun 14 §:ään.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua tilanteessa hakemuksen voisi luvanhaltijan suostumuksella tehdä myös muu asianosainen. Tämä mahdollisuus olisi tarpeen, jos 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua objektiivista rauettamisperustetta ei olisi olemassa tai sen osoittaminen olisi vaikeaa, eikä luvanhaltijalla toisaalta olisi omaa intressiä hakea lupaa raukeamaan, koska prosessista mahdollisine rakenteiden poistamisineen koituisi enemmän kustannuksia kuin tilanteen jättämisestä ennalleen. Muulla asianosaisella saattaisi kuitenkin olla intressi saada lupa raukeamaan ja myös valmius vastata siihen liittyvistä kustannuksista.

25 §. Luvan raukeamista koskeva päätös. Pykälässä säädettäisiin luvan raukeamaan määräämistä koskevaan päätökseen liitettävistä määräyksistä. Säännös ei koskisi 9 §:ssä tarkoitettuja tilanteita, joissa raukeaminen perustuu välittömästi lakiin.

Luvan raukeamista koskevassa päätöksessä asetettaisiin tarpeen mukaan velvoite poistaa jäljellä olevat rakenteet vesistöstä. Tästä säädettäisiin 1 momentissa. Päätökseen olisi liitettävä tarpeelliset määräykset hankkeen toteuttamistavasta. Poistamisvelvoitteen asettamiseen sovellettaisiin hallintopakkoa koskevan 14 luvun mukaisia säännöksiä rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta, uhkasakon, teettämisen tai keskeyttämisen asettamisesta sekä teettämiskustannuksista.

Luvan määräämisestä raukeamaan ja erityisesti hankkeeseen kuuluneiden rakenteiden poistamisesta voisi aiheutua haittaa yleiselle edulle sekä muidenkin kuin luvanhaltijan yksityiselle edulle. Pykälän 2 momentin mukaan luvan raukeamista koskevassa päätöksessä voitaisiin tämän vuoksi myöntää hakijalle lupa rakenteiden pysyttämiseen alkuperäisen luvan raukeamisesta huolimatta. Rakenteet voisivat olla tarpeen esimerkiksi valitsevien vedenkorkeuksien säilyttämiseksi. Lisäksi rakenteet saattaisivat olla tarpeen hakijalle, joka alkuperäisen luvan raukeamisen jälkeen voisi käyttää rakenteita hyväkseen vesistön uuden käyttötarkoituksen ja sitä varten mahdollisesti tarvittavan luvan edellyttämällä tavalla. Päätöksen yhteydessä olisi tämän vuoksi mahdollista jättää rakenteet tai osa niistä paikalleen luvan raukeamisesta huolimatta. Tällöin rakenteita koskeva uusi lupa voitaisiin myöntää ja rakenteiden omistus siirtää esimerkiksi vesialueen tai rannan omistajalle. Tarve tällaiseen järjestelyyn olisi yleensä tarpeen selvittää ennen asian vireillepanoa. Tällöin hakijaksi luvan raukeamaan määräämistä koskevassa asiassa ohjautuisi se taho, jolle jäljelle jäävät rakenteet ja niitä koskeva uusi lupa olisivat tarpeen.

Oletettavasti asia luvan määräämiseksi raukeamaan tulisi useimmiten vireille silloin, kun isännättömän tai alkuperäisen merkityksensä menettäneen hankkeen vaikutusalueella olisi syntynyt kilpailevaa vesistön käyttötarvetta, jota vanhaan lupaan liittyvät oikeudet estäisivät tai haittaisivat. Tällöin vanhan luvan määrääminen raukeamaan ja uuden vesienkäyttötavan luvittaminen olisi 2 momentin mukaisesti mahdollista yhdistää siten, että vanhojen rakenteiden hallinta sekä oikeus tai velvollisuus muuttaa, pitää kunnossa tai poistaa rakenteet määrättäisiin uudesta hankkeesta vastaavalle. Niissä tapauksissa, joissa vesistön kilpailevaa käyttötarvetta ja sen myötä mahdollista uutta vastuutahoa ei olisi, vanhan luvan raukeamaan määrääminen voisi estyä. Toisaalta kilpailevien käyttötarpeiden puuttuessa itse luvan rauettamiselle ei yleensä olisi varsinaista tarvetta.

Säännökset, joiden nojalla lupa voidaan määrätä raukeamaan, eivät asettaisi valvontaviranomaiselle velvollisuutta puuttua isännättömiin tai alkuperäisen merkityksensä

menettäneisiin hankkeisiin. Jos puuttumiseen olisi viranomaisen kannalta erityinen syy, esimerkiksi tarve poistaa rappeutuneista patorakenteista aiheutuva turvallisuusriski tai kalan nousua haittaava este, viranomaisen voisi hakea luvan määräämistä raukeamaan ja oikeutta ryhtyä haitan poistamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Toimenpiteestä ei useinkaan seuraisi myöhempää kunnossapitoturvetta ja -velvoitetta viranomaiselle. Jos tällainen tarve kuitenkin olisi olemassa, valvontaviranomaisen tulisi ottaa se etukäteen huomioon arvioidessaan sitä, onko isännättömään hankkeeseen tarpeen viranomaisen aloitteesta puuttua.

Rakenteiden pysyttäminen edellyttäisi rakenteiden omistuksen siirtämistä hakijalle. Isännättömissä hankkeissa, joissa luvanhaltija ja rakenteiden omistaja olisi lakannut olemasta tai omistajaa ei hankaluudesta saataisi selville, hakijalle voitaisiin 2 momentin mukaan myöntää oikeus lunastaa rakenteet vastikkeetta.

Pykälän 3 momentti vastaisi asiasisällöltään ehdotuksen 3 luvun 9 §:n 3 momenttia. Määrättäessä lupa raukeamaan, on samalla määrättävä myös sen toteuttamiseksi annetut käyttö- ja lunastusoikeudet raukeamaan. Jos omistusoikeus on kuitenkin siirtynyt luvanhaltijalle, ei luvan raukeamista koskevassa päätöksessä voitaisi määrätä omistusoikeudesta.

4 luku Veden ottaminen

1 §. Soveltamisala. Luku pitäisi sisältää veden ottamista koskevat erityiset säännökset, jotka nykyisin sisältyvät pääosin vesilain 9 lukuun. Säännökset täydentäisivät vesilain yleisiä, kaikkia vesitaloushankkeita koskevia säännöksiä. Veden ottamista koskevaan lukuun sisältyisi myös eräitä säännöksiä, jotka muodostaisivat poikkeuksen vesilain yleisistä säännöksistä. Veden ottamiseen liittyviä säännöksiä sisältyy vesilain lisäksi puolustusvoimista annettuun lakiin (551/2007) sekä valmiuslakiin (1080/1991), joiden soveltamisalaa ei vesilain säännöksillä ole tarkoitus rajata.

Veden ottamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin pintaveden johtamiseen ja pohjaveden ottamiseen. Jos säännös koskisi ai-

noastaan pintavettä tai pohjavettä, ilmenisi tämä säännöksestä. Veden ottamisella tarkoitettaisiin talouskäyttöä ja muuta tarkoitusta varten tapahtuvaa veden johtamista sekä pohjaveden ottamista. Veden johtaminen vesivoiman hyödyntämiseksi ei olisi veden ottamista, vaan veden johtamiseen vesivoimallaitokseen energian tuottamiseksi sovellettaisiin 3 ja 8 luvun säännöksiä. Sen sijaan veden johtaminen energiantuotantolaitoksiin jäädytysvedeksi kuuluisi veden ottamista koskevan sääntelyn piiriin.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin pintaveden ottaminen. Sillä tarkoitettaisiin veden ottamista vesistön lisäksi myös norosta, ojasta ja lähteestä. Viimeksi mainitut eivät ole vesistöjä, minkä vuoksi määritelmä ulottaisi veden ottamista koskevan sääntelyn myös näihin vesimuodostumiin. Pintaveden ottamisena käsiteltäisiin myös veden ottamista lähteestä, vaikka rajanveto pohjaveden ottamiseen ei tältä osin ole täysin yksiselitteinen.

Tekopohjaveden ottaminen ja sen vaikutukset eivät poikkea luontaisesti muodostuneen pohjaveden ottamisesta, eikä sääntelyn eriyttämiselle ole perusteita. Pohjavesiä koskeva sääntely olisi yhtenäinen siitä riippumatta, onko kyse ihmisen toiminnan seurauksena muodostuneesta pohjavedestä (*tekopohjavesi*) vaiko luontaisesti syntyneestä pohjavedestä. Selvytyden vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin nimenomaisesti, että tekopohjaveden ottamiseen sovellettaisiin pohjaveden ottamista koskevia säännöksiä.

Tekopohjaveden muodostaminen on luonteeltaan vesitaloushanke, johon sovellettaisiin vesilain yleisiä säännöksiä. Tekopohjavesilaitoksen lupapäätökseen on liitettävä tarpeelliset määräykset pohjaveden haitallisen muutoksen ehkäisemiseksi. Eräissä tilanteissa tekopohjaveden valmistamiseksi tarpeellinen laitos saattaa edellyttää myös ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin vesihuoltolakiin vastaavasti kuin nykyisen vesilain 9 luvun 3 a §:ssä. Vesihuoltolain 36 §:n valtuussäännöksen perusteella voidaan valtioneuvoston asetuksella antaa tarkempia säännöksiä raakaveden laatuvaatimuksista. Voimassa olevat vaatimukset perustuvat valtioneuvoston päätökseen (366/1994) juoma-

veden valmistamiseen tarkoitetun pintaveden laatuvaatimuksista ja tarkkailusta. Nämä vaatimukset tulee ottaa huomioon veden ottamista koskevaa lupa-asiaa ratkaistaessa.

2 §. Veden ottaminen omalta alueelta. Pykälässä säädettäisiin alueen omistajan oikeudesta pinta- ja pohjaveden ottamiseen. Pykälän 1 momentti sisältäisi vesilain nykyisen 1 luvun 16 §:n kaltaisen säännöksen vesialueen omistajan oikeudesta ottaa pintavettä tavanomaista talouskäyttöä varten ilman lupaviranomaisen lupaa. Säännös rajaisi vesitaloushankkeen yleistä luvanvaraisuutta siltä osin kuin luvantarve perustuu 3 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun yksityisen edun loukkaukseen. Jos ottamisesta aiheutuisi 3 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, edellyttäisi ottaminen lupaviranomaisen lupaa. Poikkeus koskee ainoastaan hankkeen luvanvaraisuutta, ei vesilain muita säännöksiä. Alueen omistajan pintaveden ottaminen saattaa siten edellyttää 2 luvun 15 §:n mukaisen ilmoituksen tekemistä. Säännös ei myöskään vapauta vedenottajaa mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen korvaamisvelvollisuudesta tai velvollisuudesta hankkia veden ottamiseen tarpeellisen laitteen, johtojen ja rakennelmien sijoittamiseksi tarpeelliset käyttöoikeudet.

Voimassaolevan vesilain 1 luvun 16 § koskee koti- ja karjatalouteen sekä kotipuutarhan kasteluun käytettävää vettä. Maatalouden rakennemuutoksen myötä karjatalous on keskittymässä yhä suurempiin yksiköihin. Tämä toiminta vaikutuksineen ei vastaa sitä toimintaa, johon säännös on alkuperin tarkoitettu. Tämän vuoksi uudessa laissa käytettäisiin käsitettä tavanomainen kiinteistökohtainen käyttö, joka paremmin kuvaa nykyisen säännöksen alkuperäistä tarkoitusta eli kotitarveottamista. Otettava vesi tulisi käyttää kiinteistöllä ja käytön tulisi liittyä tavanomaiseen kiinteistökohtaiseen käyttöön, eli lähinnä koti- ja maatilatalouteen. Tavanomaisuus viittaa myös käytettävän veden määrään ja sisältää näin ottamista koskevan kohtuullisuusvaatimukseen. Säännös kattaisi nykyiseen tapaan myös puutarhan kasteluveden, mutta ei esimerkiksi peltojen kastelua yleisesti. Säännöksen piiriin ei myöskään voi kuulua kuin korkeintaan pienimuotoinen kaupallisesti harjoitettu toiminta. Säännös ei rajaa sovel-

tamisaalansa ulkopuolelle myöskään karjankasvatusta, mutta kiinteistökohtaisuuden vaatimus sulkee käytännössä merkittävämmät tuotantoyksiköt säännöksen soveltamisalan piiristä.

Jos ottaminen kohdistuu yhteisalueen mukaiseen yhteiseen vesialueeseen, tarkoitettaisiin omistajalla yhteisen vesialueen osakaskuntaa. Yhteisen alueen osakkaan oikeus hyödyntää yhteistä aluetta määräytyisi yhteisalueen säännösten mukaisesti. Osakkaan oikeutta rajoittaisi muun ohella yhteisalueen 28 a §:n säännökset yhteisen alueen käyttämisestä.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain nykyiseen 1 luvun 16 §:n toiseen virkkeeseen sisältyvä säännös sovitettuna uuteen 1 momenttiin sekä täydennettynä nykyisin vesiasetuksen 37 §:ssä olevalla säännöksellä. Mahdollisuus määräysten antamiseen säilytettäisiin uudessa laissa, vaikka säännöstä ei ilmeisesti ole koskaan sovellettu. Pykälän mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi päätöksellään määrätä rajoituksia veden käyttämiseen, jos vettä ei riitä kaikille sitä 1 momentin mukaiseen käyttöön tarvitseville. Päätöksessä tulisi todeta, ovatko määräykset voimassa toistaiseksi vai määräajan. Päätöksen määräyksiä voitaisiin muuttaa olosuhteiden muututtua. Määräysten muuttamista koskeva asia tulisi vireille hakijan, määräyksistä haittaa kärsivän tai muun vettä tarvitsevan tahon hakemuksesta. Määräysten antamistoimivalta olisi edelleen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, jolle säännöksen tarkoittamat vesialueen omistussuhteisiin ja naapuruussuhteisiin läheisesti liittyvät asiat soveltuisivat paremmin kuin lupaviranomaiselle. Käytännössä 2 momentin säännöksen tarkoittama tilanne voi tulla kysymykseen lähinnä pienissä uomissa, joista vettä ei välttämättä riitä kaikille tarvitsijoille.

Pykälän 3 momentti sisältää nykyisin vesilain 1 luvun 18 §:n 3 momentissa olevan pohjaveden ottamista koskevan poikkeuksen täsmennettynä soveltamisalan ja käyttötarkoituksen osalta niin, että se on yhdenmukainen 1 momentin kanssa. Siten edellä pinta-veden ottamisen osalta esitetty koskee soveltuvin osin myös pohjaveden ottamista. Vastavasti kuin pintaveden ottamisen osalta, poikkeus koskisi ainoastaan 3 luvun 2 §:n

2 momentissa tarkoitettua yksityisen edun loukkausta koskevaa luvantarvetta. Säännös mahdollistaisi nykyiseen tapaan kaivon tekemisen, vaikka tätä ei nimenomaisesti määrittäisi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi yhteisesti omistetun alueen osaomistajan oikeudesta pohjaveden ottamiseen. Vastaava säännös on nykyisin vesilain 1 luvun 10 §:n 2 momentissa.

3 §. Pintaveden ottaminen toisen vesialueelta. Muiden kuin alueen omistajan oikeudesta ottaa vettä säädettäisiin pintavettä koskevassa 3 §:ssä ja pohjavettä koskevassa 4 §:ssä. Nämä koskisivat pienimuotoisia pintaveden ja pohjaveden ottamishankkeita, eikä niitä sovellettaisi lupaa 3 luvun 2 tai 3 §:n perusteella edellyttäviin hankkeisiin.

Julkisessa keskustelussa on esitetty, että alueen omistajan suostumus tulisi asettaa edellytykseksi kaupallista tarkoitusta varten tapahtuvalle vedenotolle. Tätä on perusteltu muun muassa sillä, että ottaja saa taloudellista hyötyä korvauksetta luonnonvaran hyödyntämisestä. Vesiaine poikkeaa kiinteistön muista ainesosista omistajan omistusoikeuden ulottuvuuden ja käyttövallan osalta. Tämä ilmenee nykyisen vesilain 1 luvun 8 §:stä, joka siirtyisi uuden vesilain 2 luvun 1 §:ään asiallisesti samansisältöisenä. Vesi- tai maa-alueen omistus ei luo siellä olevaan vesiaineeseen omistusoikeutta, vaan vallintaoikeuden. Vallintaoikeus perustaa alueen omistajalle tiettyjen käyttötarkoitusten osalta muita paremman oikeuden hyödyntää hänen alueellaan olevia vesivaroja. Vallintaoikeus ei sulje pois muiden oikeutta käyttää samoja vesivaroja, mutta se rajoittaa muiden tahojen käyttömahdollisuuksia vallintaan perustuvan vedenoton turvaamiseksi. Sen sijaan kaivossa tai ottamossa oleva vesiaine kuuluu ottajan omistusoikeuden piiriin.

Lisäksi alueen omistajan suostumus ottamiselle muodostuisi ongelmalliseksi sen vuoksi, että pintavesialueet ovat yleensä yhteisessä omistuksessa. Myös pohjavesialueella voi olla useita kiinteistöjä. Alueen omistajan suostumusta koskevaa vaatimusta voitaisiin kiertää siten, että ottaja hankkii osuuden yhteiseen alueeseen tai pienen alueen vesialueesta. Eri ottamismuotojen asettaminen sääntelyllisesti eri asemaan muussa kuin lu-

vanvaraisessa ottamisessa on vaikeasti toteutettavissa.

Alueen omistajan suostumusta ei edellä mainittujen seikkojen vuoksi ehdoteta asetettavaksi ottamisen edellytykseksi. Alueen omistajan oikeudet turvattaisiin lupaharkintaa ja etusijajärjestystä koskevalla säännöksillä. Alueen omistajalla olisi oikeus korvaukseen ottamisesta aiheutuvista haitoista. Korvausta ei maksettaisi otettavasta vedestä. Mahdollisuus lupien tarkistamiseen osaltaan myös turvaisi omistajan oikeuksia siten, että ottamisen edellytykset myös omistajan oikeuksien näkökulmasta voisivat tulla uudelleen harkittavaksi.

Pykälän 1 momentti perustuisi vesilain nykyiseen 9 luvun 1 §:ään. Säännöksessä olisi kyse veden ottamisen haittomuuteen perustuvasta rajoitetusta käyttöoikeudesta. Veden ottaminen ei saisi aiheuttaa haittaa vallintaan tai lupaviranomaisen päätökseen perustuvalla veden ottamiselle. Ottamistoimintaa koskevan toteuttamisesta mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavalla tavalla.

Säännös voidaan nähdä eräänlaisena veden ottamista koskevan yleiskäyttöoikeuden (2 luvun 4 §) laajenuksena. Säännös ei vaikuttaisi hankkeen luvanvaraisuuteen muiden säännösten perusteella. Jos hankkeesta aiheutuisi 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja seurauksia, olisi siihen haettava lupa. Tässä momentissa tarkoitettu ottaminen kuuluisi 2 luvun 15 §:n mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden piiriin, jos ottaminen ylittäisi lainkohdassa säädetyn ilmoittamiskynnyksen.

Oikeus ottaa pintavettä kytkeytyisi kiinteistön omistukseen tai hallintaan ja tarpeeseen ottaa vettä kiinteistökohtaista käyttöä varten. Vesilain käsitteistön selventämiseksi talousveden ottamisen sijasta pykälässä viitattaisiin 2 §:n tavoin tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä varten otettavaan veteen. Näin säännöksen perusteella ei esimerkiksi voida ottaa vettä toimitettavaksi muualla käytettäväksi. Ottamisoikeuden kytkeytyminen kiinteistökohtaiseen tarpeeseen rajaisi laajamittaisemmat ottamishankkeet säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle ja ohjaisi ne varsinaisen vesioikeudellisen lupamenettelyn piiriin.

Oikeus ottaa pintavettä ei anna oikeutta sijoittaa veden ottamiseen tarpeellisia laitteita

toisen alueelle. Laitteiden sijoittamiseen tulisi siten hankkia alueen omistajan suostumus tai tarpeelliset oikeudet tulisi perustaa viranomaisen päätöksellä.

Aluehallintovirasto voisi pykälän 2 momentin nojalla antaa oikeuden veden ottamiseen niissä tilanteissa, joissa 1 momentissa säädetty edellytykset eivät täyty. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi veden vähäisyyden, veden ottamisen käyttötarkoituksen tai hakijan henkilön vuoksi. Pykälään ei ehdoteta sisällytettäväksi erityisiä säännöksiä oikeuden myöntämisen edellytyksistä, jolloin 1 momentin kriteerit muodostaisivat ratkaisuharkinnan perustan. Arvioinnissa keskeiselle sijalle nousee veden riittävyyden arviointi. Lupaviranomainen voisi päätöksellään sovittaa yhteen vesiesiintymään kohdistuvia veden ottamistarpeita ja sallia myös sellaisen veden ottamisen, josta aiheutuu haittaa muille veden ottajille. Lupaviranomainen voisi veden ottamista koskevan päätöksen yhteydessä antaa hakijalle oikeuden sijoittaa ottamisen edellyttämät laitteet ja rakennelmat toisen alueelle.

4 §. Pohjaveden ottaminen toisen alueelta. Pykälässä säädettäisiin muuhun kuin alueen omistukseen ja aluehallintoviraston antamaan lupaan perustuvasta oikeudesta ottaa pohjavettä ja sijoittaa ottamisen edellyttämät laitteet ja rakennelmat toisen alueelle. Säännös perustuisi nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:ään. Säännöstä ei sovellettaisi aluehallintoviraston lupaa edellyttävään veden ottamiseen. Oikeutta ei voitaisi myöntää, jos ottaminen edellyttäisi lupaa 3 luvun 2 tai 3 §:n perusteella. Luvanvaraiseen veden ottamiseen liittyvät ottamisen sallittavuutta sekä käyttöoikeuksien perustamista koskevat kysymykset ratkaistaisiin vesilain yleisiä säännöksiä soveltaen.

Pohjaveden ottaminen toisen alueelta olisi mahdollista joko alueen omistajan tai haltijan suostumuksen tai aluehallintoviraston myöntämän oikeuden perusteella. Jos oikeus myönnetään, tulee päätökseen liittää 6 §:n mukaisesti tarpeelliset määräykset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeuden myöntämisen edellytyksistä. Oikeus ottaa pohjavettä voidaan myöntää tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä, yhdyskunnan vesihuoltoa tai muuta yleistä tarvetta tai sellaista teollista tai taloudellista toimintaa varten,

jolle pohjaveden saaminen on erityisen tärkeää. Oikeutta ei voitaisi myöntää, jos tarve voidaan tyydyttää muulla tavalla. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentissa mainittuja käyttötarkoituksia.

Oikeuden antamisen edellytyksenä olisi, että vettä riittää edelleen alueen omistajan ja haltijan omiin tarpeisiin, alueella asuvien ja siellä sijaitsevien yritysten sekä sinne odotettavissa olevan asutuksen tarpeisiin eikä toimenpiteestä aiheudu näille kohtuutonta häiriötä tai haittaa.

Alueella ei tarkoiteta tässä yhteydessä yksinomaan kiinteistöjaotuksen mukaisen rekisteriyksikön välitöntä käyttötarvetta, vaan alueen omistajan ja haltijan omilla tarpeilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kyseisen tahon omistamien kiinteistöjen muodostaman toiminnallisen ja taloudellisen kokonaisuuden tarpeita. Arvioinnissa huomioon otettaisiin alueen omistajan ja haltijan, alueella asuvien sekä sinne odotettavissa olevan asutuksen nykyiset ja tulevat tarpeet. Sen sijaan yritystoiminnan tarpeiden osalta huomioon otettaisiin ainoastaan alueella tällä hetkellä toimivat yritykset.

Veden riittävyyttä suuremmaksi ongelmaksi on usein osoittautunut ottamistoiminnan muuta maankäyttöä haittaava vaikutus. Sen vuoksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että ottamisesta ei saa aiheutua alueen oikeudenhaltijoille kohtuuttomaksi katsottavaa haittaa tai häiriötä.

Pykälään ei sisältyisi nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:n 2 momentin kaltaista säännöstä, joka rajoittaa veden johtamista paikkakunnan ulkopuolelle paikkakunnan oman vesihuollon turvaamiseksi. Säännös olisi tarpeeton, sillä alueelliset veden ottamistarpeet on otettava huomioon oikeuden myöntämisedellytyksiä harkittaessa.

Nykyisen vesilain 9 luvun 4 §:n 3 momentissa oleva toisen ottamosta tapahtuvaa ottamista koskeva rajoitus säilytettäisiin myös uudessa laissa. Kaivossa tai vedenottamossa oleva vesi kuuluu kaivon tai vedenottamon omistajalle, eli se on eri asemassa kuin vesiesiintymässä oleva vesi. Toisen ottamosta vettä otettaessa nousisivat esiin myös terveys- ja turvallisuus kysymykset, vastuukysymykset ja veden riittävyys. Nämä saattaisivat

muodostua ongelmalliseksi, jos myös toiselle voitaisiin antaa oikeus käyttää vedenottamoita. Tämän vuoksi veden ottaminen toisen kaivosta tai ottamosta edellyttäisi 3 momentin mukaan aina omistajan suostumusta. Tämä ei rajoittaisi aluehallintoviraston oikeutta antaa lupa oman ottamon tekemiseen.

Puolustusvoimien harjoitustarkoituksessa tapahtuvan tilapäisen pohjaveden ottamisen on katsottava rinnastuvan tässä pykälässä tarkoitettuun toimintaan. Pohjaveden ottamiseen käytettävän laitteiston sijoittamisesta ja pohjaveden ottamisesta tulisi sopia alueen omistajan kanssa. Mikäli asiasta ei sovita, voisi lupaviranomainen hakemuksesta antaa oikeuden tällaiseen toimintaan.

5 §. *Veden ottamistarpeiden yhteensovittaminen.* Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset eri veden ottamistarpeiden huomioon ottamisesta ja sovittamisesta yhteen osana veden ottamista koskevan päätöksen harkintaa. Säännösten tarkoituksena on varmistaa, että vettä riittää kaikille sitä tarvitseville.

Säännöksiä sovellettaisiin veden ottamista koskevissa lupa-asioissa. Säännökset täydentäisivät luvan myöntämisen edellytysharkintaa. Luvan antamisen edellytyksenä olisi siis 3 luvun 4 §:n edellytysten ohella veden ottamistarpeiden yhteensovittaminen. Vesilain mukaisessa lupaharkintatilanteessa olisi otettava huomioon muitakin tekijöitä kuin yhteensovittamisperiaate. Muiden tekijöiden, muun muassa hankkeen vaikutusten, vuoksi lopputulos harkinnassa voi myös olla toinen kuin mitä yhteensovittamisperiaate tai sitä täydentävä 2 momentin mukainen etusijajärjestys näyttäisi edellyttävän.

Yleistä periaatetta veden ottamistarpeiden yhteensovittamisesta täydentäisi 2 momentin säännös etusijajärjestyksen määräytymisen perusteista. Säännös tulisi sovellettavaksi, jos kaikkien vesiesiintymään kohdistuvien vedenottotarpeiden yhteensovittaminen ei ole mahdollista. Säännöksen esikuvana ovat olleet nykyisen vesilain 9 luvun 3 ja 9 §:n säännökset. Säännökset on kirjoitettu yleisemmin sovellettavissa olevaan muotoon siten, että arvioinnissa otettaisiin huomioon paitsi vireillä olevat kilpailevat hakemukset, myös ennakoitavissa olevat vesiesiintymään kohdistuvat ottamistarpeet.

Säännöksillä pyritään täsmentämään luvan myöntämisen edellytyksiä paikallisen vedensaannin ja muiden yhdyskunnan tärkeinä pitämien tarpeiden turvaamiseksi. Useimmiten säännösten merkitys konkretisoituisi lupamääräysten sisällössä, mutta ääritilanteessa se saattaisi jopa estää luvan myöntämisen kokonaan, jos hankkeen toteuttaminen estäisi etusijajärjestyksen mukaan tärkeemmän vedenottamishankkeen.

Etusijajärjestyksessä on otettu huomioon vesikaupan ja vedensiirtohankkeiden asema niin, että veden siirto muualla käytettäväksi olisi mahdollista vain, jos vettä riittäisi myös paikkakunnan vedenkäyttötarpeiden turvaamiseksi.

Etusijajärjestys rakentuisi seuraavien neljän kategorian varaan:

1) Perinteinen veden lähikäyttö. Kyse olisi tyypillisesti 4 luvun 2 ja 3 §:n mukaisesta veden ottamisesta kiinteistökohtaista käyttöä varten. Säännöksen tarkoittamat kiinteistöt voisivat myös kuulua vesihuoltolaitoksen verkoston piiriin. Säännös on rajattu suppeaksi sen vuoksi, että se syrjäyttää 2 kohdassa tarkoitettua yhdyskunnan vesihuollon.

2) Yhdyskunnan vesihuolto paikkakunnalla. Säännöksellä tarkoitettaisiin lähinnä vesihuoltolaissa säänneltyä vesihuoltoa. Asutuksen vesihuollon lisäksi yhdyskunnan vesihuolto kattaisi vesihuolloltaan asutukseen rinnastuvan elinkeinotoiminnan. Paikkakunnan käsitettä ei ole tässä yhteydessä tarkoitettu tulkittavaksi kunta- tai muiden hallintolisten rajojen mukaisesti, vaan myös vesiesiintymän sijaintipaikan naapurikuntien yhdyskunnan vesihuollon tarpeet saattavat sijoittua tähän kategoriaan.

3) Veden muu käyttö paikkakunnalla ja yhdyskuntien vesihuolto paikkakunnan ulkopuolisilla alueilla. Veden muulla käytöllä paikkakunnalla ymmärrettäisiin esimerkiksi teollisuuden vedenkäyttöä. Paikkakunnallisten veden ottamistarpeiden ei lähtökohtaisesti tulisi vaarantua muiden kuin paikkakunnan vedenhankintatarpeiden vuoksi. Yhdyskuntien vesihuollossa on kuitenkin kysymys niin merkittävästä asiasta, että paikkakunnan muu vedenhankintatarve ja paikkakunnan ulkopuolisen yhdyskunnan vesihuoltotarve tulee asettaa keskenään tasavertaiseen asemaan. Tarkoituksena on, että sääntely ei tarpeetto-

masti vaaranna vesihuoltoa palvelevia vedensiirtohankkeita eikä kuntien yhteistä vedenhankintaa, jotka ovat tärkeitä vesihuollon järjestämiselle kuntien yhteistyönä. Mahdollinen paikkakunnallisen ja ulkopaikkakunnallisen vedenhankinnan intressiristiriittilanne jäisi tapauskohtaisessa harkinnassa ratkaistavaksi.

4) Veden siirto paikkakunnan ulkopuolelle muuta tarkoitusta kuin yhdyskunnan vesihuoltoa varten. Tämä sisältäisi myös veden kaupallisen myynnin, ei kuitenkaan esimerkiksi paikkakunnalla tapahtuvaa pullottamista myyntiä varten, mikä kuuluu kategoriaan 3. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa se, että vedensiirtohankkeet eivät vaaranna paikkakunnan vedenottotarpeita. Sen sijaan olosuhteissa, joissa vettä riittää myös paikallisiin tarpeisiin, vedensiirtohankkeille ei asetettaisi erityisiä rajoituksia. Niiden toteuttaminen toisin sanoen olisi mahdollista, jos veden ottamiselle laissa asetetut yleiset edellytykset muuten täyttyvät.

Ehdotettu etusijajärjestys tarkentaisi yleistä intressivertailua, koska eri käyttötarpeiden välisessä konfliktissa on usein kyse myös erilaisten yleisten etujen välisestä ristiriidasta. Etusijajärjestys ei kuitenkaan missään oloissa poistaisi tarvetta tarkastella hankkeen lupaedellytyksiä siten kuin 3 luvussa säädetään. Etusijajärjestys voisi lupahakemuksen käsittelyn lisäksi tulla sovellettavaksi luvan tarkistamisen yhteydessä. Etusijajärjestys ei myöskään ratkaisisi konfliktia kahden samaa käyttötarvetta palvelevan hankkeen välillä, vaan tällaiset tilanteet jouduttaisiin ratkaistamaan yleisen intressivertailun perusteella.

6 §. Veden ottamista koskeva päätös. Pykälä sisältäisi täydentävät säännökset veden ottamista koskevaan päätökseen liitettävistä määräyksistä. Veden ottamista koskevaan lupapäätökseen on 3 luvun säännösten mukaan liitettävä tarpeelliset lupamääräykset. Niinkään 3 §:ssä tarkoitettuun vähäiseen pintaveden ottamista sekä 4 §:ssä tarkoitettuun vähäiseen pohjaveden ottamista koskevaan päätökseen tulee 6 §:n 2 momentin viittaus-säännöksen perusteella liittää tarpeelliset määräykset.

Veden ottamista koskevassa päätöksessä olisi aina määrättävä veden ottamisen tarkoitus, ottamispaikka ja otettava enimmäismää-

rä. Säännös vastaisi nykyistä käytäntöä. Veden käyttötarkoituksella ja otettavalla vesimäärällä on olennainen merkitys luvan tai oikeuden myöntämisedellytysten kannalta, minkä vuoksi nämä tulisi yksilöidä veden ottamista koskevassa päätöksessä. Nykyisessä laissa vedenottoluvan käyttötarkoitussidonnaisuus ilmenee välillisesti ainoastaan 9 luvun 22 §:stä. Käyttötarkoituksen muuttaminen edellyttäisi näin aina luvan muuttamista. Tällainen säännös on perusteltu muun muassa sen vuoksi, että käyttötarkoitus on voinut vaikuttaa lupaharkintaan 5 §:n kautta. Käyttötarkoituksen merkitys korostuu intressivertailun kautta muutoinkin vesilain lupaharkinnassa. Ottamisen enimmäismäärän yksilöimistä ei säännöksessä määriteltäisi, vaan lupaviranomainen voisi tapauskohtaisesti kulloisenkin tilanteen mukaan päättää yksilöimistä. Veden ottamispaikan sijoittumisella on suuri merkitys muiden asianosaisten oikeussuojan kannalta, minkä vuoksi ottamispaikan sijoittumisesta tulisi aina määrätä päätöksessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin veden ottamisluviin tyypillisesti liitettävistä määräyksistä. Vedenottomäärien seuraaminen on vähäisiä veden ottamishankkeita lukuun ottamatta tarpeen hankkeen vaikutusten tarkkailemiseksi ja päätöksen lupamääräysten noudattamisen valvomiseksi.

Vesihuoltolaitosten vedenottamoiden lupapäätöksissä voi olla perusteltua sallia vedenhankinnan erityistilanteissa poiketa normaalioloissa noudatettavista lupamääräyksistä esimerkiksi otettavien vesimäärien tai käyttötarkoituksen osalta. Sallittuna toimenpiteenä voisi tulla kyseeseen esimerkiksi määräysten mukaisen enimmäisottomäärien ylittäminen tai veden toimittaminen toiselle vesihuoltolaitokselle yhdyskunnan vesihuollon turvaamiseksi.

Luvussa ei säädettäisi erikseen vedenottoluvan lupamääräysten tarkistamisesta, vaan tältä osin sovellettaisiin 3 luvun yleisiä säännöksiä. Näin myös vedenottolupa ja lupamääräykset annettaisiin pääsääntöisesti toistaiseksi voimassaolevina. Kuitenkin 3 luvun 8 tai 20 §:n mukaisissa tilanteissa määräaikainen lupa tai lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen olisi mahdollista. Lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen

saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun tulevista vedenkäyttötarpeista ei lupapäätöstä annettaessa ole riittävästi tietoa eri tarpeiden yhteensovittamiseksi 5 §:n edellyttämällä tavalla. Yhdyskunnan vesihuoltoa palvelevaa vesihuoltoa koskevien lupien tai lupamääräysten määräaikaisuus tulisi kuitenkin kyseeseen vain poikkeustapauksissa. Vedenotto yhdyskunnan vesihuoltoa varten on pitkäkestoista toimintaa ja vaatii kalliita investointeja. Lupien tai lupamääräysten määräaikaisuus saattaisikin vaarantaa vesihuoltolaitoksen mahdollisuuksia huolehtia vesihuoltolaissa säädetyistä velvoitteistaan.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi uusi säännös veden ottamislupaa koskevien määräysten tarkistamisesta. Lupaan perustuva oikeus veden ottamiseen on luonteeltaan sellainen, että vesitalouslupan pysyvyyssuojaa koskevia periaatteita ei voida kaikilta osin soveltaa siihen. Vesivarojen järkevän käytön näkökulmasta ei voida pitää asianmukaisena, että veden ottamiseen aikaisemmin myönnetty lupa, joka sittemmin on menettänyt merkityksensä, voisi estää luvan myöntämisen samaan vesiesiintymään. Pykälään ehdotetaan sen vuoksi sisällytettäväksi säännökset, joiden nojalla aluehallintovirasto voisi veden ottamista koskevan päätöksen yhteydessä tarkistaa samaan vesiesiintymään kohdistuvan toisen veden ottamista koskevan päätöksen määräyksiä, jos veden ottamisen tarve on muutoin kuin ohimenevästi poistunut tai olennaisesti pienentynyt. Asian käsittelyssä olisi noudatettava soveltuvin osin, mitä 11 luvussa säädetään. Käytännössä asia käsiteltäisiin uutta vedenottamislupaa koskevan asian yhteydessä. Asia tulisi vireille uutta ottamislupaa hakevan tahon vaatimuksista.

Säännöksellä olisi merkitystä lähinnä vanhojen veden ottamista koskevien lupien osalta. Uudemmissa veden ottamista koskevissa luvissa lupamääräysten tarkistamista koskevat velvoitteet johtavat käytännössä siihen, että luvanhaltija ei voi varata käyttöönsä vesiesiintymää.

7 §. *Veden ottamista koskevan luvan voimassaolo.* Vesilain yleiset hankkeen toteuttamisen määräaika koskevat säännökset estävät luvan hakemisen vastaisen varalle eli tulevaisuudessa mahdollisesti toteutettavaa

hanketta varten. Hankkeen toteuttamisen määräaika koskevat säännökset ehdotetaan sijoitettavaksi lain 3 luvun 8 §:ään.

Hankkeen toteuttamisen määräaika koskevat säännökset ovat aiheuttaneet erinäisiä ongelmia yhdyskuntien vesihuollosta vastaaville laitoksille, joiden tulee varautua vesihuollon erityistilanteisiin. Laitoksilla tulee olla suunnitelma siitä, miten vesihuolto turvataan vedenhankinnan erityistilanteissa. Vesihuoltolaitokset ovat varautuneet häiriötilanteisiin eri tavoin. Eräät vesihuoltolaitokset ovat tehneet sopimuksia toisten vesihuoltolaitosten kanssa veden toimittamisesta häiriötilanteissa. Monet vesilaitokset ovat rakentaneet varavedenottamot, joita ei käytännössä käytetä muutoin kuin mainituissa erityistilanteissa.

Varavedenottamoiden erityisasemaa ei ole otettu huomioon nykyisessä vesilaissa. Vesihuoltolaitokset ovat menelleet yleensä siten, että vesihuoltolaitos on hakenut lupaa vedenottamon rakentamiseen, jonka lupamääräyksissä on otettu huomioon laitoksen käyttötarkoitus varavedenottamona. Vesihuoltolaitos on päätöksen perusteella voinut rakentaa vedenottamon, mutta ottamosta otettavan veden määrä on lupamääräyksessä rajoitettu hyvin pieneksi. Kun laitos on haluttu ottaa käyttöön, on lupaa tullut muuttaa otettavan veden määrää koskevilta osiltaan. Sääntely on osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi, minkä vuoksi lakiin tulisi ottaa yhdyskuntien vesihuoltoa koskeva erityissäännös.

Pykälän mukaan yhdyskunnan häiriötöntä vesihuoltoa palvelevalle vedenottamishankkeelle voitaisiin myöntää lupa ilman 3 luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua määräaika. Tarkoituksena on, että myönnettäessä lupa vedenottamon rakentamiseen ja veden ottamiseen voitaisiin lupamääräyksessä sallia arvioidun tarpeen mukainen veden ottaminen, mutta veden ottamista ei olisi tarpeen aloittaa 3 luvun 8 §:n 2 momentin tarkoittamassa ajassa. Poikkeusmahdollisuus koskisi ainoastaan luvassa sallitun vedenottamisen aloittamista, ei ottamon rakentamista. Säännös ei mahdollistaisi poikkeamista yleisistä lupaedellytyksistä tai lupamenettelyä koskevista säännöksistä muutoin kuin määräjän osalta. Poikkeus koskisi ainoastaan pykälässä tarkoi-

tettuihin häiriötilanteisiin varautumista, eikä säännöstä voitaisi tätä laajemmin soveltaa vedenottoluvissa.

Tällaisen varavedenottamoa koskevan luvan antaminen ei saisi estää muiden samaan vesiesiintymään kohdistuvien tarpeiden tyydyttämistä. Aluehallintovirasto voisi myöntetyn vedenottamisluvan, jota ei siis ole otettu käyttöön, estämättä antaa luvan toiselle vedenottajalle saman vesiesiintymän hyödyntämiseen. Jo myönnetty vedenottamislupa tulisi kuitenkin ottaa huomioon lupamääräyksissä tarpeellisina veden ottamista koskevin rajoituksina. Lupia ei siten olisi jatkossakaan mahdollista hakea varastoon ja näin varata vesiesiintymää mahdollista tulevaa käyttötarvetta varten.

Ehdotettu säännös antaa mahdollisuuden poiketa 3 luvun 8 §:n 2 momentin pääsäännöstä. Vedenottoa koskevaan lupaan voitaisiin kuitenkin liittää luvan voimassaoloa koskeva määräys, jos luvan myöntämisen edellytysten pysyvää täyttymistä ei asiassa esitettyjen selvitysten perusteella ole mahdollista luotettavasti arvioida.

8 §. Vesijohdon ja laitteistojen sijoittaminen. Pykälässä säädettäisiin vesijohdon ja siihen liittyvien laitteistojen sijoittamisesta toisen alueelle. Veden johtamista palvelevien johtojen ja laitteiden sijoittamisesta säädetään nykyään vesilain 9 luvun 18 §:ssä sekä maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ssä. Maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ää voidaan sen 4 momentin mukaan soveltaa vesihuoltolaitoksen vesijohdon sijoittamiseen, vaikka tarvittava oikeus olisi perustettavissa myös vesilain säännösten nojalla. Vesilain mukaiset sijoittamisen edellytykset, menettely sijoittamiseen liittyvissä asioissa sekä korvauskysymysten käsittely poikkeavat eräiltä osin maankäyttö- ja rakennuslain vastaavista säännöksistä, mitä ei voida pitää sääntelyjärjestelmän systematiikan kannalta asianmukaisena ratkaisuna.

Sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että tarpeettomasta päällekkäisestä sääntelystä luovutaan. Vesijohdon ja siihen liittyvän laitteiston sijoittaminen toisen alueelle on asiallisesti ottaen ennen muuta alueen maankäyttöön liittyvä kysymys, minkä vuoksi sääntelyjärjestelmän lähtökohtana tulee olla niiden sijoittamisen ratkaiseminen maankäyt-

tö- ja rakennuslain mukaisessa järjestyksessä. Uudessa laissa sääntelyn päällekkäisyys poistettaisiin ja lakien soveltamisalasta johtojen sijoittamisessa säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Tämä koskisi sekä 4 luvussa säänneltyjä vedenottoon liittyviä vesijohtoja että 5 luvussa säänneltyjä ojia. Uudessa laissa avonaista vesijohtoa käsiteltäisiin ojana, ja nyt käsillä oleva pykälä koskisi vain varsinaista vesijohtoa. Vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisala määriteltäisiin 4 ja 5 luvussa kuitenkin eri tavalla. Päällekkäisyyden poistaminen maankäyttö- ja rakennuslain osalta edellyttäisi vastaavien rajoitusten lisäämistä maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Usein tilanne on sellainen, että haettaessa lupaa veden ottamiseen haetaan samalla oikeutta sijoittaa veden siirtämiseen tarpeelliset johdot ja laitteet toisen maalle. Pääsäännön mukaisesti oikeus vedenjohdon sijoittamiseen tulisi kuitenkin hakea eri viranomaiselta, mitä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna. Sen vuoksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan vesilain mukainen lupaviranomainen voisi antaa oikeuden vesijohdon ja siihen liittyvien laitteiden ja rakennelmien sijoittamiseen, jos hakija esittää tätä koskevan vaatimuksen veden ottamista koskevan asian yhteydessä. Säännös on tarpeen myös sen vuoksi, että eräissä tilanteissa veden johtamista koskevat järjestelyt liittyvät niin kiinteästi itse veden ottamista koskevaan asiaan, että niiden käsittelyn erottaminen saattaisi vaikeuttaa veden ottamista koskevan asian käsittelyä.

Erillisenä asiana vireille tullut vesijohdon ja siihen liittyvien laitteiden sijoittaminen ratkaistaisiin maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:n mukaisessa järjestyksessä, eli sitä ei voitaisi enää käsitellä lupaviranomaisessa. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Jos vesijohto sijoittuisi useamman kunnan alueelle, tulisi sijoittamisoikeutta hakea erikseen kultakin kunnalta. Vaikka tämä saattaa vaikuttaa hankalalta toiminnanharjoittajan kannalta, erikseen tapahtuvasta sijoittamisesta ei tulisi päättää kaukana kunnasta, missä paikallisia olosuhteita ei välttämättä tunneta riittävän hyvin. Toisaalta on otettava huomi-

oon, että käytännössä suurin osa sijoittamisista tapahtuu sopimuksella.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös yleisestä periaatteesta, jonka mukaan johto on sijoitettava toisen alueelle niin, että siitä aiheutuva haitta jää mahdollisimman vähäiseksi. Tämä tulee ottaa huomioon ennen kaikkea sijoittamispaikkaa valittaessa. Pykälässä ei olisi erillistä säännöstä sijoittamisesta aiheutuvan edunmenetyksen korvaamisesta, sillä yleistä korvausvelvollisuutta koskevan 13 luvun 1 §:n 2 kohdan yleissäännös kattaa myös pykälän tarkoittamat tilanteet.

Vesijohdon sijoittaminen alueelle rajoittaisi alueen omistajan tai haltijan oikeutta käyttää aluettaan. Vesijohdon kohdalla olevaa aluetta ei saisi käyttää siten, että vesijohto saattaa vahingoittaa tai sen kunnossapito kohtuuttomasta vaikeutuu. Säännös koskisi asianosaisten keskinäisellä sopimuksella tai viranomaisen päätöksellä sijoitettuja johtoja. Luvattomasti sijoitetut johdot eivät kuuluisi säännöksen suojan piiriin.

Vedenottajan ja maanomistajan tulisi pyrkiä sopimaan vesijohdon ja siihen liittyvien laitteiden sijoittamisesta. Tällöin johdon sijoittamista koskevaa asiaa ei olisi tarpeen käsitellä viranomaisessa. Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. ja Suomen Kuntaliitto ovat laatineet sopimusmallin johdon sijoittamista koskeväksi sopimukseksi. Sopimukseen perustuvan sijoittamisen ongelmana on oikeuden pysyvyys, sillä sitä ei kirjata kiinteistötietojärjestelmään. Lakiin ei ehdoteta lisättäväksi maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 2 momentin kaltaista säännöstä siitä, että johtojen sijoittamista koskeva sopimus sitoo myös kiinteistön uutta omistajaa. Sijoittamista varten voidaan aina perustaa rasite, minkä lisäksi 17 luvun 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi sopimukseen perustuvan oikeuden suojaamiseksi annettavasta luvasta. Toinen mahdollisuus sopimuksen aseman vahvistamiseksi on sen hyväksyttäminen viranomaisen päätöksellä. Jos asianosaiset niin haluaisivat, voitaisiin sopimus vahvistaa viranomaisen päätöksellä, jolloin siis viranomainen muodollisesti antaisi sopimuksen perusteella oikeuden vesijohdon ja laitteiden sijoittamiseen.

Pykälän 3 momentissa laajennettaisiin sijoittamista koskeva 1 momentti koskemaan

maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:n tavoin vesijohtoon liittyviä vähäisiä laitteita ja rakennelmia. Lisäksi säännös mahdollistaisi viemärin sijoittamisen samaan kaivantoon vesijohdon kanssa, koska jäteveden johtamiseen liittyvät kysymykset saattavat tulla samanaikaisesti vesijohtojen sijoittamisen kanssa ratkaistavaksi. Tarkoituksenmukaista olisi, että vesijohdon sijoittamisesta päätettäessä voitaisiin samalla päättää viemäriputken sijoittamisesta samaan kaivantoon. Säännös mahdollistaisi myös muiden vedenottamistai jäteveden johtamistoimintaa palvelevien johtojen sijoittamisen samaan kaivantoon vesijohdon kanssa. Näin tällaisten samaa toimintaa välittömästi palvelevien johtojen sijoittamiselle ei tarvitsisi erikseen hakea maankäyttö- ja rakennuslain mukaista päätöstä silloin, kun ne sijoitetaan samanaikaisesti vesijohdon kanssa.

9 §. *Veden ottamista koskevasta luvasta poikkeaminen.* Säännös vastaa asiasisällöltään nykyisen vesilain 9 luvun 22 §:ää. Säännöstä on kuitenkin sanonnallisesti muokattu ottaen huomioon muun muassa valmiuslaki (1080/1991). Valmiuslain säännösten soveltaminen kytkeytyy poikkeusoloihin. Ehdotettu 9 § voisi tulla sovellettavaksi normaalioloissa, jos esimerkiksi toisen vesihuoltolaitoksen raakaveden toimittaminen häiriintyy jostain syystä. Vesihuollolla tarkoitetaan tässä yhteydessä myös haja-asutusalueiden vesihuoltoa. Muu painava syy voisi olla esimerkiksi elintarvikehuollon turvaaminen.

Pykälän 2 momentin mukaan luvan mukaisesta käyttötarkoituksesta poikkeamisesta olisi nykyiseen tapaan ilmoitettava valtion valvontaviranomaiselle.

10 §. *Veden ottamisen rajoittaminen.* Säännös perustuisi nykyisen vesilain 9 luvun 14 §:ään, jonka soveltamisalaa on laajennettu koskemaan pohjaveden lisäksi myös pintaveden ottamista. Säännöksen tarkoituksena on turvata vedensaanti silloin, kun sitä ei riitä kaikille tarvitseville pitkäaikaisen kuivuuden tai muun vastaavan poikkeuksellisen synn vuoksi. Etusijajärjestyksen periaatteiden mukaisesti tällaisessa tilanteessa varmistettaisiin nykyisen lain tavoin, että muu vedenotto ei vaarantaisi tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä palvelevaa vedenottoa.

Vettä tarvitseva voisi tehdä lupaviranomaiselle hakemuksen toisen vedenottajan velvoittamiseksi rajoittamaan määrääjäksi otettavan veden määrää. Rajoitus koskisi ennen kaikkea lupaan perustuvaa ottamista, mutta säännös voisi tulla sovellettavaksi myös muiden ottamishankkeiden osalta. Pykälän soveltamisalaa laajennettaisiin nykyisestä niin, että rajoittamista voitaisiin hakea myös yhdyskunnan vesihuoltoa varten tapahtuvan ottamisen turvaamiseksi. Tällaisessa tilanteessa hakijana voisi olla esimerkiksi vesihuoltolaitos.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajoittamiseen liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 9 luvun 14 §:ssä olevaa korvaussäännöstä. Korvausvelvollisuus koskisi kohtuutonta edunmenetystä ja siitä vastaisi 1 momentin mukaista määräystä hakenut. Lupaviranomainen voisi kuitenkin määrätä myös muut rajoituksesta olennaista hyötyä saavat osallistumaan korvausten maksamiseen, vaikka nämä eivät ole olleet hakijana. Korvauksen määräisi lupaviranomainen edunmenetyksen kärsineen hakemuksesta joko rajoituksen antamisen yhteydessä tai myöhemmin.

11 §. Vedenottamon suoja-alue. Suoja-alueen perustamisesta vedenottamo varten säädetään nykyisen vesilain 9 luvun 19 ja 20 §:ssä. Suoja-alueisiin liittyvän vesilain ulkopuolisen lainsäädännön kehittyminen ei kokonaan ole poistanut tarvetta suoja-alue-sääntelylle, vaan sääntely on edelleen tarpeen erityisesti pohjaveden ottamisen suojaksi. Suoja-alueita ei ole perustettu pintaveden ottamoiden suojaksi, mutta vedenhankinnan turvaamisen yhteiskunnallinen merkitys huomioon ottaen mahdollisuus suoja-alueiden perustamiseen myös pintaveden ottamisen turvaamiseksi tulee säilyttää. Suoja-alueiden perustaminen pintaveden ja pohjaveden ottamisen turvaamiseksi eivät poikkea niin merkittävästi toisistaan, että niitä varten olisi tarpeen laatia erilliset säännökset. Suoja-alueiden perustaminen pintaveden ottamisen turvaamiseksi voidaan järjestää viittaussäännöksellä.

Nykyisen lain aikana suoja-alueiden perustamismahdollisuutta ei ole juurikaan hyödynnetty. Tämä johtuu pääasiallisesti Suomen kehittyneestä ympäristönsuojelulainsäädännöstä.

Useissa tilanteissa pohjaveden pilaamiskieltoa ja muuttamiskieltoa sekä maaperän pilaamiskieltoa on sellaisenaan pidetty riittävinä mekanismeina turvaamaan veden laatu. Toisena syynä on usein mainittu se, että nykyisen vesilain 9 luvun 19 §:n mukaan suoja-alue voidaan määrätä ainoastaan lupavanhakijan hakemuksesta. Pohjavedenottamon suoja-alue voidaan tosin lupapäätöksen yhteydessä määrätä ilman hakemustakin, jos tämä harkitaan tärkeän tarpeen vaatimaksi terveydellisistä syistä tai muutoin pohjaveden puhtauden säilyttämiseksi. Käytännössä myöskään pohjavedenottamoiden suoja-alueita ei ole viime aikoina juurikaan perustettu.

Pohjavesien suojelua on pyritty toteuttamaan myös erilaisilla epävirallisilla pohjavesien suojelusuunnitelmissa. Näiden suunnitelmien on katsottu turvaavan riittävästi pohjavesien laadun, mikä on osaltaan vähentänyt tarvetta suoja-alueiden perustamiseen. Lakiin perustumattomina pohjavesien suojelusuunnitelmien laatimiskriteerit, sisältövaatimukset, laatimismenettely ja oikeusvaikutukset ovat epäselvät, minkä vuoksi niitä on pidetty ongelmallisina erityisesti maanomistajien oikeusaseman kannalta.

Veden ottamiseen käytettävien alueiden suojelua koskevaa sääntelyä on tarpeen selvittää. Tarpeelliseksi katsotut rajoitukset tulisi toteuttaa suoja-alue-sääntelyn puitteissa, joka tarjoaisi oikeudellisen perustan tarpeellisten käytönrajoitusten asettamiselle. Suoja-alue määräyksillä voitaisiin yksilöidä ne toimenpiteet, joita pohjaveden pilaamis- ja muuttamiskiellot, suojelusuunnitelmat sekä vesilain säännökset huomioon ottaen on suoja-alueella rajoitettava. Menettelystä olisi sekin hyöty, että käytönrajoituksista mahdollisesti aiheutuvat korvauskysymykset voitaisiin käsitellä suoja-alueen perustamisen yhteydessä.

Suoja-alueen perustamista ei olisi rajattu tietyn tyyppisiin hankkeisiin. Käytännössä suoja-alueen perustaminen tulisi kyseeseen useimmiten yhdyskuntien vedenottoa ja muuta laajamittaista vedenottoa palvelevissa hankkeissa. Tarkoituksena ei ole, että suoja-alue tulisi perustaa aina kun lupaviranomaiselle on esitetty tätä koskeva vaatimus, vaan ainoastaan niissä tilanteissa kun veden laadun tai vesiesiintymän antoisuuden turvaa-

minen sitä edellyttää. Veden laadun turvaamisella tarkoitetaan vedenhankintakäyttöön otetun raakavesiesiintymän säilymistä terveydellisesti turvallisenä ja vedenhankintakäyttöön soveltuvana. Vesiesiintymän antoisuus puolestaan viittaa toimenpiteisiin, jotka saattavat heikentää vesiesiintymän määrällistä antoisuutta. Suoja-alueita ei saisi määrätä laajemmaksi kuin veden laadun tai pohjavesiesiintymän turvaaminen veden ottamishankkeen näkökulmasta edellyttää.

Suoja-alue voitaisiin perustaa joko samanaikaisesti veden ottamista koskevan asian ratkaisemisen kanssa tai myöhemmin erikseen hakemuksen nojalla. Ratkaistaessa suoja-alueen perustamista koskeva asia samanaikaisesti veden ottamista koskevan asian kanssa ratkaisu voitaisiin joko sisällyttää veden ottamista koskevaan päätökseen tai suoja-alueen perustamisesta voitaisiin tehdä erillinen päätös. Päätöksen oikeusvaikutusten kannalta ei olisi merkitystä, missä muodossa päätös olisi tehty.

Nykyisen vesilain 9 luvun 19 §:n ja 20 §:n mukaan pintaveden ottamon suoja-alueen määrittäminen voi esittää ainoastaan hakija. Pohjaveden ottamon suoja-alueen osalta esityksentekooikeutta ei ole rajattu. Suoja-alueen perustamista koskevan esityksen tekoon oikeutettujen piiriä ei ehdoteta rajattavaksi, jolloin suoja-alueen perustamista voisivat I momentin mukaan vaatia vedenottamon haltijan lisäksi valtion valvontaviranomainen sekä asianosaiset. Yleisen edun kannalta tarpeelliset suoja-alueääräykset on voitava asettaa luvanhakijan aloitteesta riippumatta. Tämä koskee esimerkiksi yhdyskunnan vedenhankinnan turvaamiseksi tarpeellisia rajoituksia. Järjestelmän selkeys samoin kuin oikeusturvanäkökohdat puoltavat aloitteentekooikeuden antamista myös asianosaisille.

Lakiin ei esitetä sisällytettäväksi erityisiä säännöksiä suoja-alueen määrittämisestä koskevan asian selvittämismenettelyllisyyden jakautumisesta. Lähtökohtaisesti vaatimuksen esittäjän tulisi esittää vaatimuksiaan tukeva selvitys, varsinkin jos suoja-alueen perustamista koskeva asia käsitellään vedenottamon perustamista koskevasta asiasta erillään. Jos suoja-alueen perustamista koskeva vaatimus esitetään veden ottamista koskevan asian yhteydessä, tulisi vedenottajan antaa lupaviran-

omaisen käyttöön sellainen hallussaan oleva aineisto, joka liittyy vedenottamista koskevan asian käsittelyyn mutta jolla voi olla merkitystä myös suoja-alueen määrittämisestä koskevan asian ratkaisemisen kannalta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yhdenmukaisesti vesilain nykyisen 9 luvun 19 §:n 3 momentin kanssa suoja-alueen perustamista koskevan päätöksen noudattamisesta muutoksenhausta huolimatta. Tällä esettäisiin mahdollisuus käyttää muutoksenhakua määräysten voimaantulon lykkäämiseen.

12 §. Suoja-alueääräykset. Pykälän mukaan suoja-aluepäätökseen on otettava tarpeelliset määräykset suojoitoimenpiteistä, muista suoja-alueen käytön rajoituksista ja suoja-alueääräysten noudattamisen valvonnasta. Määräyksillä ei tule rajoittaa toimintaa, joka ei vaaranna suoja-alueen perustamistarkoitusta. Määräykset eivät myöskään saa olla ankarampia kuin tavoitteen saavuttamiseksi on välttämätöntä. Määräysten sisältö voi siten vaihdella suoja-alueen eri osissa.

Suoja-alueääräyksiä annettaessa voidaan ottaa huomioon mahdolliset alueelle laaditut pohjavesien suojelusuunnitelmat. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että määräyksillä yksilöidään ja vahvistetaan suunnitelmien vaikutukset suoja-alueen käyttöön. Näin suunnitelmien oikeusvaikutukset alueen käyttöön välittyisivät suoja-alueääräysten kautta.

Suoja-alueääräysten keskeisenä tarkoituksena on määrittää suoja-alueen maankäyttömahdollisuudet. Keskeinen osa määräyksiä on ottamisen vuoksi alueella kiellettyjen ja rajoitettujen toimenpiteiden yksilöinti. Tarkoituksenmukaista on, että määräyksiin kootaan myös muihin säännöksiin perustuvat alueen käytörajoitukset. Näiltä osin kyse olisi kuitenkin rajoitusten toteamisesta, sillä varsinaiset oikeusvaikutukset perustuvat muihin säännöksiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi suoja-alueääräyksiin liittyvästä korvausvelvollisuudesta, joka vastaisi nykyisen vesilain 9 luvun 19 §:n 2 momenttia. Korvausvelvollisuuden piiriin eivät kuuluisi sellaiset edunmenetykset, jotka aiheutuvat voimassa olevasta lainsäädännöstä. Korvausvastuu voisi syntyä niistä edunmenetyksistä, jotka ovat aiheutuneet rajoituksista, jotka asettavat voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden pi-

demmälle meneviä rajoituksia. Eräissä tilanteissa saattaa olla tulkinnanvaraista, johtuuko mahdollinen toiminnanrajoitus ja siitä aiheutuva edunmenetys lakiin perustuvasta velvollisuudesta vaiko suoja-alueääräyksestä. Näissä tapauksissa ratkaisu jouduttaisiin tekemään tapauskohtaisesti. Esimerkiksi maaperän ja pohjaveden pilaamiskieltojen arvioinnin osalta voidaan hakea oikeuskäytännöstä.

Korvausvelvollisuuden kohdentumisen kannalta ei olisi merkitystä sillä, kuka suoja-alueen perustamista on vaatinut. Korvausvelvollisuus olisi vedenottamon omistajalla tai haltijalla. Suoja-alueen määrääminen on nähtävä osana veden ottamishankkeen kokonaisuutta. Suoja-alue on määrättävä, jos se on tarpeen toimintaedellytysten varmistamiseksi. Suoja-aluetta ei tule määrätä, jos toiminnan harjoittamisen turvaaminen ei sitä edellytä. Kyse ei ole hankkeesta vastaavan harkintavallan piiriin kuuluvasta seikasta siinä mielessä, että hankkeesta vastaava voisi päättää suoja-alueen perustamisen tarpeellisuudesta. Mahdolliset suoja-alueen perustamisesta johtuvat korvausvelvollisuudet ovat osa hankkeen toteuttamiskustannuksia. Vesihuoltolaitokset voivat sisällyttää nämä kustannukset vesihuollosta perittäviin maksuihin.

Pykälän 2 momentissa olisi vesilain nykyistä järjestelmää vastaava säännös suoja-alueääräyksistä poikkeamisesta. Poikkeuksen määräyksistä myöntäisi tapauskohtaisesti hakemuksesta lupaviranomainen. Jos kyse kuitenkin olisi ympäristölupaa edellyttävästä toiminnasta, poikkeamisesta päätettäisiin ympäristölupapäätöksellä. Tästä säädettäisiin ympäristönsuojelulain 39 §:n 4 momentissa, johon momentissa viitattaisiin. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 9 luvun 19 §:n 4 momenttia, jota on kuitenkin selvennetty vastaamaan paremmin alkuperäistä tarkoitusta ja ympäristönsuojelulain 39 §:n 4 momenttia. Säännöksen tarkoittamassa tapauksessa poikkeamisesta päättäisi toimivaltainen ympäristölupaviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ollessa lupaviranomainen sen tulee ympäristönsuojeluasetuksen 17 §:n 3 momentin nojalla pyytää lausunto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksetta ennen poikkeuksen myöntämistä.

Pykälän 3 momentin mukaan suoja-alueääräysten tarkistamisessa noudatettaisiin lain 3 luvun 21 §:n säännöksiä lupamääräysten tarkistamisesta. Määräyksiä voitaisiin näin olleen tarkistaa ennakoimattomien vaikutusten tai olosuhteiden muutosten taikka turvallisuussyiden vuoksi.

13 §. Lunastusoikeus suoja-alueella. Pykälä perustuisi nykyisen vesilain 9 luvun 21 §:ään. Suoja-alueen perustamispäätös ja suoja-alueääräykset eivät anna vedenottamon haltijalle tai omistajalle oikeutta alueen käyttämiseen. Veden ottamiseen tarpeellisten laitteiden ja rakenteiden sijoittaminen toisen alueelle edellyttää siten tarpeellisen käyttöoikeuden hankkimista, joka voi perustua asianosaisten väliseen sopimukseen tai viranomaisen päätökseen.

Käyttöoikeuden perustamisesta säädetään lupaa edellyttävien hankkeiden osalta 2 luvun 12 ja 13 §:ssä, lupakynnyksen alapuolelle jäävien hankkeiden osalta 4 luvun 3 ja 4 §:ssä. Veden johtamiseen tarpeellisten laitteiden ja rakennelmien sijoittamisesta säädetään 4 luvun 8 §:ssä ja maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:ssä. Käyttöoikeuden perustaminen ei kaikissa tilanteissa ole riittävä tai tarkoituksenmukainen ratkaisu, vaan eräissä tilanteissa hankkeesta vastaavalla tulisi olla oikeus lunastaa omaksi hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisten laitteiden ja rakennelmien edellyttämät alueet. Tällainen tilanne saattaisi tulla kyseeseen lähinnä yhdyskunnan tai erityisen tärkeän vedenottamishankkeen yhteydessä. Hakijalle voidaan yleisen tarpeen vaatiessa antaa lupaa edellyttävien hankkeiden osalta oikeus vesilain 2 luvun 12 ja 13 §:n nojalla lunastaa omaksi hankkeen toteuttamisen edellyttämä alue. Merkittävydestään huolimatta veden ottamishankkeiden ei voida kategorisesti katsoa täyttävän yleisen tarpeen vaatimusta, minkä vuoksi omaksi lunastamista koskeva erityissäännös on tarpeen. Lupaa omaksi lunastamiseen ei tulisi antaa, jos toiminnan harjoittamisen edellytykset voidaan turvata perustamalla hakijalle käyttöoikeus tarpeelliseen alueeseen. Käyttö- tai lunastusoikeuteen liittyvästä korvausvelvollisuudesta säädettäisiin 13 luvun 1 §:n yleissäännöksessä.

5 luku Ojitus

1 §. Soveltamisala. Luvun säännöksiä sovellettaisiin pykälässä määriteltyyn ojituksen sekä ojan käyttämiseen ja sen kunnossapitoon. Ojituksen määritelmä vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 1 §:ää. Ojituksella tarkoitettaisiin siten maan kuivattamiseksi taikka muunlaisen alueen käyttöä haittaavan veden poistamiseksi suoritettavia 1 momentissa yksilöityjä toimenpiteitä.

Ojituksen alaan kuuluvia toimenpiteitä olisivat uuden ojan kaivamisen ohella olemassa olevan ojan, noron tai puron suurentaminen tai oikaiseminen. Lisäksi ojituksena pidettäisiin sellaisen noron tai puron perkaamista, johon ei sovellettaisi 6 luvun säännöksiä keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavista hankkeista. Jos noron tai puron perkaamisesta aiheutuisi yläpuolella olevan järven keskivedenkorkeuden alenemista, tulisi hankkeeseen soveltaa 6 luvun säännöksiä. Ojan, noron tai puron suurentaminen kattaa niiden lentämisen ja syventämisen, joten olemassa olevan ojan kaikenlaiseen suurentamiseen sovellettaisiin tämän luvun ojitusta koskevia säännöksiä.

Ojitus ja vedenkorkeuden pysyvä laskeminen ovat muihin vesitaloushankkeisiin nähden leimallisesti kiinteistöaloudellisia hankkeita. Ojitus edellyttää verraten harvoin vesioikeudellista lupaa, eikä ojitushankkeita sen vuoksi yleensä käsitellä vesioikeudellisessa lupamenettelyssä. Lisäksi ojitusta koskeva normisto toteuttamisedellytyksineen sekä menettelymuotoineen on muita hanketyyppejä itsenäisempi suhteessa vesilain yleisiin rakentamista koskeviin säännöksiin. Toisaalta voimassa olevan vesilain ojitusta ja järjestelyä koskevat luvut ovat yhteydessä toisiinsa kuivatushyödyn määrittelyn ja yhtiösäännösten kautta.

Ojitusta koskevan sääntelyn eräänä lähtökohtana on kiinteistönomistajan oikeus ryhtyä toimenpiteisiin kiinteistön käyttöä haittaavan veden poistamiseksi. Tämä lähtökohta on siten vakiintunut, että lakiin ei ole tarpeen ottaa nykyisen vesilain 6 luvun 4 §:n 1 momentin kaltaista säännöstä kiinteistönomistajan tai -haltijan oikeudesta ryhtyä ojitukseen eli hänen kiinteistönsä tarkoituksenmukaista

käyttöä haittaavan liiallisen veden poistamiseen.

Ojituksen rajaus järjestelyyn nähden on voimassa olevassa laissa osin tulkinnanvarainen. Tämä on sääntelyiden eroavaisuuksista johtuen aiheuttanut soveltamisongelmia etenkin luonnonsuojelun kannalta. Kun järjestely on hanketyyppinä lisäksi osin päällekkäinen ojituksen kanssa, järjestelystä itsenäisenä hanketyyppinä ehdotetaan luovuttavaksi. Uudessa laissa keskivedenkorkeuden pysyvistä muuttamisesta ja vesistön säännöstelystä säädettäisiin edelleen omissa luvuisaan, mutta aiemmin järjestelyn piiriin kuuluneet purojen perkaukset tai pengerrykset voisivat jatkossa sisältyä myös ojitushankkeeseen.

Ojitusta koskevalla sääntelyllä on vesistön järjestelyä koskevan sääntelyn lisäksi kiinteä yhteys jäteveden johtamista koskevan vesilain 10 luvun ja ympäristönsuojelulain säännöksiin. Jätevesien käsittelyn tehostumisen myötä nykyiseen 10 lukuun sisältyvät itsenäiset jäteveden johtamista koskevat säännökset ovat käyneet osin tarpeettomiksi. Jätevesien johtamista koskevat säännökset ehdotetaan sen vuoksi sijoitettavaksi ympäristönsuojelulakiin ja ojitusta koskevien säännösten yhteyteen. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi tätä koskeva viittaus.

2 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin nykyistä vesilakia yksityiskohtaisemmin ojitussäännösten keskeisiä käsitteitä.

Kuivatusalueella tarkoitettaisiin kaikkia niitä maa-alueita, joille yhteinen ojitus tuottaa hyötyä. Kuivatusaluetta kutsutaan usein myös ojituksen hyötyalueeksi. Vastaava määritelmä sisältyy vesilain 6 luvun 13 §:n 3 momenttiin.

Ojituksesta saatavalla hyödyllä tarkoitettaisiin vastaavasti kuin vesilain 6 luvun 16 §:ssä maan käyttöarvon nousua siinä tarkoituksessa, johon maata käytetään tai olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää. Vuoden 1997 vesilain muutoksella hyödyn määritelmää muutettiin siten, että se soveltui aikaisempaa paremmin erilaisiin olosuhteisiin. Ensimmäisessä hyöty arvioidaan sen perusteella, mihin tarkoitukseen maata ojituksen jälkeen tosiasiallisesti tullaan käyttä-

mään. Ellei jollakin alueella ole ojituksen jälkeen todettavissa selkeää käyttötarkoitusta, hyötynä pidetään maan käyttöarvon nousua siinä tarkoituksessa, johon maata olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää.

Hyödynsaajana pidettäisiin ojituksesta hyötyä saavan maan omistajaa. Ojituksesta aiheutuva hyöty kohdistuu ensi vaiheessa yksittäisiin kiinteistöihin esimerkiksi alueen kuivatustilanteen parantumisena, joka koituu kiinteistön omistajan hyväksi. Hyödynsaajalla ymmärrettäisiin jatkossa kiinteistön omistajatahoa. Sääntelyssä tapahtuisi terminologinen muutos, sillä nykyisessä vesilain terminologiassa hyödynsaajalla on asiayhteydestä riippuen voitu tarkoittaa hankkeesta hyötyvän kiinteistön lisäksi myös kiinteistön omistajaa. Muutoksella ei kuitenkaan olisi vaikutusta varsinaiseen hyödyn määrittämisen perusteisiin, joka tapahtuisi nykyisen vesilain tapaan kiinteistökohtaisesti. Esimerkiksi kiinteistön yhteisomistajia pidettäisiin siten jatkossakin yhtenä hyödynsaajana. Vastavasti nykyisenkin vesilain soveltamiskäytännössä on katsottu, että taloudellisesti yhtenäisen tilakokonaisuuden muodostavien tilojen osalta hyötyä on tullut tarkastella tilakokonaisuuden näkökulmasta yksittäisten kiinteistöjen sijaan.

Yhteisellä ojituksella tarkoitettaisiin ojitusta, jonka kuivatusalue muodostuu eri maanomistajille kuuluvista useista kiinteistöistä. Merkittävästi muiden kiinteistöjen kuivatukseen vaikuttava oja olisi siten periaatteessa määritelmän perusteella yhteinen oja, vaikka käytännössä alkuperäinen ojitus ei välttämättä ole ollut yhteinen. Lähtökohtaisesti kiinteistöjen rajalla olevan ojan olisi aina katsottava hyödyttävän molempia siihen rajoittuvia kiinteistöjä, ellei olosuhteista muuta johdu. Yhteisen ojituksen määritelmä perustuisi nykyisen vesilain 6 luvun 13 §:n 1 momenttiin.

Aktiiviosakas olisi ojituksen hyödynsaaja, joka on vaatinut ojitusta, yhtynyt sellaiseen vaatimukseen tai lisähyödyn saamiseksi vaatinut muutosta ojitussuunnitelmaan.

Passiiviosakas olisi nykyisen vesilain 6 luvun 21 §:n mukaisesti ojituksen muu hyödynsaaja, joka ei ole vaatinut ojitusta tai yhtynyt sellaiseen vaatimukseen taikka lisähyödyn saamiseksi vaatinut muutosta ojitussuunnitelmaan. Passiiviosakas on aktiivi-

osakkaiden tavoin velvollinen osallistumaan ojituksen kustannuksiin, mutta muutoin hänen asemansa eroaa eräiltä osin aktiiviosakkaiden asemasta.

Ojan määritelmää ei ehdoteta sisällytettäväksi pykälään, koska ojan merkityssisältö ilmenee 1 §:n soveltamisalaa koskevasta säännöksestä. Mainitun säännöksen mukaan ojana pidettäisiin kaikkia maan kuivattamiseksi taikka muunlaisen alueen käyttöä haittaavan veden pois johtamiseksi tehtyjä avo-uomia tai putkia. Ojalla tarkoitettaisiin siten avo-ojan ja salaojan lisäksi sellaista viemäriä, jonka tarkoituksena on huleveden tai perustusten kuivatusveden johtaminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyisen lain 6 luvun 35 §:n tavoin vesihuoltolaitoksen erityisasemasta hyödynsaajana silloin, kun vesihuoltolaitoksen viemäriä voidaan pitää luvun soveltamisalaa kuuluvana ojana. Jos vesihuoltolaitoksen viemäriä, jonka tarkoituksena on huleveden tai perustusten kuivatusveden johtaminen, johdettaisiin vettä vesihuoltolaitoksen viemäriverkoston ulkopuolelle, tulisi tällaista viemäriverkoston kattamaa aluetta käsitellä kuivatusalueen erillisenä osittelualueena. Hyödynsaajaksi katsottaisiin tältä osin vesihuoltolaitos eikä hyödynsaajina pidettäisi niitä yksittäisten kiinteistöjen omistajia, joita kyseinen viemäriverkosto palvelee.

3 §. Ojituksen luvanvaraisuus. Pykälässä säädettäisiin ojituksen sekä ojan käyttämisen ja kunnossapidon luvanvaraisuudesta. Ojan käyttämisen ja kunnossapidon mainitseminen pykälässä johtuu siitä, että ojitus käsitteenä on haluttu rajata 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla uuden ojan tekemiseen. Säännöksellä ei ole tarkoitettu muuttaa ojituksen luvanvaraisuutta koskevia säännöksiä.

Ehdotetun säännöksen mukaan vesilain mukainen lupa voisi olla ojitushankkeen toteuttamiseksi tarpeen joko hankkeen vesistöä pilaavan vaikutuksen (1 kohta) tai muuttavan vaikutuksen (2 kohta) perusteella. Luvanvaraisuus määräytyisi mainitussa kohdassa yksilöidyssä lainkohdassa määritellyn haitallisen seuraamuksen perusteella. Pykälän 1 kohta määrittäisi samalla vesilain ojitussäännösten ja ympäristönsuojelulain pilaantumisen torjuntaa koskevan normiston välistä soveltamisalan rajaa.

Ojituksesta voi aiheutua vesistöön ympäristönsuojelulain kieltämien pilaantumisvaikutusten kaltaisia seurauksia, jolloin ojitukselta tulisi lähtökohtaisesti edellyttää ympäristölupaa. Ojitusasioihin liittyvät käyttöoikeuksia ja osallistumisvelvollisuutta koskevat kysymykset ovat kuitenkin senlaatuaisia, ettei niiden käsittelyä ympäristönsuojelulain mukaisessa järjestelmässä ole pidettävä tarkoituksenmukaisena. Näiden hankkeiden sääntelyä vesilain järjestelmässä nykyisen vesilain tavoin on edelleen pidettävä perusteltuna. Menettelyyn sovellettaisiin siten vesilain aineellisia ja menettelyllisiä säännöksiä sekä soveltuvin osin ympäristönsuojelulain lupakynnystä ja lupamääräysten asettamista koskevia aineellisia säännöksiä.

Pykälän 1 kohta vastaisi nykyisen vesilain 1 luvun 19 §:n luvantarvesäännöstä ojitusta koskevilta osiltaan. Säännöksen tarkoittama pilaantumisvaara voisi ilmetä esimerkiksi kuivatusvesien johtamisesta aiheutuvaan vastaanottavan vesistön ravinnekuormituksen lisääntymisenä tai happamalla sulfaattimaisella vesistön happamoitumisena. Sen sijaan esimerkiksi samentumista tai kiintoaineen kulkeutumisesta kuivatusvesien mukana ei lähtökohtaisesti tulisi katsoa pilaantumisriskiä.

Pykälän 2 kohdan viittaus 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun muutokseen tai seuraukseen vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 2 §:ää. Viittaus kattaisi nykyiseen tapaan 3 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen yleistä etua loukkaavien muutosten lisäksi 2 momentissa tarkoitettua yksityisen edun loukkauksia. Jos edunhaltija antaa hankkeelle suostumuksensa, ei lupa tällöin olisi tarpeen. Lupa ei myöskään olisi tarpeen, jos yksinomaan puron yläpuolisella alueella suoritettava ojitus aiheuttaisi virtaaman muuttumista purossa. Sen sijaan virtaaman estäminen kokonaan tai puron sulkeminen edellyttäisi aina lupaviranomaisen lupaa. Jos ojituksesta aiheutuu eräiden vesiluontotyyppien suojelua koskevassa 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettuja seurauksia, hankkeelle on haettava tätä koskeva poikkeus siten kuin mainitun pykälän 2 momentissa säädetään.

4 §. Ojitustoimituksen tarpeellisuus. Pykälässä säädetäisiin siitä, milloin ojitusta koskeva asia on käsiteltävä ojitustoimituksessa.

Nykyistä vesilakia säädettäessä ojitusta koskevien asioiden käsittelemistä lupamenettelyssä ei pidetty niiden luonteesta johtuen mielekkäänä. Niitä varten säädettiin oma menettely, jossa ojitusasioiden erityispiirteet voitiin ottaa huomioon hakemusmenettelyä joustavammin.

Ojitustoimitus on uudistuksen yhteydessä tarkoitettu säilyttämään oman menettelynsä vesilain mukaisesti. Ojitustoimitusta koskevat säännökset ehdotetaan koottavaksi samaan lukuun ojitusta koskevien aineellisten säännösten kanssa. Pykälän säännökset ojitustoimituksen tarpeellisuudesta perustuisivat pitkälti vesilain 6 luvun 10 §:ään, mutta toimituksen käyttöala supistuisi eräiltä osin nykyiseen verrattuna.

Jos ojitushanke nykyisen vesilain mukaan edellyttää aluehallintoviraston lupaa, on hankkeen vesilain 6 luvun 10 §:n mukaan aina käsiteltävä myös ojitustoimituksessa. Käsittelyn jakautumista kahteen sinänsä tarkkarajaiseen menettelyyn ei voida pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna. Sääntelyä ehdotetaan sen vuoksi tarkistettavaksi siten, että jos ojitusta koskeva asia joltakin osin 3 §:n nojalla edellyttäisi aluehallintoviraston lupaa, ratkaistaisiin ojitusta koskeva asia aluehallintovirastossa kokonaisuudessaan. Jos hankkeen toteuttaminen edellyttäisi vesilain 2 luvun 11 §:n nojalla poikkeusta, ei ojitusta koskevaa asiaa tämän vuoksi olisi käsiteltävä aluehallintovirastossa. Aluehallintoviraston lupaa edellyttävien ojitushankkeiden määrä on siinä määrin vähäinen, että uudistuksen ei arvioida sanottavasti lisäävän aluehallintovirastojen työmäärää.

Ojitustoimitus olisi 1 momentin 1 kohdan nojalla tarpeen, jos ojitukseen sisältyy tulvalueen poistaminen tai pienentäminen taikka ojituksen johdosta vesien virtaamissuunta huomattavasti muuttuu. Säännös vastaisi tältä osin nykyisen vesilain 6 luvun 10 §:n 1 momentin 2 kohtaa lukuun ottamatta pienemmän järven kokonaan kuivattamista tarkoittavia hankkeita. Nämä ovat olleet käytännössä hyvin harvinaisia, minkä vuoksi ne ehdotetaan rajattavaksi ojituksen ja siten myös luvun soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan ojitustoimitus olisi tarpeen tilanteissa, joissa ojitusta varten on tarpeen tehdä suoja- tai

pumppuasema toisen maalle. Lisäksi ojitustoimitus olisi tarpeen 1 momentin 3 kohdan nojalla, jos uusi oja olisi tehtävä maantien, rautatien, kaapelin, kaasuputken, vesijohdon, viemärin tai lämpöputken alitse eikä mainitun rakenteen omistaja olisi antanut suostumustaan hankkeeseen. Sanottu koskisi 2 momentin mukaan myös olemassa olevan uoman suurentamista. Säännös merkitsisi lain tasolla ojitustoimituksen käyttöalan laajenusta nykyiseen vesilakiin verrattuna. Kysymys olisi kuitenkin oikeuskäytännössä hyväksytyt tulkinnan kirjaamisesta lakiin, sillä oikeuskäytännössä ainakin yleisten kaapeleiden alitusten on katsottu erimielisyystilanteissa edellyttävän ojitustoimituksessa annettua päätöstä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla ojitustoimitus olisi tarpeen, jos sopimusta yhteisestä ojituksesta ei saada aikaan ja hyödynsaajia on vähintään kolme. Lähtökohtaisesti asia tulisi käsitellä ojitustoimituksessa, jos vähintään kolme hyödynsaajaa ilmoittaa itsensä sellaiseksi riippumatta siitä, miten ojituksesta saatava hyöty loppujen lopuksi jakautuu näiden hyödynsaajien kesken.

Yhteiseen ojitukseen, jossa erimielisiä hyödynsaajia on vain kaksi, ei yleensä sisälly kysymyksiä, joiden ratkaiseminen edellyttäisi asian käsittelyä ojitustoimituksessa. Tällainen asia tulisi ratkaista kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa. Edellytyksenä on tällöin se, että pykälässä mainittuja muita perusteita ojitustoimituksen pitämiseksi ei olisi. Tämä saattaa lisätä kuntien ympäristönsuojeluviranomaisissa käsiteltävien ojitusasioiden määrää ja siten aiheuttaa esimerkiksi tarvetta lisäkoulutuksen järjestämiseen asioita hoitaville viranhaltijoille.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin muista ojitustoimituksessa käsiteltävistä asioista, jotka erotuksena muihin luettelukohtiin liittyisivät jo aiemmin päätettyyn ojitushankkeeseen. Näitä olisivat ojitustoimituksessa aikaisemmin päätetyn suunnitelman muuttamista sekä ojitussyhteisön perustamista ja purkamista sekä ojitussyhteisön jäsenten oikeuksia ja velvollisuuksia yhteisössä koskevat asiat. Säännös vastaisi tältä osin nykyisen vesilain 6 luvun 10 §:n 2 momenttia.

5 §. *Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta ojitusasiassa.* Pykälässä sää-

dettäisiin ojitusta koskevan erimielisyyden ratkaisemisesta silloin, kun asiaa ei olisi 3 tai 4 §:n nojalla käsiteltävä lupaviranomaisessa tai ojitustoimituksessa. Asianosaiset voisivat tällöin 1 momentin mukaan joko sopia asiasta tai saattaa erimielisyyden kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee erimielisyyden, joka johtuisi ojan tekemisestä toisen maalle tai toisen yksityisen tien poikki, ojan suunnan muuttamisesta, veden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan tai puroon tai muusta vastaavasta syystä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaa koskeva säännös vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 12 §:ää. Tarkempia säännöksiä ojituksesta toisen alueella sisältyisi luvun 9 §:ään.

Pykälän 2 momentin mukaan erimielisyyttä koskevan asian käsittelyssä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa tulisi soveltuvin osin noudattaa 11 luvun hakemusasioiden käsittelyä koskevia yleisiä säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi 1 momentissa tarkoitettua asiaa ratkaistessaan käyttää lain 14 luvussa säädettyä hallintopakkoa määrätessään mahdollisista oikaisutoimenpiteistä. Nykyisestä vesilaista poiketen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella olisi mahdollisuus käyttää antamansa kiellon tai määräyksen tehosteena teettämisuhan lisäksi myös uhkasakkoa. Mikäli oikaisutoimenpiteestä päätettäessä jouduttaisiin ratkaisemaan kysymys lupaviranomaisen luvan tarpeellisuudesta tai annetun luvan noudattamisesta, olisi asia siirrettävä lupaviranomaiselle ratkaistavaksi.

6 §. *Ojituksesta ilmoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin ojitusta koskevan ilmoituksen tekemisestä valtion valvontaviranomaiselle. Ojituksella tarkoitettaisiin kaikkia 1 §:ssä ojitukseksi määritellyjä toimenpiteitä.

Erityisesti metsäalueilla suoritettavien ojitusten valvonta on osoittautunut käytännössä puutteelliseksi, koska valvontaviranomaisille ei ole ollut tarpeen toimittaa tietoa hankkeista eikä valvontaviranomainen ole näin ollen voinut ennalta arvioida vesiluvan tarpeellisuutta. Epäkohtaa on pyritty korjaamaan siten, että useissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa on koottu tietoa alueella

toteutettavista ojituksista muun muassa ojituksista tehtäviin ilmoituksiin perustuvien lueteloiden avulla. Käytäntö on kuitenkin eri puolilla maata vaihdellut, ja paikoin ojituksista tehdyt ilmoitukset on osoitettu kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on tehostaa ennakkovalvonnan toimintaedellytyksiä ja yhtenäistää nykyisiä vaihtelevia käytäntöjä valvontaviranomaisen tiedonsaantia parantamalla.

Hankkeen luvanvaraisuuden arvioinnin lähtökohtana on hankkeen ympäristövaikutukset. Ojituksen vaikutusten asianmukainen arviointi edellyttäisi lisäksi valuma-aluekohtaista tarkastelua, jossa samalle ajanjaksolle suunniteltuja hankkeita voitaisiin tarkastella yhdessä. Kokonaistarkastelun mahdollistamiseksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tulisi saada tieto suunnitelluista ojituksista hyvissä ajoin ennen niiden toteuttamista. Luvantarpeen ja yhteisvaikutusten tarkastelun varmistamiseksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa muusta kuin vähäisestä ojituksesta vähintään 60 vuorokautta ennen siihen ryhtymistä. Vähäistä ojitusta, jota ilmoittamisvelvollisuus ei koskisi, voisi olla esimerkiksi vähäisen peltolohkon salaajitus, pienehkön metsäkappaleen ojitus tai rakennuspaikan kuivattamiseksi tarpeellisen ojan tekeminen omalle maalle. Vähäinen ojitus voisi siten kattaa vain pinta-alaltaan vähäisiä alueita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ilmoituksen keskeisestä tietosisällöstä. Pykälä sisältäisi myös valtuutuksen säätää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin ilmoituksen sisältövaatimuksista. Ilmoituksen perusteella tulisi olla mahdollista arvioida sekä hankkeen vesistövaikutuksia että sen asianmukaisuutta suhteessa vesilain hyödynsaajien keskinäisiä suhteita koskeviin säännöksiin.

Maantielaissa tarkoitettulle tienpitäjälle voidaan perustaa maantielain 24 §:n nojalla tiesuunnitelmassa oikeus laskuojan pitämiseen toisen maalla tai oikeus johtaa kuivatusvettä toisen ojaan tai puroon. Mainitun lainkohdan mukaan laskuojasta on muutoin voimassa, mitä vesilaisissa säädetään ojituksesta. Vastaavansisältöinen säännös sisältyy ratalain 19 §:ään. Maantielain tai ratalain säännökset kuivatusvesien johtamisesta liittyvät

maantien tai rautatien kuivatusstarpeen järjestämiseen, eikä niillä voida järjestää yleisemmin alueen kuivatukseen liittyviä kysymyksiä. Maantien tai rautatien kuivatusvesien johtaminen laskuojaan saattaa aiheuttaa muutoksia vesien määrässä tai laadussa sekä kuivatusvesien johtamiseksi toteutettujen järjestelyiden uudelleen tarkastelemisen tarvetta toisaalla. Sen vuoksi myös tiesuunnitelmaan tai ratasuunnitelmaan perustuvista ojitus-hankkeista tulisi tehdä ilmoitus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Pykälän 2 momentin mukaan valtion valvontaviranomaisen tulisi tarvittaessa kehottaa ojituksesta ilmoittanutta hakemaan lupaviranomaisen lupaa tai ojitustoimitusta. Koska ilmoittamisen tarkoituksena on yksinomaan tiedonkulun varmistaminen ja valvonnan tehostaminen, ei ilmoittamisella korvattaisi laissa säädettyjä muita menettelyjä. Ojituksesta ilmoittaminen vastaisi tältä osin 2 luvun 15 §:ssä säädettävää ilmoittamisvelvollisuutta.

7 §. Ojituksen toteuttaminen. Pykälän 1 momentti sisältäisi yleisen ojituksen toimitustapaa koskevan säännöksen, joka vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 3 §:ää. Säännöksen tavoitteena on ohjata ojituksen suunnittelua ja toteuttamista siten, että ojituksesta ympäristölle sekä muille alueen maanomistajille aiheutuvat vahingot ja haitat jäisivät mahdollisimman vähäisiksi.

Pykälän 1 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen vesitaloushankkeen yleistä toteuttamistapaa koskevaan 2 luvun 7 §:ään, joka velvoittaa hankkeesta vastaavan toteuttamaan hankkeen mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavalla, mutta hankkeen tavoite saavuttavalla tavalla. Ympäristölle aiheutuvien haittojen osalta tämä merkitsee sitä, että häiriöiden aiheuttamista erityisesti luontoarvoiltaan rikkaille alueille tulisi välttää. Ojitusta ei myöskään tule toteuttaa siten, että se aiheuttaisi kuivatusongelmia toisen alueella. Ojituksen toimittamistapaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin uudisojitukseen ja uudelleen ojittamiseen sekä 8 §:n viittaussäännöksen perusteella myös ojan kunnossapitoon.

Pykälän 1 momentin loppuosa sisältäisi poikkeuksen yleisestä haitattomuusvaatimuksesta vähäisten vahinkojen osalta. Jos ojituk-

sesta aiheutuva vahinko olisi huomattavasti pienempi kuin kustannus, joka aiheutuisi tällaisen vahingon estämisestä, voitaisiin tällaisen aiheuttaminen sallia. Tällöin ojitettajan tulisi kuitenkin korvata aiheutunut edunmenetyks.

Pykälän 2 momentissa säädetään kosteikkoalueen muodostamisesta ojituksen yhteydessä asianosaisten sopimuksella. Tarkoituksena on, että asianosaiset sopimuksen tehdessään sopisivat kaikista kosteikkoalueen perustamiseen liittyvistä kysymyksistä, mukaan lukien alueen perustamiseen liittyvien edunmenetysten korvaamisesta.

Kosteikkoalueen perustaminen asianosaisten yhteisellä sopimuksella olisi mahdollista ilman nimenomaista säännöstäkin. Lakiin kuitenkin lisättiin muutoksella 948/1997 tätä koskeva nimenomainen säännös asian merkityksen korostamiseksi. Säännöstä ehdotetaan nyt laajennettavaksi siten, että kosteikkoalueen perustaminen olisi mahdollista ojituksen kustannusten vähentämisen tai ympäristönsuojelun edistämisen lisäksi myös tulvasuojelutarkoituksessa. Tulvasuojelun lisääminen säännökseen on perusteltua sen vuoksi, että ojituksella vaikutetaan usein merkittävässä määrin ojitettavan alueen tulvanpidätyskykyyn ja lisätään tulvariskiä. Tarkoitus on, että esimerkiksi ojitustoimituksissa toimitusmiehet tarvittaessa tuovat esiin tämän mahdollisuuden ja pyrkivät saamaan sopimuksen osaksi vahvistettavaa ojitussuunnitelmaa. Silloin kosteikkoratkaisu tulisi riippumattomaksi alueiden kulloisistakin omistussuhteista.

Pykälän 3 momentin tarkoituksena on mahdollistaa kosteikkoalueen muodostamisen myös järjestäytymättömien osakaskuntien alueelle tietyin edellytyksin ilman, että ensin edellytettäisiin osakaskunnan järjestäytymistä.

8 §. Ojan kunnossapito ja käyttäminen. Pykälä sisältäisi ojan kunnossapitoa ja käyttämistä koskevat perussäännökset, jotka vastaisivat voimassa olevan vesilain 6 luvun 7 ja 32 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan ojan kunnossapitovastuu kuuluu hyödynsaajalle, tai milloin hyödynsaajia on useampia, heille yhteisesti. Mikäli ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten on perustettu ojitusyhteisö, kuuluu kunnossapitovastuu yhteisölle. Kunnossapitovastuun sisältönä olisi ojien pi-

täminen niiden kuivatustehtävän edellyttämässä kunnossa ilman, että niistä aiheutuu vältettävissä olevia haittoja. Mittapuuna toimisi ojituksen toteuttamistapaa koskeva 7 §. Kunnossapidon laiminlyönti voitaisiin 5 §:n mukaan saattaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi. Tätä koskevan asian voisi panna vireille se, jonka etua tai oikeutta asia koskee.

Ojan kunnossapidon pitkään jatkunut laiminlyönti on saattanut johtaa tilanteeseen, jossa ojitettuun uomaan on kehittynyt uusi luonnontilaisen kaltainen tila. Tällaiseen muuttuneeseen uomaan saattaa sisältyä sellaisia luontoarvoja, joilla olisi merkitystä uoman ojitamista koskevan asian oikeudellisessa arvioinnissa, jos tämä tulisi uudelleen arvioitavaksi. Pykälän 1 momentissa säädetty ojan kunnossapitovastuu merkitsee samalla oikeutta ryhtyä ojan kunnossapidon edellyttämiin tarpeellisiin toimiin. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että kunnossapitovastuun laiminlyönnin seurauksena uomaan kehittyneet luontoarvot voitaisiin sivuuttaa aikanaan annetun oikeuden tai myönnetyn luvan perusteella. Ojan kunnossapitovelvollisuus ei siten välttämättä poistaisi tarvetta käsitellä asia viranomaisessa. Tämän selventämiseksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tällaisen luonnontilaisen kaltaiseksi kehittyneen uoman kunnossapitoon ja käyttöön olisi sovellettava ojitamista koskevia säännöksiä.

Arvioitaessa momentissa tarkoitettua luonnontilaisuutta tulisi ojaa tarkastella kokonaisuutena. Lähtökohtaisesti luonnontilaisuuden arviointi voi tulla kyseeseen sellaisten ojien osalta, jotka on kaivettu hyödyntäen luonnontilaista uomaa eli puroa tai noroa. Laintasolla ei olosuhteiden vaihtelevuuden vuoksi ole mahdollista ottaa kantaa esimerkiksi siihen, kuinka pitkän ajan uoman on tullut kehittyä ilman kunnostustoimenpiteitä. Luontoarvojen arviointi jäisi siten tapauskohtaisesti harkittavaksi. Kysymys ojan luonnontilaisuudesta voisi nousta esiin useissa eri tilanteissa; tyypillisesti asia tulisi kyseeseen ojitussuunnitelman muuttamisen tai ojitusyhteisön purkautumisen yhteydessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin putkessa kulkevan ojan ja viemärin rajoituksista alueen muulle käyttämiselle. Putkessa kulke-

van ojan tai nykyisen vesilain 10 luvun mukaisen viemärin kohdalla olevaa maata ei saisi käyttää siten, että oja tai viemäri saattaa vahingoittua tai sen kunnossapito kohtuuttomasti vaikeutua. Säännös koskisi asianosaisten keskinäisellä sopimuksella tai viranomaisen päätöksellä sijoitettuja ojia ja viemäreitä. Luvattomasti tehdyt uomat ja rakenteet eivät kuuluisi säännöksen suojan piiriin.

9 §. Oikeus ojittaa toisen alueella. Pykälässä säädettäisiin ojituksen toteuttamiseksi tarpeellisen käyttöoikeuden perustamisesta ojitajalle toisen omistamaan maa- tai vesialueeseen. Ojituksen toteuttaminen hyödynsaajien omistuksessa tai hallinnassa olevia alueita hyödyntäen ei ole aina mahdollista, vaan veden johtaminen edellyttää toisinaan myös toisen alueen käyttämistä. Lisäksi ojituksen tarkoituksenmukainen toimittaminen saattaa edellyttää ojan kaivamista toisen omistamalle maalle. Säännöksen lähtökohtana on, että asianosaiset sopisivat tässä pykälässä tarkoitetuista käyttöoikeuksista. Mikäli asiasta ei sovittaisi, voisi viranomainen perustaa pykälässä tarkoitettua oikeuden hyödynsaajalle.

Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin ne oikeudet, jotka hyödynsaajan hyväksi voidaan perustaa. Hyödynsaajalle voitaisiin antaa oikeus johtaa vettä toisen ojaan, tehdä oja toisen alueelle, sijoittaa ojitusta varten tarpeellinen suojapenger ja pumppuasema toisen alueelle tai ryhtyä puron tai noron perkaamiseen toisen alueella. Nykyisen vesilain 6 luvun 9 §:n 1 momentin kaltainen viittaus veden johtamisesta toisen maalla olevaan puroon ehdotetaan poistettavaksi, koska veden johtamista vesistöön ei ole mielekästä arvioida käyttöoikeuskysymyksenä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeuden perustamisen edellytyksistä. Jotta käyttöoikeus voidaan perustaa, on ojitushankkeen toteuttamisen edellytysten oltava muutoin käsillä. Kaikkien ojitushankkeiden on siten täytettävä 2 luvun 7 ja 8 §:ssä sekä 5 luvun 7 §:ssä säädetyt vaatimukset. Lupaviranomaisen lupaa edellyttävien hankkeiden on täytettävä lisäksi 3 luvun 4 §:ssä säädetyt vaatimukset.

Käyttöoikeuden perustamisen edellytyksenä olisi, että toimi on tarpeen maan tarkoituksenmukaista kuivattamista varten tai toiselle kuuluvan alueen vahingollisen vettymi-

sen tai muun edunmenetyksen välttämiseksi. Mikäli käyttöoikeuden sisältönä on oikeus johtaa vettä toisen putkiojaan, olisi edellytyksenä lisäksi se, että veden johtaminen muutoin pois ei olisi mahdollista ilman kohtuuttomia kustannuksia. Oikeuden perustamisen edellytykset vastaisivat nykyisen vesilain 6 luvun 4 §:ää ja 9 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi käyttöoikeuskysymyksen ratkaisemiseen toimivaltaisesta viranomaisesta. Lupaviranomainen ja ojitustoimitus voisivat ratkaista tämän kysymyksen ojitusta koskevan asian yhteydessä, mutta muutoin asian ratkaisisi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vesilain ojan sijoittamista koskevan sääntelyn suhteesta veden johtamista ja ojitamista koskeviin maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiin. Nykyisin maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ää voidaan sen 4 momentin mukaan soveltaa vesihuoltolaitoksen vesijohdon ja viemärin sijoittamiseen, vaikka tarvittava oikeus olisi perustettavissa myös vesilain säännösten nojalla. Voimassa olevan vesilain 6 luvun 35 §:ssä todetaan puolestaan, että asemakaava-alueella ja vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sovelletaan vesilain 6 luvun säännöksiä, jollei vesihuoltolaista tai maankäyttö- ja rakennuslaista muuta johdu. Asemakaava-alueella ja vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vesilaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki voivat siis molemmat tulla sovellettaviksi ojan, viemärin tai vesijohdon sijoittamista koskevassa asiassa.

Vesilain ojan sijoittamista koskevan sääntelyn suhde maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiin ehdotetaan järjestettäväksi siten, että asemakaava-alueella ojan sijoittaminen ratkaistaisiin lähtökohtaisesti maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:n mukaisesti. Säännös nojautuu edellytysharkintansa osalta maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamista koskeviin säännöksiin. Maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n säännökset on laadittu erilaisten joihtojen ja niihin liittyvien laitteiden ja rakenteiden sijoittamista silmällä pitäen. Kyse on tyypillisesti kahdenvälisestä rasietyyppisestä järjestelystä. Ojan sijoittamiseen ja ojitukseen liittyvät oikeussuhteet saattavat olla huomattavasti moninaisempia, eikä näitä ti-

lanteita voida ratkaista tyydyttävästi maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n säännöksin. Sen vuoksi maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:n soveltamisalaa ehdotetaan rajattavaksi pykälästä ilmenevällä tavalla.

10 §. Ojituksen toteuttaminen toisen alueella. Pykälässä säädettäisiin toisen alueella tapahtuvan ojituksen toteuttamistavasta. Pääsääntönä on, että ojituksessa on vältettävä tarpeettoman haitan aiheuttamista. Pykälän 1 momentin mukaan oja tulisi sijoittaa kiinteistön rajalle tai muutoin sellaiseen paikkaan, että siitä aiheutuu kiinteistön omistajalle mahdollisimman vähän haittaa. Ojien sijoittamista tulisi välttää erityiskäyttöön otetuille alueille sekä salaojitetuille alueille, joilla ojien sijoittamisesta kiinteistönomistajalle aiheutuvat haitat ovat suurimmillaan.

Momenttiin sisällytettäisiin myös säännös ojan ulottuvuudesta. Ojaan katsottaisiin kuuluvan uoman kummallakin puolella 1 metrin levyinen piennar, ellei sitä ole määrätty leveämmäksi tai maan laatu vaadi leveämpää piennarta. Pientareella tarkoitettaisiin maa-alueen omistajan käyttövallan ulkopuolelle jäävää aluetta, johon ojittajalla on käyttöoikeus. Säännös ei siis tältä osin koskisi maa-alueen omistajan itsensä ojaa eikä pykälässä tarkoitettulla pientareella ole yhteyttä maatalouden tukilainsäädännön mukaiseen suoja-vyöhykkeeseen. Pientareen leveys muutettaisiin nykyisen vesilain 6 luvun 4 §:ssä säädetystä 60 senttimetristä yhteen metriin, sillä käytännössä pientareen leveyttä harvoin voidaan määritellä edes kymmenien senttimetrin tarkkuudella.

Pykälän 2 momenttiin sisällytettäisiin nykyisin vesilain 6 luvun 5 §:ssä oleva säännös maanomistajan oikeudesta halutessaan käyttää ojasta nostettu maa hyväkseen. Jos omistaja ei halua käyttää maata hyväkseen, hankkeesta vastaavan olisi nykyiseen tapaan sijoitettava maa niin, ettei siitä aiheudu haittaa, tai vietävä se pois.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sijoitettavaksi selventävä säännös siitä, että laillisesti sijoitettua ojaa ei saa perusteettomasti tukkia tai muutoin estää veden juoksua siinä. Kielto kohdistuisi alueen maanomistajan lisäksi myös mahdollisiin kolmansiin osapuoliin. Momentissa säädettäisiin lisäksi alueen omistajan oikeudesta muuttaa omalla kustan-

nuksellaan alueellaan sijaitsevan ojan asemaa tai suuntaa. Vastaava säännös on nykyisen vesilain 6 luvun 8 §:ssä. Oikeuden saamisen edellytyksenä on, että se ei vähennä ojasta saatavaa hyötyä eikä aiheuta sanottavaa lisäkustannusta ojituksen hyödynsaajalle. Maanomistaja voisi saada tässä tarkoitettua oikeuden käytännössä joko sopimuksen perusteella tai viranomaisen päätöksellä riippuen siitä missä menettelyssä oja hänen maalleen on aikanaan tehty. Sopimukseen perustuvaa tilannetta voitaisiin muuttaa uudella sopimuksella, mutta jos asia olisi ratkaistu viranomaisen antamalla päätöksellä, ei tätä voitaisi muuttaa asianosaisten välisellä sopimuksella.

11 §. Ojitusta koskevan oikeuden pysyvyys. Ojan tekeminen toisen maalle tai veden johtaminen toisen ojaan edellyttää tarpeellista käyttöoikeutta, joka voidaan saavuttaa joko ojittajan ja maanomistajan keskinäisellä sopimuksella tai viranomaisen tätä tarkoittavalla päätöksellä. Kiinteistönomistajien väliset sopimukset ovat ojitusasioissa varsin yleisiä. Sopimusten epäselvyydestä ja olosuhteiden muutoksista johtuen ojitusta koskevat riidat ovat niinkään yleisiä. Käyttöoikeuden pysyvyyden varmistamiseksi suhteessa rasitettujen kiinteistöjen myöhempään omistajiin nähdessä ehdotetaan pykälän 1 momenttiin otettavaksi nykyisen vesilain 12 luvun 6 §:n 1 momenttia vastaava säännös. Oikeusvarmuuden edistämiseksi ja jälkikäteisten tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi pykälässä ehdotetaan kuitenkin, että sopimus on laadittava kirjallisesti, jotta siihen voitaisiin pätevästi vedota ojituksesta hyötyä saavan ja rasitetun kiinteistön myöhempien omistajien välisissä oikeussuhteissa.

Pykälän 2 momentissa pysyvyyssuoja ulotettaisiin koskemaan myös sellaisia ojia, jotka on alun perin tehty kokonaan maanomistajan omalle maalle, mutta jotka kiinteistöjaoituksessa myöhemmin tapahtuneiden muutosten johdosta kohdistuvat useampien kiinteistöjen alueille.

Olosuhteiden muuttumisen myötä ojitusta koskevat ratkaisut saattavat käydä tarkoitustaan vastaamattomiksi. Ojitusasioiden luonteesta johtuen ojitusta koskeviin ratkaisuihin on katsottu voitavan puuttua helpommin kuin eräisiin muihin vesitalouslupiin. Hyödynsaajan asemaa turvaava pysyvyyssuoja ei estä

puuttumista aiempiin ojitusta koskeviin päätöksiin tai sopimuksiin. Pykälään 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi selventävä säännös siitä, että ojitusta koskevalla viranomaisen päätöksellä voidaan tehdä muutoksia aikaisempiin päätöksiin tai muihin ojitusta koskeviin oikeussuhteisiin eli 1 momentissa tarkoitettuihin sopimuksiin.

12 §. Korvaus edunmenetyksestä. Pykälässä säädettäisiin ojituksesta ja sitä varten myönnettävästä käyttöoikeudesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta. Voimassa olevan vesilain 6 luvun 6 §:stä poiketen pykälässä säädettäisiin kaikkien edunmenetysten eikä vain vahinkojen korvaamisesta. Ojitus rinnastuisi edunmenetysten korvaamista koskevan sääntelyn osalta jatkossa muihin vesitaloushankkeisiin ja edunmenetysten korvaamiseen sovellettaisiin 13 luvun yleisiä säännöksiä. Pykälän 1 momenttiin sijoitettaisiin tätä koskeva viittaussäännös. Pykälän 2—4 momentteihin ehdotetaan sijoitettavaksi 13 lukua täydentävät säännökset ojituksesta ja ojan käytöstä aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta.

Maanomistajalla on 13 luvun säännösten mukaan oikeus saada korvausta alueesta, johon on perustettu käyttöoikeus tai jonka hän on joutunut luovuttamaan. Ojittaja olisi siten velvollinen suorittamaan korvausta ojaksi ja pientareeksi käytettävästä alueesta. Pykälän 2 momentissa rajattaisiin maanomistajan oikeutta saada korvausta alueeseen perustetusta käyttöoikeudesta niissä tilanteissa, joissa toiselle on myönnetty oikeus johtaa vettä hänen alueellaan olevaan puroon. Korvausta käyttöön otettavasta alueesta voisi saada vain siltä osin kuin purolle on tehty uusi uoma tai sen uoma on huomattavasti laajennettu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ojituksesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta silloin, kun vettä johdetaan toisen ojaan taikka toisen perkaamaan puroon. Hyödynsaajan tulee hyötynsä mukaisesti osallistua aiemmin suoritettujen ojitusten kustannuksiin. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 9 §:ää. Vettä johtava olisi velvollinen yhteisestä ojituksesta jäljempänä säädettyjen perusteiden mukaisesti suorittamaan korvausta ojan tekemisestä johtuneista kustannuksista. Sama koskisi osallistumista ojan tarvittavaan laajentamiseen ja vastaiseen kunnos-

sapitoon. Säännöksellä ei olisi vaikutusta ojittajan velvollisuuteen maksaa pykälän 1 ja 2 momentin nojalla korvausta ojitusta varten tarpeellisesta käyttöoikeudesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin erikseen veden johtamisesta toisen putkiojaan aiheutuvasta kustannusvastuusta. Jos putkiojaa olisi suurennettava, kuuluisi vastuu tästä aiheutuvista kustannuksista sille, joka johtaa ojaan lisävetä. Putkiojan rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta olisi muutoin voimassa, mitä 2 momentissa säädetään.

13 §. Kulkuväylät ja johtolinjat. Pykälässä säädettäisiin eri tahojen rakentamis- ja kunnossapitovastuista tilanteessa, jossa ojitus edellyttää ojan tekemisestä maantien, yksityisen tien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken kohdalla. Nykyisen vesilain 6 luvun 33 ja 34 §:ssä säädetään osapuolten vastuista tehtäessä oja maantien, rautatien, muun kiskoradan tai yksityisen tien alitse. Vastaavallaisia ongelmia voi kuitenkin aiheutua ojan tekemisestä myös kaapeleiden ja kaasuputken kohdalla, minkä vuoksi sääntelyn soveltamisalaa ehdotetaan tältä osin laajennettavaksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ojittaja voi vaatia ojan tekemistä yleisen tien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken alitse, kaapelin tai kaasuputken siirtämistä taikka tien poikki johtavan puron tai ojan suurentamista, milloin se on tarpeen ojituksen suorittamiseksi. Kaapelilla ja kaasuputkella tarkoitettaisiin tässä yhteydessä yleistä tarvetta palvelevia johtoa. Ojan sijoittamista kiinteistökohtaista tarvetta palvelevan johdon alueelle arvioitaisiin 9 §:n säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rakentamis- ja kunnossapitovastuiden jakaantumisesta hankkeesta vastaavan ja infrastruktuurin omistajan kesken. Ojittajan olisi suoritettava kustannuksellaan edellä tarkoitettuun toimenpiteeseen liittyvä ojan kaivaminen tai vesiuoman suurentaminen. Infrastruktuurin omistaja puolestaan vastaisi sillan tai rummun tekemisestä ja kunnossapidosta taikka kaapelin tai kaasuputken siirtämisestä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta 2 momentissa tarkoitettuun infrastruktuurin omistajan vastuuseen. Infrastruktuurin omistajalla ei olisi velvollisuutta ryh-

tyä 2 momentissa yksilöityihin toimiin, jos näistä aiheutuvat kustannukset nousevat kohtuuttoman suuriksi ojituksesta saavutettavaan hyötyyn verrattuna. Infrastruktuurin omistaja olisi kuitenkin tällaisessa tilanteessa velvollinen korvaamaan tarpeellisenä pidettävästä maan kuivattamisen estymisestä aiheutuvan edunmenetyksen. Korvausvelvollisuutta ei olisi, jos edunmenetyks olisi korvattu jo aiemmin esimerkiksi infrastruktuurin sijoittamisen yhteydessä tie- tai lunastustoimituksessa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vastuiden jakautumisesta tehtäessä oja yksityisen tien kohdalle. Vastuu uuden sillan tai rummun tekemisestä tai olemassa olevien rakenteiden muuttamisesta kuuluisi ojituksesta vastaavalle. Sillan tai rummun kunnossapitäminen kuuluisi tienpitäjälle.

14 §. Toisen ojan käyttäminen muuhun kuin maan kuivattamiseen. Pykälässä säädettäisiin oikeudesta käyttää toisen ojan veden johtamiseen muussa tarkoituksessa kuin maan kuivattamiseksi. Jäteveden käsite vesilain 10 luvussa on kattanut kaiken nesteenä käytetyn ja käytöstä poistettavan veden. Jäteveden johtamisesta säädetään edelleen tietyiltä osin vesilain 10 luvussa, vaikka jätevesistä aiheutuvan pilaamisen sääntely on pääosin siirretty vesilain ympäristönsuojelulakiin. Sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että jäteveden ja viemärin käsitteistä säädettäisiin ympäristönsuojelulaissa ja ojituslukuun sisällytetään tarpeelliset jäteveden johtamista koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi antaa oikeuden johtaa vettä muussa kuin 9 §:n mukaisessa kuivatustarkoituksessa toisen ojan, jos se veden tarkoituksenmukaisen johtamisen vuoksi on tarpeen eikä maanomistaja tai muu, jolla on oikeus ojan käyttämiseen, anna tähän suostumustaan. Jäteveden johtaminen saattaa edellyttää ympäristönsuojelulain 28 §:n nojalla myös ympäristölupaa. Jos asia liittyisi ympäristölupa-asiaan, oikeuden myöntäisi kuitenkin ympäristönsuojelulain 31 §:ssä tarkoitettu lupaviranomainen.

Jätevesien puhdistamisvaatimukset ovat jatkuvasti kiristyneet, minkä seurauksena jätevesien haitalliset vaikutukset ovat vähentyneet. Jätevedet sisältävät silti edelleen kuiva-

tusvesiä enemmän haitallisia ainesosia, minkä vuoksi jätevesien johtamiselle on asetettava kuivatusvesien johtamiseen verrattuna pidemmälle menevät vaatimukset. Oikeuden antamisen yleisenä edellytyksenä olisi pykälän 2 momentin mukaan se, että jäteveden johtamisesta ei aiheutuisi kohtuutonta haittaa. Haittaa arvioitaisiin objektiivisesti ojan alueen omistajan ja muiden haitankärsijöiden kuten naapurikiinteistön omistajien näkökulmasta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että jätevedettä ei saisi ilman omistajan suostumusta johtaa ojassa, joka kulkee toiselle kuuluvan erityiseen käyttöön otetun alueen kautta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin jäteveden johtamisen toteuttamistavasta sekä ojan rakentamis- ja kunnossapitovastuusta. Jätevedettä toisen ojan johtava olisi velvollinen suorittamaan muun kuin kuivatusveden johtamisesta aiheutuvat ojan suurentamis-, kunnostamis- ja kunnossapitotyöt. Hanke tulisi toteuttaa siten, että veden johtamisesta ei aiheutuisi kohtuullisin kustannuksin välttävää vahinkoa tai haittaa. Tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettu viranomainen voisi antaa määräyksiä työn suorittamisesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa 3 momentissa tarkoitetuista ojan kunnostamistoimenpiteistä aiheutuisi hyötyä muullekin kuin 1 momentin nojalla vettä toisen ojan johtavalle. Tällaisen hyödynsaajan velvollisuudesta osallistua toimenpiteistä johtuviin kustannuksiin sekä menettelystä osallistumisesta määrättäessä olisi vastaavasti voimassa, mitä ojituksesta säädetään.

15 §. Ojitussuunnitelman laatiminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 6 luvun 11 §:n tavoin velvollisuudesta laatia ojitussuunnitelma. Ojitussuunnitelma olisi laadittava aina, kun asia on 3 §:n mukaan käsiteltävä aluehallintovirastossa tai 4 §:n mukaan ojitustoimituksessa. Lisäksi ojitussuunnitelma tulisi laatia muulloinkin, jos asian laatu tai laajuus sitä edellyttää. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi happamilla sulfaattimailla tapahtuvat ojitukset, joissa kuivatusvesien johtamiseen on niiden happamuuden ja niiden mahdollisesti sisältämien metallien korkeiden pitoisuuden vuoksi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ojitussuunnitelman keskeisestä sisällöstä. Ojitussuunnitelman tulee sisältää tiedot hankkeesta ja sen toteuttamistavasta, kuivatussyvyydestä, selvitys hankkeesta saatavasta hyödystä ja arvio hankkeen vaikutuksista. Ojitussuunnitelma on teknisluonteinen asiakirja, jonka vaatimuksista tulisi säätää yksityiskohtaisesti valtioneuvoston asetuksella. Valtuussäännöksen nojalla voitaisiin lisäksi antaa tarkempia säännöksiä kuivatussyvyyden määrittämisestä ja kuivatusalueen jakamisesta osittelualueisiin. Nykyisen vesilain 6 luvun 18 §:n mukainen säännös kuivatusalueen jakamisesta osittelualueisiin voitaisiin siten jatkossa sisällyttää uuden lain nojalla annettavaan valtioneuvoston asetukseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi ojitussuunnitelmassa määriteltävästä kuivatussyvyydestä. Ojitussuunnitelmassa kuivatussyvyyttä määrättäessä olisi otettava huomioon maan laatu, kaltevuussuhteet ja kuivatusstarve. Pykälässä ei säädettäisi kuivatussyvyydestä yhtä yksityiskohtaisesti kuin voimassa olevan vesilain 6 luvun 15 §:ssä, mutta lähtökohtana kuivatussyvyyden määrittämiselle olisi peltoalueella jatkossakin salaojitusvyvyys.

Vastuu ojitussuunnitelman laatimisesta kuuluu pykälän 3 momentin mukaan ojituksen toteuttajalle, joka käytännössä olisi hankkeesta vastaava tai yhteisöojituksessa ojitustoimitusta hakenut hyödynsaaja. Hakijoiden laatimien ojitussuunnitelmien taso on ollut vaihteleva ja toimitusinsinöörit ovat joutuneet täydentämään suunnitelmia lain vaatimusten täyttymiseksi. Pykälässä ehdotetaan sen vuoksi nimenomaisesti säädettäväksi, että lupaviranomaisen tai toimitusmiehen tulee tarkastaa hakijan laatima suunnitelma ja tehdä siihen tarpeelliset muutokset. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 19 luvun 2 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi nykyisen vesilain 19 luvun 1 §:n 3 momentin tapaan viranomaisen velvollisuudesta hankkia viran puolesta ojitussuunnitelma. Lupaviranomaisen tai toimitusmiehen olisi huolehdittava ojitussuunnitelman hankkimisesta, jos ojitustoimituksessa olisi 1 momentin mukaan päätettävä ojitussuunnitelmasta eikä hakija tai muu hyödynsaaja ole esittänyt toimitus-

miehelle tätä suunnitelmaa. Hakijan tulisi lähtökohtaisesti liittää ojitussuunnitelma toimitushakemuksen liitteeksi tai esittää se viimeistään toimituskokouksessa. Mikäli suunnitelmaa ei ole esitetty toimituskokouksessa, tulisi toimitusmiehen kehottaa hakijaa toimittamaan ojitussuunnitelma kohtuullisessa ajassa. Jos suunnitelmaa ei toimitettaisi, tulisi toimitusmiehen huolehtia suunnitelman hankkimisesta. Lupaviranomaisessa käsiteltävän asian osalta tämä merkitsisi sitä, että ojitussuunnitelman puuttuessa hakemuksesta lupaviranomaisen tulisi kehottaa hakijaa täydentämään hakemustaan. Jos hakija ei kehoituksesta huolimatta toimita ojitussuunnitelmaa, tulisi lupaviranomaisen hankkia tämä viran puolesta.

Ojitussuunnitelman hankkiminen on varsin usein jäänyt toimitusmiehen tehtäväksi. Menettely poikkeaa hankkeesta vastaavalta yleensä ympäristöasioissa edellytettävästä selvitysvelvollisuudesta, mutta ojitusasioiden laatu ja osapuolten asiantuntemus huomioon ottaen tällainen käytäntö ehdotetaan säilytettäväksi. Tapauskohtaisesti ratkaistavaksi jäisi, laatiiko viranomainen suunnitelman itse vai teetetäänkö suunnitelma ulkopuolisella asiantuntijalla. Suunnitelman laatimisen kustannuksista vastaisi kummassakin tapauksessa 39 §:n mukaan hakija.

16 §. *Ojitussuunnitelman vahvistaminen.* Pykälässä säädettäisiin ojitussuunnitelman vahvistamismenettelystä, ojitussuunnitelman oikeusvaikutuksista ja ojituksen toteuttamisen määräajasta. Ojitussuunnitelma voitaisiin nykyisestä laista poiketen vahvistaa joko ojitustoimituksessa tai lupaviranomaisessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ojitusasiassa vahvistettavista asiakirjoista. Aluehallintoviraston tai ojitustoimituksen tulisi vahvistaa ojitussuunnitelman lisäksi hankkeen kustannusarvio ja kustannusten osittelu sisältävä jakoluettelo.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ojitustoimituksessa ratkaistavassa asiassa päätökseen liitettävistä määräyksistä. Nämä koskisivat hankkeen toteuttamista, sen vaikutusten tarkkailua sekä hankkeen toteuttamisen määräaika. Lupaviranomaisessa ratkaistavaan ojitusasiaan nämä säännökset tulisivat sovellettavaksi 3 luvun säännösten perusteella.

Vahvistettu ojitussuunnitelma antaa hankkeesta vastaavalle oikeuden ryhtyä ojitukseen ja käyttää toisen aluetta tähän tarkoitukseen suunnitelman mukaisesti. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Ojitusta toimeenpantaessa saattaa kuitenkin käydä ilmi, että ojitus olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa suunnitelmasta poikkeavalla tavalla esimerkiksi ympäristöllisten tai muiden haittojen vähentämiseksi. Sen vuoksi ojitusta toimeenpantaessa suunnitelmasta tulisi tarvittaessa voida vähäisessä määrin poiketa sitä muuttamatta, jos tämä ei merkittävästi vaikuttaisi kustannuksiin ja ojituksesta saatavaan hyötyyn.

17 §. Osallistuminen yhteiseen ojitukseen. Pykälässä säädettäisiin hyötyä saavan maanomistajan oikeudesta ja velvollisuudesta osallistua yhteiseen ojitukseen vastaavasti kuin vesilain 6 luvun 13 §:ssä. Hyödynsaajalla olisi pykälän 1 momentin mukaan aina oikeus osallistua ojitukseen ja vaatia ojituksen toteuttamista niin, että siitä ojituksen alkuperäistä tarkoitusta muuttamatta ja ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä tulee suurin mahdollinen hyöty hänenkin maalleen.

Yhteistä ojitusta koskevien säännösten tarkoituksena on, että ojituksesta hyötyä saavat vastaavat tasapuolisesti hankkeesta aiheutuvista kustannuksista. Pykälän 2 momentin mukaan yhteisestä ojituksesta hyötyä saavat olisivat kenen tahansa hyödynsaajan vaatimuksesta velvollisia ottamaan osaa yhteiseen ojitukseen.

18 §. Ojitussuunnitelma yhteistä ojitusta varten. Pykälässä säädettäisiin ojitussuunnitelman laajuudesta yhteisessä ojituksessa. Pykälän 1 momentin mukaan ojitussuunnitelmaa ei tulisi vahvistaa laajempaan kuin se on tarpeen ojituksen toimeenpanemiseksi aktiiviosakkaiden osalta. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 14 §:ää. Ojitussuunnitelman laajuus määräytyisi siis aktiiviosakkaiden ojitustarpeen mukaan. Yhteisessä ojituksessa tehtävä jako aktiivi- ja passiiviosakkaisiin vaikuttaa erityisesti osakkaiden oikeuteen esittää erilaisia vaatimuksia, mutta myös heihin kohdistuvaan maksuvelvollisuuteen.

Aktiiviosakas ei 2 momentin mukaan voisi enää ojitustoimituksen loppukokouksen jälkeen muuttua passiiviosakkaaksi luopumalla hankkeesta. Poikkeuksena tästä olisi tilanne,

jossa kaikki aktiiviosakkaat luopuvat vaatimasta ojitusta. Nykyisen vesilain 6 luvun 14 §:n nojalla päätöstä ojitussuunnitelmasta ei saa myöskään tehdä, jos kaikki aktiiviosakkaat tekisivät yhteisestä ojituksesta sopimuksen kenenkään vaatimatta suunnitelmasta päättämistä. Tämä säännös on kuitenkin ollut osittain ristiriidassa nykyisen vesilain 6 luvun 11 §:n kanssa, minkä vuoksi se ehdotetaan poistettavaksi. Ojitussuunnitelman sisällöstä aktiiviosakkaat voisivat edelleen kuitenkin varsin vapaasti sopia haluamalla tavalla.

19 §. Vastuu kustannuksista. Pykälässä säädettäisiin ojitus- ja kunnossapitokustannusten jakamisesta hyödynsaajien kesken. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 6 luvun 17 §:ää vastaavasti siitä, mitkä kaikki kustannukset luetaan ojituksen kustannuksiin. Näitä ovat menot hankkeen suunnittelemisesta, asian käsittelystä ja varojen hankkimisesta hankkeeseen, ojitusyhteisön asioiden hoidosta ojitustyön päättymiseen saakka, työn suorittamisesta sekä ojituksesta aiheutuvan edunmenetyksen korvaamisesta samoin kuin muut edellä sanottuihin rinnastettavat, ojituksesta aiheutuvat kustannukset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kustannusten jaossa hyödynsaajien kesken noudatettavasta peruseriaatteesta vastaavasti kuin nykyisen vesilain 6 luvun 19 §:ssä. Jokainen ojituksen hyödynsaaja olisi velvollinen ottamaan osaa ojituskustannuksiin suhteellisesti sen hyödyn mukaan, jonka yhteinen ojitus tuottaa hänen maalleen. Hyödynsaajalle määrättävien kustannusten enimmäismäärästä eräissä tilanteissa säädettäisiin kuitenkin erikseen 21 §:ssä. Hyödynsaajan velvollisuus osallistua kustannusten kattamiseen voisi koskea kuitenkin vain niitä kustannuksia, jotka johtuvat kuivatusalueen tai osittelualueen maiden kuivattamisesta 15 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kuivatusyvyvyyteen. Halutessaan hyödynsaajat voisivat sopia kustannusten jaosta myös toisin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kunnossapitokustannusten jakamisesta hyödynsaajien kesken. Kunnossapitokustannukset voitaisiin erityisestä syystä jakaa toisin kuin varsinaiset ojituskustannukset. Tällainen erityinen syy voisi perustua olosuhteiden muut-

tumiseen tai hyödynjaossa myöhemmin havaittavaan epätarkkuuteen. Lisäksi hyödynsaaja tulisi vapauttaa osallistumisesta kunnossapitokustannuksiin, jos yhteinen oja uuden ojan tekemisen tai olosuhteiden muun muutoksen vuoksi tulisi hänelle kokonaan hyödyttömäksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin ojituskustannusten jakamisesta silloin, kun kuivatusalue olisi jaettu osittelualueisiin ja jonkin osittelualueen asema olisi sellainen, ettei yhteisen ojan tekeminen siihen olisi tarpeen toisen osittelualueen kuivattamista varten. Tällöin olisi erikseen ojituskustannuksia ositeltaessa määrättävä, miltä osin ja missä suhteessa tällaisen osittelualueen hyödynsaajat ovat velvollisia ottamaan osaa koko kuivatusalueen kustannuksiin.

20 §. Hyödynsaajien yhteisvastuu. Pykälässä säädettäisiin kustannusvastuun jakautumisesta siinä tilanteessa, että yksittäinen hyödynsaaja ei maksa hänelle kuuluvaa kustannusosuutta. Pykälän 1 momentin mukaan muut hyödynsaajat olisivat tällöin velvolliset suorittamaan sanotun osuuden ojituksesta saamansa hyödyn mukaisessa suhteessa.

Jos maksunsa laiminlyöneeltä sittemmin saataisiin perityksi hänen osuutensa, olisi varat tilitettävä osuuden aikanaan suorittaneille samassa suhteessa kuin he ovat vastanneet osuuden suorittamisesta. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan vesilain 6 luvun 19 §:n 2 momenttia.

21 §. Kustannusten enimmäismäärä. Pykälässä säädettäisiin hyödynsaajalle määrättävien kustannusten enimmäismäärästä eräissä tilanteissa. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 6 luvun 21—23 §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin aktiiviosakkaan vastuun ylärajasta. Kun yhteisojituksen eräänä tavoitteena on tarjota hyödynsaajille kustannustehokas kuivatusratkaisu, ei voida pitää hyväksyttävänä, että yksittäisen osakkaan vastuu ojituksen kustannuksista voisi nousta suuremmaksi kuin hänen alueensa kuivattaminen erillisenä ojituksena tulisi maksamaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin passiiviosakkaalle määrättävien kustannusten enimmäismäärästä ja maksuajan pituudesta. Passiiviosakas olisi velvollinen ottamaan osaa ojituksen kustannuksiin enintään hänen

maidensa ojituksesta saamaa hyötyä vastaavalla määrällä. Lisäksi passiiviosakkaalle voitaisiin ojitussuunnitelman vahvistamisen yhteydessä antaa viranomaisen päätöksellä enintään kymmenen vuoden pituinen määräaika kustannusosuutensa maksamiseen. Osakas olisi kuitenkin tällöin velvollinen suorittamaan maksamatta olevalle määrälle vuosittain korkoa, jonka suuruus määräytyisi korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaisesti.

22 §. Ojitusyhteisö. Pykälässä säädettäisiin siitä, milloin yhteistä ojitusta varten tulee perustaa 12 luvun mukainen vesioikeudellinen yhteisö eli ojitusyhteisö. Ojitusyhteisö vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 25 §:ssä tarkoitettua ojitusyhtiötä. Yhteisösääntelyn tarkoituksena on taata ojituksesta vastuullisen tahon säilyminen kiinteistöjen omistajanvaihdoksista huolimatta. Yhteisön jäsenyys perustuisi ojituksesta hyötyvän kiinteistön omistajuuteen.

Yhteisö tulisi perustaa, jos hyödynsaajia on vähintään kolme ja yksi tai useampi 1 momentissa luetelluista edellytyksistä täyttyy. Yhteisö tulisi perustaa, jos ojitus edellyttää lupaviranomaisen lupaa tai jos sopimusta yhteisestä ojituksesta ei saada aikaan. Sääntely muuttuisi voimassaolevaan vesilain säännöksiin verrattuna, joiden mukaan yhtiö voidaan perustaa jo kahden hyödynsaajan ojitushankkeissa. Yhteisön perustaminen kahden hyödynsaajan välille, jotka eivät keskenään pääse sopimukseen ojituksen toteuttamisesta, ei kuitenkaan yksinkertaista hyödynsaajien välisten erimielisyyksien ratkaisua. Tämän vuoksi ojitusyhteisön perustaminen rajattaisiin niihin tilanteisiin, joissa hyödynsaajia on vähintään kolme. Lisäksi yhteisö tulisi 3 kohdan mukaan perustaa myös silloin, jos joku hyödynsaajista vaatii yhteisön perustamista ja sitä on ojituksen toteuttamista, ojen kunnossapitoa tai muiden ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten pidettävä tarpeellisenä. Hyödynsaajat voisivat siten 3 kohdan nojalla vaatia yhteisön perustamista myös aikaisemmin toteutetun ojituksen kunnossapitoa varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta vaatia ojitusyhteisöä perustettavaksi. Valvontaviranomaisen oikeus vaatia ojitusyhtiön perustamista on

nykyisen lain nojalla ollut jossain määrin epäselvä, minkä vuoksi säännöksiä ehdotetaan tältä osin selvennettäviksi. Valvontaviranomainen voisi vaatia ojitussyhteisön perustamista, milloin se olisi tarpeen ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten ja 1 momentissa yhteisön perustamiselle säädetyt edellytykset täyttyisivät. Yhteisön perustaminen voisi olla tarpeen ojitukseen liittyvien vastuusuhteiden selkeyttämiseksi, yhteisön kunnossapito- ja muiden velvoitteiden asianmukaiseksi järjestämiseksi tai muiden erityisten syiden vuoksi.

23 §. Ojitussyhteisön jäsenet. Ojitussyhteisön jäseniä olisivat lain nojalla kaikki hyödynsaajat eli hyötyä saavien kiinteistöjen omistajat. Säännös vastaisi nykyisen vesilain mukaista käytäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädetään yhteisöön myöhemmin hyväksyttävästä uudesta jäsenestä. Yhteisön tulisi kokouksen päätöksellä hyväksyä jäseneksi se, joka myöhemmin haluaa johtaa vettä ojitussyhteisön toimesta tehtyyn yhteiseen ojaan, jos hänen voidaan katsoa saavan ojituksesta hyötyä. Kokouksessa, jossa hänet hyväksytään yhteisön jäseneksi, olisi määrättävä hänen osuutensa ojituskustannuksista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kuivatusalueen kiinteistöjaotuksessa tapahtuneen muutoksen vaikutuksesta hyödynsaajien vastuusuhteisiin. Ehdotetun säännöksen mukaan kuivatusalueella suoritettussa kiinteistötoimituksessa muodostetun uuden kiinteistön omistajasta tulisi ojitussyhteisön jäsen siltä osin kuin kiinteistön aluetta sisältyy kuivatusalueeseen. Uuden omistajan jäsenyys ojitussyhteisössä sekä hänen osuutensa kustannuksista tulisi vahvistaa yhteisön kokouksessa. Säännös vastaisi vakiintunutta oikeuskäytäntöä.

24 §. Ojitussyhteisön perustaminen ja säännöt. Pykälässä säädettäisiin ojitussyhteisön perustamisesta. Ojitussyhteisö olisi perustettava ojitusasiana ojitustoimituksessa tai aluehallintovirastossa käsiteltäessä, jolleivät jäsenet sopisi toisin. Viranomaisen olisi hyväksyttävä yhteisön säännöt, valittava ensimmäiset toimitsijat sekä määrättävä jäsenten osuudet ojituskustannuksista ja äänivallasta, jos nämä eivät sisälly ojitussuunnitelmaan.

Ojitussyhteisön perustamisesta vesiyhteisörekisteriin tehtävistä merkinnöistä säädettäisiin 12 luvussa. Ojitussyhteisö katsottaisiin syntyneeksi, kun se on merkitty vesiyhteisörekisteriin. Jo ennen rekisteriin merkitsemistä toimitsijat voisivat toimia yhteisön lukuun hyödynsaajien sopimukseen perustuvien tai ojitustoimituksessa hyväksytyjen sääntöjen nojalla. Tällöin toimitsijat tulisivat ensi vaiheessa sopimusten osapuoliksi.

25 §. Päätöksenteko ojitussyhteisössä. Pykälässä säädettäisiin päätöksenteosta ojitussyhteisössä. Kullakin jäsenellä olisi yhteisössä 1 momentin mukaan sellainen äänivalta, joka vastaa ojitussuunnitelmassa hänen maksettavakseen määrätyn osuuden suhdetta ojituskustannuksiin. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 26 §:ää.

Päätökset kokouksessa tehtäisiin yksinkertaisella ääntenemmistöllä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuitenkin hankkeen raukeamista koskevan päätöksen tekemiselle asetavista erityisedellytyksistä. Päätös raukeamisesta voitaisiin tehdä kokouksessa vain, jos kokouskutsussa olisi ilmoitettu asian käsiteltäväksi ottamisesta ja päätöstä kannattaisivat kaikki läsnä olevat aktiiviosakkaat.

26 §. Ojitussyhteisön purkautuminen. Tällä hetkellä on lukuisia ojitusyhtiöitä, joiden toiminta on käytännössä loppunut. Ojitussyhteisön purkautumista ei ole nykyisessä vesilaissa säännelty selkeästi. Lakiin ehdotetaan sen vuoksi lisättäväksi tätä koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset veden johtamiseen käytettyjen ojien tilasta. Tavoitteena on, että ojitushankkeessa käytetyt uomat saatettaisiin luonnontilaisen kaltaiseen tilaan. Keinotekoisien uomien osalta ei ole käytännössä mahdollista saavuttaa luonnontilaa, vaan tavoitteena tulisi olla sellainen luonnontilaisen kaltainen uoma, johon pyrkimistä olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää järkevänä. Jos ojat eivät kunnossapidon pitkäaikaisen laiminlyönnin seurauksena ole kehittyneet tällaiseen tilaan, tulisi ennen ojitussyhteisön purkautumista määrätä tämän tavoitetilan saavuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä. Tällaisena toimenpiteenä voisi tulla kyseeseen esimerkiksi peratusta pu-

ronuomasta poistettujen kivien palauttaminen uomaan.

Ojitusyhteisön purkautumista koskeva asia olisi käsiteltävä ojitustoimituksessa. Asian käsittelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä 12 luvun 19 §:ssä säädetäisiin vesioikeudellisen yhteisön purkautumisesta. Yhteisön purkamisen ei 12 luvun 19 §:n mukaan tulisi kysymykseen niin kauan kuin yhteisöllä on vastuita. Ojitusyhteisön vastuut liittyvät keskeisesti ojien kunnossapitoon. Ojitusyhteisön vastuun ojista voidaan katsoa päättyvän, kun ojat ovat muuttuneet luonnontilaisen kaltaisiksi. Riittävänä voidaan pitää myös, jos toimenpitein on luotu edellytykset, että vedenjohtamiseen käytetyt uomat voivat ajan kuluessa kehittyä tällaisiksi.

27 §. Jäseniltä perittävät maksut. Pykälässä säädetäisiin ojitusyhteisön jäseniltä perittävistä maksuista nykyisen vesilain 6 luvun 29 ja 31 §:ää vastaavasti. Pykälän 1 momentin mukaan ojitusyhteisön jäsenen velvollisuus suorittaa ojituskustannusten kattamiseksi maksuja perustuisi yhteisön kokouksen päätökseen. Päätös perustuisi toimitsijoiden tai viranomaisen laatimaan tarkistettuun jakoluetteloon.

Toimitsijat olisivat pykälän 2 momentin perusteella velvolliset esittämään yhteisön kokouksen hyväksyttäväksi tarkistetun jakoluettelon, jossa hyödynsaajien maksuosuudet olisi yksilöity ottaen huomioon ojituksen toteuttamistavassa mahdollisesti tapahtuneet muutokset. Toimitsijat voisivat joko itse laatia tarkistetun luettelon tai teettää sen viranomaisella tai asiantuntijalla. Alustavaan jakoluetteloon perustuvaa kustannusten jako olisi oikaistava, jos ojituksesta jäsenille aiheutuvan hyödyn jakaantumisen havaittaisiin huomattavasti poikkeavan siitä arviosta, jonka mukaan jäsenten osuus yhteisössä aikaisemmin oli määrätty. Samoin olisi meneteltävä, jos ojitusyhteisöön hyväksyttäisiin uusi jäsen.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin ojitusyhteisöön hyväksyttävän uuden osakkaan velvollisuudesta osallistua ojituksen kustannuksiin. Nykyisen vesilain aikana on voinut käydä niin, että kiinteistötoimituksen kautta muodostuneen uuden kiinteistön omistaja on saanut tiedon ojitusyhtiön osakkuudesta vasta jakoluettelon mukaisen perinnän yhteydessä.

Tätä ei voida pitää oikeusturvan kannalta hyväksyttävänä. Uuden osakkaan velvollisuus osallistua kustannuksiin alkaisi siitä hetkestä, kun yhteisön kokous on todennut hänen osakkuutensa yhteisöön. Jos samassa kokouksessa päätettäisiin myös maksuosuuksien suuruudesta, voitaisiin tällöin myös hänelle määrätä osuuttaan vastaava maksu. Tiedonkulun varmistamiseksi säännökseen ehdotetaan sisällytettäväksi nimenomainen säännös velvollisuudesta antaa kiinteistön uudelle omistajalle erikseen tieto sanotusta kokouksesta. Panttioikeudesta ennen kiinteistöjoutuksen muutosta maksettavaksi tulleiden kustannusten osalta säädetäisiin 30 §:ssä. Momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi tätä koskeva viittaussäännös.

Pykälän 4 momentin mukaan osakkaan maksuosuus voitaisiin periä yhteisön kokouksen hyväksymän jakoluettelon perusteella ja tarvittaessa 18 luvun 13 §:n nojalla siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos maksua ei joltakin jäseneltä saataisi perityksi, vastaisivat muut osakkaat maksun suorittamisesta siten kuin 20 §:ssä säädetään.

28 §. Ennakkomaksut. Ennakkomaksujen periminen perustuisi pykälän 1 momentin mukaan yhteisön kokouksessa tehtävään päätökseen. Ennakkomaksujen jakautumisessa osakkaiden kesken tulisi perusteena lähtökohtaisesti pitää alustavaa jakoluetteloa, mutta yhteisön kokous voisi päättää toisenlaisestakin maksujen määräytymisperusteesta. Ennakkomaksuvelvollisuuden piiriin kuuluisivat ainoastaan aktiiviosakkaat.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin osakkaan velvollisuudesta maksaa viivästyneelle ennakkomaksulle korkolain mukaista viivästytkorkoa. Yhteisön kokous voisi kuitenkin päättää alhaisemmasta korkokannasta.

29 §. Muilta hyödynsaajilta perittävät maksut. Pykälässä säädetäisiin muilta kuin ojitusyhteisön jäseniltä perittävistä maksuista. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 30 §:ää. Ojituksesta voi aiheutua hyötyä muullakin tavoin kuin kiinteistön kuivatustilanteen parantumisena. Ojitus saattaa esimerkiksi hyödyttää yksittäisen kiinteistönomistajan laitteiden käyttöä tai parantaa vedenottoa, lisätä vesivoimaa tai mahdollistaa tieyhteyden ojituksen yhteydessä tehtävää

patoa myöten. Ojitusyhteisön jäsenyys perustuu ojituksesta koituvaan kuivatukselliseen hyötyyn, eivätkä muut hyödynsaajat sen vuoksi voisi olla yhteisön jäseniä.

Hyödynsaajien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ei voida kuitenkaan pitää asianmukaisena, että ojituksesta hyötyä saavien ei tulisi osallistua ojituksesta aiheutuviin kustannusten kattamiseen. Sen vuoksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että tällainen hyödynsaaja voitaisiin ojitussyhteisön vaatimuksesta velvoittaa osallistumaan ojituksen kustannuksiin. Ulkopuolisen hyödynsaajan maksun suuruuden tulisi määräytyä samanlaisin perustein kuin passiivosakkaan. Tällainen hyödynsaaja tulisi voida velvoittaa maksamaan ojitussyhteisölle kohtuullinen ja enintään hänelle tulleen hyödyn arvoa vastaava summa.

Koska asiassa on kysymys muuhun kuin kuivatukseen perustuvasta hyödystä ja tapauskohtaisesta arvioinnista, tulisi hyödynsaajan velvollisuudesta osallistua ojituksen kustannuksiin päättää viranomaismenettelyssä. Luontevimmin tämäntyyppisen kysymyksen arviointi tapahtuisi ojitustoimituksessa, joka tulisi vireille ojitussyhteisön hakemuksesta. Maksuosuuden perimisestä olisi soveltuvin osin voimassa, mitä maksujen perimisestä yhteisön osakkaalta säädetään.

30 §. Kiinteistöpankki. Pykälässä säädettäisiin ojituksesta hyötyä saavaan kiinteistöön ojituskustannusten kattamiseksi kohdistuvasta panttioikeudesta ja siitä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin tehtävistä merkinnöistä. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 6 luvun 31 a §:ää.

Kiinteistöpankkioikeuden syntymisen edellytyksenä on, että maksuosuus ilmoitetaan kirjaamisviranomaiselle kirjattavaksi siten kuin maakaaren 20 luvussa säädetään. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin ne kustannukset, joiden maksamisen vakuudeksi ojitussyhteisö voisi saada kiinteistöpankkioikeuden. Hyödynsaajan kiinteistö olisi 1 momentin mukaan panttina 16 §:ään perustuvasta kustannusosuudesta, 29 §:n nojalla ojitustoimituksessa määrättävästä kustannusosuudesta sekä kunnossapitokustannusosuuksista ja muista ojitustoimituksen päättymisen jälkeen syntyvistä ojituksesta johtuvista kustannusosuuksista sekä niiden koroista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin viranomaisten velvollisuudesta ilmoittaa 1 momentissa tarkoitetuista kustannusosuuksista kirjaamisviranomaiselle lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin merkitsemistä varten. Jos tähän ratkaisuun haettaisiin muutosta, tulisi päätöksen tehneen viranomaisen ilmoittaa tästä seikasta kirjaamisviranomaiselle. Päätöksen tehneen viranomaisen tulisi lisäksi toimittaa kirjaamisviranomaiselle tieto lainvoiman saaneesta ratkaisusta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yhteisön toimitsijoiden velvollisuudesta ilmoittaa kirjaamisviranomaiselle kustannusosuuksista, jotka perustuvat yhteisön kokouksessa tehtyyn päätökseen. Toimitsijoiden tulisi ilmoittaa myös myöhemmin pidetyssä kokouksessa hyväksytyt muutokset kustannusosuuksiin. Vastaavasti toimitsijoiden tulisi ilmoittaa 12 luvun 17 §:n mukaisen moitteen johdosta tehdyistä muutoksista kustannusosuuksiin.

31 §. Ojitustoimituksen vireilletulo. Pykälässä säädettäisiin ojitustoimituksen vireilletulosta vastaavasti kuin nykyisen vesilain 19 luvun 1 ja 2 §:ssä. Toimitusta tulisi 1 momentin mukaan hakea kirjallisesti valtion valvontaviranomaiselta. Valtion valvontaviranomaisen tulisi antaa määräys toimituksen suorittamiseen, mikäli 4 §:ssä säädetyt edellytykset ovat käsillä. Toimitus tulisi vireille toimitusmääräyksen antamisella.

Valtion valvontaviranomaisen on toimitusmääräyksessä määrättävä ojitustoimituksen suorittava toimitusmies, jonka tulee olla virkavastuulla toimiva toimihenkilö. Hän voisi olla valtion valvontaviranomaisen tai lupaviranomaisen palveluksessa oleva riittävän asiantuntemuksen omaava virkamies. Ojitustoimituksessa ratkaistavien asioiden luonne huomioon ottaen toimitusmies olisi tehtävässään itsenäinen ja riippumaton suhteessa määräyksen antaneeseen viranomaiseen ja varsinaiseen työnantajaansa nähden. Momenttiin ehdotetaan lisäksi sisällytettäväksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä toimitusmiehen pätevyysvaatimuksista.

Toimitusinsinööriä kutsuttaisiin jatkossa toimitusmieheksi. Toimitusinsinööri viittaa insinöörikoulutuksen suorittaneeseen henkilöön, mutta toimitusinsinöörinä on voinut toimia muunkin kuin insinöörikoulutuksen

saanut henkilö. Toimitusmies tarkoittaisi jatkossa toimituksesta vastaavaksi nimettyä henkilöä eikä enää uskottua miestä.

Toimitusmiehen olisi 2 momentin mukaan yleensä kutsuttava kaksi uskottua miestä suorittamaan toimitusta. Uskotut miehet kutsutaisiin kiinteistötoimituksia varten valituista uskotuista miehistä hankkeen vaikutusalueen kunnissa. Uskotuille miehille ei ehdoteta vesilainissa säädettyä erityisiä pätevyysvaatimuksia. Uskotuja miehiä kutsuttaessa tulisi mahdollisuuksien mukaan kiinnittää huomiota heidän perehtyneisyyteensä vesitalousasiin.

Ojitustoimituksissa käsiteltävien ojitusten laajuus sekä käsiteltävien asioiden laatu voivat vaihdella huomattavasti. Tähän nähden ei voida pitää perusteltuna, että uskottuja miehiä olisi käytettävä aina kaikissa toimituksissa. Tämän vuoksi laissa ehdotetaan säädettyväksi, että uskottuja miehiä käytettäisiin jatkossa ainoastaan laajoissa tai uskottujen miesten asiantuntemusta muutoin edellyttävissä ojitushankkeissa. Uskottujen miesten käyttämisestä päättäisi toimitusmies. Asianosaisten sitä vaatiessa uskotut miehet tulisi kuitenkin aina määrätä.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin nykyisen vesilain 19 luvun 3 §:n tavoin useita kuivatusalueita koskevien ojitusasioiden käsittelemisestä samassa ojitustoimituksessa. Ojitusasioiden yhdessä käsitteleminen saattaa tehostaa ojitusasioiden käsittelyä sekä parantaa niiden ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta. Asioiden yhdessä käsittelemisestä ei kuitenkaan saa aiheutua ojituksen hyödynsaajille haittaa. Edellytyksenä asioiden yhdessä käsittelemiselle olisi sen vuoksi se, että siitä ei aiheudu viivytystä tai muuta haittaa.

32 §. *Lupaviranomaisessa käsiteltävä ojitus.* Pykälässä säädetäisiin toimitusmiehen velvollisuudesta ohjata ojituksesta vastaava hakemaan hankkeelle tarvittaessa lupaviranomaisen lupaa. Pykälä vastaisi pääosin nykyisen vesilain 19 luvun 5 §:ää. Kaikki lupaa edellyttävät hankkeet eivät kuitenkaan enää 4 §:n mukaan vaatisi ojitustoimitusta. Tämän vuoksi 1 momentissa viitattaisiin yleisemmin lupaviranomaisen lupaa edellyttäviin hankkeisiin.

Pykälän 2 momentin säädetäisiin lupaviranomaisen velvollisuudesta liittää lupahakemukseen toimituksessa laadittu tai siellä esitetty ehdotus ojitussuunnitelmaksi, jos asia saataan lupaviranomaisen ratkaistavaksi.

33 §. *Toimituskokous.* Toimituskokous on ojitustoimituksen päätöksentekomenettely, jossa on käsiteltävä kaikki ojitustoimitukseen kuuluvat asiat. Näitä ovat muun muassa päättäminen ojitussuunnitelmasta, hankkeen kustannusarviosta sekä kustannusosuuksien jakautumisesta.

Ojitusasian käsittelyssä lupaviranomaisessa noudatetaan lain 11 luvun hakemusmenettelyä koskevia säännöksiä, jotka eivät tunne toimituskokousta vastaavaa menettelyä. Mikäli asiaa ei saada riittävissä määrin selvitettyä kirjallisen menettelyn lisäksi tarkastuksin ja suullisen todistelun vastaanottamisella, tulisi lupaviranomaisen määrätä asiassa hankittavaksi erityistä selvitystä siten kuin 11 luvun 16 §:ssä säädetään.

Laissa ei säädetäisi enää erikseen alkukokouksesta. Ojitustoimituksessa voitaisiin tarpeen mukaan pitää toimituskokous tai erilliset toimitus- ja loppukokoukset. Ojitustoimituksessa olisi kuitenkin 1 momentin mukaan aina pidettävä toimituskokous. Jos kaikki toimituksessa käsiteltävät asiat voidaan käsitellä yhdessä kokouksessa, ei tarvetta erilliselle loppukokoukselle ole. Kokous tulisi pitää ojitettavan alueen läheisyydessä siten, että asianosaisilla on mahdollisuus saapua kokoukseen lausumaan käsityksensä asiasta. Kokousta voitaisiin tarvittaessa jatkaa eri paikoissa tai eri päivinä.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin toimitukseen kutsuttavista asianosaisista ja niistä viranomaisista, joille tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ojitushankkeesta. Toimitusmiehen olisi kutsuttava toimituskokoukseen ne, joiden oikeutta tai etua ojitusasia saattaa koskea. Toimitusmiehen olisi lisäksi varattava valtion valvontaviranomaiselle, kalatalousviranomaiselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tilaisuus lausunnon antamiseen. Jos hankkeen vaikutukset ulottuvat useamman kunnan alueelle, on tilaisuus varattava kunkin kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

34 §. *Loppukokous.* Pykälässä säädetäisiin erillisen loppukokouksen pitämisestä ojitus-

toimituksessa. Ojituslaitoksessa tulisi pitää kaksi erillistä kokousta samoin edellytyksin kuin nykyisen vesilain 19 luvun 4 ja 8 §:ssä säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan toimituskokouksen lisäksi erillinen loppukokous olisi pidettävä, jos toimituksessa on tarpeen päättää ojitussuunnitelmasta eikä hakemukseen sisälly asianmukaista suunnitelmaa tai kysymys on 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla vesioloihin vaikuttavasta ojituksesta.

Ojituksen toteuttaminen saattaa edellyttää lupaviranomaisen myöntämää poikkeusta 2 luvun 11 §:n eräiden vesiluontotyyppien suojelua koskevista säännöksistä. Ojituslaitoksessa ratkaistavat kysymykset huomioidaan ottaen hakijan olisi tarkoituksenmukaista hakea toiminnan edellyttämä poikkeus ennen ojitusta koskevan asian ratkaisemisesta ojitustoimituksessa. Tilanteiden erilaisuuden vuoksi laissa ei kuitenkaan ehdoteta säädetäväksi, että näissä tilanteissa olisi aina pidettävä erillinen loppukokous.

Pykälän 2 momentin mukaan loppukokous olisi pidettävä, kun toimitusmiesten ehdotus ojitussuunnitelmaksi on valmistunut. Muutoin loppukokouksen pitämiseen sovellettaisiin, mitä edellä 33 §:ssä säädetäisiin toimituskokouksesta.

35 §. Kokouksesta ilmoittaminen. Pykälässä säädetäisiin ojitustoimituksen toimitus- ja loppukokouksesta ilmoittamisesta vastaavasti kuin nykyisen vesilain 19 luvun 7 §:ssä. Kokouksista olisi 1 momentin mukaan julkisesti kuulutettava vähintään neljatoista päivää aikaisemmin niissä kunnissa, joiden alueella ojituksen vaikutukset ulottuvat. Samassa ajassa olisi lisäksi toimitettava kappale suunnitelmaa 33 §:n 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille ja asianomaiseen kuntaan yleisesti nähtävänä pidettäväksi. Ojitustoimituksen kokouksesta tulisi lisäksi ilmoittaa asianosaisille tiedossa olevalla postiosoitteella lähetetyllä kirjeellä.

Jos ojitustieto koskisi myös järjestäytymätöntä osakaskuntaa, noudatettaisiin osakaskunnalle tiedottamisessa lain 11 luvun yleisiä säännöksiä. Pykälän 2 momentti sisältäisi tätä koskevan viittaussäännöksen.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin poikkeamisesta 1 ja 2 momentissa säädetystä me-

nettelystä merkitykseltään vähäisissä sekä sellaisissa ojitusasioissa, joissa säännönmukainen tiedoksianto ei asian luonteen vuoksi olisi tarpeen. Tällöin tieto kokouksista voitaisiin antaa muulla tavoin tai jättämällä kokoukseen ilmoittamatta, jos asia ei vaikuta muiden oikeuteen tai etuun.

36 §. Päätös ojitussuunnitelmasta. Ojitustoimituksessa olisi toimituskokouksen tai loppukokouksen tultua pidetyksi annettava päätös. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin ojitustoimituksessa annettavan päätöksen sisällöstä vastaavasti kuin voimassa olevan vesilain 19 luvun 9 §:n 1 momentissa. Päätöksen tulisi sisältää ojitussuunnitelma, ratkaisu tehdyistä muistutuksista ja vaatimuksista, tarvittavat määräykset ojituksen toimeenpanosta ja ojan kunnossapidosta, arvio ojituskustannuksista, laskelma kustannusten jakaantumisesta, määräykset ojituksesta aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta ja laskelma ojitustoimituksen kustannuksista ja niiden korvaamisesta valtiolle.

Ojitushankkeen toteuttaminen saattaa edellyttää lupaviranomaisen 2 luvun 11 §:n nojalla myöntämää poikkeusta eräiden vesiluontotyyppien suojelusta. Sen vuoksi 2 momentissa säädetäisiin, että ojitustoimituksen päätöstä ei saa antaa ennen kuin lupaviranomainen on ratkaissut poikkeusta koskevan asian.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin lupaviranomaisessa ratkaistavan ojitustalon päätöksen sisällöstä. Lupaviranomaisen päätöksen tulee sisältää samat ratkaisut kuin ojitustoimituksessa annettavan päätöksen. Näiden lisäksi lupaviranomaisen päätökseen saattaa liittyä 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettu poikkeus ja 3 luvun 2 §:n mukainen lupa. Näiden päätösten sisältövaatimuksista ja niihin liitettävistä määräyksistä on voimassa, mitä niistä muualla tässä laissa säädetään.

37 §. Ojitustoimituksen päätöksen antaminen. Pykälässä säädetäisiin ojitustoimituksen päätöksen antamiselle asetetusta määräajasta ja tiedon antamisesta päätöksestä vastaavasti kuin voimassa olevan vesilain 19 luvun 9 §:n 2 momentissa. Päätös olisi 1 momentin mukaan annettava 30 päivän kuluessa toimituskokouksesta tai loppukokouksesta, jollei valtion valvontaviranomainen erityisistä syistä pidennä tätä aikaa. Päätös, johon on hallintolain 47 §:n mukaan liitettävä valitusosoitus,

annettaisiin valtion valvontaviranomaisen ilmoitustaululle asetettavassa kuulutuksessa mainittuna päivänä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin päätöstä koskevista erityistiedoksiannoista. Päätöksestä olisi ilmoitettava asianosaisille tiedossa olevalla postiosoitteella. Hakijalle päätös on toimitettava alkuperäisenä. Jäljennös päätöksestä olisi lähetettävä sitä pyytäneelle asianosaiselle sekä asianomaisten kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille, valtion valvontaviranomaiselle ja kalatalousviranomaiselle.

Jos ojitusasia on käsitelty lupaviranomaisessa hakemusasiana, noudatetaan päätöksen antamisessa ja tiedottamisessa 11 luvun säännöksiä.

38 §. Ojituksen johdosta suoritettava tilusjärjestely. Pykälässä säädettäisiin ojituksen johdosta suoritettavasta tilusjärjestelystä. Tilusjärjestelystä on säädetty tarkemmin vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetussa laissa (451/1988). Nykyisen vesilain 19 luvun 5 a §:n mukainen ojituslaitoksen ja tilusjärjestelyn suhde on käytännössä osoittautunut varsin hankalaksi, sillä säännöksen nojalla sama hanke on saatanut olla useita kertoja käsiteltävänä sekä ojitus- että tilusjärjestelytoimituksissa. Menettelyä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että se olisi yksinkertaisempi ja vastaisi lupaviranomaisissa yleisesti noudatettavaa käsitteilyjärjestystä.

Ojitussuunnitelmasta päätetään 5 luvun 16 §:n mukaan ojitustoimituksessa tai lupamenettelyssä. Kun ojitussuunnitelma on saanut lainvoiman, päätöksentekijän tulisi ehdotuksen mukaan toimittaa se asianomaiselle maanmittaustoimistolle. Mikäli maanmittaustoimisto toteaa tilusjärjestelyn saattavan tulla kysymykseen, sen on annettava edellä mainitun tilusjärjestelyä koskevan lain 4 §:n mukaisesti määräys tilusjärjestelytoimitukseen. Edellytykset tilusjärjestelyn suorittamiselle ratkaisevat toimitusmiehet tilusjärjestelyä koskevan lain 1 ja 4 §:n mukaisesti.

Tilusjärjestelyn tarpeellisuutta, toimituksen edellytyksiä ja toimituksessa suoritettavia toimenpiteitä voitaisiin ryhtyä arvioimaan jo ojitushankkeen toteuttamisen aikana. Päätöksiä tilusjärjestelytoimenpiteistä ei kuitenkaan olisi syytä tehdä ennen ojitushankkeen valmistumista, jolloin vasta lopulta hankkeen

yksityiskohtainen toteuttamistapa on tiedossa.

39 §. Ojitustoimituksen kustannukset. Pykälässä säädettäisiin ojitustoimituksesta valtiolle aiheutuneiden kustannusten perimisestä. Ojitustoimitusten kustannuksista vastaisi toimituksen hakija. Myös niissä tilanteissa, joissa ojitustoimitus on ollut tarpeen tien tai rakennelman alitse johtuvan putken sijoittamiseksi, vastaisi toimituksen hakija kustannuksista.

Pykälä vastaisi voimassa olevan vesilain 21 luvun 10 §:ää. Ojitustoimituksen kustannuksiin luettaisiin pykälän 1 momentin mukaan kokousten pitämisestä aiheutuneet kustannukset sekä uskotuille miehille ja avustavalle henkilöstölle suoritettavat palkkiot. Korvaus toimitusmiehen päiväraha- ja matkakustannuksista tulisi kuitenkin suorittaa valtion varoista.

Jos hakija on jättänyt ojitussuunnitelman hankkimisen lupaviranomaisen tai ojitustoimituksen tehtäväksi taikka jos hakijan tai muun hyödynsaajan esittämä suunnitelma vaatii huomattavaa täydentämistä, tulisi hakijan 2 momentin mukaan suorittaa myös siitä valtiolle aiheutuneet kustannukset. Maksun suuruuden perusteista säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Toimitusmies voisi tarvittaessa vaatia suoritettavaksi ennakkomaksua ojitustoimituksen kustannuksista. Asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin 18 luvun 12 §:n 3 momentin säännöksiä.

6 luku **Keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen**

1 §. Soveltamisala. Keskivedenkorkeuden pysyvään muuttamiseen liittyy muihin vesilain mukaisiin hanketyyppeihin nähden eräitä sääntelyllisiä erityispiirteitä. Keskivedenkorkeutta nostettaessa maa-alueetta muuttuu vesialueeksi ja keskivedenkorkeutta alennettaessa vesialuetta muuttuu maa-alueeksi. Molemmissa tilanteissa vesialueen raja on määrättävä vastaamaan muutoksen jälkeistä vedenkorkeutta.

Vedenkorkeuden muutos vaikuttaa vesialueen ja ranta-alueen käyttämiseen ja tapauskohtaisesti varsin laajaan asianosaisten joukkoon. Keskivedenkorkeuden pysyvästä muuttamisesta saattaa aiheutua paitsi hankkeen toteuttajalle myös muille tahoille hyötyä. Vesilakiin on vanhastaan sisällytetty säännökset tiettyjen hanketyyppien osalta osallistumisvastausta, eli hyödynsaajan velvollisuudesta laissa säädettyjen edellytysten täytyessä osallistua hankkeesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen.

Keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista koskevat vesitaloushankkeet ovat sellaisia, ettei niitä kyetä ohjaamaan yksinomaan vesilain yleisin säännöksin. Keskivedenkorkeuden muuttamista koskevaan lukuun ehdotetaan sen vuoksi sisällytettäväksi täydentävät säännökset hankkeen toteuttamisedellytyksistä.

Pykälässä määriteltäisiin luvun soveltamisalaksi järven tai lammien keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen sitä alentamalla tai nostamalla. Keskivedenkorkeudella tarkoitettaisiin 1 luvun 5 §:n tavoin pitkän aikavälin laskennallista keskiarvoa.

Keskivedenkorkeuden nostamisena ei pidetä uuden vesialueen muodostamista kuten tekoaltaan tai lammikon rakentamista taikka uuden uoman tekemistä. Sen sijaan näin muodostetun vesistön myöhempään keskivedenkorkeuden pysyvään muuttamiseen sovellettaisiin tämän luvun säännöksiä.

Luvun soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin hankkeet, joissa puututaan vedenkorkeuksiin muuttamatta keskivedenkorkeutta ja siirtämättä vesialueen rajaa. Monissa vesistön käyttöedellytyksien parantamiseen tähtäävissä vesitaloushankkeissa saatetaan pyrkiä muuttamaan vain keskiyli- ja keskialivedenkorkeuksia. Tällaiset hankkeet eivät siis kuuluisi luvun soveltamisalaan, vaikka ne toteuttamistavaltaan ja osin vaikutuksiltaan muistuttavatkin keskivedenkorkeuden pysyvään muuttamiseen tähtääviä hankkeita. Tällaisiin hankkeisiin sovellettaisiin lain yleisiä säännöksiä kuten nykyisinkin, ellei kyse ole 7 luvun tarkoittamasta säännöstelystä. Vesilain yleisiä säännöksiä sovellettaisiin myös luvun soveltamisalaan kuuluviin hankkeisiin siltä osin kuin luvussa ei olisi toisin säädetty. Näin esimerkiksi 3 luvun luvanvaraisuutta ja

lupaharkintaa koskeva sääntely tulisi sovellettavaksi myös keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista tarkoittaviin hankkeisiin.

Vesilain mukaisista hanketyypeistä ojituksella, säännöstelyllä ja vesivoiman hyödyntämisellä on osin samantyyppisiä vaikutuksia kuin keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavilla hankkeilla. Näistä vesilain hanketyypeistä säädetään omilla luvuissaan, mikä todettaisiin selvyuden vuoksi pykälän 1 momentissa.

Soveltamisalamääritelmän mukaan luvun soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät pengerryksivatukset ja joen perkaukset. Nämä hankkeet kuuluvat järjestelyn käsitteen kautta nykyisen lain 7 luvun soveltamisalaan silloinkin, kun niiden yhteydessä ei alenneta keskivedenkorkeutta. Tällaisissa yleensä tulvasuojelua palvelevissa hankkeissa tulisi edelleen olla mahdollista velvoittaa kaikki hyödynsaajat osallistumaan hankkeeseen. Tämän vuoksi 2 momentissa säädettäisiin erikseen 7, 10 ja 11 §:n soveltamisesta myös sellaisiin rantojen pengerryksiin ja joen perkauksiin, joiden yhteydessä ei puututa keskivedenkorkeuteen.

2 §. *Keskivedenkorkeuden alentamisesta tai nostamisesta saatava yksityinen hyöty.* Pykälässä säädettäisiin yksityisen hyödyn määrittämisestä nosto- ja laskuhankkeissa. Säännös perustuisi nykyisin järjestelyssä muun muassa 7 luvun 3 ja 4 §:n viittaussäännösten kautta sovellettavaan vesilain 6 luvun 16 §:ään, jota on tarkistettu vastaamaan uusia säännöksiä.

Yksityisellä hyödyllä ei tarkoiteta tässä hankkeen lupaharkintaan liittyvässä intressivertailussa huomioon otettavia yksityisiä hyötyjä, vaan yksityisen hyödyn määrittäminen muodostaa perusteen käyttöoikeuksien perustamiselle ja kustannusten oikeudenmukaiselle jakautumiselle. Säännös ei määrittäisi hankkeen toteuttamisedellytyksiä eikä millään tavalla rajoittaisi intressivertailussa huomioon otettavia hyötyjä.

Yksityisenä hyötynä pidettäisiin vesialueen tai rantakiinteistön käyttöarvon nousua siinä tarkoituksessa, johon sitä käytetään tai olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää. Näin määriteltyä yksityistä hyötyä voisivat siten saada maa- tai vesialueen omistajat taikka yhteisen alueen osakkaat mukaan

lukien hankkeesta mahdollisesti syntyvän vesijätön osakkaat. Säännöksen mukaisessa yksityisten hyötyjen arvioinnissa lähtökohtana olisi objektiivinen hyöty. Säännös ottaisi huomioon myös rantakiinteistön tai vesialueen käyttötarkoituksen muutokset, mutta vain rajallisesti. Hyötyjä arvioitaessa tulisi siten ottaa huomioon alueen arviointihetken mukainen käyttö sekä keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavan hankkeen jälkeinen todennäköinen pääasiallinen käyttö. Tämä voisi tilanteesta riippuen olla esimerkiksi maa- tai metsätalous taikka virkistyskäyttö. Epävarmoja tulevaan käyttöön liittyviä odotuksia ei sen sijaan voitaisi ottaa hyötyjen arvioinnissa huomioon.

Kuivatushyötyjen arvioimista koskeva vesilain soveltamiskäytäntö on varsin vakiintunut. Keskivedenkorkeuden nostamista tarkoittavien hankkeiden hyötyjen arviointi on kehittynyt hankkeiden yleistymisen myötä, mutta soveltamiskäytäntö on edelleen jossain määrin vaihtelevaa. Maanmittauslaitos kehittää yleisesti kiinteistöjen arviointimenetelmiä ja on julkaissut oppaita sekä ranta-alueiden arvosta ja hinnanmuodostuksesta että virkistysarvosta.

3 §. Luvanhakija. Vesilaissa ei yleisesti ottaen asetettaisi rajoituksia sille, kuka voi hakea lain mukaista vesitalouslupaa. Pykälässä ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi luvanhakukompetenssista keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavissa hankkeissa. Erityisesti keskivedenkorkeuden nostohankkeissa on ajateltavissa, että hanketta lähtee ajamaan paikallinen asukasyhdistys tai muu tilapäinen yhteenliittymä, josta jäsenet voivat halutessaan vapaasti erota. Ääritapauksissa tämä voisi johtaa koko yhdistyksen purkautumiseen. Tämän vuoksi on tarpeellista varmistaa, että luvanhaltijaksi osoitetaan sellainen taho, joka pystyy vastaamaan hankkeista aiheutuvista velvoitteista myös tulevaisuudessa.

Hakijana voisi ensinnäkin olla hankkeesta yksityistä hyötyä saava eli käytännössä rantakiinteistön tai vesialueen omistaja taikka vesialueen yksittäinen osakas. Käytännössä yksittäinen kiinteistönomistaja tai vesialueen osakas voisi olla halukas toimimaan yksin hakijana ja ottamaan hankkeen kokonaan vastattavakseen lähinnä silloin, kun hänen

omistamansa alue kattaisi huomattavan osan kyseessä olevan järven ranta-alueesta tai hänen osuutensa yhteiseen vesialueeseen olisi vastaavasti merkittävä.

Hakijana voisi olla myös osakaskunta tai hyödynsaajien tämän lain nojalla muodostama yhteisö. Tältä osin pykälä kytkeytyisi luvun 9 ja 10 §:ssä säädettyyn velvollisuuteen perustaa hanketta varten lain mukainen vesioikeudellinen yhteisö aina silloin, kun luvanhakijoita on useampi kuin yksi. Kytkemällä luvan hakeminen vesilain mukaiseen yhteisöön tai yhteisen vesialueen osakaskuntaan varmistettaisiin, että hankkeesta vastaavan yhteisön jäsenpohja on jatkuvasti riittävä hankkeesta aiheutuvien velvoitteiden hoitamista ajatellen. Pelkästään osakaskunnan varaan luvanhakua ei jätettäisi, koska monessa tapauksessa keskivedenkorkeuden nostamisesta hyötyä saavat rannanomistajat eivät ole osakaskunnan jäseniä. Osakaskunnan alue on myös usein suhteellisen laaja ja käsittää useita vesistöjä, jolloin hankkeen kohteena olevan vesistön merkitys voi olla osakaskunnan enemmistölle vähäinen. Nostettava vesialue saattaa myös kuulua usealle eri osakaskunnalle. Tämän vuoksi luvanhakijana voisi olla myös vesilain tarkoittama yhteisö.

Hakijana voisi pykälän mukaan olla myös asianomainen valtion viranomainen tai kunta. Yleensä lasku- ja nostohankkeiden toteutuksesta vastaavat yksityiset toimijat. Valtion toimiminen hakijana rajoittuisi niihin poikkeuksellisiin tilanteisiin, jossa hanke on yleisen edun vaatima. Koska valtiolla tai kunnalla kuitenkin saattaa joissain tilanteissa olla intressi osallistua hankkeisiin, ei niiden oikeutta luvanhakuun ole syytä erityisesti rajata. Kunnan viranomaisten toimivalta hakemusten tekemiseen perustuu kunnallisoikeudellisiin säädöksiin, eikä sitä ole tarpeen määritellä vesilaissa. On lisäksi huomattava, että luvanhakijan henkilö ei ratkaise sitä, onko hanketta pidettävä yleisen tarpeen mukaisena. Yleisen tarpeen edellyttämälle hankkeelle voidaan myöntää lupa, vaikka hakijana ei olisikaan julkisyhteisö.

4 §. Keskivedenkorkeuden muuttamisen erityiset edellytykset. Pykälässä säädettäisiin keskivedenkorkeuden lasku- ja nostohankkeiden erityisistä edellytyksistä, jotka siis täydentävät vesilain 3 luvun yleisiä luvan

myöntämisedellytyksiä. Luvan myöntämisen erityisillä edellytyksillä turvattaisiin yksittäisten rantakiinteistöjen oikeuksia sekä yleisiä luonnonsuojelullisia intressejä. Erityiset edellytykset eivät koskisi yleisen tarpeen vaatimia hankkeita. Näissä hankkeissa omaisuuden suoja otetaan huomioon korvaus- ja lunastusmenettelyssä.

Pykälän 1 kohta liittyisi 5 §:n mukaiseen suostumusmenettelyyn, jolla helpotettaisiin nostohankkeiden toteuttamista. Yksityisiä etuja suojaava säännös on tarpeen tasapainottamaan lupaharkintatilannetta ja turvaamaan yksittäisten kiinteistönomistajien oikeuksia. Esimerkiksi laajasti kannatettu hanke saattaa olla yksittäisen kiinteistönomistajan näkökulmasta ei-toivottu, jos hänen kiinteistönsä alavuuden vuoksi muuttuisi huomattavan suurelta osin vesialueeksi. Lupaharkintaa ei voida sen vuoksi perustaa yksinomaan yleiseen intressivertailuun.

Vaikka vesitaloushankkeen toteuttajan velvollisuus korvata hankkeesta aiheutuvat haitat ohjaa osaltaan toteuttamaan hankkeet haittoja minimoivalla tavalla, tulee haittojen välttämistä koskevan periaatteen sisältyä myös luvan myöntämisedellytyksiin. Säännös muodostaisi luvanmyöntämisesteen, josta kuitenkin voitaisiin poiketa haitankärsijän suostumuksella. Lisäksi ehdotuksen 13 luvun 12 §:ään sisältyisi rannanomistajan asemaa turvaava, nykyisen vesilain 11 luvun 7 §:n kaltainen säännös koko kiinteistön lunastusvelvollisuudesta, jos jäljelle jäävän osan käyttämiselle aiheutuu hankkeesta huomattavaa pysyvää haittaa. Tämä huomioon ottaen käsillä olevaa säännöstä ei tulisi tulkita laajemmin kuin mitä perustuslain turvaaman omaisuuden suojan toteutuminen edellyttää, jotta se ei tarpeettomasti estäisi keskivedenkorkeuden nostohankkeita.

Säännöksellä pyritään turvaamaan ensisijaisesti ympärivuotista asuinkäyttöä tai vapaa-ajan käyttöä muiden intressien jäädessä otettavaksi huomioon säännönmukaisessa intressivertailussa.

Pykälän 2 kohdan erityisten luonnonsuojelullisten arvojen heikentämistä koskevan kiellon taustalla on voimassa olevan vesilain 7 luvun 3 §:n 2 momentin järven kokonaan kuivattamisen kieltö. Kielto koskisi myös keskivedenkorkeuden nostohankkeita, joista

saattaa aiheutua erityisten luonnonsuojeluarvojen tuhoutumista esimerkiksi arvokkaan kosteikon muuttuessa vesialueeksi. Kielto koskisi vain erityisiä luonnonsuojeluarvoja. Säännös ei koskisi pelkästään vesialueen erityisiä luonnonarvoja, vaan kattaisi myös ranta-alueiden erityiset luonnonarvot. Muiden luonnonsuojeluarvojen huomioon ottaminen hankkeen toteuttamisessa perustuisi lain yleisiin säännöksiin.

5 §. Alueen omistajien suostumus. Vesialueen omistajien suostumuksesta keskivedenkorkeuden laskemista tarkoitettavaan hankkeeseen säädetään nykyisen vesilain 7 luvun 3 §:n 3 momentissa. Säännöksen mukaan muiden edellytysten lisäksi hankkeelle on saatava kirjallinen suostumus vesialueen omistajilta, jotka edustavat vähintään kahta kolmasosaa vesialueesta. Keskivedenkorkeuden nostamista tarkoitettavia hankkeita koskevaa vastaavaa säännöstä vesilaissa ei nykyisin ole. Tämän vuoksi hankkeen toteuttajalta on nykyisin edellytetty vesilain 2 luvun 7 §:n 1 momentin nojalla pysyvää käyttöoikeutta vähintään puoleen veden alle jäävään alueeseen. Kirjallista suostumusta ei ole pidetty riittävänä. Tämä on vaikeuttanut sellaisten nostohankkeiden toteuttamista, joita ei ole pidetty yleisen tarpeen vaatimana. Näissä tilanteissa hankkeiden toteuttaminen on käytännössä edellyttänyt hakijoiksi ilmoittautuneiden piirin laajentamista siten, että vesilain 2 luvun 7 §:n 1 momentin mukainen edellytys on täyttynyt.

Keskivedenkorkeuden nostamista koskevaa sääntelyä ja sitä koskevaa oikeuskäytäntöä on eri yhteyksissä arvosteltu tarpeettoman tiukaksi ja nostamishankkeiden toteuttamista vaikeuttavaksi. Tämä johtuu osin siitä, että keskivedenkorkeuden nostamista ei ole voimassaolevassa laissa asetettu keskivedenkorkeuden laskemisen tavoin erityisasemaan. Vedenkorkeuden nosto voi liittyä vesivoiman hyödyntämiseen, vedenhankintaan ja eräisiin muihinkin vesitaloushankkeisiin. Useimmiten keskivedenkorkeuden nostaminen liittyy vesistön kunnostamista koskevaan hankkeeseen. Arviolta kaksi kolmannesta vedenkorkeuden nostoista on viime vuosina tehty vesistön tilan ja kalaston elinolojen parantamiseksi. Pykälän 2 ja 3 momenteissa ehdotetut lainsäädännön muutokset mahdollistaisivat

tarpeellisessa määrin järvien kunnostustarpeuksissa tehtävien keskivedenkorkeuden nostohankkeiden toteuttamisen.

Keskivedenkorkeuden laskuhankkeissa noudatetun kaltaisen järjestelyn omaksuminen myös nostoihin helpottaisi hankkeiden toteuttamista. Pelkästään tai pääasiallisesti yksityistä etua palvelevat hankkeet tulisi toteuttaa asianosaisten yhteisymmärryksessä. Laajasti kannatettujen ja yleistä merkitystä omaavien hankkeiden toteuttamisen ei kuitenkaan tulisi kaatua yksittäisten rannanomistajien vastustukseen. Edellä mainituin perustein pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että myös muut kuin yleiseltä kannalta tärkeää tarkoitusta varten tarpeelliset keskivedenkorkeuden muuttamista tarkoittavat hankkeet voitaisiin toteuttaa määräenemmistön suostumuksella. Määräenemmistövaatimus asetettaisiin kuitenkin varsin suureksi.

Alueen omistajien suostumuksesta säädettäisiin keskivedenkorkeuden lasku- ja nostohankkeiden osalta erikseen pykälän 1 ja 2 momentissa. Osuus laskettaisiin molemmissa tilanteissa alueiden pinta-alasta sen vuoksi, että pinta-alaperusteinen laskenta on yksinkertaisempaa ja selkeämpää kuin alueen jyvitettyyn arvoon perustuva laskenta. Nostohankkeissa vaihtoehtona 2 momentin mukaisille suostumuksille olisi hakijan omistusoikeus tai pysyvä käyttöoikeus enemmän kuin puoleen veden alle jääviin alueisiin.

Nykyisen vesilain vesistön järjestelyä koskevan 7 luvun 7 §:n 2 momentti syrjäyttää yhteisalue lain ja edellyttää, että kukin osakas päättää itsenäisesti osallistumisestaan hankkeeseen. Tällainen säännös ei ole yhteisalue lain päätöksentekojärjestelmän mukainen, minkä vuoksi siitä ehdotetaan luovuttavaksi. Yhteisen alueen osakaskunnan päätös tulisi tehdä yhteisalue lain 15 §:n 2 momentissa säädetyssä järjestyksessä. Yhteisomistuksessa olevan kiinteistön osalta noudatettaisiin mitä laissa eräistä yhteisomistussuhteista (180/1958) omistajien päätäntävällän käytämisestä säädetään.

Pykälän 3 momentti sisältäisi poikkeuksen 1 ja 2 momentin vaatimuksiin silloin, kun kyse on 2 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitusta yleisen tarpeen vaatimasta hankkeesta tai hankkeen tarkoitus on yleiseltä kannalta tärkeä. Tällaiset keskivedenkorkeuden lasku-

ja nostohankkeet voitaisiin toteuttaa kannatuksesta riippumatta. Poikkeus koskisi vain edellä tarkoitettuja suostumuksia, ei hankkeen muita toteuttamisedellytyksiä.

Momentissa käytetty käsite "yleiseltä kannalta tärkeä tarkoitus" olisi jonkin verran laajempi kuin yleisen tarpeen käsite. Säännöksen tarkoittamia hankkeita tai yleistä tarkoitusta ei tyhjentävästi voida määritellä, vaan asia on ratkaistava tapauskohtaisesti. Säännöksessä on lueteltu esimerkkeinä eräitä hankkeita, joihin säännöstä voitaisiin soveltaa. Tällaisia ovat mm. tulvasuojelua tai yhdyskunnan vedenhankintaa, vesistön virkistyskäyttöä tai luonnonsuojelua palvelevat hankkeet. Virkistyskäyttöä palvelevilla hankkeilla tarkoitetaan yksittäisten kiinteistöjen omistajia yleisempiä, kuten esimerkiksi kunnan virkistyskäyttötarpeita. Rannanomistajien virkistysintressit kuuluisivat pääsääntöisesti 1 ja erityisesti 2 momentin soveltamisalaan.

6 §. Käyttöoikeus toisen alueeseen. Pykälässä säädettäisiin keskivedenkorkeuden nostamishankkeeseen liittyvästä käyttöoikeuden perustamisesta. Myönnettäessä lupa keskivedenkorkeuden nostamista tarkoittavalle hankkeelle tulee samassa yhteydessä perustaa hakijalle hankkeen toteuttamisen edellyttämät käyttöoikeudet. Käyttöoikeus tulee perustaa niihin veden alle jääviin alueisiin, joita hakija ei omista tai hänellä ei ennestään ole pysyvää käyttöoikeutta. Näitä alueita ovat alueet, joiden osalta kiinteistön omistaja on antanut suostumuksensa veden nostamiseksi sekä ne veden alle jäävät alueet, joiden omistajilta suostumusta ei ole saatu.

Keskivedenkorkeuden nostamista tarkoittavissa hankkeissa käyttöoikeuden perustaminen kytkeytyisi hankkeelle myönnettävään lupaan. Jos lupa hankkeelle myönnetään, saa hankkeesta vastaava samalla päätöksellä hankkeen toteuttamisen edellyttämän käyttöoikeuden toisen alueeseen. Käyttöoikeuden perustamisen edellytyksiä ei siten arvioitaisi 2 luvun 12 ja 13 §:n vaatimusten valossa. Erityissäännös ei heikentäisi käyttöoikeuden kohteena olevien kiinteistöjen omistajien oikeusasemaa, koska 4 ja 5 §:n keskivedenkorkeuden nostamishanketta koskevat luvan myöntämisedellytykset asettavat osin pidemmälle menevät vaatimukset käyttöoikeu-

den myöntämiselle kuin 2 luvun 12 ja 13 §. Muilta osin hankkeen toteuttamisen edellyttämien käyttöoikeuksien perustamiseen sovellettaisiin 2 luvun 12 ja 13 §:ää. Käyttöoikeuden perustamisesta määrättäisiin korvaus normaaliin tapaan.

7 §. Osallistuminen keskivedenkorkeuden alentamisen kustannuksiin. Nykyisen vesilain pääsäännön mukaan luvan hakija vastaa kaikista hankkeen kustannuksista. Tästä poiketen nykyisen vesilain 6, 7 ja 8 luvussa säädetään mahdollisuudesta laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä velvoittaa myös muut hankkeesta hyötyä saavat osallistumaan hankkeen kustannuksiin. Pykälässä säädettäisiin siitä, missä tilanteissa muut kuin luvan hakija voivat olla velvollisia osallistumaan keskivedenkorkeuden alentamista tarkoittavaan hankkeen kustannuksiin.

Osallistumisesta keskivedenkorkeuden alentamisen kustannuksiin säädetään nykyisen vesilain 7 luvun 3 §:n 1 momentissa sekä 4 ja 8 §:ssä. Lupa hankkeelle voidaan myöntää, jos järjestelyhankkeen kannattajat edustavat yli puolta siitä saatavan yksityisen hyödyn arvosta. Tällöin hankkeesta hyötyä saavat ovat velvollisia ottamaan osaa hankkeen kustannuksiin. Ehdotetun pykälän 1 momentti vastaisi sisällöllisesti voimassaolevaa lakia.

Hyödyllä tarkoitettaisiin 2 §:ssä määriteltyä yksityistä hyötyä. Näin hyödynsaajina tulisivat kyseeseen maa-alueen tai vesijätön omistajat tai osakkaat laskuhankkeen vaikutusalueella. Käytännössä kyse voi olla osittain samoista henkilöistä, joiden suostumusta edellytetään 5 §:n 1 momentissa. Koska pykälän tarkoitus poikkeaa 5 §:stä, siinä käytettäisiin suostumuksen sijasta nykyisen lain mukaista termiä kannatus. Kannatus voisi ilmetä siten, että luvan hakijoina olisivat useat hyödynsaajat yhteisesti tai muulla tavalla todistettavasti.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin kustannusten jaon ja hyödynsaajan kiinteistöön kohdistuvan panttioikeuden osalta ojitusta koskeviin 5 luvun 19, 20 ja 30 §:ään. Elleivät hyödynsaajat sopia toisin, tulisi hankkeen kustannukset siten jakaa suhteellisesti kullekin koituvan hyödyn mukaan.

Pykälän 3 momentti pohjautuisi nykyisen lain 7 luvun 12 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään hankkeesta muuta etua kuin 2 §:ssä tarkoitettua yksityistä hyötyä saavan velvelli-

suudesta osallistua hankkeen kustannuksiin. Vastaava säännös sisältyisi myös ojitusta koskevan 5 luvun 29 §:ään. Nykyisestä laista poiketen säännöksen soveltamisala rajattaisiin keskivedenkorkeuden laskuhankkeissa vain niihin 1 momentissa tarkoitettuihin tapauksiin, joissa hankkeen kannattajat edustavat yli puolta hankkeesta saatavasta yksityisestä hyödystä. Lisäksi momentissa edellytettäisiin vastaavasti kuin nykyisessä laissa, että saadun edun tulisi olla huomattava. Nykyisen lain 7 luvun 12 §:n 2 ja 3 momentteja vastaavia säännöksiä ei tarpeettomina ehdoteta otettava uuteen lakiin. Ehdotetun momentin mukaan kustannuksiin osallistumisesta tulisi aina määrätä lupapäätöksen yhteydessä. Jos tällaista määräystä voisi hakea myöhemmin, se käytännössä merkitsisi sitä, että hanke suunnitelma on ollut puutteellinen.

8 §. Osallistuminen keskivedenkorkeuden nostamisen kustannuksiin. Pykälässä säädettäisiin muiden kuin hakijan velvollisuudesta osallistua keskivedenkorkeuden nostohankkeen kustannuksiin kertaluonteisena suorituksena. Nykyisessä laissa ei ole tältä osin säännöksiä eikä hankkeesta hyötyä saavia siten ole mahdollista velvoittaa osallistumaan kustannuksiin. Sen sijaan hankkeesta vesistön virkistyskäyttöarvon parantumisen kautta hyötyneille rantakiinteistöjen omistajille on tullut määrätä korvauksia veden alle jäävästä maa-alueesta.

Säännöksen nojalla keskivedenkorkeuden nostohankkeista seuraava kiinteistön arvonnousu voitaisiin ottaa huomioon joko velvoittamalla hakija osallistumaan keskivedenkorkeuden nostamisen kustannuksiin tai vähentämällä hänelle maksettavan korvauksen määrää enintään hankkeen hänelle tuottamaa hyötyä vastaavalla määrällä.

Hyötyä saavan osallistumisvelvollisuus olisi kertaluontoinen ja rajautuisi hankkeen toteuttamisen kustannuksiin. Hyötyä saava ei siten olisi samaan tapaan velvollinen osallistumaan hankkeeseen kuin ojituksessa tai keskivedenkorkeuden laskuhankkeissa 7 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Hyötyä saava ei siten olisi velvollinen esimerkiksi osallistumaan hankkeen toteuttamiseen ja kaikkien luvanhaltijalle kuuluvien velvoitteiden jakamiseen.

Osallistumisesta nostohankkeen kustannuksiin tulisi määrätä lupapäätöksen yhteydessä vastaavasti kuin 7 §:n 3 momentissa.

9 §. *Keskivedenkorkeuden nostamista varten perustettava yhteisö.* Vastaavasti kuten keskivedenkorkeuden laskemista koskevissa hankkeissa, myös keskivedenkorkeuden nostohankkeissa on tärkeää saada luvanhaltijaksi taho, joka edustaa hankkeen hyödynsaajien kollektiivista intressiä. Tällöin yksittäisten hyödynsaajien olosuhteissa tapahtuneet muutokset eivät välittömästi heijastuisi hankkeesta vastaavan toimintaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta perustaa yhteisenä hankkeena toteutettavaa keskivedenkorkeuden nostoa varten 12 luvun mukainen yhteisö. Yhteisö tulisi perustaa aina, kun luvanhakijoita on useampia kuin yksi. Yhteisö tulisi perustaa hankkeen lupakäsittelyn aikana. Tämän vuoksi 1 momentissa säädettäisiin, että aluehallintoviraston tulee vahvistaa yhteisön säännöt lupapäätöksellä. Vesioikeudellisen yhteisön tulisi siis pitää perustava kokous siten kuin 12 luvussa säädetään ja toimittaa yhteisön säännöt aluehallintovirastolle vahvistettavaksi ennen lupapäätöksen antamista.

Perustettava yhteisö olisi 12 luvun 2 §:n mukaan luvanhaltijana hankkeessa, jonka toteuttamista varten yhteisö on perustettu. Yhteisö vastaisi siten hankkeen toteuttamisesta, lupavelvoitteiden noudattamisesta ja rakennelmien kunnossapidosta.

Keskivedenkorkeuden laskuhankkeista poiketen voisi hyödynsaaja nostohankkeessa valita, haluaako hän liittyä pykälässä tarkoitettujen yhteisön jäseneksi vai osallistua hankkeen toteuttamiskustannuksiin 8 §:n mukaisesti lupapäätöksessä määrättävällä summalla. Hyödynsaajalla olisi kuitenkin 2 momentin mukaan oikeus päästä jäseneksi yhteisöön, jolloin hän pääsee osallistumaan yhteisön päätöksentekoon lupamääräysten puitteissa. Samalla hyödynsaaja kuitenkin sitoutuisi hankkeen toteuttamisvastuuseen. Oikeus liittyä jäseneksi yhteisöön olisi nostohankkeissa myös muuta kuin 2 §:n mukaista yksityistä hyötyä saavilla.

Yksityinen hyöty on 2 §:ssä sidottu vesialueen tai rantakiinteistön käyttöarvoon, jolloin hyödynsaajaksi katsottaisiin kyseisen kiinteistön kulloinenkin omistaja. Kiinteistön

luovutuksessa siihen liittyneet oikeudet ja velvollisuudet siirtyisivät 17 luvun 7 §:n mukaisesti luovutuksensaajalle mukaan lukien mahdolliset jäsenyydet vesilain mukaisissa yhteisöissä. Kiinteistöjaotuksen muuttuessa uuden kiinteistön omistaja olisi kuitenkin yhteisön jäsen vain siinä tapauksessa, että myös uuden kiinteistön aluetta sisältyy hankkeen hyötyalueeseen. Hyötyalueen jakautuminen muodostettavien uusien kiinteistöjen kesken määräisi myös kustannusosuuksien ja sitä kautta äänioikeuden jakautumisen yhteisössä, ellei tästä ole yhteisössä jäsenten kesken toisin sovittu.

10 §. *Keskivedenkorkeuden alentamista varten perustettava yhteisö.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta perustaa vesioikeudellinen yhteisö yhteisenä hankkeena toteutettavaa keskivedenkorkeuden alentamista varten. Nykyisen vesilain 7 luvun 9 § mahdollistaa yhteisen järjestelyhankkeen toteuttamisen kaikkien hyödynsaajien kirjallisen sopimuksen perusteella myös ilman järjestely-yhtiön perustamista. Aluehallintoviraston on vahvistettava sopimus, jonka sisällöstä on myös säädetty varsin yksityiskohtaisesti. Koska yhteisön perustaminen ei estä hyödynsaajia sopimasta esimerkiksi kustannusten jaosta haluamallaan tavalla ja yhteisöä voidaan pysyvyyden kannalta pitää ensisijaisena ratkaisuna, tulisi yhteisenä hankkeena toteutettavaa keskivedenkorkeuden alentamista varten aina perustaa 12 luvun mukainen vesioikeudellinen yhteisö. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan keskivedenkorkeuden nostohankkeessa perustettua yhteisöä koskevia 9 §:n säännöksiä sovellettaisiin keskivedenkorkeuden alentamista varten perustettuun yhteisöön. Laskuyhteisön säännöt tulisi vahvistaa lupaviranomaisessa lupapäätöksen yhteydessä, ja niistä tulisi ilmoittaa hankkeen vaikutusalueen kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille. Toisin kuin nostohankkeissa, keskivedenkorkeuden laskemista varten perustetussa yhteisössä hyödynsaajat olisivat velvollisia osallistumaan yhteisöön sen jäsenenä silloin, kun kyse olisi 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua hankkeesta, jonka kannattajat edustavat yli puolta hankkeesta saatavan yksityisen hyödyn arvosta. Vastava säännös sisältyy nykyisen vesilain 7 luvun

10 §:n 1 momenttiin. Yhteisön jäseninä hyödynsaajat vastaisivat hankkeen toteutuksesta ja ylläpidosta.

11 §. Päätöksenteko keskivedenkorkeuden alentamista varten perustetussa yhteisössä. Pykälän 1 momentti vastaisi nykyisen vesilain 7 luvun 11 §:n 2 momenttia, jonka mukaan kunkin jäsenen äänivalta vastaisi hänen kustannusosuuttaan. Kustannusten jakamisesta hyödynsaajien kesken olisi voimassa, mitä 7 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään. Pääsääntönä olisi, että kustannukset ja äänivalta jakautuisivat hankkeesta saatavan hyödyn mukaan. Hyödynsaajat voisivat kuitenkin halutessaan sopia toisinkin.

12 §. Maksujen periminen. Maksujen perimisen osalta noudatettaisiin soveltuvin osin ojitusyhteisöä koskevia 5 luvun 27—28 §:ää. Mainituissa pykälissä säädetään maksujen perinnässä noudatettavasta menettelystä ja mahdollisuudesta periä ennakkomaksuja.

7 luku Vesistön säännöstely

1 §. Soveltamisala. Vesistön säännöstely on hanketyyppi, jolle on tunnusomaista juoksuksen jatkuva säätely kulloisenkin vesitilanteen mukaan. Säännöstelyn käsite ja luvun soveltamisala on tarkoitus säilyttää pääosin nykyisellään.

Säännöstelyn soveltamisala määräytyisi samaan tapaan kuin nykyisen vesilain 8 luvun 1 §:n 1 momentissa. Säännöstelynä pidetään muuta kuin vähäistä virtaaman ja veden korkeuden jatkuvaa säätelyä sekä veden jatkuvaa juoksuuttamista vesistöistä tai sen osasta toiseen. Säännöstelyllä pyritään hallitsemaan vedenjuoksua sekä vedenkorkeutta, joka useimmiten tasoittaa vesistön luonnollisessa vedenjuoksussa ja vedenkorkeudessa tapahtuvia muutoksia. Nykyisen vesilain 8 luvun säännöksiä on sovellettu vaihtelevasti myös kalankasvatuksessa käytettyihin luonnonravintolammikoihin, joille on tunnusomaista ajoittain tapahtuva lammikon vedenpinnan voimakas alentuminen, osin jopa kuivaksi saakka. Vedenkorkeuden ja vedenjuoksuksen säätelyn jatkuvuuden vaatimuksen myötä luonnonravintolammikoihin ei sovellettaisi enää säännöstelyä koskevia säännöksiä.

Nykyisen vesilain 8 luvun 1 §:n 1 momentissa oleva luettelo säännöstelyn tavoitteista

on osin vanhentunut eikä siitä ilmene säännöstelyhankkeiden monitavoitteisuus. Lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi luettelo tavoitteista, joihin säännöstelyllä pyritään. Vesitaloushankkeiden hyötyisyyden vaatimuksesta johtuen on selvää, että säännöstelyn tavoitteen tulee olla hyväksyttävä. Säännöstely voisi liittyä esimerkiksi vesivoiman hyödyntämiseen, vesiliikenteeseen, vedenhankintaan, vesiympäristön suojeluun, tulvasuojeluun, virkistyskäyttöön tai muuhun hyödylliseen tarkoitukseen.

Säännöstelyhankkeen vaikutukset saattavat olla osin samanlaisia kuin 6 luvussa säänneltyjen vedenkorkeuden pysyvää muuttamista koskevien hankkeiden. Säännöstelyhanketta koskevassa lupa-asiassa ratkaistaan kaikki hankkeeseen liittyvät kysymykset, minkä vuoksi 6 luvun mukainen luparatkaisu ei ole tarpeen säännöstelyluvan lisäksi.

Oikeus hakea lupaa säännöstelyyn määräytyisi lain yleisten säännösten perusteella. Nykyiseen lakiin sisältyvää erityistä luvanhakukompetenssia koskevaa säännöstä ei ole tarpeen ottaa uuteen lakiin, koska yleiset säännökset johtavat käytännössä samaan lopputulokseen. Vireillepano-oikeuteen liittyvästä hyödyn määrää koskevasta vaatimuksesta luopuminen ei ennalta arvioiden johda säännöstelyä koskevien hakemusten määrän lisääntymiseen tai oikeuden väärinkäyttämiseen.

Nykyisessä laissa valtion luvanhakukompetenssista on ollut tarpeen säätää erikseen, sillä valtiota ei ole voitu pitää säännöksessä tarkoitettuna hyödynsaajana, jolla on oikeus panna säännöstelyä koskeva asia vireille. Tästä säännöksestä ehdotetaan luovuttavaksi. Valtion oikeus hakea lupaa säännöstelyyn arvioitaisiin yleisten hakemusvaltuutta koskevien säännösten perusteella. Säännöstelyä ei välttämättä koidu valtiolle välitöntä hyötyä, mutta valtio voi saada välillistä hyötyä esimerkiksi tulvasuojelun muodossa. Valtiolla tulisi sen vuoksi olla näiden intressien sekä yleisen tarpeen edellyttäessä oikeus hakea lupaa säännöstelyyn.

Lukuun ei myöskään sisällytettäisi vesilain nykyistä 8 luvun 8 §:n säännöstä kilpailevista säännöstelyhankkeista. Samanaikaisesti vireillä olevia hankkeita koskevaa säännöstä ei ole käytännössä sovellettu, eikä sen sovelta-

minen tulevaisuudessakaan ole todennäköistä. Kun säännökseen vielä liittyy muutoksenhakua koskeva epäselvyys, se jätettäisiin pois uudesta laista. Toisensa poissulkevien samanaikaisesti vireillä olevien hankkeiden käsittely tapahtuisi siten lain yleisten säännösten ja periaatteiden mukaisesti.

2 §. Säännöstelyä koskevat lupamääräykset. Pykälä korvaisi nykyisen padotus- ja juoksutussääntöä koskevan vesilain 8 luvun 9 §:n. Padotus- ja juoksutussäännön käsitteestä luovuttaisiin ja sääntöihin sisältyneet määräykset annettaisiin lupamääräyksinä.

Pykälässä säädettäisiin, että säännöstelyä koskevaan lupaan tulee sisällyttää aina määräykset vedenjuoksutuksen järjestämisestä. Säännös täydentäisi 3 luvun yleisiä lupamääräysten antamista koskevia säännöksiä. Koska juoksutusta koskevat määräykset ovat olennainen osa säännöstelylupaa, tulisi lakiin sisällyttää tätä koskeva nimenomainen säännös. Myös vedenkorkeutta koskevat määräykset ovat yleensä tarpeen säännöstelyä koskevassa luvassa, mutta niiden tarpeellisuus voidaan ratkaista tapauskohtaisesti 3 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevia lupia koskevien määräysten muuttamisesta uuden hankkeen lupamääräysten vuoksi. Säännös korvaisi padotus- ja juoksutussäännön yhdistämistä koskevan vesilain nykyisen 8 luvun 9 §:n 2 momentin. Säännöksen tarkoituksena on sovittaa eri hankkeiden lupamääräykset toisiinsa. Kuten nykyisin, säännöksen tarkoitamaan tarkistamiseen liittyisi korvausvelvollisuus. Korvausvelvollisuuden osalta säännöksessä viitattaisiin 3 luvun 21 §:n 3 momentissa olevaan korvaussäännökseen. Myös tältä osin säännös vastaisi nykyistä lakia.

Nykyisen lain 8 luvun 25 §:n mukaan säännöstelystä yleiselle edulle aiheutuvia haittoja voidaan hyvittää lupapäätöksessä valtiolle suoritettavaksi määrättävällä säännöstelymaksulla. Nykyisin maksua ei kuitenkaan voida pitää tarpeellisena. Säännöstelymaksu otettiin lakiin tilanteessa, jossa oli tiedossa suuria säännöstelyhankkeita ja näistä arvioitiin aiheutuvan paikkakunnalle sellaisia laaja-alaisia haittoja, joita maksulla olisi voitu korvata. Käytännössä luvan myöntäminen tällaisia vaikutuksia aiheuttavalle hankkeelle

tuskin on mahdollista, eikä maksun määrääminen näin ollen tule kysymykseen. Säännöstelymaksuja on määrätty vain muutamissa tapauksissa. Maksun käytännön merkitystä ovat vähentäneet muun muassa toimenpidevelvoitteet ja mahdollisuus tarkistaa lupaa ennakoimattomien vahinkojen vuoksi. Maksun taustalla olevia haittoja on myös torjuttu vapaaehtoisilla järjestelyillä. Kun vielä otetaan huomioon maksuun liittyneet tulkintaongelmat, säännöstelymaksusta tulisi luopua.

3 §. Rakennelman käyttäminen. Eräissä tilanteissa säännöstelyn toteuttaminen saattaa edellyttää olemassa olevien rakenteiden ja rakennelmien käyttämistä. Lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n nojalla vesitalousluvan hakijalle voidaan myöntää oikeus toiselle kuuluvan rakennelman poistamiseen, muuttamiseen tai käyttämiseen. Säännös koskee myös säännöstelyhankkeita.

Vesilain 2 luvun 14 §:n nojalla ei kuitenkaan voida omistajaa velvoittaa käyttämään rakennetta tai rakennelmaa säännöstelyn edellyttämällä tavalla, minkä vuoksi lakiin tulisi sisällyttää vesilain nykyistä 8 luvun 7 §:n 2 momenttia vastaava säännös. Säännöksen nojalla säännöstelyyn soveltuvan rakennelman kuten padon omistaja voitaisiin velvoittaa käyttämään rakennelmaa korvausta vastaan säännöstelyn edellyttämällä tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käyttämisvelvoitteeseen liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Pakkotoimioikeudesta johtuva edunmenetys olisi normaaliin tapaan korvattava. Rakennelman omistajan oikeusaseman parantamiseksi säännökseen lisättäisiin rakennelman omistajan oikeus vaatia korvauksen sijasta luvanhaltijaa lunastamaan rakennelma. Säännös ei antaisi luvanhaltijalle lunastusoikeutta, vaan lunastaminen edellyttäisi aina omistajan vaatimusta.

4 §. Kuulutushakemus. Pykälä perustuisi nykyisen vesilain 8 luvun 3 §:ään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvanhakijan velvollisuudesta kuulutuksella ilmoittaa hankkeesta ja tarjota muille osallistumaan oikeutetuille hyödynsaajille mahdollisuutta osallistua säännöstelyyn. Julkinen kuulutus on tarpeen varmistamaan, että kaikki hyödynsaajat saavat tiedon hankkeesta. Kuulutus ei estä si-

tä, että hyödynsaajat kuulutuksen jälkeen sopivat hankkeen toteuttamisesta.

Velvollisuus tarjota osallistumismahdollisuutta olisi 1 momentin mukaan kaikilla muilla luvanhakijoilla kuin valtiolla. Valtion erityisasema ehdotetaan näin edelleen säilytettäväksi. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että muilla hyödynsaajilla ei ole oikeutta osallistua valtion vireille panemaan säännötelyyn. Valtiolla olisi kuitenkin mahdollisuus tarjota osallistumista muille hyödynsaajille.

Säännöstelylukuun ei ehdoteta sisällytettäväksi nykyisen vesilain 8 luvun 2 §:n 2 momentin kaltaista hyödyn käsitteen määrittelyä. Määritelmä on tarpeeton sen vuoksi, että se ei millään tavalla rajaa hyötynä huomioon otettavia etuja. Näin hyödyllä tarkoitettaisiin 1 momentissa ja koko luvussa käytännössä samaa kuin nykyisessä laissa. Sen vuoksi säännöstelyä koskevan hyödyn arviointi voidaan perustaa 3 luvun yleisiin säännöksiin lupaharkinnassa huomioon otettavista hyödyistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuulutushakemuksen keskeisestä sisällöstä ja sen käsittelystä. Hakemukseen tulisi sisältyä hanketta koskeva suunnitelma, selvitys hankkeen piiriin kuuluvista hyödynsaajista, arvio hankkeen hyödyistä ja sen jakamisesta hyödynsaajien kesken sekä hankkeen kustannusarvio. Hankesuunnitelman sisällöstä säädetään 11 luvun 3 §:ssä. Suunnitelma-asiakirjojen tulisi jo tässä vaiheessa olla siten kattavat, että niistä ilmenee riittävällä tarkkuudella osallistumismenettelyyn oikeutetut eli hankkeesta merkittävää hyötyä saavat tahot. Arvio hankkeen hyödyistä ja kustannuksista sekä niiden jakaantumisesta ovat keskeisellä sijalla yksittäisen hyödynsaajan näkökulmasta arvioitaessa hankkeeseen osallistumista.

Kuulutushakemuksen käsittelyssä noudatettaisiin nykyisen vesilain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaista menettelyä. Lupaviranomaisen tulisi hakemuksen saavuttua julkisella kuulutuksella kehottaa hyödynsaajia ilmoittamaan osallistumisestaan hankkeeseen. Säännöstely poikkeaa kuitenkin siinä määrin muista vesitaloushankkeista, että lupaviranomaisen tulisi tarkastaa hakemusasiakirjat ennen kuuluttamista. Tarkastuksella pyritään varmistamaan, että asiakirjat täyttävät niille asetetut vaatimukset ja että luvan myöntämi-

sen edellytykset olisivat todennäköisesti käsillä. Jos suunnitelman perusteella on ilmeistä, ettei hankkeeseen voida myöntää lupaa, lupaviranomaisen on hylättävä hakemus. Tarkoituksena ei ole, että lupaviranomainen tässä vaiheessa ryhtyisi yksityiskohtaisesti arvioimaan hankkeen toteuttamisen edellytyksiä, vaan että menettelyä ei käynnistettäisi vajavaisten tai selkeästi perusteettomien hakemusten osalta. Muutosta hylkäämispäätökseen haettaisiin siinä järjestyksessä kuin 15 luvussa säädetään.

Pykälän 3 momentti vastaisi vesilain nykyistä 8 luvun 3 §:n 3 momenttia. Säännös koskisi tilannetta, jossa kuulutushakemusta ei ole tehty lupahakemuksen yhteydessä vaan erillisenä hakemuksena. Tällaisessa tilanteessa lupahakemus on tehtävä vuoden kuluessa kuulutusajan päättymisestä tai aluehallintoviraston erikseen määräämässä pidemmässä ajassa. Määräajan jälkeen lupahakemuksen tekemiseksi tarvitaan uusi kuulutushakemus. Säännöksellä ei olisi vaikutusta itse kuulutushakemuksen sisältöön ja sen käsittelyyn.

5 §. Osallistuminen säännöstelyhankkeeseen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hyödynsaajan oikeudesta osallistua säännöstelyhankkeeseen. Pykälän 1 momentti vastaisi asiasisällöltään vesilain 8 luvun 4 §:ää. Ehdotuksen mukaan hyödynsaajalla olisi oikeus osallistua hankkeeseen, jos hänen saamansa hyöty on merkittävä. Hyödyn merkittävyyden arvioinnin osalta ei ole tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa. Oikeutta ei olisi sellaisilla hyödynsaajilla, joiden hyöty on vähäinen. Sääntelyn tarkoituksena on antaa niille säännöstelystä merkittävää hyötyä saaville tahoille, jotka saattavat joutua vastaamaan hankkeen kustannuksista vähäistä suuremmalla määrällä, mahdollisuus vaikuttaa hankkeen toteuttamistapaan osallistumalla hankkeeseen. Jos hyödynsaaja haluaa osallistua hankkeeseen, tulee hänen ilmoittaa siitä kirjallisesti aluehallintovirastolle kuulutuksessa määrätyn ajan puitteissa.

Jos hakijan lisäksi yksi tai useampia hyödynsaajia ilmoittaa osallistuvansa hankkeen toteuttamiseen, on hanketta varten 2 momentin mukaan perustettava säännöstely-yhteisö. Yhteisön perustamisessa noudatettaisiin 12 luvun säännöksiä. Perustamistoimenpiteistä vastaisi luvanhakija.

6 §. Säännöstely-yhteisö. Nykyisen vesilain 8 luvun 11 §:n mukaan säännöstelyn toimeenpanoa varten on perustettava säännöstely-yhtiö, jos hanke toteutetaan yhteishankkeena tai joku hyödynsaajista ilmoittaa osallistuvansa toisen vireille panemaan hankkeeseen. Käytännössä säännöstely-yhtiöitä on perustettu hyvin harvoin ja niiden sijasta on useimmiten pyritty vapaaehtoisin järjestelyihin, kuten osakeyhtiön perustamiseen.

Säännöstely-yhtiötä koskeva sääntely ehdotetaan säilytettäväksi pääpiirteittäin nykyisellään. Lain terminologian mukaisesti yhtiön sijasta käytettäisiin kuitenkin säännöstely-yhteisön käsitettä. Säännöstely-yhteisöihin sovellettaisiin muiden yhteisöjen tavoin 12 luvun yleissäännöksiä, joita 7 luvun erityissäännökset täydentäisivät.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta perustaa säännöstely-yhteisö, koska 12 luvun säännöksistä ei tätä velvollisuutta johdu. Nykyisen lain tavoin velvollisuus koskisi tilannetta, jossa useat hakevat lupaa yhdessä ja tilannetta, jossa 5 §:n 1 momentin mukaan hankkeeseen osallistumaan oikeutettu hyödynsaaja käyttää tätä oikeuttaan hyväksi. Säännös ei estäisi sitä, että lupanhakijat perustavat esimerkiksi osakeyhtiön, jonka nimissä lupaa haetaan. Jos kaikki osallistumaan halukkaat ovat osakkaana yhtiössä, ei yhteisöä tarvitse perustaa. Momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi myös, että yhteisön säännöt vahvistetaan lupapäätöksellä. Tällä varmistetaan se, että hankkeesta vastaava yhteisö on asianmukaisesti perustettu luvan tullessa voimaan.

Ehdotetun vesilain 11 luvun 17 §:n 3 momentin mukaan lupa annetaan yhteisölle, jos tällainen on perustettu hankkeen toteuttamista varten. Yhteisö vastaisi siten hankkeen toteuttamisesta, lupavelvoitteiden noudattamisesta ja rakennelmien kunnossapidosta. Nykyisen vesilain 8 luvun 12 §:n kaltaista erillistä säännöstä yhteisön velvollisuuksista ei laissa tarvittaisi.

7 §. Säännöstely-yhteisön jäsenet. Pykälä sisältäisi 12 luvun säännöksiä täydentävät säännökset vesioikeudellisen yhteisön jäsenyydestä. Pykälän 1 momentti vastaisi nykyisen vesilain 8 luvun 13 §:n 1 momenttia. Säännöksen mukaan yhteisön jäseniä olisivat kaikki lupanhakijat sekä ulkopuoliset hyö-

dynsaajat, jotka ovat ilmoittaneet osallistumisestaan hankkeeseen 5 §:n mukaisesti tai jotka on hyväksytty jäseniksi myöhemmin. Nykyiseen tapaan momenttiin otettaisiin nimenomainen maininta siitä, että myös vesioikeudellinen yhteisö voi aluehallintoviraston harkinnan mukaan olla jäsenenä säännöstely-yhteisössä silloin kuin yhteisö on hyödynsaajana säännöstelyhankkeessa.

Uuden jäsenen hyväksymisestä säädettäisiin pykälän 2 momentissa, jossa olisi nykyisen vesilain 8 luvun 20 §:n 1 momentin alkuosaa vastaava säännös ulkopuolisen hyödynsaajan oikeudesta liittyä jäseneksi perustettuun säännöstely-yhteisöön. Säännös koskisi muitakin kuin 5 §:n tarkoittavia hankkeesta merkittävää hyötyä saavia hyödynsaajia. Jäseneksi hyväksymisen edellytyksenä olisi, että liittymiselle voidaan esittää perusteltuja syitä. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi alueen maankäytössä tai olosuhteissa muutoin tapahtunut muutos.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yhteisön jäsenen oikeudesta erota yhteisöstä. Nykyisessä laissa eroamisoikeudesta säädetään 8 luvun 20 §:n 2 momentissa. Nykyinen säännös on ongelmallinen siinä mielessä, että se periaatteessa mahdollistaa yhteisön kaikkien jäsenten eroamisen. Tämän mahdollisuuden poissulkemiseksi momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että eroaminen on mahdollista ainoastaan jos yhteisö edelleen pystyy vastaamaan velvoitteistaan. Tällöin huomioon tulee ottaa mahdollisuus velvoittaa yhteisön ulkopuolinen hyödynsaaja vastaamaan osaltaan hankkeen toteuttamiskustannuksista. Edellytyksenä olevaa hyödyn vähenemistä arvioitaisiin objektiivisesti. Hyödynsaajan oma näkemys ei siten olisi eroamisoikeuden kannalta ratkaisevaa. Eroamisoikeuden osalta on myös otettava huomioon 12 luvun yleiset säännökset yhteisön purkautumisesta.

Uuden jäsenen liittymistä ja jäsenen eroamista koskevassa asiassa noudatettaisiin 12 luvun säännöksiä. Liittymisestä ja eroamisesta päättäisi nykyiseen tapaan yhteisön kokous. Muutosta kokouksen päätökseen haettaisiin 12 luvun 17 §:n mukaisesti lupaviranomaiselta, joten erillistä säännöstä tästä ei tarvittaisi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että muutoksenhaku aika lyhenisi nykyisestä kolmesta kuukaudesta 60 päivään.

8 §. *Päätöksenteko säännöstely-yhteisössä.* Pykälässä säädettäisiin päätöksenteosta säännöstely-yhteisössä nykyistä lakia vastaavasti. Säännöksen mukaan yhteisön jäsenet osallistuvat päätöksentekoon hankkeesta koituvan suhteellisen hyödyn perusteella. Säännös täydentäisi ehdotuksen 12 luvun 4 §:ää, jonka mukaan yhteisön säännöissä on määrättävä yhteisön jäsenten äänimäärän laskemisen perusteet.

9 §. *Säännöstely-yhteisön jäsenen vastuu säännöstelyn kustannuksista.* Nykyisen vesilain tavoin vastuu kustannuksista määräytyisi kullekin jäsenelle säännöstelystä koituvan suhteellisen hyödyn perusteella. Nykyisen vesilain 8 luvun 19 §:n viittaussäännöksen tavoin säännöstelyn kustannuksiin ja maksuihin sovellettaisiin vastaavia ojitusta koskevia säännöksiä. Ojitusta koskevan 5 luvun 19 §:ssä säädetään ojituskustannuksiin luettavista kustannuseristä. Maksujen ja ennakkomaksujen perimisestä ja perimisessä noudatettavasta menettelystä säädetään 5 luvun 27—28 §:ssä. Pykälään ei ole sisällytetty vesilain 8 luvun 24 §:n kaltaista valtion erityisasemaa koskevaa säännöstä, jota nykyisin on pidettävä tarpeettomana.

10 §. *Ulkopuolisen hyödynsaajan vastuu säännöstelyn kustannuksista.* Ulkopuolisella hyödynsaajalla tarkoitetaan sellaista säännöstelystä hyötyä saavaa, joka ei osallistu hankkeen toteuttamiseen. Ulkopuolisen hyödynsaajan osallistumisvastuu olisi luonteeltaan kustannusvastuuta. Ulkopuolisen hyödynsaajan velvoittaminen osallistumaan hankkeen kustannuksiin edellyttäisi luvanhakijan esittämää vaatimusta lupaviranomaiselle. Hyödynsaajaan ei kohdistuisi muita velvoitteita osallistua hankkeen toteuttamiseen.

Kustannusvastuu yksilöitäisiin säännöstelyä koskevassa lupapäätöksessä. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 8 luvun 5 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä. Nykyiseen tapaan osallistumisvelvoite koskisi valtiota vain, jos hankkeesta on välittömästi hyötyä valtion omaisuudelle tai valtion hankkeelle.

Luvanhakija olisi velvollinen ilmoittamaan hyödynsaajalle vaatimuksestaan siten kun 2 momentissa säädetään. Vesilain nykyistä 8 luvun 3 §:n 2 momenttia vastaavan säännöksen mukaan hyödynsaajalle on todistetta-

vasti ilmoitettava osallistumisvaatimuksesta. Ilmoitukseen on liitettävä jäljennös myös 5 §:n mukaisesta kuulutuksesta.

Pykälän 3 momentti vastaisi nykyisen vesilain 8 luvun 22 §:n 2 momentin säännöstä. Aluehallintovirasto voisi ulkopuolisen hyödynsaajan vaatimuksesta velvoittaa hankkeen toimeenpanijan laatimaan selvityksen ulkopuolisen hyödynsaajan suorituksen käyttämisestä. Säännöksen mukaan selvitys tulisi antaa valtion valvontaviranomaiselle, jossa se olisi selvityksen laatimista vaatineen nähtävänä.

Lakiin ei otettaisi vesilain 8 luvun 26 §:n kaltaista kustannuksiin osallistumista koskevaa siirtymäsäännöstä, joka liittyi vesilain voimaantulojärjestelyihin.

11 §. *Ulkopuolisen hyödynsaajan kustannusosuuden määrittäminen.* Pykälässä säädettäisiin 10 §:n 1 momentin mukaisen osuuden määrittämisestä. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 8 luvun 21 §:n 1 momenttia. Maksun suuruus määräytyisi hankkeesta saatavan hyödyn perusteella. Hyödynsaajalle määrättävän maksun eli osuuden kokonaiskustannuksista tulisi vastata hänelle tulevan hyödyn osuutta hankkeen kokonaisyödyttä. Maksu ei kuitenkaan saisi nousta hänelle tulevaa hyötyä suuremmaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä hankkeen kustannuksista, jotka otettaisiin huomioon kustannusosuutta määrittäessä. Näitä olisivat säännöstelyä varten tarpeellisten laitteiden rakentamisesta ja niiden käytöstä ja kunnossapidosta sekä hankkeeseen liittyvistä korvausvelvollisuuksista aiheutuvat kustannukset. Käyttö- ja kunnossapitokustannuksina otettaisiin huomioon arvioidut vuotuiset kustannukset kaksikymmenkertaisina.

Pykälään ei otettaisi erillistä säännöstä kustannusosuuden tarkistamisesta olosuhteiden muutosten vuoksi. Tällä perusteella tapahtuva tarkistaminen on mahdollista 3 luvun lupamääräysten tarkistamisesta koskevien yleissäännösten nojalla.

Nykyisen vesilain 8 luvun 21 §:n 3 momentin mukaan ulkopuolinen hyödynsaaja määrätään osallistumaan kustannuksiin joko kertakaikkisen suorituksen tai vuotuisen suorituksen muodossa. Kertakaikkinen suoritus voidaan määrätä maksettavaksi enintään

kymmenenä vuotuisena eränä. Vuotuinen suoritus taas on viisi prosenttia kertakaikkisesta suorituksesta. Käytännössä vuotuinen suoritus siis merkitsee kertakaikkisen suorituksen maksamista kahdessakymmenessä erässä. Pykälän 3 momentissa sama asia ilmaistaisiin yksinkertaisemmin niin, että ulkopuolisen hyödynsaajan osuus voitaisiin määrätä maksettavaksi kertasuoritukseksi tai enintään kahtenakymmenenä vuotuisena suoritukseksi. Momenttiin ei sisällyttäisi nykyisen lain kaltaisia edellytyksiä siitä, milloin kerta- tai vuosittaista suoritusta tulee käyttää, vaan asia jäisi näiltä osin lupaviranomaisen harkittavaksi.

8 luku Vesivoiman hyödyntäminen

1 §. Soveltamisala. Nykyisen vesilain 3 lukuun perustuva ehdotuksen 8 luku sisältäisi vesivoiman hyödyntämistä koskevat erityiset säännökset. Nämä tulisivat sovellettaviksi lain yleisten säännösten lisäksi.

Pykälän 1 momentin mukaan vesivoiman hyödyntämisellä tarkoitettaisiin vesivoiman käyttöä ja vesivoimalaitoksen rakentamista. Vesivoima on määritelty 1 luvun 3 §:n 1 momentin 11 kohdassa keskivirtaaman ja sitä vastaavan putouskorkeuden mukaan tietylle vesistönosalle laskettavan tehon lukuarvoksi.

Vesivoimalaitoksen rakentaminen ja uuden vesivoiman käyttöön ottaminen olisi 3 luvun 3 §:n mukaan aina luvanvaraista. Vaikutuksista riippumattoman luvanvaraisuuden syynä ovat pääasiallisesti yhteisen vesivoiman käyttöön liittyvien kysymysten järjestäminen ja vesivoiman hyödyntämiseen liittyvien ympäristövaikutusten hallinta.

Luvanvaraisuus kytkeytyisi uuden vesivoiman käyttöön ottamiseen. Tällöin vähäinenkin uuden vesivoiman käyttöön ottaminen synnyttäisi luvantarpeen. Uuden voimalaitoksen rakentamisen lisäksi uuden vesivoiman käyttöön ottaminen voisi tapahtua olemassa olevaa laitosta muutettaessa tai muussa tarkoituksessa tehdyn vesitaloushankkeen yhteydessä.

Pykälän 2 momentin mukaan vesivoimalaitoksen rakentamisena pidettäisiin myös vesistön perkaamista, uuden uoman tekemistä laitosta varten ja muita vesivoiman käyttöön ottamista tarkoittavia toimenpiteitä.

2 §. Luvan myöntämisen edellytykset. Pykälän säännökset täydentäisivät vesilain 3 luvun yleisiä luvan myöntämisedellytyksiä. Pykälän 1 momentin mukaan hakijalla tulisi lupaa haettaessa joko olla oikeus hankkeessa käytettävään vesivoimaan tai hänen tulee luvan myöntämisen yhteydessä saada oikeus vesivoiman käyttämiseen. Säännös täydentäisi 3 luvun 4 §:n 3 momentissa olevaa vaatimusta oikeudesta hankkeeseen tarvittavien alueiden käyttöön.

Pykälän 2 momentissa täydennettäisiin 3 luvun intressivertailusäännöksiä määrittelemällä, mitä hankkeen hyötyjen ja menetysten arvioinnissa otetaan vesivoiman käytöstä saatavana hyötynä huomioon. Vesilain nykyisen 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan hyötynä otetaan huomioon käyttöön otettavalla vesivoimalla keskimäärin vuosittain tuotettavan sähkön hinta kaksikymmenkertaisena. Vuosittain tuotettavan sähkön hinta ei sähkömarkkinoilla tapahtunut kehitys huomioon ottaen enää ole riittävä erilaisten vesivoimahankkeiden hyötyjen arvioinnissa. Muun muassa hyvät säätömahdollisuudet ja uusiutuvan energian sertifikaatit lisäävät eräissä hankkeissa merkittävästi vesivoimalaitoksesta saatavaa hyötyä. Tämän vuoksi momentissa luovuttaisiin sähkön hinnasta yksinomaaisena arviointikriteerinä. Momentin mukaan hyötyä arviointiin yleisemmin vesivoiman tuotannon arvon perusteella. Huomioon otettava arvo olisi kuitenkin vähintään nykyisen lain mukainen vuosittain tuotettavan sähkön hinta kaksikymmenkertaisena. Lisäksi momentissa säädettäisiin erikseen mahdollisuudesta ottaa laitoksesta saatava säätöhyöty ja muu hyöty huomioon. Säännös ei muuttaisi merkittävästi lupaharkintaa, jossa on jo nykyään otettu huomioon säätöhyötyyn liittyviä näkökohtia.

3 §. Vesivoiman käyttöoikeuden luovuttaminen. Vesivoiman käyttöoikeus voidaan luovuttaa erillään sen perusteena olevasta omistusoikeudesta. Pykälässä säädettäisiin vesivoiman käyttöoikeuden luovuttamisen muodosta ja oikeuden kirjaamisesta vastaavasti kuin nykyisessä vesilain 3 luvun 6 §:ssä. Luovutuksessa noudatettaisiin kiinteän omaisuuden luovutusta koskevaa menettelyä.

4 §. Hakijan lunastusoikeus. Pykälässä säädettäisiin hakijan oikeudesta lunastaa vesivoimalaitosta tai sen käyttöä varten tarpeellinen alue. Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 3 luvun 4 §:ään, jonka nojalla aluehallintovirasto voi antaa oikeuden lunastaa vesivoimalaitosta tai sen käyttöä varten tarvittava alue omaksi. Säännös täydentäisi yleisiä oikeuksien perustamista koskevia 2 luvun 12—13 §:ää vesivoiman hyödyntämiseen liittyvillä erityistarpeilla. Säännös muodostaa poikkeuksen 2 luvun 12 §:n pääsäännöstä, jonka mukaan hankkeeseen tarvittaviin alueisiin perustetaan käyttöoikeus. Edellytykset pykälän tarkoittamalle lunastamiselle olisivat samat kuin käyttöoikeuden perustamiselle 2 luvun 12 ja 13 §:n mukaan.

Voimalaitoksen rakentaminen ja siihen liittyvä lunastus saattaa palvella yleistä tai yksityistä tarvetta. Perustuslain 15 §:n 2 momentin mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla säädetyn eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain 1 §:n mukaan lailla voidaan säätää, että vesistön tai veden käyttämistä tarkoitettavaa hyödyllistä toimenpidettä varten saadaan korvausta vastaan toiselle kuuluva maa- tai vesialue sillä olevine laitteineen ja rakennelmineen saattaa veden alle tai ottaa muutoin tarpeelliseen käyttöön taikka erityistä tarvetta varten lunastaa omaksi. Vesivoiman hyödyntämistä on pidettävä, jos se täyttää muutoin luvan myöntämisen edellytykset, lain tarkoittamana hyödyllisenä toimenpiteenä. Alueen lunastaminen omistusoikeudella olisi siis mahdollista myös yksityiseen tarpeeseen.

Voimalaitoksen rakentaminen rajoittaa alueen omistajan käyttövaltaa merkittävästi, koska voimalaitoksen rakentaminen sulkee käytännössä pois kaikki muut alueen käyttömuodot lopullisesti. Tällaisen rajoituksen toteuttamista lunastamalla ainoastaan alueen käyttöoikeus ei voida pitää alueen omistajan oikeussuojan kannalta asianmukaisena ratkaisuna.

Vesivoimalaitoksella tai sen käyttöä varten tarpeellisella alueella tarkoitetaan laitoksen ja sen rakenteiden sijoittamisen ja käyttämisen edellyttämiä alueita. Lunastettavaa aluetta ei

voitaisi määrätä laajemmaksi kuin voimalaitoshankkeen toteuttamisen kannalta on välttämätöntä.

Lunastusoikeuden laajennus koskisi ainoastaan lunastamisen edellytyksiä, muilta osin lunastuksessa noudatettaisiin yleisiä periaatteita. Lunastuksesta maksettaisiin korvaus 13 luvun mukaisesti.

Vesilain nykyinen 3 luvun 4 § mahdollistaa alueen lunastamisen omaksi myös voimalaitokselle johtavaa tietä varten. Yksityisistä teistä annetun lain (358/1962, jäljempänä yksityistielaki) säännösten mukaan kiinteistölle voidaan antaa oikeus käyttää pysyvästi toisen kiinteistön aluetta tietarkoituksiin. Sen sijaan yksityistielain nojalla ei voida myöntää oikeutta lunastaa omaksi toiselle kuuluvaa aluetta tiealueeksi. Vesilain nykyisen 3 luvun 4 §:n säännös merkitsisi tältä osin poikkeusta yksityistä tarvetta palvelevan kulkuyhteyden järjestämistä koskevista yleisistä säännöksistä. Tällaisen sääntelyn ylläpitämiselle ei ole enää tarvetta ja siitä voidaan luopua. Tieoikeus voimalaitosta varten tulisi ensisijaisesti perustaa yksityistielain mukaisessa tietoitoksessa. Tätä täydentäisi mahdollisuus tieoikeuden perustamiseen 2 luvun yleisten käyttöoikeussäännösten nojalla luvan yhteydessä silloin, kun tämä ei ole yksityistielain nojalla mahdollista.

5 §. Yhteisen vesivoiman käyttäminen. Voimalaitoksessa tarkoituksenmukaisesti käyttöön otettavissa oleva vesivoima kuuluu useissa tapauksissa useammille omistajille. Yhteisen vesivoiman käyttöön ottaminen edellyttää erityistä sääntelyä vesivoiman omistajien oikeussuhteiden järjestämiseksi. Nykyisessä vesilaissa tämä on toteutettu yhteisen vesivoiman käyttämistä koskevalla sääntelyllä, joka on tarkoitus sisällyttää myös uuteen vesilakiin.

Nykyisen vesilain 3 luvun säännösten mukaan aloitteentekijän tulee tarjota niille voimalaitoksessa käyttöön otettavan vesivoiman omistajille, joiden osuus vesivoimasta on suurempi kuin yksi prosentti, mahdollisuutta osallistua voimalaitoksen rakentamiseen. Jos luvan myöntämisen edellytykset ovat käsillä, hakijalle myönnetään oikeus pysyvästi käyttää niiden omistajien, jotka eivät osallistu voimalaitoshankkeeseen, omistamaa vesivoimaa. Käyttöön otettavasta vesivoimasta

suoritetaan korvaus niille vesivoiman omistajille, jotka eivät osallistu voimalaitoshankkeeseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, kenellä on oikeus tehdä aloite yhteisen vesivoiman käyttöönottamisesta. Nykyisen vesilain 3 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan tällainen oikeus on sillä, jolla on oikeus vähintään viidennekseen siitä vesistönsan vesivoimasta, jota voimalaitoksessa voidaan tarkoituksenmukaisesti käyttää. Aloitteen voisivat tehdä myös sellaiset vesivoiman haltijat yhdessä, jotka yhdessä hallitsevat vähintään viidennestä käyttöön otettavasta vesivoimasta. Vesivoiman käyttöön ottamisen kannalta alueen kiinteistöjaotuksella ja sillä miten vesivoiman omistus on jakautunut eri kiinteistörekisteriyksiköiden kesken, ei ole merkitystä. Voimalaitoksessa käyttöön otettava vesivoima voi kuulua eri kiinteistörekisteriyksiköihin ja eri kyliin.

Käyttöoikeuden myöntämistä koskevan asian yhteydessä saattaa esikysymyksenä nousta ratkaistavaksi se, kenelle vesivoima kuuluu. Tätä ei voida ratkaista asianosaisia sitovasti hallinnollisessa viranomaisessa, vaan asia kuuluu tuomioistuimen ratkaistavaksi. Lupaviranomaisen tulisi tällaisessa tilanteessa tarvittaessa ohjata asianosaiset panemaan asiaa koskeva kanne vireille toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Tapauskohtaisesti tulisi ratkaista, onko asian ratkaisemista lupaviranomaisessa lykättävä omistusoikeutta koskevan kysymyksen ratkeamiseen saakka vai voidaanko käyttöoikeuden myöntämistä koskeva asia siihen liittyvien liitännäiskysymyksineen ratkaista tässä yhteydessä.

Nykyisen vesilain 3 luvun 9 §:n 4 momentin mukaan tarjous rakentamishankkeeseen osallistumisesta tulisi tehdä osakaskohtaisesti yhteisen alueen osakkaille. Säännös muodostaa poikkeuksen yhteisalueain mukaisesta sääntelystä, jonka mukaan yhteistä aluetta koskeva päätösvalta kuuluu ensisijaisesti yhteisen alueen osakaskunnalle. Yhteisen alueen osakaskunta voi voimassaolevan yhteisalueain 15 §:n 2 momentin mukaisella määränemmistöllä päättää muun muassa yhteisen alueen myymisestä, velan ottamisesta sekä osakkaiden suoritettavaksi tarkoitettun maksun määräämisestä. Osakaskunnan toimivalta ryhtyä yhteisalueen osakkaiden ase-

maan vaikuttaviin toimiin on varsin laaja ja se mahdollistaa muun muassa vesivoiman käyttöoikeuden pysyvän luovuttamisen yhteisalueen osakkaita sitovasti.

Edellä mainitut näkökohdat huomioon ottaen voimassa olevan vesilain mukainen sääntely osallistumistarjouksen tekemisestä osakaskohtaisesti ei vastaa tarkoitustaan. Sääntelystä ehdotetaan luovuttavaksi, eli jatkossa osallistumistarjous osoitettaisiin yhteisalueen osakaskunnalle, jolle kuuluisi ensisijainen päätösvalta hankkeeseen osallistumisesta. Yhteisalueen yksittäisen osakkaan intressejä suojaisivat yhteisalueain oikeussuojamekanismit eli oikaisuvaatimus ja kanneoikeus sekä yhteisalueain 25 §:ään sisältyvä osakkaan oikeus käyttää asiassa puhevaltaa omasta osuudestaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhteisen vesivoiman käyttöön ottamiseen liittyvästä menettelystä. Pykälään lisättäisiin selventävä maininta siitä, että aloitteentekijän tulisi ensisijaisesti pyrkiä sopimaan vesivoiman käyttöön ottamisesta. Osallistumistarjousmenettelyyn ryhdyttäisiin vain, jos asiasta ei voida sopia. Sopiminen on mahdollista nykyisenkin lain nojalla, joten lisäys ei muuttaisi vallitsevaa oikeustilaa. Mikäli yhteisen vesivoiman käyttämisestä ei sovita, tulisi yhteisen vesivoiman käyttämiseksi aloitteen tehneen tehdä osallistumistarjous muille hankkeeseen osallistumaan oikeutetuille. Tämä tapahtuisi julkisella kuulutuksella, jota koskeva hakemus jätettäisiin lupaviranomaiselle.

Aloitteentekijän tulisi tarjota osallistumista niille vesivoiman haltijoille, joiden osuus käyttöön otettavasta vesivoimasta on vähintään sadannes. Näillä tahoilla olisi oikeus osallistua toisen vireille panemaan hankkeeseen yhteisen vesivoiman käyttämiseksi. Säännös on yhdenmukainen nykyisen vesilain 3 luvun 9 §:n 2 momentin kanssa. Ne tahot, joiden osuus on ollut muutaman prosentin luokkaa käyttöön otettavasta vesivoimasta, eivät yleensä ole osallistuneet voimalaitoksen rakentamiseen. Mahdollisuus osallistua voimalaitoksen rakentamiseen tulee kuitenkin säilyttää myös vesivoiman pienomistajilla, minkä vuoksi osallistumisraja ehdotetaan säilytettäväksi nykyisellään.

Pykälän 3 momentin mukaan lupa vesivoimalaitoksen rakentamiseen ja oikeus vesivoiman käyttämiseen annettaisiin aloitteentekijälle yksin tai yhdessä osallistumistarjousmenettelyssä mukaan ilmoittautuneille. Jälkimmäisessä tapauksessa lupa annettaisiin 7 §:n mukaan perustettavalle osakeyhtiölle, jos asianomaiset eivät sovi toiminnan harjoittamisesta toisenlaisen yhteisön muodossa. Oikeuden omistajille maksettaisiin vesivoimasta korvaus siten kuin 13 luvussa säädetään. Oikeus korvaukseen olisi niillä vesivoiman omistajilla, joilla ei ole oikeutta osallistua hankkeeseen ja niillä vesivoiman omistajilla, jotka tästä oikeudesta huolimatta eivät ole osallistumisestaan ilmoittaneet 9 §:n mukaisessa määräajassa.

6 §. *Aloite määräaikaisen käyttöoikeuden päättyessä.* Säännös koskisi tilannetta, jossa vesivoiman omistaja ei kohtuullisin ehdoin haluaisi uudistaa uuden vesilain aikana tehtyä sopimusta, jolla vesialue olisi annettu vuokralle tai vesivoimaan olisi luovutettu 3 §:n mukainen määräaikainen käyttöoikeus.

Nykyisen 3 luvun 7 §:n mukaan käyttöoikeuden haltijalla on tällaisessa tilanteessa oikeus vaatia vesivoiman omistajaa lunastamaan kohtuullisen arvon mukaan määrättävistä hinnasta ne rakennukset, koneet ja laitteet, jotka kyseessä olevan oikeuden käyttämistä varten on rakennettu. Lunastamisvelvoitetta ei tiettävästi ole vesilain aikana koskaan määrätty. Laissa säädetty menettely määräaikaisen vesivoimaoikeuden päättymistilanteita varten on kuitenkin sinänsä edelleen tarpeen. Nykyistä lunastusvelvollisuutta on sen sijaan pidettävä epätarkoituksenmukaisena niin vesivoiman omistajan kuin käyttöoikeuden haltijankin kannalta ja siitä ehdotetaan luovuttavaksi. Lunastusvaatimuksen sijaan ehdotetaan otettavaksi käyttöön menettely, jonka mukaan vesivoiman käyttöoikeuden haltijalla olisi oikeus tarjota vesivoiman omistajalle ja muille vesivoiman osakkaille osallistumista hankkeeseen siten kuin 8 luvussa säädetään.

Kuten nykyinen 3 luvun 7 §, säännös olisi tarpeen vain niissä tilanteissa, joissa vesivoiman käyttöoikeuden haltija ei itse omistaisi osuutta tarvitsemastaan vesivoimasta tai hänen osuutensa olisi vähemmän kuin laissa säädetty vähimmäismäärä eli viidennes. Vä-

himmäisosuuden tai ylipäänsä oman vesivoimaosuuden asettaminen osallistumistarjouksen edellytykseksi näissä tilanteissa jättäisi pääosan sellaisista ongelmatilanteista säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle, joita varten laissa säädettyä menettelyä on pidetty tarpeellisenä. Käyttöoikeuden haltijalla tulisi tämän vuoksi olla määräaikaisen sopimuksen päättyessä mahdollisuus käynnistää osallistumistarjousmenettely ja saada pysyvä käyttöoikeus toiselle kuuluvaan vesivoimaan myös silloin, kun hänellä itsellään ei olisi vesivoimaan lainkaan osuutta.

Nykyiseen vesilakiin sisältyvä mahdollisuus myöntää käyttöoikeus toisen vesivoimaan merkitsee poikkeamista vesivoiman omistajan omaisuudensuojasta. Nyt ehdotettu säännös ei laajentaisi poikkeussääntelyn alaa käyttöoikeuden kohteen osalta tai muuttaisi korvauksen määräämisen perusteita. Vesivoiman omistajalla olisi voimalaitosta ja siihen liittyviä rakenteita sekä rakennelmia koskevan lunastusvelvollisuuden sijaan oikeus osallistua voimalaitoksen rakentamiseen. Muutos yhdenmukaistaisi tämäntyyppisiä tilanteita koskevaa sääntelyä, koska ennen nykyistä vesilakia tehtyjen vuokra- ja muiden käyttöoikeussopimusten osalta vastaava oikeus on nykyisen vesilain 3 luvun 15 ja 17 §:n mukaisesti jo olemassa. Muutos saattaisi parantaa vesivoiman omistajan asemaa, koska eräissä tilanteissa lunastusvelvollisuus saattaisi muodostua lunastajan näkökulmasta kohtuuttomaksi.

7 §. *Osakeyhtiön perustaminen yhteisen vesivoiman käyttämiseksi.* Nykyisen vesilain 3 luvun 10 §:n mukaan yhteisen vesivoiman käyttämistä varten on perustettava osakeyhtiö, jos hankkeeseen osallistuvat eivät muuta sovi. Käytännössä säännöstä ei tiettävästi ole sovellettu, vaan pakkotoimisen osakeyhtiön perustamisen sijasta hankkeen toteuttamisesta on sovittu vapaaehtoisesti. Osakeyhtiö soveltuu oikeudellisista yhteisöistä parhaiten vesivoimahankkeiden yhteistyön muodoksi, kun otetaan huomioon vesivoimahankkeiden monimuotoisuus. Osakeyhtiön perustamisvelvollisuus säilytettäisiin sen vuoksi pykälän 1 momentissa, vaikka vesilain mukaisia yhteisöjä koskevaa sääntelyä onkin muutoin yhtenäistetty.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin perustettavan osakeyhtiön osakkeiden omistuksen jakautumisesta vastaavasti kuin nykyisen vesilain 3 luvun 10 §:ssä. Säännöksen mukaan hankkeeseen osallistuvat luovuttavat yhtiölle käyttöoikeuden vesivoimaosuuteensa ja saavat tätä osuutta vastaavan määrän yhtiön osakkeista. Vesivoimaosuuden luovutuksen lisäksi osakkaat olisivat säännöksen mukaan velvollisia osallistumaan samassa suhteessa myös rahana maksettavan osakepääoman suorittamiseen osakkeita vastaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin osakeyhtiön perustamiseen liittyvästä välimiesmenettelystä. Vastaava säännös on nykyisin vesilain 3 luvun 13 §:n 2 momentissa. Säännös on tarkoitettu tilanteisiin, joissa perustettavan osakeyhtiön perustamissopimuksesta tai yhtiöjärjestyksestä ei päästä yksimielisyyteen.

Osakeyhtiön perustamissopimuksen ja yhtiöjärjestyksen tekeminen ovat luonteeltaan yksityisoikeudellisia oikeustoimia. Niiden sisällöstä päättäminen kuuluu oikeustoimeen ryhtyville. Tämänkaltainen asia ei sovellu luontevasti käräjäoikeudessa tai lupaviranomaisessa ratkaistavaksi, minkä vuoksi asia tulisi ratkaista välimiesmenettelyssä. Jos asianosaiset eivät pääse yksimielisyyteen yhtiön perustamisasiakirjojen sisällöstä, hankkeeseen osallistuvalla olisi oikeus pyytää käräjäoikeutta saattamaan erimielisyys välimiesmenettelyssä ratkaistavaksi. Väilytuomio korvaisi yhtiön perustamissopimuksen. Jos asianosainen ei olisi tyytyväinen välimiesmenettelyssä syntyneeseen päätökseen, voisi hän turvautua välimiesmenettelystä annettuun lakiin (967/1992) sisältyviin oikeussuojakeinoihin.

8 §. Osallistumistarjous. Julkinen kuulutusmenettely saattaa muodostua raskaaksi sellaisten pienimuotoisten vesivoimahankkeiden osalta, joissa vesivoiman omistajia on paljon, mutta taloudelliset intressit ovat pieniä. Vesivoiman omistajan oikeudellisen aseman turvaaminen edellyttää kuitenkin menettelyn säilyttämistä nykyisenkaltaisena. Vastaavanlaisesta kuulutusmenettelystä säädettäisiin säännöstelyä koskevien hankkeiden osalta 7 luvussa. Säännös vastaa asiasisällöltään vesilain nykyistä 3 luvun 11 §:ää, mutta sitä on sanonnallisesti muokattu vastaamaan soveltuvin osin 7 luvun vastaavia säännöksiä.

Kuulutusmenettely käynnistyisi aloitteen tekijän lupaviranomaiselle toimittamalla kuulutushakemuksella. Hakemukseen liitettäviä selvityksiä olisivat muun muassa hankesuunnitelma, selvitys käyttöön otettavan vesivoiman omistajista, hankkeen kustannusarvio sekä ilmoitus siitä, miltä osin hankkeen kustannukset on tarkoitettu muiden kuin aloitteen tekijän rahoitettavaksi. Hakemuksen sisällöstä ja siihen liitettävistä selvityksistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

9 §. Julkinen kuulutus voimalaitoksen rakentamisesta. Pykälässä säädettäisiin kuulutushakemuksen käsittelyssä noudatettavasta menettelystä lupaviranomaisessa. Pykälän 1 momentin mukaan lupaviranomaisen tulisi julkisella kuulutuksella kehottaa osallistumaan oikeutettuja ilmoittamaan osallistumisestaan määräajassa. Laissa ei säädettäisi ilmoituksen tekemiselle varattavan määräajan pituudesta, vaan tämä jäisi tapauskohtaisesti päätettäväksi. Käytännössä ilmoitusten tekemiselle varattujen määräaikaisten pituudet ovat olleet 30—60 päivän mittaisia.

Jos hakemukseen liitetyn selvityksen perusteella on ilmeistä, ettei hankkeeseen voida edellytysten puuttumisen vuoksi myöntää lupaa, lupaviranomaisen tulisi hylätä hakemus. Säännöksen nojalla lupaviranomainen voisi niissä tilanteissa, joissa luvan myöntämisen edellytykset selkeästi puuttuvat, päättää hakemuksen käsittelyn jo menettelyn alkuvaiheessa. Säännös koskisi erityisesti niitä tilanteita, joissa hakija ei täyttäisi aloitteen tekijälle laissa säädettyjä vaatimuksia. Aluehallintovirasto ei voisi vielä ryhtyä tutkimaan vesilain 3 luvun 4 §:n mukaisia edellytyksiä, koska lupahakemus ei tässä vaiheessa ole vielä vireillä. Muutosta aluehallintoviraston hylkäävään päätökseen haettaisiin siten kuin 15 luvussa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakemusasiakirjojen nähtävillä olosta sekä erillisestä kuulutusta koskevasta tiedoksiantovelvollisuudesta. Hakijan tulisi antaa osallistumistarjouksen sisältävä kuulutus tiedoksi niille vesivoiman haltijoille, joiden osuus käyttöön otettavasta vesivoimasta on vähintään sadannes. Yhteisen alueen osakaskunnalle kuulutus tulisi antaa tiedoksi siten kuin yhteisaluellaissa säädetään. Tiedoksiantami-

nen olisi tehtävä todisteellisesti, esimerkiksi kirjatulla kirjeellä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ilmoituksen tekemiselle säädetyn määräajan laiminlyömisestä seurauksista. Ehdotuksen mukaan hankkeeseen osallistumaan oikeutettu menettäisi tämän oikeutensa, jos hän laiminlöisi 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisen määräajassa. Tämä koskisi pelkästään osallistumisoikeutta, ei 5 §:n 3 momentin mukaista oikeutta korvaukseen.

Myös sellainen voimallituksen rakentamiseen oikeutettu taho, joka olisi ilmoittanut osallistuvansa hankkeeseen, mutta ei olisi määräajassa allekirjoittanut yhtiön perustamisasiakirjoja, menettäisi oikeutensa osallistua hankkeeseen. Osallistumaan oikeutettu ei kuitenkaan menettäisi osallistumisoikeuttaan, mikäli hän panisi vireille välimiesmenettelyn osakeyhtiön perustamissopimusta tai yhtiöjärjestyksestä koskevan erimielisyyden ratkaisemiseksi.

Erimielisyyden ratkaisemista koskeva menettely lykkäisi lupa-asiaa koskevan päätöksen antamista, mutta ei lupa-asian käsittelyä. Jos voimallituksen rakentamista koskeva lupahakemus tehdään menettelyn kestäessä lupaviranomaiselle, tulee sen ryhtyä käsittelemään hakemusta. Koska yhtiön perustamissopimuksella ja yhtiöjärjestyksellä on merkitystä lupa-asian ratkaisemisen kannalta, ei lupa-asiaa tulisi ratkaista ennen kuin perustamissopimuksen tai yhtiöjärjestyksen sisältöä koskeva riita on lainvoimaisesti ratkaistu.

10 §. Lupahakemus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarjousmenettelyä seuraavan lupahakemuksen tekemisen määräajasta ja määräajan laiminlyömisestä seurauksista. Hakemus tulisi tehdä vuoden kuluessa kuulutusajan päättymisestä tai lupaviranomaisen erikseen määräämässä pidemmässä ajassa. Määräajan jälkeen tehtyä lupahakemusta ei voitaisi enää ottaa tutkittavaksi, vaan aloitteentekijän tulisi käynnistää uusi osallistumistarjousmenettely.

Pykälän 2 momentin mukaan lupaa tulisi hakea sille oikeushenkilölle, joka on perustettu tai perustetaan yhteisen vesivoiman käyttämiseksi. Tämä olisi 7 §:n 1 momentin oletettaman mukaisesti osakeyhtiö, jos asianosaiset eivät olisi toisin sopineet.

Hakijan tulisi lupahakemuksen jättämisen yhteydessä esittää selvitys siitä, että hakemus on annettu asianmukaisesti tiedoksi voimallituksen rakentamiseen osallistumaan oikeutetuille tahoille. Lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi erityisiä seuraamuksia tämän velvollisuuden laiminlyönnistä. Tiedoksiantomenettelyn asianmukaisuus on kuitenkin edellytys lupa-asian käsittelylle. Lupa-asiaa ei voitaisi ratkaista ennen kuin lupaviranomaiselle on esitetty selvitys siitä, että kuulutushakemus on annettu asianmukaisesti tiedoksi.

9 luku Puutavaran uitto

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin luvun soveltamisalasta, joka kattaisi sekä yleiskäyttöoikeuden nojalla harjoitettavan uiton että uiton toimintapaikkojen perustamisen ja käytön. Vesistön yleiskäyttöoikeuksista ehdotetaan säädettäväksi 2 luvun 3 §:ssä. Näin ollen uiton luonteesta yleiskäyttöoikeutena ei enää olisi tarpeen säätää.

Uiton toimintapaikan perustaminen edellyttäisi 3 luvun 3 §:n 1 momentin 10 kohdan nojalla aina lupaa. Käytännössä toimintapaikan ulkopuolella tapahtuva lauttojen hinaus rinnastuisi yleiseen vesiliikenteeseen. Kuitenkin tämän luvun 8 ja 9 §:n säännökset uittovahingosta ja uppopuiden poistamisesta kattaisivat uiton toiminta-alueen myös varsinainen toimintapaikkojen ulkopuolella.

2 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin uittoa koskevaan sääntelyyn liittyvät tärkeimmät käsitteet. Uittoa on harjoitettu nippu-uittona ja irtouittona. Nippu-uitolla tarkoitetaan puutavaran uittamista nipuiksi sidottuna ja irtouitolla puutavaran uittamista irrallaan tai kehälautoissa. Pykälässä uitto määriteltäisiin puutavaran kuljettamiseksi vedessä hinaamalla nipuiksi sidottuna tai kehälautoissa. Määritelmä ei siten kattaisi puutavaran uittamista irrallaan. Paljon työvoimaa vaatineesta irtouitosta luovuttiin maassamme vuonna 1991. Nykyisin harjoitettava, pääosin yleisillä kulkuväylillä tapahtuva nippu-uitto poikkeaa vaikutuksiltaan suuresti perinteisestä, käytännössä koko jokiuoman käyttöönsä ottaneesta irtouitosta. Koska tarvetta irtouiton sääntelylle ei ole näköpiirissä, rajattaisiin jo uiton määritelmällä lain säännökset koskemaan vain nippu-uittoa ja tietyissä tilan-

teissa käytettyä puutavaran hinaamista kehälautoissa.

Uiton toimintapaikalla tarkoitettaisiin uiton toimittamisen kannalta tarpeellista puutavaran pudotus-, varasto-, erottelu- tai niputuspaikkaa taikka suojasatamaa. Säännös määrittäisi käytännössä 3 luvun 3 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettun luvanvaraisuuden piiriin.

Uittajalla tarkoitettaisiin sitä, joka vastaa uiton harjoittamisesta. Muilla kuin yksityis-uittoalueilla uittajana on ollut yleensä uittoyhteisö. Yksitysuitolla tarkoitettaisiin yhden puutavaran omistajan omaan lukuunsa harjoittamaa uittoa, ja yhteisuitolla usean puutavaran omistajan yhteiseen lukuun harjoittamaa uittoa.

Uittovahingolla tarkoitettaisiin sellaista uitosta aiheutunutta edunmenetystä, jota ei ole voitu ennakoida eikä sitä sen vuoksi ole voitu määrätä korvattavaksi uiton toimintapaikkaa koskevan lupa-asian käsittelyn yhteydessä. Uittovahinko voisi aiheutua joko yleiskäyttöoikeuteen nojautuvasta puutavaran uittamisesta tai uiton toimintapaikalla suorituista toimista. Yleisimpiä uittovahinkoja ovat uppouista johtuvat verkkojen ja moottoriveiden vaurioitumiset. Yhteensä uittovahinkoja on viime vuosina korvattu vajaalla kymmenellä tuhannella eurolla vuodessa.

3 §. Uiton toimintapaikkojen kokonaisuus. Nykyisen vesilain 5 luvun mukaisessa uittosäännössä ei muodollisesti ole ollut kyse luvasta, koska sillä pikemminkin rajoitetaan uittajan oikeuksia kuin luodaan uusia. Käytännössä nykyiset uittosäännöt ovat kuitenkin kokoelma uiton toimintapaikkoihin liittyviä vesilain mukaisia rakentamislupia.

Uittosäännön korvaaminen toimintapaikkakohtaisilla luvilla selventäisi ja yhdenmukaistaisi sääntelyä. Uiton edellytysten turvaamiseksi lupamenettelyssä tulisi varmistaa, että uiton toimintapaikat muodostavat uiton toimittamisen kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Ehdotetusta muutoksesta saattaisi olla seurauksena, että yksittäistä toimintapaikkaa koskevassa lupaharkintatilanteessa ei otettaisi huomioon toimintapaikan merkitystä toimintapaikkaverkoston osana ja koko uittamistoiminnan kannalta. Sen vuoksi pykälässä ehdotetaan nimenomaisesti säädetäväksi, että lupamenettelyssä hankkeen hyö-

tyä arvioitaessa on otettava huomioon toimintapaikan merkitys osana uittoa varten tarpeellisten toimintapaikkojen verkostoa.

Lupaviranomaisen mahdollisuudet arvioida yksittäisten toimintapaikan merkitystä uiton toimittamisen kannalta yksinomaan toimintapaikkaa koskevan selvityksen perusteella ovat vähäiset. Sen vuoksi luvanhakijan tulisi toimintapaikkaa koskevassa lupahakemuksessa esittää tarpeelliset tiedot toimintapaikan asemasta ja merkityksestä koko verkoston kannalta.

4 §. Uiton toimintapaikan käyttötarkoituksen muuttaminen. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta laajentaa uiton toimintapaikan käyttöä myös puutavaran proomukuljetuksiin. Aluetta, johon vesilain nojalla on myönnetty pysyvä käyttöoikeus, ei voida ottaa päätöksestä määrätystä poikkeavaan käyttöön ilman erityistä säännöstä. Käyttötarkoituksen muuttaminen edellyttää uutta viranomaisen päätöstä, vaikka alueen ulottuvuudessa ei tapahtuisi muutoksia.

Käyttötarkoituksen muuttamisessa on kyse eräänlaisesta luvan muuttamisesta koskevasta tilanteesta. Luvan muuttamisesta on erotettava tilanteet, joissa toiminta muuttuu kokonaan toisentyypiseksi ja yhteys uiton harjoittamiseen heikentyy. Näille toiminnoille olisi haettava kokonaan uusi lupa, eikä hyödyn määrittämistä koskeva 3 § välttämättä tulisi tällöin sovellettavaksi. Toimintapaikan käyttötarkoituksen laajentaminen puutavaran proomukuljetuksiin palvelee samoja metsätalouden tarpeita kuin uittokin. Tarkoituksena on, että lupaviranomainen voisi säännöksen nojalla uittajan hakemuksesta antaa oikeuden toimintapaikan käyttämiseen puutavaran muuta vesitse tapahtuvaa kuljettamista varten. Tätä pidemmälle menevä toiminnan muuttaminen ei kuitenkaan enää olisi mahdollista lupaa tarkistamalla, vaan toiminta edellyttäisi uutta lupaa.

Käyttötarkoituksen muuttamista koskevan hakemuksen käsittelyssä noudatettaisiin yleisiä hakemusasian käsittelyä koskevia säännöksiä. Tapauskohtaisista olosuhteista riippuen asia voitaisiin käsitellä siten kuin 11 luvun 10 §:n 3 momentissa säädetään.

Käyttötarkoituksen muutoksen myötä toimintapaikalla harjoitettavan toiminnan luonne ja ympäristövaikutukset saattavat muuttua

aikaisempaan verrattuna. Esimerkiksi muutos puutavaran pudotuspaikasta puutavaran proomukuljetusten lastausalueeksi ja siihen liittyväksi välivarastointialueeksi saattaa aiheuttaa aikaisemmasta toiminnasta poikkeavia ympäristövaikutuksia. Mikäli toimintapaikan ympäristön maankäytössä on tapahtunut muutoksia, on tämä otettava päätöksessä huomioon. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sen vuoksi sisällytettäväksi nimenomainen säännös siitä, että käyttötarkoituksen muuttamista koskevaan lupapäätökseen tulisi lisätä tarpeelliset määräykset vältettävissä olevien haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi siten kuin 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään.

5 §. Uittajan oikeudet. Uittajalle kuuluvat oikeudet koottaisiin pykälässä yhteen. Uittajalle kuuluvat, nykyisen vesilain 5 luvun 3—6 §:n mukaiset varsin laajat oikeudet ovat nippu-uittoon siirtymisen myötä käyneet pääosin tarpeettomiksi. Uittajalle nykyisen vesilain 5 luvun 13 §:n nojalla kuuluvasta laajasta lunastusoikeudesta ehdotetaan niin ikään luovuttavaksi. Tarkistusten myötä uittoja koskeva sääntely lähentyisi muita vesitaloushankkeita koskevaa sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin uittajan oikeudesta siirtää uittoja vaikeuttavia vesistöissä olevia pyydyksiä sekä muita irtaimia esineitä. Siirretyt pyydykset ja esineet tulee sijoittaa helposti havaittavaan paikkaan vesistöissä tai sen rannalla. Vaihtoehtoisesti uittaja voisi ottaa esineet talteen, jolloin ne tulee toimittaa edelleen omistajalle viivytyksettä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uittajan oikeudesta varastoida tilapäisesti puutavaraa jäälle uiton harjoittamista varten. Edellytyksenä on, että vesialueen ja erityiseen käyttöön otetun rannan omistaja ovat antaneet suostumuksensa tähän. Jos suostumusta ei ole saatu, voisi lupaviranomainen hakemuksesta antaa oikeuden momentissa tarkoitettuun puutavaran varastointiin. Puutavaran vakinainen varastointipaikka olisi uiton toimintapaikka, joka 3 luvun 3 §:n mukaan edellyttää lupaa.

Uittaja olisi velvollinen korvaamaan esineiden siirtämisestä samoin kuin muusta pykälän mukaisista toimenpiteistä aiheutuvan edunmenetyksen siten kuin 13 luvussa säädetään.

6 §. Alueiden ja rakenteiden käyttö. Pykälässä säädettäisiin muiden uittoja harjoittavien oikeudesta käyttää uittoja varten tehtyjä rakennelmia ja laitteita sekä uittoja varten lunastettuja alueita kohtuullista korvausta vastaan. Vastaavat säännökset sisältyvät nykyisen vesilain 5 luvun 6 ja 17 §:ään.

Uiton asianmukaiseksi järjestämiseksi ja uittorakenteiden käytön edistämiseksi satunnaisesti puuta uittavien tulisi voida käyttää hyväkseen vesistöön sijoitettuja uittorakenteita ja -laitteita. Satunnaisesti puuta uittavan ei tällöin olisi tarpeen hakea lupaa uiton toimintapaikkaa varten ja sijoittaa vesistöön uiton toimittamiseksi tarpeellisia rakenteita ja laitteita, mikä useimmissa tilanteissa olisikin taloudellisesti kannattamaton ratkaisu. Säännös rajoittaa samalla uittorakenteiden haltijan mahdollisuuksia vaikuttaa puutavaran uittoon alueella.

Satunnaisesti puuta uittavan olisi 2 momentin mukaan sovittava toisen omistamien uittorakenteiden ja uiton toimintapaikan käytöstä ja sen yksityiskohdista kyseisen tahon kanssa. Sopimuksella ei voida antaa satunnaisesti puuta uittavalle parempaa oikeutta kuin luvan tai oikeudenhaltijalla itsellään on. Rakennelmien omistajalla olisi oikeus saada kohtuullinen korvaus rakennelmien käytöstä. Kohtuullisena korvauksena pidettäisiin satunnaisesti puuta uittavan käyttöä vastaavaa osuutta laitteiden ja rakenteiden pääoma- ja kunnossapitokustannuksista. Käytännössä alueiden ja rakenteiden käytöstä ja siitä suorittavasta korvauksesta tulisi ennalta sopia niiden haltijan eli yleensä uittoyhteisön kanssa.

7 §. Yhteisuitto. Yhteisuittoa koskeva sääntely vastaisi pitkälti nykyisen vesilain 5 luvun 19 §:n säännöksiä. Pykälän 1 momentti sisältäisi pääsäännön, jonka mukaan uitto tulisi toimittaa yhteisuittona.

Yksityisuittoa varten tulisi olla lupaviranomaisen lupa. Jos edellytykset eivät täytyisi eikä lupaa voitaisi myöntää, tulisi uitto toimittaa yhteisuittona. Yhteisuittoa suosivan erityissääntelyn taustalla ovat yleiset vesien käyttöä ja vesitaloushankkeiden toteuttamistapaa koskevat näkökohdat. Useampien uiton toimintapaikkojen verkoston tai yksittäisten toimintapaikkojen perustamista samalle vesistöalueelle ei voida pitää perusteltuna vesi-

en käytölle aiheutuvien vaikutusten rajoittamisen näkökulmasta. Satunnaisesti puuta uittavaa suojaavaa 6 §:n säännöstä ei ole tarkoitettu käytettäväksi pysyväisluonteisempien uittotarpeiden toteuttamiskeinoksi, vaan näissä tilanteissa uitto tulisi järjestää yhteismääräyksessä eri toimijoiden kesken.

Pykälän 1 momentin säännökset koskisivat taloudellisessa hyötymistarkoituksessa harjoitettavaa uittoa. Puutavaran omistajalla olisi 2 momentin mukaan kuitenkin aina oikeus ilman 1 momentissa tarkoitettua lupaa yksityisesti uittaa kotitarvekäyttöön tarkoitettua puunsa. Poikkeussäännös koskisi kertaluonteisesti tapahtuvaa tai epäsäännöllisesti toistuvaa pienimuotoista kotitarvekäyttöön tulevan puutavaran uittamista. Säännöksen perusteella ei voitaisi uittaa taloudellisessa hyötymistarkoituksessa kuljetettavaa eli myyntiin tarkoitettua puuta vähäistä suurempia määriä.

8 §. Uittovahingon korvaaminen. Pykälän 1 momentin mukaan uittoyhteisö olisi vastuussa toiminta-alueellaan suoritetusta uitosta aiheutuneen uittovahingon korvaamisesta. Vahingonkärsijän ei uittoyhteisön toimialueella olisi tarpeen selvittää, kenen toiminnassa vahinko todella on sattunut, vaan vastuu kuuluisi lain nojalla uittoyhteisölle. Muualla kuin uittoyhteisön toiminta-alueella suoritusta uitosta aiheutuneen vahingon korvaisi uittaja.

Uittovahingon korvaamista koskeva vaatimus olisi 2 momentin mukaan esitettävä korvausvelvolliselle kirjallisesti viimeistään vahingon tapahtumista seuraavan kalenterivuoden aikana. Säännös muodostaisi poikkeuksen velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) säännöksistä, jonka mukaan muun kuin sopimussuhteeseen perustuvan vahingonkorvauksen vanhentumisaika on pääsääntöisesti kolme vuotta.

Asianosaisten tulisi ensisijaisesti pyrkiä sopimaan uittovahingon korvaamisesta. Jolleivät asianosaiset sovi uittovahingon korvaamisesta, voisi vahingonkärsijä panna asian vireille lupaviranomaisessa erillisenä korvausasiavana sen mukaan kuin 13 luvussa säädetään.

Uittovahingon korvaamisessa on kysymys pohjimmiltaan siviilioikeudellisesta riita-asiasta. Uittovahinko ei kuitenkaan poikkea

olennaisesti muista erillisistä korvausasioista, jotka on päädytty ohjaamaan vesilain mukaisten lupaviranomaisten ratkaistaviksi. Syynä tähän on mainittujen asioiden edellyttävä vesiasioiden erityisasiantuntemus sekä kiinteä liityntä vesilain mukaiseen toimintaan.

9 §. Rannalle tai vesistöön jääneet uittopuut. Pykälässä säädettäisiin uitosta rannalle tai vesistöön jääneiden puiden talteen ottamista. Pykälän 1 momentissa säädetään uittajan velvollisuudesta kerätä uiton jälkeen rannalle tai vesistöön jääneet uittopuut ja muiden oikeudesta ottaa talteen rannalle tai vesistöön jääneet irtopuut. Tällainen oikeus olisi rannan tai vesialueen omistajalla tai haltijalla taikka yhteisen vesialueen osakkaalla. Vesistöön jääneen uponneen tai uppoamistilassa olevan uittopuun saisi talteen ottaa se, joka kärsii siitä haittaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin talteen otetusta puutavarasta tehtävästä ilmoituksesta, talteen otetun puutavaran omistusoikeuden siirtymisestä sekä ilmoituksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Uittopuuta talteen ottaneen on tehtävä ilmoitus uittajalle sellaisesta talteen otetusta uittopuusta, joka on uitettu samana kalenterivuonna kuin talteen ottaminen on tapahtunut. Tätä vanhemmasta talteen otetusta puutavarasta ilmoitusta ei ole tarpeen tehdä. Uittopuun talteen ottamisesta tulisi ilmoittaa nykyisestä poiketen suoraan uittajalle poliisin sijasta. Uittajalla on oikeus ottaa kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä mainittu puutavara haltuunsa. Jos uittaja päättää ottaa puutavaran haltuunsa, on hänen korvattava talteen ottamisesta ja ilmoittamisesta mahdollisesti aiheutuneet kustannukset.

Omistusoikeus uittopuuhun siirtyisi talteen ottajalle talteen ottamisen myötä. Poikkeuksen tästä muodostaisivat talteen ottamisen kanssa samana kalenterivuonna uitetut puut. Näihinkin puihin talteenottaja saisi omistusoikeuden, jos uittaja ei mainitun kolmen kuukauden kuluessa ole ottanut puita haltuunsa.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin selvyyden vuoksi, että 1 momentin säännökset puutavaran talteen ottamisesta eivät koskisi toimintapaikkaa koskevassa luvussa määrätyllä

varasto-, erottelu- ja niputuspaikalla säilytetävää puutavaraa.

10 §. *Haitallisten oppopuiden poistaminen vesistöistä.* Pykälän 1 momentin mukaan lupaviranomainen voisi määrätä uittajan tai sen, joka on viimeksi toimittanut vesistöissä uittoa, puhdistamaan vesistön haittaa aiheuttavista oppopuista ja muista uittojätteistä. Pykälä vastaisi tältä osin nykyisen vesilain 5 luvun 99 §:ää. Asian käsittelyssä tulisi noudattaa 14 luvun säännöksiä. Lupaviranomainen voisi tarvittaessa tehostaa antamaansa määräystä liittämällä siihen uhkasakon tai teettämisuhan.

Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin nykyistä lakia vastaavasti valtion valvontaviranomaisen oikeudesta poistaa vesistöistä haittaa aiheuttavat oppopuut ja muut uittojätteet 1 momentin estämättä, kun uitto on lakannut eikä toimivaa uittoyhteisöä ole. Tämä olisi mahdollista, jos toimenpiteistä ei aiheudu lain 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettua seurausta. Uppopuita poistettaessa tulisi huolehtia siitä, etteivät poistotoimenpiteistä aiheutuvat samentumis- tai muut haitat muodostu merkittäviksi suhteessa toimenpiteistä saatavaan hyötyyn. Valtion valvontaviranomaiset voisivat poistaa haittaa aiheuttavia oppopuita harkinnanvaraisina töinä käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

Valtion varoin oppopuita on poistettu lähinnä siellä, missä oppopuiden poistamisen tarve on ollut suurin ja kustannusten jaosta on voitu sopia vesistöissä viimeksi uittaneiden tahojen kanssa. Uppopuiden lisäksi vesistöistä on puhdistuksen yhteydessä löytynyt uittojätteiden lisäksi runsaasti muutakin jätettä. Kustannusten oikeudenmukainen jakaminen aiheuttamisperiaatteen mukaisesti on sen vuoksi käytännössä osoittautunut hankalaksi.

Vesistöä toisen kustannuksella puhdistettaessa nostetut puut on nykyisen vesilain 5 luvun 99 §:n nojalla myytävä julkisella huutokaupalla. Käytännössä vesistöistä poistettavan puutavaran ja muiden rakenteiden arvo on vähäinen. Sen vuoksi pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valtion valvontaviranomaisen toimesta nostettu puutavara siirtyisi valtion omistukseen.

11 §. *Uittoyhteisö ja sen tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin uittoyhteisön perustamisesta ja uittoyhteisölle kuuluvista tehtävistä. Pykä-

län 1 momentin mukaan uittoyhteisö olisi perustettava yhteisuiton harjoittamista varten. Yhteisön perustamisvelvollisuuden taustalla on muiden vesioikeudellisten yhteisöjen perustamisvelvollisuuden tavoin vaatimus kaikissa tilanteissa toimintakykyisestä vastuutahosta, joka kykenee vastaamaan toiminnan toteuttamisesta ja siihen liittyvistä muista velvoitteista. Jos alueella toimisi ennestään uittoyhteisö, joka ottaa vastattavakseen yhteisuiton järjestämisestä, ei uittoyhteisöä olisi tarpeen perustaa. Uittoyhteisöön sovellettaisiin 12 luvun yleisiä säännöksiä vesioikeudellisesta yhteisöstä, ellei tässä luvussa erikseen toisin säädettäisi.

Yhteisuitolla tarkoitettaisiin 2 §:n määritelmän mukaan usean puutavaran omistajan yhteiseen lukuun harjoitettavaa uittoa. Uittoyhteisön pääasiallisena tehtävänä olisi toimittaa yhteisuito yhteisön säännöissä määrätyllä toiminta-alueella, hoitaa uittoa varten hankittua uittoyhteisön omaisuutta sekä huolehtia muista sille vesilain mukaan kuuluvista tehtävistä ja velvoitteista.

Uittoyhteisö voisi 2 momentin mukaan ottaa hoitaakseen myös muitakin kuin 1 momentissa mainittuja uittoon liittyviä tehtäviä. Tällaisena voisivat tulla kyseeseen puutavaran siirtäminen veteen ja yksityisuiton harjoittaminen. Niin ikään yhteisö voisi käyttää uittoa varten hankittua omaisuutta ansiotarkoitukseen, jos yhteisön varsinaiset tehtävät eivät siitä kärsi. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi uittoyhteisölle kuuluvien uiton toimintapaikkojen käyttämisen 4 §:ssä tarkoitettuun puutavaran proomukuljetukseen. Sen sijaan tarkoituksena ei ole, että uittoyhteisö voisi harjoittaa kokonaan toisentyypistä toimintaa, jolla ei olisi kytkentää puutavaran vesitse tapahtuvaan kuljetukseen. Sen vuoksi pykälän 2 momentissa kiellettäisiin yhteisöä harjoittamasta muuntyyppistä toimintaa.

12 §. *Uittoyhteisön jäsenet.* Pykälässä säädettäisiin uittoyhteisön jäsenistä ja heidän edustajiensa nimeämisestä. Yhteisön jäseniä olisivat pykälän 1 momentin ne puutavaran omistajat, joiden puuta uitetaan yhteisuitossa. Jäsenyys olisi pysyvää eikä vaihtuisi aina keväisin kuten nykyisin. Käytännössä uittoyhteisön jäseninä ovat samat metsäteollisuusyhtiöt vuodesta toiseen, vaikka uitettavissa puumäärissä on vuosittaista vaihtelua. Tämän

vuoksi ei enää ole perusteltua sitoa jäsenyyttä kunkin kevään tilanteeseen. Myös uittoyhteisön jatkuva toiminta ja uiton toimintapaikoista huolehtiminen edellyttävät yhteisöltä pysyvyyttä. Nykyisen vesilain säännökset mahdollistaisivat jopa sen, että kaikki uittoyhteisön jäsenet eroavat yhteisöstä, mitä ei voida pitää perusteltuna.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin metsänomistajien edustajan nimeämisestä uittoyhteisöön. Edustajalla olisi oikeus osallistua yhteisön päätöksentekoon 14 ja 15 §:ssä säädettyin tavoin. Edustaja ei kuitenkaan olisi uittoyhteisön jäsen eikä hän olisi velvollinen osallistumaan uittoyhteisön toiminnan kustannusten kattamiseen jäsenten tavoin. Metsänomistajien edustajan valinta tapahtuisi siten, että metsäkeskukset nimeäisivät ehdokkaansa metsänomistajien edustajaksi. Lupaviranomainen määräisi tehtävään nimetyistä ehdokkaista sen, jolla lupaviranomainen katsoo olevan parhaat edellytykset edustaa alueen metsänomistajia. Säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 5 luvun 41 §:ää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin edustajan oikeudesta korvaukseen tehtävästään. Momentissa yksilöitäisiin korvauksen suorittamiseen velvolliset tahot sekä korvauksen jakautumisen perusteet korvausvelvollisten tahojen kesken. Mikäli korvauksesta ei päästä yhteisymmärrykseen, voitaisiin asia saattaa lupaviranomaisen ratkaistavaksi hakemusasiانا.

13 §. Uittoyhteisön säännöt. Pykälässä täydennettäisiin yhteisöluvun 4 §:n säännöstä yhteisön sääntöjen vähimmäissisällöstä. Uittoyhteisön säännöissä tulisi yhteisöluvun 4 §:ssä mainittujen asioiden lisäksi määrätä yhteisön toiminta-alueesta, miten uittopäällikkö otetaan toimeensa sekä milloin ja miten puutavaran omistajan on ilmoitettava hänelle uittoon tuleva puutavara. Uittopäällikköä säädettäisiin tarkemmin 15 §:ssä.

14 §. Uittoyhteisön kokous. Pykälässä säädettäisiin oikeudesta osallistua asioiden käsittelyyn uittoyhteisön kokouksessa sekä metsänomistajien edustajan äänimäärästä. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 5 luvun 51 §:ää. Jäsenet saisivat uittoyhteisön kokouksessa käyttää puhevaltaa 1 momentin mukaan sen vuoden asioita käsiteltäessä, jolloin heidän omistamaansa puuta on uitettu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin metsänomistajien edustajan äänivallasta yhteisön kokouksissa. Perustavaa kokousta lukuun ottamatta hänen äänimääränsä olisi viidennessä äänestykseen osallistuvien jäsenten yhteisestä äänimäärästä. Yhteisön jäsenten äänimäärän laskemisesta tulisi puolestaan määrätä yhteisöluvun säännösten nojalla yhteisön säännöissä.

15 §. Uittoyhteisön hallitus ja uittopäällikkö. Pykälän 1 momentin mukaan metsänomistajien edustajalle kuuluisi välittömästi lain nojalla paikka uittoyhteisön hallituksessa. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 5 luvun 52 §:ää. Muiden hallituksen jäsenten valinnassa noudatettaisiin ehdotuksen 12 luvun säännöksiä.

Uittoyhdistyksen toiminnan johtajaa on perinteisesti nimitetty uittopäälliköksi. Pykälässä säädettäisiin, että uittoyhteisöllä tulee hallituksen lisäksi olla uittopäällikkö, joka asiallisesti ottaen vastaisi 12 luvussa tarkoitettua toimitsijaa. Uittoyhteisön hallitukseen ja uittopäällikköön sovellettaisiin 12 luvun hallitusta ja toimitsijoita koskevia säännöksiä.

16 §. Kiinteän omaisuuden luovuttaminen ja ulosmittaus. Pykälässä rajoitettaisiin uittoyhteisölle kuuluvan kiinteän omaisuuden luovuttamista ja kiinnittämistä siltä osin kuin kyse on tämän lain nojalla saadusta omaisuudesta. Pykälä vastaisi nykyisen vesilain 5 luvun 64 §:ää.

Kiinteästä omaisuudesta luopuminen edellyttäisi yleensä ensin kyseisellä kiinteistöllä sijaitsevasta toimintapaikasta luopumista ja siihen liittyvien jälkihoitotoimenpiteiden suorittamista lupaviranomaisen määräämällä tavalla. Vain poikkeuksellisesti on ajateltavissa, että kiinteän omaisuuden luovutus olisi mahdollista, vaikka toimintapaikkaa koskeva lupa edelleen säilyisi voimassa.

Nykyisestä laista poiketen pykälässä ei erikseen säädettäisi omaisuuden myynnistä saatujen varojen käyttämisestä, vaan varojen käyttö tulisi tarpeen mukaan tarkasteltavaksi lupaviranomaisessa kiinteän omaisuuden luovuttamista koskevan hakemuksen yhteydessä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi uittoyhteisön omaisuuden ulosmittausta koskevan rajoituksen. Säännöksen mukaan 1 momentissa tarkoitettua kiinteää omaisuutta ei saisi ulosmi-

tata muun kuin sellaisen saatavan, jonka vakuudeksi kyseinen kiinteä omaisuus on kiinnitetty, täytäntöönpanemiseksi. Uittoyhteisön velkoihin nähden tavanomaista vahvemman suojan taustalla on 6 §:ssä säädetty uittoa palveleviin alueisiin, oikeuksiin ja rakenteisiin kytkeytyvä yleisempi käyttömahdollisuus. Säännös turvaisi osaltaan uiton jälkihoitotoimenpiteistä huolehtimista.

17 §. Rahastot. Pykälässä säädetään mahdollisuudesta perustaa uittoyhteisölle sen muista varoista erillään pidettäviä rahastoja I momentissa yksilöityjä käyttötarkoituksia varten. Yhteisöllä voisi nykyisen lain tapaan olla vahvistettujen sääntöjen mukaan hoidettavia rahastoja omaisuuden hankinta- ja kunnossapitokustannusten tasoittamista, eläkkeen suorittamista, toimihenkilöiden ja työntekijöiden muuta huoltoa, uiton jälkihoitotoimenpiteitä ja uupopuiden poistoa sekä sellaisia vero-, korvaus- ja muita maksusuorituksia varten, jotka tulevat maksettaviksi vasta uittovuoden jälkeen. Säännös merkitsisi muutosta nykyisen vesilain 5 luvun rahastoja koskevaan 68 §:ään siltä osin, että se mahdollistaisi varojen rahastoimisen myös uiton jälkihoitotoimenpiteistä ja uupopuiden poistosta aiheutuvien kustannusten varalle.

Rahaston perustamista koskevalle yhteisön kokouksen päätökselle olisi 2 momentin mukaan haettava lupaviranomaisen vahvistus.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi voimassa olevan lain tapaan kielto osloimitata rahaston varoja muusta kuin sellaisesta velasta, jonka suorittamiseen rahaston varat on tarkoitettu käytettäväksi.

18 §. Uittoyhteisön jäseniltä perittävät maksut. Säännöksen mukaan maksujen tulisi olla tasapuoliset, kohtuulliset ja suhteessa kunkin jäsenen käyttämien yhteisön palveluiden määrään. Yhteisö ei saisi tavoitella voittoa keräämillään maksuilla. Yhteisön tulisi kuitenkin varautua jo hyvissä ajoin tuleviin kustannuksiin, kuten uittotoiminnan lopettamisesta aiheutuviin velvoitteisiin, kustannusvastuun tasapuoliseksi jakamiseksi uittajien kesken ja kohtuuttoman suurten yksittäisten maksujen välttämiseksi.

Nykyisen vesilain 5 luvun 24—32 §:n kaltainen kustannuksia koskeva yksityiskohtainen sääntely ei nykykatsannossa ole tarpeen. Kustannusten jaon perusteet tulisi kirjata uit-

toyhteisön sääntöihin, jotka lupaviranomainen vahvistaa. Lupaviranomaisen tulisi säännöt vahvistaessaan katsoa, että niistä ei aiheudu vahinkoa jäsenelle ja että maksujen määräytymisen perusteet täyttäisivät tässä pykälässä säädetty vaatimukset.

19 §. Uittoyhteisön purkaminen. Pykälässä säädettäisiin uittoyhteisön purkautumista varten nimettävistä selvitysmiehistä. Lupaviranomaisen tulisi hakemuksesta määrätä yksi tai useampia selvitysmiehiä uittoyhteisön hallituksen sijasta hoitamaan yhteisön asioita sekä tarvittaessa huolehtimaan yhteisön purkamista varten suoritettavista selvittelytoimenpiteistä.

Hakemuksen lupaviranomaiselle voisi tehdä uittoyhteisön toimiva tai viimeksi toiminut hallitus. Yleensä uittoyhteisön purkamista tarkoittaviin toimiin ryhtyminen välittömästi uiton päättymisen jälkeen ei ole tarpeen. Jos uittoyhteisö ei olisi viiden vuoden kuluessa uiton lakkaamisesta tietyssä vesistössä tai sen osassa ryhtynyt toimiin yhteisön purkamiseksi, voisi myös valtion valvontaviranomainen tehdä asiaa koskevan hakemuksen. Hakemuksen uittoyhteisön purkamiseksi ja selvitysmiesten määräämisestä voisi tehdä myös uittoyhteisön toimiva tai viimeksi toiminut hallitus. Pykälä vastaisi osin vesilain nykyistä 5 luvun 62 §:n säännöstä toimitsijoista. Toimitsijat kuitenkin korvattaisiin selvitysmiehillä.

Siirryttäessä toimintapaikkakohtaisiin lupiin olisi menettely yksittäisen toimintapaikan käytön lakatessa yksinkertaisempi eikä edellyttäisi selvitysmiesten asettamista. Niin ikään toimintapaikkakohtaisiin lupiin siirtyminen tarkoittaisi sitä, että yhden luvan kumoamisen yhteydessä voitaisiin määrätä vain kyseistä toimintapaikkaa koskevista jälkihoitovelvoitteista. Koko vesistöä koskevat jälkihoitotoimenpiteet tulisivat ajankohtaisiksi vasta uiton kokonaan lakatessa.

Selvitysmiesten asettamisen edellytyksenä olisi viiden vuoden kulumisen uiton lakkaamisesta vesistössä tai sen osassa. Säännöksen mukaista uiton lakkaamista tulisi tarkastella laajasti eikä edellytykseksi sen soveltamiselle riittäisi viiden vuoden tauko yksittäisen toimintapaikan käytössä.

Lupaviranomainen voisi määrätä selvitystehtävän uittoyhteisön hallitukselle taikka

yhdelle tai useammalle selvitysmiehelle. Selvitysmiehet käyttäisivät yhteisön hallitukselle kuuluvaa toimivaltaa, ja heidän tulisi huolehtia yhteisön purkamista varten tarpeellisista selvitystoimista. Uittoyhteisön kokoukselle kuuluvaa päätösvaltaa käyttäisivät yhteisön sanotun vuoden jäsenet, jos kyse on tietyn vuoden uittoa koskevasta asiasta sekä muussa tapauksessa uittoyhteisön hallitus tai selvitysmiehet.

20 §. Uittoyhteisön selvitystoimet. Pykälässä säädettäisiin uittoyhteisön purkamiseen liittyvistä selvitystoimista. Säännökset täydentäisivät 12 luvun säännöksiä vesioikeudellisen yhteisön purkautumisesta. Uittoyhteisön tulisi muiden vesioikeudellisten yhteisöjen tavoin ennen purkautumistaan huolehtia sille kuuluvista yksityis- ja hallinto-oikeudellisista velvoitteista, mukaan lukien toiminnan lopettamisesta aiheutuvista jälkihoitotoimenpiteistä. Uittoyhteisön osalta kyseeseen tulisivat lähinnä uittajalle kuuluvien velvoitteiden loppuun saattaminen, kuten uittorakenteiden ja uppopuiden poistaminen, uittovahinkojen korvaaminen ja mahdollisten kalanistutusvelvoitteiden täyttäminen.

Selvitysmiesten tulisi 1 momentin mukaan muuttaa rahaksi kaikki sellainen uittoyhteisön omaisuus, jonka säilyttäminen ei olisi välttämätöntä vesistöalueella jatkuvan uiton turvaamiseksi. Uittoyhteisön kiinteän omaisuuden myynti edellyttää lupaviranomaisen lupaa. Tätä koskeva asia pantaisiin vireille lupaviranomaisessa hakemuksella, johon tulisi sisältyä selvitystoimista vastaavan esitys uittoyhteisön kiinteän omaisuuden mynnistä. Lupaviranomaisen tulisi päätöksessä määrätä, mikä osa uittoyhteisön kiinteästä omaisuudesta myydään ja mikä siirretään valtiolle. Omaisuuden myyntiä koskeva rajoitus perustuisi vesilain nykyiseen 5 luvun 78 §:ään, ja se voisi tulla sovellettavaksi vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Uittoa palvelevan omaisuuden säilyttäminen voisi käytännössä olla tarpeen vain jollakin pienellä vesistöalueen osalla harjoitettavan yksityisuiton vuoksi.

Uittoyhteisön omaisuuden mynnistä saatavat varat on käytettävä uittoyhteisön velkojen maksamiseen. Jäljelle jäävät varat on käytettävä uiton jälkihoitotoimenpiteiden suorittamiseen. Jos uiton jäljiltä vesistöön

jäisi vesistön käytölle vaaraa tai haittaa aiheuttavia laitteita, rakennelmia tai perkauksia, tulisi varat käyttää vaaran tai haitan poistamiseen tarpeellisiin toimiin.

Nykyisen vesilain 5 luvun 30 §:n 3 momentissa säädetään siitä, kenellä on velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin vaaraa tai haittaa aiheuttavien laitteiden ja rakennelmien poistamiseksi, kun uitto vesistössä lakkaa. Tämä uiton jälkihoitovelvollisuutta koskeva momentti on käytännössä ollut eräs 5 luvun tärkeimmistä säännöksistä. Jälkihoitovelvollisuus kuuluu sen mukaan ensisijaisesti uittoyhdistyksen selvitysmiehille ja toissijaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Käytännössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat lähes poikkeuksetta vastanneet uiton jälkihoitovelvoitteista vastoin ympäristölainsäädännössä yleisesti hyväksytyä aiheuttamisperiaatetta. Tarvetta vanhojen irtouittoväylien kunnostusten kaltaisille laajoille jälkihoitovelvoitteille ei nykyisestä vesiliikenneväylillä tapahtuvasta nippu-uitosta kuitenkaan enää pääse syntymään. Jälkihoittoa voidaan siten jatkossa pääasiassa säännellä lupaviranomaisen päätöksellä.

Monissa tilanteissa jälkihoitotoimenpiteiden toteuttamisesta valtion valvontaviranomaisen toimesta voidaan pitää toimivimpana ratkaisuna. Uittoyhteisön omaisuuden mynnistä saadut varat voitaisiin 2 momentin mukaan lupaviranomaisen päätöksellä siirtää asianomaiselle valtion valvontaviranomaiselle 21 §:ssä tarkoitettuja jälkihoitotoimenpiteitä varten. Edellytyksenä varojen siirrolle olisi, että valtion valvontaviranomainen sitoutuisi huolehtimaan jälkihoitotoimenpiteistä. Jotta vastuu jälkihoitotoimenpiteistä tulisi selvästi todettua, ei varojen siirto voisi tapahtua vain uittoyhteisön ja valtion valvontaviranomaisen välisellä sopimuksella, vaan sen tulisi perustua lupaviranomaisen päätökseen. Myös kirjanpidollisista syistä ja selvitystyön päättymisajankohdan tarkentamiseksi varojen siirtämisestä on tarpeen tehdä viranomaispäätös.

Pykälän 3 momentin mukaan selvitysmiesten tehtävä päättyisi joko kaikkien uittoyhteisön varojen ja velvoitteiden tultua selvitettyiksi tai varojen tultua siirretyiksi jälkihoitotoimenpiteistä vastatakseen ottaneelle valtion valvontaviranomaiselle.

21 §. Jälkihoitotoimenpiteet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtion valvontaviranomaisen oikeudesta hakea uiton päättymisen jälkeen uiton toimintapaikkoja koskevien lupien määräämistä raukeamaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtion valvontaviranomaisen velvollisuudesta ryhtyä uiton jälkihoitotoimenpiteisiin. Tässä tarkoituksessa valvontaviranomainen voi esittää 20 §:n 2 momentissa tarkoitettujen varojen siirtämistä käyttöönsä toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Pykälän tarkoittamia jälkihoitotoimenpiteitä olisivat uittoa varten tehtyjen haitallisten tai vaarallisten rakennelmien poistaminen ja muuttaminen sekä perkausten ennallistaminen. Säännöksellä ei muutettaisi vesitaloushankkeen luvanvaraisuutta. Jos toimenpiteestä aiheutuu 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettu seuraus, tulee sille hakea lupaa. Lupa-asia voitaisiin käsitellä samanaikaisesti 1 momentissa tarkoitettun luvan raukeamaan määräämistä koskevan asian kanssa tai erillisenä asiana.

10 luku **Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet**

1 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentin mukaan luvun säännöksiä sovellettaisiin yleisiin kulkuväyliin ja muihin vesiliikennealueisiin. Lukuun ehdotetaan sisällytettäväksi myös yksityisiä kulkuväyliä palvelevien turvalaitteiden sijoittamista koskevat säännökset.

Yleisiä kulkuväyliä ovat julkiset kulkuväylät ja yleiset paikallisväylät. Muut kulkuväylät ovat yksityisiä. Luvussa säänneltyjä muita vesiliikennealueita olisivat muun muassa yleiset ja yksityiset lastaus- tai ankkuroimisalueet tai satamat.

Kulkuväyläksi määräämistä koskevaan asiaan sovellettaisiin pykälän 2 momentin perusteella yleisiä vesitaloushanketta koskevia säännöksiä. Luvan myöntämistä, käyttöoikeuden perustamista, lupapäätöstä ja lupamääräyksiä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös väylän perustamiseen, rakentamiseen ja kunnossapitoon, ellei 10 luvussa toisin säädetä. Sääntely vastaisi nykyisen vesilain 4 luvun 2 a §:ää.

Nykyisessä laissa käytetyt vanhahtavat termit väylän kuntoonpano ja kuntoonpanija

ehdotettaisiin korvattavaksi väylän rakentamisella ja väylän ylläpitäjällä, jotka vastaavat nykyisin käytössä olevaa käsitteistöä.

2 §. Yleiseksi kulkuväyläksi määrääminen. Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 4 luvun 1 a §:ää ja 2 momentti 2 §:ää. Yleisen kulkuväylän määrääminen poikkeaa monessa suhteessa muista vesitaloushankkeista. Yleisen kulkuväylän määrääminen ei edellyttäisi edelleenkaan lupaa, vaan se olisi muodollisesti oma asiatyypinsä. Väyläksi määräämisen luonteen selkeyttämiseksi pykälään on kuitenkin lisätty maininta lupaviranomaisen päätöksestä. Yleisen kulkuväylän määräämistä koskeva menettely ei kuitenkaan käytännössä poikkeaisi lupa-asian käsittelystä. Menettelyssä kuullaan asianosaisia samalla tavalla kuin lupa-asian käsittelyn yhteydessä. Oikeus hakea julkisen kulkuväylän määräämistä olisi edelleen vain Liikennevirastolla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleiseksi paikallisväyläksi määräämisestä. Lupa-iranomainen voisi hakemuksesta määrätä yleiseksi paikallisväyläksi julkiseen väylään kuulumattoman vesistön osan, joka on tarpeen pitää avoimna yleistä laiva- tai veneliikennettä varten. Yleisenä veneliikenteenä pidettäisiin myös vapaa-ajan veneilyä. Vaikka käytännössä hakemuksen tekijänä momentissa tarkoitetuissa tilanteissa on tavallisesti kunta, ei asian vireillepano-oikeutta rajoitettaisi laissa.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin selvyyden vuoksi, että 1 ja 2 momenteissa tarkoitettu yleinen kulkuväylä voidaan määrätä myös vesistöön, jossa on valtaväylä.

3 §. Yleiseksi kulkuväyläksi määräämisen edellytykset. Edellytykset olisivat samat määrättäessä vesistön osa julkiseksi kulkuväyläksi ja yleiseksi paikallisväyläksi kuten nykyisessä vesilain 4 luvun 3 §:ssä. Edellytyksenä määräämiselle olisi, että vesistön osa täyttää ne vaatimukset, jotka vesistöissä harjoitettava liikenne huomioon ottaen yleiselle kulkuväylälle kohtuudella voidaan asettaa. Väyläasioissa kuullaan lukuisia rannanomistajia ja muita asianosaisia, joiden näkemykset väylälle asetettavista vaatimuksista voivat olla ristiriitaisia. Kohtuullisuudella tarkoitetaan pykälässä ensisijaisesti väylätekniistä kohtuullisuutta.

Lupaviranomaisen tulisi päätöksessään määrätä väylän sijainti ja muut tarpeelliset väylää koskevat tiedot. Päätöksestä tulee ilmetä väylään mahdollisesti sisältyvät odotusalueet ja muut kulkuväylän osat. Lupaviranomainen voisi poiketa sijaintia määrätessään hakijan esityksestä. Kyse on sellaisista tilanteista, että kulkuväylä olisi asiassa esitetyn selvityksen perusteella järjestettävissä hakijan esitykseen nähden asianmukaisemmin. Lupaviranomaisen tulisi kuitenkin ensin varata hakijalle tilaisuus vastineen esittämiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleiseksi kulkuväyläksi määräämisen yhteydessä annettavista muista mahdollisista määräyksistä vastaavasti kuin nykyisen lain 4 luvun 3 §:n 3 momentissa. Eräissä tilanteissa voi olla tarpeen päättää väylän linjauksesta ennen väylän rakentamiseksi tarpeellisia toimenpiteitä koskevien yksityiskohtaisten suunnitelmien käsittelyä. Mahdollisuus tähän kaksivaiheiseen menettelyyn ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen vesilakiin.

Väylän määräämistä koskevassa päätöksessä annettavat määräykset rinnastuisivat 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettuihin lupamääräyksiin. Väylän määräämisen yhteydessä voidaan antaa tarvittavat lupamääräykset väylästä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi. Lupaviranomaisella ei olisi muutoin toimivaltaa antaa väylän käyttöä koskevia määräyksiä kuten nopeusrajoituksia. Tällaisista rajoituksista päättää vesiliikennelain 15 §:n nojalla yleisten kulkuväylien osalta Liikennevirasto ja muiden vesialueiden osalta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kulkuväylän käyttöön ottamisesta. Lupaviranomaisen tulisi paikallisiväyläksi määräämistä koskevaan päätökseen sisällyttää tarpeelliset määräykset väylän käyttöön ottamisen ajankohdasta. Julkisten kulkuväylien osalta päätöksen väylän käyttöön ottamisesta tekee Liikennevirasto, joka vastaa kulkuväylän ylläpidosta ja kulkukelpoisuudesta.

4 §. *Yleistä kulkuväylää koskevan päätöksen muuttaminen.* Pykälän 1 ja 3 momentti vastaisivat vesilain nykyistä 4 luvun 3 a §:ää yleistä kulkuväylää koskevan lainvoimaisen päätöksen muuttamisesta tai väylän lakkauttamisesta.

Yleisen kulkuväylän ylläpitäjän lisäksi myös muilla asianosaisilla voi olla perusteltu intressi panna vireille yleisen kulkuväylän muuttamiseen tai lakkauttamiseen tähtäävä menettely. Laissa ei rajattaisi asian vireillepanoon oikeutettujen piiriä, vaikka pääasiallinen intressi kulkuväylää koskevan päätöksen muuttamiseen onkin kulkuväylän ylläpitäjällä.

Yleisen kulkuväylän muuttamista tai lakkauttamista koskeva asia ratkaistaisiin lupaviranomaisessa. Kulkuväylän lakkauttamista koskevan asian yhteydessä olisi mahdollista esittää yleisiä ja yksityisiä intressejä koskevia vaatimuksia esimerkiksi väylää varten vesistöön asetettujen rakenteiden ja laitteiden poistamiseksi.

Yleisen kulkuväylän oikeudellisesta asemasta johtuen lakiin tulee sisällyttää säännökset kulkuväylän muuttamisesta tai lakkauttamisesta. Jos väylän ylläpitäjä vastustaa väylän muuttamista tai lakkauttamista koskevaa hakemusta, edellyttäisi väylän muuttaminen tai lakkauttaminen väylän käytöstä aiheutunutta ennalta-arvaamatonta vahingollista seurausta tai olosuhteiden olennaista muutosta.

Liikennevirasto julkisen kulkuväylien ylläpitäjänä tekee merenkulun turvallisuuden parantamiseksi jatkuvasti vähäisiä tarkistuksia kulkuväylien sijaintiin ja ulottuvuuteen. Muutokset voivat olla hyvinkin vähäisiä, eikä niillä välttämättä ole vaikutusta yleisiin tai yksityisiin etuihin. Kyse voi olla esimerkiksi häiriintyvistä kohteista etäällä sijaitsevan väylän yksittäisen reunamerkin tai väylän reunan siirtämisestä muutamalla metrillä.

Kulkuväylä poikkeaa useassa suhteessa muista vesioikeudellisista hanketyypeistä. Vähäistä väylän muuttamista, jos muutoksella ei ole vaikutusta yleisiin tai yksityisiin etuihin, ei voida pitää sellaisena asiana, joka olisi käsiteltävä lainvoimaisen luvan muuttamista koskevana asiana lupaviranomaisessa. Sen vuoksi pykälän 2 momenttiin esitetään sisällytettäväksi säännökset julkisen kulkuväylän ylläpitäjän oikeudesta muuttaa lainvoimaisen päätöksen estämättä vähäisessä määrin kulkuväylän sijaintia tai ulottuvuutta.

Kulkuväylän sijaintia tai ulottuvuutta voitaisiin muuttaa merenkulun turvallisuuden yl-

läpittämiseksi tai muun tärkeän syyn vuoksi. Suurin osa väylän sijainnin ja ulottuvuuden tarkistuksista liittyy nimenomaan merenkulun turvallisuuden parantamiseen, mutta tarkistaminen voisi perustua muuhunkin syyhyn. Tällä perusteella tehtävät muutokset voisivat olla ainoastaan vähäisiä, eikä niillä tulisi olla haitallisia vaikutuksia yleisiin tai yksityisiin etuihin. Mikäli muutoksilla tällaisia vaikutuksia olisi, tulisi muutokset käsitellä lainvoimaisen luvan muuttamista koskevana asiana.

Muutoksesta tulisi ilmoittaa valtion valvontaviranomaiselle, jonka tulisi merkitä muutos ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tällöin muutokset olisivat yleisesti tiedossa. Samalla valtion valvontaviranomainen saisi tiedon muutoksesta, jolloin se voisi tarvittaessa arvioida, onko kyse lainvoimaisen päätöksen muuttamisesta eli 1 momentissa tarkoitettusta tilanteesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Liikenneviraston oikeudesta väliaikaisesti muuttaa julkista kulkuväylää, jos se on tarpeen meriturvallisuuden ylläpitämiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Julkisen kulkuväylän muuttaminen tapahtuu 1 momentissa säädetyssä järjestyksessä. Asian käsittely lupaviranomaisessa saattaa kuitenkin kestää useita kuukausia, mutta merenkulun turvallinen järjestäminen tai muu perusteltu syy saattaa edellyttää kulkuväylän järjestämistä päätöksestä poikkeavalla tavalla hyvinkin nopeasti. Tällaisessa tilanteessa Liikenneviraston tulisi päätöksensä jälkeen panna vireille 1 momentin mukainen menettely kulkuväylää koskevan päätöksen muuttamiseksi.

Liikenneviraston päätökseen perustuva väliaikainen muutos voisi olla voimassa kunnes kulkuväylän muuttamista koskeva asia on 1 momentissa säädetyssä järjestyksessä lainvoimaisesti käsitelty ja väylä on otettu käyttöön. Tätä koskevaa nimenomaista säännöstä ei kuitenkaan ole tarpeen sisällyttää lakiin. Pykälässä ei säädettäisi myöskään erikseen velvollisuudesta ilmoittaa lupaviranomaiselle 3 momentin mukaisesta väliaikaisesta muuttamisesta.

5 §. Turvalaitteiden asettaminen. Pykälässä säädettäisiin yleisen kulkuväylän ylläpitäjän oikeudesta asettaa merenkulun turvalaitteita

vesistöön tai sen rannalle. Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 4 luvun 5 §:ään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vaikutuksiltaan vähäisten turvalaitteiden sijoittamisesta. Lupamenettely tai omistajan suostumus ei olisi tarpeen, jos kysymys on vaikutuksiltaan vähäisistä turvalaitteista vesialueella tai vähäisistä apulaitteista maa- tai vesialueella. Myös nämä vähäiset turva- tai apulaitteet olisi sijoitettava siten, ettei niistä aiheudu alueen omistajalle tai muulle oikeudenhaltijalle mainittavaa haittaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen vähäisten turva- tai apulaitteiden asettamisesta. Sijoittaminen voisi perustua maa- tai vesialueen omistajan kanssa tehtyyn sopimukseen taikka lupaviranomaisen lupaan, jos sopimukseen sijoittamisesta ei päästä. Erityiseen käyttöön otetulle alueelle lupaa asettamiseen ei saisi myöntää ilman pakottavaa tarvetta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sellaisen yleisen kulkuväylän ulkopuolelle tulevien turvalaitteiden sijoittamisesta, jotka ovat tarpeen matalikon tai karin merkitsemiseksi tai muusta näihin rinnastettavasta syystä. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 4 luvun 5 a §:ää. Oikeus tässä momentissa tarkoitettujen turvalaitteiden sijoittamiseen olisi vain Liikennevirastolla. Sijoittamiseen sovellettaisiin muutoin 1 momentin säännöksiä, jos kyse olisi vaikutuksiltaan vähäisistä turvalaitteista, tai merkittävämpien turvalaitteiden osalta 2 momentin säännöksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan turvalaitteiden rakentamisessa tulisi noudattaa myös merenkulun turvalaitteita koskevaa erityislainsäädäntöä. Tällä hetkellä turvalaitteita koskevat säännökset sisältyvät vesikulkuväylien merkitsemisestä annettuun asetukseen 846/1979 ja sen nojalla annettuihin alemmanasteisiin säännöksiin.

6 §. Yksityisen kulkuväylän turvalaitteet. Pykälässä säädettäisiin vesiliikenteen turvalaitteiden asettamisesta yksityiselle kulkuväylälle. Kulkuväylän merkitseminen ei perustaisi merkitsijälle parempaa oikeutta kulkuväylällä olevaan vesialueeseen suhteessa muihin vesienkäyttömuotoihin. Kulkeminen yksityisellä kulkuväylällä perustuisi vesistöissä liikkumista koskevaan 2 luvun 3 §:n säännökseen.

Yksityisen kulkuväylän käyttäjä voisi säännöksen nojalla asettaa toisenkin vesialueelle vähäisen vesiliikenteen turvalaitteen. Turvalaitteita ei tulisi sijoittaa vesistöön enempää kuin vesiliikenteen turvallisuuden näkökulmasta on välttämätöntä. Säännöksen tarkoituksena vähäisinä vesiliikenteen turvalaitteina tulisivat kyseeseen lähinnä kevyet kelluvat merkit. Merkitsemisessä käytettävistä turvalaitteista säädettäisiin erikseen.

Merkitsemisestä ei saisi aiheutua sanottavaa haittaa vesialueen omistajalle tai vesialueen muulle käytölle. Merkkien sijoittamista sellaisiin paikkoihin, joista haittaa saattaa aiheutua, tulisi välttää. Turvalaitteen sijoittamisesta tulisi ennakolta ilmoittaa vesialueen omistajalle. Tällä pyritään siihen, että vesialueen omistaja voisi ennen merkkien sijoittamista lausua käsityksensä merkkien aiheuttamasta haitasta.

Turvalaitteiden vähäisyydestä ja niiden sijoittamistavasta johtuen laitteen sijoittaminen vesistöön ei ennalta arvioiden synnyttäisi sellaista käyttöoikeuden rajoitusta, josta tulisi suorittaa vesialueen omistajalle korvausta. Turvalaitteen sijoittamisen ei myöskään muulla tavoin rajoitaisi vesialueen käyttöä tai loukkaisi kenenkään oikeusasemaa siten, että siitä aiheutuisi korvattavaa haittaa. Jos korvattavaa haittaa kuitenkin aiheutuisi, sovellettaisiin sen korvaamiseen 13 luvun säännöksiä.

Säännöksen tarkoituksena on palvella pienimuotoisen vesiliikenteen turvallista järjestämistä. Jos väylän käyttäjiä olisi paljon, tai väylän merkitsemisestä aiheutuisi sanottavaa suurempaa haittaa, olisi kulkuväylä tarkoituksenmukaista perustaa yleiseksi paikallisväyläksi.

Kulkeminen yksityisellä kulkuväylällä tapahtuisi vesistöissä kulkemista koskevan yleisen periaatteen mukaisesti omalla vastuulla. Yksityisen kulkuväylän merkittäjä ei siten olisi vastuussa virheellisen merkinnän aiheuttamasta vahingosta kuten esimerkiksi karilleajosta. Jos väylämerkki olisi päässyt irti ja se esimerkiksi vahingoittaisi venettä, vastaisi väylämerkin asettaja tästä vahingosta 13 luvun 3 §:n säännösten mukaisesti. Koska väylän merkitseminen palvelee yksityistä käyttöä, ei lakiin olisi tarpeen sisällyttää säännöksiä merkkien kunnossapitovastuusta.

7 §. *Oikeus toisen vesialueeseen eräissä tapauksissa.* Pykälässä säädettäisiin oikeuden saamisesta toisen vesialueeseen lastaus- tai ankkuroimisaluetta taikka satamaa varten. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 4 luvun 7 §:ää.

Ehdotetun vesilain 2 luvun 12 ja 13 § mahdollistavat käyttöoikeuden perustamisen lupa-asian yhteydessä tai erikseen mainitussa pykälässä yksilöityihin tarkoituksiin. Käyttöoikeuden perustaminen kytkeytyy konkreettiseen vesitaloushankkeeseen, josta ei nyt ole kyse. Tässä pykälässä tarkoitettu oikeus palvelisi välillisesti vesistön yleiskäyttöoikeuden perustavaa vesillä liikkumista. Vesillä liikkuminen ja tilapäinen ankkuroiminen ovat vesistön yleiskäyttöä, jota taas muu ankkuroiminen ei ole. Pykälässä poikettaisiin myös käyttöoikeuden myöntämiselle 2 luvun 13 §:ssä asetetuista edellytyksistä alueen hallintaa koskevilta osin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kulkuväylään liittyvää yleistä lastaus- tai ankkuroimisaluetta tai yleistä satamaa varten myönnettävästä käyttöoikeudesta tai oikeudesta lunastaa vesialue omaksi. Mahdollisuus myöntää oikeus vesialueen omaksi lunastamiseen merkitsisi poikkeamista 2 luvun yleisistä säännöksistä. Kulkuväylään liittyvä yleinen lastaus- tai ankkuroimisalue tai yleinen satama on kuitenkin katsottu sellaisiksi yleisen tarpeen vaatimiksi alueiksi, joita varten myös alueen lunastamisen tulisi olla mahdollista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksityistä ankkurointi- tai lastauspaikkaa tai yksityistä satamaa varten myönnettävästä käyttöoikeudesta. Säännös ei sisältäisi 1 momentista poiketen lunastusmahdollisuutta. Säännöksessä tarkoitettua yksityisen ankkurointi- tai lastauspaikan tulisi liittyä kulkuväylään. Yksityistä satamaa varten käyttöoikeutta voisi hakea vain rannan omistaja. Edellytyksenä käyttöoikeuden myöntämiselle olisi, että kysymys on tärkeäksi katsottavasta liikenteestä. Muutoin 2 momentissa tarkoitettua käyttöoikeuden myöntämisen edellytykset olisivat samat kuin 3 luvun 4 §:ssä säädetyt vesitaloushankkeen luvanmyöntämisedellytykset. Sovellettavaksi tulisivat siten yleensä intresivertailua koskevat säännökset.

8 §. *Eräät puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtäviä varten tarpeelliset oikeudet.* Pykälässä säädettäisiin puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen oikeudesta virkatehtäviensä varten asettaa turvalaitteita tai muita laitteita sekä saada tarvitsemansa alue käyttöönsä vastaavasti kuin nykyisen vesilain 4 luvun 7 a §:ssä. Sääntely noudattaisi yleiselle kulkuväylälle asetettavia turvalaitteita koskevaa sääntelyä.

Muiden kuin vähäisten laitteiden sijoittaminen vaatisi joko alueen omistajan suostumuksen tai lupaviranomaisen luvan, jonka yhteydessä määrättäisiin myös mahdollisista korvauksista. Pykälän 1 momentin mukainen oikeus kiinnityslaitteen sijoittaminen ei oikeuttaisi 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua tilapäistä ankkurointia pidempiaikaiseen alusten kiinnittämiseen. Pidempiaikaisesta ankkuroinnista tai kiinnittämisestä tulee sopia alueen omistajan kanssa tai hankkia alueeseen lunastus- tai käyttöoikeus siten kuin 2 momentissa säädettäisiin.

Puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen virkatehtävien suorittaminen saattaa eräissä tilanteissa edellyttää oikeutta lunastaa tai ottaa korvausta vastaan käyttöön alue, joka on tarpeen lastaus- tai ankkuroimisaluetta taikka satamaa varten. Luvun 7 §:n 1 momentin säännös lunastuksesta ja käyttöoikeudesta edellyttää, että lastaus- ja ankkuroimisalueet sekä satamat ovat yleisiä, mikä viittaa niiden yleiseen käyttöön. Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen lastaus- ja ankkuroimisalueet sekä satamat eivät kuitenkaan ole yleisessä käytössä. Sen vuoksi 2 momentin erityissäännös olisi edelleen tarpeen.

Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtävien hoitaminen saattaa edellyttää, että tässä pykälässä tarkoitettuja asioita koskevat tiedot eivät kaikki ole julkisia. Sen vuoksi pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan hakijan olisi annettava lupaviranomaiselle riittävä selvitys haettujen laitteiden tai oikeuksien tarpeellisuudesta asianomaisessa kohteessa.

9 §. *Edunmenetyksen korvaaminen.* Pykälässä säädettäisiin eräistä tämän luvun mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien edunmenetyksen korvaamisesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edunmenetyksen korvaamista koskevasta pääsäännöstä. Tämän mu-

kaan edunmenetyksestä, joka aiheutuisi tässä luvussa olevien säännösten nojalla suoriteista toimenpiteistä toisen maa- tai vesialueella taikka oikeudesta saada käyttää tai lunastaa toiselle kuuluvaa aluetta, olisi suoritettava korvaus. Vastaava säännös sisältyy voimassa olevan vesilain 4 luvun 8 §:ään, mutta siitä kyseisessä pykälässä säädetyt poikkeukset ovat tehneet säännöksen soveltamisen käytännössä ongelmalliseksi.

Vesillä liikkumista ja siitä aiheutuvien haittojen korvaamista säännellään sekä vesilaissa että vesiliikennelaissa. Aluehallintovirastoissa on käytännössä ollut vaikeuksia arvioitaessa, mitkä korvausvaatimukset tulisi tutkia väylän määräämisen yhteydessä. Ongelmallisenä on pidetty sitä, että vain kalastukselle tai tietyille laitteille tai rakennelmille aiheutuvat vahingot kuuluvat vesilain sääntelyn piiriin eikä esimerkiksi merkittäväästään rannan kulumisesta väylää perustettaessa määrätä maksettavaksi korvauksia. Tältä osin väylänpitoa voidaan verrata tielainsäädäntöön, jossa vastuu yleisistä teistä aiheutuvista vahingoista on selkeästi tienpitäjällä. Väylät eroavat kuitenkin teistä siinä, että väylästä ei tavanomaisessa käytössä nopeusrajoitusten rajoissa liikuttaessa välttämättä aiheudu lainkaan haittaa. Vesillä liikkuminen on sallittu yleisesti myös väyliä ulkopuolella eikä kaikki vesiliikenne siten ole seurausta väylän perustamisesta. Tietyissä tilanteissa myös väylän normaalista käytöstä voi kuitenkin aiheutua vahinkoja. Käytännössä Liikennevirasto on korjannut tällaisia vahinkoja kuten rantojen sortumia vapaaehtoisesti. Tällaisten normaalista käytöstä aiheutuvien vahinkojen korjaus tai korvausvastuu ehdotetaan nyt kirjattavaksi myös lakiin. Pykälän 2 momentin mukaan väylän ylläpitäjä olisi velvollinen korjaamaan tai korvaamaan vesialueen väyläksi määräämisestä tai väylän tavanomaisesta käytöstä aiheutuvan vahingon, jonka sietämistä ei ole pidettävä kohtuullisena. Ehdotukseen sisällytetty sietämisvelvollisuus olisi ympäristövahinkolain 4 §:n tavoin kytketty vahingon sietämisen kohtuullisuuteen. Ennalta arvioitavien vahinkojen korjaamisesta tai korvaamisesta olisi määrättävä jo väyläksi määräämistä koskevassa päätöksessä.

Edellä 2 momentissa säädettäväksi ehdotetun väylän ylläpitäjän vastuun kannalta käy-

tännön ongelmaksi saattaa muodostua sen arvioiminen ennakoita, voiko vahinkoa aiheutua jo väylän normaalista käytöstä vai vain ylinopeudella ajamisesta. Tämän vuoksi lupaviranomainen voisi määrätä annettuja korjaus- tai korvausmääräyksiä erikseen tarkistettavaksi päätöksessä määrättävänä ajankohtana taikka hakijan saattamaan määrääjässä vireille korvausten määräämistä tarkoittavan hakemusasian, jos ennakoita arvioitavissa olevaa edunmenetystä ei tapahdu. Lupaviranomainen voisi näin ollen yksilöidä mahdolliset ongelma kohdat väylän varrelta ja tarvittaessa velvoittaa päätöksessään hakijan esittämään uutta tietoa väylästä aiheutuneista vahingoista muutaman vuoden kuluttua väylän käyttöön ottamisesta.

Vaikka haitankärsijän asemaa vahvistettaisiin edellä kuvatun tavoin, tulisi haitankärsijällä olla myös oikeus erikseen hakea korvausta väylän ylläpitäjältä 13 luvun 8 §:n mukaisesti. Tästä säädettäisiin 3 momentissa.

10 §. Kulkuväylän käytön maksullisuus. Pykälässä säädettäisiin vesistöissä olevan kulkuväylän käytöstä perittävistä maksuista vastaavasti kuin nykyisen vesilain 4 luvun 9 §:ssä. Pääsääntönä olisi 1 momentin mukaan edelleen, että väylän käyttämisestä ei saisi periä korvausta. Lupaviranomainen tai liikenne- ja viestintäministeriö voisivat kuitenkin momentissa säädetyin edellytyksin myöntää väylän ylläpitäjälle oikeuden maksun perimiseen. Yksityisen kulkuväylän ylläpitäjän tulisi hakea oikeutta lupaviranomaiselta, ja yleisen paikallisväylän pitäjän liikenne- ja viestintäministeriöltä. Edellytyksenä maksun perimiselle olisi, että väylän rakentamisesta aiheutuneet kustannukset olisivat huomattavan suuret. Momentissa tarkoitettuja maksuja ei ole tiettävästi käytännössä peritty, vaikka nykyisen vesilain 4 luvun 9 § antaa siihen mahdollisuuden. Paikallisväylien pitäjänä toimii usein kunta, joka saattaa saada valtiolta tukea kunnossapitoon, mistä syystä maksuja ei ole ollut tarpeen periä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erikseen kulkuväylään kuuluvan sulkua- tai muun laitteen omistajan oikeudesta ottaa kohtuullinen maksu laitteen käyttämiseen kuuluvista palveluista. Koska maksun kohtuullisuuden arvioinnista voisi aiheutua erimielisyyttä laitteen omistajan ja väylän käyttäjien välillä,

voisi omistaja tai muu asianosainen halutesaan hakea maksun suuruuden ja perusteiden vahvistamista lupaviranomaiselta.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi viittaussäännös väylämaksulakiin (1122/2005). Viittaussäännös mahdollistaisi sen, että yleisten kanavien ja satamien käyttämisestä perittävistä maksuista sekä väylämaksuista säädettäisiin erikseen 1 momentissa säädetyistä väylän käytön maksuttomuutta koskevasta pääsäännöstä huolimatta. Väylämaksulakia ei ole tarkoituksenmukaista kytkeä vesilain väyliä koskeviin säännöksiin, sillä sen nojalla väylämaksuja kerätään vain kauppamerenkulkuun käytetyiltä väyliltä. Näitä on noin 4200 km eli neljännes kaikista Suomen julkisista kulkuväylistä.

11 §. Valtion lunastusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin valtion lunastusvelvollisuudesta, kun yksityinen kulkuväylä tai yleinen paikallisväylä muutetaan julkiseksi kulkuväyläksi. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 4 luvun 10 §:ää.

Yleisen paikallisväylän muuttaminen julkiseksi kulkuväyläksi voisi 4 §:n nojalla tapahtua Liikenneviraston aloitteesta väylän ylläpitäjän vastustuksesta riippumatta. Yksityisen väylän muuttaminen julkiseksi kulkuväyläksi voisi puolestaan perustua Liikenneviraston 2 §:n nojalla tekemään hakemukseen julkisen kulkuväylän määräämisestä.

Muutettaessa yksityinen kulkuväylä tai yleinen paikallisväylä julkiseksi kulkuväyläksi valtion tulisi lunastaa kulkuväylän käytölle tarpeelliset, siihen kuuluvat laitteet.

Lunastuskorvausta määrättäessä tulisi ottaa huomioon kulkuväylän ylläpitäjän 10 §:n nojalla väylän käyttämisestä mahdollisesti perimät maksut ja väylän rakentamiseen tai parantamiseen myönnettyt tuet. Lunastuskorvauksesta tulisi aina tarvittaessa määrätä 2 tai 4 §:n mukaisen päätöksen yhteydessä.

12 §. Kunnossapitovelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin väylän ja siihen liittyvien laitteiden kunnossapitovelvollisuudesta, jota koskeva säännös on nykyisen vesilain 4 luvun 11 §:ssä. Pykälässä viitattaisiin kunnossapitovelvollisuuden sisällön osalta 2 luvun 9 §:n säännökseen vesistöön tehdyn rakennelman yleisestä kunnossapitovelvollisuudesta.

Väylä ja siihen tehdyt laitteet olisi pidettävä sellaisessa kunnossa, että niistä ei aiheudu vaaraa taikka yleistä tai yksityistä etua loukkaavia vahingollisia seurauksia. Kunnossapitovelvollisuus olisi sillä, jolla väyläksi määrittämistä koskevan päätöksen perusteella on oikeus väylän rakentamiseen tai parantamiseen. Kunnossapitovelvollisuutta ei siten voisi sopimuksella siirtää toiselle, vaan velvollisuus perustuisi aluehallintovirastossa tehtyyn päätökseen.

11 luku Hakemusmenettely

1 §. Soveltamisala. Luvun hakemusmenettelyä koskevat säännökset koskisivat kaikkien vesilain mukaisten hakemusasioiden käsittelyä aluehallintovirastossa. Vesilain 11 luvun säännöksiä noudatettaisiin soveltuvin osin 14 luvussa tarkoitettujen hallintopakkoasioiden käsittelyssä. Hakemusasioiden käsittelyssä noudatettaisiin 11 luvun säännösten lisäksi hallintolain (434/2003) säännöksiä. Jos vesilakiin sisältyisi hallintolaista poikkeava tai sitä täydentävä säännös, noudatettaisiin sitä hallintolain säännöksen sijasta. Luvun säännökset on niin sanottujen sekahankkeiden osalta sovitettu yhteen ympäristönsuojelulain vastaavien säännösten kanssa.

2 §. Hakemusasian vireillepano. Hallintoasian vireillepanosta säädetään hallintolain 19 §:ssä. Vesilain mukainen hakemusasia tulisi hallintopakkoasiaa lukuun ottamatta panna aina vireille kirjallisella hakemuksella. Hakemus olisi tehtävä lupaviranomaiselle. Säännös ei rajoittaisi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) soveltamisalaa. Asia voidaan siten panna pätevästi vireille myös sähköisesti viranomaiselle toimitetulla hakemuksella.

Asian vireilletulo määräytyisi hallintolain 20 §:n mukaisesti. Väärälle viranomaiselle osoitetun asiakirjan siirtämisestä puolestaan säädetään hallintolain 21 §:ssä. Eräissä tilanteissa asian tosiseikaston epäselvyydestä johtuen saattaa olla tulkinnanvaraista, mille vesilain mukaiselle viranomaiselle asia kuuluu. Tilannetta ei kuitenkaan ole mahdollista selkiinnyttää säätämällä asiasta hallintolain yleissäännöstä tarkemmin.

Hallintolain 20 §:n mukaan asia tulee vireille puutteellisellakin hakemuksella. Tämä

ei kuitenkaan aiheuta sanottavia prosessuaalisia ongelmia, koska hakijalla on vesilain 11 luvun 5 §:n nojalla oikeus täydentää hakemustaan. Asian käsittelyaika lasketaan kuitenkin vireilletulon ajankohdasta, minkä vuoksi hakemuksen täydentämiseen käytetty aika pidentää hakemuksen muodollista käsittelyaika. Tämä seikka ja pyrkimys hakemusten laadun parantamiseen puoltaisivat säännöstä, jonka mukaan asian vireilletulo edellyttäisi hakemukselta tiettyä tasoa. Vaadittavan tason määrittely yleispätevästi on kuitenkin vaikeaa ja se todennäköisesti synnyttäisi vaikeita tulkintaongelmia.

Pykälään ei otettaisi vesilain nykyisen 16 luvun 1 §:n 3 momentin säännöstä hakemusasiakirjojen toimittamisesta kolmena kappaleena, vaan säännös sijoitettaisiin asetuksen tasolle.

3 §. Lupahakemuksen sisältö. Lupahakemuksen sisältövaatimuksia koskeva pykälä perustuisi nykyisen vesilain 16 luvun 1 §:ään ja vesiasetuksen 42 §:ään. Hankkeesta vastaavan lupahakemus ja siihen sisällytetty selvitys muodostaa perustan hakemuksen oikeudelliselle arvioinnille ja asianosaisten välisten oikeussuhteiden järjestämiselle, minkä vuoksi lupahakemuksen sisältövaatimuksista on säädettävä lailla. Lain tasolle nostettaisiin yksittäisiä asetuksessa nykyisin säädettyjä asiakokonaisuuksia. Tämä koskisi esimerkiksi nykyisen vesiasetuksen 42 §:ää, joka sanonnallisesti tarkistettuna sisällytettäisiin pykälän 1 momenttiin. Momentti sisältäisi myös vesiasetuksen 42 §:n 2 momentissa olevan vaatimuksen hankkeen haitallisten vaikutusten arvioinnista.

Lupahakemuksessa tulisi yksilöidä hankkeen tarkoitus ja toteuttamistapa, esittää intressivertailun toimittamiseksi tarpeellinen selvitys hankkeen vaikutuksista yleisiin etuihin ja yksityisiin etuihin sekä ympäristöön sekä arvio hankkeen tuottamista hyödyistä ja edunmenetyksistä. Jos hanke toteutetaan tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisten kotiseutualueelle, saattaa olla tarpeen esittää selvitys myös hankkeen vaikutuksista saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamisen mahdollisuuksiin.

Hakemusasiakirjojen kattavuus saattaa vaikuttaa huomattavasti asian käsittelyajan pituuteen, koska hakemuksen täydentäminen

saattaa pidentää käsittelyaikaa useilla kuu-kausilla. Vesilainsäädännön uudistuksen eräänä tavoitteena on hakemusasioiden käsittelyn nopeuttaminen. Tämä ei saa kuitenkaan johtaa hanketta koskevien selvitysten tason laskemiseen, asianosaisten oikeussuojan heikentymiseen tai lupaharkinnan muuttumiseen summaariseksi. Vesiasioiden käsittelyjärjestyksen yksinkertaistamiseen tähtäävät muutokset, joista katselmustoimituksesta luopuminen on merkittävin, korostavat toiminnanharjoittajan vastuuta hakemusasiakirjojen asianmukaisuudesta ja selvitysten riittävydestä. Lupamenettelyn joutuisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että hakemusasiakirjat on laadittu huolellisesti. Tällöin hakemuksen täydentämisen tai erityisen selvityksen hankkimisen, josta säädetään 16 §:ssä, tarve jää vähäiseksi.

Laissa ei otettaisi kantaa tietojen esittämissä tapaan. Tiedot voitaisiin siten sisällyttää joko varsinaiseen lupahakemukseen tai laatia erilliseksi suunnitelma-asiakirjaksi sen mukaan kuin se on esitysteknisesti tarkoituksenmukaista. Hakemussuunnitelma saattaa eräissä tilanteissa olla tarkoituksenmukaista laatia erilliseksi asiakirjaksi. Esimerkiksi laajassa hankkeessa menettelyllä voidaan välttää ainakin osin hanketta koskevien tietojen selostamista lupapäätöksessä, jos hakemusasiakirjat ovat niin selkeät, että niihin voidaan viitata lupapäätöksessä. Ehdotettu muutos ei estäisi jatkamasta toimivaa nykykäytäntöä, jossa yksityiskohtaisten asioiden kirjaaminen lupapäätöksiin on korvattu sisällyttämällä hakemussuunnitelma osaksi lupamääräyksiä ja viittaamalla hakemussuunnitelmassa esitettyihin tietoihin. Tämä ei kuitenkaan saa vaikeuttaa päätöksen sisällön selvittämistä, minkä vuoksi lupapäätökseen on useimmiten syytä kirjata toimintaa koskevat keskeiset määräykset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muiden lakien mukaisten arviointimenettelyjen edellyttämien selvitysten sisällyttämisestä lupahakemukseen. Tällaisia selvityksiä olisivat ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) mukainen arviointiselostus, jonka osalta säännös vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 1 a §:ää, sekä luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita koskeva

arviointi. Tarkoituksena on, että hakemuksen ratkaisun kannalta merkityksellisen tieto olisi lupaviranomaisella jo siinä vaiheessa, kun hakemus annetaan tiedoksi. Tämän vuoksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto tulisi mahdollisuuksien mukaan antaa lupaviranomaiselle yhtä aikaa muiden hakemusasiakirjojen kanssa. Koska ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 11 §:n mukaan kuulemiset voivat tapahtua myös samanaikaisesti, asiakirjojen on oltava lupaviranomaisen käytössä kuitenkin viimeistään ennen hanketta koskevan lupapäätöksen tekemistä.

Pykälän 1 momentin säännös määrittää lupahakemuksen sisällön. Lupamenettelyn asianmukainen ja joutuisa käsittely edellyttää, että lupaviranomaiselle toimittava asiakirja-aineisto on riittävä asian ratkaisemiseksi. Tämän tavoitteen näkökulmasta tulisi olla mahdollista säätää yksityiskohtaisemmin lupahakemuksen sisällöstä. Nämä yksityiskohdaisemmat säännökset ovat luonteeltaan hyvin pitkälti teknisluonteisia, eivätkä ne sen vuoksi kuulu lain tasolle. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sen vuoksi sisällytettäväksi valtuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä lupahakemuksen sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista.

4 §. Hakemuksen laatijan pätevyys. Hakemuksen laatijan pätevyysvaatimusta koskeva säännös nostettaisiin asetuksen tasolta lakiin. Nykyisin pätevyyydestä säädetään vesiasetuksen 43 §:ssä. Uusi, kaikkia hakemuksia koskeva pykälä ilmaisi pätevyysvaatimuksen yleisellä tasolla. Vaadittava asiantuntemus riippuisi hankkeen laadusta, vaikutuksista ja laajuudesta. Laajan hankkeen hakemussuunnitelman laatiminen saattaa edellyttää asiantuntemusta esimerkiksi vesirakennustekniikan, hydrologian, kalatalouden tai biotieteiden aloilta. Erityisosaamisen tarve tulisi arvioida aina tapauskohtaisesti.

Pykälän 2 momentti sisältäisi valtuuden säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella 1 momentissa tarkoitettua pätevyysvaatimuksesta.

5 §. Hakemuksen täydentäminen. Ensimmäinen vaihe hakemuksen käsittelyssä viranomaisessa on sen tarkastaminen, täyttääkö

hakemus sille laissa ja asetuksessa asetetut vaatimukset. Hakemuksen tarkastuksella on suuri merkitys asian käsittelyn joutuisuudelle. Nimenomaista säännöstä tarkastuksen suorittamisvelvollisuudesta ei lakiin kuitenkaan ole tarpeen ottaa, sillä hakemuksen tarkastaminen seuraa jo hyvän hallintotavan vaatimuksesta.

Pykälässä säädettäisiin sen sijaan tilanteesta, jossa tarkastuksen perusteella hakemusasiakirjojen havaitaan olevan puutteellisia. Hakijalle olisi 1 momentin mukaan varattava tilaisuus hakemuksen täydentämiseen määräajassa uhalla, että asia voidaan jättää tutkimatta. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 16 luvun 3 §:ää. Ehdotetussa pykälässä viitattaisiin kuitenkin selvyuden vuoksi koko hakemukseen, ei vesilain 16 luvun 3 §:n tapaan pelkästään hakemukseen liitettyihin selvityksiin. Säännös koskisi hakemusasiakirjojen lisäksi muuta asian ratkaisemiseksi tarpeellista selvitystä. Säännöksen perusteella hakijalta voitaisiin edellyttää selvitystä esimerkiksi sellaisista vaikutuksista, joiden mahdollinen aiheutuminen todetaan vasta käsittelyn kuluessa ja joita ei ole hakemusasiakirjoissa arvioitu.

Hakemuksen täydentämistä koskevassa pyynnössä on hallintolain 22 §:n mukaisesti yksilöitävä, miltä osin hakemusta on täydennettävä. Pyrkimyksenä tulisi myös olla, että täydennyspyynnöt esitetään vasta hakemuksen tarkastamisen jälkeen mahdollisuuksien mukaan kerralla.

Pykälän 1 momentin pääsäännön mukaan uhkana hakemuksen täydentämisen tai lisäselvityksen antamisen laiminlyönnille on asian jättäminen tutkimatta. Tämä soveltuisi tavallisiin tilanteisiin, joissa hakemuksen tekijän intressissä on jatkaa menettelyä ja saada asia ratkaistuksi. Niissä tilanteissa, joissa hakijalla ei ole omakohtaista intressiä asian ratkaisemiseksi, ei hakemuksen tutkimatta jättämisen uhka ole riittävä. Tällainen tilanne voisi tulla eteen esimerkiksi tilanteessa, jossa hakija on lupaan liitetyn määräyksen perusteella velvollinen panemaan määräaikaan mennessä vireille hakemuksen lupamääräysten tarkistamiseksi. Tällaisia tilanteita varten pykälän 2 momentissa olisi säännös, jonka mukaan hakija voidaan velvoittaa täydentämään hakemusta tai hankkimaan lisäselvitys-

tä uhalla, että tämä tehdään hakijan kustannuksella.

Säännöstä voitaisiin soveltaa silloin, kun asian ratkaisemisella on merkitystä yleisen edun kannalta tai muu painava syy edellyttää poikkeuksellisen uhan käyttämistä. Ensiksi mainitun tilanteen taustalla on nykyisen vesilain 16 luvun 20 §:n säännös julkisen edun kannalta tarpeellisista selvityksistä. Käsitteenä julkinen etu on kuitenkin epämääräinen, joten se korvattaisiin uudessa laissa käytetyn käsitteistön kanssa yhdenmukaisesti yleisellä edulla. Samalla säännöksen soveltamisalaa laajennettaisiin niin, että se kattaisi myös sellaisen selvityksen, joka itsessään ei ole yleisen edun vaatimaa, jos asian ratkaisemisella on yleisen edun kannalta merkitystä. Pykälään ei kuitenkaan sisällytettäisi vesilain nykyisen 16 luvun 20 §:n viimeistä virkettä muun asianosaisen velvoittamisesta esittämään selvitys. Säännöstä ei ole tiettävästi koskaan sovellettu.

Säännöksen tarkoittama muu painava syy voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa hakija on hallintopakkotoimia käyttäen velvoitettu hakemaan lupaa. Tällaisessa tilanteessa hakijalla itsellään ei välttämättä ole intressiä jatkaa prosessia, minkä vuoksi 1 momentin mukainen uhka ei välttämättä toimi.

6 §. Lausunnot. Pykälässä säädettäisiin lausuntojen pyytämisestä. Säännökset on sovittu yhteen ympäristönsuojelulain 36 §:n kanssa, eikä niillä ole tarkoitus muuttaa nykyistä lausuntojen pyytämistä koskevaa käytäntöä.

Pykälässä ei yksilöitäisi lausunnon pyytämisen ajankohtaa. Lupaviranomaisen tulisi tapauskohtaisesti päättää, missä vaiheessa asian käsittelyä tarvittavat lausunnot pyydetään. Lähtökohtaisesti lausunnot tulisi pyytää vasta hakemuksen täydentämisvaiheen jälkeen. Tämän korostamiseksi pykälässä nimenomaisesti mainittaisiin, että lausunto tulisi pyytää hakemuksesta. Tämä ei poistaisi sitä, että jo 5 §:n mukaisessa täydentämisvaiheessa saatetaan tarvita muiden viranomaisen näkemystä esimerkiksi siitä, onko lupaan tarpeen liittää 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu selvitys. Vesilain nykyisen 16 luvun 1 a §:n 2 momentin kaltaista mainintaa tästä ei kuitenkaan lakiin otettaisi, sillä pykälän 1 momentin yleissäännös kattaisi myös tämän ti-

lanteen. Lausuntopyyntö tulisi mahdollisuuksien mukaan yksilöidä siten, että siitä ilmenee se asia, jota koskeva viranomaisen kanta on tarpeen selvittää.

Pykälän 1 momentti koskisi kaikentyyppisiä hakemusasioita. Lupaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen olisi aina pyydettävä lausunto valtion valvontaviranomaiselta. Lisäksi lausunto tulisi pyytää sellaisilta yleistä etua valvoilta viranomaisilta, joiden näkemys on asian ratkaisemisen kannalta tarpeellinen. Yleistä etua valvovia viranomaisia voisivat olla asian laadusta riippuen esimerkiksi valtion valvontaviranomainen muuten kuin laillisuusvalvojana, kalatalousasioista vastaava viranomainen, Metsähallitus, tielaitos, Liikennevirasto, Museovirasto tai muu valtion viranomainen, joka hakemuksessa tarkoitettussa asiassa toimialallaan valvoo yleistä etua tai jonka hoitoon tai valvontaan kuuluvaa aluetta, rakennelmaa tai laitetta asia koskee. Vastaavasti määrättäessä yleistä kulkuväylää Suomen merialueelle, tulisi asiasta pyytää aina lausunto puolustusvoimilta.

Kalastusalue ei ole tässä momentissa tarkoitettu viranomainen. Kalastusalueen tehtävät ja asiantuntemus huomioon ottaen kalastusalueen lausunnon pyytäminen saattaa kuitenkin olla pykälän 4 momentin nojalla perusteltua.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi siitä, milloin vesitaloushankkeesta on pyydettävä myös valtioneuvoston lausunto. Säännöksen tavoitteena on varmistaa se, että valtioneuvostolla on mahdollisuus lausua näkemyksensä lupaharkinnassa olevan yhteiskunnan kannalta tärkeän vesitaloushankkeen yleisestä yhteiskunnallisesta merkityksestä. Luvan hakija voi esittää lausunnon pyytämistä valtioneuvostolta.

Hankkeen yhteiskunnallinen tärkeys olisi harkittava tapauskohtaisesti. Yhteiskunnan kannalta tärkeiksi hankkeiksi voidaan yleisesti luonnehtia yleisen edun kannalta merkittäviä hankkeita, kuten kulkuyhteyksien järjestämiseen, vesihuollon tai energiahuollon turvaamiseen tai alkuperäisen luonnon suojeluun liittyviä hankkeita.

Lausuntoa ei kuitenkaan olisi pyydettävä kaikista yhteiskunnan kannalta tärkeistä hankkeista. Lisäedellytyksenä olisi, että

hankkeella on valtakunnallista merkitystä ja että hankkeesta voi aiheutua huomattavia tai laajalle ulottuvia haitallisia vaikutuksia. Valtioneuvoston lausuntoa ei siis pyydetäisi, jos hanke on merkittävä vain paikallisesti tai alueellisesti tai jos hankkeen haitalliset vaikutukset arvioidaan huomattavaa vähäisemmiksi tai paikallisiksi. Lupaviranomaisen olisi arvioitava, onko sen käsiteltävänä olevassa hankkeessa pyydettävä valtioneuvoston lausuntoa. Jos lausunnon pyytämiseksi säädetty edellytykset täyttyisivät, lupaviranomainen pyytäisi lausunnon valtioneuvostolta samassa yhteydessä kuin muiltakin lausunnonantajilta.

Ehdotettu sääntely koskee vain sitä, milloin valtioneuvostolta olisi pyydettävä lausunto. Valtioneuvosto harkitsisi itsenäisesti, antaako se asiassa lausuntoa ja miltä osin se hankkeesta lausuu. Valtioneuvoston asema ja lausunnonmenettelyn tavoitteet huomioon ottaen lausunnon keskeisellä sijalla on valtioneuvoston arvio hankkeen yhteiskunnallisesta merkittävydestä. Lupaviranomaisen olisi lupaharkinnassaan otettava huomioon valtioneuvoston lausunto. Lausunnot eivät sido lupaviranomaista.

Valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 12 §:n 2 momentin mukaan yhteiskuntapolitiittisesti merkittävät asiat ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa. Koska ehdotetun säännöksen nojalla valtioneuvostolta pyydetäisiin lausuntoa ainoastaan yhteiskunnallisesti merkittävistä vesitaloushankkeista, lausuntoasia tulisi käsitellä ja ratkaista valtioneuvoston yleisistunnossa. Asian valmistelusta ja esittelystä vastaava ministeriö määräytyisi valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) nojalla sen mukaan, minkä ministeriön hallinnonalaan lausuntoasia kuuluu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momenttia täydentävästi lupaviranomaisessa käsiteltävästä hakemusasiasta pyydettyjä lausunnoista. Lupaviranomaisen tulisi 1 momentin mukaisten lausuntojen lisäksi pyytää lausunto kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta lain mukaisena valvontaviranomaiselta. Lisäksi lausunto tulisi pyytää sijaintialueen ja tarvittaessa myös vaikutusalueen kunnilta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännöstä lausunnon pyytämisestä

saamelaiskäräjiltä niiden hankkeiden osalta, jotka joko sijoittuvat tai joiden vaikutukset ulottuvat saamelaisten kotiseutualueelle. Edellytyksenä on, että hanke voi vaikuttaa edellä 2 luvun 8 §:ssä tarkoitettuihin, saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin. Saamelaiskäräjät voisi tällä perusteella käyttää puhevaltaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin kohdistuvien vaikutusten osalta. Tarkoituksena ei ole, että saamelaiskäräjät käyttäisi yksittäisen asianosaisen puhevaltaa. Säännöksellä ei olisi vaikutusta saamelaiskäräjistä annetun lain mukaiseen viranomaisten velvollisuuteen neuvotella saamelaiskäräjien kanssa.

Pykälän 4 momentin mukaan lupaviranomainen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisivat lupaviranomaisena pyytää myös muita asian ratkaisemisen kannalta tarpeellisia lausuntoja ja hankkia muuta selvitystä. Selvyyden vuoksi lakiin otettaisiin asiasta säännös, vaikka tällainen oikeus on olemassa jo hallintolain 31 §:n nojalla. Säännös ei vaikuttaisi hakijan ensisijaiseen velvollisuuteen esittää asian ratkaisemisessa tarpeellinen selvitys.

Lupaviranomainen voisi 4 momentin säännöksen nojalla esimerkiksi pyytää lausuntoa maanmittaustoimistolta kiinteän omaisuuden lunastustilanteissa. Lausunnon pyytäminen tulisi kyseeseen lähinnä tilanteessa, jossa lunnastuu tai käyttöoikeuden perustaminen kohdistuu sellaiseen erityislaatuiseen omaisuusaan, että sen arvoa ei voida hankaluudesta lupaviranomaisen asiantuntemuksella selvittää. Maanmittaustoimiston lausunnossa ei tällöinkään voitaisi ottaa kantaa itse korvauksen määrään, vaan yksinomaan arvioinnin perusteisiin eli lähinnä arvoon vaikuttaviin tekijöihin.

7 §. Muistutukset ja mielipiteet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asianosaisen kuulemisesta yhdenmukaisesti ympäristönsuojelulain 37 §:n 1 momentin kanssa. Asianosaisen käsite olisi jossain määrin laajempi kuin hallintolain 11 §:n vastaava käsite. Asianosainen olisi jo se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia saattaa koskea. Käsitteiden eron syynä on asianosaisuuden määräytyminen vesitalousasioissa epävarman hankesuunnitelman ja tulevaisuusarvion kautta, kun taas hallintolain mukaisissa asioissa yh-

teys käsiteltävään asiaan on käsittelyvaiheessa yleensä selkeämpi. Asianosaisten oikeus-suojan näkökulmasta on korostetun tärkeää, että asianosaisuus ei määräydy yksinomaan hakijan esittämän vaikutusalueen perusteella.

Asianosaisia olisivat muun muassa hankkeen vaikutusalueen vesialueen ja rannan omistajat, yhteisalueen osakaskunnat ja yksittäiset osakkaat siten kuin yhteisaluelaissa säädetään, vedenotto-oikeuden haltijat, muut luvanhaltijat sekä vesioikeudelliset yhteisöt. Myös kalastusalueet voivat käyttää asianosaisen puhevaltaa kalataloudellisten vaikutusten perusteella. Toisaalta osa kalastusalueen tehtävistä on luonteeltaan viranomaistehäviä, joten sillä saattaa olla tilanteesta riippuen myös viranomaisen puhevalta 9 §:n nojalla.

Laissa ei enää nimenomaisesti mainittaisi nykyisen vesilain 16 luvun 6 §:n tavoin asianosaisten oikeutta esittää vaatimuksia hakemuksen johdosta. Tämä ei rajoittaisi asianosaisten oikeutta esittää vaatimuksia, koska tämä mahdollisuus sisältyy oikeuteen tehdä muistutuksia.

Muistutuksien tekemiseen varattaisiin määräraika, joka ilmoitettaisiin hakemuksesta tiedottamisen yhteydessä. Asia voitaisiin ratkaista, vaikka muistutuksia ei olisi jätetty. Toisaalta muistutuksen jättämisen laiminlyönti ei myöskään johtaisi esimerkiksi puhevallan menettämiseen muutoksenhaussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muuten kuin asianosaisten oikeudesta lausua mielipiteensä asiasta. Säännös vastaisi asiallisesti nykyistä vesilain 16 luvun 7 a §:ää, joka on kuitenkin muutettu yhdenmukaiseksi ympäristönsuojelulain 37 §:n 2 momentin kanssa. Muutos on tarpeen säännöksen selventämiseksi ja sen varmistamiseksi, että sekahankkeissa oikeus esittää mielipide hankkeesta olisi yhdenmukainen kummassakin laissa. Mielipiteen voisivat esittää esimerkiksi asukasyhdistykset, muut kansalaisjärjestöt tai kaikki kunnan asukkaat, vaikka nämä eivät olisikaan asianosaisia.

Pykälässä ei määriteltäisi sitä, missä vaiheessa menettelyä kuuleminen ja siihen liittyvä tiedoksianto tulee tehdä. Tarkoituksena on mahdollistaa riittävä joustavuus, jotta kuuleminen voitaisiin järjestää asian luonteesta riippuen ja kuulemisen tarkoitus huo-

mioon ottaen sopivassa vaiheessa vaarantamatta käsittelyn joutuisuutta. Joustavuudesta huolimatta säännösten tarkoituksena on, että vesiasian käsittelyssä olisi tavallisesti vain yksi kuuleminen ja tiedoksianto.

8 §. Hakijan selitys. Pykälässä säädettäisiin hakijan ja muiden asianosaisten oikeudesta vastata hakemuksesta tehtyihin lausuntoihin, muistutuksiin ja mielipiteisiin. Pykälä vastaa vesilain nykyistä 16 luvun 11 §:ää. Säännöstä on kuitenkin sanonnallisesti muokattu vastaamaan 6 ja 7 §:ssä käytettyjä käsitteitä. Selitys ja vastaselitys ovat soveltamiskäytännössä vakiintuneita käsitteitä, minkä vuoksi niitä ei ole tarpeen muuttaa.

9 §. Viranomaisen puhevalta. Hakemusasioissa asianosaisten puhevalta olisi 7 §:n 1 momentissa yksilöityjen asianosaisten lisäksi eräillä viranomaisilla. Viranomaisen puhevalta hakemusasioissa on nykyisessä vesilaissa ilmaistu 16 luvun 28 §:ssä viittaamalla saman luvun 8 §:n määritelmään niistä viranomaisista, joille on annettava hakemuksesta tieto. Pykälässä sääntelyä selvennettäisiin määrittelemällä ne viranomaiset, joilla olisi puhevalta asiassa.

Pykälän mukaan asianosaisten puhevaltaa voisivat käyttää yleistä etua valvovat valtion viranomaiset toimialallaan sekä hankkeen vaikutusalueen kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset. Hankkeen vaikutusalue määriteltäisiin laajasti alueeksi, jolle vaikutukset voivat ulottua. Puhevaltasäännöstä ei voida rajata ahtaaksi, kun otetaan huomioon, että varsinkin hankkeen alkuvaiheessa vaikutusten ulottuvuutta voi olla vaikea arvioida. Säännöksen tarkoittamia valtion viranomaisia olisivat 6 §:n perusteluissa mainitut viranomaiset.

Pykälään ei sisällytettäisi nykyisin vesilain 16 luvun 28 a §:ssä olevaa säännöstä ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön toimivallasta antaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ohjeita yleisen edun valvonnasta.

10 §. Hakemuksesta tiedottaminen. Pykälässä säädettäisiin hakemusta koskevasta tiedottamisvelvollisuudesta. Säännös on laadittu nykyisen vesilain 16 luvun 7 §:n pohjalta ottaen huomioon ympäristönsuojelulain ja hallintolain vastaavat säännökset. Hakemuksen vireilläolosta tiedottaminen ei poista velvelli-

suutta antaa tieto hankkeesta erikseen eräille asianosaisille, josta säädetään 11 §:ssä.

Säännöksiin perustuvan määrämuotoisen tiedottamisen lisäksi olisi toivottavaa, että viireillä olevista asioista tiedotettaisiin laajemminkin. Lupaviranomainen tai hankkeesta vastaava voisi esimerkiksi julkaista yleisessä tietoverkossa asiaan liittyvää aineistoa siltä osin kuin sitä on sähköisessä muodossa saatavana.

Pykälän 1 momentti sisältäisi pääsäännön, jonka mukaan hakemuksesta tiedotetaan nykyiseen tapaan lupaviranomaisen ja asianomaisten kuntien ilmoitustaululla julkaistavalla kuulutuksella. Kuulutuksen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Tätä koskevan asetuksen tulisi olla soveltuvin osin yhdenmukainen ympäristölupahakemusta koskevan ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) 16 §:n kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuulutuksen nähtävillä pidosta. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 16 luvun 7 §:n 1 momenttia. Säännöksen mukainen mahdollisuus määräajan pidentämiseen on edelleen tarpeen, kun otetaan huomioon, että hankkeet voivat olla huomattavan laajoja.

Nykyisen vesilain 16 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voi julkaista ilmoituksen sanomalehdessä. Ehdotetun 3 momentin mukaan ilmoitus tulisi ympäristönsuojelulain 38 §:n tavoin julkaista paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä tulisi aina julkaista tieto kuulutuksesta, ellei asian merkitys ole vähäinen tai ilmoittaminen muutoin ilmeisen tarpeetonta. Riittävää olisi, että lehdessä ilmoitetaan tieto kuulutuksen nähtävillä olosta samoin kuin tarvittavilta osin hakemusta kuvaavat tiedot. Kuulutusta ei sen sijaan tarvitsisi kokonaisuudessaan julkaista lehdessä.

Säännöksen tarkoituksena on tehostaa viireillä olevaa hanketta koskevan tiedon kulkua asianosaisille ja muille hankkeen vaikutuspiirissä oleville. Ilmoituksen julkaiseminen sanomalehdessä tulisi kyseeseen erityisesti silloin, kun hankkeen vaikutukset ulottuvat laajalle alueelle tai ovat senlaatuaisia, että asianosaisten ja muiden tahojen piiriä on vaikea rajata. Tarkoituksena ei ole, että tieto kuulutuksesta julkaistaisiin säännönmukai-

sesti kaikkien lupakynnyksen ylittävien hankkeiden osalta.

Pykälän 4 momentti sisältäisi Suomen talousvyöhykkeellä toteutettavaa hanketta koskevat erityissäännökset. Hanketta koskeva kuulutus olisi julkaistava niissä kunnissa, joiden alueen kohdalla hanke toteutetaan. Kuulutuksen julkaisemisesta olisi lisäksi ilmoitettava virallisessa lehdessä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin poikkeuksista 1 momentin ja 11 §:n mukaiseen määrämuotoiseen hakemuksesta tiedottamiseen. Momentti vastaisi sanonnallisesti muokattuna vesilain nykyistä 16 luvun 9 §:ää. Momentin tarkoittamissa tilanteissa hakemuksesta voitaisiin antaa tieto muutenkin kuin kuulutuksella. Jos hakemuksen asia vaikuttaa ainoastaan hakijan omiin oikeuksiin tai etuihin, ei tiedoksianto olisi tarpeen.

11 §. Tiedon antaminen erikseen. Vesilain nykyiseen 16 luvun 8 §:ään perustuvassa pykälässä säädettäisiin hakemusta koskevan kuulutuksen erillisestä tiedoksiannosta. Pykälän 1 momentin mukaisen tiedoksiannon tulisi tapahtua hallintolain 59 §:n mukaisesti tavallisena tiedoksiantonä. Tietoa kuulutuksesta ei olisi tarpeen antaa tiedoksi erikseen kaikille asianosaisille, vaan ainoastaan niille, joita asia erityisesti koskee. Ratkaisevaa olisi toiminnan vaikutusten kohdistuminen asianosaiselle kuuluviin oikeuksiin. Tällainen tilanne olisi käsiteltävänä esimerkiksi silloin, kun hankkeen toteuttaminen edellyttää käyttöoikeuden perustamista asianosaisen alueeseen tai hankkeesta saattaa aiheutua korvattavaa edunmenetystä.

Muiden asianosaisten osalta tiedoksisaanti jäisi 10 §:n mukaisen tiedoksiannon varaan. Lupaviranomainen voisi tosin päättää tiedon antamisesta muullekin taholle. Pykälässä ei olisi erillistä säännöstä tiedon toimittamisesta erikseen niille viranomaisille, joilla on asia 9 §:n mukaan asianosaisen puolelta. Tällainen vesilaissa nykyisin oleva säännös on tarpeeton, koska näiltä viranomaisilta joka tapauksessa pyydetään lausunto hakemuksesta. Mainittuja viranomaisia tulisi kuitenkin pitää ajan tasalla asian käsittelyvaiheista, joten myös tieto kuulutuksesta tulisi toimittaa näille viranomaisille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedon antamisesta yhteisalueen järjestymättömälle

osakaskunnalle. Ehdotuksen mukaan tieto hakemuksesta voitaisiin antaa yhteisalueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle yhteisalueen 26 §:n estämättä julkisella kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla siten kuin siitä erikseen säädetään.

Vesilain nykyisen 16 luvun 8 §:n 3 momentin mukaan tieto hakemuksesta on annettava siten kuin yhteisalueen 26 §:ssä säädetään, jos hakemus koskee osakkaiden oikeutta muutoin kuin vähäisessä määrin. Sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että lakiin sisällytettäisiin tätä tilannetta koskeva erityissäännös, joka syrjäyttäisi yhteisalueen 26 §:n 3 momentin. Jos hakemus koskisi osakkaiden oikeutta muutoin kuin vähäisessä määrin, kuulutuksen julkaisemisesta olisi ilmoitettava ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Sen sijaan kuulutuksesta ei ilmoitettaisi enää virallisessa lehdessä. Virallisessa lehdessä tapahtuvaa ilmoittamista ei, kun otetaan huomioon minkätyyppisestä tilanteesta on kysymys, voida pitää erityisen tehokkaana tapana välittää tietoa vireillä olevasta hakemuksesta.

Ilmoituksen kynnyksenä olevan vähäisyyden arviointi jäisi edelleen lupaviranomaisen tapauskohtaisesti harkittavaksi. Lupahakemuksesta olisi ilmoitettava sanomalehdessä aina, jos hanke edellyttää käyttöoikeuden perustamista yhteisalueelle. Tapauskohtaisesti lupaviranomainen voisi julkaista tiedon kuulutuksesta muulloinkin, esimerkiksi milloin hankkeesta johtuva samentuminen saattaisi vaikuttaa kalastamiseen yhteisellä vesialueella.

Ympäristönsuojelulain 38 §:n 4 momentin viittaussäännöksen kautta säännöstä sovellettaisiin myös ympäristönsuojelulain mukaisen hakemuksen tiedoksiannossa.

12 §. Lupahakemusten yhteiskäsittely. Pykälässä säädettäisiin ympäristönsuojelulain 39 §:n kanssa yhdenmukaisesti ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupien yhteiskäsittelystä silloin, kun hankkeesta aiheutuu vesien pilaantumista. Asiallisesti säännös vastaisi vesilain nykyistä 1 luvun 21 §:ää ja 16 luvun 2 §:ää. Yhteiskäsittelyä koskevien säännösten tulee olla mahdollisimman yhdenmukaisia. Vesilaissa ei kuitenkaan tarvita

ympäristönsuojelulain 39 §:n 3 ja 4 momenttia vastaavia säännöksiä.

13 §. Yhdessä käsitteleminen. Vesitalous-hankkeet ovat pääsääntöisesti itsenäisiä toisiin hankkeisiin nähden, minkä vuoksi niitä koskevat hakemukset tulisi käsitellä erillisissä menettelyissä. Yksittäinen hanke saattaa kuitenkin olla sidoksissa toiseen hankkeeseen siten, että toista hanketta koskevalla päätöksellä on välitön vaikutus muiden hankkeiden luvanmyöntämisedellytyksiin.

Toisaalta hankkeet saattavat olla samanlaisia ja sijaita samalla alueella siten, että niiden vaikutuksia ei voi erottaa toisistaan. Viimemainitusta tilanteesta voisi mainita pienessä lahdessa tapahtuvat useat samanaikaiset lupaa edellyttävät ruoppaukset. Näissä tilanteissa lupaviranomainen voisi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä määrätä asiat käsiteltäväksi yhdessä.

Pykälä perustuisi vesilain 16 luvun 12 §:ään ja sisältäisi sanotun pykälän 1 momentin säännöksen. Säännöstä ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi siten, että se jättäisi soveltajalle nykyistä laajemman harkintavallan. Kohtuuttomuuden arviointia ei enää rajattaisi yksinomaan hakijoiden intresseihin, vaan sitä arviotaisiin kokonaisvaltaisemmin.

Vesilain 16 luvun 12 §:n 2 momenttia vastaavaa säännöstä ei ehdoteta sisällytettäväksi uuteen lakiin. Säännös on vaikeaselkoinen ja sen soveltamiskäytännöstä ei ole tietoa. Kahden tai useamman hankkeen kollisiotilanteet kyetään ratkaisemaan lupaharkinnassa, minkä vuoksi asiasta ei ole tarpeen säätää erikseen. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että samanaikaisesti vireillä olevia toisensa poissulkevia hankkeita koskevista hakemuksista toinen hylättäisiin ja toinen muiden edellytysten täytyessä hyväksyttäisiin. Samanaikaisesti vireillä olevat muut hankkeet vaikuttavat lupaharkintaan muun muassa intressivertailun kautta.

14 §. Tarkastus. Hallintolain 39 §:ssä säädetään hallintoviranomaisen suorittamasta tarkastuksesta. Tarkastuksella pyritään asian yksityiskohtaiseen ja totuudenmukaiseen selvittämiseen. Tarkoituksena on saada selville sellaisia tosiseikkoja, joiden selvittämiseen hallintoasian tavanomaisessa kirjallisessa käsitelyssä ei aina ole mahdollisuuksia. Hallintolain 39 §:n tarkoituksena on turvata tarkas-

tuksen asianmukainen toteuttaminen. Säännös ei kuitenkaan perusta viranomaiselle yleistä toimivaltaa tarkastuksen suorittamiseen, vaan tarkastuksen suorittamisen tulee perustua nimenomaiseen säännökseen.

Pykälän mukaan tarkastuksen voisi suorittaa lupaviranomaisen yksittäinenkin jäsen. Tarkastuksen suorittamisessa noudatettaisiin hallintolain 39 §:ää. Tarkastuksesta hallintolain 39 §:n 2 momentin mukaan laadittava tarkastuskertomus, joka vastaa nykyisen vesilain 16 luvun 13 §:n 1 momentissa tarkoitettua pöytäkirjaa, olisi pykälän mukaan liitettävä asiakirjoihin. Tarkastuksen yhteydessä on myös mahdollista hankkia suullista selvitystä. Tarkastuksessa ei olisi mahdollista vastaanottaa 15 §:ssä tarkoitettua suullista todistelua, joka edellyttää aina ratkaisukoonpanoa.

Hallintolain 38 § huomioon ottaen katselmuksesta ei ole tarpeen säätää erikseen vesilaissa.

15 §. Suullinen todistelu. Hallintolain 40 § sisältää yleissäännökset suullisen todistelun vastaanottamisesta, minkä vuoksi lakiin ei ole tarpeen sisällyttää vesilain nykyisestä 16 luvun 13 §:n 2 momenttia vastaavaa säännöstä. Pykälän 1 momentissa kuitenkin säädettäisiin, että suullinen todistelu voitaisiin ottaa vastaan hallintolain 38 §:n mukaisessa katselmuksessa.

Suullista todistelua koskeva hallintolain 40 §:n 1 momentti vastaa pitkälti vesilain nykyistä 16 luvun 13 §:n 2 momenttia, joten erityissäännöksiä ei tältä osin tarvita. Poikkeuksen kuitenkin muodostaa velvollisuus varata asianosaisille tilaisuus olla läsnä kuulemisessa. Hallintolain 40 §:n 1 momentin mukaan tilaisuus on varattava kaikille asianosaisille, joita asiassa tehtävä päätös välittömästi koskee. Asianosaisten määrä vesitaloushankkeissa voi olla hyvin suuri, mutta kuultavan todistajan lausunto voi rajoittua koskemaan vain yhtä asianosaista tai joitain heitä. Tämän vuoksi läsnäolo-oikeus on perusteltua kytkeä kuulemisen sisältöön, ei hallintolain 40 §:n mukaisesti päätöksen vaikutuksiin. Pykälän 2 momentissa olisi tätä tarkoittava erityissäännös.

16 §. Erityisen selvityksen hankkiminen. Nykyisen vesilain 16 luvun 11 a–c §:ssä säädetään erityisestä selvitysmenettelystä.

Menettelyn tarkoituksena on sellaisen asian ratkaisemisen kannalta tarvittavan tiedon hankkiminen, jota ei muuten vaikeuksitta voida saada.

Selvitysmenettelyn käyttötarvetta on vähentänyt lupaviranomaisen lisääntynyt asiantuntemus ja hakemusten laatutason parantuminen. Siltikin edelleen tulee tilanteita, joissa asian ratkaisemisen edellyttämä tieto on tarkoituksenmukaisimmin hankittavissa viranomaisjohtoisessa, varsinaisesta lupamenettelystä osin erillisessä menettelyssä. Erityisen selvityksen hankkimista koskeva menettely on säilytettävä uudessakin vesilaissa. Tätä puoltaa myös katselmusmenettelystä luopuminen ja se seikka, että katselmuksella ja 14 §:n mukaisella tarkastuksella ei voida selvittää kysymyksiä yhtä seikkaperäisesti ja samassa laajuudessa kuin selvitysmenettelyssä.

Myös uudessa laissa menettely on tarkoitettu tilanteisiin, joissa riittävää selvitystä johonkin osakysymykseen ei muuten saada. Tällöinkin selvityksen hankkimisen on voitava tapahtua mahdollisimman joustavasti. Selvitysmenettely on terminä korvattu erityisen selvityksen hankkimisella. Pykälän 1 momenttiin sisällytettäisiin myös nimenomainen säännös asianosaisten kuulemisesta menettelyn yhteydessä.

Selvitysmenettelyä on käytännössä hyödynnetty lähes yksinomaan korvausten määrittämiseen liittyvien kysymysten selvittämiseen. Tämä johtunee osittain siitä, että virallisperiaatteella on korvauskysymysten käsittelyssä suuri merkitys ja hakijan esittämä arvio hankkeesta aiheutuvista edunmenetyksistä ja esitys niiden korvaamiseksi muodostaa monesti lähtökohdan tätä koskevalle arvioinnille.

Nykyisen vesilain 16 luvun 11 a §:n 2 momentin mukaan selvityksen hankkimisesta vastaa ympäristöhallinnon palveluksessa oleva henkilö. Selvitysmenettelyn suhde lupamenettelyyn on nykyisen lainsäädännön valossa epäselvä sen suhteen, missä määrin lupaviranomainen tai valtion valvontaviranomainen voi määräyksillään ohjata selvitysmenettelyä. Sääntelyä ehdotetaan sen vuoksi tarkistettavaksi siten, että lupaviranomaisella olisi nykyistä selkeämpi toimivalta ohjata selvitysmenettelyä. Jos selvityksen tekijä ei

ole lupaviranomaisen palveluksessa, määrätäisiin hänet lupaviranomaisen sivutoimiseksi esittelijäksi selvityksen tekemistä varten. Selvityksen tekijä olisi tällöin aluehallintoviraston johdon työnjohtoa koskevien määräysten alainen. Selvityksen tekijä ei voisi toimia lupa-asian esittelijänä. Jos tekijänä on valtion valvontaviranomaisen palveluksessa oleva virkamies, toimiminen lupaviranomaisen sivutoimisena esittelijänä edellyttäisi valtion valvontaviranomaisen suostumusta.

Selvitysmenettelyn kestolle säädettäväksi ehdotetut määräajat huomioon ottaen menettelyn aikataulutus ja työskentelytahti saattaa eräissä tilanteissa muodostua verraten tiiviiksi. Tällaisissa tilanteissa resurssien tehokkaan hyödyntämisen kannalta saattaisi olla mielekäs ratkaisu, että selvittäjäksi valittu henkilö toimisi tässä tehtävässä päätoimisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin erityisen selvityksen hankkimista koskevan menettelyn kestoajasta. Selvitystyö olisi tehtävä viivytyksittä ja toimitettava selvitys aluehallintovirastolle niin joutuisasti kuin asian laatu ja laajuus huomioon ottaen on mahdollista. Selvitystyön valmistuminen ei kuitenkaan missään oloissa saisi kestää kolmea kuukautta pidempää. Vaikka määräaikaa voidaan pitää laajoissa hankkeissa varsin lyhyenä, sen säilyttäminen on perusteltu, kun otetaan huomioon, että menettely on tarkoitettu erikseen yksilöitävän asian selvittämiseen, ei yleisemmäksi asian käsittelyä valmisteleväksi menettelyksi. Nykyisen vesilain nojalla määrättyt selvitysmenettelyt on yleensä voitu viedä lävitse kohtuullisessa ajassa. On myös huomattava, että 1 momentin menettely tulee kysymykseen vasta hakemusta koskevan kuulutuksen tiedoksiantamisen jälkeen, mikä myös rajaa sen käyttöalaa.

Vastaavasti kuin muiden vesioikeudellisten menettelyiden, myös erityisen selvityksen hankkimisen osalta saattaa olla tarve täsmentää menettelyä alemmanasteisilla säännöksillä. Ehdotuksen 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi tätä koskeva valtuus.

17 §. Päätösharkinta. Pykälässä säädettäisiin yleisesti päätösharkinnan perusteista. Harkinnan aineellinen sisältö, kuten lupasiassa luvan myöntämisen edellytykset eivät kuitenkaan perustuisi tähän pykälään vaan lain muihin säännöksiin. Pykälän 1 momen-

tissa olisi yleinen säännös lupaviranomaisen velvollisuudesta tutkia asiassa annetut lausunnot ja tehdyt muistutukset sekä lupa-asiassa luvan myöntämisen edellytykset. Vastaava säännös on ympäristönsuojelulain 41 §:n 2 momentissa.

Lupa-asiaa koskevassa pykälän 2 momentissa olisi ympäristönsuojelulain 41 §:n 1 momentin kaltainen yleissäännös luvan myöntämisen edellytyksistä. Säännöksen mukaan lupa myönnettäisiin, jos muualla laissa ja lain nojalla annetuissa asetuksissa asetetut luvanmyöntämisedellytykset täyttyvät. Vesilain mukaisista luvan myöntämisedellytyksistä säädettäisiin 3 luvun 4 §:ssä sekä hanketyyppejä koskevissa 4—10 luvuissa. Näiden lisäksi lupaharkinnassa on otettava huomioon myös 2 luvun yleiset velvoitteet ja rajoitukset. Pykälään ei ehdoteta sisällytettäväksi erillistä säännöstä muusta lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden huomioon ottamiseksi, vaan nämä välittyisivät lupaharkintaan vesilain viittaussäännöksillä.

Säännös korostaa lupaharkinnan oikeusharkintaisuutta. Jos myöntämisedellytykset täyttyvät, aluehallintoviraston on myönnettävä hankkeelle lupa. Viranomaisen ei voi ottaa lupaharkinnassa huomioon muita kuin laissa säädetyt intressit. Toisaalta lupaa ei myöskään voida myöntää, jos kaikki edellytykset eivät täyty.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lupa tai oikeuden saajatahosta. Pääsääntöisesti lupa tai oikeus annetaan hakijalle. Vesioikeudellinen yhteisö voidaan perustaa laissa säädettyjen vesitaloushankkeiden toteuttamista varten hankkeesta hyötyä saavien yhteenliittymäksi, joka huolehtii hankkeen toteuttamisesta. Näissä tilanteissa lupa tai oikeus tulisi antaa hakijan sijaan asianomaiselle vesioikeudelliselle yhteisölle.

18 §. Asian ratkaiseminen osittain. Pykälässä säädettäisiin nykyisen vesilain 16 luvun 24 §:ää vastaavasti niin sanotusta kaksivaiheisesta menettelystä. Menettelyn lähtökohdaksi on ollut tarve nopeuttaa pääasiaratkaisua erinäisissä hankkeissa. Useimmiten kysymys on ollut siitä, että korvauskysymysten ratkaiseminen on viivytännyt pääasian ratkaisua. Vaikkei kaksivaiheista menettelyä ole enää 2000-luvulla juurikaan käytetty, on tämä

mahdollisuus perusteltua säilyttää lainsäädännössä.

Vesitaloushanketta koskeva hakemus tulisi lähtökohtaisesti ratkaista kerralla kaikilta osiltaan. Hakemusasia tulisi ratkaista kaksivaiheisessa menettelyssä nykyiseen tapaan vain, kun siihen on riittäviä perusteita. Lähtökohtaisesti toiminnan nopeamman aloittamisen mahdollistavan kaksivaiheisen menettelyn soveltaminen on hakijan intressissä. Vesilain aikana hakemusasioita on määrätty kaksivaiheiseen menettelyyn pääsääntöisesti hakijan tätä koskevan esityksen johdosta. Kaksivaiheisen menettelyn soveltaminen ei kuitenkaan olisi sidoksissa hakijan tätä koskevaan vaatimukseen, vaan aluehallintovirasto voisi nykyiseen tapaan päättää asiasta viran puolesta.

Menettelyn soveltamisalaa ei rajattaisi tiettytyyppeihin hankkeisiin tai tilanteisiin. Ei kuitenkaan ole ajateltavissa, että hanke voitaisiin säännöksen nojalla pilkkoa jonkin tahon näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti palasiin, vaan lähtökohtana on hankkeen oikeudellinen arviointi yhtenä kokonaisuutena. Tyypillisesti kyseeseen tulisi siten itsenäinen osa hankkeesta, että hakija voisi halutessaan hakea sanotulle hankkeen osalle erikseen lupaa. Tällainen tilanne voisi esimerkiksi olla käsillä satamahankkeeseen liittyvä kulkuväylien rakentaminen tai vedenottohankkeeseen liittyvä siirtolinjan rakentaminen.

Asian osittainen ratkaiseminen erikseen edellyttäisi erityisiä syitä. Kynnyksen tarkoituksena on korostaa menettelyn toissijaisuutta ja että sen soveltamisen tulee edellyttää tavanomaisesta poikkeavia olosuhteita. Erityisten syiden käsilläolon arviointi jäisi kuitenkin tapauskohtaisesti harkittavaksi. Ratkaistaessa asia jonkin asiakokonaisuuden osalta, on siihen liittyvät korvauskysymykset virallisperiaatteen mukaisesti ratkaistava samassa yhteydessä.

Pykälän 2 momentti koskee hankkeesta aiheutuvien edunmenetysten selvittämistä ja korvaamista. Jos tästä aiheutuisi asian käsittelyn kohtuutonta viivästystä esimerkiksi tarpeellisen selvitysten hankkimisen tai asianosaisten suuren joukon vuoksi, voitaisiin korvausasiat erottaa luvan myöntämisestä erilliseksi asiaksi, jonka käsittely jatkuisi välittömästi viranomaisessa. Tämä ei kuitenkaan

koskisi omaisuuden lunastamisesta tai käyttöoikeuden perustamisesta määrättäviä korvauksia, joita koskevat kysymykset on aina ratkaistava luvan myöntämisen yhteydessä.

Pykälän 3 momentti koskisi tilanteita, joissa lupaa ratkaistaessa ei kyetä korvauksen määräämisen edellyttämällä tarkkuudella arvioimaan, aiheutuuko hankkeesta korvattavaa edunmenetystä vaiko ei. Näissäkin tilanteissa viranomaisella on oltava intressivertailun edellyttämä summittainen käsitys edunmenetyksen laadusta ja korvauksen suuruudesta. Viranomaisen on tällöin päätöksessään määrättävä se ajankohta, johon mennessä hankkeesta vastaavan on pantava vireille hakemus korvauksen määräämiseksi. Määräys ei kuitenkaan estäisi vahingonkäräjää panemasta kysymystä korvauksen määräämisestä vireille erillisenä korvausasiانا.

19 §. Aikaisemman päätöksen muuttaminen. Pykälässä säädettäisiin lupaviranomaisen toimivallasta muuttaa kaksivaiheisen menettelyn ensi vaiheessa annettua päätöstä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lupaviranomaisen toimivallasta tehdä aikaisempaan päätökseen uudesta päätöksestä johtuvat välttämättömät muutokset. Kaksivaiheisen menettelyn toisessa vaiheessa saattaa käydä ilmi, että hankkeen toteuttaminen aikaisemmasta päätöksestä vähäisesti poikkeavalla tavalla saattaa vaikuttaa siitä aiheutuvien haitallisten ympäristömuutosten määrään tai korvausten tasoon. Näissä tilanteissa lupaviranomaisella tulisi olla toimivalta muuttaa aikaisempaa päätöstä siltä osin kuin se on välttämätöntä ristiriitaisten tai muutoin ilmeisen epätarkoituksenmukaisten määräysten poistamiseksi. Lupaviranomainen ei kuitenkaan voisi menettelyn toisessa vaiheessa puuttua ensimmäisessä vaiheessa annetun päätöksen ydinsisältöön ja muuttaa sitä tavalla, josta aiheutuu hakijalle kohtuuttomana pidettävää haittaa. Säännöksen soveltamisalaa ei olisi rajattu 2 momentin tavoin tietyn tyyppiin tilanteisiin ja määräyksiin.

Pykälän 2 momentin kalatalousvelvoitetta ja -maksua koskevan erityissäännöksen tarkistamisen edellytykset ovat 1 momentin yleissäännöstä lievemmat. Säännös koskisi tilanteita, joissa hakemus on ratkaistu ensimmäisessä vaiheessa muutoin kuin korvauksia koskevilta osiltaan. Kalataloudelliset

velvoitteet poikkeavat muista lupavelvoitteista siinä määrin, että niitä koskevien määräysten tulee olla helpommin muutettavissa. Kalataloudellisiin lupamääräyksiin voidaan niin ikään 3 luvun yleissäännöstenkin nojalla puuttua helpommin kuin muihin lupamääräyksiin.

20 §. Vakuus. Nykyisen vesilain 16 luvun 24 §:n 3 momenttia vastaava säännös vakuuden asettamisesta liittyisi 18 §:n mukaiseen kaksivaiheiseen menettelyyn. Vakuus vaadittaisiin muilta hakijoilta kuin valtiolta, kunnalta tai kuntayhtymältä. Annettavaa vakuuden laatua ei pykälässä yksilöitäisi, vaan luvansaaja voisi itse esittää hyväksyttävää vakuutta. Vakuus voisi olla muukin kuin nykyisessä laissa mainittu pankkitakaus. Lupaviranomainen päättäisi kuitenkin aina vakuuden laadun ja riittävyyden hyväksymisestä. Vakuuden asettamisessa noudatettaisiin soveltuvien osin valmistelulupaa koskevaa 3 luvun 16 §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 16 luvun 24 §:n 3 momenttia vastaavasti vakuuden asettamisen menettelystä sekä aluehallintoviraston tehtävistä vakuuden asettamista, tarkistamista, hallinnointia ja realisointia koskevista kysymyksistä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vakuuden vapauttamisen edellytyksistä.

21 §. Päätöksen sisältö. Yleiset säännökset hallintopäätöksen sisällöstä ja päätöksen perustelemisesta sisältyvät hallintolain 44 ja 45 §:ään. Ehdotetussa pykälässä annettaisiin päätöksen sisältövaatimuksia koskevat täydentävät säännökset. Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin tarpeellisten lupamääräysten sisällyttämisestä päätökseen. Näistä säädettäisiin 3 luvun 10—14 §:ssä. Lisäksi luvassa tulisi antaa muut määräykset hankkeen toteuttamisesta.

Pykälän 2 momentti vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 23 §:ää, joka on tarpeellisilta osin sovitettu yhteen ympäristönsuojelulain 52 §:n 2 momentin kanssa. Momentin ensimmäinen, hakemusta yleisesti koskeva virke kattaisi myös vesilain 16 luvun 23 §:n 2 momentissa olevan suunnitelman sisältöä koskevan säännöksen.

Lupaviranomaisen tulisi 13 luvun 1 §:n mukaan luvan myöntämistä tai oikeuden antamista koskevassa päätöksessä määrätä vi-

ran puolesta edunmenetyksen korvaamisesta. Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaussäännös 13 luvun korvausten määräämistä koskeviin säännöksiin.

Pykälän 3 momentti vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 23 a §:ää. Mainitun säännöksen mukaan lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten vesienhoitosuunnitelma olisi otettu huomioon. Vesienhoitosuunnitelman lisäksi momentti sisältäisi vastaavan säännöksen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaisen arvioinnin huomioon ottamisesta.

22 §. Päätöksen antaminen ja päätöksestä tiedottaminen. Pykälä perustuisi vesilain nykyiseen 16 luvun 25 §:ään, jota on tarkistettu ottaen huomioon ympäristönsuojelulain 53 ja 54 §:n säännökset. Vesilain 16 luvun 25 §:n 3 momentissa oleva hallintopakkoasiaa koskeva säännös on siirretty 14 lukuun.

Pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 25 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä. Yhdenmukaisesti ympäristönsuojelulain 53 §:n 1 momentin tavoin säännöksessä käytettäisiin asianosaisen sijasta ilmausta valitukseen oikeutettu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin päätöksen toimittamisesta hakijalle. Lisäksi päätöksestä tulisi lähettää jäljennös niille, jotka ovat päätöstä erikseen pyytäneet, valvontaviranomaisille ja asiassa yleistä etua valvoville viranomaisille. Säännös vastaa vesilain nykyisen 16 luvun 25 §:n 1 momentin toista virkettä.

Pykälän 3 momentissa olisi vesilain nykyistä 16 luvun 25 §:n 2 momenttia vastaava säännös. Aluehallintoviraston tulisi lähettää jäljennös päätöksestä asianomaisiin kuntiin pidettäväksi yleisesti nähtävänä sekä ilmoittaa päätöksen nähtävillä pitämisestä mainituissa kunnissa julkisella kuulutuksella. Jäljennös kuulutuksesta olisi lisäksi lähetettävä erikseen 9 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille, 11 §:ssä tarkoitetuille asianosaisille sekä asiassa muistutuksen tehneille ja mielipiteen ilmaiseille.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi ympäristönsuojelulain 54 §:n 2 momenttia vastaava säännös päätöksestä tiedottamisesta sanomalehdessä. Riittävää olisi, että ilmoituksessa mainitaan tieto päätöksen

antamisesta, sen keskeisestä sisällöstä sekä missä päätös on nähtävillä.

23 §. Edunvalvontakustannusten korvaaminen. Ehdotetun pykälän 1 momentti vastaisi vesilain nykyisen 16 luvun 27 §:n 1 momenttia ja olisi yhdenmukainen hallintolain 64 §:ssä olevan hallintoasioita koskevan pääsäännön kanssa. Hallintolain 64 §:n mukaan kukin vastaa omista kuluistaan hallintoasioissa. Pykälän 2 ja 3 momenteissa säädettäisiin pääsääntöä koskevista poikkeuksista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asianosaisen oikeudesta saada korvausta kuluistaan, jotka ovat olleet tarpeen hänelle aiheutuvan edunmenetyksen osoittamiseksi, tai joiden korvaamiseen muutoin on erityisiä syitä. Säännös perustuisi vesilain nykyiseen 16 luvun 27 §:n 2 momenttiin. Momentissa nykyisin oleva säännös perusteettomasta väitteestä ja muusta aiheuttomasta viivytyksestä kuitenkin poistettaisiin. Säännös on vaikeatulkintainen ja tarpeeton, sillä lupaviranomainen voi prosessinjohtollisin toimenpitein käsittelyn kestäessä estää asiattoman viivyttelyn.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vahingonkäräjien oikeudesta saada korvausta hänelle syntyneistä kustannuksista vahingon aiheuttajalta tilanteessa, jossa hän on joutunut panemaan vireille esimerkiksi 3 luvun 21 §:n mukaisen menettelyn lupamääräysten tarkistamiseksi tai 13 luvun 8 §:n mukaisen menettelyn korvausvelvollisuuden toteamiseksi. Momentti sisältäisi myös säännökset oikeusapulakiin (257/2002) perustuvan palkkion määräämiseen liittyvien kysymysten ratkaisemisesta.

24 §. Asian käsittely kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa. Pykälässä säädettäisiin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa vesiasian käsittelyyn sovellettavista 11 luvun säännöksistä. Pääsääntöisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa noudatettaisiin samoja menettelymuotoja kuin lupaviranomaisessa. Osa säännöksistä koskee kuitenkin ainoastaan lupaviranomaisessa ratkaistavia asioita, eikä näillä säännöksillä sen vuoksi ole käyttöalaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Näitä säännöksiä ovat lupahakemusten yhteiskäsittely (12 §), suullisen todistelun vastaanottaminen (15 §), erityisen selvityk-

sen hankkiminen (16 §), hakemuksen kaksi-vaiheinen ratkaiseminen ja tähän liittyvä mahdollisuus tarkistaa aikaisempaa päätöstä (18—19 §) sekä vakuuden asettaminen (20 §).

12 luku Vesioikeudellinen yhteisö

1 §. *Vesioikeudellinen yhteisö.* Nykyään vesioikeudellisia yhteisöjä koskevat säännökset sisältyvät vesilakiin ja vesiasetukseen. Aluehallintovirasto tai ojitustoimitus on lisäksi voinut antaa yhteisöä sitovia määräyksiä osin samoista asioista päätöksessään ja yhteisölle vahvistamissaan säännöissä. Tarpeettomat päällekkäisyydet tulisi poistaa sääntelyn keventämiseksi.

Vesioikeudellisia yhteisöjä koskevat säännökset ehdotetaan sijoitettavaksi samaan lukuun. Samalla poistettaisiin tarpeettomat eri yhteisömuotojen väliset eroavaisuudet. Ehdotuksen mukaan vesilain mukaisia yhteenliittymiä kutsuttaisiin vesioikeudellisiksi yhteisöiksi. Yhdistyksen ja yhtiön käsitteistä luovuttaisiin, koska ne viittaavat harhaanjohtavasti yhdistyslain (503/1989) ja osakeyhtiölain (624/2006) mukaisiin yhteisöihin.

Pykälässä säädettäisiin yleisesti mahdollisuudesta perustaa vesilain mukaisen hankkeen yhteistä toteuttamista varten vesioikeudellinen yhteisö. Nykyisessä laissa mahdollisuudesta tai velvollisuudesta perustaa erityyppisiä vesioikeudellisen yhteisöä säädetään useissa eri hankeluvuissa. Tällaisia säännöksiä on uittoyhdistyksestä (5 luvun 20 §), ojitusyhtiöstä (6 luvun 25 §), järjestely-yhtiöstä (7 luvun 10 §), säännöstely-yhtiöstä (8 luvun 11 §) ja viemäryhtiöstä (10 luvun 16 §).

Pykälän 1 momentissa luettelaisiin ne vesitaloushankkeet, joita varten yhteisö voidaan perustaa. Pykälässä ei kuitenkaan rajoitettaisi nykyisen lain tavoin mahdollisuutta yhteisön perustamiseen yksinomaan 5—7 ja 9 lukujen mukaisiin hankkeisiin. Yhteisö voitaisiin perustaa myös lain soveltamisalaan kuuluvaa vesistön kunnostamista tai muuta vastaavaa tarkoitusta varten. Jatkossa vesien kunnostamiseen liittyvien hankkeiden määrä saattaa lisääntyä. Tämän tyyppiset hankkeet toteutetaan yleensä yksittäistä hyödynsaajaa laajemman asianosaispiirin toimesta. Vesistön kunnostaminen ei ole laissa erikseen säädelty

hanketyyppi, vaan kyse on sekamuotoisesta vesitaloushankkeesta. Kunnostushankkeeseen voi sisältyä esimerkiksi ruoppausta, perkausta tai järven vedenkorkeuden nostaminen. Tällaista hanketta varten voitaisiin siis jatkossa hankkeesta hyötyä saavien aloitteesta perustaa vesioikeudellinen yhteisö.

Hankelukiin sisältyisi edelleen vesioikeudellisia yhteisöjä koskevia erityissäännöksiä, joita noudatettaisiin 12 luvun säännösten lisäksi. Pykälän 2 momentti sisältäisi tätä koskevan säännöksen. Esimerkiksi velvollisuudesta perustaa vesioikeudellinen yhteisö säädettäisiin vesilain hankeluvuissa. Yhteisön perustamiseen velvoittava säännös sisältyisi ojitusta (5 luvun 22 §), keskivedenkorkeuden muuttamista (6 luvun 9—10 §), säännöstelyä (7 luvun 6 §) sekä puutavaran uittoa (9 luvun 11 §) koskeviin lukuihin. Vesivoimahankkeita varten tulisi jatkossakin perustaa osakeyhtiölain mukainen yhtiö (8 luvun 7 §). Vesivoiman hyödyntämistä koskevan toiminnan luonne, vesivoimahankkeiden laajuus ja niihin liittyvät, muita hankkeita yleensä merkittävämmät taloudelliset intressit poikkeavat siinä määrin muista vesitaloushankkeista, että toiminnan järjestäminen osakeyhtiön muotoon on edelleen perusteltu ratkaisu.

Aloitteen vesioikeudellisen yhteisön perustamiseksi voisi pykälän 3 momentin mukaan tehdä kuka tahansa yhteisön mahdollisista jäsenistä. Vesitaloushankkeet ovat luonteeltaan senkaltaisia, että kaikilla hankkeen toteuttamiseksi perustettavan yhteisön mahdollisilla jäsenillä tulee olla oikeus panna vireille yhteisön perustaminen.

2 §. *Yhteisön jäsenyys ja jäsenluettelo.* Pykälässä säädettäisiin vesioikeudellisen yhteisön jäsenistä. Jäsenyyden täyttymisen edellytyksiä arvioitaisiin objektiivisesti. Yhteisön jäseniä olisivat 1 momentin mukaan yhteisesti toteutettavasta hankkeesta hyötyä saavien kiinteistöjen omistajat, hankkeeseen liittyvien rakenteiden käyttäjät ja muut hyödynsaajat.

Vastaavasti jäsenyyden edellytyksiä ei enää olisi, jos hankkeesta ei olisi enää objektiivisesti arvioiden hyötyä jäsenelle. Yhteisön jäsenyydestä eroaminen ei olisi jäsenen vapaassa harkinnassa, vaan jäsenyyden päättymisen kytkeytyisi nimenomaisesti hyödyn

lakkaamiseen. Jäsenyyden alkamisesta ja päättymisestä päättäisi yhteisön kokous.

Hankeluvuissa säädettäisiin täydentävästi muiden tahojen oikeudesta tai velvollisuudesta osallistua jäsenenä vesioikeudelliseen yhteisöön. Koska nämä säännökset ovat hanketyyppikohtaisia ja sidoksissa hanketta koskevaan erityissääntelyyn, sijoitettaisiin säännökset hankelukujen yhteyteen. Säännöksiä sisältyisi ojitusta, keskivedenkorkeuden muuttamista, säännöstelyä ja uittoa koskeviin hankelukiuihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesioikeudellisen yhteisön jäsenistä pidettävästä luettelosta. Luettelo muodostaa henkilörekisterin, minkä vuoksi lakiin on sisällytettävä säännökset rekisterinpitäjästä ja rekisteriin merkittävistä tiedoista. Jäsenluettelon laadinnasta ja siihen merkittyjen tietojen käsittelystä vastaisi yhteisöstä käytännön toiminnasta vastaava taho. Tämä voisi olla yhteisön hallintomallista riippuen joko hallitus tai toimitsija. Yhteisön toiminnan järjestäminen edellyttää, että luetteloon talletetaan tieto yhteisön jäsenen henkilöllisyydestä sekä hänen yhteystiedoistaan. Henkilötietojen käsittelyn ja tietojen luovutuksen osalta lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi itsenäisiä säännöksiä, vaan tältä osin sovellettaisiin henkilötietolain (523/1999) säännöksiä. Jäsentä koskevat tiedot esitetään säilytettäväksi viiden vuoden ajan jäsenyyden päättymisestä siltä varalta, että jäsenyyden päättymisen jälkeen ilmenee jäsenen kohdistuvia velvoitteita.

3 §. Perustava kokous. Pykälässä säädetään yhteisön perustavasta kokouksesta, sen koolle kutumisesta ja kokouksessa noudatettavasta äänestysmenettelystä. Nykyiseen vesilakiin perustavaa kokousta koskevia säännöksiä sisältyy uittoyhdistyksen osalta vesilain 5 luvun 45 §:ään ja järjestely-yhtiön osalta 7 luvun 10 §:ään.

Vesioikeudellisen yhteisön perustamista varten aloitteentekijän olisi 1 momentin mukaan kutsuttava kaikki tiedossa olevat hyödynsaajat ja muut mahdolliset jäsenet kokoukseen. Kokouksessa yhteisölle hyväksyttäisiin säännöt ja valittaisiin yksi tai useampia toimitsijoita tai hallitus. Äänestys perustavassa kokouksessa tapahtuisi muista yhteisön kokouksista poiketen pääluvun mukaan.

Perustavassa kokouksessa tulisi käsitellä kaikki yhteisön perustamiseksi tarpeelliset asiat. Jos kaikkia asioita ei ehditä käsittelemään yhdessä kokouksessa, on kokousta jatkettava myöhemmin. Perustavasta kokouksesta tiedottamista koskeva menettely on veraten raskas, minkä vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi jatkokokouksen pitämistä koskeva erityissäännös.

Pykälän 2 momentin mukaan perustavasta kokouksesta kuulutettaisiin vähintään yhdessä paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä sekä ilmoittamalla kirjallisesti kaikille tiedossa oleville jäsenille kutsukirjein vähintään 14 päivää ennen kokousta. Yhteisen alueen osakaskunnalle kutsu tulisi toimittaa siten kuin yhteisäluelain 26 §:ssä säädetään. Järjestäytymättömälle yhteisen alueen osakaskunnalle kutsu voitaisiin toimittaa yhteisäluelain 26 §:n 3 momentin mukaisesti haasteen tiedoksiantomenettelyä noudattaen tai lähettämällä kutsukirje osakaskunnan tiedossa oleville osakkaille.

Kokouksesta ilmoittamisesta säädettäisiin nykyisestä laista poiketen yhdenmukaisesti kaikkien yhteisöjen osalta. Ilmoittamismenettely vastaisi ojitustoimituksen toimituskokouksen osalta noudatettavaa menettelyä.

4 §. Säännöt. Pykälässä säädettäisiin yhteisön sääntöjen vähimmäisisällöstä. Kaikissa vesioikeudellisissa yhteisöissä käytettäisiin asiakirjasta nimitystä säännöt. Sääntöjen sisältö olisi suurelta osin kaikille yhteisöille yhteinen. Hanketyyppikohtaisista lisävaatimuksista yhteisön säännöille säädettäisiin hankeluvuissa. Tällainen säännös sisältyisi esimerkiksi puutavaran uittoa koskevaan lukuun.

Säännöistä tulisi ilmetä yhteisön nimi, kotipaikkana oleva kunta ja yhteisön tarkoitus. Yhteisön tarkoitus voisi olla vain edellä 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun vesitaloushankkeen toteuttaminen. Muussa tapauksessa kyse ei olisi tämän lain mukaisesta vesioikeudellisesta yhteisöstä.

Yhteisön säännöissä olisi mainittava, kenelle yhteisön nimenkirjoittamisoikeus kuuluu, miten kirjanpito ja tilintarkastus on järjestetty sekä miten yhteisön kokous kutsutaan koolle. Lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi säännöksiä yhteisöä koskevien tiedon-

antojen toimittamisesta. Näitä koskevat määräykset tulisi sisällyttää yhteisön sääntöihin.

Yhteisön sääntöihin tulisi lisäksi aina sisällyttää maininta muun muassa siitä, montako toimitsijaa tai hallituksen jäsentä yhteisölle valitaan sekä miten yhteisön jäsenten äänimäärät lasketaan yhteisön kokouksessa ja miten hankkeen kustannukset jaetaan jäsenten kesken. Tiettyjen hankkeiden osalta näistä asioista säädettäisiin sitovasti hankeluvuissa, mutta muilta osin päätöksenteosta ja kustannusten jaosta voitaisiin määrätä säännöissä. Nykyisen vesilain tapaan olisi jatkossakin peruseriaatteena se, että yhteisön jäsenten kustannusosuudet ja äänivalta perustuisivat heidän hankkeesta saamaansa suhteelliseen hyötyyn. Jäsenet voisivat kuitenkin sopia näistä asioista myös toisin. Toiminnan rahoituksesta ja siihen liittyen erilaisten maksujen perimisestä jäseniltä säädettäisiin tiettyjen hankkeiden osalta yksityiskohtaisemmin jo laissa. Tällaisia erityissääntöksiä sisältyisi muun muassa ennakkomaksujen ja kiinteistöpankin osalta ojituslukuun.

5 §. Sääntöjen vahvistaminen. Sääntelyn yhtenäistymisen myötä eräiden vesioikeudellisten yhteisöjen oikeustoimikelpoisuus laajentuisi nykyiseen sääntelyyn verrattuna. Tämä edellyttää yhteisöjen toiminnan järjestämisen tarkempaa ennakkollista valvontaa yhteisön jäsenten ja kolmansien tahojen oikeusturvan varmistamiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että yhteisön säännöille on haettava lupaviranomaisen vahvistus. Samantyyppinen menettely on käytössä yhteisalueilla, jossa yhteisen alueen järjestäytyneen osakaskunnan säännöt on alistettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vahvistettavaksi.

Menettelyllä varmistettaisiin se, että yhteisön säännöt täyttävät niille lainsäädännössä asetetut vaatimukset. Sääntöjen asianmukaisuutta arvioidessaan lupaviranomaisen tulisi erityisesti kiinnittää huomiota yhteisön tarkoitukseen sekä siihen, mitä säännöissä määrätään jäsenten äänioikeudesta yhteisön kokouksissa ja kustannusten jaosta jäsenten kesken.

Lupaviranomaisen tulisi vahvistaa säännöt, jos ne ovat lain mukaiset eikä niistä aiheudu vahinkoa jäsenelle. Säännöt tulee jättää vahvistamatta, jos ne eivät täytä niille sää-

dettyjä vaatimuksia. Lupaviranomainen voisi kuitenkin tehdä sääntöihin vähäisiä muutoksia, jotka ovat tarpeen sääntöjen vahvistamiseksi. Tarkoituksena ei ole, että lupaviranomainen 1 momentin sääntöjen tarkistamista koskevan valtuuden nojalla ryhtyisi tekemään perustavaa laatua olevia muutoksia sääntöihin. Näissä tilanteissa asiasta tulisi tehdä välipäätös ja varata yhteisölle mahdollisuus täydentää hakemustaan eli toimittaa tarkistetut säännöt.

Sääntöjä ei vahvistettaisi myöskään, jos lupaa hankkeelle ei myönnetä, koska vesioikeudellinen yhteisö voidaan perustaa 12 luvun 1 §:n mukaan ainoastaan vesioikeudellisen hankkeen toteuttamiseksi. Näiden tilanteiden osalta lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi erityisiä sääntöksiä tilanteiden moninaisuuden vuoksi. Perustettavaksi aiotun vesioikeudellisen yhteisön jäsenen keskinäiset oikeussuhteet sekä mahdolliset velvoitteet suhteessa kolmansiin tahoihin tulisi ratkaista yleisten siviilioikeudellisten säännösten nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta hoitaa yhteisön asioita hyväksytyjen sääntöjen mukaisesti jo ennen niiden vahvistamista. Vastaavasti vahvistettuja sääntöjä tulisi noudattaa, vaikka vahvistamista koskeva päätös ei olisi saavuttanut lainvoimaa.

Pykälän 3 momentin mukaan sääntöjen muuttamisen tulisi tapahtua samassa järjestyksessä kuin sääntöjen hyväksymisen. Yhteisön päätös sääntöjen muuttamisesta tulee saattaa hakemuksella lupaviranomaisen vahvistettavaksi, jonka tulee tutkia muutoksen lainmukaisuus.

6 §. Vesiyhteisörekisteri. Koska vesioikeudelliset yhteisöt ovat oikeushenkilöitä, tulee niitä koskevat tiedot kirjata viranomaisen ylläpitämään rekisteriin. Vesioikeudelliset yhteisöt sekä niistä rekisteriin merkittävät tiedot poikkeavat siinä määrin muista yksityisoikeudellisista yhteisöistä, että tietojen tallettamista muita yksityisoikeudellisia yhteisöitä koskeviin rekistereihin ei voida pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna. Sen vuoksi tulisi perustaa uusi vesiyhteisörekisteri, jonne vesioikeudelliset yhteisöt merkittäisiin.

Vesiyhteisörekisteri olisi osa ympäristönsuojelun tietojärjestelmää. Koska tietojärjestelmän rekisterinpitäjä on ympäristöministe-

riö, tulisi ympäristöministeriön vastata myös vesiyhteisörekisteristä. Merkintöjen tekemisestä vesiyhteisörekisteriin vastaisivat lupa- ja valvontaviranomaiset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisterin tietosisällöstä. Näitä olisivat tiedot yhteisön tarkoituksesta, nimestä ja perustamisajankohdasta, säännöistä sekä yhteisön hallituksesta ja toimitsijoista. Rekisteriin merkitäisiin myös tieto yhteisön purkautumisesta.

Vesioikeudellista yhteisöä koskevat tiedot tulisi säilyttää pysyvästi. Sen sijaan vesioikeudelliseen yhteisöön liittyvien henkilötietojen säilyttäminen ei olisi tarpeen enää sen jälkeen, kun yhteisö on purkautunut. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Yhteisöä koskevat henkilötiedot tulisi kuitenkin säilyttää vielä määräajan siltä varalta, että tietoja vielä tarvittaisiin. Sen vuoksi nämä tiedot tulisi poistaa viiden vuoden jälkeen yhteisön purkautumisesta.

Pykälän 4 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden, jonka nojalla valtioneuvosto voisi antaa asetuksella tarkempia säännöksiä rekisteriin merkittävistä tiedoista.

7 §. Rekisteröinnin oikeusvaikutukset. Vesioikeudellinen yhteisö saisi oikeudellisen toimintakelpoisuuden rekisteriin merkitsemisellä. Tätä toimintakelpoisuutta ei olisi sellaisella yhteisöllä, jonka perustamiskokous on pidetty ja säännöt hyväksytyt, mutta sääntöjä ei ole vahvistettu eikä yhteisöä ole merkitty vesiyhteisörekisteriin.

Rekisteröity vesioikeudellinen yhteisö kantaisi ja vastaisi yhteisesti toteutettavaa hanketta koskevissa asioissa. Yhteisö voisi saada nimiinsä oikeuksia sekä tehdä sitoumuksia laissa tarkoitettujen tehtäviensä hoitamiseksi. Yhteisön tehtävät sidottaisiin yleisesti sille vesilain mukaan kuuluviin velvollisuuksiin samaan tapaan kuin yhteisten alueiden osakaskuntien osalta on menetelty.

Tehtäviä ei määriteltäisi yhteisöluvussa yksityiskohtaisesti, koska eri hankkeita varten perustettavien yhteisöjen tehtävät eroavat toisistaan huomattavasti toiminnan laajuuden ja sen ajallisen keston suhteen.

8 §. Yhteisön rekisteröinti. Vesioikeudellinen yhteisö perustetaan tyypillisesti samassa yhteydessä, kun hankkeelle myönnetään lupa. Merkinnän tekemisestä vesiyhteisörekisteriin tekisi luvan myöntänyt viranomainen.

Ojitustoimitus ei kuitenkaan ole viranomainen, vaan toimitusmiehen johtama menettely. Rekisteriin merkitsemistä koskevat tehtävät eivät siten sovellu luontevasti ojitustoimitukselle, minkä vuoksi nämä tehtävät tulisi osoittaa ojitustoimitukseen määräyksen antaneelle valtion valvontaviranomaiselle.

9 §. Tietojen merkitseminen. Pykälässä säädettäisiin vesiyhteisöä koskevien tietojen toimittamisvelvollisuudesta ja muutosten merkitsemisestä rekisteriin. Pykälän 1 momentin mukaan vesioikeudellisen yhteisön tulisi ilmoittaa valtion valvontaviranomaiselle, mikäli yhteisöä koskevat rekisteriin merkityt tiedot muuttuvat. Rekisterimerkinnän oikeusvaikutukset huomioon ottaen on tärkeää, että rekisterin tiedot ovat ajantasaiset. Muuttuneiden tietojen merkitsemisestä rekisteriin huolehtisi valtion valvontaviranomainen. Yhteisön sisällä velvollisuus ilmoittaa tiedoissa tapahtuneista muutoksista kuuluisi 13 §:n mukaan yhtiön hallitukselle tai toimitsijoille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisteriin merkittyä vesiyhteisöä koskevien tietojen muuttamisesta muutoksenhaussa tapahtuneiden muutosten myötä. Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tulee toimittaa jäljennös vesitalousasiassa antamastaan päätöksestä valvontaviranomaiselle, jonka tulisi tehdä tarpeelliset tarkistukset rekisteriin merkittyihin tietoihin.

10 §. Oikeus saada tietoja. Rekisterin tarkoituksesta ja oikeusvaikutuksista johtuen kansalaisilla, yhteisöillä ja viranomaisilla tulee olla oikeus saada tietoja vesiyhteisörekisteristä. Lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi säännöksiä tietojen luovuttamisesta, vaan tältä osin noudatettaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesilain lupa- ja valvontaviranomaisten oikeudesta saada käyttöönsä maksutta sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeen vesilain mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

11 §. Yhteisön kokous. Nykyisen vesilain mukaan ojitusyhtiön kokouksen (6 luvun 26 §) päätökset ja järjestely-yhtiön kokouksen (7 luvun 11 §) päätökset tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Sääntely ehdotetaan pykälän 1 momentissa laajennetta-

vaksi kaikkia vesioikeudellisia yhteisöjä koskevaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan yhteisön varsinainen kokous olisi pidettävä säännöissä määrättyä aikana. Jos kokousta ei oli kutsuttu koolle säännöissä määrättyä aikana, olisi jokaisella jäsenellä oikeus vaatia kokouksen pitämistä.

Yhteisön jäseniä turvaisi lisäksi 3 momentin säännös, jonka mukaan yhteisön ylimääräinen kokous olisi pidettävä kymmenesosaa koko äänimäärästä edustavien jäsenten sitä kirjallisesti vaatiessa. Säännös ei rajoittaisi yhteisön hallituksen tai toimitsijan oikeutta kutsua ylimääräinen kokous koolle sille kuuluvan asian käsittelyä varten.

Käytännössä voi esiintyä tilanteita, joissa yhteisöllä ei ole toimivaa hallitusta tai toimitsijaa, vaikka yhteisön asioiden hoitaminen sitä edellyttäisi. Tällaisia tilanteita varten pykälän 4 momentiksi ehdotetaan otettavaksi säännös, joka oikeuttaisi yhteisön jäsenen tai vesilain mukaisen valvontaviranomaisen kutsuaan yhteisön kokouksen koolle hallituksen tai toimitsijan asettamiseksi.

12 §. Yhteisön kokouksessa päätettävät asiat. Pykälässä säädettäisiin yhteisön kokouksen päätösvaltaan kuuluvista asioista. Uittoyhdistyksen kokouksessa käsiteltävistä asioista on säädetty nykyisen vesilain 5 luvun 50 §:ssä. Sääntely ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan myös muita vesioikeudellisia yhteisöjä ja yhteisön kokouksessa käsiteltävien asioiden joukkoa ehdotetaan laajennettavaksi.

Yhteisön kokouksessa tulee päättää yhteisön toiminnan ja yksittäisten jäsenten vastuiden ja oikeuksien kannalta merkittävistä asioista. Pykälän 1 momentissa lueteltuja merkittäväksi katsottuja asioita ei tulisi siirtää yhteisön sääntöihin otettavalla määräyksellä hallituksen tai toimitsijoiden päätettäväksi.

Yhteisöjen erilaisuudesta johtuen voi kuitenkin eräissä tilanteissa olla perusteltua, että hallitus voi päättää yhteisön omaisuuden luovuttamisesta, vaihtamisesta tai kiinnittämisestä. Mahdollisuudesta siirtää tätä koskeva toimivalta yhteisön hallitukselle tai toimitsijalle säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Toimivallan siirtoa koskeva asia tulisi kuitenkin ratkaista jo yhteisön sääntöjä vahvistettaessa, jolloin ratkaisun asianmukaisuus

tulisi tutkittavaksi sääntöjen vahvistamisen yhteydessä.

13 §. Hallitus ja toimitsijat. Pykälään kootaisiin voimassaolevan lain 5 luvun 53—55 §:ään, 6 luvun 28 §:ään ja 8 luvun 18 §:ään sisältyvät säännökset hallituksesta ja toimitsijoista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että yhteisöllä tulee olla joko hallitus taikka yksi tai useampi toimitsija. Käytännössä suuria tai taloudellisesti merkittäviä hankkeita, kuten uittoa tai säännöstelyä, varten perustetuilla yhteisöillä tulisi olla hallitus. Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voisi toimia hallituksen jäsenenä tai toimitsijana. Säännös vastaisi hallituksen jäsenille yhdistys- ja yhtiölainsäädännössä asetettuja vaatimuksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhteisön hallituksen ja toimitsijoiden yleisistä tehtävistä. Hallitukselle ja toimitsijoille kuuluisivat ne tehtävät, jotka eivät lain ja yhteisön sääntöjen mukaan kuulu yhteisön kokouksessa päätettäviin. Yhteisön hallitus ja toimitsijat vastaavat siitä, että yhteisön hallinto ja toiminta on järjestetty asianmukaisesti. Heidän tehtävänä on valmistella yhteisön kokouksen päätettäväksi tuotavat asiat ja huolehtia yhteisön päätösten täytäntöönpanosta. Yhteisön hallituksen ja toimitsijoiden tulee hoitaa tehtävänsä huolellisesti ja yhteisön jäsenten edut tasapuolisesti huomioon ottavalla tavalla.

Hallitus ja toimitsijat käyttäisivät pykälän 3 momentin mukaan yhteisön puhevaltaa tuomioistuimessa sekä edustavat muutoinkin yhteisöä. Haasteen tai muun ilmoituksen katsottaisiin tulleen yhteisön tietoon, kun se on laillisessa järjestyksessä annettu tiedoksi jollekin yhteisön hallituksen jäsenistä tai toimitsijoista.

14 §. Hallituksen päätösvaltaisuus ja päätöksenteko. Pykälä vastaisi nykyisen vesilain 5 luvun 57 §:ää. Jollei yhteisön säännöissä olisi toisin määrätty, hallitus olisi 1 momentin mukaan päätösvaltainen, kun saapuvilla on enemmän kuin puolet sen jäsenistä.

Hallituksen päätökseksi tulisi 2 momentin mukaan se mielipide, jota enemmistö on kannattanut. Yhdistyksen säännöissä voitaisiin kuitenkin määrätä, että päätös tulee tehdä määräenemmistöllä tai yksimielisesti. Nämä vaatimukset voidaan rajata koskemaan tie-

tyntyyppisiä asioita. Jos äänet menevät tasan, päätökseksi tulisi puheenjohtajan kannattama mielipide. Vaalien ollessa kysymyksessä ratkaistaisiin asia äänen mennessä tasan arvalla.

15 §. Kirjanpito. Kirjanpitolain säännökset koskevat liike- ja ammattitoiminnasta kirjanpitovelvollisia. Jotta jäsenet voisivat valvoa taloudellisia oikeuksiaan yhteisössä, olisi myös sellaisen yhteisön, joka ei ole kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollinen, säilytettävä tiedot tuloistaan ja menoistaan sekä rahaliikenteestään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kirjanpitoaineiston järjestämisestä ja sen säilyttämisestä. Kirjanpitoaineisto tulisi järjestää siten, että tositteiden ja kirjausten välinen yhteys voidaan vaikeuksitta todeta. Kirjanpitoaineisto tulisi säilyttää vähintään kuuden vuoden ajan.

Kirjanpitolain (1336/1997) säännökset koskevat jokaista, joka harjoittaa liike- tai ammattitoimintaa. Selvyyden vuoksi 2 momenttiin sisällytettäisiin nimenomainen viittaus kirjanpitolakiin. Kirjanpitolain säännösten nojalla kirjanpitovelvollisten vesioikeudellisten yhteisöjen tulisi järjestää kirjanpito kirjanpitolain säännösten mukaisesti.

Yhteisön jäsenen oikeudesta tutustua kirjanpitoaineistoon säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Sääntely ehdotetaan järjestettäväksi samaan tapaan kuin yhteisäluelain 32 b—c §:ssä säädetään. Jäsenellä olisi oikeus tutustua kirjanpitoaineistoon ja saada siitä jäljennöksiä. Yhteisöllä olisi oikeus periä jäseneltä korvaus asiakirjojen kohtuullisista jäljentämis- ja lähettämiskuluista.

16 §. Vahingonkorvausvelvollisuus. Pykälän 1 momentin mukaan yhteisön hallituksen jäsen, toimitsija ja tilintarkastaja olisi velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhteisölle. Sama olisi voimassa, jos vahinko olisi aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksesta lakia tai yhteisön sääntöjä rikkomalla yhteisön jäsenelle.

Vahingonkorvauksen sovittelusta sekä korvausvastuun jakautumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken noudatettaisiin, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 2 ja 6 luvussa säädetään.

Kanne yhteisölle tai yhteisön jäsenelle aiheutetun vahingon korvaamisesta tulisi nostaa käräjäoikeudessa, koska kyse on sellai-

sesta siviilioikeudellisesta asiasta, jonka ratkaiseminen ei edellytä lupaviranomaisen asiantuntemusta.

17 §. Päätöksen moitteenvapaisuus. Pykälässä säädettäisiin yhteisön kokouksen, hallituksen tai toimitsijan päätöksen moittimisesta. Ehdotuksen mukaan yhteisön jäsen voisi moittia päätöstä sillä perusteella, että päätös ei ole syntynyt laillisessa järjestyksessä taikka että se on lain tai yhteisön sääntöjen vastainen taikka että päätös loukkaa jäsenen oikeutta.

Yhteisön päätökseen kohdistuva muutoksenhaku pysytettiin vuoden 2000 ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistuksen yhteydessä edelleen aluehallintovirastossa. Muutoksenhaun kohteena olevat päätökset liittyvät kiinteästi vesitaloushankkeen toteuttamiseen. Asian käsittely saattaa edellyttää vesioikeudellista erityisasiantuntemusta, jota löytyy vesilain mukaiset lupa-asiat ratkaistavasta viranomaisesta. Lisäksi muutoksenhaun kohteena olevat taloudelliset intressit saattavat olla verraten vähäisiä, minkä vuoksi asian käsittelemistä yleisessä tuomioistuimessa ei voida pitää perusteltuna.

Asia tulisi panna vireille hakemuksella lupaviranomaisessa 60 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 5 luvun 76 §:ää. Oikaisuvaatimusmenettely saattaa eräissä tilanteissa poistaa päätöksen moittimisen tarpeen. Menettelyn käyttäminen ei saa johtaa siihen, että mahdollisuus päätöksen moittimiseen estyisi oikaisuvaatimuksen käsittelyyn kuluvan ajan johdosta. Sen vuoksi päätöstä voitaisiin 2 momentin nojalla moittia 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen tiedoksisaamisesta samassa momentissa mainitun 60 päivän määräajan estämättä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lupaviranomaisen mahdollisuudesta sallia päätöksen täytäntöönpano ennen 1 momentissa tarkoitettua asian lopullista ratkaisemista. Tähän tulisi kuitenkin olla erityisiä syitä eikä täytäntöönpano saisi tehdä muutoksenhakua hyödyttömäksi. Säännöksessä tarkoitettu erityinen syy voisi olla esimerkiksi muutoksenhaun ilmeinen perusteettomuus tai shikainomaisuus.

18 §. Oikaisuvaatimus. Yhteisön päätöksen moittiminen niissä tilanteissa, joissa päätök-

sen virheellisyys on ilmeinen, saattaa olla tarpeettoman raskas menettely. Sen vuoksi vesilakiin ehdotetaan sisällytettäväksi yhteisaluelain tapaan säännökset varsinaista muutoksenhakua edeltävästä oikaisuvaatimusmenettelystä. Oikaisuvaatimuksen tekeminen ei olisi kuitenkaan edellytys päätöksen moittimiselle.

Oikaisuvaatimus voitaisiin 1 momentin mukaan tehdä yhteisön kokouksen, hallituksen tai toimitsijan päätöksestä. Yhteisön jäsen voisi vaatia yhteisön kokoukselta päätöksen oikaisemista sillä perusteella, että päätös ei ole syntynyt laillisessa järjestyksessä, päätös on lain tai yhteisön sääntöjen vastainen taikka että päätös loukkaa hänen oikeuttaan.

Oikaisumenettelyn tulisi olla nopea ja kustannuksiltaan edullinen tapa saada tarvittaessa muutos jo tehtyyn yhteisön päätökseen. Oikaisuvaatimus olisi 2 momentin mukaan esitettävä 21 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Asianosaisten oikeusturvan kannalta on puolestaan tarpeellista, että oikaisuvaatimukseen saadaan ratkaisu mahdollisimman joutuisasti. Yhteisön hallituksen tai toimitsijan olisi sen vuoksi kutsuttava 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimuksen tekemisestä yhteisön kokous koolle käsittelemään oikaisuvaatimus tai samassa ajassa päätettävä, ettei oikaisuvaatimusta viedä yhteisön kokouksen käsiteltäväksi. Hallituksella tai toimitsijalla olisi myös oikeus itse samassa ajassa ratkaista tekemäänsä päätöstä koskeva oikaisuvaatimus.

19 §. Yhteisön purkautuminen. Voimassaolevassa vesilaissa uittoyhdistyksen toiminnan lakkaamisesta säädetään 5 luvun 62 ja 78 §:ssä. Muiden yhteisöjen purkautumisesta ei ole säännöksiä. Tätä on pidetty puutteena, sillä on ollut epäselvää, voidaanko esimerkiksi ojitusyhtiön nykyisen lain nojalla missään tilanteessa katsoa purkautuneen. Lakiin tulisikin sisällyttää säännökset yhteisön purkautumisesta.

Vesioikeudellisia yhteisöjä koskevan sääntelyn eräänä tarkoituksena on varmistaa se, että pitkäkestoisissakin hankkeissa on aina löydettävissä hankkeesta vastaava taho. Sen vuoksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että yhteisö ei voisi purkautua, jos sillä on vesilain mukaiseen lupaan perustuvia velvoitteita tai vastuita. Pääsääntöisesti hank-

keesta vastaava voi luopua vesitaloushankkeesta toteuttamisesta. Tätä mahdollisuutta on kuitenkin 3 luvun 19 §:ssä rajoitettu keskivedenkorkeuden muuttamista ja säännösteilyä koskevien hankkeiden osalta näihin hanketyyppeihin kytkeytyvien yleisten intressien vuoksi. Näiden hankkeiden toteuttamisen keskeyttämisestä ja niistä luopumisesta säädetään 3 luvun 19 §:ssä.

Yhteisön hallituksen tai toimitsijoiden olisi 2 momentin mukaan huolehdittava purkautumisesta johtuvista selvitystoimista, jollei yhteisö ole valinnut tehtävään yhtä tai useampaa muuta selvitysmiestä. Purkautumisesta päättäneen yhteisön taloudellista toimintaa saataisiin jatkaa vain siinä määrin kuin tarkoituksenmukainen selvittely sitä vaatii.

Selvitystoimista vastaavan olisi 3 momentin mukaan ryhdyttävä toimiin yhteisön velvoitteiden ja vastuiden selvittämiseksi ja niiden hoitamiseksi. Jos kaikki yhteisön velkojat eivät ole yhteisön tiedossa, olisi sen otettava julkinen haaste tuntemattomille velkojille. Jos yhteisön varat ovat velkoja suuremmat ja yhteisön jäsenten välisistä oikeussuhteista ei muuta johdu, ylijäämä olisi jaettava jäsenten kesken äänimäärän mukaan.

Yhteisön purkautumisen edellytysten käsillä olo tulisi varmistaa viranomaisen toimin. Pykälän 4 momentin mukaan selvitystoimista vastaavan tai niiden puuttuessa yhteisön jäsenen tulisi tehdä ilmoitus yhteisön purkautumisesta aluehallintovirastolle. Ilmoitus tulisi tehdä 45 päivän kuluessa siitä, kun yhteisön velat on maksettu ja muut velvoitteet suoritettu 3 momentin mukaisesti. Ilmoitukseen tulisi liittää loppuselvytys, josta ilmenee yhteisöön kohdistuneet vastuut ja velvoitteet sekä näiden suorittaminen. Lupaviranomaisen tulisi tarkastaa ilmoitus. Jos 1 momentissa säädettyä estettä ei ole ja selvitystoimet on tehty 3 momentissa säädetyllä tavalla, on yhteisö todettava purkautuneeksi ja tehtävä tästä merkintä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

13 luku Korvaukset

1 §. Laillisesti aiheutettu edunmenetyt. Nykyisessä vesilaissa edunmenetykset ryhmitellään vahinkoihin, haittoihin ja muihin edunmenetyksiin. Jaottelulla ei pääsääntöi-

sesti ole merkitystä edunmenetyksen korvattavuuden, korvauksen määräämisen tai tallettamisen taikka koronmaksuvelvollisuuden kannalta. Tästä poikkeuksen muodostavat ojitushankkeet, joiden osalta korvausta on suoritettava ainoastaan vahinkotyyppisistä edunmenetyksistä.

Korvausjärjestelmän perusteiden ja asianosaisten oikeussuojan näkökulmasta haitankärsijän laajempaa sietovelvollisuutta yksittäisen hanketyypin osalta voidaan pitää nykyisessä yhteiskunnassa kyseenalaisena ratkaisuna. Oikeuskäytännössä onkin katsottu voitavan määrätä korvauksia myös eräistä haittatyyppisistä edunmenetyksistä. Korvausjärjestelmän yhtenäistämistä puoltaa myös se, että mainittu korvausvelvollisuuden raja-
us ei koske pilaantumista aiheuttavaa ojitusta eikä myös vesistön järjestelyyn sisältyvää ojitusta.

Jaottelusta ehdotetaan luovuttavaksi ja vahingon, haitan ja muun edunmenetyksen kategoriat korvattava edunmenetyksen käsitteellä, joka kattaisi mainitut erityyppiset menetykset. Ojituksen osalta tämä merkitsisi korvausvelvollisuuden laajentumista, kun nykyjaottelun mukaisesti ojituksesta aiheutuvien vahinkojen lisäksi myös haitat ja muut edunmenetykset tulisivat korvattaviksi.

Pykälässä säädettäisiin yleiskäyttöoikeuden tai luvan nojalla suoritetuista toimenpiteistä aiheutuneiden edunmenetysten korvaamisesta. Nämä ovat käytännössä yleisemmät korvausten määräämistä koskevat tilanteet. Kyse on niin sanotuista laillisesti aiheutetuista vahingoista eli haitallisista seurauksista, joiden aiheuttamiseen hankkeesta vastaavalla tai toiminnanharjoittajalla on ollut oikeus. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 11 luvun 1 §:n 1—3 momenttia.

Vastuu korvauksen suorittamisesta kuuluu hankkeesta vastaavalle. Korvausvelvollisuus perustuu tyypillisesti viranomaisen myöntämään lupaan (1 kohta), joka oikeuttaa hankkeesta vastaavan toteuttamaan tietynsisältöisen vesitaloushankkeen. Luettelon 2 kohta koskisi pakkotoimioikeuksien perustamisesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamista. Pääsääntöisesti pakkotoimioikeudet perustetaan vesitalousasian yhteydessä, mutta pakkotoimien perustaminen voidaan käsitellä myös erillisenä asiana.

Eräissä tilanteissa voi olla epäselvää, edellyttääkö hankkeen toteuttaminen vesioikeudellista lupaa. Haettaessa lupaa jälkikäteen hankkeelle, johon lupaa ei edellä mainitusta syystä ole haettu ennen sen toteuttamista, olisi perusteltua käsitellä hankkeesta johtuvat korvauskysymykset samalla tavoin luvan yhteydessä kuin jos lupaa olisi haettu ennen hankkeen toteuttamista. Tästä säädettäisiin 3 kohdassa.

Pykälän 4 kohdan perusteella vesilain säännösten mukaan määrättäisiin korvaukset sellaisista edunmenetyksistä, jotka aiheutuvat luvantarvekynnyksen alapuolelle jäävistä hankkeista, ojituksesta, kulkuväylien perustamisesta, vesiliikennealueiksi osoittamisesta ja jäästä aiheutuvien vahinkojen torjumisesta. Mainitun kohdan perusteella määrättäisiin korvaukset myös uiton toimittamisesta aiheutuvista 9 luvun 5 §:ssä tarkoitetuista edunmenetyksistä ja 8 §:ssä tarkoitettuista uittovahingosta.

2 §. Yhteisvastuu. Vastuu korvauksen suorittamisesta kuuluu hankkeesta vastaavalle, joka lupa-asioissa on tyypillisesti luvan saaja. Pykälässä säädettäisiin korvausvastuun jakautumisesta usean hankkeesta vastaavan kesken. Pykälä koskisi sellaista tilannetta, jossa yksittäistä hanketta on toteuttamassa yhdessä useita tahoja.

Jos hankkeesta vastaavia olisi useita, muodostavat he edunmenettäjiin nähden yhden tahon, joka vastaa hankkeen toteuttamisesta ja maksettavaksi määräytyistä korvauksista. Yhteisvastuutilannetta ei tule sekoittaa tilanteeseen, jossa hankkeesta vastaa sitä varten perustettu vesioikeudellinen yhteisö. Vesioikeudellinen yhteisö muodostaa ulospäin yhden hankkeesta vastaavan. Vastuiden jakautumisesta yhteisön sisällä säädetään puolestaan vesilain 12 luvussa.

Pykälän 1 momentin mukaan hankkeesta vastaavat olisivat yhteisvastuullisesti velvollisia tässä luvussa tarkoitettujen korvauksen suorittamiseen. Jos yhteisvastuussa oleva olisi suorittanut korvausta enemmän kuin hänelle osuutensa mukaan kuuluu, on hänellä oikeus periä muilta korvausvelvollisilta näiden osuudet.

Pykälän 2 momentti sisältäisi 1 momentin yhteisvastuuta ja regressioikeutta koskevan säännöksen laajennuksen. Jos joku yhteisvas-

tuullisista on ilmeisesti maksukyvytön tai hänen oleskelupaikkansa on tuntematon, vastaisivat muut korvausvelvollisuuden hänen osuudestaan. Vastaavasti jos yli oman osuutensa maksanut vaatisi toiselta tämän maksettavaksi kuuluvaa osuutta, eikä maksua suoriteta kuukauden kuluessa vaatimuksen esittämistä, vastaisivat korvausvelvolliset yhteisvastuullisesti tästä osuudesta.

Korvausvelvollinen tai korvausvelvolliset yksilöitäisiin korvausasiaa koskevassa ratkaisussa. Jos yhdellä päätöksellä annettaisiin ratkaisu useampiin hakemuksiin, olisi korvausvelvollisuutta koskevassa ratkaisussa luonnollisesti eriteltävä eri hankkeiden osuus kustakin edunmenetyksestä.

Pykälässä ei säädettäisi vastuun jakautumisen perusteista hankkeesta vastaavien välillä, vaan nämä määräytyisivät yleisten siviilioikeudellisten säännösten mukaisesti.

3 §. Eriyistilanteesta aiheutunut edunmenetyks. Pykälän 1 momentissa tarkoitetut edunmenetykset olisi korvattava laillisesti aiheutettujen edunmenetysten tavoin, vaikka ne ovatkin aiheutuneet rakennelmien ja laitteiden virheellisestä toiminnasta.

Laitteen tai rakennelman omistaja ja haltija vastaisivat yhdessä aiheutuneen edunmenetyksen korvaamisesta tuottamuksestaan riippumatta. Lähtökohtaisesti vastuu laitteen asianmukaisesta toiminnasta ja virheellisestä toiminnasta aiheutuneiden edunmenetysten korvaamisesta kuuluu laitteen omistajalle. Milloin kuitenkin laite tai rakennelma on luovutettu toisen tosiasialliseen hallintaan ja valvontaan, tulisi myös haltijan kantaa vastuu laitteen asianmukaisesta toiminnasta. Siitä, miten vastuu omistajan ja haltijan kesken viime kädessä jakautuisi, ei olisi tarpeen säätää vesilaisissa.

Vastuun ulkopuolelle jäisivät laitteen tai rakennelman omistajan tai haltijan vaikutusmahdollisuuksien piirin ulkopuolelle rajautuvat tapahtumat. Laitteen omistaja ja haltija eivät vastaisi niistä edunmenetyksistä, jotka ovat aiheutuneet esimerkiksi ennalta arvaamattoman voimakkaista sateista tai pahoista tulvista taikka ulkopuolisesta vahingonteosta. Ratkaisevaksi muodostuisi tällöin se, onko kyse ollut sellaisesta poikkeuksellisesta ulkopuolisesta seikasta, johon omistajan ja haltijan ei hankkeen laatu ja olosuhteet huomi-

oon ottaen ole tullut varautua. Vesitalous-hankkeen toteuttajan on varauduttava esimerkiksi tietyllä todennäköisyydellä aiheutuviin poikkeuksellisiin luonnonolosuhteisiin tai onnettomuuksiin sekä suojattava laitteet ja rakennelmat ilkivaltaa vastaan.

Laitteen tai rakennelman omistaja ja haltija vastaisivat virheellisestä toiminnasta aiheutuneen, omaisuuteen välittömästi kohdistuvan edunmenetyksen korvaamisesta tuottamuksestaan riippumatta. Omaisuudelle välillisesti aiheutunut vahinko korvattaisiin kuitenkin ainoastaan niissä tilanteissa, joissa laitteen tai rakennelman omistaja tai haltija ovat menettelleet tahallisesti tai tuottamuksellisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 2 luvun 27 §:n 2 momentin viimeistä virkettä vastaavasti ennalta-arvaattomien edunmenetysten korvaamisesta. Lainvoiman saanut päätös ei estäisi rakennelman sortumisesta tai muusta samankaltaisesta tapahtumasta aiheutuneen edunmenetyksen korvaamista koskevan vaatimuksen tutkimista. Myöskään sillä seikalla, milloin edunmenetyksen aiheuttanut hanke on toteutettu, ei olisi merkitystä korvausvaatimuksen tutkimisen kannalta.

Pykälän 4 momentti sisältäisi vesilain ja ympäristövahinkolain välisen soveltamisalaa koskevan rajauksen. Jos kyse olisi ympäristövahinkolaisissa tarkoitettusta vahingosta, sovellettaisiin sen korvaamiseen mainittua lakia.

4 §. Vesistöissä kulkemisesta aiheutunut edunmenetyks. Nykyisen vesilain 1 luvun 25 §:n mukaan vesistöissä kulkemisesta aiheutuneen vahingon korvaamisesta vastaa aluksen omistaja aluksen ohjauksessa tai hoidossa tapahtuneesta tuottamuksesta riippumatta. Aluksen omistajan ankara vastuu koskee toiminnasta välittömästi aiheutuneita vahinkoja. Jos toiminnasta on aiheutunut välillistä vahinkoa, edellyttää aluksen omistajan vastuu vahingon aiheuttamista tuottamuksellisella toiminnalla.

Aluksen omistajan vastuuta koskevat säännökset eivät ota huomioon merenkulun vastuusääntelyssä tapahtunutta kehitystä eikä vastuusääntelyn kytkentää kansainväliseen yleissopimuskehitykseen. Merilain 7 luvun mukainen laivanisännän vastuu on pääsään-

töisesti tuottamukseen perustuvaa, vaikka eräät aluksista aiheutuvat vahingot ovat ankaraan vastuuseen perustuvan sääntelyn piirissä.

Nykyisen vesilain 1 luvun 25 §:n mukaiset vahingot, kuten törmäminen merenkulun turvalaitteeseen tai vesistöön sijoitettuihin rakenteisiin, ovat tyypillisesti sellaisia, joissa vastuun perusteen arviointiin ei ennalta arvioiden liity merkittäviä epävarmuustekijöitä tai hankalia näyttökysymyksiä. Korvausvastuun perustamista yleisen tuottamuvastuun varaan ei sen vuoksi voida pitää vahingonkäräjän asemaa olennaisesti heikentävänä ratkaisuna.

Pykälän 1 momentti sisältäisi merilain ja vesilain välistä soveltamisalaa korvausoikeudellisissa kysymyksissä koskevan säännöksen. Jollei merilaista muuta johdu, sovellettaisiin vesistöissä kulkemisesta aiheutuneen edunmenetyksen korvaamiseen tätä säännöstä.

Aluksen omistaja vastaisi vesistöissä kulkemisesta aiheutuneen edunmenetyksen korvaamisesta, jos tämä vahinko on aiheutunut tahallisesta tai huolimattomuudeksi katsottavasta menettelystä. Tuottamus voi ilmetä esimerkiksi aluksen ohjauksivirheenä tai aluksen merikelpoisuudesta huolehtimisen laiminlyömisinä.

Tuottamus vastuun syntymisen perusteena ehdotetaan säädettäväksi yleiseksi eli kaikenkattaviksi ja -kokoisiksi aluksia koskeviksi. Vastuuperusteesta säätämistä eri tavoin aluksen käyttötarkoituksesta riippuen ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, minkä lisäksi se saattaisi eräissä tilanteissa johtaa hankaliin arviointitilanteisiin aluksen käyttötarkoituksesta.

Korvauksen määräämisessä tulisi noudattaa vesilain 13 luvun säännöksiä. Siltä osin kuin kyse olisi merilain soveltamisalaan kuuluvasta toiminnasta, tulisi korvauksen suuruutta määrättäessä ottaa huomioon, mitä laivanisännän vastuun rajoittamisesta ja meripantioikeudesta erikseen merilaissa säädetään.

Vastuusäännös koskee kaikenkattavasti kulkemista kaikkialla vesistöissä. Edunmenetyksen kannalta ei merkitystä olisi sillä, miten vahinko on aiheutunut. Kyse on sellaisen edunmenetyksen korvaamisesta, joka voidaan yksilöidä tietyn tahon aiheuttamaksi.

Sillä, onko edunmenetyksessä aiheutunut yhdestä tai useammasta tapahtumasta, ei ole korvattavuuden kannalta sinänsä merkitystä. Koska aiheuttaja ei vastaa muiden aiheuttamasta vahingosta, saattaa pidemmän ajanjakson kuluessa aiheutuneen edunmenetyksen osalta aiheuttajan osuuden erottelu muodostua ongelmalliseksi. Vesistöissä kulkemisesta aiheutuvan edunmenetyksen korvaamista koskeva sääntely saattaa eräissä tilanteissa muodostua päällekkäiseksi kulkuväyliä käyttämisestä aiheutuvien edunmenetyksien korvaamista koskevan sääntelyn kanssa. Niissä tilanteissa, joissa edunmenetyksessä on aiheutunut kulkuväylällä tapahtuneesta kulkemisesta eikä vahingon varsinaista aiheuttajaa voida osoittaa, saattaa kulkuväylän pitäjä olla 1 §:n nojalla vastuussa tapahtuneesta.

Vesistöissä kulkemisesta aiheutuvien edunmenetyksien korvaamisessa erotettaisiin kaksi erityistilannetta, joista säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Vesistöissä kulkevan korvausvastuu ei koskisi niitä vahinkoja, jotka aiheutuvat valtaväylään tai yleiseen kulkuväylään laittomasti pannulle esineelle. Sillä, joka on luvottomasti sijoittanut esineen mainitulle alueelle, ei näin ollen olisi oikeutta saada korvausta edunmenetyksestään.

Kalanpyydyksille aiheutuneiden vahinkojen korvaamista koskevaa sääntelyä säilytettiin ennallaan. Jos kulkuväylällä tai sen ulkopuolella vesistöissä oleva pyydys vahingoittuu kulkemisen seurauksena, on tästä aiheutuva edunmenetyksessä korvattava ainoastaan, milloin se on aiheutettu tahallisesti tai törkeällä varomattomuudella.

Korvausta määrättäessä huomioon tulisi 3 momentin mukaan ottaa edunmenetyksen kärsijän oma myötävaikutus edunmenetyksen syntymiseen. Jos edunmenetyksessä on muodostunut esimerkiksi omaisuuden puutteellisen kunnan tai hoidon puutteen vuoksi suuremmaksi kuin jos omaisuus olisi ollut asianmukaisessa kunnossa, ei korvausta tulisi määrätä siltä osin kuin edunmenetyksen voidaan katsoa aiheutuneen mainitusta edunmenetyksen kärsijän vaikutuspiirin kuuluvasta laiminlyönnistä.

5 §. *Lainvastaisesti aiheutettu edunmenetyks.* Pykälässä säädettäisiin vesilain mukaisesta toimenpiteestä aiheutuvien henkilövahinkojen sekä lainvastaisesti toiminnasta ai-

heutuneiden edunmenetysten korvaamiseen sovellettavasta lainsäädännöstä. Näiden korvaamiseen sovellettaisiin nykyisen vesilain 11 luvun 1 §:n 4 momentin ja 3 a §:n tavoin vahingonkorvauslakia (412/1974). Jos kyse olisi ympäristövahinkolaisista tarkoitettusta vahingosta, sovellettaisiin kuitenkin mainitun lain säännöksiä. Jos asia käsitellään lupaviranomaisessa, saattaa lupaviranomainen joutua samassa asiassa soveltamaan korvauksen määräämisessä vesilain lisäksi myös näitä lakeja.

6 §. *Korvausasioita käsittelevät viranomaiset ja tuomioistuimet.* Pykälän 1 momentin yleissäännöksen mukaan vesilain mukaiset korvausasiat käsittelee lupaviranomainen, jollei asiaa olisi erityissäännöksen perusteella osoitettu toisen viranomaisen tai tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ojitustoimituksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvista korvausasioista. Ojitustoimituksessa tulisi samanaikaisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla määrätä korvaukset sellaisista edunmenetyksistä, joiden aiheuttamiseen ojitustoimituksessa annettu päätös antaa oikeuden. Vastavasti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta korvausasioissa kytkeytyisi sen käsiteltäväksi kuuluviin vesitalousasioihin. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee sellaisen ojitukseen liittyvän korvausasian, joka ei 5 luvun 3 tai 4 §:n mukaan kuulu ojitustoimituksessa tai lupaviranomaisessa käsiteltäväksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kärjäoikeudessa käsiteltävistä asioista. Kärjäoikeuden asiallinen toimivalta vastaisi nykyisen vesilain 11 luvun 2 §:n 3 momentin, 3 a §:n ja 14 luvun 1—2 §:n säännöksiä. Kärjäoikeus käsittelee eräin poikkeuksin henkilövahingon, rakennelman tai laitteen virheellisestä toiminnasta aiheutuneen vahingon, vesistöissä kulkemisesta aiheutuneen vahingon ja lainvastaisesti aiheutetun vahingon korvaamista koskevat asiat.

7 §. *Hakemusasiaan liittyvät korvaukset.* Pykälä sisältäisi säännökset korvausten määräämisestä hakemusasian yhteydessä. Lupaviranomaisen olisi luvan tai käyttöoikeuden antamisen yhteydessä pääsääntöisesti määrättävä viran puolesta toiminnasta aiheutuvat

edunmenetykset korvattavaksi. Tästä poikkeuksen muodostaa 11 luvun 18 §:n mukainen mahdollisuus ratkaista hakemus ainoastaan osaksi. Pykälän nojalla korvauskysymykset voitaisiin käsitellä asiaratkaisusta erillään, mutta myös tällöin korvaukset määrättäisiin viran puolesta.

Lupaviranomainen voisi 2 momentin nojalla lupa-asian yhteydessä käsitellä hakemuksen kohteena olevasta toiminnasta myös ennen asian ratkaisemista aiheutuneiden edunmenetysten, eli niin sanottujen vanhojen vahinkojen, korvaamista koskevat vaatimukset. Samassa yhteydessä voitaisiin käsitellä myös 1 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuneiden edunmenetysten korvaamista koskevat vaatimukset. Tässä momentissa tarkoitettujen edunmenetysten korvata joko lupa-asian yhteydessä tai erillisenä hakemusasiassa.

Lupaviranomaisen ja kärjäoikeuden välinen toimivalta 5 §:ssä tarkoitettujen, lainvastaisesti aiheutettujen edunmenetysten korvaamisen osalta määräytyisi asiallisesti pykälän 2 momentin perusteella. Jos toimenpiteelle, jolla edunmenetyks on lainvastaisesti aiheutettu, myönnetään jälkikäteen lupa, voidaan edunmenetyksen korvaamista koskeva vaatimus tutkia luvan myöntämisen yhteydessä tai erillisenä korvausasiassa.

Edunmenetystä kärsineen tulisi lupa-asian yhteydessä esittää 2 momentissa tarkoitettujen edunmenetysten korvaamista koskeva vaatimus. Lupaviranomainen voisi, katsoessaan esimerkiksi korvausvaatimuksen käsittelemisen lupahakemuksen yhteydessä aiheuttavan viivästystä tai sen muutoin olevan epätarkoituksenmukaista, jättää 3 momentin nojalla lupa-asian käsittelyn yhteydessä esitetyn vaatimuksen tutkimatta. Tällöin korvausta olisi vaadittava lupaviranomaisessa erikseen vireille pantavalla hakemuksella. Tämäntyyppinen menettely on kuitenkin vesioikeudellisen samanaikaisuusperiaatteen vastainen, ja siihen tulisi suhtautua pidättyväisesti.

Korvausvaatimuksen erikseen käsittelemistä koskevassa ratkaisussa on kyse prosessuaalisesta ratkaisusta, joka ei heikennä edunmenetyksen aiheuttajan tai kärsijän oikeusasemaa. Nykyisen vesilain säännös, jonka mukaan tähän ratkaisuun ei saa valittamalla

hakea muutosta, ehdotetaan sen vuoksi sisällytettäväksi myös uuteen vesilakiin.

8 §. *Erilliset korvausasiat.* Korvaukset vesitaloushankkeista aiheutuvista edunmenetyksistä määrätään pääsääntöisesti lupa-asian käsittelyn yhteydessä 7 §:n mukaisesti. Tällöin ei kuitenkaan välttämättä kyetä ennakoimaan kaikkia hankkeesta aiheutuvia edunmenetyksiä. Tällaisessa tilanteessa (ennakoimattomat vahingot) lain mukaan korvattavaa edunmenetystä kärsinyt voisi 1 momentin mukaan tehdä aikaisemman lainvoiman ratkaisun estämättä erillisen hakemuksen edunmenetyksen korvaamisesta. Tämä oikeus koskee kuitenkin ainoastaan sellaista edunmenetystä, jota koskevaa korvausvaatimusta ei ole lainvoimaisesti ratkaistu. Korvausta haettaisiin ojitustoimitusta lukuun ottamatta samalta viranomaiselta, joka on myöntänyt hankkeelle luvan. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 11 luvun 8 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 momentti sisältäisi luettelon erillisenä korvausasioina lupaviranomaisessa käsiteltävistä vaatimuksista. Luettelon 1 kohta koskisi tilanteista, joissa korvattava edunmenetys aiheutuu toimenpiteestä, johon ei tarvita vesilain mukaista lupaa tai käyttöoikeutta. Kyse olisi tyypillisesti 2 luvun 5 ja 6 §:ssä tarkoitettujen oikeuksien käyttämisestä aiheutuvista edunmenetyksistä. Luettelon 2 kohdan mukaan lupaviranomaisessa ratkaistaviin asioihin kuuluisivat vaatimukset niistä laitteen tai rakennelman epäkuuntoon aiheutumisesta johtuvista edunmenetyksistä, joita koskevia korvausvaatimuksia ei käsitellä käräjäoikeudessa. Käräjäoikeuden toimivalta asiassa määräytyisi 6 ja 7 §:n mukaisesti. Luettelon 3 kohta koskisi 7 §:n 2 momentin tarkoittamia tilanteita. Korvausta tässä momentissa tarkoitetuista edunmenetyksistä olisi vaadittava lupaviranomaisessa erillisellä hakemuksella.

Erillisten korvausasioiden käsittelyssä on esiintynyt epäselvyyttä sen suhteen, missä määrin korvauskysymysten ratkaisemiseen on sovellettava virallisperiaatetta ja miten näyttövelvollisuus aiheutuneista vahingoista sekä aiheutuneen vahingon ja toiminnan välisestä syy-yhteydestä jakaantuu edunmenetyksen kärsijän ja hankkeesta vastaavan välillä. Tilanne on siinä suhteessa ongelmallinen,

että asianosaisten näyttövelvollisuuden ulottuvuus ei kaikissa tilanteissa ole selkeästi ennalta arvioitavissa. Virallisperiaatteen soveltaminen erillisissä korvausasioissa tulisikin sen vuoksi arvioida aina tapauskohtaisesti hankkeen ja aiheutuneiden edunmenetysten laatu ja laajuus sekä haitankärsijöiden piiri huomioon ottaen.

Asianosaisten velvollisuuksien tyhjentävä sääntely on useasta syystä hankalaa. Erilliset korvausasiat eivät muodostaa selkeää yhtenäistä asiaryhmää, vaan korvaustilanteet ja asianosaissuhteet voivat olla hyvin erityyppisiä. Yksinkertaisimmillaan korvausasiassa saattaa olla kyse selkeästi kahdenvälisestä siviilioikeudellisesta riita-asiasta. Tällaisen asian käsittelyyn virallisperiaate soveltuu huonosti. Laajassa vesitaloushankkeessa haitankärsijöitä voi olla kymmeniä tai jopa satoja. Näistä osa saattaa olla järjestäytymättömiä osakaskuntia, joiden osalta ei selkeää vahingonkärsijää tai puhevallan käyttäjää ole osoitettavissa. Tällaisiin asioihin siviilioikeudellisen riita-asian käsittelyssä noudatettavat periaatteet soveltuvat huonosti.

Merkitystä on myös aiheutuneen edunmenetyksen laadulla. Kiinteistökohtaiset edunmenetykset ovat pääsääntöisesti ulkopuolisen objektiivisesti todennettavissa, toisin kuin etäisemmän yhteyden kiinteistöön omaavat vahingot. Lisäksi laajoissa hankkeissa aiheutuneet vahingot saattavat olla hyvin samantyyppisiä. Tyypillisenä esimerkkinä voisi mainita laajasta säännöstelyhankkeesta aiheutuvat, ennalta arvioitua suuremmat vetymisvahingot tai rantapenkereiden sortumat. Tilannetta saattaa lisäksi hankaloittaa se, että hankkeen toteuttamistapaa muuttamalla aiheutuneiden vahinkojen suuruuteen voidaan vaikuttaa.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen korvauksen hakemisesta ojitukseen liittyvästä edunmenetyksestä. Tällaisen edunmenetyksen korvaamisesta päättäisi 6 §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, jolle myös korvaushakemus tehtäisiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen edunmenetyksen korvaamista koskeva asia olisi 4 momentin mukaan pantava vireille kymmenen vuoden kuluessa valmistumisilmoituksen tekemisestä tai rakennustyön lop-

puunsaattamisesta. Määräaika ei kuitenkaan koskisi edunmenetyksiä, jotka ovat aiheutuneet rakennelman sortumisesta tai muusta arvaamattomasta syystä.

9 §. Korvattava edunmenetyks. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tyhjentävästi vesilain mukaan korvattavista edunmenetyksistä. Luetteloon kuulumattomat edunmenetykset tulisivat korvattaviksi ainoastaan siltä osin kuin muissa luvuissa nimenomaisesti näin säädettäisiin. Muissa luvuissa olisi myös paikoin täsmennetty luettelossa mainittuja edunmenetyksiä sekä rajoitettu eräiden luettelon mukaisten edunmenetyksien korvaamista. Nämä erityissäännökset syrjäyttäisivät pykälän 1 momentin säännökset.

Pykälän 1 momentin luettelo vastaa nykyisen vesilain 11 luvun 3 §:n 1 momentissa olevaa luetteloa. Korvauskäytäntö on vesilain voimassaoloaikana ehtinyt vakiintua. Korvattavien edunmenetyksien piiriin ei tehtäisi tarkistuksia, joten vakiintunut korvauskäytäntö säilyisi nykyisellään.

Vesilain mukaisen korvauksen määrääminen edellyttää edunmenetyksen kytkeytymistä vesistön tilan tai kiinteistön fyysiseen muutokseen. Taloudellisista edunmenetyksistä, jotka eivät ole yhteydessä esinevahinkoon, ei ole vesilain mukaan määrätty korvauksia. Edellytyksenä oleva liityntä on tosin voinut olla hyvinkin etäinen. Poikkeuksen edunmenetyksen fyysisuusvaatimuksesta muodostaa immisiotyypisten edunmenetyksien korvaaminen, minkä lisäksi eräissä tilanteissa maisemanmuutoksesta on määrätty korvauksia. Näissä tilanteissa on tapauskohtaisesti arvioitu, onko kiinteistönomistajalla katsottava olleen suojattu oikeusasema maisemassa tapahtuvia muutoksia vastaan. Tällöin huomiota on voitu kiinnittää esimerkiksi kiinteistön etäisyyteen maiseman muutoksesta, asianomaisen maa-alueen käyttöön ja muihin olosuhteisiin alueella, maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen kaavan sisältöön sekä maankäytön muutoksen muihin edellytyksiin. Lisäksi huomiota on voitu kiinnittää muutoksen voimakkuuteen, välittömyyteen ja odottamattomuuteen.

Fyysinen yhteys voi toisaalta olla olemassa yhteisen vesialueen osakkuuden kautta. Vesilaki ei sisällä yleisille vesialueille aiheutuvia vahinkoja koskevia korvaussäännöksiä muu-

toin kuin ammattikalastuksen osalta, eikä laissa ole säännöstelymaksusta luopumisen jälkeen muutakaan yleisen edun kompensointimekanismia. Käytännössä kyseessä voisi kuitenkin olla lähinnä pilaantumisvahinko, johon sovelletaan vesilain sijasta ympäristövahinkolakia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 11 luvun 3 §:n 2 momentin tavoin ympäristövahinkolain säännösten soveltamisesta edunmenetyksen korvaamiseen tietyissä tilanteissa. Ympäristövahinkolain 12 §:n mukaan tällöin sovellettavaksi tulisivat lain säännökset korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista. Jos vesilain mukaisessa korvaustilanteessa tulisi määrättäväksi korvaus sellaisesta edunmenetyksestä, joka samalla olisi ympäristövahinkolaisissa tarkoitettu ympäristövahinko, määrättäisiin korvaus ympäristövahinkolain säännösten mukaisesti. Poikkeuksen tästä muodostavat vesitaloushankkeesta johtuvat pilaantumistyyppiset vahingot, joiden korvattavuus perustuisi 1 momentin tyhjentävään luetteloon.

Pykälän 3 momentissa olisi nykyisen vesilain 9 luvun 11 §:n 2 momenttiin perustuva säännös veden ottamisen liittyvästä korvausvelvollisuudesta. Nykyinen erityissäännös koskee pelkästään pohjaveden ottamista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että otettavasta pintavedestä maksettaisiin korvausta. Säännöstä ehdotetaan sen vuoksi tarkistettavaksi siten, että vesiaineen korvauksettomuus koskisi yleisesti veden ottamista, jolloin se kattaisi yksiselitteisesti sekä pintaveden että pohjaveden ottamisen.

Säännöksen mukaan alueen omistajalla ei olisi oikeutta saada korvausta alueelta otettavasta vesiaineesta. Säännös koskisi kaikkea vallintaoikeuden piiriin kuuluvaa vettä. Poikkeuksen kuitenkin muodostaisi vesisäiliössä ja kaivossa oleva vesiaine, joka 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan kuuluu omistajalle.

Korvattavana edunmenetyksenä pidettäisiin kuitenkin veden ottamisesta aiheutuvaa omistajalle tai muun erityisen oikeuden nojalla pohjavettä käyttävälle aiheutuvaa veden saannin huonontumista, mikäli sitä ei ole pidettävä vähäisenä. Korvaustilanteiden tapauskohtaisuudesta johtuen lain tasolla ei ole

mahdollista määritellä korvauskynnystä tarkemmin, vaan tämä jäisi lain soveltamiskäytännössä ratkaistavaksi.

Veden saannin huonontumisesta johtuva edunmenetyks voisi olla esimerkiksi kiinteistöllä harjoitetun toiminnan vaikeutuminen tai estyminen tai kiinteistön todellisten käyttömahdollisuuksien vaikeutuminen. Käyttömahdollisuuksien vaikeutuminen osalta edunmenetyksen korvaamiselta on kuitenkin edellytettävä vakuuttavaa näyttöä siitä, että käyttömahdollisuuksia hyödyntävään toimintaan oltaisiin ryhdytty ilman vedenottohankkeen vaikeuttavaa vaikutusta. Tapauskohtaisesti tulisivat arvioitavaksi myös ne tilanteet, joissa maanomistaja olisi esimerkiksi olosuhteiden muutoksen johdosta muuttamassa alueensa maankäyttöä enemmän vesivarjoja kulluttavaan suuntaan.

10 §. Yleiskäytön estyminen tai vaikeutuminen. Pykälä sisältäisi vesitaloushankkeiden yleiskäyttöoikeuksien estymisestä tai vaikeutumisesta aiheutuvien edunmenetyksien korvaamista koskevat säännökset. Tämänkaltaisia edunmenetyksiä ei vesilain nykyisen 11 luvun 4 §:n mukaan pääsääntöisesti korvata eikä sääntelyä tältä osin ehdoteta muutettavaksi.

Poikkeuksen kuitenkin muodostaisi 9 §:n 1 momentin 6 kohdan ja osittain 7 kohdan mukainen niin sanottu kvalifioitu yleiskäyttö. Sääntelyn selventämiseksi pykälään sisällytettäisiin nimenomainen viittaus näihin säännöksiin. Tämä on tarpeen muun muassa sen vuoksi, että yleiskäytölle aiheutuvan edunmenetyksen korvaamisesta ei juurikaan ole oikeuskäytäntöä.

11 §. Korvauksen määrä. Pykälässä säädettäisiin edunmenetyksen korvauksen määrästä vastaavasti kuin nykyisessä vesilaissa. Vesitaloushankkeesta aiheutuvasta edunmenetyksestä olisi maksettava täysin korvaus, ellei edunmenetystä olisi erityissäännöksen perusteella korvattava puolitoistakertaisena. Määrättäessä korvaus kiinteän omaisuuden tai siihen kuuluvan osan luovuttamisesta tai kiinteään omaisuuteen perustetusta käyttöoikeudesta olisi korvausta määrättäessä sovellettava kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) säännöksiä, ottaen kuitenkin huo-

mioon ehdotetun pykälän 4 momentin sekä 12 §:n säännökset.

Pykälän 2 ja 3 momentti koskisivat tilanteita, joissa hankkeesta aiheutuu edunmenetyksen kärsijälle edunmenetyksen lisäksi hyötyä. Korvaussääntelyn lähtökohtana on edunmenetyksen kärsijän taloudellisen aseman säilyttäminen ennallaan, joten momenttien mukaan hankkeesta aiheutuva hyöty otettaisiin huomioon korvausta määrättäessä. Tämä ei kuitenkaan koske sellaista hyötyä, joka synnyttää velvollisuuden osallistua hankkeen kustannuksiin. Säännökset vastaisivat nykyisen vesilain 11 luvun 5 §:n 2 ja 3 momentteja.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin niin sanotuista puolitoistakertaisista korvauksista. Korvauksen puolitoistakertaisuus on poikkeus lunastusta ja pakkotoimioikeuksien perustamista koskevassa korvaussääntelyssä. Periaate on kuitenkin sisällynyt vesilainsäädäntöön pitkän aikaa ja sen soveltamisala on vakiintunut. Alkujaan periaate on liittynyt käyttöön otettavasta vesivoimasta suoritettavaan korvaukseen, mutta sittemmin periaatteen käyttöala on laajentunut muihin momentissa yksilöityihin pakkotoimiin.

Puolitoistakertaisen korvauksen soveltamisala säilytettäisiin nykyisellään, joten periaate koskisi ainoastaan momentissa lueteltuja omaisuusosia. Myös momentin viimeiseen virkkeeseen sisältyvä rajaus vastaisi soveltamisalaltaan nykyistä lakia. Vesijohdolla tarkoitettaisiin sekä putkijohtoja että avonaisia uomia.

12 §. Lunastusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin hankkeesta vastaavan lunastusvelvollisuudesta tilanteessa, jossa vahingonkärsijän taloudellista asemaa ei voida pysyttää ennallaan määrämällä korvaus edunmenetyksestä. Lunastamista vaadittaisiin samalta viranomaiselta, joka luvun säännösten mukaan on toimivaltainen ratkaisemaan korvasasian.

Lunastusvelvollisuus koskisi 1 momentin mukaan tilannetta, jossa lupapäätökseen mukainen hanke aiheuttaa kiinteistölle huomattavaa haittaa tai jossa jäännöskiinteistölle aiheutuu lunastuksen johdosta vastaavaa haittaa. Käyttöoikeuden perustaminen ja hankkeen toteuttaminen saattaa merkitä niin kattavaa omaisuuden käyttömahdollisuuden ra-

joitusta, että omistaja ei voisi enää käyttää käyttöoikeuden kohteena olevaa aluetta mielekkäällä tavalla. Vastaavasti lunastuksen jälkeen jäljelle jäävä alue saattaa esimerkiksi jäädä epätarkoituksenmukaisen pieneksi tai muotoiseksi nykyisen tai muun mahdollisen käytön kannalta. Tällaisessa tilanteessa omistajalla olisi nykyisen vesilain 11 luvun 7 §:n tavoin oikeus vaatia käyttöoikeuden tai siitä aiheutuvan haitan kohteena olevan alueen lunastamista.

Nykyisessä laissa velvollisuus on kytketty kiinteistöön ja siihen kuuluvaan alueeseen. Pykälässä viitattaisiin nykyistä lakia täsmällisemmin kiinteistöön, yhteisalueeseen tai niiden osaan. Tämä vastaisi säännöksen tulkintakäytäntöä. Kiinteistön osana pidettäisiin kiinteistönmuodostamislain 2 §:n ja oikeuskäytännössä omaksutun tulkinnan mukaisesti myös erityisiä etuuksia ja rasitteita.

Jäännöskiinteistön lunastusvelvollisuutta koskevaa säännöstä täsmennettäisiin niin, että se ei johtaisi aina koko rekisteriyksikön alueen lunastamiseen. Säännöksen mukainen velvollisuus koskisi ainoastaan sitä osaa rekisteriyksiköstä, johon momentissa tarkoitettu haitta kohdistuu. Lunastusvelvollisuuden laajuus jouduttaisiin ratkaisemaan tapauskohtaisesti. Niissä tilanteissa, joissa jäljelle jäävää kiinteistöä ei olisi mahdollista käyttää järkevästi hyväksi, kohdistuisi lunastus koko rekisteriyksikköön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyisen vesilain 11 luvun 7 §:n 2 momenttia vastaavasta lunastusvelvollisuudesta, joka koskee 9 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohdassa tarkoitettua edunmenetystä. Momentin mukainen oikeus edellyttäisi, että korvaukseen tyytymistä ei voida pitää edunmenetyksen kärsijän kannalta kohtuullisena.

Pykälän 3 momentti koskisi lunastettavasta omaisuudesta määrättävän korvauksen suuruutta. Säännöksen mukaan korvaus olisi nykyiseen tapaan puolitoistakertainen, jos lunastuksen kohteena on omaisuus, johon kohdistuva edunmenetys korvataan puolitoistakertaisena 11 §:n 4 momentin mukaan.

13 §. Korvauksesta sopiminen. Nykyisen vesilain 11 luvun 9 §:n mukaan asianosaiset voivat sopia korvauksesta. Säännös on toiminut asianmukaisesti ja sanottu mahdollisuus tulisi säilyttää myös uudessa vesilaissa. Jos

edunmenetyksen kohteena oleva omaisuus on kolmannen hyväksi olevan saatavan vakuutena, edellyttäisi korvauksesta sopiminen kiinnityksenhaltijan suostumusta. Myös tästä säädettäisiin pykälässä nykyiseen tapaan.

Korvaussopimusta koskevaa säännöstä täydennettäisiin sopimuksen kirjallista muotoa koskevalla vaatimuksella. Tällä pyritään ehkäisemään mahdollisissa erimielisyystilanteissa esiin nousevia näyttöongelmia. Kiinnityksenhaltijan suostumukselle ei asetettaisi muotovaatimuksia, mutta useissa tilanteissa suostumuksen antaminen kirjallisesti olisi edelleenkin perusteltua näyttöongelmien välttämiseksi mahdollisissa erimielisyystilanteissa.

14 §. Edunmenetyksen ehkäiseminen tai vähentäminen erityisin toimenpitein. Pykälässä säädettäisiin korvauksen määräämisestä sijasta korvausvelvollisen velvoittamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin korvattavan edunmenetyksen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Säännös kytkeytyy yleisempään vesioikeudellisten hankkeiden toteuttamistapaa koskevaan 2 luvun 7 §:n yleissäännökseen, joka edellyttää hankkeen toteuttamista vähiten haitallisia vaikutuksia aiheuttavalla tavalla. Hankkeiden toteuttaminen vähintään haittaa aiheuttavalla tavalla ohjaa myös lupamääräysten asettamista koskevia säännöksiä, sillä myös näiden lähtökohtana on hankkeesta aiheutuvien haittojen välttäminen sekä ehkäisevien toimenpiteiden ensisijaisuus rahakorvauksiin nähden.

Pykälä vastaisi asiasisällöltään nykyisen vesilain 11 luvun 13 §:ää sanonnallisesti ajanmukaistettuna. Pykälässä ei yksilöitäisi sen tarkoittamia toimenpiteitä, vaan kysymykseen voisivat tulla lähtökohtaisesti kaikki toimenpiteet, joilla hankkeen haitallisia vaikutuksia voidaan ehkäistä tai vähentää. Näitä voisivat olla nykyisen lain tavoin esimerkiksi omaisuutta suojaavien laitteiden rakentaminen.

Säännöksen soveltaminen ei edellyttäisi edunmenetyksen kärsijän hakemusta, vaan korvausasian käsittelyn yhteydessä toimivaltaisen viranomaisen olisi viran puolesta arvioitava säännöksen soveltaminen. Haitankärsijät voisivat luonnollisesti esittää vaatimuksia toiminnanharjoittajan velvoittamisesta ryhtymään ehkäiseviin toimenpiteisiin. Toi-

menpiteen määräämisen edellytyksenä olisi nykyiseen tapaan, että ehkäisevien toimenpiteiden kustannukset eivät saisi olla suhteettomasti suuremmat kuin edunmenetyksestä maksettavat korvaukset ilman toimenpiteitä olisivat.

15 §. Vedensaannin turvaaminen. Säännös täydentäisi korvausvelvollisen 14 §:n mukaisista velvollisuutta ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin hankkeen haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Pykälä ei sisältäisi 14 §:n mukaisia toimenpiteiden kustannuksiin ja kohtuullisuuteen liittyviä edellytyksiä. Korvausvelvollinen olisi määrättävä ryhtymään tarpeellisiin järjestelyihin vedensaannin turvaamiseksi, jos korvaukseen oikeutettu tätä vaatii. Määräys voitaisiin kuitenkin liittää ainoastaan sellaiseen luvanvaraista vesitaloushanketta koskevaan päätökseen, joka estää tai huomattavasti vaikeuttaa veden ottamista.

Pykälän 1 momentti perustuisi vesilain nykyiseen 11 luvun 12 §:n 1 momentin alkuosaan. Nykyisessä säännöksessä olevaa luettelo korvaavista toimenpiteistä ei kuitenkaan sisällytettäisi momenttiin, vaan siinä viitattaisiin yleisesti vedensaannin turvaamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Nykyiseen tapaan tällaisena toimenpiteenä voisivat tulla kyseeseen esimerkiksi kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon, uuden kaivon rakentaminen tai entisen kaivon syventäminen, vesijohdon jatkaminen tai vedenottamon rakentaminen. Toimenpidettä harkittaessa on otettava huomioon vesihuoltolain säännökset vesihuollon tavoitteista ja järjestämisestä. Näiden mukaisesti ensisijainen keino vedensaannin järjestämiseksi on vesihuoltolaitoksen vesijohtoon liittyminen aina kun tämä on kohtuudella mahdollista. Siten momentin tarkoittamana toimenpiteenä voisi tulla kysymykseen esimerkiksi liittymäjohdon rakentaminen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ulkopuolella olevan kiinteistön liittämiseksi laitoksen vesijohtoverkostoon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesilain nykyisen 11 luvun 12 §:n 1 momentin toista virkettä vastaavasti korvausvelvollisen kustannuksella tehtyjen laitteiden ja rakennelmien kunnossapidosta. Momentin mukaan kunnossapitovelvollisuus kuuluisi pääsäännön mukaan edelleen korvaukseen oikeute-

tulle. Lupaviranomainen voisi kuitenkin määrätä myös kunnossapitovelvollisuuden korvausvelvolliselle, jos tämä on olosuhteet huomioon ottaen perusteltua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa veden ottamisen vaarantuminen aiheutuu vedenottamon tekemisestä tai käytöstä. Tällaisessa tilanteessa 1 momentin mukaisen korvaavien toimenpiteiden sijasta vedensaanti voitaisiin järjestää antamalla korvaukseen oikeutetulle mahdollisuus saada tarvittava vesi ottamosta. Vesilain nykyistä 11 luvun 12 §:n 2 momenttia vastaavasti edellytyksenä tälle olisi, että vedensaantioikeus ei aiheuta kohtuuttomia kustannuksia ottamon omistajalle eikä vaarana ottamon käyttötarkoitusta. Vedensaantioikeus koskisi enintään korvaukseen oikeutetun aikaisempaa kulutusta vastaavaa vesimäärää ja olisi voimassa niin kauan kuin ottamoa käytetään. Vedensaantiin oikeutetulla olisi myös velvollisuus maksaa saamastaan vedestä ottamon käyttökustannuksiin suhteutettua vastiketta. Korvausvelvollinen toisaalta vastaisi veden saantia varten tarvittavan vesijohdon tekemisestä ja kunnossapidosta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin korvaukseen oikeutetun velvollisuudesta osallistua pykälässä tarkoitettujen toimenpiteiden kustannuksiin silloin, kun toimenpiteestä hänelle aiheutuva hyöty on edunmenetystä suurempi. Nykyisen vesilain 11 luvun 12 §:n 3 momenttia asiallisesti vastaavan säännöksen tarkoituksena olisi estää se, että korvaukseen oikeutettu saisi toimenpiteestä perusteetonta etua. Tämän mukaisesti momentissa säädettäisiin, että hyötyä saava korvaukseen oikeutettu voitaisiin velvoittaa kohtuuden mukaan osallistumaan kustannuksiin enintään hänen saamaansa hyötyä vastaavalla osuudella. Säännös koskisi nykyiseen tapaan toimenpiteiden toteuttamiskustannusten lisäksi esimerkiksi laitteiden ja rakennelmien kunnossapitokustannuksia.

Nykyisen vesilain 11 luvun 11 §:ssä säädetään oikeudesta saada korvauksen sijasta käyttöön sähköä vesivoiman käyttöoikeuden luovuttamista vastaan. Tällainen mahdollisuus vesivoiman omistajilla ja vesivoiman käyttöönnottajilla on ilman nimenomaista lakiin sisältyvää säännöstäkin. Vesivoimaa hyödyntämään ryhtyvän on suoritettava käyt-

töön otettavasta vesivoimasta vesilaissa säädettyjen perusteiden mukaan määräytyvä korvaus. Säännös ei lisää vesivoiman luovuttajalle suoritettavan korvauksen määrää, vaan kyse on siitä että osa korvauksesta maksetaan luontoissuorituksena eli toimitettavana sähköenergiana. Säännös ei myöskään anna vesivoiman luovuttajalle ehdotonta oikeutta sähköenergian saantiin rahakorvauksen sijasta. Sähköenergian toimittamisen edellytyksenä on, että tämä ei erityisesti vaikeuta vesivoiman käyttämistä suunniteltuun tarkoitukseen. Säännöksen käytännön merkitys on ollut verraten vähäinen. Säännöksestä ehdotetaan luovuttavaksi.

16 §. Korvauksen maksaminen. Pykälä sisältäisi yleiset korvauksen määräämistä koskevat säännökset. Pykälän 1 momentin mukaan korvausvelvollisuutta koskevassa ratkaisussa olisi aina määrättävä korvauksen suorittamisajasta ja suorittamistavasta. Jos asianosaiset ovat sopineet korvauksesta, tulisi päätökseen sisällyttää tätä koskeva maininta. Pääsääntöisesti viranomaisen määräämä korvaus olisi määrättävä maksettavaksi yhdellä kertaa. Määräajoin korvaus voitaisiin määrätä maksettavaksi vain, jos tähän olisi erityisiä syitä. Määräajoin maksettavan korvauksen maksamisen vakuudeksi päätökseen voitaisiin nykyisen vesilain 11 luvun 10 §:n tavoin liittää korvauksen saajan vaatimuksesta määräys vakuuden asettamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan päätöksessä tulisi määrätä, milloin hankkeesta vastaava saisi ryhtyä korvausvelvollisuuden perustaviin toimenpiteisiin. Säännöksen tarkoituksena on suojata korvauksen saajien oikeuksia. Tätä ei pidä sekoittaa hankkeen toteuttamistapaa koskeviin määräyksiin, joiden antamisesta säädetään 3 luvun 10 §:ssä. Päätöksellä tarkoitetaan varsinaisten lupien ja muiden oikeuttavien päätösten lisäksi niistä erillään myönnettäviä pakkotoimioikeuksia.

Pykälän 3 momentin mukaan kertakaikkinen korvaus olisi nykyiseen tapaan maksettava tai talletettava aluehallintovirastoon lupaviranomaisen määräämänä aikana ja viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun päätös on saanut lainvoiman. Eräissä tilanteissa korvaus olisi määrättävä maksettavaksi jo aikaisemmin. Erityisen sääntelyn piirissä olisivat ne tilanteet, joissa toimenpiteet voidaan lain-

mukaisesti aloittaa ennen lupapäätöksen lainvoimaisuutta ja korvausten maksamista. Näitä olisivat 3 luvun 17 §:n mukaiseen valmistelulupaan sekä 11 luvun 18 §:n mukaiseen kaksivaiheiseen menettelyyn perustuvat toimenpiteet. Momentin nojalla asianomaisilla olisi myös mahdollisuus sopia toimenpiteen aloittamisesta ennen korvauksen maksamista tai tallettamista. Korvaus olisi määrättävä maksettavaksi 30 päivän kuluessa korvauspäätöksen antamisesta 1 §:n 3 kohdan tilanteissa ja 11 luvun 18 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, jos luvassa tarkoitettu toiminta on aloitettu.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin erillisiin korvausasioihin sovellettavasta korvauksen maksuajankohdasta. Näiden osalta korvaus olisi määrättävä maksettavaksi 30 päivän kuluessa siitä, kun korvauspäätös on tullut lainvoimaiseksi. Jos kuitenkin korvaus määrättäisiin maksettavaksi määräajoin, sovellettaisiin mainittua 30 päivän määräaikaa ainoastaan niihin maksueriin, jotka kohdistuvat korvauspäätöksen antamista edeltävään aikaan.

17 §. Korvaukselle suoritettava korko. Pykälässä säädettäisiin korvauksiin liittyvästä koronmaksuvelvollisuudesta, jonka tarkoituksena on kompensoida edunmenetyksen kärsijälle korvausten maksamisen viivästyistä. Vesilain mukainen velvollisuus maksaa korvauksille korkoa eräpäivää edeltävältä ajalta kytkeytyy tilanteisiin, joissa korvausvelvollisuuden perustava edunmenetyks on aiheutunut tai saadaan aiheuttaa ennen korvauksen maksamista. Vesilain mukaisten korvaustilanteiden moninaisuudesta johtuen koronmaksuvelvollisuutta koskevat säännökset on perusteltua säilyttää edelleen kokonaisuudessaan vesilaissa, vaikka esimerkiksi lunastuslakiin sisältyy säännöksiä lunastajan velvollisuudesta maksaa korkoa maksamattomalle lunastuskorvaukselle alueen haltuunoton jälkeiseltä ajalta. Korvausvelalle eräpäivän jälkeiseltä ajalta maksettavan koron osalta vesioikeudelliset korvaukset eivät juurikaan poikkea muista siviilioikeudellisista korvaussaatavista, minkä vuoksi viivästyskoron osalta sääntelyssä voidaan nojautua pitkälti korkolain säännöksiin.

Pykälän 1 momentti koskisi erillisiä korvausasioita. Säännöksen mukaan 8 §:n 1—

2 momentissa tarkoitetuille korvauksille olisi määrättävä suoritettavaksi 6 prosentin vuotuista korkoa joko korvausvaatimuksen esittämisajankohdasta tai korvausasian käsittelyn muulla tavoin tapahtuneesta vireilletulosta aina korvauksen maksamisen eräpäivään saakka. Korvausvaatimuksen esittämisellä tarkoitettaisiin vaatimuksen esittämistä viranomaiselle vesilain mukaisessa menettelyssä esimerkiksi lupa-asian käsittelyn yhteydessä tai jättämällä erillinen korvaushakemus. Hankkeen toteuttajalle mahdollisesti aiemmin esitetyllä vaatimuksella ei olisi samoja oikeusvaikutuksia. Jos korvausvaatimuksia on esitetty useampina ajankohtina, sovellettaisiin korvauksen saajalle edullisinta koronmaksamisen ajankohtaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koronmaksuvelvollisuuden alkamisajankohdasta niiden tilanteiden osalta, joissa vesitalousasiaan annetussa päätöksessä on sallittu ryhtyä korvausvelvollisuuden perustavaan toimeen ennen korvauksen maksamista tai joissa vesitaloushankkeelle haettaisiin lupaa vasta jälkikäteen sen vuoksi, että hankkeen ei arvioitu edellyttävän vesilain mukaista lupaa. Näissä tilanteissa koronmaksuvelvollisuuden perustavaan toimeen on ryhdytty. Sellaisten luvanvaraisten hankkeiden osalta, joihin ei ole haettu lupaa sen vuoksi että niistä ei ole ennalta arvioitu aiheutuvan lavantarpeen synnyttäviä vaikutuksia, koronmaksuvelvollisuuden alkamisajankohta määräytyisi edelleenkin eri tavoin siitä riippuen, esitetäänkö korvausvaatimus erillisessä korvausmenettelyssä vai jälkikäteen lupamenettelyssä. Sääntely olisi yhdenmukainen nykyisen vesilain 11 luvun 14 a §:n 3 momentin kanssa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toistuvaiskorvauksia koskevasta koronmaksuvelvollisuudesta. Määräajoin maksettavien korvausten yhteydessä 1—2 momentin säännöksiä sovelletaan vain niihin maksueriin, jotka kohdistuvat korvauspäätöstä edeltävään aikaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin hankkeesta vastaavan velvollisuudesta maksaa korkolain mukaista viivästyskorkoa korvausten maksamiselle määrätyn eräpäivän jälkeiseltä ajalta. Viivästyskorko määrättäisiin vi-

ran puolesta sekä kertakaikkisten että määräajoin maksettavien korvausten osalta. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 11 luvun 14 §:n 2 momenttia.

18 §. Korvauksen palauttaminen. Korvauksen palauttamista koskeva pykälä vastaisi vesilain nykyistä 11 luvun 14 b §:ää. Korvauksen palauttamisessa on kysymys eräänlaisesta perusteettoman edun palautustilanteesta. Hanke on esimerkiksi saattanut jostain syystä jäädä toteuttamatta, vaikka ennen toteuttamisen aloittamista maksettavaksi määrätty korvaus on jo maksettu. Hankkeesta vastaavalla olisi tällöin säännöksen nojalla oikeus vaatia korvauksen palauttamista hakemuksella lupaviranomaisessa.

Korvauksen palauttaminen hakemuksen perusteella olisi pääsääntö, josta lupaviranomainen tai muutoksenhakutuomioistuimien voisi kuitenkin poiketa perusteetta tai liikaa maksetun määrän vähäisyys ja olosuhteet huomioon ottaen. Säännöksen tarkoittamia olosuhteita olisivat esimerkiksi kohtuusnäkökohdat. Korvauksen saaja on esimerkiksi saattanut hyvässä uskossa käyttää korvauksen, jolloin sen palauttaminen voisi aiheuttaa hänelle kohtuuttomana pidettäviä vaikeuksia.

19 §. Kiinnitetylle omaisuudelle maksettava korvaus. Pykälään koottaisiin säännökset korvauksen maksamisesta silloin, kun korvausvelvollisuus kohdistuu kiinnitettyyn olevaan omaisuuteen. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat vesilain nykyistä 11 luvun 15 §:ää ja 3 momentti 11 luvun 16 §:ää. Pääsääntönä olisi edelleen, että panttioikeuden haltijan suojaamiseksi kiinnitetylle omaisuudelle maksettavaksi määrättävä korvaus talletetaan aluehallintovirastoon. Tästä säädettäisiin 1 momentissa. Panttioikeuden haltijalla olisi talletettuun korvausmäärään yhtäläinen oikeus kuin hänellä oli panttioikeuden kohteena olleeseen omaisuuteen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista 1 momentin mukaiseen pääsääntöön. Kaikissa tilanteissa panttioikeuden haltijan oikeussuoja ei edellytä korvauksen tallettamista. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun korvattava edunmenetys on niin vähäinen, että se ei sanottavasti heikennä vakuuden arvoa. Niin ikään pantinhaltijan suostumus, jolla pantinhaltija omaehtoisesti hyväksyy asemansa mahdollisen heikennyksen,

oikeuttaisi poikkeamaan 1 momentin pääsäännöstä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa hankkeesta aiheutuva edunmenetyks kohdistuisi kiinnitettyä olevaan omaisuuteen, mutta hankkeesta koituu hyötyä saman omistajan muille kiinteistöille tai muulle itsenäiselle hankkeelle. Edunmenetyksestä maksettava korvaus olisi tällöin talletettava 1 momentissa säädetyllä tavalla, ellei 2 momentista muuta johdu.

20 §. Korvaus omaisuuden kuuluvana etuna. Nykyisen vesilain 11 luvun 18 §:ää vastaavassa pykälässä säädettäisiin määräajoin maksettavan korvauksen kiinteistösidonnaisuudesta. Säännöksen mukaan tällainen korvaus olisi edelleen erottamaton osa sitä omaisuutta, jolle aiheutuvan edunmenetyksen korvaamiseksi se on määrätty.

21 §. Vuokramaksun alentaminen. Nykyisen vesilain 11 luvun 19 §:ää vastaavassa pykälässä säädettäisiin vuokralaisen oikeudesta saada alennusta vuokraan hyvityksenä vesilain mukaisesta toimenpiteestä aiheutuvasta alueen osan hallinnan tai käyttömahdollisuuden menettämisestä. Säännöstä tarkistettaisiin siten, että sen soveltamisalan ulottuminen myös muihin kuin maanvuokralaissa tarkoitettuihin vuokramiehiin ilmenisi säännöksestä. Vuokramaksun alentamismahdollisuus koskisi myös huoneenvuokralainsäädännön mukaisia vuokralaisia. Selkeyden vuoksi pykälään myös lisättäisiin toimivaltaista viranomaisesta koskeva säännös, jonka mukaan asian käsittelisi käräjäoikeus.

22 §. Korvausvelvollisuuden poistaminen. Nykyisen vesilain 11 luvun 21 §:n 2 momenttia vastaavassa pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan oikeudesta hakea korvausvelvollisuuden poistamista hänen luopuessaan hankkeen toteuttamisesta. Säännös koskisi tilanteita, joissa korvausvelvollisuus on syntynyt jo ennen toiminnan aloittamista. Tällaisessa tapauksessa ei ole perusteltua, että lainvoimaisesti määrätty korvausvelvollisuus pysyy voimassa, koska korvauksen perusteen olevaa edunmenetystäkään ei aiheudu.

14 luku **Valvonta ja hallintopakko**

1 §. Valvontaviranomaiset. Laillisuusvalvonnalla tarkoitetaan vesilain ja sen nojalla

annettujen säännösten ja määräysten valvontaa. Laillisuusvalvonta kattaa myös lupien ja lupamääräysten noudattamisen valvonnan. Vesilain mukaisella valvontatoimivallalla ei ole merkitystä muuhun lainsäädäntöön perustuvaan valvontatoimivaltaan. Patoturvallisuusviranomaisen patojen turvallisuuteen liittyvien kysymysten osalta sekä kalatalousviranomaisen kalataloudellisten kysymysten osalta omaavat itsenäisen toimivallan suhteessa vesilain mukaiseen valvontaan.

Vesilain mukaisia valvontaviranomaisia olisivat nykyiseen tapaan valtion valvontaviranomaisena toimiva elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Viranomaisilla olisi rinnakkainen ja toisistaan riippumaton toimivalta laillisuusvalvontaa koskevista asioista. Kuntien ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten resurssit sekä alueelliset valvontatarpeet vaihtelevat siinä määrin, että toimivallan jakamista valvontaviranomaisten kesken lain tasolla ei voida pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna. Kuntien ympäristönsuojeluviranomaisen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välillä on usein sovittu valvontaa koskevista käytännöistä ja tehtävien jaosta. Säännös mahdollistaisi tämän jatkossakin.

Ministeriötasolla vastuu valvonnan ohjauksesta kuuluisi ympäristöministeriölle. Ympäristöministeriö ei olisi lain tarkoittama valvontaviranomainen, vaan ministeriö vastaisi valvonnan ja sen järjestämisen yleisestä ohjauksesta. Ympäristöministeriöllä on sille kuuluvien tehtävien hoitamiseksi yleinen valtuus antaa toimialallaan yleisiä ohjeita ja suosituksia säännösten soveltamiskäytännön ohjaamiseksi. Valtuus ei kuitenkaan mahdollista viranomaisia sitovien normien antamista.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan valvontaan ja sen järjestämiseen liittyvistä menettelyistä voitaisiin säätää ympäristöministeriön asetuksella. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 21 luvun 1 §:ää, jonka nojalla ympäristöministeriö voi antaa yleisiä ohjeita vesilain laillisuusvalvonnasta. Vaikka valtuutta ei ole käytetty, tulisi tämä mahdollisuus säilyttää. Perustuslain säännökset sekä valvontaohjeiden sisältö ja velvoittavuus huomioon ottaen valvontaohjeita ei voida an-

taa ohjeina, vaan ne tulee antaa asetustasoisina säännöksinä.

2 §. *Viranomaisen toimet lainvastaisen menettelyn johdosta.* Lainvastaisuus voi ilmetä lakiin tai alemmanasteiseen normiin sisältyvän säännöksen tai viranomaisen päätökseen sisältyvän määräyksen vastaisena toimintana tai sen laiminlyömisinä. Viranomaisella olisi pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä velvollisuus ryhtyä säännöksessä tarkoitettuihin toimenpiteisiin. Toimenpiteillä ei olisi keskinäistä etusijajärjestystä tai toisten toimenpiteiden soveltamista rajoittavaa vaikutusta. Viranomaisella voisi tapauskohtaisesti harkiten ratkaista, mihin toimiin on syytä ryhtyä.

Toimenpiteet vastaisivat nykyisen vesilain 21 luvun 2 §:n 1 momentissa säädettyjä toimenpiteitä. Näitä olisivat kehottaminen lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely, hallintopakkoasian vireillepääntö ja ilmoituksen tekeminen poliisille esitutkintaa varten. Valvontaviranomaisella olisi lisäksi valvonta-asiassa mahdollisuus 10 §:n nojalla ryhtyä välittömiin toimiin toiminnasta aiheutuvan haitan tai vaaran poistamiseksi sekä keskeyttää 11 §:n nojalla tietuystyyppinen lainvastainen toiminta.

Nykyiseen lakiin verrattuna poliisille ilmoittamisesta koskevasta säännöksestä on poistettu edellytys, jonka mukaan ilmoittaminen ei ole tarpeen, jos yleinen etu ei vaadi syytteen nostamista. Valvontaviranomaisen ilmoituksen tekemistä koskevan velvollisuuden rajaaminen yleistä etua loukkaaviin tekoihin ei yleisen ja yksityisen edun väliseen rajanvetoon liittyvät ongelmat huomioon ottaen voida pitää perusteltuna. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että poliisille tulisi ilmoittaa kaikista vähäisistä rikkomuksista tai laiminlyönneistä, joiden rikosoikeudellista arviointia seuraamusjärjestelmän ennaltaestävä vaikutus ei edellytä. Tämän vuoksi ilmoituksen tekemisen kynnykseksi tulisi asettaa teon vähäisyys, joka tulkinnan voidaan olettaa olevan yksiselitteisempää kuin yleisen ja yksityisen edun välinen rajanveto. Teon vähäisyyden arviointi jäisi oikeuskäytännössä ratkaistavaksi.

3 §. *Tiedonsaanti ja tarkastusoikeus.* Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta saada tietoja ja tehdä tarkastuksia

valvontaa varten. Pykälä perustuisi nykyisen vesilain 21 luvun 2 §:n 2 momenttiin, jota on tarkistettu ympäristönsuojelulain 83 §:n mukaisesti. Asiallisesti tämä ei merkitsisi suurta muutosta vallitsevaan oikeustilaan.

Pykälän 1 ja 2 momentissa yksilöittäisiin tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden käyttämiseen oikeutetut tahot. Näitä olisivat valvontaviranomaisten lisäksi heidän määräämänsä virkamiehet ja viranhaltijat.

Pykälän 1 momentissa yksilöittäisiin viranomaisen tiedonsaantia ja tarkastuksen toimitamista koskevat valtuudet. Valvontaviranomaisella olisi oikeus saada valvontatehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) salassapitosäännösten estämättä toiselta viranomaiselta. Tilanteiden moninaisuudesta johtuen laintasolla ei ole mahdollista yksilöidä tyhjentävästi niitä rekistereitä ja viranomaisia, joita valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus koskisi. Valvontaviranomaisella olisi myös oikeus saada tehtävänsä hoitamiseksi välttämättömät tiedot hankkeesta vastaavilta. Oikeus kulkea toisen alueella antaisi valvontaviranomaiselle oikeuden liikkua sellaisellakin alueella, joka ei kuulu jokamiehen kulkemista koskevan oikeuden piiriin. Liikkuminen toiminnan harjoittamispaikalla on usein rajoitettua, minkä vuoksi momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta liikkua siellä. Valvontaviranomaisella on toiminnan vaikutusten tarkkailemiseksi oltava oikeus tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia sekä suorittaa tarpeellisia mittauksia ja ottaa näytteitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaiseen työ- tai toimeksiantosuhteessa olevan tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta. Valvontatehtävien käytännön suorittamiseen sisältyy sellaisia tehtäviä, jotka eivät sisällä julkisen vallan käyttämisestä eikä niiden suorittajan ole välttämätöntä olla julkisoikeudellisessa virkasuhteessa valvontaviranomaiseen. Näiden tehtävien käytännön hoitaminen voi olla tarkoituksenmukaista antaa valvontaviranomaiseen työ- tai toimeksiantosuhteessa oleville henkilöille. Heillä tulee olla näiden tehtävien hoitamisen edellyttämät toimivaltuudet, joista säädettäisiin tässä momentissa. Tämä toteutettaisiin viittaus-säännöksellä edelliseen momenttiin, jonka

ulkopuolelle rajattaisiin julkisen vallan käyttöä edellyttävät yksittäiset työtehtävät.

Kotirauhaa koskeva rajausta vastaisi ympäristönsuojelulain 83 §:n 3 momenttia. Edellä 1 momentissa säädetty oikeus tietojen saantiin ja tarkastusten toimittamiseen ei kaikissa tilanteissa ulottuisi kotirauhan piiriin kuuluvien tiloihin. Näiden tilojen osalta lisäedellytyksenä on, että toimenpiteiden suorittaminen on välttämätöntä hengen, terveyden, omaisuuden, turvallisuuden tai ympäristön suojelemiseksi. Valvontaviranomaisella olisi oikeus päästä myös kotirauhan suojaamiin tiloihin, jos valvontaviranomaisella on perusteltu syy epäillä, että vesilain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä on rikottu.

4 §. Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen. Pykälässä säädettäisiin niistä hallinnollisista velvoitteista, joita hallintopakosta päättävä viranomainen voisi kohdentaa lainvastaisesti toimineeseen tahoon. Nämä velvoitteet vastaisivat asiallisesti nykyisen vesilain 21 luvun 3 §:ää. Pykälän 1 momentin tarkoittamat kiellot ja määräykset olisivat hallintopakon päävelvoitteita, joita tehostettaisiin 8 §:n mukaisesti uhkasakolla, teettämishallalla tai keskeyttämishallalla. Ympäristönsuojelulain 84 §:n 3 momentin viittaus säännöksen kautta säännöstä sovellettaisiin myös sekahankkeissa.

Hallintopakkoasian vireillepanoa koskevat säännökset muuttuisivat siten, että hallintopakkoasia ei voisi enää tulla vireille viranomaisen ilmoituksella, vaan jatkossa myös viranomaisaloitteiset asiat pantaisiin vireille hakemuksella.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että vesilain mukaisia pakkokeinoja voidaan käyttää myös sellaista kiinteistönomistajaa kohtaan, joka ei itse ole lainvastaista toimenpidettä tehnyt. Asian selvittämiseksi tästä otettaisiin nimenomainen säännös pykälän 2 momenttiin. Kyse on tyypillisesti sellaisista tilanteista, joissa kiinteistö on siirtynyt uudelle omistajalle. Oikeusjärjestelmän uskottavuuden kannalta ei ole hyväksyttävää, että kiinteistön uusi omistaja voisi saada edeltäjänsä paremman oikeuden vesitaloushankkeeseen.

Lakiin ei sisällytetä nykyisen vesilain 21 luvun 3 §:n 1 momentissa olevaa mahdollisuutta asianosaisen oikeuttamisesta suorittaa itse tarvittava oikaisu-toimenpide. Tällai-

nen oikeus voitaisiin 8 §:n mukaan antaa ai-noastaan valvontaviranomaiselle. Yksityiselle annettava teettämishallalla on muun muassa toimenpiteen kohteena olevan oikeusturvan kannalta kyseenalainen ja sen vuoksi siitä luovuttaisiin.

5 §. Menettely hallintopakkoasioissa. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset asianosaisten ja viranomaisten kuulemisesta. Ennen kiellon tai määräyksen antamista hallintopakon kohteelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tapauskohtaisesti mahdollisuus lausua käsityksensä hakemuksen johdosta olisi varattava myös muille asianosaisille sekä viranomaisille, mikäli asiassa annettava ratkaisu voi heidän etuihinsa tai valvottavina oleviin intresseihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hallintopakkoasian käsittelyssä noudettavista säännöksistä. Asian käsittelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin hakemusasian käsittelyssä noudatettavia säännöksiä. Momentissa säädettäisiin myös hallintopakkoa koskevan päätöksen tiedoksiantamisesta. Päätös tulisi antaa hallintolain 60 §:n mukaisesti todisteellisenä tiedoksiantona. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 16 luvun 25 §:n 3 momenttia.

Hallintopakkoa päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädettäisiin 15 luvun 8 §:ssä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten mahdollisuudesta hallintopakon käyttämiseen ojitussasioissa säädettäisiin 5 luvun 5 §:n 3 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asianosaiselle aiheutuneiden kulujen korvaamisesta. Asiassa noudatettaisiin soveltuvin osin hallintolainkäyttölain säännöksiä.

6 §. Luontovahingon korjaaminen. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 21 luvun 3 c §:ää, jolla on pantu täytäntöön ympäristövastuudirektiivin velvoitteet vesilain soveltamisalaan kuuluvien toimintojen osalta. Pykälä koskisi vesille aiheutuvaa vahinkoa siltä osin kuin kysymys ei ole ympäristönsuojelulaissa säädetystä pilaantumisvahingosta. Lisäksi säännös koskisi luonnonsuojelulain 5 a §:ssä tarkoitettua luontovahinkoa, joka voisi syntyä vesille aiheutuvan vahingon yhteydessä tai itsenäisenä vahinkona. Luontovahingosta säädettäisiin luonnonsuojelulaissa, mutta vesilain soveltamisalaan kuuluvien toimintojen osalta näiden korjaamisesta on tarkoituksen-

mukaista huolehtia vesilain mukaisessa menettelyssä.

Säännös koskisi tilanteita, joissa säännösten tai määräysten vastaisen, patoamiseen tai vedenottoon liittyvän toimenpiteen johdosta taikka patoamis- ja vedenottohanketta koskevien velvoitteiden laiminlyönnin johdosta aiheutuu tai uhkaa välittömästi aiheutua huomattavan haitallinen muutos vesistössä tai pohjavedessä taikka luonnonsuojelulaissa tarkoitettu luontovahinko.

Pykälän 1 momentti koskisi määräyksen antamista vesistölle, pohjavedelle tai luonnolle välittömästi uhkaavan huomattavan haitallisen muutoksen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäisiksi taikka jo aiheutuneen haitan ja vahingon korjaamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuotuksellisesta luontovahinkovastuusta. Momentti koskisi määräyksen antamista luonnonsuojelulain 5 a §:ssä tarkoitetun luontovahingon ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi. Vedenottoon ja patoamiseen liittyvällä toimenpiteellä aiheutettu luontovahinko tulisi määrätä korjattavaksi ilman huolimattomuusedellytystä. Jos luontovahinko olisi aiheutettu muun vesilain soveltamisalaan kuuluvan hankkeen yhteydessä kuin patoamisen tai vedenoton yhteydessä, määräyksen antamisen edellytyksenä olisi lainrikkomuksen lisäksi se, että hankkeesta vastaava olisi menettänyt tahallisesti tai huolimattomasti.

Pykälässä tarkoitettujen vahinkojen korjaamista koskevan asian käsittelyssä noudettaisiin 5 §:ssä säädettyä menettelyä. Käytännössä lupaviranomaisen tulisi siis hallintopakkoasian yhteydessä tutkia myös se, onko vesilain vastaisesta toimenpiteestä tai laiminlyönnistä aiheutunut huomattavan haitallinen muutos vesistölle tai pohjavedelle taikka luontovahinko tai onko kyseessä tällaisen haitan tai vahingon välitön uhka. Jos tästä olisi kyse, lupaviranomaisen olisi määrättävä 4 §:n nojalla mahdollisesti annettavien muiden määräysten lisäksi haitan aiheuttanut ryhtymään tarpeellisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemis- tai rajoittamistoimenpiteisiin sekä tarvittaessa haitan korjaamista tarkoitaviin toimenpiteisiin. Korjaavista toimenpiteistä säädetään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa

laissa. Määräyksen antamisessa noudatettaisiin 5 §:ssä säädettyä menettelyä.

Kuten hallintopakon käyttäminen muutenkin, vahingon ehkäisemis-, rajoittamis- ja korjaavista toimista määrääminen tulisi kysymykseen vain vesilain rikkomustilanteessa, eli kun toiminnalle ei ole haettu vesilain edellyttämää lupaa tai kun on toimittu myönnetyn luvan vastaisesti. Ympäristövastuudirektiivin tarkoittamaa vahinkoa ei käytännössä voitaisi aiheuttaa sellaisella vesilain soveltamisalaan kuuluvalla toimenpiteellä, joka ei lain mukaan olisi luvanvarainen. Lain mukaista lupaa ei myöskään voida antaa toiminnalle, josta direktiivin tarkoittama vahinko voisi aiheutua.

Käytännössä vesilain mukainen hallintopakkomenettely usein raukeaa siinä vaiheessa, kun lainrikkomus on poistettu. Jos pykälässä tarkoitettu huomattavan haitallinen muutos tai luontovahinko on tapahtunut, lupaviranomaisen olisi aina annettava määräys korjaavista toimenpiteistä. Siten esimerkiksi luvan myöntäminen vahingon aiheuttaneelle taholle seurausten jo ilmettyä ei olisi riittävä.

Ympäristövastuudirektiivin mukainen vesille aiheutuva vahinko on määritelty viittaamalla vesien ekologiseen, kemialliseen ja määrälliseen tilaan siten kuin ne määritellään vesipuitedirektiivissä. Tästä syystä vahingon merkittävyyden arviointi kytkettäisiin 3 momentissa vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaiseen vesienhoitosuunnitelmaan sisältyviin hankkeen vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön liittyviin seikkoihin. Vastava viittaus on lupaharkinnan intressivertailua koskevassa 3 luvun 6 §:ssä. Vesien tilan luokittelujärjestelmää voitaisiin hyödyntää haitan huomattavuuden arvioinnissa vastaavalla tavalla kuin ympäristönsuojelulain mukaisessa pilaantumisen merkittävyyden arvioinnissa.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä haitallisen muutoksen huomattavuuden arvioimisesta sekä arvioinnissa huomioon otettavista seikoista.

7 §. Luontovahingosta ilmoittaminen. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 21 luvun 3 d §:ää. Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa 6 §:ssä tarkoitettusta haitasta tai vahingosta ja niiden välittömästä uhasta

valtion valvontaviranomaiselle. Pykälässä säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta ryhtyä vahinkotilanteessa toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäiseksi. Haitan tai vahingon aiheuttaneelle olisi syytä antaa mahdollisuus ryhtyä itsenäisesti vahingon ehkäisemistä ja rajoittamista koskeviin toimenpiteisiin. Jos toimenpiteisiin ei olisi ryhdytty, voisi lupaviranomaisen määrätä vahingon aiheuttaneen toimenpiteisiin 6 §:n nojalla.

8 §. Uhkasakko, teettämisuha ja keskeyttämisuha. Yhdennäköisesti ympäristönsuojelulain kanssa 4 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määrystä olisi aina tehostettava uhkasakolla tai teettämis- ja keskeyttämisuhalta. Tällä pyritään muun muassa varmistamaan se, ettei kiellon tai määräyksen luonteesta hallintopakkoasiana synny epäselvyyttä. Poikkeustapauksissa, joissa tämä on tarpeetonta sen vuoksi, että kiellon tai määräyksen noudattamisesta ei ole epäilystä, uhkaa ei kuitenkaan tarvitsisi määrätä.

Hallintomenettelyn ja vesilain pääsääntönä on, että hankkeesta vastaavalle itselleen varataan tilaisuus oikaista aiheuttamansa lainvastainen tilanne. Eräissä tilanteissa tämä menettely ei kuitenkaan ole mielekäs. Jos hankkeesta vastaavalla ei esimerkiksi puuttuvan osaamisen vuoksi ole tosiasiallisia mahdollisuuksia suoritua velvollisuutensa täyttämiseksi, voisi olla tehokkaampaa ja menettelyllisesti yksinkertaisempaa antaa valvontaviranomaiselle oikeus suorittaa tarpeellinen toimenpide.

Uhkasakkoa, teettämisuhaa ja keskeyttämisuhaa koskevan asian käsittelyyn sovellettaisiin täydentävästi uhkasakkolain (1113/1990) säännöksiä. Lainvastaisen tilan oikaisemiseksi suoritetuista toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset johtuvat julkisoikeudellisesta perusteesta ja ovat tässä suhteessa rinnastettavissa veroihin ja julkisoikeudellisiin maksuihin. Annettaessa teettämisoikeus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle maksetaan teettämiskustannukset etukäteen valtion varoista. Jos teettämisoikeus annetaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, maksetaan teettämiskustannukset kunnan varoista. Kustannukset perittäisiin velvoitetulta jälkikäteen siinä järjestyksessä

kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

Pykälässä ei olisi erillistä mainintaa yksityiselle annetusta teettämisoikeudesta, sillä tällaista ei voitaisi enää antaa. Jos yksityinen olisi joutunut suorittamaan omalla alueellaan toimenpiteitä lainvastaisesta teosta aiheutuneiden vaikutusten poistamisesta, käsiteltäisiin kustannusten korvaamista koskeva vaatimus riita-asiana käräjäoikeudessa.

9 §. Omistajattomat rakennelmat. Säännönmukaiset hallintopakkokeinot eivät ole osoittautuneet toimiviksi tilanteissa, joissa vesitaloushankkeen kunnossapitovelvollisuus on laiminlyöty eikä hankkeesta vastaavaa tiedetä tai voida hankaluudetta saada selville. Näitä tilanteita koskevan nykyisen vesilain 21 luvun 3 a §:n mukainen menettely ehdotetaan sisällytettäväksi myös nykyiseen lakiin.

Säännönmukaisesta hallintopakkomenetelmästä ehdotettu menettely eroaa siinä suhteessa, että valvontaviranomainen voidaan välittömästi oikeuttaa ryhtymään haitan tai vaaran poistamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Asian käsittelyssä sovellettaisiin hakemusmenettelyä koskevia säännöksiä. Päätös olisi pantavissa täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

10 §. Valvontaviranomaisen välittömät toimet. Pääsääntönä lainvastaisen tilan oikaisemiseksi on varsinainen hallintopakkomenetelmä. Eräissä tilanteissa uhkaavan vaaran välttäminen saattaa kuitenkin edellyttää joutuisampaa tai suorastaan välitöntä puuttumista toimintaan haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi. Valvontaviranomainen voisi säännöksen nojalla ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin ennen hallintopakkoasian käynnistämistä turvallisuudelle, terveydelle tai tärkeälle yleiselle edulle taikka toisen omaisuudelle aiheutuvan haitan ja vaaran ehkäisemiseksi. Säännös vastaisi pääosin nykyisen vesilain 21 luvun 3 b §:n 1 momenttia. Nykyisestä laista poiketen säännös koskisi kuitenkin myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisista.

Säännöksen tarkoittamia toimenpiteitä ei yksilöitäisi, vaan nämä riippuvat toimenpiteen tai laiminlyönnin luonteesta. Tällainen toimi voisi olla esimerkiksi vaarallisen tulvan vaaran aiheuttavan patoamistyön keskeyttäminen tai murtuneen padon aiheuttaman va-

hingollisen juoksutuksen pysäyttäminen väliaikaisilla rakenteilla. Tarvittavan toimenpiteen tai laiminlyönnin luonteesta riippuisi myös se, kumpi valvontaviranomaisista toimenpiteisiin ryhtyy. Vaikka viranomaisten toimivalta on päällekkäinen, kuuluisi toimintavollisuus varsinkin laajamittaisimmissa hankkeissa luontevammin valtion valvontaviranomaiselle.

Nykyisessä sääntelyssä jää epäselväksi, millainen oikeudellinen pysyvyys säännöksen nojalla toteutetulla toimenpiteellä on. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että välittömiin toimiin ryhtyneen valvontaviranomaisen tulisi toimenpiteen jälkeen viivytyksettä tehdä lupaviranomaiselle hakemus 4 §:n 1 momentissa säännönmukaisen hallintopakon määräämiseksi, jollei tämä ole tarpeeton.

Pykälässä tarkoitettu ratkaisu on luonteeltaan yhdistelmä viranomaisen tosiasiallista hallintotoimintaa ja välitöntä hallintopakkoa. Hankkeesta vastaavan oikeussuoja edellyttää, että myös tähän ratkaisuun voidaan hakea muutosta. Asiassa annettu ratkaisu olisi siten tosiasiallisesta laadustaan huolimatta valituskelpoinen päätös.

Valvontaviranomaisen tämän säännöksen nojalla tekemä ratkaisu liittyy useissa tapauksissa lupaviranomaisessa vireille pantavaan hallintopakkoasiaan. Muutoksenhaun yhdistäminen hallintopakkoa koskevaan muutoksenhakuun olisi kuitenkin ongelmallista, jos välillisen hallintopakon kohteen laajuus poikkeaa välittömän hallintopakon kohteesta. Jotta menettely toimisi, tulisi välittömän hallintopakon käyttämisen seurauksena käynnistää aina välillinen hallintopakkomennettely. Mikäli välilliselle hallintopakolle ei enää ole asiallista tarvetta, ei hallintopakkomennettelyn vireillepanoa yksinomaan oikeussuojan antamiseksi voida pitää perusteltuna ratkaisuna. Lisäksi niissä tilanteissa, joissa hallintopakkohakemusta ei jätettäisi lupaviranomaiselle, ei päätökseen voitaisi hakea muutosta varsinaisiin muutoksenhakuinein.

11 §. Toiminnan keskeyttäminen. Nykyisen vesilain tavoin hallintopakon määrääminen kuuluisi 4 §:n mukaan lupaviranomaiselle, eikä valvontaviranomaisella itsellään olisi mahdollisuutta hallintopakon määräämiseen. Kun otetaan huomioon muun muassa hallin-

topakkoasioiden monimutkaisuus laajemmissa asioissa ja valvontaviranomaisen puolueettomuuden säilymisen tärkeys riitaluonteisissa valvonta-asioissa, hallintopakosta päättäminen on perusteltua pysyttää lupaviranomaisella.

Pienten vesirakennushankkeiden osalta on käytännössä esiintynyt tilanteita, joissa valvonnan tehokkaaksi suorittamiseksi valvontaviranomaisen olisi tullut voida välittömästi puuttua havaitsemaansa lainvastaisuuteen. Hallintopakkosääntely on tämänkaltaisia tilanteita silmällä pitäen hidas ja raskas menettely. Valvontaviranomaisen välittömiä toimia koskevan 10 §:n soveltamisen edellytykset on merkittävien haitallisten vaikutusten torjuminen, joka rajaa mainitun säännöksen soveltamisalan vakavia vahinkoja aiheuttaviin hankkeisiin.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka nojalla vesilain valvontaviranomaisella olisi mahdollisuus keskeyttää selvästi lainvastainen pienimuotoinen vesirakennushanke, joka ei tarvitse lupaa. Toimivalta rajoitetaisiin koskemaan toimintaa, josta 2 luvun 15 §:n mukaan on annettava ennen aloittamista tieto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Tarve toiminnan keskeyttämiseen saattaa tulla esiin hyvin nopeasti, eikä asiaa välttämättä ehdittäisi ratkaista viranomaisessa. Toimivalta toiminnan keskeyttämiseen tulee siten olla käytännön valvontatyötä hoitavalla henkilöllä. Lain 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valvontaviranomainen voi antaa 1 momentin mukaisen toimivallan alaiselleen virkamiehelle tai viranhaltijalle. Laisa ei ratkaistaisi toimivallan delegointitapaa. Kuntien osalta tämä voisi tapahtua johtosäännöllä tai asiaa koskevalla lautakunnan päätöksellä, valtion valvontaviranomaisen osalta esimerkiksi johtajan määräyksellä.

Toiminnan keskeyttäminen olisi väliaikainen toimenpide, joka voisi kestää tyypillisesti muutamia päiviä tai enintään muutamia viikkoja. Säännöksellä pyrittäisiin keskeyttämään lainvastaiseen tilanteeseen johtava tai siihen johtanut toiminta. Kun toiminta olisi määrätty keskeytettäväksi, tulisi valvontaviranomaisen viivytyksettä panna vireille varsinaisen hallintopakkoasia jättämällä asiaa koskeva hakemus lupaviranomaiselle. Hake-

muksen 4 §:n mukaisesta hallintopakosta voisi tehdä myös toinen valvontaviranomainen tai se, jolla 13 §:n mukaan olisi vireillepano-oikeus. Tällöin toiminnan keskeyttäneen valvontaviranomaisen hakemus ei enää välttämättä olisi tarpeen.

Vastaavasti kuin 10 §:ssä tarkoitettujen valvontaviranomaisen vaaran torjumiseksi välittömien toimien osalta, myös tässä pykälässä tarkoitettu ratkaisu olisi luonteeltaan yhdistelmä viranomaisen tosiasiallista hallintotoimintaa ja välitöntä hallintopakkoa. Ratkaisussa olisi siten kyse päätöksestä, johon voidaan hakea muutosta.

12 §. Virka-apu. Pykälän mukaan poliisi, tulliviranomaiset ja rajavartiolaitos toimialoillaan olisivat velvollisia antamaan virka-apua vesilain mukaisille viranomaisille vesilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamiseksi.

Virka-avun antamisen edellytyksistä säädetään yksityiskohtaisesti poliisia, tullilaitosta ja rajavartiolaitosta koskevissa säädöksissä. Nämä säännökset koskisivat virka-avun antamista myös vesiasioissa.

Poliisilain (493/1995) 40 §:n 2 momentin mukaan virka-avun antamisen edellytyksenä on, että virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään tai yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisivaltuuksien käyttöä. Rajavartiolaitain (578/2005) 77 §:n 2 momentin mukaan virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se voi tapahtua vaarantamatta rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. Tullilaki (1466/1994) ei sisällä nimenomaisia säännöksiä virka-avun antamisesta. Vastaavasti kuin rajavartiolaitoksen osalta on katsottava, että virka-avun antaminen ei saa vaarantaa tullille säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

13 §. Toimenpiteet valmistusilmoituksen johdosta. Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimenpiteistä 3 luvun 18 §:n mukaisen valmistusilmoituksen johdosta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valmistusilmoituksesta tiedottamisesta silloin, kun kysymys on muusta kuin vähäisestä hankkeesta. Säännös liittyisi lopputarkastusmenettelystä luopumiseen ja sen tarkoituksena on varmistaa, että

hankkeen valmistuminen tulee yleisesti tietoon. Tämä on välttämätöntä muun muassa sen vuoksi, että valmistusilmoituksesta alkaa kulua lupamääräysten tarkistamiselle 3 luvun 18 §:n 2 momentissa asetettu kymmenen vuoden määräaika. Tiedon saanti hankkeen valmistumisesta on tarpeen myös sen vuoksi, että asianosaiset voivat arvioida tarvetta hakea korvauksia 13 luvun 8 §:n nojalla.

Valvontaviranomaisen velvollisuudet ja oikeudet hankkeen toteuttamisen valvonnassa eivät kytkeytyisi valmistusilmoitukseen. Lain mukainen valvonta kattaisi hankkeen toteuttamisen sekä ennen ilmoituksen tekemistä että sen jälkeenkin. Lopputarkastuksesta luopumiseen liittyen pykälän 2 momentissa kuitenkin säädettäisiin selvyyden vuoksi, että valvontaviranomainen voi tarvittaessa ryhtyä käytettävissään oleviin toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, onko hanke toteutettu lupamääräysten mukaiseksi. Näihin toimenpiteisiin kuuluisi muiden ohella hallintolain 39 §:n mukaisen tarkastuksen tekeminen.

14 §. Vireillepano. Pykälään otettaisiin nykyisen vesilain 21 luvun 3 e §:ää vastaava säännös vireillepano-oikeudesta. Vesilain mukaisen valvonta-asian voisi panna vireille pykälässä yksilöidyt tahot, jos valvontaviranomainen ei ole pannut 4 tai 6 §:n mukaista menettelyä vireille.

Vireillepano-oikeus olisi asianosaisilla eli niillä, joiden etua tai oikeutta asia koskee. Oikeus olisi myös eräillä rekisteröidyillä yhdistyksillä ja säätiöillä, joilla 15 luvun mukaan on myös muutoksenhakuoikeus. Tällaisia olisivat yhdistykset ja säätiöt, joiden tarkoituksena sääntöjen mukaan on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen. Lisäedellytyksenä näiden yhteisöjen osalta on, että hankkeen ympäristövaikutukset kohdistuvat yhteisön sääntöjen mukaiselle toiminta-alueelle.

Vireillepano-oikeus olisi lisäksi hankkeen sijaintipaikan kunnalla sekä niillä kunnilla, joiden alueelle hankkeen vaikutukset kohdistuvat. Kunnan puhevaltaa käyttäisi kunnanhallitus, jos kunta ei muuta ole päättänyt. Lisäksi yleistä etua valvovilla viranomaisilla olisi oma vireillepano-oikeus siltä osin kuin asia koskee viranomaisten toimialaa.

Asian vireillepanossa ja käsittelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin hakemusmenettelyä koskevia ja hallintolain säännöksiä.

15 luku **Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano**

1 §. Muutoksenhaku. Pykälä sisältäisi yleiset säännökset muutoksenhausta vesilain nojalla tehtyihin päätöksiin. Pykälän 1 momentin mukaan muutosta lupaviranomaisen, valtion valvontaviranomaisen, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ojitustoimituksen antamaan päätökseen haettaisiin valittamalla Vaasan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhaussa noudatettaisiin tässä luvussa yksilöityjä poikkeuksia lukuun ottamatta hallintolainkäyttölain säännöksiä. Muutoksenhakua ja siinä noudatettavaa menettelyä koskevat säännökset vastaisivat nykyistä vesilakia. Nykyiseen vesilakiin sisältyvä säännös muutoksenhakemuksen toimittamisesta kahtena kappaleena siirrettäisiin asetukseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhakua koskevien asiakirjojen toimittamisesta. Vesiasioissa noudatettava menettely, jossa valituskirjelmä toimitetaan muutoksenhakutuomioistuimen sijasta lupaviranomaiselle, poikkeaa hallintolainkäyttölain mukaisesta pääsäännöstä. Järjestely on aiheuttanut myös väärinkäsityksiä. Järjestelyä voidaan kuitenkin pitää edelleen perusteltuna sen menettelyn joutuisuutta ja asianosaisten oikeusturvaa edistävän vaikutuksen vuoksi. Valitusasiakirjat jouduttaisiin joka tapauksessa vastineen pyytämistä varten toimittamaan päätöksen tehneelle viranomaiselle. Tämä lisäisi postiliikennettä ja kasvattaisi vastineen hankkimiseen kuluvaan aikaan ja edelleen valituksen kokonaiskäsittelyaikaan. Asianosaisten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että asiakirjat ovat tutustumista varten mahdollisimman lähellä asianosaisia.

Asian ratkaisseella viranomaisella on paras tietämys asian yksityiskohdista kuten vastapuolista. Lupaviranomaisissa järjestelyn aiheuttamaa lisätyötä ei ole koettu ongelmalliseksi. Sen sijaan kunnissa järjestelyä on pidetty jossain määrin vieraana. Vesilain mukaisia asioita kunnissa käsitellään kuitenkin vähän verrattuna ympäristönsuojelulain mukaisiin asioihin.

Valmistelun yhteydessä on myös esitetty muutoksenhakua koskevien säännösten tarkistamista siten, että Vaasan hallinto-oikeus huolehtisi asianosaisten kuulemisesta viranomaisen päätöksestä tehdystä valituksesta. Muutoksen perusteluina on esitetty sen lisäävän tuomioistuineläytöksen uskottavuutta sekä parantavan asianosaisten oikeusturvaa. Ehdotettu muutos johtaisi kuitenkin väistämättä Vaasan hallinto-oikeuden työmäärän lisääntymiseen ja valitusten käsittelyaikojen pidentymiseen. Edellä esitetyin perustein nykyinen oikeustila ehdotetaan säilytettäväksi.

Edellä sanottu ei kuitenkaan koskisi ojitustoimituksessa ja hallintopakkoasiassa annettuja päätöksiä, joita koskevat valituskirjelmät tulisi toimittaa Vaasan hallinto-oikeudelle. Ojitustoimituksen luonteesta johtuen asianosaisten ja viranomaisten kuulemista ei voida toteuttaa samalla tavoin kuin haettaessa muutosta aluehallintoviraston ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antamaan päätökseen. Sääntely ehdotetaan järjestettäväksi sen vuoksi nykyiseen tapaan.

Hallintopakkoasioiden osalta valituskirjelmien toimittamista suoraan Vaasan hallinto-oikeuteen puoltaa se, että näissä asioissa asianosaisten piiri on tyypillisesti suppeampi kuin lupa-asioissa eikä asianosaisten kuuleminen lupaviranomaisen toimesta jouduta asian käsittelyä. Lisäksi hallintopakkoasiaan saattaa liittyä päätöksen täytäntöönpanoa koskeva määräys, joka tulisi saada nopeasti ratkaistuksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta erilliseen tarkkailusuunnitelman, kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelman hyväksymistä koskevaan päätökseen. Muutosta näihin päätöksiin ja niiden käsittelystä perittäviin maksuihin haettaisiin tekeillä oikaisuvaatimus aluehallintovirastolle. Muutoksenhauulle varattu aika alkaisi kulumaan päätöksen antamisesta ja se olisi yhdenmukainen ympäristönsuojelulain 46 §:n 6 momentin kanssa. Lupaviranomaisen päätöksestä voitaisiin edelleen valittaa Vaasan hallinto-oikeuteen. Säännös vastaisi tarkkailusuunnitelmia koskevaa nykyistä menettelyä, joka lisättiin vesilakiin vesienhoidon järjestämisestä annetun lain säätämisen yhteydessä.

2 §. Valitusoikeus. Valitusoikeutta koskeva pykälä vastaisi vesilain nykyistä 17 luvun 1 §:n 2 momenttia. Pykälän 1 kohdan mukaisia asianosaisia voivat olla luonnollisten henkilöiden lisäksi muun muassa yksityisoikeudelliset yhteisöt ja yhteisten alueiden osakaskunnat. Asianosaisuus on vesioikeuden piirissä vakiintuneesti määräytynyt inressiperusteisesti, minkä vuoksi asianosaisuutta ei ole tarpeen määritellä vesilaissa.

Pykälän 2 kohdan mukaista järjestöjen valitusoikeutta täsmennettäisiin niin, että valitusoikeus rajautuisi järjestön sääntöjen mukaisen toiminta-alueen mukaisesti. Hankkeen vaikutuspiiriin kuuluvien kuntien valitusoikeudesta säädettäisiin pykälän 3 kohdassa ja vesilain mukaisten valvontaviranomaisten valitusoikeudesta 4 kohdassa. Pykälän 5 kohdassa säädettäisiin muiden yleistä etua valvovien viranomaisten valitusoikeudesta. Tällainen viranomainen olisi esimerkiksi kalatalousviranomainen. Lakiin ei sen vuoksi ole tarpeen sisällyttää nykyisen vesilain 17 luvun 4 §:n 1 momentin kaltaista erillistä säännöstä näiden valitusoikeudesta ojitustoimituksen päätökseen. Näihin viranomaisiin tulisi valitusoikeuden osalta rinnastaa myös kalastusalueet.

Pykälän 6 kohdan perusteella oikeus hakea muutosta päätökseen olisi myös saamelaiskäräjillä, jos vesitaloushanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisten kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin. Saamelaiskäräjien valitusoikeus perustuisi siihen, että hankkeesta aiheutuu tai sen väitetään aiheuttavan 2 luvun 8 §:ssä tarkoitettuja vaikutuksia saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin. Tällöin kyse on tyypillisesti vesitaloushankkeesta, jonka vaikutukset ulottuvat tavallisesti moniin saamelaisiin. Sen sijaan saamelaiskäräjät ei voisi hakea valittamalla muutosta pelkästään yksittäisten asianosaisten etujen tai oikeuksien valvomiseksi.

3 §. Kuuleminen valituksen johdosta. Pykälässä säädettäisiin tiedottamisesta vesilain mukaisesta päätöksestä tehdyistä valituksista, asianosaisten ja viranomaisten kuulemisesta tämän johdosta sekä kuulemisessa noudatettavasta menettelystä. Säännös olisi nykyisen vesilain 17 luvun 2 §:n tavoin yhden-

mukainen ympäristönsuojelulain 98 §:n 2 momentin kanssa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin viranomaisen velvollisuudesta tiedottaa päätöksestä tehdystä valituksesta kuuluttamalla siitä ilmoitustaulullaan sekä kuntien asianomaisten kuntien ilmoitustauluilla. Kuulutusaika olisi vähintään 14 päivää, jonka ajan valituskirjojen tulisi olla nähtävillä asianomaisissa kunnissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asianosaisten ja viranomaisten kuulemisesta valituksen johdosta. Tilaisuus vastineen antamiseen tulisi varata luvanhakijalle ja niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee, sekä yleistä etua valvoville viranomaisille. Asianosaisten kuuleminen on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keskeisiä elementtejä ja siihen sisältyvät puutteet saattavat johtaa päätöksen kumoutumiseen muutoksenhaun myötä. Asianosaisten kuulemista ei sen vuoksi tule suorittaa tarpeettoman suppeasti.

Tilaisuutta vastineen antamiseen ei kuitenkaan tarvitsisi varata, jos se olisi ilmeisen tarpeetonta. Tilaisuus vastineen antamiseen voitaisiin jättää varaamatta, jos se olisi ilmeisen tarpeetonta. Tämä tulisi kyseeseen lähinnä niissä tilanteissa, joissa hakemus tulee selvästi jättää tutkimatta tai jos valituksessa esitetyt vaatimukset ovat selkeästi perusteettomia. Varattaessa yleistä etua valvoville viranomaiselle tilaisuutta vastineen antamiseen tulisi huomiota kiinnittää siihen, koskeeko asia ja valituksessa esitetyt vaatimukset viranomaisen valvottavaksi kuuluvaa yleistä etua. Asian käsittelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin hallintolainkäyttölain säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös tilaisuuden varaamista saamelaiskäräjille vastineen antamista varten. Edellytyksenä olisi tällöin, että vesitaloushanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisten kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin. Kyse on samanlaisista tilanteista kuin edellä 11 luvun 6 §:n 3 momentissa ja tämän luvun 2 §:n 6 kohdassa tarkoitetaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asiakirjojen toimittamisesta muutoksenhakutuomioistuimelle. Päätöksen tehneen viranomaisen on toimitettava valitusasiakirjat, vastineet, muut päätösasiakirjat sekä tarvittaessa lau-

suntonsa Vaasan hallinto-oikeudelle viipymättä. Asiakirjat tulee kuitenkin toimittaa viimeistään 30 päivän kuluessa vastineen jättämiseksi varatun määräajan päättymisestä. Asian ratkaiseen viranomaisen ei tulisi automaattisesti liittää asiakirjoihin mukaan lausuntoaan, vaan ainoastaan niissä tilanteissa joissa se arvioidaan tarpeelliseksi asian ratkaisemisen kannalta.

Pykälän 5 momentti sisältäisi asianosaisten ja viranomaisten kuulemista koskevat säännökset hallintopakkoasiassa ja ojitustoimituksessa annettuja päätöksiä koskevan muutoksenhakemuksen johdosta. Koska ojitustoimituksessa ja hallintopakkoasiassa annettuja päätöksiä koskevat muutoksenhakemukset ehdotetaan toimitettavaksi suoraan Vaasan hallinto-oikeudelle, tulisi Vaasan hallinto-oikeuden huolehtia asianosaisten ja viranomaisten kuulemisesta. Muutoksenhakutuomioistuimena toimivan Vaasan hallinto-oikeuden tulisi tilata asiakirjat asian käsittelyä varten ja varata 2 momentin mukaisesti asianosaisille ja viranomaisille tilaisuus vastineen antamiseen valituksesta. Vaasan hallinto-oikeuden tulisi lisäksi tiedottaa valituksesta kuuluttamalla siitä asianomaisen kunnan ilmoitustaululla 14 päivän ajan.

4 §. Menettely muutoksenhakutuomioistuimessa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhakutuomioistuimen mahdollisuudesta varata asian ratkaiselle lupaviranomaiselle tilaisuus lausunnon antamiseen valituksesta. Lupaviranomaisella on 15 luvun 3 §:n nojalla mahdollisuus antaa lausuntonsa oma-aloitteisesti sen päätöksestä tehdystä valituksesta. Ehdotettu 1 momentin säännös tulisi sovellettavaksi niissä tilanteissa, joissa lausuntoa ei lupaviranomaisen toimesta olisi oma-aloitteisesti annettu, mutta muutoksenhakutuomioistuimella pitää lupaviranomaisen lausuntoa tarpeellisena asian ratkaisemisen kannalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Vaasan hallinto-oikeuden mahdollisuudesta suorittaa paikalla katselmus tai tarkastus. Muutoksenhakuasiakirjoissa esitettyjen hanketta ja aluetta koskevien tietojen todentaminen muutoksenhakutuomioistuimen suorittamin havainnoin on usein välttämätöntä asian ratkaisemiseksi. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 17 luvun 13 §:ää. Tarkastuksen suorittami-

sesta päättäisi muutoksenhakutuomioistuimella, mutta tarkastuksen voisi suorittaa asian ratkaisukokoonpanoon kuuluva tai asian esittelijä. Tarkastuksessa ei voitaisi ottaa vastaan todistelua, jos tarkastuksen suorittaa muu kuin ratkaisukokoonpano.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin ojitustoimitusta koskevaa vesilain nykyistä 17 luvun 5 §:ää vastaava säännös. Säännöksen mukaan ojitustoimitusta koskevassa valitusasiassa ei ojitustoimituksen suorittanutta toimitusmiehistä voida velvoittaa korvaamaan asianosaisen oikeudenkäyntikulua.

5 §. Päätöksen antaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesiasiaa koskevan päätöksen yleistiedoksiannosta. Vaasan hallinto-oikeuden lupa-asiaa koskeva päätös annettaisiin julkipanon jälkeen. Päätöksen katsottaisiin tulleen asianosaisten tietoon silloin, kun se on annettu. Tiedonkulun varmistamiseksi hallinto-oikeuden päätöksen antamisesta tulisi lisäksi viipymättä ilmoittaa hankkeen sijaintikunnan ja vaikutusalueen kuntien ilmoitustaululla. Pykälän 1 momentin säännökset on tarkoitettu tyhjentyviksi, eivätkä hallintolain 62 §:n säännökset tulisi miltään osin sovellettaviksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin päätöksen erityistiedoksiannosta. Vaasan hallinto-oikeuden on toimitettava vesiasiaa antamansa päätös valittajalle. Jäljennös päätöksestä olisi toimitettava niille asianosaisille, jotka ovat sitä pyytäneet. Lupaa koskevassa asiassa jäljennös päätöksestä olisi toimitettava niinikään aina hankkeesta vastaavalle, vaikka tämä ei olisikaan ollut valittajana tai ei olisi pyytänyt päätöstä. Säännökset vastaavat voimassaolevia säännöksiä ja vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Vesitalousasiassa annettava päätös on välttämätön myös useille viranomaisille näiden viranomaistehtävien suorittamista varten. Näitä viranomaisia voi olla useita ja niiden piiri saattaa vaihdella asian luonteesta riippuen. Momenttiin ehdotetaan sen vuoksi sisällytettäväksi asetuksenantovaltuus, jonka nojalla valtioneuvosto voi antaa säännöksiä jäljennöksen toimittamisesta viranomaisille.

Hallintopakkoasiassa annettu päätös saattaa sisältää asianosaista velvoittavan ratkaisun. Asianosaisten kannalta olisi kuitenkin selkeintä, että hallintopakkoasiassa annettava

päätöksen tiedoksiantomenettely olisi yhdenmukainen ratkaisun sisällöstä riippumatta. Sen vuoksi 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että vesilain mukaisessa hallintopakkoasiassa päätös olisi ratkaisun sisällöstä riippumatta annettava tiedoksi todisteellisena tiedoksiantona siten kuin hallintolaissa säädetään.

6 §. Muutoksenhaku Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen. Muutoksenhaku Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen ehdotetaan järjestettäväksi nykyiseen tapaan. Muutoksena nykyiseen menettelyyn olisi kuitenkin se, että jatkossa asianosaisten kuulemisesta ja lausuntojen pyytämisestä vastaisi korkein hallinto-oikeus Vaasan hallinto-oikeuden sijasta. Voimassa olevaa vesilain muutoksenhakujärjestelyä kohtaan on esitetty kritiikkiä erityisesti tuomioistuimen riippumattomuuden sekä tuomioistuimen prosessin johdon itsenäisyyden näkökulmista. Uudistuksen myötä nämä epäkohdat poistuisivat.

Valitusoikeus Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen määräytyisi ehdotetun 15 luvun 2 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta valmistelulupaa koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen ja täytäntöönpanon kieltämistä koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen. Näihin ratkaisuihin voitaisiin hakea muutosta valittamalla ainoastaan pääasiantarkaisujen yhteydessä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeuksista hallintolainkäyttölain säännösten soveltamiseen. Korkein hallinto-oikeus voi joutua Vaasan hallinto-oikeuden tavoin suorittamaan asiassa katselmuksen tai tarkastuksen. Vesioikeudellisen päätöksen antamiseen liittyvät erityistarpeet koskevat Vaasan hallinto-oikeuden lisäksi myös korkeinta hallinto-oikeutta. Ojitusasiassa tuomittavia oikeudenkäyntikuluja koskeva erityissäännös on tarpeen niinkään korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Vaasan hallinto-oikeutta koskevat 4 §:n ja 5 §:n 2 ja 3 momentin erityissäännökset tulisivat sovellettavaksi korkeimmassa hallinto-oikeudessa viittaussäännöksen nojalla.

7 §. Lainvoimaa vaillo olevan päätöksen täytäntöönpano. Pykälässä säädettäisiin päätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhausta

huolimatta. Pääsääntöisesti päätöksen täytäntöönpano ei ole mahdollista ennen kuin päätös on lainvoimainen. Päätöksen täytäntöönpanoa muutoksenhausta huolimatta ei tule sekoittaa töiden enneaikaiseen aloittamiseen, josta säädettäisiin valmistelulupaa koskevassa 3 luvun 16 §:ssä.

Hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momentin säännökset päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta muutoksenhausta huolimatta eivät sovellu vesiasioihin, minkä vuoksi säännösten soveltamisalaa tulisi tältä osin rajata. Rajaus koskisi paitsi lupaa tai oikeutta, myös hallintopakkoa ja tarkkailusuunnitelmia koskevia päätöksiä. Hallintolainkäyttölain säännösten soveltamisalan rajoittamisesta johtuen vesilakiin olisi sisällytettävä lainvoimaa vaillo olevan päätöksen täytäntöönpanoa koskevat erityissäännökset. Sääntely vastaisi asiallisesti ottaen vesilain nykyistä 17 luvun 12 §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Vaasan hallinto-oikeuden mahdollisuudesta määrätä päätös pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Päätöksen täytäntöönpano voitaisiin rajata osaan päätöstä tai päätös voitaisiin määrätä pantavaksi täytäntöön tietynä ajankohtana. Täytäntöönpanoa koskevan pyynnön Vaasan hallinto-oikeudelle voisi esittää ainoastaan hankkeesta vastaava, koska muilla tahoilla ei voida katsoa olevan oikeudellista intressiä vaatia lupa-asiaa tai oikeutta koskevan päätöksen panemista täytäntöön.

Määräyksen antamisen edellytyksenä on laissa säädettyjen vaatimusten täyttyminen. Hakijan tulee voida esittää toiminnan aloittamiselle perusteltu syy. Tällainen voisi olla esimerkiksi hankkeen välttämättömyys toisen hankkeen toteuttamisen tai lupapäätöksen määräysten edellyttämä aikataulu, mutta ei yksinomaan hakijan kiire. Täytäntöönpano salliminen ei saa johtaa siihen, että muutoksenhaku kävisi hyödyttömäksi. Tästä johtuen päätöksen täytäntöönpanoa ei tule sallia sellaisille lupaan sisältyville toimille, joista voi aiheutua ympäristöoloissa tapahtuva peruuttamaton seuraus. Tällainen seuraus voisi olla esimerkiksi harvinaisen luonnonesiintymän tuhoutuminen tai laajat ja haitalliset vaikutukset vesiluonnossa.

Hakijan tulisi lisäksi asettaa hyväksyttävä vakuus niiden edunmenetysten ja kustannus-

ten korvaamiseksi, jotka päätöksen kumoaminen tai lupamääräysten muuttaminen voi aiheuttaa. Tällainen vakuus voisi olla esimerkiksi pankkitalletus tai muu helposti realisoitavissa oleva vakuus. Yksityiskohtaisia säännöksiä vakuuden määrästä ja laadusta ei ole mielekästä antaa, vaan näistä päättäminen jäisi tapauskohtaisesti harkittavaksi. Vakuus asetettaisiin aluehallintovirastolle. Vaatimus vakuuden asettamisesta ei koskisi valtiota tai sen laitosta eikä kuntaa tai kuntayhtymää.

Jatkomuutoksenhaussa voi erinäisistä syistä johtuen tulla eteen tilanteita, joissa päätöksen täytäntöönpanoa ei tule aloittaa tai se on keskeytettävä. Näitä tilanteita varten pykälän 3 momenttiin otettaisiin säännös, jonka nojalla korkein hallinto-oikeus voisi määrätä, että täytäntöönpanoa koskeva määräys lakkaa olemasta voimassa. Säännös vastaisi tältäkin osin voimassa olevaa vesilakia.

8 §. Hallintopakkoa koskevan päätöksen täytäntöönpano. Vesilain noudattamisen valvonta saattaa eräissä tilanteissa edellyttää hallintopakkoa koskevan päätöksen välitöntä täytäntöönpanoa muutoksenhausta riippumatta. Pykälän 1 momentin mukaan lupaviranomainen voisi hallintopakkoa koskevan päätöksen yhteydessä määrätä päätöksen pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 21 luvun 3 §:n 3 momenttia. Edellytyksenä täytäntöönpanoa koskevan määräyksen antamiselle olisi, että asian kiireellisyys tai muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi hankkeen uhka terveydelle, turvallisuudelle, luonnonarvoille tai muille yleisille ja yksityisille intresseille.

Vaasan hallinto-oikeudella ja korkeimmalla hallinto-oikeudella olisi mahdollisuus antaa vastaava määräys muutoksenhaun yhteydessä samoin kuin kumota lupaviranomaisen antama täytäntöönpanomääräys. Tästä säädettäisiin 2 momentissa.

9 §. Tarkkailua koskevan päätöksen täytäntöönpano. Hankkeen vaikutusten seuraamiseksi on tarpeen, että tarkkailuvelvoitteeseen kohdistuva oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku eivät vaikuta hankkeesta vastaavan velvollisuuteen tarkkailla toimintansa vaikutuksia tai osallistua vaikutusten tarkkailuun. Jos lupaviranomainen on velvoittanut hankkeesta vastaavan esittämään tarkkailusuunnitelman

toisen viranomaisen hyväksyttäväksi, voisi mainittu viranomainen tarkkailusuunnitelman hyväksymistä koskevan päätöksen yhteydessä määrätä, että päätöstä on noudatettava oikaisuvaatimuksesta tai muutoksenhausta huolimatta.

Tarkkailusuunnitelma olisi määrättävä noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta, jos lupapäätös on saanut lainvoiman ja siten pantavissa täytäntöön, hankkeesta vastaavalle on annettu oikeus töiden ennenaikaiseen aloittamiseen tai jos muutoksenhakuviranomainen on määrännyt, että päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhakutuomioistuimen toimivallasta määrätä päätöksen täytäntöönpanosta yhdenmukaisesti 8 §:n 2 momentin kanssa.

16 luku Rangaistussäännökset

1 §. Ympäristörikokset ja yleisvaaralliset rikokset. Pykälässä viitattaisiin voimassa olevan vesilain 13 luvun 1 §:n tavoin rikoslain 48 luvun 1—4 §:ään, jotka sisältävät kaikki vesilain vastaisia tekoja koskevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin vedentulva aikaansaamalla tehdyn tuhotyön, törkeästä tuhotyön, yleisvaaran tuottamuksen tai törkeän yleisvaaran tuottamuksen osalta rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun 1, 3, 7 ja 8 §:ään.

2 §. Vesilain luparikkomus. Pykälään koottaisiin nykyisen vesilain 13 luvun 2—7 §:n mukaisista teonkuvauksista ne, jotka liittyisivät tämän lain nojalla luvanvaraiseksi säädettyyn toimintaan. Uudistuksen yhteydessä teonkuvauksia tarkistettaisiin eräiltä osin. Tarkistuksilla ei kuitenkaan ole tarkoitus laajentaa rangaistavuuden alaa.

Pykälän 1—4 kohdat sisältäisivät nykyisen vesilain 13 luvun 3 §:ssä tarkoitetut rikkomukset. Luettelon 1 ja 3 kohdat kattaisivat ne toimenpiteet, jotka ehdotuksen mukaan edellyttäisivät lupaviranomaisen antamaa lupaa tai poikkeusta. Tällaisia olisivat 2 luvun 11 §:ssä, 3 luvun 2 ja 3 §:ssä sekä 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetut hankkeet. Luettelon 2 kohdan mukaan rangaistavaa olisi hankkeen to-

teuttaminen luvan vastaisesti tai lupamääräyksen muunlainen laiminlyöminen.

Nykyisen vesilain 13 luvun 3 §:n 3 ja 4 kohtien kaltaisia itsenäisiä teonkuvauksia ei lakiin enää sisällytetäisi tarpeettomina, koska 3 kohdan tarkoittama tilanne rinnastuu ilman lupaa toteutettavaan hankkeeseen ja 4 kohdan tarkoittama tilanne hankkeen toteuttamiseen lupapäätöksen vastaisesti.

Luettelon 5, 6 ja 7 kohta sisältäisivät ne 13 luvun 4 §:n mukaiset kunnossapitosäännösten rikkomukset, jotka liittyvät luvanvaraisiin hankkeisiin. Toiminnan luvallisuuden rajat määräytyisivät asianomaisten vesilain säännösten perusteella. Säännöksen sisällön arviointi rikosoikeudellisen vastuun syntymisen kannalta on korostetun tapauskohtaista harkintaa, erityisesti kunnossapitovastuun laiminlyöntiä koskevalta osalta.

Luettelon 8 kohta säätäisi rangaistavaksi ryhtymisen ojitustoimituksen päätöstä edellyttävään hankkeeseen ilman päätöstä sekä hankkeen täytäntöön panemisen ojitustoimituksen päätöksen vastaisesti.

3 §. Vesilain rikkominen. Pykälässä säädettäisiin muuhun kuin luvanvaraiseksi säädettyyn toimintaan liittyvistä vesilain rikkomuksista. Pykälään koottaisiin nykyisen vesilain 13 luvun 2, 5, 6 ja 7 §:n mukaiset rangaistussäännökset ja ne 13 luvun 4 §:n mukaiset kunnossapitosäännösten rikkomista koskevat rangaistussäännökset, jotka eivät sisälly ehdotettuun 2 §:ään.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi 2 luvun 10 §:n vastaisesti tapahtunut veden vapaan juoksun estäminen norossa ja ojassa tavalla, josta aiheutuu vähäistä suurempi yksityisen edun loukkaus.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin 4 luvun 3 ja 4 §:n vastaisista teoista. Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi vesilakiin välittömästi perustuvien ja tai sen nojalla perustettujen oikeuksien käyttämisen estäminen.

Pykälän 4 kohta koskisi puutavaran uittamista koskevien säännösten rikkomuksia. Rangaistavaa olisi uittajalle 9 luvun 5 tai 6 §:n mukaan kuuluvien oikeuksien sekä uittosäännön määräysten rikkominen. Uusia uittosääntöjä ei ehdotuksen mukaan voitaisi enää vahvistaa, mutta voimassa on edelleen suurehko määrä uittosääntöjä. Nykyisin uit-

torikkomuksina pidettävien tekojen joukko supistuisi huomattavasti uittoa koskevaan sääntelyyn ehdotettavien muutosten takia. Myös uiton toimintapaikoilta edellytettäisiin jatkossa lupaviranomaisen lupaa, ja toimintapaikkoihin liittyvät lainvastaiset toimet kuuluisivat siten yleensä 2 §:n luparikkomusten piiriin.

Pykälän 5 kohdassa säädettäisiin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen 4 luvun 2 §:n nojalla sekä 5 luvun 5 tai 9 §:n nojalla antaman päätöksen vastaisten toimien rangaistavuudesta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen mainittujen säännösten nojalla antamat päätökset eivät ole luparatkaisuja, minkä vuoksi luvanvaraista toimintaa koskevia rangaistussäännöksiä ei voida soveltaa niihin.

Pykälän 6 kohdassa säädettäisiin yleiskäyttöoikeuksien rajat ylittävien toimintojen rangaistavuudesta. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 13 luvun 5 §:ää. Toiminnan luvallisuuden rajat määräytyisivät siten vesistöissä kulkemista koskevan 2 luvun 3 §:n, veden ottamisesta koskevan 4 §:n, rakennelman sijoittamista koskevan 5 §:n ja haitan poistamista sekä ruoppausmassan sijoittamista koskevan 6 §:n säännösten perusteella.

Pykälän 7 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi 2 luvun 15 §:ssä ja 5 luvun 6 §:ssä tarkoitettun ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntinä tulisi pitää lähinnä ilmoituksen tekemisen laiminlyöntiä kokonaan. Ilmoituksen sisältyvien tietojen puutteellisuutta ei, ellei kyse olisi todella merkittävistä puutteista, tulisi lähtökohtaisesti pitää ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntinä.

4 §. Syyteoikeus. Pykälässä säädettäisiin virallisen syyttäjän syyteoikeuden laajuudesta. Pykälä vastaisi voimassa olevan vesilain 13 luvun 9 §:n säännöstä. Virallinen syyttäjä saisi nostaa syytteen sellaisesta 2 ja 3 §:ssä tarkoitettusta teosta, jolla on loukattu ainoastaan yksityistä etua, vain jos asianomistaja ilmoittaisi teon syytteeseen pantavaksi.

5 §. Valtion valvontaviranomaisen puhevalta. Valtion valvontaviranomaisella olisi asianomistajan puhevalta sellaisissa vesilakia koskevissa rikosasioissa, joissa olisi loukattu

yleistä etua. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 14 luvun 3 §:ää.

17 luku **Kiinteistöoikeudellisia säännöksiä**

1 §. Lunastuksesta ilmoittaminen. Vesilain 17 lukuun koottaisiin ne kiinteistöoikeudelliset vesilain säännökset, joilla on yksittäistä hanketyyppejä laajempaa merkitystä. Säännökset vastaisivat asiallisesti nykyisen vesilain kiinteistöoikeudellisia säännöksiä, jotka ovat pääosin lain 12 luvussa.

Pykälän 1 momentin mukaan lupaviranomaisen olisi viipymättä päätöksen antamisen jälkeen ilmoitettava kirjaamisviranomaiselle lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin tehtäviä merkintöjä varten päätöksestä, jolla on annettu oikeus tai määrätty velvollisuus lunastaa kiinteistö tai muu momentissa yksilöity alue. Muu alue voisi olla kiinteistöstä myyty määräala, yhteinen alue tai siitä myyty määräala taikka kiinteistörekisterilain (392/1985) 2 §:n 2 momentin mukainen tieoikeudella hallittu liitännäisalue. Viimeksi mainittuja alueita hallitaan maantielain (503/2005) voimaantulosta huolimatta edelleen tieoikeuden nojalla silloin kuin ne eivät rajaudu välittömästi tiealueeseen. Säännös vastaisi asiasisällöltään nykyisen vesilain 12 luvun 2 §:n 1 ja 3 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lupaviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa kirjaamisviranomaiselle, kun lunastusta koskeva päätös on saanut lainvoiman ja korvaus on maksettu tai lunastettavan omaisuuden saaja on suorittanut korvausvelvollisuutensa. Ilmoituksen perusteella kirjaamisviranomainen merkitsee lunastuksen päättyneeksi.

Lupaviranomainen saisi tiedon lunastuskorvauksen suorittamisesta lunastuksen saajalta. Tässä tarkoituksessa lunastettavan omaisuuden saajan tulee esittää aluehallintovirastolle momentissa tarkoitettu selvitys korvauksen suorittamisesta. Lakiin ei ehdoteta sisällytettäväksi nimenomaista hakijan velvollisuutta esittää kyseinen selvitys, koska tämän selvityksen esittäminen ja lunastuksen loppuunsaattaminen on nimenomaisesti hänen intressissään. Aluehallintovirasto voisi tarvittaessa myös liittää lunastusta koskevaan päätökseen määräyksen, jolla se velvoittaa

hakijan esittämään mainittu selvitys lupaviranomaiselle. Pykälän 2 momentti vastaisi nykyisen vesilain 12 luvun 2 §:n 1 ja 3 momenttia. Pykälään ei ehdoteta sisällytettäväksi nykyisen vesilain 12 luvun 1 §:n 2 momenttiin sisältyvää säännöstä toimivallasta antaa määräys elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, jota ei tiettävästi ole sovellettu.

2 §. Omistusoikeuden siirtyminen. Pykälän 1 momentin mukaan omistusoikeus lunastettavaan alueeseen siirtyisi lunastajalle, kun lunastuksen päättymisestä on tehty merkintä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. Kirjaamisviranomainen tekisi omistusoikeuden siirtymistä koskevan merkinnän edellä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen perusteella. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 2 §:n 2 ja 3 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirjaamisviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa lunastuksen päättymistä ja omistusoikeuden siirtymistä koskevan merkinnän tekemisestä kiinteistörekisterin pitäjälle. Kiinteistörekisterin pitäjä antaa ilmoituksen perusteella lunastetulle määrälalle määrälatunnuksen sekä tekee määrälalasta kiinteistörekisteriasetuksen (970/1996) 8 §:n mukaisen merkinnän kiinteistörekisteriin.

3 §. Lunastetun alueen muodostaminen kiinteistöksi. Kiinteistöksi muodostaminen on tarpeen niissä tilanteissa, joissa lunastus kohdistuu ainoastaan osaan kiinteistöstä tai muuhun rekisteriin merkittyyn yksikköön. Vesilain nojalla lunastetun alueen muodostaminen kiinteistöksi tapahtuu kiinteistönmuodostamislainsäädännön mukaisessa järjestyksessä. Pykälän 1 momentti sisältäisi tätä koskevan viittauksen kiinteistönmuodostamislakiin.

Toimitus tulisi pykälän 2 momentin mukaan vireille 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoituksen saapumisen johdosta ilman erillistä hakemusta. Menettely vastaisi kiinteistönmuodostamislain 22 §:n 2 momentin mukaista lohkominen vireille tuloa.

4 §. Panttioikeus ja muut oikeudet. Pykälä vastaisi asiasisällöltään nykyisen vesilain 12 luvun 3 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan vesilain nojalla lunastettu kiinteistö tai muu kohde vapautuisi siihen kohdistuvasta panttioikeudesta samalla kun kirjaamisviran-

omainen tekisi merkinnän lunastuksen päättymisestä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. Kirjaamisviranomaisen tulisi lunastuksen päättymistä koskevan merkinnän tekemisen yhteydessä tehdä rekisteriin tarpeelliset merkinnät kiinnitysten kohdentamisesta tai pois-tamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lunastuksen vaikutuksesta lunastuksen kohteena olevaan kiinteistöön tai muuhun rekisteriyksikköön kohdistuvaan muuhun oikeuteen kuin 1 momentissa tarkoitettuun kiinteistö-panttioikeuteen. Muulla oikeudella tarkoitetaan tässä lunastuslain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja erityisiä oikeuksia sekä muita kiinteistöön kohdistuvia oikeuksia. Jos kyseistä oikeutta ei lunastuksen vuoksi voida säilyttää tai mainitun oikeuden käyttäminen huomattavasti vaikeutuu, on lupaviranomaisen hakijan vaatimuksesta määrättävä raukeamaan siitä hetkestä alkaen, kun lunastamista koskeva päätös on saanut lainvoiman ja oikeuden menettämisestä suoritettava korvaus on maksettu tai asianmukaisesti talletettu aluehallintovirastoon.

5 §. Tietojen merkitseminen kiinteistö-tietojärjestelmään. Pykälässä säädettäisiin vesilain mukaisista päätöksistä kiinteistö-tietojärjestelmään tehtävistä merkinnöistä. Asialliselta sisällöltään pykälä vastaa pääosin nykyisen vesilain 21 luvun 8 §:ää.

Pykälän 1 ja 2 momenteissa luettelaisiin ne oikeudet ja käytönrajoitukset, jotka lupaviranomaisen tulisi vesilain mukaisesti päätöksiin sisältyvinä merkitä kiinteistö-tietojärjestelmään. Ehdotettu säännös olisi yhdenmukainen kiinteistö-tietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetun lain (453/2002) 4 §:n kanssa.

Kiinteistö-tietojärjestelmään merkittävät oikeudet ja käytönrajoitukset perustuisivat viranomaisen päätökseen, mutta voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen kiinteistö-tietojärjestelmään voitaisiin 2 momentin 2 kohdan nojalla merkitä myös asianosaisten keskinäiseen sopimukseen perustuva oikeus saattaa toiselle kuuluva alue pysyvästi veden alle. Säännöksellä varmistettaisiin se, että lupaviranomaisen myöntämän oikeuden lisäksi myös sopimukseen perustuva oikeus saattaa toiselle kuuluva aluetta veden alle tulisi

merkityksi. Tällä selkiinnytetäisiin kiinteistö-tietojärjestelmää maa- ja vesialueen rajan suhteen. Säännöksen taustalla on osaltaan myös se, että kiinteistö-muodostamislain voimaantulon jälkeen ei ole mahdollista perustaa patoamisoikeutta pysyvänä rasitteena.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että merkintä on tehtävä myös sellaisen lainvoimaisen päätöksestä, jolla on muutettu 1—2 momenteissa tarkoitettua käyttöoikeutta tai käytön rajoitusta. Säännös turvaisi kiinteistö-tietojärjestelmän ajantasaisuutta.

Pykälän 4 momentissa rajattaisiin merkittämisen velvollisuutta. Kiinteistö-tietojärjestelmään ei tulisi merkitä vähäisinä pidettäviä oikeuksia tai rajoituksia. Vähäisyyttä arvioitaessa huomioon tulee ottaa kyseessä olevan oikeuden tai käytönrajoituksen tosiasiallinen laajuus. Merkitystä ei olisi sillä seikalla, kuinka suureen osaan kiinteistöstä suhteellisesti kyseinen oikeus tai rajoitus kohdistuu. Merkintävelvollisuuden rajoituksena toimiva vähäisyyden kynnys koskisi paitsi viranomaisen päätökseen, myös asianosaisten keskinäiseen sopimukseen perustuvia oikeuksia ja rajoituksia.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tekemän päätöksen ja ojitustoimituksessa tehdyn päätöksen merkitsemisestä kiinteistö-tietojärjestelmään. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa ja ojitustoimituksessa ratkaistavat asiat saattavat sisältää 1 momentin 1 kohtaan rinnastuvia oikeuksia. Sen vuoksi myös tällaiset päätökset tulisi voida merkitä kiinteistö-tietojärjestelmään. Ojitustoimituksessa tehdyn päätöksen merkitsemisestä huolehtisi se valtion valvontaviranomainen, joka on antanut määräyksen ojitustoimituksen pitämiseen.

6 §. Kiinteistötoimitus. Pykälässä säädettäisiin niistä tilanteista, joissa merkintää kiinteistö-tietojärjestelmään ei voida tehdä kiinteistö-tietojärjestelmään sisältyvien tietojen puutteellisuuden tai ristiriitaisuuden vuoksi. Tällöin kiinteistörekisterin pitäjän tulee 1 momentin mukaan antaa lupaviranomaisen hakemuksesta määräys kiinteistötoimituksen suorittamiseen merkinnän tekemisen edellyttämien seikkojen selvittämiseksi. Toimitukseen sovellettaisiin, mitä kiinteistö-muodos-

tamislaisissa säädetään kiinteistön määrityksestä.

Toimituskustannuksista vastaisi 2 momentin mukaan se, jolle kiinteistörekisteriin merkittävä oikeus on myönnetty tai jonka hakemuksesta kiinteistön käyttöä on rajoitettu. Jos kiinteistötoimitus on tarpeen yleiseltä kannalta tärkeän selvityksen vuoksi, suoritettaisiin toimitus kuitenkin valtion kustannuksella.

7 §. Oikeudet ja velvollisuudet kiinteistön omistajanvaihdoksessa. Pykälässä säädettäisiin vesilain nojalla annettujen kiinteistö- ja hankesidonnaisten oikeuksien ja velvollisuuksien siirtymisestä kiinteistön omistajanvaihdostilanteissa.

Pykälän 1 momentin mukaan luovutettaessa kiinteistö, jonka hyväksi on annettu lupa tai oikeus tai jonka puolesta on osallistuttu hyötyä tuottavaan toimenpiteeseen, seuraisi vesitaloushankkeesta johtuvat kiinteistösidonnaiset oikeudet ja velvollisuudet kiinteistöä. Näiden osalta vastuutahoksi tulisi kiinteistön uusi omistaja. Sanottu koskisi myös hanketta. Pykälän 1 momentti vastaisi asiallisesti vesilain nykyistä 12 luvun 5 §:ää. Säännöstä muokattaisiin kuitenkin sanonnallisesti vastaamaan uuden lain käsitteistöä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesilain nojalla saadun oikeuden pysyvyydestä kiinteistön omistajanvaihdostilanteessa. Säännös koskisi tilanteita, joissa vesilain nojalla annettun käyttöoikeuden kohteena oleva kiinteistö siirtyy uudelle omistajalle. Merkitystä ei olisi sillä, perustuuko omistajanvaihdos vapaaehtoiseen luovutukseen vaiko pakotäytäntöönpanoon. Säännös koskisi kaitentyyppisiä vesilain nojalla saatuja oikeuksia siitä riippumatta, ilmenevätkö ne kiinteistötietojärjestelmästä tai perustuvatko ne viranomaisen päätökseen vaiko asianosaisten keskinäiseen sopimukseen. Rasitetun kiinteistön omistajanvaihdos ei vaikuttaisi vesilain nojalla saadun oikeuden pysyvyyteen. Tällainen oikeus pysyisi voimassa kiinteistön omistajanvaihdoksesta huolimatta. Säännös vastaisi vesilain nykyistä 12 luvun 6 §:n 1 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa valtion valvontaviranomaiselle vesioikeudellisen luvan tai oikeuden siirtymisestä toiselle taholle. Ilmoitus tulisi tehdä säännöstelyä tai veden ottamista

koskevasta luvasta tai oikeudesta sekä sellaisesta luvasta, johon sisältyy kalatalousvelvoite. Näihin päätöksiin sisältyy tyypillisesti hankkeesta vastaavaan kohdistuvia toimintavelvollisuuksia, minkä vuoksi valvontaviranomaisen tulee tietää, kuka hankkeesta vastaa. Ilmoituksen olisi velvollinen tekemään siirron saaja.

8 §. Käyttöoikeuden antaminen. Vesitaloushankkeen toteuttaminen edellyttää, että hakijalla on riittävä käyttöoikeus hankkeen kannalta tarpeelliseen alueeseen. Oikeus voidaan myöntää vesilain nojalla, mutta hakija voi hankkia sen muillakin tavoin. Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa vesilain mukaisen luvan perusteena oleva, muutoin kuin vesilain nojalla hankittu oikeus myöhemmin raukeaa.

Pykälän 1 momentti koskisi tilanteita, joissa luvan kannalta tarpeelliseen alueeseen saatu oikeus menetetään. Tällaisessa tilanteessa lupaviranomainen voisi hakemuksesta antaa hankkeen toteuttajalle korvausta vastaan kysymyksessä olevaan alueeseen vesilain 2 luvun 12 ja 13 §:ssä tarkoitettua käyttöoikeuden. Käyttöoikeuden myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on lupa kyseisen vesitaloushankkeen toteuttamiseen ja että käyttöoikeuden myöntäminen hankkeen laatu ja merkitys huomioon ottaen katsotaan tarpeelliseksi. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 12 luvun 6 §:n 2 momenttia.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi nykyisen vesilain 12 luvun 6 §:n 3 momenttia vastaava säännös, joka koskee vesivoimahankkeita. Jos oikeus käyttää laitoksessa hyödynnettävää vesivoimaa menetetäisiin 1 momentin 2 kohdassa tavalla, voisi aluehallintovirasto hakemuksesta myöntää voimalaitoksen omistajalle 8 luvun 5 §:ssä tarkoitettua pysyvän käyttöoikeuden vesivoimaan. Momentissa olisi myös nykyisen vesilain 3 luvun 14 §:n 1 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan pykälässä tarkoitettu alueen käyttöoikeuden tai vesivoimaoikeuden menettäminen ei vaikuta voimalaitoksen rakentamista koskevan luvan voimassaoloon.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin käyttöoikeuden antamiseen liittyvästä korvausvelvollisuudesta.

9 §. Sopimukseen perustuvan oikeuden suojaaminen. Vesitaloushankkeen toteuttamisen

edellyttämä oikeus toisen alueen käyttämiseen voi perustua asianosaisten sopimukseen. Oikeus alueen käyttämiseen saattaa kuitenkin myöhemmin kiinteistön omistajan vaihtumisen myötä käydä riitaiseksi.

Näiden tilanteiden varalta pykälän 1 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka nojalla hankkeen toteuttajalle voitaisiin hakemuksesta myöntää lupa ja siihen liittyen käyttöoikeus hankkeen suojaamiseksi. Asian käsittelyssä noudatettaisiin vesilain asianomaisia säännöksiä. Säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 12 luvun 7 §:ää.

Pykälän 2 momenttiin sisällytettäisiin viittaussäännös kiinteistönmuodostamislain ratisteen perustamista koskeviin säännöksiin 1 momentissa tarkoitetun oikeuden soveltamisan selventämiseksi.

10 §. *Toisen maalla oleva rakennus ja laitos.* Vesitaloushankkeen toteuttaminen saattaa eräissä tilanteissa edellyttää käyttöoikeuden perustamista myös rakennukseen tai laitokseen tai viime kädessä rakennuksen tai laitoksen lunastamista. Laitoksella tarkoitetaan tässä erityyppisiä kiinteistön käyttämistä koskevia oikeuksia, jotka ovat siirrettävissä omistajaa kuulematta. Vastaavasti rakennuksen tai laitoksen omistaja saattaa osallistua vesitaloushankkeen toteuttamiseen tai olla siinä hyödynsaajana. Pykälä vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 12 luvun 15 §:ää. Selvyyden vuoksi pykälään kuitenkin lisättäisiin sanat soveltuvien osin, sillä kaikkia kiinteistöä koskevia säännöksiä ei voida soveltaa pykälässä tarkoitettuihin rakennuksiin ja laitoksiin.

11 §. *Tilusjärjestely.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain mukaisen kiinteistötoimituksen vireille saattamisesta. Vastaava säännös on ojituksen osalta 5 luvun 38 §:ssä. Tilusjärjestelytoimituksen vireille saattamisesta säädetään voimassa olevan vesilain 21 luvun 8 a §:ssä. Kuten 5 luvun 38 §:n yhteydessä todetaan, on nykyisten säännösten nojalla voinut käydä niin, että saman hankkeen johdosta on jouduttu pitämään useita tilusjärjestelytoimituksia. Tästä syystä säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tilusjärjestelytoimitus pantaisiin vireille vasta lupaviranomaisen antaman lupapäätöksen saatua lainvoiman.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lupaviranomaisen velvollisuudesta toimittaa maanmittaustoimistolle lainvoiman saanut lupapäätös, jonka seurauksena saattaa syntyä tarve tilusjärjestelylle. Lupapäätös on toimitettava, jos päätöksellä annetaan 6 luvun 6 §:n mukainen käyttöoikeus tai jos päätöksen mukaisen hankkeen toteuttaminen aiheuttaa vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetussa laissa tarkoitettua tilusten pirstoutumista tai supistumista, kulku-yhteyksien katkeamista tai vaikeutumista taikka muuta vastaavanlaista haittaa. Toimitusmääräyksen antamisesta säädettäisiin vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain 4 §:ssä, jonka mukaan maanmittaustoimiston tulisi antaa määräys tilusjärjestelytoimituksen suorittamiseksi lupaviranomaisen päätöksen perusteella.

Jos asiassa olisi kysymys vedenkorkeuden pysyvistä nostosta johtuvasta tilusjärjestelyn tarpeesta, olisi tilusjärjestelytoimitus ehdotettuna pykälän 2 momentin mukaan aina suoritettava. Muussa tilanteessa toimituksen suorittaminen jää vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain 4 §:n 3 momentin nojalla riippumaan siitä, vaatiiko kukaan asianosaisista toimituksen suorittamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siis pakollisesta tilusjärjestelystä tilanteissa, joissa vesialue jää pysyvästi veden alle 6 luvun mukaisen vedennostohankkeen seurauksena. Lähtökohtaisesti nosto ja sitä varten tarvittavassa annettava 6 luvun 6 §:n mukainen käyttöoikeus ei vaikuta kiinteistön omistukseen eikä kiinteistörajoihin. Tämä tarkoittaisi sitä, että vesialueen omistus eriytyisi kaikissa niissä tapauksissa, joissa vesialueen omistaja ei omista kaikkia veden alle jääneitä maa-alueita. Pääsääntöisesti vesialueet ovat vesioikeudellisen kylän muodostaville tiloille kuuluvia yhteisiä vesialueita, kun sen sijaan niihin rajoittuvat ranta-alueet ovat pääsääntöisesti joko kiinteistöjen yksityisiä tiluksia tai yhteisiä vesijättöalueita. Yhteisiä vesialueita on kuitenkin vähäisessä määrin jaettu, jolloin vesialuekin voi olla kiinteistön yksityistä aluetta.

Käytännössä useimmiten osakaskunnan vesialueen ja uuden rantaviivan väliin jäisi kaipa nauhamainen vesialue, joka kuuluisi

muuhun rekisteriyksikköön ja toisen omistukseen kuin muu vesialue ja jonka leveys vaihtelisi eri kohdissa rantaa. Tilanne olisi ongelmallinen kalastusoikeuksien, vesialueen käytön ja hoidon, kiinteistöjaotuksen sekä kiinteistöjärjestelmän selkeyden ja luotettavuuden kannalta. Tästä aiheutuisi epäselvyyksiä myös vesialueelle maksettavien erilaisten korvausten saajatahojen ja vesialueelle perustettavien erilaisten käyttöoikeuksien, kuten venevalkama- ja laiturirasitteiden, kiinteistökohtaisen kohdentumisen suhteen.

Ongelmien ja epäselvyyksien välttämiseksi nostohankkeen seurauksena veden alle jäävä alue tulisi laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä liittää vesialueeseen. Liittämisen edellytyksenä on, että veden alle jäävä alue kuuluu muuhun kiinteistöön kuin yleiseen alueeseen tai muuhun yhteiseen alueeseen kuin yhteismetsään. Lisäksi tämän alueen tulee rajoittua eri rekisteriyksikkönä olevaan yhteiseen vesialueeseen.

Pykälän 3 momentin mukaan yhdistäminen tehtäisiin vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain mukaisessa tilusjärjestelyssä. Toimituksessa noudatettaisiin myös kiinteistönmuodostamislain säännöksiä alueen liittämistä yhteiseen alueeseen tai yhteisten alueiden liittämistä yhteen sen mukaan, onko liitettävä alue kiinteistön yksityistä aluetta vai yhteistä aluetta. Liittäminen perustuisi välittömästi lakiin, eikä se edellyttäisi osakaskunnan tai veden alle jäävän alueen omistajan suostumusta.

Käytännössä ehdotus tarkoittaisi sitä, että veden alle jäävän alueen omistaja joko tulisi uutena osakkaaksi osakaskuntaan tai hänen osuutensa kasvaisi riippuen siitä, onko hänellä jo aiemmin ollut osuutta yhteiseen vesialueeseen. Annettavan osuuden suuruus määritettäisiin sen arvon mukaan, mikä siirrettävällä alueella on vesialueena. Useimmiten veden alle jäävän alueen arvo on vesialueena alempi kuin maa-alueena. Ehdotuksen mukaan hankkeen toteuttaja korvaisi omistajalle tällaisen erotuksen 13 luvun mukaan lupamenettelyn yhteydessä, eikä sitä näin ollen otettaisi huomioon yhdistämisvaiheessa. Toisaalta korvauksia määrättäessä on otettava huomioon, että omistaja tulee tilusjärjestelyn kautta saamaan osuutta muodostuvaan vesi-

alueeseen. Tämä on otettava huomioon 13 luvun 11 §:n 2 momentin nojalla korvausta vähentävänä tekijänä.

Kiinteistönmuodostamislain 150 a §:n mukaan yleisellä alueella ei voi olla osuutta yhteisiin alueisiin eikä erityisiin etuuksiin. Tämän vuoksi veden alle jäävää yleistä aluetta ei voida yhdistää siihen rajoittuvaan vesialueeseen. Tällainen vesialueeksi muuttunut yleisen alueen osa jäisi edelleen osaksi kyseistä yleistä aluetta. Käytännössä tällaiset tilanteet tulisivat kysymykseen hyvin harvoin. Myös niissä harvalukuisissa tapauksissa, joissa veden alle jäävään alueeseen rajoittuva vesialue on kiinteistön yksityistä aluetta, aluetta ei liitettäisi siihen rajoittuvaan vesialueeseen, vaan veden alle jäävä alue jäisi entisen omistajan omistukseen ja osaksi entistä rekisteriyksikköä.

Vastaavasti kuin ojitukseen liittyvän tilusjärjestelyn osalta, myös tässä pykälässä tarkoitettuja tilusjärjestelyjä koskisi edellä mainitun tilusjärjestelyä koskevan lain 19 §:n säännös, jonka mukaan tilusjärjestelytoimitus saadaan lopettaa vasta hankkeen valmistuttua.

Vastuu tilusjärjestelytoimituksesta aiheutuneiden toimituskustannuksista määräytyisi vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain 20 §:n säännösten mukaisesti.

18 luku **Erinäisiä säännöksiä**

1 §. *Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkittävät tiedot.* Tällä hetkellä vesilain mukaisia päätöksiä koskevat tiedot merkitään aluehallintovirastoittain pidettävään vesipäätösrekisteriin, josta säädetään nykyisen vesilain 12 luvun 11 §:ssä sekä vesiasetuksessa. Jatkossa tiedot vesilain mukaisista päätöksistä kirjattaisiin erillisen rekisterin sijasta ympäristönsuojelulain 27 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Käytännössä vesilain mukaiset päätökset muodostaisivat jatkossakin oman kokonaisuutensa ympäristönsuojelun tietojärjestelmässä. Tiedon antamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään sisältyvästä asiakirjasta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä päätöksistä, joita koskevat tiedot on aina merkittävä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Näitä olisivat nykyisen vesipääotusrekisterin tavoin lupaviranomaisen, Vaasan hallinto-oikeuden sekä korkeimman hallinto-oikeuden päätökset. Vesiyhteisörekisteristä ja siihen merkittävistä tiedoista säädetään 12 luvussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä ratkaisuista, joita koskevia tietoja voidaan merkitä tietojärjestelmään. Säännös laajentaisi tietojen merkitsemismahdollisuutta nykyiseen verrattuna. Rekisteriin voitaisiin merkitä tietoja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen antamista päätöksistä, valvontaviranomaiselle tehtävistä ilmoituksista, ojitustoimituksessa tehtävistä päätöksistä ja aiemman lain nojalla tehdyistä ratkaisuista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asianosaisia koskevien tietojen merkitsemisestä tietojärjestelmään. Säännöksen mukaan rekisteriin voitaisiin merkitä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisia asianosaisia tunniste- ja yhteystietoja. Tietojärjestelmään merkittäviin tietoihin ei sisälly arkaluonteisia tietoja. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään sisältyvän henkilötiedon käsittelemiseen ja tiedon luovuttamiseen sovellettaisiin henkilötietolain (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiä. Henkilöllä, jonka tietoja on merkitty ympäristönsuojelun tietojärjestelmään, olisi oikeus tarkastaa nämä tiedot siten kuin henkilötietolaissa säädetään.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuussäännös, jonka nojalla valtioneuvosto voisi antaa tarkempia säännöksiä rekisteriin merkittävistä tiedoista.

2 §. Tietojen merkitseminen. Pykälässä säädettäisiin vesilain mukaisia päätöksiä koskevien tietojen merkitsemisestä vastaavasta viranomaisesta. Merkinnän tekisi 1 momentin mukaan asian ratkaissut viranomainen, joka siis voi olla lupaviranomainen, valtion valvontaviranomainen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Jos asia on ratkaistu ojitustoimituksessa, merkinnän tekisi ojitustoimituksen määräyksen antanut valtion valvontaviranomainen.

Liikennevirasto on 10 luvun 4 §:n 2 momentin nojalla velvollinen ilmoittamaan val-

tion valvontaviranomaiselle julkisen kulkuväylän sijainnissa tai ulottuvuudessa tapahtuneesta muutoksesta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtion valvontaviranomaisen velvollisuudesta tehdä tästä johtuva merkintä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhaun johdosta muuttuneiden tietojen merkitsemisestä. Merkinnän tekemisestä vastaisi se viranomainen, jonka päätökseen muutoksenhaku kohdistuu.

3 §. Viranomaisen oikeus saada tietoja maksutta. Pykälässä säädettäisiin lupaviranomaisen, valtion valvontaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen oikeudesta saada tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä. Näillä viranomaisilla olisi vesilaissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi oikeus saada tietoja maksutta. Oikeuden piiriin kuuluisivat myös sellaiset tiedot, jotka eivät ole julkisia.

4 §. Vaarantorjuntatoimet. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin poikkeuksellisissa olosuhteissa käyttöön otettavista vaarantorjuntatoimista. Ehdotettu säännös vastaisi asiallisesti nykyisen vesilain 12 luvun 19 §:n 1 momenttia. Säännöstä kuitenkin täydennettäisiin niin, että turvallisuudelle aiheutuva vaara lisättäisiin toimenpiteiden käyttöperusteisiin. Säännöstä tarkistettaisiin siten, että lupaviranomaisella ei olisi harkintavaltaa määräysten antamisen suhteen, jos pykälässä säädetty edellytykset täyttyvät. Pykälästä poistettaisiin nykyisessä laissa oleva säännös, jonka mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä maa- ja metsätalousministeriön suostumus hakemuksen tekemiselle. Vaikka suostumusmenettely on käytännössä toiminut joustavasti, eikä se ole viivästyttänyt vaarantorjuntatoimien toteuttamista, ei sen säilyttäminen ole enää tarpeen.

Jos poikkeuksellisista luonnonoloista tai muusta ylivoimaisesta tapahtumasta aiheutuisi tulva tai muu sellainen vesistön tai sen vesiolojen muutos, josta voi aiheutua yleistä vaaraa ihmisen hengelle, turvallisuudelle tai terveydelle taikka suurta vahinkoa yksityiselle tai yleiselle edulle, aluehallintoviraston olisi määrättävä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tai hankkeesta vastaava ryhtymään vaaran poistamiseksi tai vahinkojen vähentämiseksi välttämättömiin väliaikaisiin

toimenpiteisiin. Määräys olisi kohdistettava hankkeesta vastaavaan siltä osin kuin asiassa on kysymys häntä koskevan luvan piiriin kuuluvaksi katsottavasta asiasta. Tällainen määräys voisi olla esimerkiksi säännöstelymääräyksistä poikkeava juoksutus. Siltä osin kuin vahinkojen estäminen edellyttää lupien ulkopuolisia toimia, kuten esimerkiksi suojavallien rakentamista, kuuluisivat nämä velvollisuudet valtion valvontaviranomaiselle. Määräys voitaisiin antaa vesilain säännösten tai sen nojalla annettuihin lupa- tai muihin päätöksiin liitettyjen määräysten estämättä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksellisen syyn aiheuttamien haitallisten seurausten estämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä yksittäisten vesitaloushankkeiden osalta. Jos kuivuus, tulva, sortuma, jään muodostuminen tai muu poikkeuksellinen syy sitä edellyttää, lupaviranomainen voi antaa hankkeesta vastaavalle oikeuden ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin haitallisten seurausten ehkäisemiseksi. Pykälän 2 momentti vastaisi nykyisen vesilain 12 luvun 19 §:n 3 momentissa olevaa säännöstä. Säännöksen soveltamisedellytyksiin myös lisättäisiin kuivuus. Pykälän tarkoittamia tilanteita kiireellisimmässä tapauksissa vastaavanlaisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä pelastuslainsäädännön nojalla.

Pykälän 3 momentin mukaan hakemuksen 1 momentissa tarkoitetun määräyksen antamiseksi voisi tehdä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Sen sijaan 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa asian vireillepano-oikeutta ei olisi rajoitettu. Käytännössä asian panisi todennäköisesti vireille hankkeesta vastaava.

Sekä 1 että 2 momentissa tarkoitetut tilanteet saattavat vaatia kiireellisiä toimenpiteitä haitallisten seurausten ehkäisemiseksi. Sen vuoksi 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettu hakemus voitaisiin asian kiireellisyyden tai muun painavan syyn sitä edellyttäessä käsitellä noudattamatta hakemusasian käsittelyä koskevia 11 luvun säännöksiä. Vastaavasti 1 ja 2 momentissa tarkoitettu päätös voitaisiin panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Asian erityistä käsittelyjärjestystä sekä päätöksen täytäntöönpanokelpoisuutta

koskevat säännökset vastaisivat nykyisen vesilain 12 luvun 19 §:n 4 ja 5 momenttia.

5 §. Jäätä aiheutuvien vahinkojen torjuminen. Pykälä vastaisi nykyisen vesilain 12 luvun 17 §:ää. Pykälän nojalla viranomaisilla sekä hankkeesta vastaavilla olisi oikeus räjäyttää jäätä sekä ryhtyä muihin tilapäisiin toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä jäätymisestä tai jäätä aiheutuvien vahinkojen torjumiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin räjäyttämistyön toteuttamistavasta sekä siitä tehtävistä ilmoituksista. Räjäyttämistyö olisi tehtävä tarpeellista varovaisuutta noudattaen sekä momentissa säädetyt näkökohdat huomioiden ottaen. Räjäytystöissä on lisäksi otettava huomioon, mitä siitä muualla säädetään. Räjäyttämistä olisi ennen siihen ryhtymistä ilmoitettava poliisille ja valtion valvontaviranomaiselle.

6 §. Vaaran ja vahinkojen torjumisesta johtuva edunmenetys. Pykälässä säädettäisiin 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuihin vaaran- ja vahingontorjuntatoimiin liittyvästä korvausvelvollisuudesta.

Pykälän 1 momentti vastaisi nykyisen vesilain 12 luvun 19 §:n 2 momenttia. Säännös koskisi ainoastaan 4 §:n 1 momentin mukaisia vaarantorjuntatoimia.

Pykälän 2 momentissa olisi nykyisen vesilain 12 luvun 19 §:n 3 momentissa oleva korvaussäännös sekä uutena säännöksenä 5 §:ään liittyvä korvausvelvollisuus. Nykyisin tällaista korvausvelvollisuutta ei vesilaisissa ole, mutta edunmenetys saattaa tulla korvatuksi osittain muun lainsäädännön perusteella. Vaarantorjuntatoimenpiteitä koskevan 4 §:n 2 momentin mukaan toimintavelvollisuus kohdistuu hankkeesta vastaavaan. Koska kyse on osin toiminnan harjoittamisesta aiheutuneesta vahingosta, tulee vastuun edunmenetysten korvaamisesta kuulua hankkeesta vastaavalle.

Edellä 5 §:ssä tarkoitetun vaaran aiheutumisesta ei voida 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tavoin kohdentaa tietystä toiminnasta johtuvaksi. Vastaavasti toimintavelvollisuus voi kohdistua useampaan tahoon. Sen vuoksi korvauksen suorittamisesta olisi vastuussa se taho, joka torjuntatoimiin on ryhtynyt.

7 §. Tutkimuslupa. Pykälässä säädettäisiin tutkimusluvasta, jota koskeva säännös on ny-

kyisin vesilain 1 luvun 31 §:ssä. Pykälän tarkoituksena on mahdollistaa vesilain mukaisen hankkeen toteuttamismahdollisuuksien selvittämiseksi tarpeellisten tutkimusten tekeminen toisen alueella silloin, kun tästä ei päästä omistajan kanssa sopimukseen. Asia-ta tulisi edelleen ensisijaisesti pyrkiä sopimaan, vaikka tätä ei pykälässä erikseen mainittaisikaan. Tutkimuslupaa tulisi hakea vasta, jos asiasta ei saada sopimusta aikaan.

Nykyisin tutkimuslupaa haetaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Tätä on kuitenkin pidetty ongelmana erityisesti vedenhankintaan liittyvien tutkimuslupien käsittelyssä. Valtion lupaviranomainen sopisi kuntaa paremmin lupaviranomaiseksi erityisesti silloin, kun kyse on usean kunnan alueelle ulottuvasta toiminnasta. Koska lupaviranomaisten lukumäärä vähenisi, lupakäytäntö todennäköisesti yhtenäistyisi. Pienissä asioissa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi edelleen olla sopiva lupaviranomainen, mutta yhden lupaviranomaisen malli on selkeämpi. Tämän vuoksi pykälässä ehdotetaan, että tutkimuslupa-asiat siirrettäisiin kokonaisuudessaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta valtion lupaviranomaiselle.

Asiallisesti tutkimuslupaa koskevaa sääntelyä ei muilta osin muutettaisi nykyisestä, vaikka pykälän sanontatapaa tarkistettaisiin. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu tutkimustoiminta voisi edelleen olla laajuudeltaan ja luonteeltaan hyvin erilaista. Tutkimuslupa ei poista vesilain 3 luvun mukaisen luvan tarvetta, jos hankkeen vaikutukset luvanvaraisuuden kynnyksen ylittävät. Tällöin myös tutkimustoiminnalle on vesilain 3 luvun mukainen lupa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuussäännös, jonka nojalla valtioneuvosto voisi antaa tarkempia säännöksiä lupahakemuksen sisällöstä ja siihen liitettävistä selvityksistä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi yleisen säännöksen tarpeettoman haitan välttämisestä tutkimustoiminnan yhteydessä. Toisen alueella suoritettavista toimenpiteistä tulisi myös ilmoittaa alueen omistajalle ennen niiden aloittamista. Vain poikkeuksellisissa tapauksissa toimenpiteet voitaisiin aloittaa ilman ennakoilmoitusta. Tutkimusluvan kohteena ole-

van alueen omistajalle tai haltijalle olisi va-rattava tilaisuus lausua käsityksensä tutkimuslupahakemuksen johdosta. Tutkimuslupa olisi annettava määräajaksi ja siihen tulisi liittää tarpeelliset määräykset haittojen välttämisestä.

Tutkimusluvan yhteydessä tulisi korvausasioissa noudatettavan samanaikaisuusperiaatteen mukaisesti määrätä tarpeelliset korvaukset vesilain yleisiä korvaussäännöksiä soveltaen. Myös mahdollisista myöhemmin ilmenevistä edunmenetyksistä olisi mahdollista hakea korvausta tavalliseen tapaan 13 luvun 8 §:n nojalla. Myös korvauksista tulisi kuitenkin ensisijaisesti pyrkiä sopimaan alueen omistajan kanssa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tutkimuslupapäätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta vastaavasti kuin 3 luvun 16 §:ssä valmisteluluvan osalta.

8 §. *Lupaviranomaisessa käsiteltävä erimielisyys.* Lupaviranomaisen ja käräjäoikeuden välistä toimivallan jakoa koskeva pykälä vastaisi nykyisen vesilain 14 luvun 2 §:n 2 momenttia. Saman pykälän 1 momentin säännös korvausten käsittelystä olisi 13 luvun 6 §:ssä. Nykyiseen säännökseen verrattuna pykälän sanontatapaa tarkistettaisiin muun muassa siten, että epäselvänä pidetty riita-asian käsite korvattaisiin erimielisyydellä.

Lupaviranomaisen toimivaltaan kuuluisivat pykälän 1 momentissa yksilöityjen asioiden ratkaiseminen. Nämä asiat ovat luonteeltaan sellaisia, että niihin tyypillisesti liittyy yleisempiä intressejä, kuten esimerkiksi ympäristönsuojelu tai kalatalous. Näiden kysymysten ratkaisemista yleisessä tuomioistuimessa ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, minkä vuoksi tällainen käräjäoikeudessa vireille pantu asia tulisi 2 momentin mukaan siirtää lupaviranomaisessa ratkaistavaksi.

Siltä osin kuin asiaan liittyy siviilioikeudelliseksi riita-asioiksi katsottavia ja siten yleisten tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvia asioita, ratkaistaisiin nämä kysymykset käräjäoikeudessa. Käräjäoikeuden ei kuitenkaan tulisi ratkaista korvauskysymystä, ennen kuin lupaviranomaisen ratkaistavaksi siirretty asia on saanut lainvoiman. Käräjäoikeuden ja lupaviranomaisen toimivallasta korvausasioissa säädetään 13 luvun 6 §:ssä.

9 §. *Käyttö- tai omistusoikeutta koskeva erimielisyys.* Pykälä sisältäisi erityissäännökset niitä tilanteita varten, joissa käyttö- tai omistusoikeudesta syntynyttä erimielisyyttä ei voida ratkaista lupa-asian käsittelyn yhteydessä esikysymyksenä. Nykyisessä vesilaissa vastaava säännös koskee ainoastaan vesivoimaoikeudesta syntyvää erimielisyyttä.

Käyttö- tai omistusoikeutta koskeva epäselvyys voi kuitenkin nousta esiin muissakin vesitaloushankkeissa käyttöoikeuskysymysten osalta, minkä vuoksi säännöksen soveltamisalaa laajennettaisiin kaikkiin käyttö- ja omistusoikeutta koskeviin erimielisyyksiin. Käytännössä säännöksen soveltamisala jäisi varsin suppeaksi.

Lupaviranomaisen tulisi päätöksellään osoittaa asianomainen taho määrääjassa panemaan käräjäoikeudessa vireille asiaa koskeva kanne tai hakemaan kiinteistötoimitusta, jos asia kiinteistönmuodostamislain 281 §:n mukaan olisi siellä ratkaistava.

Erimielisyyden merkitys vesitaloushankkeen ratkaisemisen kannalta saattaa vaihdella suuresti. Lupaviranomaisen harkittavaksi jäisi, voidaanko asian käsittelyä jatkaa vai tulisiko asian käsittelyä lykätä kunnes erimielisyys asiassa on ratkaistu.

10 §. *Lupaviranomaisen lausunto.* Pykälä vastaisi nykyisen vesilain 14 luvun 4 §:ää. Käytännössä säännöksen soveltamistilanteet ovat olleet harvinaisia. Säännös on kuitenkin edelleen tarpeen, minkä vuoksi se ehdotetaan säilytettäväksi laissa.

11 §. *Päätöksen täytäntöönpano eräissä tapauksissa.* Pykälä vastaisi nykyisen vesilain 21 luvun 6 §:ää. Säännöksen mukaan vesitalousasiassa annettu ja lainvoiman saanut päätös on pantavissa täytäntöön lainvoimaisen tuomion tavoin yksityisoikeudellisia oikeussuhteita järjestävien ratkaisujen osalta.

12 §. *Asian käsittelystä perittävät maksut.* Pykälä perustuisi nykyisen vesilain 21 luvun 9 ja 12 §:ään. Päätöksestä perittävää maksua koskeva pykälän 1 momentti vastaisi nykyisen vesilain 12 luvun 9 §:n 1 momenttia. Saman pykälän 2 momentissa oleva viittaus säännös tuomioistuimissa perittäviin maksuihin on tarpeeton, minkä vuoksi sitä ei sisällytetä ehdotettuun pykälään. Ojitusoimituksen suorittamisesta perittävistä kustannuksista säädetään 5 luvun 39 §:ssä.

Pykälän 1 momentti sisältäisi maksun perimistä koskevat säännökset. Maksu määrätäisiin 2 momentin mukaan valtion maksuprustelain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen ja ympäristöministeriön asetuksen säännösten mukaisesti.

Ennakkomaksua koskeva pykälän 3 momentti vastaisi nykyisen vesilain 21 luvun 12 §:n 1 ja 2 momenttia. Ennakkomaksu voitaisiin määrätä 1 momentin mukaisen maksun suorittamisen varmistamiseksi. Momentissa ei säädettäisi tarkemmin ennakkomaksun määräämisen edellytyksistä. Lähtökohteisesti asiassa tulisi menetellä siten, että asian käsittelyä ei tulisi jatkaa ennen ennakkomaksun suorittamista. Jos maksua ei kuitenkaan suoriteta, voitaisiin se periä siten kuin 13 §:ssä säädetään. Vastaavasti ojitusoimituksen kustannuksista voitaisiin määrätä suoritettavaksi 5 luvun 39 §:n 3 momentin nojalla ennakkomaksu noudattaen, mitä tässä momentissa säädetään.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin lupaviranomaisen määräämän viranomaisen mahdollisuudesta määrätä maksu erillisenä asiana ratkaistusta 3 luvun 11 §:n tarkkailuohjelman tai 15 §:n kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman tai kalatalousmaksun käyttösuunnitelman hyväksymisestä. Maksut määrätäisiin 1 momentin mukaisia perusteita noudattaen.

13 §. *Eräiden maksujen periminen.* Nykyisen vesilain 21 luvun 7 §:n tarkoittamat kustannukset ovat jakoluettelon tai muun laskelman perusteella välittömästi perintäkelpoisia. Näiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Sääntelyssä ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia, että välittömästi perintäkelpoisten ratkaisujen piiriä olisi tarkoituksenmukaista supistaa. Kalatalousmaksun ja ennakkomaksun peruste on selkeästi julkisoikeudellinen. Ojituksen ja keskivedenkorkeuden pysyvään muuttamiseen liittyy usein, varsinkin laajemmissa hankkeissa, selkeitä yleisiä intressejä, jotka koskevat hankkeen toteuttamista-paa ja sen hankkeesta huolehtimista. Näiden turvaamiseksi on tarpeellista, että tarpeelliset varat voidaan periä osallistumisvelvollisilta joutuisasti.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan sen vuoksi säädettäväksi, että suoraan ulosotto-kelpoisia olisivat 3 luvun 14 §:n 1 momentin mukainen kalatalousmaksu, 5 luvun 27 §:n nojalla ojitusyhteisön jäseniltä perittävät maksut, 6 luvun 12 §:n nojalla keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamisesta varten perustetun yhteisön jäseniltä perittävät maksut ja 5 luvun 39 §:n 3 momentissa ja tämän luvun 12 §:n 3 momentissa tarkoitetut ennakkomaksut. Välittömästi perintäkelpoisia eivät sen sijaan olisi ojitusyhteisön ulkopuolisiin hyödynsajiin kohdistuvat maksut.

Maksujen perinnässä noudatettaisiin 2 momentin mukaan verojen ja maksujen täytäntöönpanoa koskevaa lakia. Maksuunpanosta voisi kuitenkin tehdä perustevalituksen. Koska valituksen tutkiminen saattaa edellyttää vesilainsäädännön tuntemusta, tulisi valitukset ohjata Vaasan hallinto-oikeuden ratkaistaviksi.

14 §. *Merensuojeluun liittyvien tietojen antaminen.* Pykälä vastaisi nykyisen vesilain 21 luvun 15 §:n 1 ja 2 momenttia. Pykälän 1 momentti muutettaisiin kuitenkin viittaus-säännökseksi merensuojelulain 13 §:n 1 momenttiin. Pykälän 2 momentin soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että siihen sisältyisi aluevesien lisäksi Suomen talousvyöhyke.

15 §. *Kalavesidirektiivin mukaiset toimet.* Suojelua ja paranemista edellyttävien makeiden vesien laadusta kalojen elämän turvaamiseksi annetun neuvoston direktiivin 78/659/ETY toimeenpanosta säädetään nykyisen vesilain 1 luvun 21 b §:ssä. Säännöksen nojalla on annettu valtioneuvoston päätös suojelun parantamista edellyttävien sisävesien laadusta kalojen elinolojen turvaamiseksi (1172/1999) sekä ympäristöministeriön päätös sisävesien kalavesien nimeämisestä ja näiden vesien tutkimisesta (117/2000).

Pykälän 1 momentti sisältäisi valtuuden säätää valtioneuvoston asetuksella mainitun direktiivin täytäntöönpanon edellyttämistä seikoista. Asetuksella voitaisiin säätää kalavesiksi nimeämisen perusteista, kalavesien veden laadun vaatimuksista ja sen seurannasta sekä veden tilan parantamiseksi laadittavista toimenpideohjelmista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin viranomaisen täytäntöönpanoa koskevista tehtävistä. Ehdotuksen mukaan ympäristöministe-

riö nimeäisi kalavesiksi katsottavat alueet, vahvistaisi seurannassa käytettävät analyysimenetelmät ja päättäisi seurannan lopettamisesta. Seurannan järjestämisestä ja toimenpideohjelmien laatimisesta vastaisi ympäristöhallinto. Ehdotetut säännökset ovat yhdenmukaiset valtioneuvoston päätöksen (1172/1999) ja ympäristöministeriön päätöksen (117/2000) säännösten kanssa.

Uuteen vesilakiin ei sisällytettäisi nykyisen vesilain 12 luvun 20 §:n mukaista säännöstä vedenhankintaa koskevien suunnitelmien ja ohjelmien hyväksymisestä, koska vesienhoidon järjestämisestä annettu laki (1299/2004) sisältää säännökset erilaisten suunnitelma-asiakirjojen laadinnasta. Valtioneuvoston päätös juomaveden valmistamiseen tarkoitettua pintaveden laatuvaatimuksista ja tarkkailusta (366/1994) jäisi edelleen voimaan.

16 §. *Rajavesistöt.* Pykälässä säädettäisiin vesilain soveltamisesta valtakunnan rajalla oleviin vesistöihin ja vesiin vastaavasti kuin nykyisen vesilain 21 luvun 13 §:ssä. Lakia sovellettaisiin 1 momentin mukaan myös rajavesistöissä, ellei Suomea sitovista rajavesistösojimuksista muuta johtuisi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hankkeen vaikutusten yhtäläisestä huomioon ottamisesta siitä riippumatta ilmenisivätkö ne Suomessa vai toisessa valtiossa. Velvollisuus vaikutusten yhtäläiseen huomioon ottamiseen perustuu kansainvälisen vesioikeuden säännöksiin ja erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission UNECE:n rajavesistösojimukseseen. Vastaava säännös on myös ympäristönsuojelulain 110 §:ssä.

17 §. *Viranomaisten tiedonvaihto.* Pykälän mukaan valtion valvontaviranomaisen tulee antaa sille toimitetusta 2 luvun 15 §:ssä tarkoitettua ilmoituksesta tieto kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jonka alueella toteutettavasta toimenpiteestä on kysymys tai jonka alueelle toimenpiteen vaikutukset kohdistuvat.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on pääsääntöisesti valtion valvontaviranomaisesta parempi paikallistuntemus alueellisista olosuhteista sekä parempi mahdollisuus puuttua erityisesti pienten hankkeiden aiheuttamiin haitallisiin ympäristövaikutuksiin. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatehtävän hoitamisen kannalta on tärke-

ää, että mainittu viranomaislainen saa tiedon selaisista vesitaloushankkeista, jotka toteutetaan heidän toimialueellaan tai joiden vaikutukset ulottuvat heidän toimialueelleen.

Säännöksellä ei ratkaistaisi sitä, missä muodossa tai missä vaiheessa tieto kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tulisi antaa. Tieto voitaisiin toimittaa esimerkiksi kirjallisessa tai sähköisessä muodossa. Hyvän hallinnon periaatteiden mukaista olisi, että tieto toimitettaisiin kunnalle niin varhain, että kunnalle jäisi tarvittaessa tosiasiallinen mahdollisuus reagoida toimenpiteen toteuttamiseen.

18 §. Vesialueen rajan määrittäminen. Pykälässä säädettäisiin lupaviranomaisen toimivallasta määrätä vesialueen raja maata vastaan. Jos 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua vesialueen rajaa maata vasten on vesistön säännöstelyn aiheuttaman vedenkorkeuksien vaihtelun vuoksi vaikea määrätä, lupaviranomaisen voisi 1 momentin nojalla tarvittaessa lupapäätöksessä tai erikseen tehdystä hakemuksesta määrätä rajan kulun. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajan määrittämisessä huomioon otettavista seikoista.

19 luku Voimaantulo

1 §. Voimaantulo. Uudistus edellyttää useiden lakia alemmanasteisten säädösten tarkistamista. Tietojärjestelmiin on tehtävä uudesta lainsäädännöstä johtuvat tarkistukset. Vesilakia koskevat ohjeet ja lomakkeet tulee tarkistaa uuden vesilain mukaisiksi. Viranomaisille tulee järjestää uutta lainsäädäntöä koskevaa koulutusta. Tämän vuoksi lain vahvistamisen ja voimaantulon välinen aika on määrättävä riittävän pitkäksi, että mainitut toimet ehdittäin toteuttaa.

Pykälän 2 momentti sisältäisi valtuuden ryhtyä ennen lain voimaantuloa sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2 §. Aiemmin annetut säädökset. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan kumottavaksi nykyinen vesilaki (264/1961). Kumottavan vesilain nojalla annetut asetukset sekä valtioneuvoston ja ympäristöministeriön päätökset jäisivät 2 momentin nojalla voimaan kunnes ne erikseen kumottaisiin tai korvattaisiin uusilla säännöksillä. Sellaiset vesiasetukseen (282/1962) sisältyvät säännökset, joista pe-

rustuslain mukaan on säädettävä lailla, on sisällytetty ehdotettuun uuteen vesilakiin. Valtuussäännökset uusien asetusten antamiseen sisältyvät osin uuteen vesilakiin ja osin muuhun lainsäädäntöön, kuten ympäristönsuojelulakiin tai vesiliikennelakiin (463/1996).

Pykälän 3 momentti sisältäisi viittaussäännöksen, jonka mukaan muuhun lainsäädäntöön sisältyvä yleisviittaus kumottavaan vesilakiin (264/1961) tarkoittaisi tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta uuteen vesilakiin.

3 §. Vireillä olevat asiat. Pykälän 1 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa noudatettaisiin tuolloin voimassa olevia säännöksiä siltä osin kuin tässä luvussa ei toisin säädetä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin laista, jota sovellettaisiin lupaviranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi palautettuun asiaan. Jos muutoksenhakutuomioistuimella päätöksen, johon tulisi soveltaa voimassaolevan vesilain säännöksiä, ja palauttaisi asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin uuden vesilain säännösten mukaisesti. Jos päätös kumottaisiin ainoastaan vähäiseltä osin ja palautettaisiin viranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi, sovellettaisiin 1 §:ssä tarkoitettua lain voimaan tullessa voimassaolleita säännöksiä.

4 §. Aikaisemmin voimassa olleiden säännösten soveltaminen. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin ennen lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten soveltamisesta jo toteutettuihin hankkeisiin sekä toteutettavaan oleviin hankkeisiin, joille on myönnetty lupa. Säännökset vastaisivat asiallisesti nykyisen vesilain 22 luvun 2 §:n 1 momenttia.

Pääsääntönä olisi, että ennen lain voimaantuloa aloitettuihin hankkeisiin samoin kuin ennen lain voimaantuloa annettuun lupaan perustuvaan hankkeeseen sovellettaisiin aikaisempia säännöksiä ja määräyksiä. Aikaisemmilla säännöksillä ja määräyksillä tarkoitettaisiin paitsi vuoden 1961 vesilakia, myös kaikkia sitä edeltäneitä säännöksiä sekä näiden nojalla annettuja päätöksiä ja niihin sisältyviä määräyksiä. Sovellettavaksi tulisivat siten hankkeen tai toimenpiteen toteuttamisajankohdan lainsäädäntö sekä mahdollisesti myöhemmät säännökset siltä osin kuin niillä poikkeuksellisesti saattaisi olla taan-

nehtivaa vaikutusta. Myös aikaisempiin lakeihin sisältyvät voimaantulosäännökset tulisivat vastaavalla tavalla sovellettaviksi.

Edellä sanottu koskisi myös aikaisemman lain siirtymäsäännöksiä. Selkeyden vuoksi nykyisen vesilain siirtymäsäännöksiä vastaavat säännökset sisällytettäisiin 19 lukuun. Näin ollen kaikki tarvittavat säännökset eri aikoina voimassa olleen lainsäädännön perusteella myönnettyjen lupien tarkistamiseksi sisältyisivät 19 lukuun.

Pykälän 1 momentti koskisi hankkeita ja toimenpiteitä, joiden täytäntöönpano on laillisesti aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa. Pykälän 1 momentin mukaan aikaisempia säännöksiä sovellettaisiin, jollei 19 luvun säännöksistä muuta johtuisi. Tällainen säännös olisi esimerkiksi 5 §, jonka mukaan uuden lain säännöksiä sovellettaisiin aiemman lain mukaisessa luvassa määrättyyn lupamääräysten tarkistamiseen.

Pykälän 2 momentti taas koskisi hankkeita ja toimenpiteitä, joille on annettu lupa ennen lain voimaantuloa. Uuden lain voimaantulolla ei olisi vaikutusta luvan tai oikeuden voimassaoloon. Aikaisemmin annettuun lupaan perustuvaan toimenpiteeseen sovellettaisiin annettua lupaa sekä toissijaisesti aiemmin voimassa olleita säännöksiä vastaavasti kuin 1 momentin mukaisissa toimenpiteissä.

Pykälän 3 momentti rinnastaisi myös muuntotyypiset aikaisemmin annetut viranomaisen päätökset 2 momentissa tarkoitettuihin tilanteisiin.

5 §. Päätökseen sisältyvien määräysten tarkistaminen. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin lupamääräysten tarkistamisesta tilanteessa, jossa toteutetun vesitaloushankkeen lupa tulee tarkistettavaksi lupaan sisältyvän tarkistamisveloitteen perusteella. Lupamääräysten tarkistamisen edellytyksiä arvioitaisiin 3 luvun 21 §:n 1 momentin säännösten valossa. Lupamääräysten tarkistamisessa tulisi ottaa huomioon yleiset vesitaloushankkeen toteuttamista koskevat säännökset ja kyseessä olevaa hanketyyppeä koskevat erityiset säännökset siltä osin kuin ne ovat tarpeelliset lupamääräysten tarkistamisen kannalta. Tarkoituksena ei ole, että lupamääräysten tarkistamisen yhteydessä ryhdyttäisiin arvioimaan uudelleen luvan myöntämisedellytyksiä. Määräysten tarkistamiseen sovellet-

taisiin lisäksi kyseistä hanketyyppeä koskevia 19 luvun säännöksiä. Huomioon tulisi lisäksi ottaa tarkistettavaan lupapäätökseen sisältyvät määräykset.

Lupamääräysten tarkistaminen sisältäisi myös mahdollisuuden uusien lupamääräysten asettamiseen. Tässä ja 2 momentissa tarkoitettua asian käsittelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin 11 luvun hakemusmenettelyä koskevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentin perusteella voitaisiin tarkistaa sellaisen vesitaloushankkeen lupamääräyksiä, jolle on myönnetty lupa ennen uuden vesilain voimaantuloa. Menettelyn piiriin kuuluisivat myös muut aiemman lainsäädännön aikana toteutetut hankkeet, jotka ovat edellyttäneet lupaan rinnastuvaa viranomaisen antamaa päätöstä. Lupamääräysten tarkistamiseen sovellettaisiin tällöinkin 3 luvun 21 §:n säännöksiä. Hakemuksen lupamääräyksen tarkastamiseksi voisivat tehdä 3 luvun 21 §:n 4 momentissa säädetyt tahot.

Tarkistamisen perusteena olisivat 3 luvun 21 §:n mukaisesti hankkeesta aiheutuvat ennakoimattomat vahingot, olosuhteiden muuttuminen sekä turvallisuussyyt. Ennakoimattomiin vahinkoihin perustuva tarkistamishakemus olisi kuitenkin mainitun säännöksen mukaan tehtävä kymmenen vuoden kuluessa hanketta koskevan valmistusilmoituksen tekemisestä. Toisin kuin nykyisen vesilain 2 luvun 28 §:ssä, säännöksessä ei tehtäisi eroa nykyisen vesilain ja sitä edeltäneen lainsäädännön nojalla myönnettyjen lupien välillä. Säännös merkitsisi uutta tarkistamismahdollisuutta nykyisen vesilain 2 luvun 29 §:n lisäksi niiden hankkeiden osalta, jotka perustuvat nykyistä vesilakia aikaisempaan lainsäädäntöön. Nykyisen vesilain 2 luvun 29 §:ää vastaava säännös sisältyisi ehdotuksen 19 luvun 12 §:ään.

Hankkeesta vastaavalla olisi 3 momentin nojalla oikeus korvaukseen, jos määräysten tarkistaminen tai uusien määräysten antaminen vähentäisi hankkeesta saatavaa hyötyä eikä hanketta voitaisi toteuttaa tarkoitustaan vastaavalla muulla tavalla. Hankkeen toteuttaminen tarkoitustaan vastaavalla muulla tavalla ei merkitse hankkeesta vastaavan velvollisuutta ryhtyä toteuttamaan hanketta kokonaisuudessaan aiemmasta poikkeavalla tavalla. Hankkeesta vastaavalla ei kuitenkaan

olisi oikeutta korvaukseen tilanteessa, jossa hankkeen hyödyt voitaisiin saavuttaa toteuttamalla hanke vähäisin muutoksin. Mikäli tämä ei ole mahdollista, oli hankkeesta vastaavalla oikeus saada korvaus vähäistä suuremmasta menetyksestä. Vaihtoehtoisesti hankkeesta vastaavalla olisi oikeus vaatia vesitaloushankkeen lunastamista.

Korvausvelvollinen olisi lupamääräysten tarkistamista hakenut taho. Jos hankkeen muuttamisen hyödylliset vaikutukset kohdistuvat yksinomaan yksityisiin intresseihin, tulisi hankkeesta hyötyvien vastata luvan saajalle aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta. Jos taas kyse on ennen muuta yleisempiin intresseihin kohdistuvien haitallisten vaikutusten vähentämisestä, tulisi valtion valvontaviranomaisen hakea lupamääräysten tarkistamista ja vastata luvan saajalle aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta.

6 §. Valvonta ja hallintopakko. Uuden vesilain 14 luvun valvontaa ja hallintopakkoa koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa luvan tai oikeuden saaneisiin tai aloitettuihin hankkeisiin tai toimenpiteisiin, vaikka näihin muutoin sovellettaisiinkin aiemmin voimassa ollutta lain-säädäntöä.

7 §. Säännöstely. Pykälässä säädettäisiin ennen lain voimaantuloa annetun säännöstelylupaehdojen tarkistamisesta ja uusien määräysten antamisesta vastaavasti kuin voimassa olevan vesilain 8 luvun 10 b §:ssä. Mahdollisuuksia puuttua lainvoimaiseen säännöstelylupaan laajennettiin vuoden 1994 vesilain muutoksella (553/1994) 8 luvun 10 b §:ään sisältyvän erityisen selvitysmenettelyn kautta.

Käytännössä säännökseen perustuvia säännöstelyn kehittämishankkeita on jo toteutettu tai vireillä kaikissa merkittävimmissä säännöstelyissä vesistöissä eikä tarvetta kehittämishankkeille enää tulevaisuudessa samassa laajuudessa ole. Säännöksellä mahdollistettaisiin kuitenkin edelleen vanhojen säännöstelyhankkeiden kehittäminen samoilla edellytyksillä kuin nykyisen lain 8 luvun 10 b §:ssä on säädetty.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtion valvontaviranomaisen velvollisuudesta ryhtyä tarvittaessa pykälässä tarkoitettuun selvitysmenettelyyn yhteistyössä muiden tahojen

kanssa. Nykyisen vesilain 8 luvun 10 b § koskee ainoastaan päätöksiä, joihin ei sovelleta lain 8 luvun 10 a §:ää. Vastaava rajausta tehtäisiin 1 momentissa rajaamalla säännöksen soveltamisala koskemaan ennen vesilain voimaantuloa annettuja päätöksiä sekä nykyisen vesilain mukaisia päätöksiä siltä osin kuin ne on annettu ennen 8 luvun 10 a §:n voimaantuloa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lupaviranomaiselle selvityksen perusteella tehtävästä hakemuksesta säännöstelyä koskevien lupaehdojen tarkistamiseksi tai uusien määräysten antamiseksi. Hakemuksen voisi tehdä ainoastaan valtion valvontaviranomainen, kalatalousviranomainen tai kunta. Hakemus voitaisiin jättää lupaviranomaiselle 1 momentissa tarkoitetun selvityksen valmistumisen jälkeen. Määräysten tarkistamismahdollisuus avautuisi siten vasta sen jälkeen, kun selvityksessä on kartoitettu haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuudet ja todettu että muilla keinoilla ei haitallisia vaikutuksia voida riittävästi vähentää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin säännöstelylupaehdojen tarkistamisen edellytyksistä ja lupaviranomaisen oikeudesta määrätä lupahaltija toimittamaan sille tarvittavia lisäselvityksiä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tarkistamisesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta. Vähäisinä pidettävistä edunmenetyksistä ei tulisi suorittaa korvausta. Korvausvelvollinen olisi ensisijaisesti tarkistamista hakenut taho. Jos tarkistamisella olisi yleistä merkitystä, tulisi korvaukset määrätä maksettavaksi valtion varoista.

8 §. Vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun vaikuttavat lupamääräykset. Pykälässä säädettäisiin 7 §:n mukaista luvan tarkistamista ja selvitysmenettelyä koskevien säännösten soveltamisesta muihinkin kuin säännöstelylupiin sisältyviin vedenkorkeutta ja vedenjuoksua koskeviin lupamääräyksiin. Säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevan vesilain 2 luvun 14 §:n 3 momenttia.

9 §. Tarkkailuvelvoite. Pykälässä säädettäisiin tarkkailuvelvoitetta koskevan 3 luvun 11 §:n soveltamisesta myös ennen tämän lain voimaantuloa annettuun lupaan perustuvaan hankkeeseen. Tarve asettaa uuden lain mukaisia tarkkailuvelvoitteita vanhoille hank-

keille tulisi ensisijaisesti kyseeseen vesipoliitiikan puitedirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Vesienhoidon järjestämisestä annettu laki velvoittaa laatimaan seurantaohjelmat vesienhoitoalueille. Seurantaohjelmien toimeenpano voi edellyttää uusien tarkoituksenmukaisempien tarkkailuvelvoitteiden asettamista aikaisempaan lainsäädäntöön perustuvien lupien mukaisesti toteutetuille hankkeille. Uusien tarkkailuvelvoitteiden asettamista koskevan asian voisi panna lupaviranomaisessa vireille valtion valvontaviranomainen.

10 §. Kalatalousvelvoite ja kalatalousmaksu. Pykälässä säädettäisiin kalatalousvelvoitteen ja -maksun muuttamista koskevan 3 luvun 22 §:n soveltamisesta myös ennen tämän lain voimaantuloa annettuihin lupamääräyksiin. Pykälä vastaisi voimassaolevan vesilain 2 luvun 22 c §:ää. Pykälän 1 momentin viittaus 3 luvun 22 §:ään merkitsisi sitä, että kalatalousvelvoitetta tai -maksua koskevan aikaisemmin annetun lupapäätöksen tarkistamisesta päättäisi lupaviranomainen. Kalatalousviranomainen voisi myöhemmin muuttaa aluehallintoviraston päätökseen perustuvaa kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmaa ja kalatalousmaksun käyttösunnitelmaa 3 luvun 15 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkistamisen edellytyksistä vastaavasti kuin nykyisen vesilain 2 luvun 22 c §:ssä.

11 §. Kulkuväylät. Pykälän 1 momentti sisältäisi vesilain nykyistä 4 luvun 3 a §:ää vastaavan siirtymäsäännöksen, jonka mukaan yleistä kulkuväylää koskevan päätöksen muuttamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin soveltuvien osin myös ennen lain voimaantuloa annettuihin kulkuväylää koskeviin päätöksiin.

Pykälän 2 momentti sisältäisi vesilain muuttamisesta annetun lain 646/1992 siirtymäsäännöksen 3 momenttia vastaavan säännöksen. Säännöksellä pysytetään voimassa Merenkulkuhallituksen ennen mainitun lain voimaantuloa antamat päätökset, joilla on vahvistettu julkisia kulkuväyliä.

12 §. Aikaisemmin tehdyt rakennelmat. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta vaatia muutoksia ennen vuoden 1961 vesilain voimaantuloa myönnetyn luvan perusteella ve-

sistöön tehtyihin rakenteisiin vastaavasti kuin voimassaolevan vesilain 2 luvun 29 §:ssä.

13 §. Vesioikeudelliset yhteisöt. Pykälässä säädettäisiin 12 luvun yleisten vesioikeudellisia yhteisöjä koskevien säännösten sekä hankelukujen erityissäännösten soveltamisesta ennen lain voimaantuloa perustettuihin yhteisöihin. Tällaisia vanhoja yhteisöjä olisivat muun muassa kaikki uittoyhdistykset, ojitusyhtiöt, järjestely-yhtiöt ja säännöstely-yhtiöt.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vanhojen vesioikeudellisten yhteisöjen sääntöjen ja ehdotetun lain säännösten välisestä suhteesta. Jos sääntöihin sisältyisi uuden lain vastaisia määräyksiä, tulisi niiden sijasta soveltaa uuden lain säännöksiä.

Lainvastaiset määräykset tulisi muuttaa uutta lainsäädäntöä vastaaviksi ja muutokselle hakea lupaviranomaisen vahvistus 12 luvun 5 §:n mukaisesti samassa yhteydessä, kun sääntöjä muutenkin olisi tarpeen muuttaa. Lainvastaisten sääntöjen muuttamiselle ei asetettaisi määräaika. Lain voimaantulo ei näin ollen edellyttäisi mitään toimenpiteitä vanhoilta vesioikeudellisilta yhteisöiltä.

Ehdotuksessa esitetyt vesioikeudellisia yhteisöjä koskevan sääntelyn aineelliset muutokset ovat siinä määrin vähäisiä, että tarvetta sääntöjen muutokselle ennakolta arvioiden on vain harvoissa tapauksissa. Tästä syystä kaikkien vanhojen vesioikeudellisten yhteisöjen sääntöjen uusimista kokonaisuudessaan tietyn ajan kuluessa ei voida pitää välttämättömänä. Aikaisemman lainsäädännön aikana perustettuja vesioikeudellisia yhteisöjä tulisi merkitä 12 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun vesiyhteisörekisteriin samassa yhteydessä kuin niiden sääntöjen muutoksille haetaan lupaviranomaisen vahvistus.

14 §. Jäteveden johtaminen. Pykälässä säädettäisiin ennen uuden vesilain voimaantuloa käyttöön otettuja jäteveden johtamista palveluihin rakennelmiin ja uomiin sovellettavasta lainsäädännöstä. Tällaisiin uomiin sovellettaisiin, mitä ympäristönsuojelulain 103 c §:ssä säädetään.

15 §. Uuden luvan hakeminen. Pykälän 1 momentin mukaan aikaisemman lainsäädännön nojalla myönnetyn luvan haltija voisi hakea luvan muuttamista uuden lain mukaiseksi. Säännöksen tarkoituksena olisi osaltaan kannustaa vapaaehtoisia siirtymistä uu-

den lain mukaisiin lupiin. Tämä vähentäisi eri aikoina voimassa olleiden säädösten perusteella myönnettyihin lupiin tai muutoin laillisesti toteutettuihin hankkeisiin liittyviä epäselvyyksiä. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 22 luvun 2 §:n 2 momenttia.

Uuden lain mukainen lupa voitaisiin hakea myös aikaisemman lainsäädännön mukaan laillisesti ilman lupaa toteutetulle hankkeelle. Uuden lain mukaisen luvan hakeminen omaloitteisesti saattaa eräissä tilanteissa olla hakijalle edullista, sillä 2 momentti rajaisi tällöin sovellettavaksi tulevan uuden lain säännöksiä. Ehdotetun säännöksen mukaan uuden luvan määräykset eivät saisi sanottavasti vähentää hankkeesta saatavaa hyötyä eivätkä aiheuttaa hankkeen tuottamaan hyötyyn nähden kohtuuttomia kustannuksia. Rajaus olisi yhdenmukainen 16 §:ssä säännellyn selvittävien määräysten antamista koskevaan säännökseen sisältyvän rajoituksen kanssa.

16 §. *Aikaisemmin annetun päätöksen selventäminen.* Pykälässä säädettäisiin ennen lain voimaantuloa annetun, jossain suhteessa epäselvän päätöksen selventämisestä uuden lain mukaisella päätöksellä. Säännös vastaisi nykyisen vesilain 2 luvun 30 §:n 2 momentissa säädettyä mahdollisuutta selvittävien määräysten antamiseen. Pykälän 1 momentin nojalla vanhan päätöksen selventämiseksi voitaisiin antaa uudella päätöksellä määräyksiä tai korvata se kokonaan. Menettelyn soveltamisen edellytyksenä on, että päätökseen perustuvan luvan tai oikeuden haltijasta tai sisällöstä olisi epäselvyyttä. Käytännössä varsinkin ennen nykyistä vesilakia annettuihin päätöksiin liittyy usein epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta, sillä päätökset eivät ole aikaisemmin olleet niin yksityiskohtaisia ja täsmällisiä kuin oikeusturvan katsotaan nykyisin edellyttävän.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentin nojalla annettavan uuden päätöksen sisällöstä. Vesitaloushankkeelle myönnetty lupa kuuluu perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan piiriin, mikä rajoittaa mahdollisuutta puuttua vanhan päätöksen ydinsisältöön. Uudella päätöksellä pysytettäisiin aikaisemmin annettuun päätökseen perustuva lupa tai muu oikeus. Uuden lain mukaisessa päätöksessä tulisi antaa yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi tarpeelliset

määräykset haittojen välttämiseksi siten kuin lupamääräyksiä koskevassa 3 luvun 10—14 §:ssä säädettäisiin. Nämä määräykset voisivat perustua suoraan aikaisemmin annettuun päätökseen tai olla joltain osin sitä tarkentavia. Tällaiset tarkentavat määräykset voisivat merkitä myös vähäisiä teknisluonteisia muutoksia olosuhteiden muutoksen vuoksi epätarkoituksenmukaisiksi käyneisiin määräyksiin. Määräykset eivät saisi kuitenkaan sanottavasti vähentää oikeuden käytöstä saatavaa hyötyä tai aiheuttaa hankkeen tuottamaan hyötyyn nähden kohtuuttomia kustannuksia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin pykälässä tarkoitetun menettelyn vireillepanoon oikeutetuista tahoista. Hakemuksen lupaviranomaiselle voisi tehdä edellä tarkoitetun oikeuden haltija, hankkeen välittömänä kohteena olevan alueen omistaja tai siihen kohdistuvan muun oikeuden haltija yksityisinä intressitahoina. Epäselvyys aikaisemmin annetun päätöksen sisällöstä voi olla vesilain valvonnan kannalta keskeinen kysymys, minkä vuoksi myös valvontaviranomaisella tulisi olla mahdollisuus asian vireillepanoon. Näin on esimerkiksi silloin, kun vesistöissä olevan rakenteen kunnossapidon laiminlyönnistä aiheutuu yleistä vaaraa tai haittaa, mutta on epäselvää, kenellä rakenteiden kunnossapitovelvollisuus on. Lupaviranomainen voisi myös omasta aloitteestaan ottaa 1 momentissa tarkoitetun asian käsiteltäväkseen, jos vanhaan päätökseen liittyvän epäselvyyden poistaminen muun vireillä olevan asian ratkaisemiseksi olisi välttämätöntä.

Pykälän 4 momentti laajentaisi säännöksen soveltamisalaa sellaisiin hankkeisiin, jotka aiemman lainsäädännön mukaan on voitu laillisesti toteuttaa ilman lupaa. Myös tällaisten hankkeiden oikeustila saattaa olla epäselvä, minkä vuoksi niiden tulisi kuulua säännöksen soveltamisalan piiriin.

17 §. *Aikaisemmin annetun luvan tai oikeuden määrääminen raukeamaan.* Säännöksen mukaan aikaisemman lainsäädännön nojalla myönnetty lupa tai oikeus voitaisiin määrätä 3 luvun 24 ja 25 §:n mukaisesti raukeamaan samoin perustein kuin uuden lain mukainen lupa. Säännös koskisi kaikenlaisia lupia ja oikeuksia perustavia ratkaisuja, kuten esimerkiksi uittosääntöjä.

18 §. Käyttöoikeus vesivoimaan. Säännös vastaisi pääosin nykyisen vesilain 3 luvun 15 §:ää kielellisesti tarkistettuna. Toisin kuin 3 luvun 15 §, säännös koskisi myös nykyisen vesilain aikana tehtyjä määräaikaista käyttöoikeussopimuksia.

Nykyisen vesilain 3 luvun 7 § koskee tilannetta, jossa vesivoiman omistaja ei kohtuullisin ehdoin halua uudistaa vesilain voimaan tulon jälkeen tehtyä sopimusta, jolla vesialue on annettu vuokralle tai vesivoimaan on luovutettu nykyisen vesilain 3 luvun 6 §:n mukainen määräaikaisten käyttöoikeus. Vesivoiman omistaja voidaan tällöin velvoittaa lunastamaan kohtuullisen arvon mukaan määrättävästä hinnasta ne rakennukset, koneet ja laitteet, jotka kyseessä olevan oikeuden käyttämistä varten on rakennettu. Kuten edellä 8 luvun 6 §:n yhteydessä on todettu, lunastusvelvollisuus on kuitenkin epätarkoituksenmukainen sekä vesivoiman omistajan että käyttöoikeuden haltijan kannalta. Tämän vuoksi siitä ehdotetaan luovuttavaksi myös nykyisen vesilain aikana solmittujen sopimusten osalta.

Osallistumistarjous ei edellyttäisi aloitteentekijältä omaa vähimmäisosuutta vesivoimaan. Momentissa mainittu vesivoimaosuuden vähimmäismäärä olisi uuden lain mukainen, vaikka kyse olisi siirtymäsäännöksestä. Tällä ei kuitenkaan olisi asiallista merkitystä.

Pykälän 2 momentin mukaan kuulutushakemus olisi tehtävä ennen määräaikaisen oikeuden päättymistä, kun vähintään neljä viidesosaa määräajasta on kulunut. Aloitteentekijälle ja niille, jotka siihen oikeutettuina haluavat osallistua hankkeeseen, voitaisiin myöntää uusi lupa ja pysyvä käyttöoikeus muille kuuluvaan vesivoimaan. Asian käsittelyssä noudatettaisiin, mitä 8 luvun 2, 5 ja 7 §:ssä säädetään.

19 §. Toiselle kuuluvan vesivoiman käyttäminen. Säännös vastaisi voimassa olevan vesilain 3 luvun 17 §:ää kielellisesti tarkistettuna.

Voimassa olevan vesilain 3 luvun 16 §, joka koskee väliaikaisen voimailausluvan muuttamista lopulliseksi luvaksi, on menetännyt merkityksensä, eikä siihen verrattavaa siirtymäsäännöstä enää tarvita.

20 §. Vesipääätösrekisteri. Nykyisen vesilain 12 luvun 11 §:n mukaan lupaviranomai-

sen on pidettävä vesipääätösrekisteriä, johon merkitään mainitussa lainkohdassa yksilöidyt tiedot vesilain nojalla annetuista päätöksistä. Nämä tiedot ovat tarpeen uuden vesilain soveltamisessa, minkä vuoksi vesipääätösrekisteri tulisi siirtää osaksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmää. Vesipääätösrekisteriin merkittyjen tietojen käsittelyyn sovellettaisiin ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskevia säännöksiä.

1.2 Ympäristönsuojelulaki

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 6 kohdassa viitattaisiin ehdotettavan vesilain vesistöä koskevaan kohtaan ja aluevesiä ja talousvyöhykettä koskevaan pykälään vastaavasti kuin voimassa olevassa laissa.

Määritelmiin lisättäisiin uusi jäteveden määritelmän sisältävä 9 kohta. Säännös vastaisi tarkoitukseltaan voimassa olevan vesilain 10 luvun 1 §:ää. Voimassa olevaa määritelmän sanamuotoa nykyaikaistettaisiin, eikä määritelmässä mainittaisi erikseen varastoalueita ja hautausmaita. Säännöksessä ei eriteltäisi vettä ja muita nesteitä, koska käytännössä kyse on aina veden mukana olevista aineista, siihen liuenneista aineista tai siihen sitoutuneesta energiasta. Puhdas muu nestemäinen aine voidaan katsoa lähinnä jätelaissa tarkoitetuksi jätteeksi. Jätevedellä olisi käytöstä poistettu vesi, kuten jäähdytysvesi sekä sellainen neste, joka olisi muutoin poistettu käytöstä. Jätevetenä pidettäisiin myös esimerkiksi varastoalueilta johdettavaa hulevettä sekä esimerkiksi kaivosalueilta, turvesoilta, lentoasemilta, satama-alueilta ja hautausmailta johdettavia vesiä. Sen sijaan yleisten tieliikennealueiden tai yleisessä käytössä olevien pysäköintialueiden tavanomaisia hulevesiä tai pellon salaojavettä taikka muuta kuivatusvettä ei pidettäisi jätevetenä. Määritelmän mukaan tulisi olla kyse veden tarkoituksellisesta johtamisesta. Säännöksessä tarkoitettun johtamisen tarkoituksena voi olla myös alueen kuivatus. Edellytyksenä olisi kuitenkin aina, että jätevedestä voisi aiheutua ympäristön pilaantumista. Tällöin vedessä tulee olla pilaantumista aiheuttavia aineita, kuten ravinteita, happea kuluttavaa aineita, haitallisia aineita tai kiintoainetta.

14 §. Maaperä, ruoppaus ja ruoppausmassa. Ruoppausmassan sijoittamista koskevat valtuussäännökset perustuisivat nykyisen vesilain 4 luvun 6 §:ään. Mainittuun pykälään sisältyvät luvanvaraisuussäännökset siirrettäisiin uuden vesilain 3 luvun 2 ja 3 §:ään. Nykyisen vesilain 4 luvun 6 §:n 2 ja 3 momentissa olevat säännökset puolestaan siirrettäisiin uuden vesilain 2 luvun 6 §:ään. Nykyisen vesilain 4 luvun 6 §:n mukainen kaksiportainen asetuksenantovaltuus on jossain määrin epäselvä, koska valtuudet koskevat osin samaa asiaa. Selvyyden vuoksi valtuus siirrettäisiin kokonaan valtioneuvostolle. Valtuuden nojalla ei ole annettu ympäristöministeriön asetusta. Valtioneuvoston asetuksen valmistelusta vastaisi ympäristöministeriö.

Pykälän otsikkoa muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin ruoppaus ja ruoppausmassa, mikä vastaisi paremmin myös 2 momentin sisältöä. Ehdotettavaa 2 momenttia laajennettaisiin koskemaan pohjasedimenttien lisäksi myös ruoppausmassaa. Lisäksi valtioneuvosto voisi antaa säännöksiä ruoppausmassan sijoittamisesta ja sen edellytyksistä. Säännös vastaisi voimassa olevaa vesilain 4 luvun 6 §:n 1 momenttia. Ehdotettavassa vesilaissa ei olisi vastaavaa valtuutussäännöstä. Tästä ympäristönsuojelulain nojalla annettavasta asetuksesta voitaisiin kuitenkin hakea käytännössä hakea tulkinta-apua vesilain mukaisiin ruoppausasioihin.

19 §. Kunnan ympäristönsuojelumääräykset. Pykälän 2 momentin 4 kohdassa viitattaisiin ehdotettavan vesilain noroa ja muita pieniä uomia ja altaita koskevaan säännökseen vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

27 §. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan tietojärjestelmään merkittävistä vesilain mukaisista päätöksistä säädetään vesilain 18 luvun 1 §:ssä.

28 §. Yleinen luvanvaraisuus. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan lupaa tulisi hakea toimintaan, josta voi aiheutua vesistön pilaantumista. Jos toiminta olisi kuitenkin samaan aikaan vesilain mukaan luvanvaraista, siihen ei tulisi hakea ympäristölupaa.

Säännös poikkeaisi voimassa olevasta laista, jossa viitataan vesilaissa erikseen lueteltuihin hankkeisiin. Voimassa olevan lain

mukaan näihin vesilain 1 luvun 19 §:ssä tarkoitettuihin hankkeisiin on haettava vesilaisesta tarkoitettua lupaa silloin, kun näistä hankkeista saattaa aiheutua vesistön pilaantumista. Tällöin ei ole kuitenkaan tarpeen hakea lupaa ympäristönsuojelulain mukaan. Hankkeisiin sovelletaan nykyisin vesilain 2 luvun 1 a §:n mukaan vesilain säännösten lisäksi ympäristönsuojelulain säännöksiä. Jatkossa tällaiselle hankkeelle olisi siis haettava ympäristölupa.

Ehdotettavan vesilain 5 luvun 3 §:ssä säilyisi erityinen luvanvaraisuuden peruste ojitukseen. Ojitukseen tulisi hakea vesilain mukaista lupaa myös silloin kun siitä aiheutuisi vesistön pilaantumista. Tällöinkään ojitukseen ei siis haettaisi ympäristönsuojelulain mukaista lupaa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa viitattaisiin ojaan ja ehdotettavan vesilain noroa koskevaan säännökseen vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

31 §. Toimivaltainen lupaviranomainen. Pykälän 1 momentin 3 kohtaa muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ehdotettavan vesilain 3 luvun luvanvaraisuutta koskeviin säännöksiin vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin. Lisäksi pykälässä viitattaisiin myös ehdotettavaan 48 ja 49 §:ään.

38 §. Lupahakemuksesta tiedottaminen. Pykälän 3 momentissa viitattaisiin ehdotettavan vesilain 11 luvun 11 §:n säännökseen vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

39 §. Saman toiminnan lupien yhteiskäsittely. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin ehdotettavan vesilain vedenottoa koskevaan 4 lukuun vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

44 §. Kalatalousmääräykset. Pykälässä viitattaisiin ehdotettavan vesilain säännöksiin vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

46 §. Tarkkailumääräykset. Pykälän 3 momenttia täsmennettäisiin voimassa olevaan säännökseen verrattuna. Käytäntönä on ollut, että toiminnanharjoittaja voi osallistua alueella järjestettävään seurantaan tarkkailuvollisuutensa täyttämiseksi. Yhteistarkkailupäätös voisi sisältää sekä ympäristönsuojelulakiin että vesilakiin sisältyvien tarkkailuvoitteiden hyväksymisen.

Pykälän 4 momenttia täsmennettäisiin siten, että yhteistarkkailun suunnitelmaa olisi

muutettava, jos siihen on velvoitettu osallistumaan joku uusi toiminnanharjoittaja.

Pykälän 5 momenttia muutettaisiin siten, että erillinen tarkkailusuunnitelma hyväksyttäisiin noudattaen soveltuvin osin ympäristöluvan käsittelyä koskevia säännöksiä. Tällöin asiasta tiedotettaisiin 38 §:n mukaisesti ja kuuleminen tapahtuisi siten kuin 36 ja 37 §:ssä säädetään.

Pykälän 6 momenttia muutettaisiin siten, että ensimmäisessä virkkeessä viitattaisiin päätöksen antopäivään eikä julkipanopäivään. Momenttiin lisättäisiin uusi säännös yhteistarkkailua koskevien päätösten oikaisuvaatimustiestä. Yhteistarkkailua koskevat tarkkailusuunnitelmat päätetään käytännössä yhdellä päätöksellä, koska kyse on kokonaisuudesta. Tällöin on tarkoituksenmukaista, että oikaisuvaatimus tehdään kaikkien toiminnanharjoittajien osalta samalle viranomaiselle. Säännöksen mukaan oikaisuvaatimus tehtäisiin aina aluehallintovirastolle, jos yhteistarkkailuun kuuluvien toimintojen tarkkailun delegoinnista yhdenkin osalta päätös on perustunut aluehallintoviraston päätökseen.

48 §. Jäteveden johtaminen toisen alueella. Pykälä korvaisi osin voimassa olevan 48 §:n ja vesilain 10 luvun varsin yksityiskohtaisen ja vaikean säännöskokonaisuuden. Voimassa olevat säännökset ovat monilta osin vanhentuneita, koska jätevesien yleinen puhdistaminen on tehostunut. Viemäriksi määrittämisestä luovutettaisiin. Pykälä ei koskisi varsinaista ympäristöllistä harkintaa, vaan kyse olisi oikeuden tai käyttöoikeuden myöntämisestä osittain kiinteistönmuodostamislainsäädännön rasiteoikeuden tapaisesti.

Pykälä koskisi vain ympäristöluvanvaraista toimintaa. Tällöin on kyse toiminnasta, josta johdettava jätevesi voi aiheuttaa vesistön, noron tai ojan pilaantumista tai muutoin luvanvaraisesta toiminnasta. Pykälää sovellettaisiin esimerkiksi huoltoaseman hulevesien johtamiseen, vaikka jäteveden johtamiseen ei tällöin erikseen tulisi hakea lupaa.

Pykälän 1 momentin mukaan ympäristöluvassa voitaisiin myöntää oikeus toisen maalla olevan ojan käyttämiseen jäteveden johtamiseen, vaikka tähän ei olisi annettu suostumusta. Säännöksen mukaan oikeus voitaisiin myöntää myös sellaiseen ojaan, johon olisi

myönnetty käyttöoikeus 2 momentin mukaan.

Edellytyksenä oikeuden myöntämiseen olisi, ettei jäteveden johtamisesta aiheudu kohtuutonta haittaa maanomistajille ja muille oijittajille tai jätevettä johtaville. Kohtuuttomana haittana voitaisiin pitää esimerkiksi hygieenisesti huonon jäteveden johtamista asuin- tai lomakäytössä olevan rakennuksen läheisyydessä sijaitsevassa avo-ojassa. Jätevesi tulisi tällöin johtaa 2 momentissa tarkoitettussa purkujohdossa. Säännös vastaisi tältä osin voimassa olevaa vesilain 10 luvun 7 §:n 2 momenttia. Määräystä annettaessa olisi otettava huomioon ojan varrella olevat eri kiinteistöt ja arvioitava, ettei pilaantumisesta aiheudu niille kohtuutonta haittaa.

Jäteveden johtamisen tulisi olla myös kiinteistötaloudellisesti perusteltua. Sen tulisi olla teknisesti ja taloudellisesti järkevää toteuttaa esitetyllä tavalla. Säännös vastaisi lähinnä voimassa olevan vesilain 10 luvun 6 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan käyttöoikeus myönnettäisiin erotukseksi 1 momentissa tarkoitettusta oikeudesta. Käyttöoikeuden saaminen olisi tarpeen sen vuoksi, että maanomistaja ei ole antanut suostumusta kiinteistönsä käyttöön. Käyttöoikeus perustettaisiin viemäriputken sijoittamiseen toisen maalle. Jos jäteveden johtamisen vuoksi olisi tarpeen tehdä oja toisen maalle tai putkittaa oja, olisi myös tähän myönnettävä käyttöoikeus. Käyttöoikeutta ei sen sijaan perustettaisi, jos jätevettä johdetaan omalta maalta uomaan, joka virtaa toisen maalle. Käyttöoikeuden myöntämisen kriteerit vastaisivat 1 momentin mukaisia kriteereitä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin jäteveden johtamiseen käytettävän ojan tai putken sijoittamisesta pykälässä yksilöityjen liikenneväylien tai rakenteiden alitse. Kyse olisi vesilain 5 luvun 13 §:ää vastaavasta jäteveden johtamista koskevasta säännöksestä, joka saattaa käytännössä linkittyä ojitusasiaan.

Jos ympäristölupa-asiaan liittyy kysymys jäteveden johtamisesta ojassa tai putkessa tässä momentissa yksilöidyn infrastruktuurin alitse, tulisi asia ratkaista ympäristöluvan yhteydessä liittämällä päätökseen tätä koskevat tarpeelliset määräykset. Ojan tai putken rakentamista ja kunnossapitoa koskevat vastuut

toiminnanharjoittajan ja kulkuväylien tai rakenteiden omistajan välillä määräytyisivät siten kuin vesilain 5 luvun 13 §:ssä säädetään.

Ojan tai putken sijoittamiseen saattaa kuitenkin liittyä kysymyksiä, joita ei voida ratkaista ympäristöluvan yhteydessä. Tällaisessa tilanteessa aluehallintoviraston tulisi viran puolesta siirtää asia tältä osin joko ojitustoitituksen tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ratkaistavaksi sen mukaan kuin vesilain 5 luvun 4 ja 5 §:ssä säädetään.

49 §. Määräykset viemäriputkesta. Pykälään ja sen otsikkoon tehtäisiin tekniset tarkistukset. Uudessa laissa purkujohdon käsite korvattaisiin viemäriputkella, minkä lisäksi pykälään sisältyvät viittaukset vesilain säännöksiin tarkistettaisiin viittaamaan vastaaviin lainkohtiin uudessa vesilaissa.

Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevaa ympäristönsuojelulain 49 §:ää. Viemäriputken sijoittamista tulisi siten arvioida pilaantumisen torjunnan näkökulmasta siten kuin ympäristönsuojelulain 6 ja 42 §:ssä säädetään. Tämän lisäksi viemäriputken sijoittamista tulisi arvioida vesistöön rakentamisena, jolloin sovellettavaksi tulisivat vesilain 3 luvun yleiset vesistöön rakentamista koskevat säännökset sekä mahdolliset käyttöoikeuden perustamiseen liittyvät kysymykset.

58 §. Luvan muuttaminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 3 a kohta. Ehdotettavan 3 a kohdan mukaan lupaa voitaisiin muuttaa myös silloin, jos myöhemmin havaitaan, että määräyksen perusteet ovat virheelliset. Esimerkiksi raja-arvo on asetettu väärän oletuksen mukaan tai määräyksen voimaantulo on epätarkoituksenmukainen. Kyse olisi lähinnä teknisluonteisesta määräyksen oikaisusta vastaamaan todellista tilannetta. Määräyksen muuttaminen ei saisi merkitä toiminnan olennaista muuttamista. Tästä säädetään lain 28 §:n 3 momentissa. Toiminnanharjoittajasta riippumattomasta määräajan pidentämisestä säädetään lisäksi erikseen lain 105 §:ssä.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ehdotettavaan vesilakiin vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

66 §. Sovellettavat säännökset. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ehdotettavaan vesilakiin vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

69 §. Vakuuden asettaminen korvausasiassa. Pykälää muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ehdotettavaan vesilakiin vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

74 §. Korvausasian käsittely lupaviranomaisessa. Pykälän 2 ja 3 momenttia muutettaisiin siten, että niissä viitattaisiin ehdotettavaan vesilakiin vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

84 §. Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ehdotettavaan vesilakiin vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

103 §. Jätevesien yleinen puhdistamisvelvollisuus. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ehdotettavaan vesilakiin vastaavasti kuin voimassa olevaan vesilakiin.

103 c §. Jäteveden johtaminen toisen alueella. Pykälä koskisi jäteveden johtamista luvanvaraisesta toiminnasta ja esimerkiksi 103 §:n mukaisesti johdettavaa jätevettä. Käytännössä kunnossapitovelvollisuutta koskevilla erityisillä säännöksillä olisi kuitenkin merkitystä vain silloin, kun jäteveden määrä on suuri ja siitä voi aiheutua esimerkiksi ojan tai noron liettymistä. Jätevettä ei saisi johtaa toisen alueella putkessa kulkevaan viemäriin ilman viemäriin haltijan suostumusta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisestä kunnossapitovelvollisuudesta ja velvollisuudesta ehkäistä haitan aiheutumisen. Säännös vastaisi pitkälti voimassa olevan vesilain 10 luvun 6 §:n 2 momenttia ja 9 §:ää.

Jätevettä johtavan tulisi osallistua kunnossapitoon aiheuttamaansa kunnossapitotarvetta vastaavalla määrällä. Jos jätevettä johdetaan toisen alueella olevaan ojaan siten, että huomattava osa ojan vedestä on jätevettä, jätevettä johtava vastaa tarvittaessa yksin ojan kunnossapidosta.

Pykälän 2 momentilla korvattaisiin voimassa olevan vesilain 10 luvun yhteistä viemäriä koskevat säännökset. Momentin mukaan jäteveden johtamiseen käytettyä ojaa hyödyntävät osallistuisivat sen kunnossapitoon osuudellaan. Jos oja on jouduttu putkitamaan tai muutoin siinä on jouduttu tekemään jäteveden johtamiseen liittyviä erityisiä toimia, ei vähäistä hyötyä saava voitaisi tällöinkään velvoittaa osallistumaan näihin kus-

tannuksiin. Velvoitteiden jakoon sovellettaisiin muutoin ojitusta koskevia vesilain säännöksiä. Tarvittaessa olisi perustettava ojtusyhteisö vesilain 5 luvun mukaan.

Pykälän 3 momentin mukaan jätevettä johtavan velvollisuudesta osallistua ojan kunnossapitoon määrättäisiin ympäristöluvassa. Jos tällaisia määräyksiä ei olisi tai jäteveden johtaminen ei perustuisi ympäristölupaan, asiasta päättäisi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Määräykseen sovellettaisiin ojitusta koskevia vesilain säännöksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan jäteveden johtamiseen saatu oikeus olisi pysyvä. Jäteveden johtamista ei saisi estää tai vaikeuttaa rakentamisen tai muun toimenpiteen vuoksi. Jos jäteveden johtamiseen liittyvästä ojasta tai purkuputken sijoittamisesta olisi sovittu, saisi tällainen järjestely pysyvyysuojaa vastaavasti kuin vesilain 5 luvun 10 §:ssä säädetään ojasta. Jäteveden johtamiseen sovellettaisiin muutoinkin, mitä vesilain 5 luvun 10 §:ssä säädetään ojasta. Siten esimerkiksi maanomistaja saisi siirtää jäteveden johtamiseen liittyvää ojaa vastaavasti kuin kuivatusveden johtamiseen tarkoitettua ojaa. Tarvittaessa tällaisesta asiasta päättäisi ojitusta koskevien säännösten mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Lain voimaantulosäännös sisältäisi valtuuden ryhtyä ennen lain voimaantuloa sen täytäntönpäätöksen edellyttämiin toimiin.

1.3 Maankäyttö- ja rakennuslaki

161 §. *Yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittaminen.* Pykälän 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi ja vesihuoltolaitoksen vesijohdot ja viemäriä koskevat säännökset siirrettäväksi uuteen 161 a §:ään.

161 a §. *Veden johtaminen ja ojitaminen.* Säännökseen ehdotetaan koottavaksi veden johtamiseen ja ojitamiseen liittyvät maankäyttö- ja rakennuslain säännökset. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi nykyisen 161 §:n 4 momentin säännökset tarkistettuna. Veden ottamista koskevan vesitalousluvan yhteydessä voitaisiin hakijalle antaa samalla oikeus sijoittaa hankkeen edellyttämät johdot ja rakennelmat. Muutoin johtojen ja laitteiden sijoittamiseen sovellettaisiin maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:n sään-

nöksiä johtojen sijoittamisen edellytyksistä, asiaa koskevan sopimuksen sitovuudesta ja kiinteistön omistajan oikeudesta saada korvausta.

Muutoksen tarkoituksena on selkeyttää vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain välistä soveltamisalaa siltä osin kuin on kyse veden johtamiseksi tarpeellisten johtojen ja laitteiden sijoittamisesta. Asianomaiset voisivat edelleenkin sopia näiden johtojen ja laitteiden sijoittamisesta. Vesijohdon ja siihen liittyvän laitteen tai rakennelman sijoittamisessa toimivaltainen viranomainen olisi yhdenmukaisesti 161 §:n kanssa kunnan rakennusvalvontaviranomainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ojan ja ojitamista varten tarpeellisten rakennelmien ja laitteiden sijoittamisesta toisen alueelle. Uudistuksen tarkoituksena on poistaa tätä koskeva päällekkäinen sääntely maankäyttö- ja rakennuslaista sekä vesilainista.

Ojan tai ojituksen toteuttamiseksi tarpeellisen laitteen tai rakennelman sijoittamisen edellytyksiä arvioitaisiin siten kuin 161 §:ssä säädetään. Sijoittamisen edellytyksenä olisi ensinnäkin se, että ojitamista ei voida muutoin järjestää tyydyttävästi ja kohtuullisin kustannuksin. Ojitusta ei myöskään saisi toteuttaa siten, että se vaikeuttaisi alueen kaavoitusta tai kaavan toteuttamista tai muutoin aiheuttaisi rasitetulle kiinteistölle tarpeetonta häiriötä. Ojan ja ojitusta palvelevien laitteiden sijoittamista koskevat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset rajoittaisivat ainoastaan vesilain 5 luvun 9 §:n säännösten soveltamista. Sen sijaan muita vesilain 5 luvun säännöksiä esimerkiksi hyödyn jakautumisen, kunnossapitovastuun sekä riitojen ratkaisemisen osalta sovellettaisiin myös asemakaava-alueilla ja vesihuoltolaitoksen toiminta-alueilla.

Ojan tai siihen liittyvän rakennelman tai laitteen sijoittamisasiassa toimivaltaisesta viranomaisesta tulisi päättää kunnassa. Tämä voisi olla esimerkiksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, joka on voimassaolevan vesilain ja ehdotetun uuden vesilain mukaan toimivaltainen kunnan viranomainen vesilain mukaisissa ojitusasioissa ja siten omaa vesiasioiden käsittelyn erityisasiantuntemuksen. Toimivaltaisena viranomaisena voisi tulla kyseeseen myös kunnan rakennusvalvontavi-

ranomainen, joka päättää maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n mukaisesti yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta.

Ojan tai ojitusta varten tarpeellisen suoja- penkereen sijoittamista koskevaa 2 momenttia sovellettaisiin asemakaava-alueella 3 momentin mukaisin rajauksin. Pykälän 3 momentin mukaiset tilanteet ovat sellaisia, että niissä ei kyse ole tyypillisestä asemakaava- alueella tapahtuvasta veden johtamiseksi tarpeellisen ojan sijoittamisesta, joka voitaisiin rinnastaa maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ssä tarkoitettujen yhteiskuntateknisten laitteiden sijoittamiseen.

Asian käsittelyyn sovellettaisiin maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ssä säädettyä menettelyä. Jos asianosaiset eivät pääsisi sopimukseen korvauksesta, ratkaistaisiin asia siten kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään. Lunastustoimituksen voisi panna vireille oikeutetun tai rasitetun kiinteistön omistaja tai haltija. Vastuu lunastustoimituksen toimituskustannuksista määräytyisi mainitun lain 11 luvun ja 98 §:n 3 momentin säännösten mukaisesti.

1.4 Laki vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä

Vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi sellaiset muutokset ja lisäykset, joiden tarve johtuu uuden vesilain säätämisestä. Pääasiassa nämä muutokset ovat luonteeltaan teknisiä. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset koskien sellaista tilusjärjestelyä, jonka tarve johtuu ehdotetun vesilain 6 luvussa tarkoitettua keskivedenkorkeuden nostamisesta ja josta säädetään vesilain 17 luvun 11 §:n 2 momentissa. Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi tarpeelliset muutokset tämän lain ja kiinteistönmuodostamislain tilusjärjestelytoimenpiteitä koskevien säännösten yhdenmukaistamiseksi.

1 §. Pykälän 1 momentin viittausäännös vesilakiin ehdotetaan tarkistettavaksi viittaukseksi uuteen vesilakiin.

Maakaaren mukaan määräalan omistaja rinnastetaan kiinteistön omistajaan. Lain soveltamisen selkeyttämiseksi 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tilusjärjestelys-

sä määräala rinnastetaan kiinteistöön ja sen omistaja kiinteistön omistajaan.

2 §. Ehdotetun vesilain 17 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan vedennostohankkeen vuoksi veden alle pysyvästi jäänyt alue liitetään siihen rekisteriyksikköön, johon vesialue kuuluu, jos vesialue on kiinteistöjen yhteistä aluetta ja veden alle jäävä maa-alue kiinteistön yksityistä aluetta tai yhteistä aluetta. Veden alle jääneen alueen omistajalle annettaisiin alueen vesialuearvoa vastaava osuus kyseiseen vesialueen käsittävään rekisteriyksikköön. Alueen liittäminen ja osuuden antaminen tapahtuisivat tämän lain mukaisessa tilusjärjestelytoimituksessa. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi tällaisen tilusjärjestelyn suorittamista koskeva uusi 2 a kohta.

Ehdotettujen 14 §:n 1 ja 2 momentin sekä 19 §:n vuoksi nykyiseen 2 momenttiin sisältyvää ojituksen johdosta suoritettavaa tilusjärjestelyä koskeva säännös ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana.

3 §. Pykälän 1 momentin säännöstä ehdotetaan selkeytettäväksi siten, että tilusjärjestelytoimitukseen sovelletaan kiinteistönmuodostamislain uusjakoa koskevia säännöksiä vain menettelysäännösten osalta. Tämän lain mukaiset tilusjärjestelyt voivat olla sisällöltään ja laajuudeltaan hyvin erilaisia. Tämän vuoksi ehdotetaan, että toimitusinsinööri ja asianosaisten harkintaan jäisi, milloin toimituksessa on tarpeen käyttää uskottuja miehiä.

Pykälän 2 momentin säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että kunkin 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden osalta sovelletaan asianomaisia kiinteistönmuodostamislain ja yksityisistä teistä annetun lain mukaisia säännöksiä, jollei tässä laissa toisin säädetä.

4 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että myös sellaisen vesilain mukaisen hankkeen toteuttaja, jonka johdosta tilusjärjestely on tullut tarpeelliseksi, voi hakea tilusjärjestelytoimitusta.

Pykälän 2 momentin viittaukset on korvattu viittauksilla ehdotetun vesilain asianomaisiin pykäliin. Pykälän 3 momenttiin on lisätty nimenomainen säännös siitä, että keskivedenkorkeuden nostamistoimenpiteiden johdosta on aina suoritettava vesilain 17 luvun

11 §:n 2 momentin mukaisissa tapauksissa tämän lain mukainen tilusjärjestely.

5 ja 12 §. Lain 5 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten että toteutettavan vesitaloushankkeen johdosta suoritettava tilusjärjestely voitaisiin tehdä niissä tapauksissa, joissa vesitaloushankkeesta aiheutuvaa 1 §:ssä tarkoitettua haittaa voitaisiin tilusjärjestelyllä vähentää merkittävästi. Lisäksi pykälään on tehty tekniluonteiset tarkistukset.

10 §. Eräät 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tilusjärjestelytoimenpiteiden edellyttävät kiinteistönmuodostamislain mukaan kiinteistön omistajien sopimusta tai suostumusta. Muun muassa alueen siirtäminen yhteiseen alueeseen osuutta vastaan edellyttää kiinteistönmuodostamislain mukaan sopimuksen tekemistä. Tämän lain mukaiset järjestelytoimenpiteet tulee kuitenkin voida suorittaa, vaikka asianomaiset kiinteistöjen omistajat eivät siitä sopisi, jos toimenpiteen suorittamisen edellytykset ovat muutoin olemassa. Säännöksen selkeyttämiseksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi, ettei järjestelytoimenpiteen suorittaminen edellytä sopimusta.

14 §. Pykälä sisältää säännökset menettelystä ojituksen yhteydessä suoritettavassa tilusjärjestelyssä. Säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että menettely soveltuu ehdotetun vesilain ojitustilan käsittelyä koskevaan menettelyyn.

16 §. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi ojitustoimituksen ja aluehallintoviraston välisen toimivallan jaon muuttamisesta johtuva tekninen tarkistus.

17 §. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään järjestelyssä omistajalle määrätyn korvauksen tallettamisesta ja korvauksen maksamisesta noudatettavasta menettelystä. Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi kiinteistönmuodostamislain 199—206 §:n korvauksia koskeviin säännöksiin, jolloin 3 momentti voidaan kumota tarpeettomana. Muutos yhdenmukaistaisi tämän lain ja kiinteistönmuodostamislain korvauksia koskevat asialliset ja menettelylliset säännökset.

18 §. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä käytetty käsitteistö vastaa kiinteistönmuodostamislain käytettyä käsitteistöä.

19 §. Menettelyn selkeyttämiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi 19 §:ksi aikaisemmin kumotun 19 §:n sijaan vesitaloushankkeen toteuttamisen ja tilusjärjestelytoimituksen keskinäistä yhteen sovittamista koskeva säännös. Ehdotuksen mukaan tilusjärjestelytoimitus saataisiin lopettaa vasta sen jälkeen kun hanke on valmistunut. Tällöin tilusjärjestelyssä voidaan ottaa huomioon kaikki hankkeesta johtuvat seikat, jotka vaikuttavat suoritettaviin tilusjärjestelytoimenpiteisiin.

20 §. Vastuu tilusjärjestelyn toimituskustannuksista kuuluu hankkeesta vastaavalle. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, minkä perusteiden mukaan ojituksen ja vesilain 6 luvussa tarkoitettua keskivedenkorkeuden nostamisen johdosta suoritettavan tilusjärjestelyn toimituskustannukset jaetaan asianosaisten maksettavaksi.

Ehdotuksen mukaan toimituskustannuksia käsiteltäisiin samalla tavalla kuin muitakin hankkeen välittömiä kustannuksia, joten ne jaettaisiin hankkeen toteuttajan ja hyödynsajien kesken vesilain asianomaisten säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi käsitteellinen tarkistus, joka ei muuttaisi oikeustilaa.

23 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska tilusjärjestelyn lopputoimenpiteitä koskevaan menettelyyn sovelletaan ehdotetun 3 §:n 1 momentin mukaan kiinteistönmuodostamislain uusjakoa koskevia säännöksiä.

24 §. Tämän lain mukaiset tilusjärjestelyt voivat poiketa hyvin paljon toisistaan sekä sisällöltään että laajuudeltaan. Toimitusinsinöörillä tulisi olla nykyistä enemmän harkintavaltaa sen suhteen, onko tarkoituksenmukaista edetä tilusjärjestelytoimituksessa siten, että asianomaiset saavat valittaa annetuista ratkaisuksista toimituksen kestäessä, jolloin toimitus laillistuu vaiheittain. Vaihtoehtona on, että toimitus tehdään toimitusmenettelyn nopeuttamiseksi niin sanottuna yksivaiheisena toimituksena. Tällöin asianomaisilla on mahdollisuus toimituksen lopettamisen jälkeen hakea muutosta samalla kertaa kaikkiin toimituksessa tehtyihin asiaratkaisuihin. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tätä tarkoittavat lisäykset.

1.5 Laki Suomen talusvyöhykkeestä

3 §. *Ympäristönsuojeluun ja vesirakentamiseen sovellettava lainsäädäntö.* Pykälässä säädetään talusvyöhykkeellä sovellettavasta ympäristönsuojelua ja vesirakentamista koskevasta lainsäädännöstä. Vesirakentamiseen sovellettaisiin nykyiseen tapaan vesilain säännöksiä. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi tekninen tarkistus.

12 §. *Vesilain luparikkomus talusvyöhykkeellä.* Viittaus talusvyöhykkeellä tehtyyn luparikkomukseen sovellettavasta lainsäädännöstä tarkistettaisiin viittaukseksi uuden vesilain 16 luvun 2 §:ään. Tällaisena luparikkomuksena pidettäisiin hankkeen toteuttamista ilman lupaa, luvan vastaisesti tai muutoin lupamääräyksiä laiminlyöden, hankkeen loppuun saattamisen laiminlyömistä, jos siitä saattaa aiheutua haittaa tai vaaraa toiselle tai toisen omaisuudelle, lakiin tai lupaan perustuvan velvollisuuden laiminlyömistä pitää vesitaloushankkeeseen liittyvä rakenne kunnossa tai kulkuväylän ylläpitämistä koskevan velvollisuuden laiminlyömistä.

1.6 Luotsauslaki

5 §. *Luotsinkäyttövelvollisuus.* Luotsin käyttämisvelvollisuutta koskevan säännöksen soveltamisala määärtyy osin vesilain yleisen kulkuväylän käsitteeseen. Pykälän 1 momentin viittaussäännökseen tehtäisiin tätä koskeva tekninen tarkistus.

1.7 Laki peruskuivatustoiminnan tukemisesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 2 momentissa säädetään niistä hankkeista, joille tukea voidaan myöntää. Vesilain mukaisista hanketyypeistä kuivatushyötyä saattaa syntyä varsinaisten ojitushankkeiden lisäksi keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista ja vesistön säännöstelyä tarkoittavassa hankkeessa. Tukea voitaisiin myöntää joko tätä tarkoitusta varten perustetulle vesioikeudelliselle yhteisölle tai kiinteistönomistajille. Tuen myöntämisen kannalta ei siten merkitystä olisi sillä, onko hanketta varten perustettu yhteisö vai toimivatko kiinteistönomistajat asiassa hankkeesta vastaavana.

3 §. *Määritelmät.* Pykälän 5 kohdan mukaan valtiontyönä tukea saavan peruskuivatushankkeen vastaanottajana on ojitusyhtiö. Vesilain uudistamisen yhteydessä ojitusyhtiö muuttuisi ojitusyhteiseksi, minkä vuoksi 5 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi tätä koskeva tarkistus.

Pykälän 7 kohta sisältää viittauksen vesilain mukaiseen pientareen määritelmään. Viittaus ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että se kohdistuu uuden vesilain 5 luvun 10 §:n 1 momenttiin sisältyvään vastaavaan määritelmään.

4 §. *Rahoitettavat kustannukset.* Pykälässä säädetään tuen piiriin kuuluvista kustannuseristä. Nykyisen 3 kohdan mukaan tukea voidaan myöntää katselmustoimituksesta ja ojitustoimituksesta hakijalle aiheutuviin kustannuksiin. Vesilain uudistuksessa luovutettiin katselmustoimituksesta, minkä vuoksi tämä tulee poistaa tuen piiriin kuuluvien kustannuserien luettelosta. Koska osa katselmustoimituksessa käsiteltävistä kysymyksistä saattaa kuitenkin ohjautua erityisen selvityksen hankkimista koskevaan menettelyyn, tulisi tämä lisätä tuen piiriin kuuluviin kustannuseriin.

7 §. *Taloudelliset edellytykset.* Pykälän 1 momentissa säädetään tuen myöntämisen taloudellisista edellytyksistä. Nykyisen säännöksen mukaan hyötynä otetaan huomioon vesilaissa tarkoitetun kuivatushyödyn lisäksi hankkeesta aiheutuva välitön ja välillinen hyöty erityisesti ympäristölle ja yhdyskuntarakenteelle. Uusi vesilaki ei tunne enää kuivatushyödyn käsitettä. Kuivatushyödyn käsite ehdotetaan korvattavaksi ojituksesta saatavan hyödyn käsitteellä, joka vastaa voimassa olevan vesilain 6 luvun 16 §:ää ja ehdotetun vesilain 5 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

10 §. *Tukipäätöksen muuttaminen.* Ehdotetun vesilain mukaan ojitusta varten perustettava hyödynsaajien yhteisliittymä olisi ojitusyhteisö. Tukipäätöksen muuttamista koskevan hakemuskompetenssin omaava ojitusyhtiö ehdotetaan sen vuoksi korvattavaksi ojitusyhteisöllä.

Pykälään sisältyvää asetuksenantovaltuutta ehdotetaan tarkistettavaksi perustuslain vaatimukset huomioon ottavalla tavalla. Toimivalta alemmanasteisen sääntelyn antamiseen

kuuluisi valtioneuvostolle, joka voisi asetuksella antaa tarkempia säännöksiä hakemuksen vireillepanon ajankohdasta.

11 §. Valtiontyön luovuttaminen. Nykyisen pykälän mukaan työ luovutetaan ojitusyhtiölle. Säännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että työ luovutettaisiin jatkossa ojitusyhteisölle.

Pykälään sisältyvää asetuksenantovaltuutta ehdotetaan tarkistettavaksi perustuslain vaatimukset huomioon ottavalla tavalla. Toimivalta alemmanasteisen sääntelyn antamiseen kuuluisi valtioneuvostolle, joka voisi asetuksella antaa tarkempia säännöksiä luovutuskoukussa tiedottamisesta ja asian käsittelystä luovutuskoukussa.

12 §. Hankkeiden kunnossapito. Pykälässä säädetään hankkeesta vastaavien velvollisuudesta huolehtia hankkeen kunnossapidosta. Nykyisen lain mukaan vastuuvollisena oleva ojitusyhtiö ehdotetaan korvattavaksi uuden vesilain käsitteistön mukaisella ojitusyhteisöllä.

14 §. Vastuu valtionlainasta. Pykälä sisältää säännökset hyödynsaajan vastuun jakautumisen perusteista valtionlainan osalta. Vastuu jakaantuu nykyisen säännöksen mukaan siten kuin vesilain 6 luvun 29 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 30 §:n 1 momentissa säädetään. Vastuunjako perustuisi kustannusten jakoa koskevaan tarkistettuun laskelmaan. Laskelmaan tyytymätön yhteisön jäsen voisi hakea muutosta ojitustoimituksessa vireille pannulla moitteella. Niinikään muu hyödynsaaja, joka ei ole ojitusyhtiön osakas, voidaan vesilain 6 luvun 30 §:n nojalla velvoittaa vastuuseen ojituksen kustannuksista. Sääntely on tarkoitus säilyttää tältä osin ennallaan ja viittaussäännökset tulisi tarkistaa vastaamaan uuden vesilain vastaavia säännöksiä.

17 §. Ilmoitus kirjaamisviranomaiselle. Pykälän 4 momentti sisältää säännökset ilmoituksen vaikutuksesta nykyisen vesilain 6 luvun 31 a §:n mukaiseen ojituksen hyödynsaajan kiinteistön panttivastuuseen. Uudessa vesilaissa asiallisesti vastaavat säännökset sisältyisivät vesilain 5 luvun 30 §:ään, minkä vuoksi säännös tulisi tarkistaa vastaamaan ehdotettua muutosta.

1.8 Luonnonsuojelulaki

53 §. Valtion korvausvelvollisuus. Pykälässä säädetään valtion velvollisuudesta korvata luonnonsuojelulain 66 §:n 1 momentin nojalla tehdystä päätöksestä aiheutuva haitta. Korvausvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos haitta aiheutuu vesilaissa tarkoitetun luvan epäamisestä. Säännökseen ehdotetaan tehtäväksi vesilain uudistamisesta johtuva tekninen muutos.

57 a §. Luontovahingon ehkäiseminen ja korjaaminen. Säännökseen ehdotetaan tehtäväksi vesilain uudistamisesta johtuva tekninen muutos.

1.9 Vesiliikennelaki

4 §. Oikeus liikkua vesialueella. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vesilain säätämisestä johtuva tekninen tarkistus. Oikeudesta liikkua vesialueella säädettäisiin ehdotetun vesilain 2 luvun 3 §:ssä. Oikeutta liikkua vesialueella voitaisiin kuitenkin rajoittaa siten kuin vesiliikennelaissa säädetään. Säännös vastaisi asiallisesti nykyistä säännöstä.

19 §. Kiellon ja rajoituksen merkitseminen. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi vesilain säätämisestä johtuva tekninen tarkistus. Kieltoa ja rajoitusta osoittavien merkkien asettamisessa noudatettaisiin, mitä vesilain 10 luvun 5 §:ssä säädetään yleisen kulukäytön ylläpitäjän oikeudesta asettaa merkkien turvalaitteita vesistöön tai sen rannalle. Säännös vastaa asiallisesti nykyisen vesilain 4 luvun 5 §:ää.

1.10 Maastoliikennelaki

4 §. Oikeus liikkua maastossa. Pykälän nykyinen 3 momentti sisältää viittauksen nykyisen vesilain 1 luvun 24 §:ään, jossa säädetään liikkumisesta jääpeitteisellä vesialueella. Säännökseen ehdotetaan tehtäväksi vesilain uudistamisesta johtuva tekninen muutos. Säännös vastaisi asiallisesti nykyistä säännöstä. Säännöksestä poistettaisiin informatiiviset viittaukset omistajan tai haltijan suostumuksen antamista koskeviin menettelyihin.

1.11 Kiinteistönmuodostamislaki

75, 157, 158 ja 282 §. Lain 75 §:ssä säädetään ojituksesta päättämisestä kiinteistötoimiuksessa. Lain 157 §:n 2 momentissa säädetään omistajan suostumuksesta rasitteen perustamisen edellytyksenä. Lain 158 §:n 2 momentissa säädetään rasitteen käyttämiseen oikeutettujen kiinteistön omistajien osallisuusvelvollisuudesta ja kustannusvastuun jakautumisen perusteista. Lain 282 §:ssä säädetään ojitussyhteisön perustamisesta toimituksen yhteydessä. Säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi vesilain uudistamisesta johtuvat tekniset muutokset.

1.12 Laki Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksuusäännyttä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta

2 ja 4 §. Lain 2 §:ssä säädetään sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta. Lain 4 §:ssä säädetään normaalista poikkeavia juoksuuksia koskevasta tiedottamisesta. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vesilain uudistamisesta johtuvat tekniset muutokset.

1.13 Patoturvallisuuslaki

3 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Säännökseen sisältyvä viittaus nykyiseen vesilakiin ja sen rakentamista koskeviin säännöksiin tarkistettaisiin siten, että se kohdistuu uuteen vesilakiin.

1.14 Kalastuslaki

5 ja 24 §. Pykälään sisältyviin viittaussäännöksiin ehdotetaan tehtäväksi uuden vesilain säätämistä johtuvat tekniset tarkistukset.

26 §. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että siinä otetaan huomioon vesilakiin tehtävät muutokset. Uuteen vesilakiin ei sisällyttäisi nykyisen vesilain 2 luvun 22 a §:n kaltaista säännöstä kalojen kulkeutumista vähentävien laitteiden asettamisvelvollisuudesta vettä käyttäviin laitoksiin. Tarkoituksena on, että tämä velvollisuus johtuisi vesilain 2 luvun 7 §:n yleissäännök-

sestä, joka edellyttää toteuttamaan vesitaloushankkeet mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavalla tavalla.

1.15 Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentin 3 kohdan viittaus tarkistetaan kohdistumaan uuden vesilain vastaavaan säännökseen.

4 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 kohdan b alakohdan viittaukset tarkistetaan siten, että ne kohdistuvat uuden vesilain vastaaviin säännöksiin.

1.16 Laki eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain 2 ja 3 §:n kumoamisesta

Lain 2 ja 3 § ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomina. Lain 2 § on aikanaan säädetty uiton toimintaedellytysten turvaamiseksi. Mainitun pykälän mukaan ennen vesilain voimaan tuloa tehdyn rakennelman omistaja on tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä annetulla lailla voitu velvoittaa tekemään uittoa varten tarpeellinen uusi puutavaran siirtolaite tai rakennelma sekä osallistumaan tällaisen siirtolaitteen tai rakennelman rakentamis- ja kunnossapitokustannuksiin. Säännöksellä ei ole enää käytännön merkitystä.

Lain 3 §:n 1 momentissa säädetään säännöstelymaksun ja 2 momentissa vesiensuojelumaksun määräämisestä. Säännöstelymaksu on määrätty suoritettavaksi, kun uudelle merkittävälle säännöstelyhankkeelle on myönnetty lupa. Tällaisia hankkeita ei kuitenkaan ole toteutettu enää 1970-luvun jälkeen. Vanhojen säännöstelylupien määräysten tarkistamisen yhteydessä säännöstelymaksua ei ole määrätty. Vesiensuojelumaksua koskevat vesilain säännökset on kumottu lailla 88/2000 ympäristönsuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lain 3 §:n säännöksillä ei sen vuoksi ole enää käytännön merkitystä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Vesilaki sisältää keskeiset vesiasioita koskevat säännökset. Vesilain säännöksiä on

kuitenkin tarpeen täsmentää alemmanasteisilla säännöksillä. Nämä koskisivat pääasiallisesti vesilain mukaisissa menettelyissä esitetävien asiakirjojen ja niihin liitettävien suunnitelmien ja selvityksien sisältöä.

Vesilain 2 luvun 15 §:ssä säädettäisiin hankkeesta vastaavan velvollisuudesta ilmoittaa luvantarpeen alapuolelle jäävästä hankkeesta viranomaiselle. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuutta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä ilmoituksen toimittamistavasta ja ilmoitusmenettelyssä viranomaiselle toimitettavista tiedoista. Vastaavantyyppinen valtuussäännös sisältyisi ojituksesta ilmoittamista koskevaan 5 luvun 6 §:n 1 momenttiin.

Vesilain 5 luvun 15 §:ssä säädettäisiin ojitussuunnitelman laatimisesta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuutta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä ojitussuunnitelman sisällöstä, kuivatussyvyyden määrittämisestä ja kuivatusalueen jakamisesta osittelualueisiin. Vesilain 5 luvun 31 §:ssä säädettäisiin ojitustoimituksen vireilletulosta. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuutta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä toimitusmiehen pätevyysvaatimuksista.

Vesilain 11 luvun 3 §:ssä säädettäisiin lupahakemuksen keskeisestä sisällöstä. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuus, jonka nojalla valtioneuvosto voisi antaa tarkempia säännöksiä lupahakemuksen sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista. Hakemuksen liitettävät tiedot vaihtelevat tyypeittäin. Vesilain 11 luvun 10 §:n 1 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kuulutuksen sisällöstä.

Vesilain 11 luvun 4 §:ssä säädettäisiin hakemuksen laatijan pätevyysvaatimuksista. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuutta, jonka nojalla valtioneuvosto voisi antaa tarkempia säännöksiä hakemussuunnitelman laatijalta edellytettävästä asiantuntemuksesta. Vesilain 11 luvun 16 §:ssä säädettäisiin erityisen selvityksen hankkimisesta. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuutta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä

erityisen selvityksen hankkimisessa noudatettavasta menettelystä.

Vesilain 15 luvun 5 §:ssä säädettäisiin Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen antamisesta ja sen toimittamisesta viranomaisille. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuutta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä jäljennöksen toimittamisesta viranomaisille.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkittävistä tiedoista säädettäisiin vesilain 18 luvun 1 §:ssä. Pykälä sisältäisi perussäännökset tietojärjestelmään merkittävistä tiedoista. Ehdotetun pykälän 4 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tietojärjestelmään merkittävistä tiedoista. Vastaavasti valtioneuvoston asetuksella voitaisiin ehdotetun 12 luvun 6 §:n 4 momentin nojalla antaa tarkempia säännöksiä vesiyhteisörekisteriin merkittävistä tiedoista.

Vesilain 18 luvun 15 § sisältäisi yhteisö-lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tarpeellisen valtuuden. Valtioneuvosto voisi asetuksella säätää suojelua ja paranemista edellyttävien makeiden vesien laadusta kalojen elämän turvaamiseksi annetun neuvoston direktiivin (78/659/ETY) täytäntöönpanemiseksi kalavesiksi nimeämisen perusteista, kalavesien veden laadun vaatimuksista ja sen seurannasta sekä veden tilan parantamiseksi laadittavista toimenpideohjelmista.

Vesilain 18 luvun 12 §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä perittävistä maksuista. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtuus, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella ja ympäristöministeriön asetuksella voidaan säätää asian käsittelystä aluehallintovirastossa perittävästä maksusta. Maksun suuruuden määrittämisen tulisi perustua valtion maksuperustelakiin (150/1992). Kunnalle perittävän maksun määräytymisen perusteiden tulisi vastata valtion maksuperustelakia. Maksun perusteet määrättäisiin tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa.

Ympäristöministeriö voisi vesilain 14 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla antaa tarkempia säännöksiä lain noudattamisen valvontaan ja sen järjestämiseen liittyvistä menettelyistä. Nämä koskisivat muun muassa vesitaloushankkeita koskevien tietojen toimittamista valtion viranomaisten ja kuntien välillä.

Vesilain 5 luvun 39 §:ssä säädettäisiin ojitustoimituksesta perittävistä kustannuksista. Pykälän 2 momentin mukaan hakijalta voitaisiin periä ojitussuunnitelman hankkimisesta tai sen täydentämisestä aiheutuneet kustannukset. Ehdotetun valtuussäännöksen nojalla maa- ja metsätalousministeriö voisi asetuksella säätää perittävän maksun suuruudesta valtion maksuperustelaisissa säädettyjen perusteiden mukaisesti.

3 Voimaantulo

Uudistus muuttaisi vesilain aineellisia säännöksiä ja vesiasioissa noudatettavaa menettelyä. Ehdotettua uutta sääntelyä on täydennettävä asetuksentasoisella sääntelyllä. Uudistus muuttaisi osin viranomaisten välistä toimivallanjakoa vesiasioissa.

Tietojärjestelmiin on tehtävä uudesta lainsäädännöstä johtuvat tarkistukset. Vesilakia koskevat ohjeet ja lomakkeet tulee tarkistaa uuden vesilain mukaisiksi. Viranomaisille tulee järjestää uutta lainsäädäntöä koskevaa koulutusta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan puolen vuoden kuluttua niiden vahvistamisesta.

4 Suhde perustuslakiin ja sääntämisyjärjestys

Esityksessä ehdotetaan uuden vesilain säätämistä. Ehdotetun lain aineelliset ja menettelylliset säännökset vastaavat pitkälti voimassa olevan vesilain säännöksiä. Vesilaki on säädetty vuonna 1961 ja siihen on tämän jälkeen tehty lukuisia muutoksia. Vesilain säännösten yhdenmukaisuutta perustuslain säännösten kanssa ei ole arvioitu kokonaisuutena, vaan ainoastaan yksittäisten kysymysten ja lainmuutosten osalta. Tämän vuoksi vesilain säännöksiä on arvioitava kokonaisuutena ja eräiden säännösten osalta erikseen perustuslain perusoikeuksien näkökulmasta.

Vesilaki on keskeinen vesien ja vesivarojen käyttöä ohjaava säädös, jonka tarkoituksena on sovittaa yhteen erilaiset yhteiskunnalliset ja yksityiset pintavesien ja pohjavesien hyödyntämiseen sekä vesialueiden käyttämiseen kohdistuvat intressit. Yleislakina vesilaki koskettaa useita perustuslain turvaamia perusoikeuksia. Vesilain säännöksiin läheisim-

min liittyvät perusoikeudet ovat omaisuuden suoja koskeva perustuslain 15 §, vastuuta ympäristöstä koskeva 20 § ja oikeusturvaa koskeva 21 §. Perustuslain näkökulmasta keskeinen asiakokonaisuus on vesilain yleiskäyttöoikeudet ja viranomaisen tekemään päätökseen perustuvat erilaiset käyttö- ja lunastusoikeudet.

Omaisuuden suoja

Omaisuuden suoja koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin nojalla jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään 2 momentin mukaan lailla. Kuten edellä vesitaloushankkeen edellyttämien käyttöoikeuksien tarkastelun osalta on käynyt ilmi, vesitaloushankkeen toteuttaminen saattaa edellyttää käyttöoikeuden perustamista toisen omaisuuteen tai jopa toisen omaisuuden lunastamista.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään (PeVM 25/1994 vp, s. 4—5) asettanut seuraavat vaatimukset perusoikeuksien rajoittamisen edellytyksiksi: Rajoitusten tulee perustua laintasoiseen säädökseen, rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteiden tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä, painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia, lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen kuuluvaa rajoitusta, rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevaan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon, perusoikeutta rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelystä sekä rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Yleiskäyttö

Vesilain 2 luku sisältää vesistön yleiskäyttöä koskevat säännökset. Yleiskäytössä on kyse siitä, että vesialueen omistaja ja haltija on velvollinen korvauksetta sallimaan alueensa käyttämisen lainkohdassa yksilöidyllä tavalla. Yleiskäyttöoikeuksille on tunnus-

omaista, että niiden käyttämisestä aiheutuvat vaikutukset haitalliset vaikutukset pyritään rajoittamaan mahdollisimman vähäisiksi yleisiin ja yksityisiin intresseihin nähden.

Oikeus vesistöissä kulkemiseen (ehdotuksen 2 luvun 3 §), veden ottamiseen henkilökohtaista tarvetta varten (ehdotuksen 2 luvun 4 §) sekä vesistön käyttöä koskevan haitan poistamiseen (ehdotuksen 2 luvun 6 §) kuuluu kaikille. Yleiskäyttöoikeuksien taustalla olevia tavoitteita voidaan pitää suomalaisessa yhteiskuntajärjestelmässä hyväksyttävänä ja perusoikeusjärjestelmän kanssa yhdenmukaisina. Näille käyttöoikeuksille on tunnusomaista, että niiden käyttäminen ei käytännössä rajoita alueen omistajan tai haltijan mahdollisuutta käyttää hyväkseen aluetta hyväkseen. Yleiskäyttöoikeuden käyttäjä ei saa käyttää oikeuttaan muita yleiskäyttäjiä ja kiinteistönomistajia häiritsevällä tavalla. Jos käyttöoikeus rajoittaa syvällisemmin alueen omistajan tai haltijan mahdollisuutta käyttää kiinteistöä hyväkseen, on oikeuden käyttämiseen oikeutettujen piiriä rajoitettu. Esimerkiksi oikeus kiinteistön käyttöä edistävän rakennelman sijoittamiseen toisen vesialueelle (ehdotuksen 2 luvun 5 §) kuuluu yksinomaan rannan omistajalle tai haltijalle.

Yleiskäyttöoikeudet perustuvat välittömästi lakiin. Niiden sisältöä ei siten voida määritellä ennakoita samalla tavoin kuin lupaan perustuvan oikeuden, mikä rajaa asianosaisten käytössä olevia oikeussuojakeinoja. Vesilaki sisältää kuitenkin oikeussuojakeinot myös yleiskäyttöoikeuksien väärinkäytöstilanteiden varalta. Väärinkäyttöön voidaan puuttua hallinnollisten pakkokeinojen tai viime kädessä rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän keinoin.

Vesitaloushankkeen edellyttämät käyttöoikeudet

Vesitaloushankkeen toteuttaminen saattaa edellyttää käyttöoikeutta toisen omaisuuteen. Kyse voi olla esimerkiksi keskivedenkorkeuden nostamiseen liittyvästä toisen maa-alueen veden alle saattamisesta, toisen omistaman rakennelman käyttämisestä tai lunastamisesta tai rakennelman sijoittamisesta toisen alueelle. Ainakin osassa näistä tilanteista on kysymys valtiosääntöoikeudellisesti lunas-

tuksesta. Vesioikeudessa perinteisesti luvan myöntämiseen on liittynyt kysymys, jos hanke ei sijoitu hakijan kokonaisuudessaan omistamalle alueelle, hakijan oikeudesta tarpeellisiin alueisiin. Vesilainsäädäntöön on sen vuoksi sisällytetty säännökset, joiden mukaisten edellytysten täytyessä hakijalle on voitu myöntää hankkeen toteuttamisen edellyttämä oikeus. Nämä oikeudet voidaan hankkeen tarpeellisuuden ja käyttöoikeuden omaisuuden suojaan käyvän rajoituksen syvällisyyden perusteella ryhmitellä kolmeen ryhmään.

Yleisen tarpeen edellyttämät vesitaloushankkeet eivät poikkea lunastuslain mukaisesta yleisen tarpeen vaatimuksesta, jonka valtiosääntöoikeudellisesta perustasta säädetään perustuslain 15 §:n 2 momentissa. Merkittävä osa vesitaloushankkeista palvelee välittömästi yksityistä tarvetta, eli hankkeen toteuttamisesta johtuvat hyödyt koituvat pääosin yksityisten hyväksi. Nämä hankkeet ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden ei voida katsoa täyttävän yleiset tarpeen vaatimusta. Tällaisena voisi mainita esimerkiksi vesialueen täyttäminen kiinteistön maapinta-alan lisäämiseksi tai kiinteistön käyttöä palvelevan rakenteen sijoittaminen toisen alueelle. Lukumääräisesti suurin osa vesitaloushankkeista on pieniä hankkeita, joiden edellyttämät käyttöoikeudetkin ovat vähäisiä. Näissäkin hankkeissa hankkeesta vastaava tarvitsee tarpeellisen käyttöoikeuden hankkeen toteuttamiseksi. Käyttöoikeudesta johtuva omistajan käyttövallan rajoitus saattaa olla kuitenkin häviävän pieni.

Kahden viimeksimainitun ryhmän osalta nykyisen ja ehdotetun uuden vesilain oikeusperusta nojautuu vuonna 1961 säädettyyn lakiin eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista (jäljempänä valtuuslaki), joka on säädetty perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Valtuuslain 1 §:n mukaan lailla voidaan säätää, että vesistön tai veden käyttämistä tarkoittavaa hyödyllistä toimenpidettä varten saadaan:

1) korvausta vastaan saattaa veden alle tai ottaa muutoin tarpeelliseen käyttöön taikka erityistä tarvetta varten lunastaa omaksi toiselle kuuluva maa- tai vesialue sillä olevine laitteineen ja rakennelmineen;

2) muuttaa tai poistaa toiselle kuuluva laite tai rakennelma, joka estää edellä tarkoitettua toimenpidettä;

3) ottaa pysyvästi käyttöön voimallaitoksesta toiselle kuuluvaa vesivoimaa varaamatta hänelle mahdollisuutta osallistua yritykseen, milloin hänen osuutensa on vähemmän kuin sadasosa laitoksen vesivoimasta; sekä

4) rajoittaa pinta- ja pohjaveden ottamon ympäristöalueen käyttämistä veden pilaantumisen estämiseksi.

Valtuuslaissa ei nimenomaisesti ole otettu kantaa korvausten määräämisen ajankohtaan tai korvauksen suuruuteen. Vesilainsäädännön puiteissa omaisuudensuojan ja kansalaisten oikeussuojan vaatimusten on kuitenkin katsottu edellyttävän, että käyttöoikeuksien perustamisesta johtuvat korvauskysymykset on tullut ratkaista viran puolesta samanaikaisesti käyttöoikeuden perustamisen yhteydessä. Korvauksen suuruuden osalta lähtökohdانا on ollut täyden korvauksen periaate. Eräiden edunmenetysten osalta korvaus on tullut määrätä puolitoistakertaisena. Näihin periaatteisiin ei uudistuksen yhteydessä tehtäisi muutoksia.

Vastuu ympäristöstä

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Pykälän 1 momenttia on oikeuskirjallisuudessa pidetty julistuksenomaisena ja katsottu sen saavan sisältönsä aineellisen lainsäädännön kautta.

Vesilain tavoitteena on sovittaa yhteen vesivarojen ja vesiympäristön käyttö yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Sääntelyllä pyritään myös parantamaan vesivarojen ja vesiympäristön tilaa. Yleinen hankkeiden toteuttamistapaa koskeva vesilain 2 luvun 7 §, lupaharkintaa ja lupamääräysten asettamista koskevat yleiset 3 luvun säännökset sekä näitä täydentävät hankekohtaiset säännökset muodostavat keskeiset ympäristöä turvaavat säännökset. Näiden säännösten soveltaminen ei riipu siitä, vetoaako asianosainen tai viranomainen niihin, vaan lupaharkinta on tehtävä viran puolesta. Vesilain 11 luvun 6 §:n mukaan hakemusasiassa on pyydetävä lausunto valtion

valvontaviranomaiselta, jonka tehtävänä valvoa yleistä etua vesiasioissa.

Vesilaki sisältää myös suoranaisia luonnonsuojelullisia säännöksiä. Vesilain luontotyyppien suojelua koskevat säännökset (ehdotuksen 2 luvun 11 §) kieltävät luonnontilaisen enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantamisen. Lupa-
viranomaisen voi yksittäistapauksessa myöntää hakemuksesta poikkeuksen tästä kiellosta, mikäli kyseisen luontotyyppien suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu.

Vastaavansisältöiset säännökset sisältyvät nykyisen vesilain 1 luvun 15 a §:ään ja 17 a §:ään. Säännökset lisättiin vesilakiin vuoden luonnonsuojelu- ja metsälainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lainvalmisteluasiakirjoissa (HE 79/1996 vp) pienvesiä koskevia luontotyyppisäännöksiä perusteltiin erityisesti luonnon monimuotoisuuden ja biologisen tuottokyvyn säilyttämiseen tähtäävillä näkökohdilla. Fladoja ja kluuvijärviä koskevan nykyisen vesilain 1 luvun 15 a §:n taustalla olivat yhteisön luonnonsuojelusäätelystä ja Itämeren suojelusopimuksesta johtuvat velvoitteet. Vesilain 1 luvun 17 a §:ssä tarkoitettujen norojen suojelun tehostamisen taustalla olivat kansalliset luonnon monimuotoisuuden turvaamista koskevat tavoitteet. Perustuslakivaliokunta ei lausuntoa (PeVL 21/1996 vp) antaessaan kiinnittänyt huomiota vesilain luontotyyppien suojelua koskeviin säännöksiin.

Alkuperäisen luonnon suojelua sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamista voidaan pitää sellaisina yhteiskunnallisina tarpeina, jotka oikeuttavat ehdotetunlaisen sääntelyn antamisen. Luontotyyppien suojelua koskevan säännöksen rajausta voidaan niin ikään pitää sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset täyttävänä. Fladat ja kluuvijärvet ovat selkeäpiirteisiä kohteita, eikä näiden kohteiden suojelun alueellisen ulottuvuuden suhteen oikeuskäytännön perusteella ole esiintynyt sanottavia ongelmia. Lähteiden, lampien, järvien ja norojen osalta luonnontilaisuuden arvioinnin osalta on käytännössä esiintynyt jossain määrin tulkinnanvaraisuutta. Luontotyyppien kartoitusten ja

tiedon lisääntymisen myötä tähän liittyvät ongelmat ovat kuitenkin vähentyneet. Sääntelyyn liittyvä poikkeusmahdollisuus varmistaa sen, että sääntelyllä ei rajoiteta luontotyyppien käyttämistä enempää kuin suojelutavoitteiden turvaaminen edellyttää. Luontotyyppinä suojeltavat kohteet ovat useimmiten siten pienialaisia, että niiden suojelusta aiheutuvat haitalliset vaikutukset voidaan välttää hankkeen toteuttamistapaa muuttamalla. Yksittäistä kohdetta koskeva luontotyyppisääntely sisältö tulee arvioitavaksi mainittua kohdetta koskevan hakemuksen yhteydessä, jota koskevan päätöksen lainmukaisuuden asianosainen voi saattaa muutoksenhaikutuomioistuimen arvioitavaksi.

Kansalaisten osallistuminen

Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Yleiskäyttöoikeudet perustuvat välittömästi lain säännöksiin. Niihin ei liity ennakkollista menettelyä, jossa oikeuden sisällöstä päätettäisiin ja jossa kansalaiset voisivat lausua käsityksensä toiminnan asianmukaisuudesta. Sen sijaan yleiskäyttöoikeuksien epäasialliseen käyttöön voidaan puuttua hallintopakon ja viime kädessä rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän keinoin.

Kansalaisten osallistumisen ja oikeusturvan näkökulmasta yleiskäyttöoikeuksia merkittävämmän asiaryhmän muodostavat ennakkovalvonnan piiriin kuuluvat vesitaloushankkeet. Vesitaloushankkeet voivat vaikuttaa eri tavoin kansalaisten oikeusasemaan. Kansalaisen mahdollisuus osallistua vesilain mukaiseen päätöksentekomenettelyyn ja saattaa viranomaisen päätöksen lainmukaisuus riippumattoman tuomioistuimen tutkittavaksi on sen vuoksi turvattava.

Kansalaisten tärkein osallistumismekanismi on lupamenettely. Vesilakiehdotus sisältää yksityiskohtaiset säännökset siitä, kuinka vireillä olevasta hakemuksesta (ehdotuksen 11 luvun 10 §), asiassa annetusta päätöksestä (ehdotuksen 11 luvun 22 §) ja päätöksestä tehdystä valituksesta (ehdotuksen 15 luvun 3 §) on tiedotettava. Säännöksillä varmistetaan

kansalaisten mahdollisuus saada tieto asian vireillä olosta, asiassa annetusta ratkaisusta sekä sitä koskevasta muutoksenhausta.

Vesilain mukaiselle viranomaiselle saapuneet hakemusasiakirjat ovat julkiset, ellei asiakirjojen julkisuutta koskevasta lainsäädännöstä muuta johdu. Kansalaiset voivat näin ollen saada nähdäkseen hanketta koskevat asiakirjat. Asianosaisten kuulemista koskevan lakiehdotuksen 11 luvun 7 §:n mukaan lupaviranomaisen on ennen asian ratkaisemista varattava niille, joiden oikeutta, etua tai velvollisuutta asia saattaa koskea (asianosainen), tilaisuus tehdä muistutuksia asiasta. Muille kuin asianosaisille on ennen asian ratkaisua varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Suurin osa vesilain nojalla annetuista yksityisten oikeuksiin vaikuttavista ratkaisuista ovat luonteeltaan lupa- tai muuntotyypisissä menettelyssä annettuja hallintopäätöksiä. Näihin voidaan hakea muutosta joko valittamalla tai hakemalla oikaisua siten kuin vesilain 15 luvussa säädetään. Lakiin ehdotetaan lisäksi sisällytettäväksi säännökset kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman hyväksymisessä ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelman vahvistamisessa noudatettavasta menettelystä sekä muutoksenhausta näitä koskeviin päätöksiin. Uudistus parantaisi kansalaisten oikeusturvaa näissä asioissa.

Oikeudesta hakea muutosta vesilain mukaiseen päätökseen säädetään vesilain 15 luvun 2 §:ssä. Oikeus hakea muutosta kuuluu asianosaiselle, eli sille jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia saattaa koskea. Vesilain mukaista asianosaisuutta koskevassa oikeuskäytännössä säännöstä on sovellettu kansalaisten oikeussuojaa korostavalla tavalla ja verraten etäisenkin liittymän asiaan on kat-

sottu synnyttävän asianosaisen aseman prosessissa. Muutosta vesilain nojalla annettuun päätökseen saa hakea myös rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät. Näiden lisäksi valitusoikeus vesiasiaa on toiminnan sijaintikunnalla ja muulla kunnalla, jonka alueella toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät sekä lainkohdassa yksilöidyillä viranomaisilla.

Vesilain mukaiset valvontaviranomaiset voivat lainrikkomustilanteissa ryhtyä vesilain 14 luvun 10 §:n nojalla välittömiin toimenpiteisiin haitan tai vaaran estämiseksi. Näiden toimien lainmukaisuus voidaan saattaa muutoksenhakutuomioistuimen arvioitavaksi. Tämä koskee myös valvontaviranomaisen vesilain 14 luvun 11 §:ään perustuvaa oikeutta keskeyttää toiminta.

Eräiden vesitataloushankkeiden hyödynsaajat voidaan velvoittaa suorittamaan maksuja, joista osa on vesilain 18 luvun 13 §:n nojalla välittömästi ulosottokelpoisia. Näiden maksujen maksuunpanosta voidaan kuitenkin tehdä perustevalitus.

Kotirauha

Vesilain valvonnan edellyttämät, valvontaviranomaisen tiedonsaantia ja tarkastuksen tekemistä koskevat säännökset sisältyisivät vesilain 14 luvun 3 §:ään. Toimivaltuudet sisältävä luettelo on tarkoitettu tyhjentäväksi. Valvontatehtävää hoitaisi valvontaviranomainen tai sen määräämä virkamies, viranhaltija tai muu henkilö. Valvontatehtävää, johon liittyy julkisen vallan käyttöä, ei kuitenkaan voisi hoitaa muu määrätty henkilö. Valvonta voitaisiin ulottaa myös kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin, jos tämä on välttämätöntä hengen, terveyden, omaisuuden, turvallisuuden tai ympäristön suojelemiseksi, tai milloin valvontaviranomaisella on perusteltu syy epäillä, että tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä on rikottu. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämät-

tömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimita. Perustuslaissa turvattu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (PeVL 16/2004 vp, s. 5/II). Ehdotetun vesilain 14 luvun 3 §:n 3 momentin perusteiden, jotka oikeuttavat toimenpiteiden suorittamisen kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, on katsottava täyttävän perustuslain 10 §:n 3 momentin vaatimukset.

Siirtymäsäännökset

Olemassa olevaa toimintaa koskevat siirtymäsäännökset ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan, mutta myös 20 §:n ympäristövastuun toteutumisen kannalta. Perustuslain 15 §:n 1 momentti antaa suojaa laillisesti syntyneille oikeussuhteille ja niiden pysyvyydelle, jolla pyritään antaa suojaa oikeussubjektien perustelluille odotuksille taloudellisissa asioissa (PeVL 21/2004 vp, 25/2005 vp ja 31/2006 vp). Tämä ei kuitenkaan estä puuttumasta taannehtivasti tällaisiin suhteisiin (PeVL 13/2003, 25/2005 vp ja 31/2006 vp). Perustusvaliokunnan omaksuman käytännön mukaan perusteltujen odotusten suojaan liittyy oikeus luottaa toiminnan kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi osapuolten oikeusasemaa (PeVL 31/2006 vp, 107/2005 vp ja 4/2008 vp).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, erityisesti sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 63/2002 vp ja 1/2003 vp). Muuttamisen perusteiden tulee ilmetä laista ja perusteiden tulee olla riittävän täsmällisesti määriteltyjä.

Toteutettuja hankkeita koskevat siirtymäsäännökset on sijoitettu pääosin ehdotetun vesilain 19 lukuun. Säännöksillä on pyritty löytämään tasapainotila yleisten ja yksityisten intressien, ympäristön tilaan kohdistuvien odotusten ja toiminnanharjoittajan perusteltujen odotusten välillä. Erityisesti ne säännökset, joiden soveltamisella ennalta arvioiden

voi olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, on pyritty laatimaan siten, että ne rajoittavat puuttumisen toiminnanharjoittajan oikeusasemaan niin vähäiseksi kuin tavoiteltu asiantila mahdollistaa. Niiden tilanteiden varalta, että toiminnalle asetettavat rajoitukset osoittautuisivat kohtuuttomiksi, on säännöksiin liitetty mahdollisuus määrätä rajoituksista haittaa kärsineelle korvaus.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Rikosoikeudelliset säännökset on sijoitettu vesilain 16 lukuun. Rangaistavaksi säädettyjen tekojen tunnusmerkistöt on pyritty kirjoittamaan siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa (PeVL 26/2002, 26/2004 vp, 7/2005 vp ja 17/2006 vp).

Laki eräistä vesien käyttämisistä varten myönnettävistä oikeuksista

Nykyisen vesilain säännösten nojalla vesitaloushankkeen toteuttajalle voidaan hankkeen toteuttamiseksi perustaa tarpeellisia oikeuksia toisen omaisuuteen. Voimassa oleva vesilaki säädettiin aikanaan tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttämisen teki mahdolliseksi perustuslain säätämisyjärjestyksessä säädetty valtuuslaki. Kyseinen valtuuslaki on luonteeltaan ns. poikkeuslaki, jonka säätämisestä on nykyisin säännökset perustuslain 73 §:ssä. Valtuuslain säätämistä perusteltiin aikanaan hallituksen esityksessä (HE 64/1959 vp) sillä, että vesistöjen käytön mahdollistavien ja vedensaannin turvaavien toimenpiteiden vaikutukset voivat ulottua toimenpiteeseen ryhtyvän määrättävissä olevaa aluetta laajemmalle tai ne edellyttävät sellaisten oikeuksien hankkimista, joita hän ei saa vapaaehtoisesti hankituksi. Kun eräät tällaiset toimenpiteet merkitsivät kajoamista tuolloin voimassa olleen hallitusmuodon 6 §:ssä omaisuudelle annettuun suojaan, ehdotettiin erityisellä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä säädettävällä lailla sallittavaksi, että tavallisella lailla voitiin antaa näiltä osin tarpeelliset säännökset. Valtuuslakia ei

aikanaan käsitelty perustuslakivaliokunnassa. Sama koskee myös vesilakia, jonka suhdetta perustuslakiin ei ole missään vaiheessa kattavasti selvitetty.

Valtuuslain 1 §:n mukaan lailla voidaan säätää, että vesistön tai veden käyttämistä tarkoitettavaa hyödyllistä toimenpidettä varten saadaan korvausta vastaan:

1) toiselle kuuluva maa- ja vesialue sillä olevine laitteineen ja rakennelmineen saattaa veden alle tai ottaa muutoin tarpeelliseen omaan käyttöön taikka erityistä tarvetta varten lunastaa omaksi;

2) toiselle kuuluva laite tai rakennelma, joka estää edellä tarkoitettua toimenpidettä, muuttaa tai poistaa;

3) voimalaitoksessa ottaa pysyvästi käyttöön toiselle kuuluvaa vesivoimaa varaamatta hänelle mahdollisuutta osallistua yritykseen, milloin hänen osuutensa on vähemmän kuin sadasosa laitoksen vesivoimasta; sekä

4) veden pilaantumisen estämiseksi rajoittaa pinta- ja pohjaveden ottamon ympäristöalueen käyttämistä.

Valtuuslain 2 §:n mukaan lailla voidaan velvoittaa ennen vesilain voimaan tuloa valtaväylää muuttaen tehdyn rakennelman omistaja, kun vesistöissä siirrytään uuteen puutavaran uittotapaan, tekemään sitä varten tarpeellinen uusi puutavaran siirtolaite tai rakennelma sekä osallistumaan tällaisen siirtolaitteen tai rakennelman rakentamiseksi ja kunnossapitokustannuksiin enintään uuteen uittotapaan siirtymisestä saamansa hyödyn määrällä.

Valtuuslain 3 §:n mukaan lailla voidaan velvoittaa vesistön säännöstelystä hyötyä saava suorittamaan tietyin edellytyksin valtiolle enintään sadasosaa hänen säännöstelystä vuosittain saamaansa puhdasta hyötyä vastaava vuotuinen maksu käytettäväksi vahingon kohteeksi joutuneilla alueilla yleistä etua edistäviin tarkoituksiin. Lailla voidaan myös säätää myös sille, jolle myönnetään oikeus poiketa vesistön puhtauden säilyttämistä koskevista määräyksistä, velvollisuus suorittaa valtiolle vuotuinen, vesiensuojelutarkoituksiin käytettävä maksu, joka vastaa enintään kahta sadasosaa hänelle poikkeuksen johdosta tulevasta edun arvioidusta vuotuisesta määrästä.

Valtuuslain 1 §:n valtuutukset kattavat perustuslain 15 §:n 1 momentin soveltamisalaan kuuluvia käyttörajoituksia ja 15 §:n 2 momentin mukaisia pakkolunastustilanteita. Selkeästi pakkolunastusasetelmasta on kysymys 1 §:n 1 kohdan valtuutuksesta lunastaa erityistä tarvetta varten omaksi toiselle kuulua maa- ja vesialue. Valtiosääntöoikeudellisesti myös eräät säännöksen kattamat käytönrajoitukset, kuten maa-alueen tai rakennelman saattaminen veden alle, saattavat rinnastua pakkolunastukseen. Tällaisten pakkolunastustilanteiden osalta tarve valtuuslakiin nojautumiseen liittyy siihen, täyttävätkö vesilain asianomaiset lunastussäännökset tai lunastukseen rinnastettavat rajoitussäännökset perustuslain 15 §:n 2 momentin yleisen tarpeen ja täyden korvauksen vaatimukset.

Yleisen tarpeen vaatimus rajaa pakkolunastuksen käyttömahdollisuutta siten, ettei siihen ole sallittua ryhtyä yksityisten tarpeiden toteuttamiseksi. Perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä tulee kuitenkin tältäkin osin lisävaatimukseksi se, että myös yleisen tarpeen tulee olla perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä. Yleisen tarpeen vaatimus ei kuitenkaan edellytä, että lunastus tapahtuisi julkisyhteisön hyväksi, vaan saavana osapuolena lunastuksessa voi olla myös yksityinen oikeussubjekti, jos lunastuksen muuttoin voidaan katsoa palvelevan yleistä tarvetta.

Yleisen tarpeen tarkka määrittäminen ei ole mahdollista. Lainsäädäntökäytännössä sellaisina on pidetty esimerkiksi tarpeita, jotka liittyvät maansaantiin yhdyskunta- ja asuntorakentamisen tarpeisiin, energiantuotanto- ja siirtojärjestelmien ylläpidon ja toimivuuden takaamiseen, retkeily- ja ulkoilukäytön edistämiseen sekä luonnon, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja virtaavien vesistöjen suojeluun.

Yleinen tarve valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä ei välttämättä vastaa vesilain mukaista yleisen tarpeen käsitteen sisältöä. Siten yleisen ja yksityisen tarpeen rajanveto perustuslain 15 §:n 2 momentin tarkoittamassa merkityksessä ei ole välttämättä yhtenevä vesilaissa omaksutun yleisen ja yksityisen edun erottelun kanssa. Pelkkä yksityinen taloudellinen intressi ei kuitenkaan riitä täyt-

tämään yleisen tarpeen vaatimusta perustuslain 15 §:n 2 momentin mielessä.

Osassa valtuuslain tarkoittamissa asetelmissä on kyse perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuudensuojaa koskevan yleislausekkeen soveltamisalaan jäävistä omaisuuden käyttörajoituksista tai vastaavista toimista. Nämä ovat sellaisia, että niitä koskevat rajoitukset voidaan antaa tavallisella lailla perustuslain omaisuudensuojasäännöksen estämättä. Kyseessä on ympäristöperusoikeuteen palautettavissa olevan intressin toteuttamiseksi säädettävästä normaalista omaisuuden käyttörajoituksesta, jonka toteuttamiseen ei tarvita erityistä valtuuslakia. Myös yksityiset intressit voivat ainakin eräissä tilanteissa olla sellaisia painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia intressejä, jotka voivat täyttää rajoitusperusteen hyväksyttävyyshaatimukset.

Perustuslain 73 § mahdollistaa edelleen poikkeuslakien säätämisen, kuitenkin rajoitettua poikkeuslakien säätämismahdollisuutta rajattuihin poikkeuksiin. Perustuslakivaliokunnan mukaan poikkeuslakimenettelyn käyttöön on suhtauduttava pidättyvästi. Uusien, puhtaasti kansallisten perustuslaista poikkeavien lakien säätämistä tulee välttää. Poikkeuslakimenettelyyn tulee turvautua vain erityisen poikkeuksellisissa tapauksissa ja pakottavista syistä. Jos poikkeuslakeja tulevaisuudessa käytetään kansallisissa yhteyksissä, on valiokunnan mielestä ensisijaisesti pyrittävä säätämään poikkeukset perustuslaista voimassaoloajaltaan ajallisesti rajoitetuina (PeVM 10/1998 vp).

Uuden perustuslain voimassaoloaikana on säädetty kolme sellaista poikkeuslakia, joilla ei ole ollut kytkentää Suomen kansainvälisiin velvoitteisiin. Nämä ovat laki valmiuslain muuttamisesta (969/2003), laki Rahoitustarkastuksen valvontamaksusta (604/2003) ja laki nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta (1471/2001). Hyväksyessään poikkeuslakimenettelyn käytön perustuslakivaliokunta on kuitenkin yleensä edellyttänyt poikkeuslailta määrääkaisuutta ja edellyttänyt, että lain voimassaoloaikana annetaan uusi, perustuslain kanssa yhdenmukainen esitys (ks. esim. PeVL 61/2002 vp, PeVL 66/2002 vp, PeVL 67/2002 vp ja PeVL 54/2005 vp).

Perustuslakia säädettäessä perustuslakivaliokunta edellytti, että hallitus selvittää myös ennen uutta perustuslakeja säädettyjen poikkeuslakien tarpeellisuuden ja suhteen uusiin perustuslain säännöksiin. Valiokunnan mukaan hallituksen tuli näiltäkin osin ryhtyä toimiin sääntelyn saattamiseksi uuden perustuslain vaatimuksia vastaavaksi (PeVM 10/1998 vp, s. 23). Perustuslain seurantatyöryhmälle tehdyssä selityksessä nyt tarkasteltava valtuuslaki on mainittu yhtenä perustuslain kanssa ristiriidassa olevana nykyisenä poikkeuslakina. Tosin seurantatyöryhmälle tehdyssä selityksessä kyseisen lain osalta esitetyt näkökohdat eivät välttämättä ota huomioon riittävästi lain valtuuslakiluonnetta (Perustuslakiuudistukseen liittyviä selvityksiä, Oikeusministeriö, Työryhmämietintö 2002:8).

Vesilain tapaisen pysyvän lain perustaminen poikkeuslain muodossa annettuun valtuuslakiin ei vastaa optimaalisesti poikkeuslain välttämisen periaatteen vaatimuksia. Kyseinen periaate huomioon ottaen voidaan ainakin kokonaan uuden, pysyväisluonteista tarvetta varten olevan poikkeuslakina annettavan valtuuslain säätämistä samoin kuin koko uuden vesilain säätämistä poikkeuslakina pitää perustuslakivaliokunnan nykyiseen tulkintalinjaan sopimattomana.

Valtiosääntöoikeudellisesti paras ratkaisu olisi laatia vesilain säännökset siten, ettei laki loukkaa perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuussuojaa. Tämä ei kuitenkaan liene mahdollista sellaisten lunastustilanteiden ja käytönrajoitusten osalta, jotka täyttävät perustuslain tarkoittaman pakkolunastuksen kriteeristön, mutta joiden ei voida katsoa olevan yleisen tarpeen vaatimia. Sen vuoksi ainoaksi vaihtoehdoksi, mikäli lunastus- ja käyttöoikeuksien perustaminen halutaan säilyttää ennallaan ja turvata vesitaloushankkeiden toteuttamisedellytykset nykyisessä laajuudessa,

perustaa ehdotetun vesilain säätäminen perustuslain kanssa aineellisessa ristiriidassa olevilta osin voimassa olevaan vuoden 1961 valtuuslakiin.

Perustuslakivaliokunta omaksui vuonna 1998 rakennuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä käsityksen, jonka mukaan yleisen tien ja katualueen ilmaislouvutusvelvollisuus kunnalle voitiin perustaa hallitusmuodon 12 §:n 2 momentin estämättä vuonna 1958 perustuslainsäätämisyjärjestyksessä säädettyyn lakiin alueiden luovuttamisesta asemakaavan toteuttamista varten. Perustuslakivaliokunta piti valtiosääntöoikeudellisesti keskeisenä sitä, että perusoikeusuudistuksessa perustuslain pakkolunastuslauseke oli säilynyt identtisenä aikaisemman hallitusmuodon 6 §:n 3 momentin kanssa, josta vuoden 1958 lain oli katsottava tarkoittavan poikkeusta. Vuoden 1995 perusoikeusuudistus ei näin ollen ollut muuttanut tässä suhteessa oikeustilaa merkittävästi (ks. PeVL 38/1998 vp). Valtuuslain suhde perustuslain 15 §:ään on olennaisilta osin samankaltainen tämän kanssa. Sen vuoksi ei liene estettä tukeutua uuden vesilakiehdotuksen ja perustuslain 15 §:n välisen suhteen arvioinnissa vuoden 1961 valtuuslakiin. Valtuuslain säilyttämistarve koskee kuitenkin ainoastaan sen 1 §:ää, minkä vuoksi lain 2 ja 3 § ehdotetaan kumottavaksi.

Edellä kerrotuilla perusteilla ehdotus uudeksi vesilaksi ja muut esitykseen sisältyvät lait voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Esitykseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Vesilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on:

- 1) edistää, järjestää ja sovittaa yhteen vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä niin, että se on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä;
- 2) ehkäistä ja vähentää vedestä ja vesiympäristön käytöstä aiheutuvia haittoja; ja
- 3) parantaa vesivarojen ja vesiympäristön tilaa.

2 §

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan vesitalousasioihin. Vesistön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan vesitalousasiaan, joka ei edellytä tämän lain mukaista lupaa, sovelletaan, mitä ympäristönsuojelulaissa (86/2000) säädetään.

Tätä lakia sovellettaessa ja muutoin tämän lain mukaan toimittaessa on noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa (1096/1996), muinaismuistolaisissa (295/1963) ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) sekä niiden nojalla säädetään tai määrätään.

Ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä säädetään ympäristönsuojelulaissa, vesihuollosta vesihuoltolaissa (119/2001), patoturvallisuudesta patoturvallisuuslaissa (494/2009), terveyshaittojen ehkäisemisestä terveysuojelulaissa (763/1994) ja vesienhoidon järjestämisestä vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa (1299/2004).

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *vesitalousasialla* vesitaloushankkeiden toteuttamista sekä muuta vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä ja hoitoa;
- 2) *vesialueella* muutoin kuin tilapäisesti veden peittämää 5 §:n mukaisesti rajautuvaa aluetta;
- 3) *vesistöllä* järveä, lampea, jokea, puroa ja muuta luonnollista vesialuetta sekä tekojärveä, kanavaa ja muuta vastaavaa keinotekoisia vesialuetta; vesistönä ei kuitenkaan pidetä noroa, ojaa ja lähdeettä;
- 4) *joella* virtaavan veden vesistöä, jonka valuma-alue on vähintään sata neliökilometriä;
- 5) *purolla* jokea pienempää virtaavan veden vesistöä;
- 6) *norolla* sellaista puroa pienempää vesiuomaa, jonka valuma-alue on vähemmän kuin kymmenen neliökilometriä ja jossa ei

jatkuvasti virtaa vettä eikä kalankulku ole merkittävässä määrin mahdollista;

7) *pohjavedellä* maa- tai kallioperässä olevaa vettä;

8) *pohjavesiesiintymällä* kyllästyneeseen vyöhykkeeseen yhtenäisenä vesimassana varastoitunutta pohjavettä;

9) *vesitaloushankkeella* vesi- tai maa-alueella toteutettavaa toimenpidettä tai rakennelman käyttämistä, joka voi vaikuttaa pintatai pohjaveteen, vesiympäristöön, vesitalouteen tai vesialueen käyttöön;

10) *hankkeesta vastaavalla* luvan hakijaa tai haltijaa taikka muuta tahoa, joka vastaa vesitaloushankkeen valmistelusta, toteuttamisesta, käytöstä tai kunnossapidosta taikka toiminnan harjoittamisesta;

11) *vesivoimalla* keskivirtaaman ja sitä vastaavan putouskorkeuden mukaan tietyille vesistönsalalle laskettavaa tehoa;

12) *vesivoimalaitoksella* vesistön vesivoiman hyödyntämiseksi rakennettua laitosta siihen kuuluvine rakennelmineen;

13) *yleisellä kulkuväylällä* vesistössä olevaa väylää, joka tämän lain mukaan on määrätty julkiseksi kulkuväyläksi tai yleiseksi paikallisväyläksi;

14) *yksityisellä kulkuväylällä* muuta kuin 13 kohdassa ja 6 §:ssä tarkoitettua vesistössä olevaa väylää;

15) *erityiseen käyttöön otetulla alueella* tonttia, rakennuspaikkaa, puutarhaa, varasto- paikkaa, uimarantaa, satama- aluetta tai muuta vastaavaa maa- tai vesialuetta;

16) *vesihuoltolaitoksella* vesihuoltolaissa tarkoitettua yhdyskunnan vesihuollosta huolehtivaa laitosta; ja

17) *ruoppausmassalla* vesialueen pohjasta poistettua maa-ainesta ja lietettä.

Mitä tässä laissa säädetään kalasta ja kalastuksesta, koskee myös nahkiaista ja rapua sekä niiden pyyntiä.

4 §

Aluevedet ja talousvyöhyke

Mitä tässä laissa säädetään vesistöistä, sovelletaan myös Suomen aluevesiin ja talousvyöhykkeeseen.

5 §

Vesialueen raja

Tätä lakia sovellettaessa pidetään vesialueen rajana maata vastaan keskivedenkorkeuden mukaista rantaviivaa.

Jos vedenkorkeus tai vesi- ja maa-alueen keskinäinen asema muuttuu tai on muuttunut, vesialueen raja määräytyy muutoksen jälkeisten vedenkorkeuksien mukaan.

Meren ja maa-alueen rajana on Suomen aluevesien rajoista annetun lain (463/1956) 3 §:n mukainen aluevesien maanpuoleinen raja.

6 §

Valtaväylä

Joessa on syvimällä kohdalla väylä veden vapaata juoksua, kulkemista, puutavaran uittoa ja kalan kulkua varten (*valtaväylä*). Mitä tässä laissa säädetään valtaväylästä, koskee myös sellaista vesistössä olevaa salmea tai kapeikkoa, jossa säännöllisesti harjoitetaan liikennettä tai jossa kala yleensä kulkee.

Valtaväylä on kolmannes keskivedenkorkeuden mukaisesta joen leveydestä. Kun vesistössä säännöllisesti harjoitetaan liikennettä tai uittoa, valtaväylän leveys on kuitenkin vähintään seitsemän metriä.

Lupaviranomainen voi hakemuksesta vahvistaa valtaväylän leveyden ja sijainnin. Jos tärkeät syyt sitä vaativat, valtaväylä voidaan määrätä leveämmäksi tai kapeammaksi tai sen sijainti muualle kuin 1 ja 2 momentissa säädetään.

7 §

Viranomaiset

Aluehallintovirasto toimii tässä laissa tarkoitettuna lupaviranomaisena. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ojitustoimituksen toimivallasta ojitusasioissa säädetään 5 luvussa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (*valtion valvontaviranomainen*) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimivat täs-

sä laissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina.

Tässä laissa tarkoitettuna kalatalousviranomaisena toimii se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuualue, jolle kalatalousasiat kuuluvat.

2 luku

Yleiset oikeudet, velvollisuudet ja rajoitukset

1 §

Veden omistus ja vallinta

Vesisäiliössä sekä kaivossa ja muussa vedenottamossa olevan veden omistaa se, jolle säiliö, kaivo tai vedenottamo kuuluu. Lähteessä ja tekolammikossa olevan veden omistaa pohjan omistaja. Muuta avopintaista vettä sekä pohjavettä vallitsee tässä laissa säädettyin rajoituksin se, jolle kysymyksessä oleva vesi- tai maa-alue kuuluu, jollei toiselle kuuluvasta oikeudesta muuta johdu.

Joessa tai purossa, joka kuuluu puoliksi kahteen eri kiinteistöön tai kahteen kiinteistöjen yhteiseen alueeseen, kummankin puolen omistajalla on oikeus yhtä suureen osaan siinä virtaavasta vedestä.

2 §

Eräät oikeudet ja velvollisuudet

Vesi- tai maa-alueita koskevat tässä laissa säädettyt oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat alueen omistajalle, jollei jäljempänä tai erikseen toisin säädetä.

Yhteisen alueen osakkaan oikeudesta käyttää hyväkseen yhteistä aluetta säädetään yhteisalueissa (758/1989).

3 §

Vesistöissä liikkuminen

Jollei laissa toisin säädetä, jokaisella on oikeus tarpeetonta vahinkoa, haittaa tai häiriötä aiheuttamatta:

- 1) kulkea vesistöissä ja sen jäällä;
- 2) ankkuroida tilapäisesti vesistöissä;

3) uittaa puutavaraa vesistöissä;

4) uida vesistöissä; ja

5) tilapäisesti siirtää valtavyylässä tai yleisessä kulkuväylässä olevia pyydyksiä ja muita irtaimia esineitä, jotka haittaavat kulkemista tai puutavaran uittoa, sekä sellaista väylän ulkopuolella olevaa irtainta esinettä, joka kohtuuttomasti haittaa kulkemista tai estää puutavaran uiton.

Mitä 1 momentissa säädetään vesistöistä, koskee myös 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettun vesialueen rajan ulkopuolella olevaa aluetta, milloin se on veden peittämä.

4 §

Veden ottaminen

Jokaisella on oikeus muutoin kuin pysyvästi ottaa vettä tai jäätä henkilökohtaista tarvetta varten vesistöistä ja 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettun vesialueen rajan ulkopuolella olevalta alueelta, milloin se on veden peittämä. Jokaisella on myös oikeus satunnaisesti ottaa vähäisessä määrin vettä tai jäätä toiselle kuuluvasta norosta tai sellaisesta lähteestä, joka ei ole sen omistajan tai hänen luvullaan muun henkilön vakituisessa käytössä. Muusta veden ottamisesta säädetään 4 luvussa.

Veden tai jään ottamisesta 1 momentin nojalla ei saa aiheutua alueen omistajalle tai muille oikeuden haltijoille haittaa tai vähäistä suurempaa häiriötä.

5 §

Rakennelman sijoittaminen toisen vesialueelle

Rannan omistajalla tai haltijalla on yksityistä tarvettaan varten oikeus sijoittaa rannan edustalle vesistöön, vaikka hän ei ole vesialueen omistaja tai osakas, veneen kiinnityspaalu tai -poiju taikka rakentaa rantaansa toisen vesialueelle ulottuva laituri, venevaja tai muu näihin verrattava rakennelma. Oikeuden edellytyksenä on, että rakennelman tekeminen tai käyttäminen ei edellytä 3 luvun 2 tai 3 §:n nojalla lupaa ja se voi tapahtua tuottamatta vesialueen omistajalle vahinkoa tai huomattavaa haittaa. Tällaista oikeutta ei

kuitenkaan ole erityiseen käyttöön otetulla vesialueella.

6 §

Haitan poistaminen ja ruoppausmassan sijoittaminen

Lietteestä, matalikosta tai muusta niihin verrattavasta vesistön käyttöä koskevasta haitasta kärsivä saa ilman vesialueen omistajan suostumusta suorittaa haitan poistamiseksi tarpeellisen toimenpiteen vesistön tilan ja käyttömahdollisuuksien parantamiseksi. Oikeuden edellytyksenä on, että toimenpide ei 3 luvun 2 tai 3 §:n nojalla edellytä lupaa eikä työn suorittamisesta aiheudu omistajalle huomattavaa haittaa tai ympäristönsuojelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ympäristön pilaantumista vesialueella. Sama koskee ruoppausmassan sijoittamista toisen vesialueelle.

Ruoppausmassan sijoittaminen toisen maa-alueelle edellyttää maanomistajan suostumusta. Lupaviranomainen voi kuitenkin myöntää oikeuden ruoppausmassan sijoittamiseen, jos sen sijoittamisesta ei aiheudu alueen käytölle sanottavaa haittaa ja sijoittamiseen ei tarvitse hakea ympäristönsuojelulaissa tarkoitettua ympäristölupaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä ja työn suorittamistavasta on ilmoitettava vesialueen omistajalle vähintään 30 vuorokautta ennen toimenpiteen suorittamista. Yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle ilmoitus voidaan toimittaa yhteisluvelain 26 §:n 3 momentin mukaisesti tai toimittamalla ilmoitus kaikille tiedossa oleville osakkaille. Toimenpiteestä on myös ilmoitettava valtion valvontaviranomaiselle siten kuin 15 §:ssä säädetään.

7 §

Yleiset velvollisuudet vesivarojen ja vesialueiden käytössä

Vesitaloushanke on toteutettava sekä vesivaroja ja vesialueita muutoin käytettävä siten, ettei siitä aiheudu vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta, jos hankkeen tai käytön tarkoitus voidaan saa-

vuttaa ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä kokonaiskustannuksiin ja aiheutettavaan vahingolliseen seuraukseen verrattuna.

8 §

Saamelaisten oikeudet

Saamelaisten kotiseutualueelle sijoittuva tai vaikutuksiltaan sinne ulottuva vesitaloushanke on toteutettava siten, että se ei vähäistä suuremmassa määrin heikennä saamelaisten mahdollisuuksia käyttää heille alkuperäiskansana kuuluvia oikeuksia ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan.

9 §

Rakennelman kunnossapito ja poistaminen

Vesistöön tehdyn rakennelman omistajan on pidettävä rakennelma sellaisessa kunnossa, ettei siitä aiheudu vaaraa taikka yleistä tai yksityistä etua loukkaavia vahingollisia tai haitallisia seurauksia.

Ilman lupaviranomaisen lupaa ei saa poistaa rakennelmaa, joka vaikuttaa vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että rakennelman poistaminen ei merkittävästi loukkaa yleistä tai yksityistä etua.

Rakennelman poistamista koskevaan päätökseen on liitettävä yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi tarpeelliset määräykset. Poistamisesta johtuva edunmenetys on korvattava. Sillä, joka ei ole osallistunut hankkeen kustannuksiin, ei kuitenkaan ole oikeutta saada korvausta rakennelman poistamisesta johtuneesta edunmenetyksestä.

10 §

Veden juoksun muuttaminen norossa ja ojasissa

Noron, ojan tai altaan omistaja ei saa estää tai muuttaa veden vapaata juoksua uomassa alapuolella olevan vahingoksi ilman tämän suostumusta. Suostumusta ei tarvita, jos uoman tai altaan omistajan oma käyttötarve

vaatii hankkeen toteuttamista. Jos alempana oleva ottaa uomasta vettä kiinteistökohtaista talouttaan varten, ei ylempänä oleva kuitenkaan saa käyttää sitä muuhun tarkoitukseen siinä määrin, että alempana olevan kiinteistökohtaista taloutta varten tarvittavan veden saanti estyy. Ojitukselta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä säädetään 5 luvussa.

11 §

Eräiden vesiluontotyyppien suojelu

Luonnontilaisen enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty.

Lupaviranomainen voi yksittäistapauksessa hakemuksesta myöntää poikkeuksen 1 momentin kiellosta, jos momentissa mainittujen vesiluontotyyppien suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu. Jos 1 momentissa tarkoitettu seuraus aiheutuisi hankkeesta, johon on haettu tämän lain mukaista lupaa, lupa-asian yhteydessä on viran puolesta tutkittava kysymys poikkeuksen myöntämisestä. Poikkeuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä lupaviranomaisen luvasta säädetään.

12 §

Oikeus toisen alueeseen

Hankkeesta vastaavalle voidaan myöntää oikeus toiselle kuuluvaan alueeseen sillä olevine rakennuksineen tai muine rakennelmineen, jos alue on toteutettavan vesitaloushankkeen vuoksi tarpeen:

- 1) laitetta, rakennusta tai muuta rakennelmaa sekä niiden käyttöä ja kunnossapitoa varten;
- 2) uuden 1 luvun 5 §:n 2 momentin mukaisen vesialueen tai uuden uoman pohjaksi;
- 3) poistettavan maan sijoittamiseksi; tai
- 4) yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi tarvittavaa laitetta tai rakennelmaa sekä niiden käyttöä ja kunnossapitoa varten.

Oikeus myönnetään pysyvänä tai erityisestä syystä määräaikaisena. Aluetta saadaan käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten oikeus on myönnetty.

Oikeuden myöntämistä koskevan asian ratkaisee lupaviranomainen lupa-asian yhteydessä tai erillisestä hakemuksesta. Oikeuden myöntämisestä aiheutuva edunmenetys on korvattava siten kuin 13 luvussa säädetään.

13 §

Oikeuden myöntämisen edellytykset

Edellä 12 §:ssä tarkoitettu oikeus toisen alueeseen tai rakennelmaan voidaan myöntää, jos 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyt edellytykset vesitaloushankkeelle ovat olemassa ja hakija hallitsee omistusoikeuden tai pysyvän käyttöoikeuden perusteella enempää kuin puolta tarvittavasta alueesta. Jos kysymys on hakijalle ja muille yhteisesti kuuluvasta alueesta, oikeuden myöntäminen edellyttää, että toimenpiteen kohteeksi joutuva alue ei ole sanottavasti suurempi hakijan osuutta vastaavaa osaa yhteisestä alueesta.

Edellä 1 momentissa säädetyistä edellytyksistä riippumatta voidaan, jos 3 luvun 4 §:n 1 momentissa mainitut edellytykset ovat olemassa, myöntää oikeus:

- 1) tehdä vähäinen rakennelma vesistöön toiselle kuuluvalla tai yhteiselle alueelle vesistöä huomattavasti muuttamatta;
- 2) tilapäisesti nostaa vettä toiselle kuuluvalla alueelle;
- 3) suorittaa toisen alueella perkaustyötä;
- 4) vähäisessä määrin oikaista tai leventää uomaa; tai
- 5) sijoittaa poistettavaa maata toisen maata vesialueelle, ei kuitenkaan erityiseen käyttöön otetulle alueelle.

Jos vesitaloushanke on yleisen tarpeen vaatima ja luvan myöntämisen edellytykset ovat olemassa, hakijalle voidaan myöntää tarvittava oikeus toiselle kuuluvaan alueeseen tai sen omaksi lunastamiseen siinäkin tapauksessa, että 1 ja 2 momentissa säädetyt edellytykset puuttuvat.

14 §

Oikeus toisen rakennelmaan

Jos toiselle kuuluva rakennus, laitos tai muu rakennelma, jonka poistaminen ei sisälly 12 ja 13 §:n nojalla myönnettyyn oikeuteen, estää vesitaloushankkeen toteuttamista, lupaviranomainen voi 3 luvun 4 §:ssä säädettyin edellytyksin myöntää oikeuden sen poistamiseen, muuttamiseen tai hyväksi käyttämiseen.

Päätöksessä, jolla hakija saa oikeuden toiselle kuuluvan rakennelman poistamiseen tai muuttamiseen, on rakennelman omistajalle, jos hän sitä vaatii, varattava mahdollisuus määrääjässä itse suorittaa rakennelman poistaminen tai muuttaminen. Hakijan on tällöin korvattava rakennelman omistajalle toimenpiteestä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset.

Jos omistaja haluaa poistaa rakennelman, jonka käyttämiseen toiselle on myönnetty lupa ja jota käyttäjä edelleen tarvitsee, lupaviranomainen voi hakemuksesta myöntää viimeksi mainitulle oikeuden lunastaa sen itselleen. Lunastushinta määrätään rakennelman silloisen arvon mukaan ottaen huomioon, mitä rakentamiskustannuksista mahdollisesti on jo omistajalle suoritettu, sekä haitta, joka rakennelman pysyttämisen toisen alueella ehkä aiheutuu.

15 §

Ilmoittamisvelvollisuus

Hankkeesta vastaavan on vähintään 30 vuorokautta ennen toimenpiteen aloittamista kirjallisesti ilmoitettava valtion valvontaviranomaiselle:

1) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettusta toimenpiteestä;

2) maa-ainesten ottamisesta vesistön pohjasta, jos ottaminen ei 3 luvun 2 tai 3 §:n mukaan edellytä lupaa;

3) pinta- ja pohjaveden ottamisesta, kun otettava määrä on yli 100 m³/vrk ja ottaminen ei 3 luvun 2 tai 3 §:n mukaan edellytä lupaa.

Ilmoituksen tulee sisältää tiedot hankkeesta, sen toteuttamistavasta ja ympäristövaikutuksista. Jos ilmoitus koskee 6 §:n 1 momen-

tissa tarkoitettua toimintaa, ilmoituksen tulee sisältää lisäksi tiedot muista vaikutusalueelle suunnitelluista vastaavista hankkeista, jotka ovat hankkeesta vastaavan tiedossa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen toimittamistavasta ja ilmoitukseen sisällytettävistä tiedoista.

3 luku

Luvanvaraiset vesitaloushankkeet

1 §

Soveltaisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan kaikkiin vesitaloushankkeisiin, jollei erikseen toisin säädetä.

2 §

Vesitaloushankkeen yleinen luvanvaraisuus

Vesitaloushankkeella on oltava lupaviranomaisen lupa, jos se voi muuttaa vesistön asemaa, syvyyttä, vedenkorkeutta tai virtaamaa, rantaa tai vesiympäristöä taikka pohjaveden laatua tai määrää, ja tämä muutos:

1) aiheuttaa tulvan vaaraa tai yleistä vedenvähyyttä;

2) aiheuttaa luonnon ja sen toiminnan vahingollista muuttumista taikka vesistön tai pohjavesiesiintymän tilan huononemista;

3) melkoisesti vähentää luonnon kauneutta, ympäristön viihtyisyyttä tai kulttuuriarvoja taikka vesistön soveltuvuutta virkistyskäyttöön;

4) aiheuttaa vaaraa terveydelle;

5) olennaisesti vähentää tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesiesiintymän antoisuutta tai muutoin huonontaa sen käyttökelpoisuutta taikka muulla tavalla aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vedentolalle tai veden käytölle talousvetenä;

6) aiheuttaa vahinkoa tai haittaa kalastukselle tai kalakannoille;

7) aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vesiliikenteelle tai puutavaran uitolle;

8) vaarantaa puron uoman luonnontilan säilymisen; tai

9) muulla edellä mainittuun verrattavalla tavalla loukkaa yleistä etua.

Vesitaloushankkeella on lisäksi oltava lupaviranomaisen lupa, jos 1 momentissa tarkoitettu muutos aiheuttaa edunmenetystä toisen vesialueelle, kalastukselle, veden saannille, maalle, kiinteistölle tai muulle omaisuudelle. Lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos edunmenetys aiheutuu ainoastaan yksityiselle edulle ja edunhaltija on antanut hankkeeseen kirjallisen suostumuksensa.

Lupaviranomaisen lupa tarvitaan myös:

1) sellaiseen noron tai ojan taikka sen vedenjuoksun muuttamiseen, josta aiheutuu vahinkoa toisen maalle, eikä asianomainen ole antanut tähän suostumustaan eikä kyse ole 5 luvussa tarkoitettusta ojituksesta;

2) sellaiseen vesialueelle tehtävän rakennelman käyttöön, josta aiheutuu häiriötä toisen kiinteistön käytölle eikä asianomainen ole antanut tähän suostumustaan.

Lupa tarvitaan myös luvan saaneen vesitaloushankkeen muuttamiseen, jos muutos loukkaa 1—3 momentissa tarkoitettulla tavalla yleisiä tai yksityisiä etuja.

3 §

Aina luvanvaraiset vesitaloushankkeet

Edellä 2 §:ssä tarkoitetuista seurauksista riippumatta seuraavilla vesitaloushankkeilla on aina oltava lupaviranomaisen lupa:

1) valtaväylän sulkeminen tai supistaminen sekä väylän käyttämistä vaikeuttavan laitteen tai muun esteen asettaminen;

2) veden ottaminen vesihuoltolaitoksen tai vesihuoltolaitokselle vettä toimittavan tarpeisiin taikka siirrettäväksi muualla käytettäväksi sekä muu pohjaveden ottaminen, kun otettava määrä on yli 250 m³/vrk samoin kuin muu toimenpide, jonka seurauksena pohjavesiintymästä poistuu muutoin kuin tilapäisesti pohjavettä vähintään 250 m³/vrk;

3) veden imeyttäminen maahan tekopohjaveden tekemiseksi tai pohjaveden laadun parantamiseksi;

4) sillan tai kuljetuslaitteen tekeminen yleisen kulku- tai valtaväylän yli sekä tunnelin,

vesi-, viemäri-, voima- tai muun johdon tekeminen tällaisen väylän ali;

5) maa-alueen muuttaminen pysyvästi vesialueeksi vesistön vedenkorkeutta nostamalla;

6) vesivoimalaitoksen rakentaminen;

7) vesialueen ruoppaaminen, kun ruoppausmassan määrä ylittää 500 m³, jollei kyse ole julkisen kulkuväylän kunnossapidosta;

8) ruoppausmassan sijoittaminen hylkäämistarkoituksessa Suomen aluevesillä, kun kyse ei ole merkityksettömän pienestä määrästä ruoppausmassaa;

9) maa-aineksen ottaminen vesialueen pohjasta muuhun kuin tavanomaiseen kotitarvekäyttöön;

10) uiton vakinaisen toimintapaikan perustaminen.

Lupa tarvitaan myös 1 momentissa tarkoitettujen luvan saaneen laitoksen, rakennelman tai sen käytön muuttamiseen, jos muutos loukkaa yleisiä tai yksityisiä etuja.

4 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Lupa vesitaloushankkeelle myönnetään, jos:

1) hanke ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua; tai

2) hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Lupaa ei kuitenkaan saa myöntää, jos vesitaloushanke vaarantaa yleistä terveydentilaa tai turvallisuutta, aiheuttaa huomattavia vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonsuhteissa tai vesiluonnossa ja sen toiminnassa taikka suuresti huonontaa paikkakunnan asutus- tai elinkeino-oloja.

Hakijalla on oltava oikeus hankkeen edellyttämiin alueisiin. Jos hakija ei omista aluetta tai hallitse sitä pysyvällä käyttöoikeudella, luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalle myönnetään oikeus alueen käyttämiseen siten kuin 2 luvussa säädetään tai että hakija esittää luotettavan selvityksen siitä, miten oikeus alueeseen järjestetään.

5 §

Suhde maankäytön suunnitteluun

Lupa-asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon asemakaava. Lisäksi on otettava huomioon, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään maakuntakaavan ja yleiskaavan oikeusvaikutuksista.

Lupa-asiaa ratkaistaessa on katsottava, ettei lupa merkittävästi vaikeuta kaavan laatimista.

6 §

Yleisten hyötyjen ja menetysten arvioiminen

Luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa vesitaloushankkeesta yleiselle edulle aiheutuvia hyötyjä ja menetyksiä arvioidaan yleiseltä kannalta. Arvioinnissa voidaan käyttää raha-arvoa, jos hyödyn tai menetysten suuruus voidaan määrittää rahassa.

Arvioinnissa on otettava huomioon, mitä vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa on esitetty hankkeen vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista.

7 §

Yksityisten hyötyjen ja menetysten arvioiminen

Luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa vesitaloushankkeesta saatavana yksityisenä hyötynä otetaan huomioon maa- tai vesialueen tai muun omaisuuden tuottavuuden tai käytettävyyden parantumisesta aiheutuva omaisuuden käyttöarvon lisääntyminen sekä hankkeen toteuttamisesta välittömästi saatava muu etu.

Hankkeesta aiheutuvana yksityisenä menetyksenä otetaan huomioon:

1) hakijalle myönnettävät käyttö- tai lunastusoikeudet;

2) kustannukset sellaisista vahingoista ja käyttöoikeuksista, joista hakija on hankkeen toteuttamiseksi erikseen sopinut asianosaisen kanssa ja vastaavassa tarkoituksessa hakijalle vapaaehtoisesti luovutettujen alueiden hankkimiskustannukset; sekä

3) muut hankkeeseen osallistumattomalle taholle ja tässä laissa tarkoitettulle ojituksen passiiviosakkaalle aiheutuvat menetykset.

8 §

Luvan voimassaolo

Lupa myönnetään toistaiseksi tai erityisistä syistä määräajaksi.

Toistaiseksi voimassa olevassa luvassa on määrättävä aika, jonka kuluessa vesitaloushanke on toteutettava tai toteuttamiseen ryhdyttävä. Määräaika hankkeen toteuttamiselle saa olla enintään kymmenen vuotta ja toteuttamiseen ryhtymiselle enintään neljä vuotta.

Lupaviranomainen voi erityisestä syystä ennen määräajan päättymistä hakemuksesta pidentää 2 momentissa tarkoitettua määräaikaa. Pidentämistä koskevassa päätöksessä voidaan tarkistaa tai täydentää lupamääräyksiä.

9 §

Luvan raukeaminen

Määräaikainen lupa raukeaa määräajan päättyessä, jollei lupapäätöksessä ole toisin määrätty.

Toistaiseksi voimassaoleva lupa raukeaa, jos lupapäätöksessä edellytetyt toimia ei olennaisilta osin ole toteutettu tai toteuttamiseen ryhdytty lupapäätöksessä määrättyssä ajassa tai 8 §:n 3 momentin nojalla pidennetyssä määräajassa.

Toisen omaisuuteen kohdistuvat lupapäätöksessä myönnettyt käyttöoikeudet raukeavat toistaiseksi voimassaolevan luvan rautessa. Sama koskee omaksi lunastamista, jollei omistusoikeus ole jo siirtynyt luvanhaltijalle.

10 §

Yleiset lupamääräykset

Lupapäätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset:

1) hankkeesta ja sen toteuttamisesta aiheutuvien haittojen välttämiseksi siten kuin 2 luvun 7—8 §:ssä säädetään;

2) maisemoinnista ja muusta työn jälkien poistamisesta; sekä

3) vesistön ja pohjavesiesiintymän tilan säilyttämistä varten tarpeellisista toimenpiteistä ja laitteista.

Vesistön vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun vaikuttavan hankkeen lupapäätöksessä on lisäksi tarvittaessa annettava määräykset veden enimmäis- tai vähimmäiskorkeudesta ja veden juoksuksen järjestämisestä.

Jos tämän lain mukaan luvanvaraisesta hankkeesta aiheutuu ympäristönsuojelulain 3 §:ssä tarkoitettua ympäristön pilaantumista vesialueella tai sen vaaraa, lupamääräyksiä annettaessa on sovellettava myös, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään lupamääräysten antamisesta.

Lupaan perustuvan oikeuden käyttäminen voidaan lupaa annettaessa rajoittaa määrättyyn tarkoitukseen.

11 §

Tarkkailuvelvoite

Luvassa on määrättävä lupanhaltija tarvittaessa tarkkailemaan hankkeen toteuttamista ja sen vaikutuksia. Lupaviranomainen tai sen määräämä viranomainen voi määrätä useat lupanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta (*yhteistarkkailu*) tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan. Yhteistarkkailu voi koskea myös ympäristönsuojelulakiin ja tähän lakiin perustuvaa tarkkailua. Tarkkailua koskevassa päätöksessä voidaan antaa oikeus suorittaa tarkkailua koskevat toimenpiteet toisen alueella. Tarkkailusta aiheutuvat edunmenetykset on korvattava siten kuin 13 luvussa säädetään.

Lupanhaltija voidaan luvassa velvoittaa esittämään tarkkailusuunnitelma 1 momentissa tarkoitettua tarkkailun tarkemmasta järjestämisestä lupaviranomaisen tai sen määräämän viranomaisen hyväksyttäväksi niin ajoissa, että tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaiku-

tusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajan-kohtana.

Yhteistarkkailua tai tarkkailusuunnitelman hyväksymistä koskevan päätöksen tehnyt viranomainen voi muuttaa päätöstä luvan voimassaolosta huolimatta. Asia voi tulla vireille tarkkailusta päättäneen viranomaisen omasta aloitteesta tai lupanhaltijan, valvontaviranomaisen, yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan tai haittaa kärsivän asianosaisen vaatimuksesta. Yhteistarkkailua koskevaa päätöstä on muutettava aina, jos yhteistarkkailuun on määrätty osallistumaan uusi lupanhaltija.

Tarkkailuvelvoitetta määrätessä on otettava huomioon, mitä vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettua vesien tilaa koskevassa seurantaohjelmassa on pidetty tarpeellisena seurannan järjestämiseksi. Hankkeen tarkkailun tietoja voidaan käyttää vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa seurannassa ja vesienhoitosuunnitelman laadinnassa.

12 §

Tarkkailuvelvoitteen määrääminen

Yhteistarkkailua tai tarkkailusuunnitelman hyväksymistä taikka näiden muuttamista koskeva päätös on tehtävä noudattaen soveltuvien osin, mitä hallintolaisissa (434/2003) säädetään, jollei päätöstä tehdä lupaa myönnettäessä tai muutettaessa. Päätös annetaan julkilapin jälkeen ja siitä on tiedotettava siten kuin 11 luvun 22 §:ssä säädetään päätöksen antamisesta ja tiedottamisesta.

13 §

Kulkuyhteydet

Valtaväylään tai yleiseen kulkuväylään vaikuttava hanke on lupapäätöksessä määrättävä toteutettavaksi niin, että liikennettä voidaan vesistöissä harjoittaa edelleen ilman huomattavaa haittaa.

Jos hanke toteutetaan sellaisessa vesistöissä, jolla on merkitystä uiton kannalta, hankkeesta vastaava on lupapäätöksessä velvoitettava

tekemään tarvittavat laitteet ja rakennelmat puutavaran kulun turvaamiseksi sekä suojaamaan hankkeeseen liittyvät rakennelmat uitosta aiheutuvilta vahingoilta.

Jos hankkeen seurauksena on vesialueella, jäällä tai rannalla yleistä tai yksityistä käyttöä palvelevan kulkuyhteyden katkeaminen tai huomattava huonontuminen, hankkeesta vastaava on lupapäätöksessä velvoitettava tekemään tie tai vastaamaan sen tekemisen kustannuksista taikka ryhtymään muihin toimenpiteisiin kohtuulliset vaatimukset täyttävän kulkumahdollisuuden järjestämiseksi sen tarvisjoille.

14 §

Kalatalousvelvoite ja kalatalousmaksu

Jos vesitaloushankkeesta aiheutuu kalakannoille tai kalastukselle vahinkoa, hankkeesta vastaava on velvoitettava ryhtymään toimenpiteisiin vahinkojen ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi (*kalatalousvelvoite*) taikka määrättävä maksamaan tällaisten toimenpiteiden kohtuullisia kustannuksia vastaava maksu kalatalousviranomaiselle (*kalatalousmaksu*).

Kalatalousvelvoitetta, kalatalousmaksua tai näiden yhdistelmää määrättäessä on otettava huomioon hankkeen ja sen vaikutusten laatu, muut haitta-alueella toteutettavat hoitotoimenpiteet ja kalastuksen järjestely. Kalatalousvelvoitteen toimenpiteiden suorittamisesta ei saa aiheutua niillä saavutettavaan hyötyyn verrattuna hankkeesta vastaavalle kohtuuttomia kustannuksia.

Kalatalousvelvoite voi olla kalatie, kalataloudellinen kunnostustoimenpide, istutus tai muu kalataloudellinen hoitotoimenpide taikka näiden yhdistelmä. Kalatalousvelvoitteen voidaan tarvittaessa sisällyttää toimenpiteiden tuloksellisuuden tarkkailu sillä vesialueella, johon hankkeen vahingollinen vaikutus ulottuu.

Kalatalousmaksu käytetään 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä niiden tuloksellisuuden seurantaan sillä vesialueella, johon hankkeen vahingollinen vaikutus ulottuu. Lupaviran-

omainen voi antaa kalatalousviranomaiselle määräyksiä maksun käytöstä.

15 §

Kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelma

Hankkeesta vastaavan on laadittava yksityiskohtainen suunnitelma luvassa määrätyn kalatalousvelvoitteen toteuttamiseksi (*kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma*). Kalatalousviranomaisen hyväksyy kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman. Suunnitelman laatiminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos kalatalousvelvoite on vähäinen ja sen sisällöstä määrätään yksityiskohtaisesti luvassa.

Kalatalousviranomaisen vahvistaa suunnitelman, jossa yksilöidään kalatalousmaksulla tehtävät toimenpiteet (*kalatalousmaksun käyttösuunnitelma*). Saman vesialueen haittojen ehkäisemiseksi määrättyjen kalatalousmaksujen käytöstä voidaan laatia yhteinen suunnitelma.

Päätös kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelman hyväksymisestä ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelman vahvistamisesta on tehtävä noudattaen, mitä hallintolaissa säädetään. Päätös annetaan julkipanon jälkeen. Päätöstä voidaan muuttaa viran puolesta taikka hankkeesta vastaavan, valvontaviranomaisen, asiassa yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan tai haittaa kärsivän asianomaisen vaatimuksesta.

16 §

Valmistelulupa

Lupaviranomainen voi perustellusta syystä lupapäätöksessään oikeuttaa hakijan ryhtymään jo ennen päätöksen lainvoimaiseksi tulemistä hankkeen toteuttamista valmisteleviin toimenpiteisiin (*valmistelulupa*). Toimenpiteet on lupapäätöksessä tarpeellisilta osin yksilöitävä. Toisen aluetta saadaan käyttää edellä tarkoitettuihin toimenpiteisiin vain, jos sellainen oikeus luvassa perustetaan tai oikeudenhaltijat siihen muuten suostuvat.

Valmistelulupa voidaan myöntää, jos:

1) valmistelevat toimenpiteet voidaan suorittaa tuottamatta muulle vesien käytölle tai luonnolle ja sen toiminnalle huomattavaa haittaa; ja

2) kyseisten toimenpiteiden suorittamisen jälkeen olot voidaan olennaisilta osin palauttaa ennalleen siinä tapauksessa, että lupapäätös kumotaan tai luvan ehtoja muutetaan.

Valmistelulupa voidaan samoin edellytyksin myöntää valitusajan kuluessa tai 14 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erikseen tehdystä hakemuksesta. Hakemuksesta on kuultava valvontaviranomaisia ja lupapäätökseen muutosta hakeneita. Päätös on tämän jälkeen tehtävä viivytyksettä. Myönnetystä valmisteluluvasta on ilmoitettava välittömästi hallinto-oikeudelle ja muutosta hakeneille. Se, joka on valittanut pääasiassa tehdystä päätöksestä, voi hallinto-oikeudessa vaatia valmistelulupaa koskevaa ratkaisua kumottavaksi tai muutettavaksi ilman, että hänen olisi siitä erikseen valitettava.

17 §

Valmistelulupaa koskeva päätös

Valmistelulupaa koskevassa päätöksessä hakija on, jollei hakijana ole valtio, kunta tai kuntayhtymä, velvoitettava asettamaan ennen toimenpiteisiin ryhtymistä hyväksyttävä vakuus, jollei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Vakuuden tulee kattaa niiden vahinkojen, haittojen ja kustannusten korvaaminen, jotka päätöksen kumoaminen tai luvan ehtojen muuttaminen voi aiheuttaa. Vakuuden vapauttamiseen sovelletaan, mitä 11 luvun 20 §:ssä säädetään.

Lupaviranomaisen tulee määrätä, onko lupapäätöksessä määrätty korvaukset tai osa niistä suoritettava ennen valmisteluluvassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä. Korvaus saadaan nostaa hyväksyttävää vakuutta vastaan. Tässä momentissa tarkoitettuun lupaviranomaisen päätökseen ei saa haakea muutosta.

Valmistelulupaa koskeva päätös saadaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakutuomioistuin voi määrätä töiden jatkamisen keskeyttäväksi tai rajoitettavaksi. Valmistelulupaa koskeva valitus on käsiteltävä kiireellisenä.

18 §

Valmistumisilmoitus

Hankkeesta vastaavan on tehtävä lupaviranomaiselle ja valtion valvontaviranomaiselle ilmoitus vesitaloushankkeen valmistumisesta tai hankkeeseen kuuluvan rakennelman käyttöönottamisesta (*valmistumisilmoitus*).

19 §

Hankkeen keskeyttäminen

Keskivedenkorkeuden muuttamista tai vesistön säännöstelyä tarkoittava hanke on saatettava loppuun, jos hankkeen toteuttamiseksi on ryhdytty toimenpiteisiin.

Lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa luvan 1 momentissa tarkoitetun hankkeen keskeyttämiselle. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeen keskeyttäminen ei merkittävästi loukkaa yleistä tai yksityistä etua.

Hankkeen keskeyttämistä koskevassa päätöksessä on määrättävä hankkeesta vastaava ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin keskeytyksestä johtuvien vahinkojen ja haittojen estämiseksi sekä määrättävä keskeyttämisestä aiheutuvat vahingot korvattaviksi.

20 §

Lupamääräysten määräaikainen tarkistaminen

Toistaiseksi voimassa olevaa lupaa koskevassa lupapäätöksessä voidaan määrätä hankkeen vesiympäristöä ja sen käyttöä koskevat lupamääräykset tarkistettaviksi määräjässä, jos tämä on tarpeen hankkeesta aiheutuvien merkittävien haittojen välttämiseksi.

Lupapäätöksessä on tällöin määrättävä, mihin mennessä luvanhaltijan on saatettava yksilöityjen lupamääräysten ajanmukaisuus lupaviranomaisen tutkittavaksi ja mitä selvityksiä tuolloin on esitettävä.

Lupaviranomaisen on käsiteltävä asia soveltuvien osin kuten lupahakemus. Jos luvanhaltija ei ole tehnyt hakemusta määräjässä, lupaviranomainen voi valtion valvontaviranomaiselle ja valtion valvontaviranomaiselle ilmoitus vesitaloushankkeen valmistumisesta tai hankkeeseen kuuluvan rakennelman käyttöönottamisesta (*valmistumisilmoitus*).

omaisen taikka haittaa tai vahinkoa kärsivän hakemuksesta määrätä, että lupa raukeaa, ja antaa tällöin tarvittavat määräykset.

21 §

Lupamääräysten muu tarkistaminen ja uusien määräysten antaminen

Lupaviranomainen voi hakemuksesta tarkistaa lupamääräyksiä ja antaa uusia määräyksiä, jos:

1) hankkeen toteuttamisesta lupamääräysten mukaisesti aiheutuu haitallisia vaikutuksia, joita lupamääräyksiä annettaessa ei ole ennakoitu ja joita ei muutoin voida riittävästi vähentää;

2) hankkeen toteuttamisesta lupamääräysten mukaisesti aiheutuu olosuhteiden muutosten vuoksi haitallisia vaikutuksia, joita ei muutoin voida riittävästi vähentää; tai

3) turvallisuussyyt tätä edellyttävät.

Jollei lupapäätöksessä toisin määrätä, hakemus lupamääräysten tarkistamiseksi tai uusien määräysten antamiseksi 1 momentin 1 kohdan nojalla on tehtävä kymmenen vuoden kuluessa 18 §:n mukaisen valmistusilmoituksen tekemisestä.

Lupamääräysten tarkistaminen tai uusien määräysten antaminen 1 momentin 2 tai 3 kohdan nojalla ei saa sanottavasti vähentää hankkeesta saatavaa hyötyä. Tarkistamisesta tai uusien määräysten antamisesta aiheutuvat muut kuin vähäiset edunmenetykset määrätään hakijan korvattaviksi noudattaen soveltuvin osin, mitä 13 luvussa säädetään.

Hakemuksen lupamääräysten tarkistamisesta tai uusien määräysten antamisesta voi tehdä haitallisen vaikutuksen kohteena olevan yksityisen edun haltija, kunta, valvontaviranomainen tai asiassa yleistä etua valvova viranomainen. Lupaviranomaisen on käsiteltävä asia soveltuvin osin kuten lupahakemus.

22 §

Kalatalousvelvoitetta tai -maksua koskevien määräysten tarkistaminen

Lupaviranomainen voi hakemuksesta muuttaa kalatalousvelvoitetta ja kalatalousmaksua koskevia määräyksiä, jos olosuhteet

ovat olennaisesti muuttuneet. Kalataloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi osoittautunut velvoitetta voidaan lisäksi tarkistaa, jos velvoitteen kalataloudellista tulosta voidaan parantaa sen toteuttamiskustannuksia merkittävästi lisäämättä.

Jos kalatalousmaksu on määrätty vuosittain suoritettavaksi ja sen perusteena oleva kustannustaso on muuttunut, kalatalousviranomainen perii maksun kustannustason nousua vastaavasti tarkistettuna. Tarkistus tehdään täysin kymmenin prosentein ja muutoin lupaviranomaisen määräämiä perusteita noudattaen.

Jos maksun tarkistuksesta syntyy erimielisyyttä, asia voidaan saattaa hakemuksella lupaviranomaisen ratkaistavaksi. Kalatalousviranomaisen on viipymättä palautettava se osa peritystä kalatalousmaksusta, joka ylittää lupaviranomaisen päätöksellä myöhemmin määrätyn maksun suuruuden.

23 §

Lupamääräysten muuttaminen luvanhaltijan hakemuksesta

Jos vesitaloushanketta toteutettaessa havaitaan tarkoituksenmukaiseksi muuttaa lupamääräyksiä, lupaviranomainen voi luvanhaltijan hakemuksesta muuttaa lupamääräyksiä. Muuttamisen edellytyksenä on, että muutos on merkitykseltään vähäinen eikä se sanottavasti koske toisen oikeutta tai etua. Lupaviranomaisen on käsiteltävä asia soveltuvin osin kuten lupahakemus.

24 §

Luvan määrääminen raukeamaan

Lupaviranomainen voi hakemuksesta määrätä, että lupa raukeaa, jos

1) luvanhaltijaa ei enää ole taikka luvanhaltijaa ei voida hankaluudetta saada selville;

2) hanke on menettänyt alkuperäisen merkityksensä; tai

3) luvanhaltija sitä pyytää.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tapauksessa luvanhaltijalle on, jos hän sitä vaatii, varattava tilaisuus hankkeeseen kuuluvien rakenteiden kunnostamiseen tai muu-

hun toimenpiteeseen, jolla luvan myöntämisen perusteena ollut hankkeen hyöty voidaan olennaisin osin palauttaa. Toimenpide on määrättävä tehtäväksi kohtuullisessa ajassa uhalla, että lupa raukeaa ja 25 §:n nojalla määrättyt velvoitteet tulevat voimaan.

Hakemuksen vireillepano-oikeuteen 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa sovelletaan, mitä 14 luvun 14 §:ssä säädetään. Luvanhaltijan suostumuksella hakijana voi 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa toimia myös muu asianosainen.

25 §

Luvan raukeamista koskeva päätös

Luvan raukeamista koskevassa päätöksessä on annettava tarvittavat määräykset luvassa tarkoitettuun hankkeeseen kuuluvien rakenteiden poistamisesta ottaen huomioon, mitä 2 luvun 9 §:n 2 ja 3 momentissa sekä tämän luvun 24 §:n 2 momentissa säädetään. Poistamista koskevan määräyksen antamiseen sovelletaan lisäksi, mitä 14 luvun 4, 5 ja 8 §:ssä säädetään.

Edellä 24 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa hakijalle voidaan päätöksessä myöntää lupa rakenteen pysyttämiseksi sekä oikeus rakenteen lunastamiseen vastikkeetta. Vastaava lupa rakenteen pysyttämiseksi voidaan myöntää myös mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa, jos rakenteen omistaja on luovuttanut rakenteen hakijalle.

Luvan raukeamista koskevassa päätöksessä on toisen omaisuuden kohdistuvat käyttöoikeudet määrättävä raukeamaan. Sama koskee omaksi lunastamista, jollei omistusoikeus ole jo siirtynyt luvanhaltijalle.

4 luku

Veden ottaminen

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan pintaveden ja pohjaveden ottamiseen. Pintaveden ottamisella tarkoitetaan tässä luvussa veden

ottamista vesistöistä sekä norosta, ojasta ja lähteestä.

Tekopohjaveden ottamiseen sovelletaan, mitä tässä luvussa säädetään pohjaveden ottamisesta. Johdettaessa pintavettä maaperään tekopohjaveden muodostamista varten on lisäksi otettava huomioon, mitä ympäristönsuojelulain 8 ja 28 §:ssä säädetään.

Otettaessa vettä vesistöistä yhdyskunnan tarpeisiin sovelletaan lisäksi, mitä vesihuoltolaissa ja sen nojalla säädetään.

2 §

Veden ottaminen omalta alueelta

Vesialueen omistaja tai haltija saa sen esittämättä, mitä 3 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään, ilman lupaviranomaisen lupaa ottaa pintavettä tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä varten.

Jos vesistöistä ei riitä vettä kaikille sitä 1 momentin mukaiseen käyttöön tarvitseville, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi hakemuksesta päätöksellään rajoittaa vesialueen veden ottamista ottaen huomioon vettä käyttävien tarpeet. Päätöksessä on määrättävä, ovatko annetut määräykset voimassa toistaiseksi vai määräajan. Määräyksiä voidaan muuttaa olosuhteiden muuttuessa uudella päätöksellä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös soveltuvin osin alueen omistajan ja haltijan oikeuteen ottaa pohjavettä. Yhteisesti omistetun kiinteistön tai alueen osaomistajalla on oikeus tässä laissa säädettyin rajoituksin alueelta saatavan pohjaveden ottamiseen sillä tavoin, ettei se aiheuta muille osaomistajille haittaa tai häiriötä eikä estä näitä vastaavalla tavalla käyttämästä alueelta saatavaa pohjavettä.

3 §

Pintaveden ottaminen toisen vesialueelta

Kiinteistön omistaja ja haltija saa ottaa pintavettä toisen vesialueelta tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä varten, jos ottamisesta ei aiheudu 3 luvun 2 §:n mukaisia seurauksia. Ottamisesta ei saa aiheutua haittaa niille, jotka lupaviranomaisen luvan tai vesialueen

omistuksen tai hallinnan perusteella ottavat vettä samalta vesialueelta. Laitteiden sijoittamiseen toisen alueelle tulee saada alueen omistajan tai haltijan suostumus.

Lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa oikeuden muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun pintaveden ottamiseen ja sitä varten tarpeellisten laitteiden sijoittamiseen toisen alueella.

4 §

Pohjaveden ottaminen toisen alueelta

Lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa oikeuden pohjaveden ottamiseen ja sitä varten tarpeellisten laitteiden sijoittamiseen toisen alueella, jos ottaminen ei edellytä 3 luvun 2 tai 3 §:n mukaan lupaa.

Oikeus pohjaveden ottamiseen voidaan antaa tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä, yhdyskunnan vesihuollon järjestämistä tai muuta yleistä tarvetta varten taikka sellaista teollista tai taloudellista toimintaa varten, jolle pohjaveden saaminen on erityisen tärkeää. Oikeuden antaminen edellyttää, että vettä riittää edelleen alueen omistajan tai haltijan omiin tarpeisiin sekä alueella asuvien ja siellä sijaitsevien yritysten sekä sinne odotettavissa olevan asutuksen tarpeisiin eikä toimenpiteestä aiheudu näille kohtuutonta häiriötä tai haittaa.

Oikeus veden ottamiseen toisen kaivosta tai ottamosta voidaan antaa vain omistajan suostumuksella.

5 §

Veden ottamistarpeiden yhteensovittaminen

Veden ottamista koskevaa lupa-asiaa ratkaistaessa on vesiesiintymään kohdistuvat veden ottamistarpeet sovittava yhteen.

Jos vettä ei riitä käytettäväksi kaikkiin tarpeisiin, noudatetaan näiden kesken seuraavaa etusijajärjestystä:

1) veden ottaminen käytettäväksi ottamispaikan lähistössä tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä varten;

2) veden ottaminen yhdyskunnan vesihuoltoa varten paikkakunnalla;

3) veden ottaminen paikkakunnan teollisuuden käyttöön tai muuten käytettäväksi paikkakunnalla sekä yhdyskunnan vesihuoltoa paikkakunnan ulkopuolella palveleva veden ottaminen;

4) veden ottaminen johdettavaksi tai kuljettavaksi muualla käytettäväksi muuta tarkoitusta kuin yhdyskunnan vesihuoltoa varten.

6 §

Veden ottamista koskeva päätös

Veden ottamista koskevassa päätöksessä on määrättävä veden ottamisen tarkoitus, ottamispaikka ja veden ottamisen enimmäismäärä.

Sen lisäksi, mitä 3 luvussa säädetään lupamääräyksistä, päätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset veden johtamiseksi tarpeellisten rakenteiden tai ottamon sijoituspaikasta, vedenottomäärien seuraamisesta ja vesihuollon turvaamiseksi vedenhankinnan erityistilanteissa sallituista toimenpiteistä.

Jos veden ottamisen tarve on muutoin kuin ohimenevästi poistunut tai olennaisesti pienentynyt ja samaan vesiesiintymään on tarpeen myöntää toiselle oikeus veden ottamiseen, lupaviranomainen voi tarkistaa veden ottamista koskevan päätöksen määräyksiä. Asia on käsiteltävä noudattaen soveltuvien osin, mitä 11 luvussa hakemusmenettelystä säädetään.

7 §

Veden ottamista koskevan luvan voimassaolo

Yhdyskunnan häiriöttömän vesihuollon turvaamiseksi vedenottoa koskeva lupa voidaan kokonaan tai osittain myöntää ilman 3 luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua määräystä ajasta, jonka kuluessa veden ottaminen on aloitettava.

8 §

Vesijohdon ja laitteistojen sijoittaminen

Veden ottamista koskevassa päätöksessä voidaan antaa oikeus sijoittaa ottamista pal-

veleva vesijohto toisen alueelle. Vesijohto on sijoitettava toisen alueelle siten, että siitä aiheutuva haitta jää mahdollisimman vähäiseksi. Vesijohdon kohdalla olevaa aluetta ei saa käyttää siten, että vesijohto saattaa vahingoitua tai sen kunnossapito kohtuuttomasti vaikeutuu.

Vesijohdon sijoittamisesta muutoin kuin veden ottamista koskevan päätöksen yhteydessä on voimassa, mitä maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:ssä säädetään.

Mitä tässä pykälässä säädetään vesijohdosta, koskee myös johtoon liittyviä vähäisiä laitteita ja rakennelmia, vesijohdon kanssa samaan kaivantoon samanaikaisesti sijoitettavaa viemäriä ja muita veden ottamista tai jäteveden johtamista palvelevia johtoja.

9 §

Veden ottamista koskevasta luvasta poikkeaminen

Veden ottamista koskevan luvan haltija saa vedenhankinnan erityistilanteissa ilman lupaviranomaisen lupaa toimittaa tilapäisesti vettä muuhunkin kuin luvassa tarkoitettuun käyttöön, jos tämä on tarpeen yhdiskunnan vesihuollon häiriöttömän toiminnan turvaamiseksi taikka muusta tähän verrattavasta painavasta syystä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä on ilmoitettava valtion valvontaviranomaiselle.

10 §

Veden ottamisen rajoittaminen

Jos pitkäaikainen kuivuus tai muu siihen verrattava syy aiheuttaa veden saannin huomattavan vähentymisen, lupaviranomainen voi hakemuksesta velvoittaa vedenottamon omistajan määrääjäksi rajoittamaan ottamosta otettavan veden määrää tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä tai yhdiskunnan vesihuoltoa varten tarvittavan vedenoton turvaamiseksi.

Jos rajoituksesta aiheutuu ottamon omistajalle tai luvan haltijalle kohtuutonta edunmenetystä, lupaviranomainen voi hakemuksesta määrätä edunmenetykset rajoituksen hakijan

ja muiden rajoituksesta olennaista hyötyä saavien korvattaviksi.

11 §

Vedenottamon suoja-alue

Lupaviranomainen voi veden ottamista koskevassa päätöksessä tai erikseen määrätä pohjaveden ottamon ympärillä olevan alueen suoja-alueeksi. Suoja-alue voidaan määrätä, jos alueen käyttöä on tarpeen rajoittaa veden laadun tai pohjavesiesiintymän antoisuuden turvaamiseksi. Suoja-aluetta ei saa määrätä laajemmaksi kuin on välttämätöntä. Vaatimuksen tai hakemuksen suoja-alueen määrittämisestä voi tehdä hankkeesta vastaava, valvontaviranomainen tai asianosainen.

Suoja-alueeksi voidaan 1 momentissa säädetyn edellytyksin määrätä myös pintaveden ottamon ympärillä oleva alue.

Suoja-alueen määrittämisestä koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

12 §

Suoja-aluemääräykset

Suoja-alueen määrittämisestä koskevassa päätöksessä on annettava vedenoton turvaamiseksi tarpeelliset määräykset suojatoimenpiteistä, muista suoja-alueen käytön rajoituksista ja määräysten noudattamisen valvonnasta (*suoja-aluemääräykset*). Määräykset eivät saa olla ankarampia kuin on välttämätöntä. Määräyksistä toiselle johtuva edunmenetys on vedenottamon omistajan tai haltijan korvattava.

Lupaviranomainen voi yksittäistapauksessa hakemuksesta myöntää poikkeuksen suoja-aluemääräyksistä. Poikkeuksen myöntämisestä ympäristölupa-asian yhteydessä säädetään ympäristönsuojelulain 39 §:n 4 momentissa.

Mitä 3 luvun 21 §:ssä säädetään lupamääräysten tarkistamisesta, koskee soveltuvin osin suoja-aluemääräyksiä.

13 §

Lunastusoikeus suoja-alueella

Lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa vedenottamon omistajalle tai haltijalle oikeuden lunastaa omaksi suoja-alueella oleva alue, jos se on tarpeen vedenottoa palvelevia laitteita tai rakennelmia varten.

5 luku

Ojitus

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan ojituksen sekä ojan käyttämiseen ja kunnossapitoon. Ojituksella tarkoitetaan maan kuivatamiseksi taikka muunlaisen alueen käyttöä haittaavan veden poistamiseksi toteutettavaa:

- 1) ojan tekemistä;
- 2) ojan, noron tai puron suurentamista tai oikaisemista; sekä
- 3) sellaista noron tai puron perkaamista, johon ei sovelleta 6 luvun säännöksiä.

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös jäteveden johtamiseen siten kuin ympäristön-suojelulaissa säädetään.

2 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

- 1) *kuivatusalueella* maita, joille yhteinen ojitus tuottaa hyötyä;
- 2) *ojituksesta saatavalla hyödyllä* maan käyttöarvon nousua siinä tarkoituksessa, johon maata käytetään tai olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää;
- 3) *hyödynsaajalla* ojituksesta hyötyä saavan kiinteistön omistajaa tai omistajia;
- 4) *yhteisellä ojituksella* ojitusta, jonka kuivatusalue muodostuu eri maanomistajille kuuluvista kiinteistöistä;
- 5) *aktiiviosakkaalla* hyödynsaajaa, joka on vaatinut ojitusta tai yhtynyt sellaiseen vaatimukseen taikka lisähyödyn saamiseksi vaatinut muutosta ojitusuunnitelmaan; sekä

6) *passiiviosakkaalla* hyödynsaajaa, joka ei ole aktiiviosakas.

Jos vesihuoltolaitoksen viemäriässä, jonka tarkoituksena on huleveden tai perustusten kuivatusveden johtaminen, johdetaan vettä vesihuoltolaitoksen viemäriverkoston ulkopuolelle, viemäriverkoston kattamaa aluetta tai sen osaa on käsiteltävä kuivatusalueen erillisenä osittelualueena. Hyödynsaajaksi katsotaan tällöin vesihuoltolaitos.

3 §

Ojituksen luvanvaraisuus

Ojituksella sekä ojan käyttämisellä ja kunnossapidolla on oltava tämän lain mukainen lupaviranomaisen lupa, jos se voi aiheuttaa:

1) ympäristönsuojelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua pilaantumista vesialueella; tai

2) 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja seurauksia, jollei kysymys ole yksinomaan puron yläpuolisella alueella suoritettavan ojituksen aiheuttamasta puron virtaaman muuttumisesta.

4 §

Ojitustoimituksen tarpeellisuus

Ojitusta koskeva asia, joka ei 3 §:n mukaan edellytä lupaviranomaisen lupaa, on käsiteltävä ojitustoimituksessa, jos:

- 1) ojitus aiheuttaa tulva-alueen poistamisen tai pienentämisen taikka vesien virtaamissuunnan huomattavaa muuttumista;
- 2) ojitusta varten on tarpeen tehdä suoja-penger tai pumppuasema toisen maalle;
- 3) oja on tehtävä maantien, rautatien, kaapelien, kaasuputken, vesijohdon, lämpöputken tai viemäriin alitse eikä tienpitäjä, radanpitäjä tai kaapelien, kaasuputken, vesijohdon, lämpöputken tai viemäriin omistaja ole antanut suostumustaan toimenpiteeseen;
- 4) yhteisestä ojituksesta ei voida sopia ja hyödynsaajia on vähintään kolme; tai
- 5) kyse on ojitustoimituksessa aikaisemmin päätetyn suunnitelman muuttamisesta, ojitus-yhteisön perustamisesta tai purkamisesta taikka jäsenten oikeuksia ja velvollisuuksia yhteisössä koskevasta asiasta.

Mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään uuden ojan tekemisestä, koskee myös olemassa olevan uoman suurentamista.

5 §

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta ojitusasiassa

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevan erimielisyyden, joka ei edellytä 3 §:n nojalla lupaa tai jota ei käsitellä 4 §:n mukaan ojitustoimituksessa, ja joka aiheutuu:

- 1) ojan tekemisestä toisen maalle tai toisen yksityisen tien poikki;
- 2) ojan suunnan muuttamisesta;
- 3) veden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan tai puroon; tai
- 4) muusta vastaavasta syystä.

Erimielisyyttä koskevan asian käsittelyyn sovelletaan soveltuvin osin, mitä 11 luvussa säädetään hakemusmenettelystä.

Jos ojituksessa tai ojan käytössä on menettänyt tämän lain säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten vastaisesti taikka jos ojan kunnossapito laiminlyödään, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi ryhtyä 14 luvussa säädettyihin toimiin. Jos kieltoa tai määräästä annettaessa joudutaan ratkaisemaan kysymys lupaviranomaisen luvan tarpeellisuudesta tai luvan noudattamisesta, kiellon tai määräyksen antaa kuitenkin lupaviranomainen. Jos asiaa käsiteltäessä havaitaan, että kyse on lupaa edellyttävästä hankkeesta tai luvan noudattamisesta, asia on siirrettävä lupaviranomaisen ratkaistavaksi.

6 §

Ojituksesta ilmoittaminen

Hankkeesta vastaavan on kirjallisesti ilmoitettava muusta kuin vähäisestä ojituksesta valtion valvontaviranomaiselle vähintään 60 vuorokautta ennen ojitukseen ryhtymistä. Ilmoituksen tulee sisältää tiedot hankkeesta vastaavasta, kuvaus hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista sekä hankkeen vaikutusalueesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä.

Valtion valvontaviranomaisen tulee tarvittaessa kehottaa hankkeesta vastaavaa hakemaan 3 §:ssä tarkoitettua lupaviranomaisen lupaa tai 4 §:ssä tarkoitettua ojitustoimitusta.

7 §

Ojituksen toteuttaminen

Ojituksessa on noudatettava, mitä 2 luvun 7—8 §:ssä säädetään. Ojitus on lisäksi toteutettava niin, ettei toiselle kuuluvalla alueella aiheudu vahingollista vettymistä tai muuta edunmenetystä. Jos vettyminen tai muu edunmenetys kuitenkin on huomattavasti pienempi kuin kustannus, joka hankkeesta vastaavalle aiheutuisi tällaisen seurauksen estämisestä, hankkeesta vastaava saa rahalla korvata edunmenetyksen.

Asianosaiset voivat sopia ojituskustannuksia vähentävän taikka ympäristönsuojelua tai tulvasuojelua edistävän kosteikkoalueen muodostamisesta tai laajentamisesta sekä näistä toimenpiteistä aiheutuvien edunmenetysten mahdollisesta korvaamisesta.

Järjestäytymättömälle yhteisalueen osakunnalle kuuluva alue tai sen osa voidaan ojitustoimituksen päätöksellä muodostaa kosteikkoalueeksi tai sen osaksi, jos toimenpiteestä ei aiheudu sanottavaa haittaa alueen käytölle.

8 §

Ojan kunnossapito ja käyttäminen

Hyödynsaajan tai hyödynsaajien on pidettävä oja kunnossa siten kuin 7 §:ssä säädetään. Kun ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten on perustettu ojitusyhteisö, yhteisön on huolehdittava ojan kunnossapidosta.

Jos ojan kokonaisuutena tarkasteltuna voidaan katsoa muuttuneen luonnontilaisen kaltaiseksi uomaksi, sovelletaan sen kunnossapitoon ja käyttöön 1 momentin estämättä, mitä tässä luvussa säädetään ojituksesta.

Putkessa kulkevan ojan tai vesilain (264/1961) 10 luvussa 2 §:ssä tarkoitettua viemäriä kohdalla olevaa maata ei saa käyttää siten, että oja tai viemäri saattaa vahin-

goittua tai sen kunnossapito kohtuuttomasti vaikeutua.

9 §

Oikeus ojittaa toisen alueella

Jos ojittamisesta toisen alueella ei sovita, hyödynsaajalle voidaan antaa oikeus:

- 1) johtaa vettä toisen ojaan;
- 2) tehdä oja taikka ojitusta varten tarpeellinen suojapenger tai pumppuasema toisen alueelle; tai
- 3) ryhtyä puron tai noron perkaukseen toisen alueella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu oikeus voidaan antaa, jos se on tarpeen alueen tarkoituksenmukaista kuivattamista varten tai 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun seurauksen estämiseksi. Oikeus johtaa vettä toisen putkiojaan voidaan antaa vain, jos veden johtaminen pois muutoin ei ole mahdollista ilman kohtuuttomia kustannuksia. Oikeuden antamisesta päättää kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, ellei ojitus edellytä lupaviranomaisen lupaa tai ojitustoimituksen päätöstä.

Asemakaava-alueella 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettun oikeuden antamista koskevaan asiaan sovelletaan, mitä maankäyttö- ja rakennuslain 161 a §:n 2 ja 3 momentissa säädetään, jollei:

- 1) kyse ole maankäyttö- ja rakennuslain 10 luvussa tarkoitettusta ranta-asemakaava-alueesta;
- 2) ojitus palvele asemakaavassa osoitettujen maa- ja metsätalousalueiden maankuivattamista;
- 3) ojitus sijoitu suurimmalta osin asemakaava-alueen ulkopuolelle;
- 4) ojituksesta aiheutu haittaa tai veden johtamisen tarvetta kolmannen omistamalle kiinteistölle; tai
- 5) ojitus edellytä lupaviranomaisen antama lupaa tai ojitustoimituksen päätöstä.

10 §

Ojituksen toteuttaminen toisen alueella

Toisen alueelle tehtävä oja on sijoitettava kiinteistön rajalle tai muutoin sellaiseen

paikkaan, että siitä aiheutuu kiinteistön omistajalle mahdollisimman vähän haittaa. Avonaista ojaa, ellei se ole kiinteistön rajalla, ei saa ilman omistajan suostumusta tehdä toisen erityiseen käyttöön otetulle alueelle eikä myöskään, ellei se ole välttämätöntä, toisen salaojitetulle alueelle. Ojaan katsotaan kuuluvan uoman kummallakin puolella yhden metrin levyinen piennar, jollei sitä ole määrätty leveämmäksi tai maan laatu vaadi leveämpää piennarta.

Maanomistajalla on oikeus käyttää ojasta nostettu maa hyväkseen. Jos maanomistaja ei halua käyttää maata, hankkeesta vastaavan tulee panna maa ojan viereen tai muuhun sellaiseen paikkaan, jossa se ei aiheuta maanomistajalle haittaa eikä estä veden valumista ojaan tai aiheuta ojan luiskan sortumista, taikka viedä maa pois.

Toisen kiinteistön kuivatusta palvelevaa ojaa ei saa perusteettomasti tukkia tai veden juoksua ojassa estää. Kun oja on tehty toisen alueelle, alueen omistajalle voidaan antaa oikeus omalla kustannuksellaan muuttaa ojan asemaa ja suuntaa, jos muutos ei vähennä ojasta saatavaa hyötyä eikä aiheuta sanottavaa lisäkustannusta ojituksen hyödynsaajalle.

11 §

Ojitusta koskevan oikeuden pysyvyys

Asianosaisten väliseen kirjalliseen sopimukseen tai 9 §:n mukaiseen päätökseen perustuva oikeus ojan tekemiseen toisen maalle ja veden johtamiseen toisen ojaan on voimassa kiinteistöjen omistussuhteiden myöhemmistä muutoksista riippumatta.

Jos ennestään yhden kiinteistön alueella oleva oja tulee kiinteistöjaotuksen muuttumisen vuoksi kulkemaan useamman kiinteistön alueella eikä toisin ole sovittu tai määrätty, oja pidetään sopimuksen perusteella toisen maalle tehtynä. Tällaiseen ojaan sovelletaan, mitä 1 momentissa säädetään.

Ojitusta koskevassa uudessa päätöksessä voidaan tehdä tämän luvun säännöksiin perustuvia muutoksia aikaisempiin päätöksiin tai muutoin ojitusta koskeviin oikeussuhteisiin.

12 §

Korvaus edunmenetyksestä

Ojitukselta ja 9 §:n mukaisesta oikeudesta aiheutuva edunmenetyks korvataan siten kuin 13 luvussa säädetään.

Jos vettä johdetaan toisen alueella olevaan puroon, maanomistajalla on oikeus saada korvausta käyttöön otettavasta alueesta vain siltä osin kuin purolle on tehty uusi uoma tai sen uomaa on huomattavasti laajennettu.

Vettä toisen ojaan tai perkaamaan puroon johtava on velvollinen suorittamaan korvausta ojan tekemisestä tai puron perkaamisesta aiheutuneista kustannuksista. Vettä johtava on lisäksi velvollinen osallistumaan ojan tarvittavaan laajentamiseen ja kunnossapitoon. Korvaus on määrättävä noudattaen, mitä tässä luvussa säädetään yhteisestä ojitukselta.

Jos putkiojaa on 9 §:n mukaiseen oikeuteen perustuvan veden johtamista varten suurennettava, tämä on mahdollisine lisätöineen sen tehtävä, joka johtaa ojaan vettä.

13 §

Kulkuväylät ja johtolinjat

Jos ojituksen toteuttamiseksi on tarpeen tehdä uusi oja maantien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken alitse, siirtää kaapelia tai kaasuputkea taikka suurentaa tien poikki johtavaa puroa tai ojaa, hankkeesta vastaavalla on oikeus vaatia tällaisen toimenpiteen suorittamista niin, että tien, rautatien, kaapelin tai kaasuputken yläpuolella olevat maat voidaan kuivattaa 15 §:n 2 momentin mukaisesti määrättyyn syvyyteen.

Hankkeesta vastaavan on kustannuksellaan tehtävä 1 momentissa tarkoitettu oja ja suurennettava vesiuomaa. Tienpitäjän, radanpitäjän, kaapelin omistajan tai kaasuputken omistajan on kuitenkin kustannuksellaan tehtävä ja pidettävä kunnossa silta tai rumpu perustuksineen taikka siirrettävä kaapeli tai kaasuputki.

Jos 2 momentissa tarkoitettujen kustannukset nousevat kohtuuttoman suuriksi ojitukselta saavutettavaan hyötyyn verrattuna, tienpitäjä, radanpitäjä taikka kaapelin tai kaasuputken omistaja ei ole velvollinen sillan tai rummun

tekemiseen taikka kaapelin tai kaasuputken siirtoon. Hänen on kuitenkin korvattava edunmenetyks, joka aiheutuu tarpeellisena pidettävän maan kuivattamisen estymisestä, jollei edunmenetyksistä ole toisessa yhteydessä jo korvattu.

Jos tämän luvun mukaisen ojituksen toteuttamiseksi on tarpeen tehdä uusi oja yksityisen tien alitse tai suurentaa yksityisen tien poikki johtavaa puroa tai ojaa ja tämän vuoksi on tehtävä uusi silta tai rumpu taikka muutettava olemassa olevaa siltaa tai rumpua, työ on hankkeesta vastaavan kustannuksella tehtävä siten, että silta tai rumpu on työn jälkeen kunnoltaan vähintään entisen veroinen. Sillan tai rummun kunnossapidosta vastaa tienpitäjä.

14 §

Toisen ojan käyttäminen muuhun kuin maan kuivattamiseen

Jos asiasta ei sovita, kunnan ympäristön- ja suojeluviranomainen voi hakemuksesta antaa oikeuden johtaa vettä toisen ojaan muustakin syystä kuin alueen käyttöä haittaavan veden poistamiseksi. Ympäristölupaan liittyvän asian yhteydessä oikeuden antaa kuitenkin ympäristönsuojelulain 31 §:ssä tarkoitettu viranomainen.

Oikeus voidaan antaa, jos veden johtamisesta ei aiheudu kohtuutonta haittaa. Oikeutta ei kuitenkaan voida antaa veden johtamiseksi ojaan, joka kulkee toiselle kuuluvan erityiseen käyttöön otetun alueen kautta.

Oikeuden saaja on velvollinen suorittamaan veden johtamisesta aiheutuvat ojan suurentamis-, kunnostamis- ja kunnossapitotyöt sekä huolehtimaan siitä, ettei toimenpiteestä aiheudu kohtuullisin kustannuksin välttävää vahinkoa tai haittaa. Edellä 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen voidaan liittää tarpeelliset määräykset työn suorittamisesta.

Jos 3 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuu toiselle hyötyä, sovelletaan tämän velvollisuuteen osallistua toimenpiteistä johtuviin kustannuksiin sekä menettelyyn määrättäessä osallistumisesta, mitä ojitukselta säädetään. Mikäli veden johtamisesta saatava hyöty on veden johtamisessa ta-

pahtuneen muutoksen vuoksi lisääntynyt, voidaan kunnossapitovastuun jakautumista hyödynsaajien kesken tarkistaa muuttunutta tilannetta vastaavaksi.

15 §

Ojitussuunnitelman laatiminen

Ojitussuunnitelma on laadittava, jos ojitus edellyttää lupaviranomaisen lupaa, ojitustoimituksessa annettua päätöstä tai asian laatu tai laajuus sitä muutoin edellyttää.

Ojitussuunnitelman tulee sisältää tiedot hankkeesta ja sen toteuttamistavasta sekä kuivatussyvyydestä, selvitys hankkeesta saatavasta hyödystä ja arvio hankkeen vaikutuksista. Kuivatussyvyyttä määrättäessä on otettava huomioon maan laatu, kaltevuussuhteet ja kuivatusstarve. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ojitussuunnitelman sisällöstä, kuivatussyvyyden määrittämisestä ja kuivatusalueen jakamisesta osittelualueisiin.

Ojitussuunnitelman laatimisesta vastaa hakija tai muu hyödynsaaja. Lupaviranomaisen tai toimitusmiehen on ennen ojitussuunnitelman vahvistamista tehtävä siihen ne muutokset tai lisäykset, jotka tämän lain nojalla ovat tarpeen. Jos ojitussuunnitelma on 1 momentin mukaan laadittava eikä suunnitelmaa ole esitetty, toimitusmiehen tai lupaviranomaisen on huolehdittava ojitussuunnitelman hankkimisesta.

16 §

Ojitussuunnitelman vahvistaminen

Lupapäätöksessä tai ojitustoimituksen päätöksessä on vahvistettava ojitussuunnitelma, siihen liittyvä kustannusarvio ja kustannusten osittelu sisältävä jakoluettelo.

Kun ojitussuunnitelma vahvistetaan ojitustoimituksessa, päätökseen on liitettävä tarpeelliset määräykset hankkeen toteuttamisesta ja sen vaikutusten tarkkailusta noudattaen soveltuvin osin, mitä 3 luvun 10 §:n 1 momentissa ja 11 §:n 1 momentissa säädetään. Mitä 3 luvun 8 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään hankkeen toteuttamisen määräajasta ja sen pidentämisestä, koskee soveltuvin osin

myös ojitustoimituksessa vahvistettavaa ojitussuunnitelmaa.

Ojitus saadaan panna toimeen vahvistetun ojitussuunnitelman mukaisesti. Vahvistetusta ojitussuunnitelmasta voidaan ojitusta toimeenpantaessa tarvittaessa vähäisessä määrin poiketa suunnitelmaa muuttamatta, jos tämä ei merkittävästi vaikuta kustannuksiin ja ojituksesta saatavaan hyötyyn.

17 §

Osallistuminen yhteiseen ojitukseen

Kaikilla hyödynsaajilla on oikeus osallistua yhteiseen ojitukseen. Jokaisella hyödynsaajalla on oikeus vaatia ojituksen toteuttamista niin, että siitä ojituksen alkuperäistä tarkoitusta muuttamatta ja ilman kustannusten kohdentontaa lisääntymistä tulee suurin mahdollinen hyöty hänen alueelleen.

Hyödynsaajan niin vaatiessa muut hyödynsaajat ovat velvollisia osallistumaan yhteiseen ojitukseen.

18 §

Ojitussuunnitelma yhteistä ojitusta varten

Ojitussuunnitelma yhteistä ojitusta varten on vahvistettava siinä laajuudessa, kuin se ojituksen toimeenpanemiseksi aktiiviosakaiden osalta on tarpeen.

Aktiiviosakkaalla ei ojitustoimituksen lopukokouksen jälkeen ole oikeutta luopua hankkeesta. Ojitussuunnitelmaa ei saa kuitenkaan vahvistaa, jos kaikki aktiiviosakkaat luopuvat vaatimasta ojitusta.

19 §

Vastuu kustannuksista

Ojituskustannuksina pidetään kustannuksia, jotka aiheutuvat hankkeen:

- 1) suunnittelemisesta, asian käsittelystä ja varojen hankkimisesta;
- 2) toteuttamisen aikana ojitusyhteisön asioiden hoidosta;
- 3) toteuttamisesta sekä hankkeesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta; sekä

4) muista näihin rinnastettavista toimenpiteistä.

Hyödynsaajat vastaavat saamansa hyödyn suhteessa yhteisen ojituksen ojituskustannuksista, jotka aiheutuvat kuivatusalueen tai osittelualueen maiden kuivattamisesta 15 §:n 2 momentissa tarkoitettuun syvyyteen taikka muussa tarkoituksessa tapahtuvasta veden johtamisesta, jos jäljempänä ei toisin säädetä. Hyödynsaajat voivat sopia kustannusten jakamisesta toisin kuin tässä luvussa säädetään.

Hyödynsaajat vastaavat kunnossapitokustannuksista 2 momentin mukaisesti, jolleivät erityiset syyt vaadi toisenlaista kustannusten osittelua. Jos yhteinen oja uuden ojan tekemisen tai olosuhteiden muun muutoksen vuoksi tulee jollekin hyödyttömäksi, hänet on vapautettava osallistumisesta kunnossapitokustannuksiin. Mikäli veden johtamisesta saatava hyöty on veden johtamisessa tapahtuneen muutoksen vuoksi lisääntynyt, voidaan kunnossapitovastuun jakautumista hyödynsaajien kesken tarkistaa muuttunutta tilannetta vastaavaksi.

Jos kuivatusalue on jaettu osittelualueisiin ja jonkin osittelualueen asema on sellainen, ettei yhteisen ojan tekeminen siihen ole tarpeen toisen osittelualueen kuivattamista varten, ojituskustannuksia ositeltaessa on määrättävä, miltä osin ja missä suhteessa tällaisen osittelualueen hyödynsaajat vastaavat kuivatusalueen kustannuksista.

20 §

Hyödynsaajien yhteisvastuu

Jos hyödynsaaja ei maksa osuuttaan ojituksen kustannuksista, muut hyödynsaajat ovat velvolliset suorittamaan sanotun osuuden. Osuus on jaettava hyödynsaajien kesken samassa suhteessa kuin ojituskustannukset.

Jos maksunsa laiminlyöneeltä sittemmin saadaan perityksi hänen osuutensa, varat on jaettava samoin perustein niille, jotka ovat maksun suorittaneet.

21 §

Kustannusten enimmäismäärä

Aktiiviosakas vastaa yhteisen ojituksen kustannuksista enintään siihen määrään saakka, jonka hänen alueensa kuivattaminen erillisenä tulisi maksamaan. Jos kustannuksia hyödynsaajien kesken jaettaessa havaitaan yksittäisen hyödynsaajan osuuden nousevan tätä suuremmaksi, hänen osuutensa on rajattava tuohon määrään.

Passiiviosakas on velvollinen ottamaan osaa ojituskustannuksiin enintään sitä hyötyä vastaavalla määrällä, jonka yhteinen oitus tuottaa hänen alueelleen. Passiiviosakas voidaan ojitusta koskevassa päätöksessä oikeuttaa maksamaan osuutensa enintään kymmenen vuoden määräajan kuluessa. Osakas on tällöin velvollinen suorittamaan maksamatta olevalle määrälle vuosittain korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa.

22 §

Ojitusyhteisö

Yhteisen ojituksen toteuttamista varten on perustettava ojitusyhteisö, kun hyödynsaajia on vähintään kolme ja:

- 1) ojitukseen tarvitaan lupaviranomaisen lupa;
- 2) sopimusta yhteisestä ojituksesta ei saada aikaan; tai
- 3) joku hyödynsaajista vaatii yhteisön perustamista, ja sitä on ojituksen toteuttamista, ojien kunnossapitoa tai muiden ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten pidettävä tarpeellisenä.

Ojitusyhteisö voidaan perustaa 1 momentissa säädetyn edellytyksin myös valvontaviranomaisen vaatimuksesta, jos hyödynsaajat eivät ole ryhtyneet toimenpiteisiin yhteisön perustamiseksi ja sitä on ojituksesta johtuvien asioiden hoitamista varten edelleen pidettävä tarpeellisenä.

23 §

Ojitusyhteisön jäsenet

Ojitusyhteisön jäseniä ovat hyödynsaajat.

Jos joku myöhemmin haluaa johtaa vettä ojitusyhteisön toimesta tehtyyn yhteiseen ojaan ja hänen voidaan katsoa saavan ojituksen hyötyä, hänet on yhteisön kokouksen päätöksellä hyväksyttävä jäseneksi. Kokouksessa on määrättävä hänen osuutensa ojituskustannuksista.

Jos kiinteistöjaotus muuttuu yhteisen ojituksen kuivatusalueella, uuden kiinteistön omistajasta tulee ojitusyhteisön jäsen siltä osin kuin hänen kiinteistönsä aluetta sisältyy kuivatusalueeseen.

24 §

Ojitusyhteisön perustaminen ja säännöt

Ojitusyhteisö on perustettava ojitusasiaa lupaviranomaisessa tai ojitustoimituksessa käsiteltäessä, jolleivät hyödynsaajat perustamisesta toisin sovi. Ojitusasian ratkaisevan viranomaisen on vahvistettava yhteisön säännöt, jäsenten osuudet ojituskustannuksista ja äänivalta sekä valittava ensimmäiset toimitsijat.

25 §

Päätöksenteko ojitusyhteisössä

Ojitusyhteisössä on kullakin jäsenellä sellainen äänivalta, joka vastaa ojitus suunnitelmassa hänen maksettavakseen määrätyn osuuden suhdetta ojituskustannuksiin.

Päätös hankkeen raukeamisesta voidaan tehdä kokouksessa vain, jos kokouskutsussa on ilmoitettu asian käsiteltäväksi ottamisesta ja päätöstä kannattavat kaikki läsnä olevat aktiiviosakkaat.

26 §

Ojitusyhteisön purkautuminen

Jos ojitusyhteisö puretaan, ojat on saatettava olosuhteet huomioon ottaen luonnontilaisen kaltaiseen tilaan.

Ojitusyhteisön purkautumista koskeva asia on käsiteltävä ojitustoimituksessa. Asian käsitelyssä on noudatettava soveltuvin osin, mitä 12 luvun 19 §:ssä säädetään yhteisön purkautumisesta.

27 §

Jäseniltä perittävät maksut

Ojitusyhteisön jäsenet ovat ojituksen kustannusten kattamiseksi velvollisia suorittamaan maksuja yhteisön kokouksen päätöksen mukaisesti.

Kun ojitus on pantu toimeen, toimitsijoiden on esitettävä tarkistettu laskelma kustannusten jaosta yhteisön kokouksen hyväksyttäväksi. Jos ojituksesta jäsenille aiheutuvan hyödyn jakaantumisen havaitaan tarkistetun laskelman perusteella huomattavasti poikkeavan siitä arviosta, jonka mukaan jäsenen osuus yhteisössä aikaisemmin oli määrätty, on kustannusten jakoa vastaavasti oikaistava. Samoin on meneteltävä, jos ojitusyhteisöön hyväksytään uusi jäsen.

Edellä 23 §:n 3 momentissa tarkoitettua uuden kiinteistön omistaja on velvollinen osallistumaan ojituksen kustannuksiin sen jälkeen, kun hänen osakkuutensa on todettu yhteisön kokouksessa. Uudelle kiinteistön omistajalle tulee erikseen ilmoittaa kokouksen pitämisestä. Panttioikeudesta ennen kiinteistöjaotuksen muutosta maksettavaksi tulleiden kustannusten osalta on kuitenkin voimassa, mitä 30 §:ssä säädetään.

Maksut saadaan periä yhteisön kokouksen hyväksymän jakoluettelon perusteella. Jos maksua ei saada perittyä joltakin jäseneltä, on noudatettava, mitä 20 §:ssä säädetään.

28 §

Ennakkomaksut

Ojitusyhteisön kokous voi päättää ennakkomaksujen perimisestä jäseniltä. Passiiviosakasta ei voida velvoittaa suorittamaan ennakkomaksuja.

Ennakkomaksun viivästyessä osakas on velvollinen maksamaan viivästyneelle määrälle korkolain 4 §:n mukaista viivästyskor-

koa, ellei yhteisön kokous päätä alhaisemmasta korosta.

29 §

Muilta hyödynsaajilta perittävät maksut

Jos toteutetusta ojituksesta aiheutuu muulle kuin ojitusyhteisön jäsenelle huomattavaa hyötyä, joka johtuu muusta kuin kiinteistön kuivatustilanteen parantumisesta, hän on velvollinen osallistumaan ojituksen kustannuksiin enintään hyödyn arvoa vastaavalla määrällä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun muun hyödynsaajan velvoittamisesta osallistumaan ojituksen kustannuksiin päättää ojitustoimitus ojitusyhteisön hakemuksesta. Maksuosuuden perimisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä luvussa säädetään maksujen perimisestä yhteisön osakkaalta.

30 §

Kiinteistöpankki

Hyödynsaajan kiinteistö on, siten kuin maakaaren (540/1995) 20 luvussa säädetään, panttina:

1) vahvistetun ojitussuunnitelman tai yhteisön kokouksen päätöksen mukaisesta kustannusosuudesta;

2) 29 §:n nojalla määrätystä kustannusosuudesta sekä kunnossapitokustannusosuksista,

3) muista ojitusasian käsittelyn päättymisen jälkeen syntyneistä ojituksesta johtuvista kustannusosuksista,

4) 1—3 kohdassa tarkoitettujen kustannusosuuksien koroista.

Lupaviranomaisen on ojitusasiaa koskevan päätöksen antamisen jälkeen ilmoitettava 1 momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen maksuosuudet korkoineen kirjaamisviranomaiselle lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin merkittäviksi. Jos maksuosuutta koskevaan päätökseen haetaan muutosta, lupaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava tästä kirjaamisviranomaiselle. Lupaviranomaisen on ilmoitettava kirjaamisviranomaiselle asiassa annetusta ratkaisusta, kun se on tullut lainvoimaiseksi. Mitä tässä pykälässä säädetään lupaviran-

omaisesta, sovelletaan valtion valvontaviranomaiseen, jos asia on ratkaistu ojitustoimituksessa.

Yhteisön toimitsijoiden on viipymättä ilmoitettava yhteisön kokouksen päätöksen mukaiset kustannusosuudet korkoineen sekä ojitussuunnitelmasta päättämisen jälkeen syntyneet ojituksesta johtuvat kustannusosuudet korkoineen kirjaamisviranomaiselle lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin merkittäviksi. Yhteisön toimitsijoiden on lisäksi ilmoitettava kustannusosuuksia koskevat muutokset, jos kustannusten jakoa on tarkistettu tai oikaistu 27 §:n 2 momentin nojalla yhteisön kokouksessa taikka muutettu 12 luvun 17 §:n nojalla tehdyn moitteiden johdosta.

31 §

Ojitustoimituksen vireilletulo

Ojitustoimitusta on haettava kirjallisesti asianomaiselta valtion valvontaviranomaiselta. Valtion valvontaviranomaisen on annettava määräys ojitustoimituksen pitämiseen ympäristöhallinnon palveluksessa virkavastuulla toimivalle henkilölle, jolla on riittävä asiantuntemus (*toimitusmies*). Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimitusmiehen pätevyysvaatimuksista.

Toimitusmiehen on kutsuttava toimitusta suorittamaan kaksi uskottua miestä kiinteistötoimituksia varten valituista uskottuista miehistä siinä tai niissä kunnissa, joihin hankkeen vaikutus pääasiallisesti ulottuu. Ojitustoimitus voidaan suorittaa ilman uskottuja miehiä, jos uskottujen miesten käyttäminen asian luonteen vuoksi on ilmeisen tarpeetonta eikä kukaan asianosainen vaadi uskottujen miesten käyttämistä.

Samassa ojitustoimituksessa voidaan käsitellä useampia kuivatusalueita koskevia ojitusasioita, jos niiden yhdistäminen viivytystä tai muuta haittaa tuottamatta käy päinsä.

32 §

Lupaviranomaisessa käsiteltävä ojitus

Jos toimitusmies havaitsee, että ojitus tai sen yhteydessä toteutettava toimenpide edel-

lyttää lupaviranomaisen lupaa, toimitusmiehen on kehotettava toimituksen vireillepanijaa hakemaan mainittua lupaa.

Lupahakemukseen tulee liittää toimituksessa laadittu tai siellä esitetty ehdotus ojitussuunnitelmaksi.

33 §

Toimituskokous

Ojitustoimituksessa on pidettävä toimituskokous, jossa on käsiteltävä kaikki ojitustoimitukseen kuuluvat asiat.

Toimitusmiehen on kutsuttava toimituskokoukseen ne, joiden oikeutta tai etua ojitusaasia saattaa koskea. Toimitusmiehen on varattava valtion valvontaviranomaiselle, kalatalousviranomaiselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tilaisuus lausunnon antamiseen ojitushankkeesta.

34 §

Loppukokous

Ojitustoimituksessa on pidettävä toimituskokouksen lisäksi erillinen loppukokous, jos ojitustoimituksessa on hyväksyttävä ojitussuunnitelma ja toimitusta koskevaan hakemukseen ei sisälly asianmukaista suunnitelmaa tai kyse on 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta ojituksesta.

Loppukokous on pidettävä, kun toimitusmiehen ja uskottujen miesten ehdotus ojitussuunnitelmaksi on valmistunut. Loppukokoukseen sovelletaan muutoin, mitä toimituskokouksesta säädetään.

35 §

Kokouksesta ilmoittaminen

Ojitustoimituksen toimituskokouksesta ja loppukokouksesta on julkisesti kuulutettava vähintään neljätoista päivää ennen kokousta niissä kunnissa, joiden alueelle ojituksen vaikutukset ulottuvat. Ojitussuunnitelma on samassa ajassa toimitettava 33 §:n 2 momentissa mainituille viranomaisille ja lähetettävä

asianomaiseen kuntaan pidettäväksi yleisesti nähtävänä. Toimituskokouksesta ja loppukokouksesta on lisäksi ilmoitettava tiedossa olevalla postiosoitteella lähetetyssä kirjeessä niille maanomistajille, joita ojitus koskee. Jos ojitus koskee toisen maalla olevaa puroa, jossa on voimalaitos tai muu rakennelma, kirje on lähetettävä myös laitoksen tai rakennelman omistajalle.

Jos ojitus koskee yhteisen alueen järjestäytymätöntä osakaskuntaa, toimituskokouksesta ja loppukokouksesta on ilmoitettava osakaskunnalle noudattaen soveltuvin osin, mitä 11 luvun 11 §:n 2 momentissa säädetään.

Merkitykseltään vähäisissä ja sellaisissa ojitusasioissa, joissa 1 ja 2 momentin mukainen tiedoksianto ei asian luonteen vuoksi ole tarpeen, tieto toimituskokouksesta ja loppukokouksesta voidaan antaa muulla tavoin. Jos asia ei vaikuta muiden kuin hakijan oikeuteen tai etuun, tiedoksiantoa ei tarvita.

36 §

Päätös ojitusasiassa

Ojitustoimituksessa on toimituskokouksen tai loppukokouksen tultua pidetyksi annettava päätös, jonka tulee sisältää:

- 1) toimituksessa käsitelty ojitussuunnitelma;
- 2) ratkaisu tehdyistä muistutuksista ja vaatimuksista;
- 3) määräykset ojituksen toimeenpanosta ja ojan kunnossapidosta;
- 4) arvio ojituskustannuksista;
- 5) menojen osittelu;
- 6) määräykset ojituksesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta; sekä
- 7) laskelma ojitustoimituksen kustannuksista ja niiden korvaamisesta valtiolle.

Jos ojitus edellyttää 2 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua poikkeusta, ei ojitustoimituksessa saa antaa päätöstä ennen kuin lupaviranomainen on ratkaissut poikkeuksen myöntämistä koskevan asian.

Lupaviranomaisen päätökseen ojitusasiassa sovelletaan, mitä edellä 1 momentissa säädetään ojitustoimituksen päätöksen sisällöstä.

37 §

Ojitustoimituksen päätöksen antaminen

Ojitustoimituksen päätös on annettava 30 päivän kuluessa toimituskokouksesta tai loppukokouksesta, jollei valtion valvontaviranomainen erityisistä syistä pidennä tätä aikaa. Päätös annetaan valtion valvontaviranomaisen ilmoitustaululle asetettavassa kuulutuksessa mainittuna päivänä, jolloin sen katsotaan tulleen asianosaisten tietoon.

Päätöksestä on lisäksi ilmoitettava tiedossa olevalla postiosoitteella niille, joita asia koskee. Päätös on toimitettava hakijalle ja jäljennös siitä muulle sitä pyytäneelle asianosaiselle. Jäljennös päätöksestä on myös lähetettävä asianomaisten kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille, valtion valvontaviranomaiselle ja kalatalousviranomaiselle.

38 §

Ojituksen johdosta suoritettava tilusjärjestely

Jos ojituksen johdosta saattaa olla tarpeen suorittaa sellainen tilusjärjestely, jota tarkoitetaan vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetussa laissa (451/1988), ojitusasiassa päätöksen tehneen on toimitettava ojitusuunnitelma asianomaiselle maanmittaustoimistolle, kun sitä koskeva päätös on saanut lainvoiman.

39 §

Ojitustoimituksen kustannukset

Hakijan on maksettava ojitustoimituksesta aiheutuvat kustannukset. Ojitustoimituksen kustannuksiksi katsotaan kokousten pitämisestä aiheutuneet kustannukset sekä uskotuille miehille ja avustavalle henkilöstölle maksettavat palkkiot. Toimitusmiehen päiväraha ja matkakustannusten korvaus suoritetaan valtion varoista.

Jos lupaviranomainen tai ojitustoimituksen toimitusmies hankkii ojitusuunnitelman taikka jos hakijan tai muun hyödynsaajan esittämä suunnitelma vaatii huomattavaa täydentämistä, hakijan on suoritettava siitä valtiolle aiheutuneet kustannukset. Maksun suu-

ruudesta säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Ojitustoimituksen kustannuksista voidaan määrätä suoritettavaksi ennakkomaksu. Asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä 18 luvun 12 §:n 3 momentissa säädetään.

6 luku

Keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan järven tai lammen keskivedenkorkeuden pysyvään muuttamiseen sitä alentamalla (*keskivedenkorkeuden alentaminen*) tai nostamalla (*keskivedenkorkeuden nostaminen*). Maan kuivatamisesta ojittamalla säädetään 5 luvussa, vesistön säännöstelystä 7 luvussa ja vesivoiman hyväksi käyttämiseen liittyvästä keskivedenkorkeuden muuttamisesta 8 luvussa.

Tämän luvun 7, 10 ja 11 §:ää sovelletaan myös rantojen pengerryksiin ja joen perkauksiin, vaikka niiden yhteydessä ei muuteta keskivedenkorkeutta.

2 §

Keskivedenkorkeuden alentamisesta tai nostamisesta saatava yksityinen hyöty

Keskivedenkorkeuden alentamisesta tai nostamisesta saatavana yksityisenä hyötynä pidetään tässä luvussa vesialueen tai rantakiinteistön käyttöarvon nousua siinä tarkoituksessa, johon sitä käytetään tai olosuhteet huomioon ottaen voidaan lähinnä käyttää.

3 §

Luvanhakija

Lupaa keskivedenkorkeuden alentamiseen tai nostamiseen voi hakea:

- 1) hankkeesta 2 §:ssä tarkoitettua yksityistä hyötyä saavan kiinteistön omistaja;
- 2) hyödynsaajien tämän lain nojalla muodostama yhteisö;
- 3) yhteisen vesialueen osakas tai osakaskunta;
- 4) asianomainen valtion viranomainen; tai
- 5) kunta.

4 §

Keskivedenkorkeuden muuttamisen erityiset edellytykset

Ellei kyse ole yleisen tarpeen vaatimasta hankkeesta, lupaa ei saa myöntää sellaiselle keskivedenkorkeuden nostamista tai laskeamista tarkoittavalle hankkeelle, josta aiheutuu:

- 1) sellaista rantakiinteistön käyttömahdollisuuksien olennaista huonontumista, joka aiheuttaa kohtuutonta haittaa tai vahinkoa alueen omistajalle tai haltijalle eikä tämä ole hankkeeseen suostunut; tai
- 2) erityisen luonnonsuojeluarvon huomattavaa heikentymistä.

5 §

Alueen omistajien suostumus

Jos hankkeen tarkoituksena on järven tai lammen keskivedenkorkeuden alentaminen, luvan myöntämisen edellytyksenä on, että vähintään kolmea neljännessä järven pinta-alasta edustavan vesialueen omistajat tai yhteisten vesialueiden osakaskunnat ovat antaneet kirjallisesti suostumuksensa alentamiseen.

Jos hankkeen tarkoituksena on järven tai lammen keskivedenkorkeuden nostaminen, luvan myöntämisen edellytyksenä on, että vähintään kolmea neljännessä veden alle jäävän maa-alueen pinta-alasta edustavien kiinteistöjen omistajat tai yhteisten alueiden osakaskunnat ovat antaneet kirjallisesti suostumuksensa nostamiseen. Lupa voidaan myöntää myös, jos luvanhakija hallitsee omistusoikeuden tai pysyvän käyttöoikeuden perus-

teella enempää kuin puolta veden alle jäävää aluetta.

Alueen omistajien suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos keskivedenkorkeuden muuttaminen on yleisen tarpeen tai muun yleiseltä kannalta tärkeän tarkoituksen, kuten yhdyskunnan vedenhankinnan, tulvasuojelun, vesistön virkistyskäytön tai luonnonsuojelun vaatima.

6 §

Käyttöoikeus toisen alueeseen

Hankkeesta vastaava saa hankkeen edellyttämän käyttöoikeuden veden alle jäävään maa-alueeseen lupaviranomaisen päätöksellä, jolla myönnetään lupa keskivedenkorkeuden nostamiseen. Oikeuden antamisesta toisen alueeseen on muutoin voimassa, mitä 2 luvun 12 ja 13 §:ssä säädetään.

7 §

Osallistuminen keskivedenkorkeuden alentamisen kustannuksiin

Jos kyse on sellaisesta keskivedenkorkeuden alentamista tarkoittavasta hankkeesta, jonka kannattajat edustavat yli puolta hankkeesta saatavan yksityisen hyödyn arvosta, jokaisen hankkeesta hyötyä saavan on osallistuttava hankkeesta aiheutuviin kustannuksiin.

Kustannuksia hyödynsaajien kesken jaetessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä ojituksesta 5 luvun 19 ja 20 §:ssä säädetään. Kustannusten panttioikeudesta on vastaavasti voimassa, mitä 5 luvun 30 §:ssä säädetään.

Jos keskivedenkorkeuden alentamisesta tulee 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa yksityisen hyödyn lisäksi muuta huomattavaa etua, lupaviranomainen voi luvan myöntämisen yhteydessä hakemuksesta velvoittaa tällaisen edun saajan osallistumaan hankkeen kustannuksiin. Edun saajan vastattavaksi tulevan määrän on oltava kohtuullinen ja enintään hänelle tulevan edun suuruinen.

8 §

Osallistuminen keskivedenkorkeuden nostamisen kustannuksiin

Lupaviranomainen voi lupapäätöksessä hakemuksesta velvoittaa keskivedenkorkeuden nostamista tarkoittavasta hankkeesta yksityistä hyötyä saavan osallistumaan hankkeen toteuttamiskustannuksiin. Hyödynsaajan maksettavaksi tulevan määrän tulee vastata hyödynsaajan osuutta hankkeen kokonaisyödyttä. Määrä ei kuitenkaan saa ylittää hyödynsaajan saamaa yksityistä hyötyä.

9 §

Keskivedenkorkeuden nostamista varten perustettava yhteisö

Keskivedenkorkeuden nostamisen toteuttamista varten on perustettava yhteisö siten kuin 12 luvussa säädetään, jos luvanhakijoita on enemmän kuin yksi. Lupaviranomaisen tulee vahvistaa yhteisön säännöt lupapäätöksellä siten kuin 12 luvun 5 §:ssä säädetään.

Yhteisön jäseniksi voivat tulla kaikki hankkeesta hyötyä saavat. Jos kiinteistöjatoisuus muuttuu, uuden kiinteistön omistaja on yhteisön jäsen siltä osin kuin kiinteistön aluetta sisältyy hyötyalueeseen.

10 §

Keskivedenkorkeuden alentamista varten perustettava yhteisö

Keskivedenkorkeuden alentamisen toteuttamista varten on perustettava yhteisö siten kuin 12 luvussa säädetään, jos luvanhakijoita on enemmän kuin yksi.

Yhteisöstä on voimassa, mitä 9 §:ssä säädetään keskivedenkorkeuden nostamista varten perustettavasta yhteisöstä. Yhteisöön ovat kuitenkin sen jäsenenä velvollisia osallistumaan kaikki hankkeesta yksityistä hyötyä saavat, jos kyse on hankkeesta, jonka kannattajat edustavat yli puolta hankkeesta saatavan yksityisen hyödyn arvosta.

11 §

Päätöksenteko keskivedenkorkeuden alentamista varten perustetussa yhteisössä

Keskivedenkorkeuden alentamista varten perustetussa yhteisössä on kullakin jäsenellä sellainen äänivalta, joka vastaa hanketta varten laaditussa suunnitelmassa hänen maksettavakseen määrätyn osuuden suhdetta koko hankkeen kustannuksiin.

12 §

Maksujen periminen

Maksujen perimiseen yhteisön jäseniltä sovelletaan, mitä ojitusyhteisöstä 5 luvun 27 ja 28 §:ssä säädetään.

7 luku

Säännöstely

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan muuhun kuin vähäiseen veden virtaaman ja korkeuden jatkuvaan säätelyyn sekä veden jatkuvaan juoksuttamiseen vesistöä tai sen osasta toiseen (*vesistön säännöstely*).

2 §

Säännöstelyä koskevat lupamääräykset

Säännöstelyä koskevassa lupapäätöksessä on, sen lisäksi mitä 3 luvun 10—14 §:ssä säädetään, annettava määräykset veden juoksutuksesta.

Jos siinä vesistöissä tai vesistön osassa, johon säännöstely kohdistuu, on aikaisemmin toimeenpantuja hankkeita varten annettu 1 momentissa tai 3 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuja määräyksiä, voidaan niitä muuttaa. Korvauksesta on vastaavasti voimassa, mitä 3 luvun 21 §:n 3 momentissa säädetään.

3 §

Rakennelman käyttäminen

Säännöstelyä koskevassa luvassa voidaan säännöstelyyn soveltuvan rakennelman omistaja velvoittaa käyttämään rakennelmaa säännöstelyyn edellyttämällä tavalla.

Rakennelman käytöstä johtuva edunmenetyks on korvattava. Omistajan vaatimuksesta luvanhakija voidaan myös määrätä lunastamaan rakennelma korvauksen määräämisen sijasta.

4 §

Kuulutushakemus

Jos säännöstelystä ilmeisesti aiheutuu hyötyä muille, luvanhakijan on tarjottava hyödynsaajille osallistumista säännöstelyyn tekemällä kuulutushakemus lupaviranomaiselle. Kun hakijana on valtion viranomainen, kuulutushakemusta ei ole tarpeen tehdä.

Kuulutushakemukseen on liitettävä hankkeen suunnitelma, selvitys hyödynsaajista ja heidän saamansa hyödyn arvioidusta suuruudesta sekä hankkeen kustannusarvio.

Lupaviranomaisen on julkisella kuulutuksella kehotettava hyödynsaajia ilmoittamaan lupaviranomaiselle osallistumisestaan hankkeeseen. Kuulutushakemus on kuitenkin hylättävä, jos hakemukseen liitetyn suunnitelman perusteella on ilmeistä, ettei lupaa sen mukaiseen hankkeeseen voida antaa.

Jos kuulutushakemus on tehty muulloin kuin lupahakemuksen yhteydessä, hanketta koskeva lupahakemus on tehtävä vuoden kuluessa kuulutusajan päättymisestä, jollei lupaviranomainen hakemuksesta ole pidentänyt määräaika.

5 §

Osallistuminen säännöstelyhankkeeseen

Toisen vireille panemasta säännöstelyhankkeesta merkittävää hyötyä saavalla on oikeus osallistua säännöstelyhankkeeseen. Hyötyä saavan on ilmoitettava osallistumisestaan kirjallisesti lupaviranomaiselle kuulutuksessa määrätyn ajan kuluessa.

Jos 1 momentin mukaan osallistumiseen oikeutettu hyödynsaaja on ilmoittanut osallistuvansa hankkeen toteuttamiseen, lupaviranomaisen on säännöstelyä koskevan lupasian tultua vireille osoitettava hakija ryhtymään 12 luvussa tarkoitettuihin toimenpiteisiin säännöstely-yhteisön perustamiseksi.

6 §

Säännöstely-yhteisö

Säännöstelyhanketta varten on perustettava säännöstely-yhteisö, jos luvanhakijoita on enemmän kuin yksi tai jos hyödynsaaja 5 §:n 1 momentin mukaisesti ilmoittaa osallistuvansa toisen vireille panemaan hankkeeseen. Yhteisö on perustettava siten kuin 12 luvussa säädetään. Lupaviranomainen vahvistaa yhteisön säännöt 12 luvun 5 §:n mukaisesti lupapäätöksellä.

7 §

Säännöstely-yhteisön jäsenet

Säännöstely-yhteisön jäseniä ovat luvanhakijat, säännöstelyyn 5 §:n mukaan osallistuvaksi ilmoittautuneet ja ne hyödynsaajat, jotka yhteisö myöhemmin on hyväksynyt jäseniksi. Säännöstely-yhteisössä voi jäsenenä olla myös ojitusyhteisö tai muu vesioikeudellinen yhteisö, jos lupaviranomainen harkitsee sen asianmukaiseksi.

Hyödynsaajalla on oikeus liittyä jo perustettuun säännöstely-yhteisöön, jos hänen jäseneksi pääsemiseensä on perusteltu syy.

Säännöstely-yhteisön jäsenellä on oikeus erota yhteisöstä, jos hänen saamansa hyöty on huomattavasti pienempi kuin yhteisöä perustettaessa hänelle arvioitiin tulevan ja yhteisö eroamisesta huolimatta kykenee vastaamaan velvoitteistaan.

8 §

Päätöksenteko säännöstely-yhteisössä

Säännöstely-yhteisön jäsenten osuus yhteisössä ja oikeus käyttää äänivaltaa määräytyy suhteellisesti sen hyödyn mukaan, jonka säännöstely kullekin heistä tuottaa.

9 §

Säännöstely-yhteisön jäsenen vastuu säännöstelyn kustannuksista

Säännöstely-yhteisön jäsenten vastuu säännöstelystä aiheutuviin kustannuksiin määräytyy suhteellisesti sen hyödyn mukaan, jonka säännöstely kullekin heistä tuottaa.

Säännöstelykustannuksista sekä jäsenten suoritettavista maksuista on voimassa, mitä ojituksesta 5 luvun 19, 27 ja 28 §:ssä säädetään.

10 §

Ulkopuolisen hyödynsaajan vastuu säännöstelyn kustannuksista

Lupaviranomainen voi lupapäätöksessään hakemuksesta velvoittaa hyödynsaajan, joka ei halua osallistua säännöstelyhankkeeseen, osallistumaan hankkeen kustannuksiin. Valtiota ei pidetä hyödynsaajana, ellei säännöstelystä välittömästi aiheutu hyötyä valtion omaisuudelle tai valtion säännöstelyhankkeelle.

Luvanhakijan on 4 §:ssä tarkoitetun kuulutuksen antamisen jälkeen todistettavasti toimitettava hyödynsaajalle vaatimuksensa tämän velvoittamiseksi osallistumaan kustannuksiin sekä jäljennös kuulutuksesta.

Lupaviranomainen voi hakemuksesta määrätä hankkeesta vastaavan antamaan selvityksen 1 momentissa tarkoitetun suorituksen käytöstä. Selvitys on toimitettava valtion valvontaviranomaiselle, jossa sen tulee olla selvitystä vaatineen nähtävänä.

11 §

Ulkopuolisen hyödynsaajan kustannusosuuden määrittäminen

Ulkopuolisen hyödynsaajan kustannusosuus on määrättävä siten, että se kohtuudella vastaa hyödynsaajan osuutta hankkeen kokonaishyödyistä. Kustannusosuus ei kuitenkaan saa ylittää hyödynsaajan hankkeesta saamaa hyötyä.

Kustannusosuutta määrättäessä on otettava huomioon:

1) säännöstelyä varten välttämättömistä töistä, laitteista ja rakennelmista aiheutuvat kustannukset;

2) edunmenetysten korvaamisesta aiheutuvat kustannukset; sekä

3) laitteiden ja rakennelmien kunnossapidosta ja säännöstelyn toimeenpanosta arvion mukaan aiheutuvat vuotuiset menot kaksikymmenkertaisina.

Ulkopuolisen hyödynsaajan osuus voidaan määrätä maksettavaksi kertasuorituksena tai enintään kahtenakymmenenä vuotuisena samansuuruisena suorituksena.

8 luku

Vesivoiman hyödyntäminen

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan vesivoiman käyttöön ja vesivoimalaitoksen rakentamiseen.

Voimalaitoksen rakentamiseksi luetaan myös vesistön perkaaminen ja uuden uoman tekeminen laitosta varten sekä muut vesivoiman käyttöön ottamista tarkoittavat toimenpiteet.

2 §

Luvan myöntämisen edellytykset

Voimalaitoksen rakentamista koskevan luvan myöntämisen edellytyksenä on sen lisäksi, mitä 3 luvun 4 §:ssä säädetään, että:

1) hakijalla on omistajana tai käyttöoikeuden haltijana oikeus hankkeessa käytettävään vesivoimaan; tai

2) hakija saa luvan myöntämisen yhteydessä oikeuden vesivoiman käyttämiseen.

Hyötyjä ja menetyksiä 3 luvun 6 ja 7 §:n mukaan arvioitaessa otetaan vesivoiman käytöstä saatavana hyötynä huomioon vesivoimatuoannon arvo. Arvon tulee olla vähintään keskimäärin vuosittain tuotettavan sähkön hinta kaksikymmenkertaisena. Tuotannon arvon määrittämisessä voidaan lisäksi ottaa huomioon laitoksesta saatava säätöhyöty sekä muut yksilöitävissä olevat hyödyt.

3 §

Vesivoiman käyttöoikeuden luovuttaminen

Oikeus tietyltä vesialueelta saatavan vesivoiman tai sen osan käyttämiseen (*vesivoiman käyttöoikeus*) voidaan luovuttaa toiselle määräajaksi tai pysyvästi. Luovutus sopimus on, jotta sillä olisi tässä laissa tarkoitetut vaikutukset, tehtävä kirjallisesti noudattaen mitä kiinteän omaisuuden luovuttamisen muodosta maakaareissa säädetään.

Pysyvästi tai määräajaksi toiselle luovutettu kiinteistöön kuuluvan vesivoiman käyttöoikeus voidaan kirjata maakaaren 14 luvun mukaisesti.

4 §

Hakijan lunastusoikeus

Sen lisäksi, mitä 2 luvun 12 ja 13 §:ssä säädetään oikeuden antamisesta toisen alueeseen, voidaan hakijalle samoin edellytyksin myöntää oikeus lunastaa omaksi toiselle kuuluva alue voimalaitosta tai sen käyttöä varten.

5 §

Yhteisen vesivoiman käyttäminen

Aloitteen vesivoiman käyttöön ottamista varten tarvittavan voimalaitoksen rakentamiseksi voi tehdä se, jolle omistusoikeuden, vesialueen osuuden luovutuksen tai vesivoiman pysyvän käyttöoikeuden perusteella kuuluu vähintään viidesosa sellaisesta vesistön osan vesivoimasta, jota tarkoituksenmukaisesti voidaan käyttää samassa voimalaitoksessa. Aloitteen voivat tehdä myös sellaiset vesivoiman osakkaat yhdessä, joille kuuluu vähintään viidesosa käyttöön otettavasta vesivoimasta.

Jos vesivoiman käyttöönotosta ei voida sopia, aloitteentekijän tulee tehdä osallistumista tarkoittava tarjous siten kuin 8 §:ssä säädetään niille käyttöön otettavan vesivoiman osakkaille, joille kuuluu vähintään sadasosa käyttöön otettavasta vesivoimasta.

Aloitteentekijälle sekä niille, jotka siihen oikeutettuina haluavat osallistua hankkeeseen,

voidaan antaa lupa voimalaitoksen rakentamiseen ja sen yhteydessä pysyvä oikeus korvausta vastaan käyttää muiden sanotun vesivoiman osakkaiden osuuksia, jos luvan myöntämisen edellytykset muutoin ovat olemassa.

6 §

Aloite määräaikaisen käyttöoikeuden päättyessä

Jos vesivoiman omistaja ei entisin tai kohtuullisiksi katsottavin uusin ehdoin halua uudistaa sopimusta, jolla vesialue on annettu vuokralle vesivoiman käyttämistä varten tai jolla 3 §:ssä tarkoitettu vesivoiman määräaikainen käyttöoikeus on luovutettu, vuokrat tai käyttöoikeuden haltijalla on oikeus tarjota vesivoiman omistajalle ja muille vesivoiman osakkaille osallistumista hankkeeseen siten kuin tässä luvussa säädetään. Vuokra- tai käyttöoikeuden haltijalla on tämä oikeus myös silloin, kun hänen osuutensa vesivoimasta on vähemmän kuin viidesosa.

7 §

Osakeyhtiön perustaminen yhteisen vesivoiman käyttämiseksi

Edellä 5 §:ssä tarkoitettua yhteisen vesivoiman käyttämistä varten on perustettava osakeyhtiö, jollei toisin sovita.

Hankkeeseen osallistuvat luovuttavat yhtiölle vesivoimaosuutensa käyttöoikeuden osakkeita vastaan. Osakkeita on annettava kullekin vesivoiman osakkaalle siinä suhteessa, joka vastaa hänen vesivoimaosuutensa suhdetta yhtiöön osallistuville yhteensä kuuluvasta vesivoimasta. Samassa suhteessa on yhtiöön osallistuvan otettava osakkeita myös sitä osakepääoman osaa vastaan, joka suoritetaan rahana.

Osakeyhtiön yhtiösopimusta tai yhtiöjärjestyksen tekemistä koskevan erimielisyyden ratkaisemiseksi hankkeeseen osallistuvalla on oikeus pyytää käräjäoikeutta asettamaan kaksi välimiestä ja näille puheenjohtaja ratkaisemaan erimielisyydet soveltuvin osin noudattamalla, mitä välimiesmenettelystä annettussa laissa (967/1992) säädetään.

8 §

Osallistumistarjous

Aloitteentekijän on tarjottava muille 5 §:n mukaan osallistumaan oikeutetuille osallistumista voimalaitoksen rakentamiseen teemmällä kuulutushakemus lupaviranomaiselle.

Kuulutushakemukseen on liitettävä hankkeen suunnitelma, selvitys, josta käy ilmi, kenelle käyttöön otettava vesivoima kuuluu, sekä hankkeen kustannusarvio ilmoituksineen siitä, mikä osa kustannuksista on tarkoitettu hankkeeseen osallistuvien rahoitettavaksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemuksen sisällöstä ja siihen liitettävistä selvityksistä.

9 §

Julkinen kuulutus voimalaitoksen rakentamisesta

Lupaviranomaisen on julkisella kuulutuksella kehotettava osallistumaan oikeutettuja kirjallisesti ilmoittamaan lupaviranomaiselle osallistumisestaan hankkeeseen sekä esittämään tarvittava selvitys osallistumisoikeudesta viimeistään kuulutuksessa määrättyinä päivinä. Kuulutushakemus on kuitenkin hylättävä, jos hakemukseen liitetyn selvityksen perusteella on ilmeistä, ettei lupaa hankkeeseen voida antaa.

Asiakirjojen tulee olla kuulutusajan asianomaisten nähtävänä lupaviranomaisen virka huoneistossa tai kuulutuksessa ilmoitetussa muussa paikassa. Aloitteentekijän on viivytyksettä kuulutuksen antamisen jälkeen todistettavasti toimitettava jäljennös kuulutuksesta muille käyttöön otettavan vesivoiman osakkeille, joille kuuluu vähintään sadasosa käyttöön otettavasta vesivoimasta.

Vesivoiman osakas, joka ei määräajassa tee 1 momentin mukaista ilmoitusta, menettää oikeutensa osallistua hankkeeseen. Sama koskee ilmoituksen määräajassa tehnyttä osakasta, joka ei 60 päivässä todisteellisen kehotuksen saamisesta allekirjoita yhtiö sopimusta siihen liittyvine yhtiöjärjestyksineen tai tee 7 §:n 3 momentin mukaista pyyntöä.

10 §

Lupahakemus

Hanketta koskeva lupahakemus on tehtävä vuoden kuluessa 9 §:ssä tarkoitettussa kuulutuksessa määrätyn ajan päättymisestä uhalla, että aloite on muutoin katsottava rauenneeksi. Lupaviranomainen voi hakemuksesta pidentää määräaika.

Jollei toisin ole sovittu, lupahakemus on tehtävä 7 §:n mukaisesti perustettavan osakeyhtiön nimiin. Lupahakemuksen yhteydessä on esitettävä selvitys siitä, että osallistumistarjous on annettu 9 §:n mukaisesti tiedoksi.

9 luku

Puutavaran uitto

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan 2 luvun 3 §:ssä säädetyn yleiskäyttöoikeuden nojalla harjoitettavaan uittoon ja sen kannalta tarpeellisiin toimintapaikkoihin.

2 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

- 1) *uitolla* puutavaran kuljettamista vedessä hinaamalla nipuiksi sidottuna tai kehäautoissa;
- 2) *uiton toimintapaikalla* uiton harjoittamisen kannalta tarpeellista puutavaran pudotus, varasto-, erottelu- tai niputuspaikkaa taikka suojasatamaa;
- 3) *uittajalla* sitä, joka vastaa uiton harjoittamisesta;
- 4) *yksityisuitolla* puutavaran omistajan omaan lukuunsa harjoittamaa uittoa;
- 5) *yhteisuitolla* usean puutavaran omistajan yhteiseen lukuun harjoitettavaa uittoa; ja
- 6) *uittovahingolla* uiton harjoittamisesta uiton toimintapaikalla tai muualla aiheutunutta edunmenetystä, jota uiton toimintapaikkaa

koskevaa asiaa ratkaistaessa ei ole voitu ennakoida.

3 §

Uiton toimintapaikkojen kokonaisuus

Uiton toimintapaikkaa koskevaa lupa-asiaa ratkaistessa on 3 luvun 6 §:n 1 momentin tarkoitettavana hyötynä otettava huomioon toimintapaikan merkitys osana uiton toimintapaikkojen muodostamaa kokonaisuutta.

4 §

Uiton toimintapaikan käyttötarkoituksen muuttaminen

Lupaviranomainen voi uittajan hakemuksesta antaa oikeuden uiton toimintapaikan käyttämiseen myös puutavaran muuta vesitse tapahtuvaa kuljettamista varten.

Uiton toimintapaikkaa koskevaan lupapäätökseen on liitettävä tarpeelliset määräykset 1 momentissa tarkoitettua käytöstä aiheutuvien haittojen välttämiseksi siten kuin 2 luvun 7—8 §:ssä säädetään.

5 §

Uittajan oikeudet

Uittajalla on oikeus siirtää vesistössä olevia pyydyksiä sekä muita irtaimia esineitä, jos ne vaikeuttavat uittoa. Pyydykset ja esineet on sijoitettava helposti havaittavaan paikkaan vesistössä tai rannalla tai otettava talteen omistajalle toimittamista varten.

Uittaja saa varastoida tilapäisesti puutavaraa uiton harjoittamista varten jälle, jos vesialueen ja erityiseen käyttöön otetun rannan omistaja ovat antaneet suostumuksensa tähän. Lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa oikeuden tässä momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

Edellä tässä pykälässä tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutunut edunmenetykset on korvattava siten kuin 13 luvussa säädetään.

6 §

Alueiden ja rakenteiden käyttö

Jokaisella vesistössä uittoa harjoittavalla on oikeus käyttää:

1) aluetta, johon tämän lain nojalla on uittoa varten myönnetty käyttöoikeus;

2) alueella olevia rakenteita, jotka on määrätty uittoa varten tehtäviksi; ja

3) alueelle puutavaran veteen siirtämiseksi tai vedestä nostamiseksi tehtyjä laitteita.

Käyttäjän tulee sopia käytön yksityiskohdista rakenteiden ja laitteiden omistajan kanssa. Käyttäjän on suoritettava korvauksena omistajalle kohtuulliseksi katsottava, käyttöä vastaava osuus vuotuisista pääoma- ja kunnossapitokustannuksista.

7 §

Yhteisuitto

Uitto on harjoitettava puutavaran omistajien yhteiseen lukuun yhteisuittona. Lupaviranomainen voi kuitenkin hakemuksesta antaa luvan yksityisuittoon tietyllä alueella, jos uiton harjoittaminen yksityisuittona on vesistössä uittettavan puutavaran kuljetuskustannukset huomioon ottaen yhteisuittoa edullisempaa eikä uiton harjoittaminen yksityisuittona aiheuta uiton yleiselle järjestelylle eikä vesistön muulle käytölle.

Puutavaran omistajalla on aina oikeus yksityisesti uittaa kotitarvekäyttöön tarkoitettua puunsa.

8 §

Uittovahingon korvaaminen

Uittoyhteisön on korvattava toiminta-alueellaan harjoitetusta uitoista aiheutunut uittovahinko. Muualla kuin uittoyhteisön toiminta-alueella harjoitetusta uitoista aiheutuneen uittovahingon korvaa uittaja.

Uittovahingon korvaamista koskeva vaatimus on tehtävä korvausvelvolliselle kirjallisesti viimeistään vahingon tapahtumista seuraavan kalenterivuoden aikana. Jos asianomaiset eivät sovi uittovahingon korvaamisesta,

asia voidaan panna lupaviranomaisessa vi-
reille erillisenä korvausasiana.

9 §

Rannalle tai vesistöön jääneet uittopuut

Uittajan tulee kerätä uiton jälkeen rannalle tai vesistöön jääneet uittopuut. Jos uitosta on jäänyt uittopuuta rannalle tai vesistöön, rannan tai vesialueen omistajalla tai haltijalla taikka yhteisen vesialueen osakkaalla on oikeus ottaa se talteen. Vesistöön jääneen uponneen tai uppoamistilassa olevan uittopuun saa ottaa talteen se, joka kärsii siitä haittaa.

Uittopuuta talteen ottanut on velvollinen kuukauden kuluessa ilmoittamaan uittajalle samana kalenterivuonna uitetun puun talteen ottamisesta. Jos uittopuun talteen ottamisesta ei ole tarpeen ilmoittaa uittajalle tai uittaja ei kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä ota puutavaraa haltuunsa, talteen ottaja saa puutavaran omakseen. Jos uittaja ottaa puutavaran haltuunsa, hänen on korvattava talteen ottajalle talteen ottamisesta ja ilmoittamisesta aiheutuneet kustannukset.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske puutavaraa, jota säilytetään uiton toiminta-
paikkaa koskevassa luvassa määrättyllä varasto-, erottelu- ja niputuspaikalla.

10 §

Haitallisten oppopuiden poistaminen vesistöistä

Lupaviranomainen voi velvoittaa uittajan puhdistamaan vesistön sellaisesta uitosta jääneestä uponneesta tai uppoamistilassa olevasta puutavarasta tai uittotarvikkeista, jotka aiheuttavat haittaa vesistön käyttämiselle. Jos uittajaa ei enää ole, määräys voidaan antaa vesistöissä viimeksi uittoja harjoittaneelle. Hakemuksen uittajan velvoittamiseksi puhdistamaan vesistö voi tehdä valtion valvontaviranomainen tai haittaa kärsivä. Asian käsittelyssä on noudatettava soveltuvin osin, mitä 14 luvussa säädetään.

Kun uitto on lakannut eikä toimivaa uittoyhteisöä ole, valtion valvontaviranomainen voi 1 momentin estämättä poistaa vesistöä

vaaraa tai haittaa aiheuttavat oppopuut ja muut uittojätteet, jos toimenpiteistä ei aiheudu 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettua muutosta tai seurausta.

Jos valtion valvontaviranomainen on 1 tai 2 momentin nojalla puhdistanut vesistön, vesistöä nostettu puutavara siirtyy valtion omaisuudeksi.

11 §

Uittoyhteisö ja sen tehtävät

Yhteisuiton harjoittamista varten on perustettava uittoyhteisö siten kuin 12 luvussa säädetään, jos alueella ei ole ennestään toimivaa uittoyhteisöä. Uittoyhteisön tehtävänä on suorittaa yhteisuito sen säännöissä määrättyllä toiminta-alueella, hoitaa yhteisön omaisuutta sekä huolehtia muista sille tämän lain mukaan kuuluvista tehtävistä.

Uittoyhteisö voi myös ottaa hoitaakseen muita uittoon liittyviä tehtäviä. Yhteisö voi käyttää uittoja varten hankittua omaisuutta ansiotarkoitukseen, jos yhteisön varsinaiset tehtävät eivät siitä kärsi. Muuta toimintaa yhteisö ei saa harjoittaa.

12 §

Uittoyhteisön jäsenet

Uittoyhteisöön kuuluvat jäseninä yhteisuitossa uitetavan puutavaran omistajat.

Metsänomistajilla on oikeus yhteiseen edustajaan uittoyhteisössä. Uittoyhteisön tulee pyytää niitä metsäkeskuksia, joiden toimialueelta tulevaa puutavaraa yhteisö uittaa, nimeämään ehdokkaansa metsänomistajien edustajaksi. Lupaviranomaisen tulee määrätä metsänomistajien edustajaksi metsäkeskusten nimeämistä ehdokkaista se, joka parhaiten edustaa alueen metsänomistajia.

Metsänomistajia uittoyhteisössä edustavalla on oikeus saada kohtuullinen korvaus tehtävästään hänet ehdokkaaksi nimenneeltä metsäkeskukselta. Jos uitetava puutavara on peräisin useiden metsäkeskusten toimialueilta, metsäkeskukset vastaavat korvauksen suorittamisesta siinä suhteessa, missä alue, jolta uitetava puutavara tulee, jakaantuu metsäkeskusten toimialueisiin. Jos korvauk-

sen suuruudesta tai sen jakaantumisesta metsäkeskusten kesken syntyä erimielisyyttä, asia voidaan panna vireille lupaviranomaisessa siten kuin 11 luvussa säädetään.

13 §

Uittoyhteisön säännöt

Uittoyhteisön säännöissä on sen lisäksi, mitä 12 luvun 4 §:ssä säädetään, mainittava:

- 1) yhteisön toiminta-alue;
- 2) miten uittopäällikkö otetaan toimeensa; sekä
- 3) milloin ja miten puutavaran omistajien on ilmoitettava uitettava puutavara.

14 §

Uittoyhteisön kokous

Kunkin vuoden uittoa koskevien asioiden käsittelyyn uittoyhteisön kokouksessa saavat osallistua ne uittoyhteisön jäsenet, jotka sanottuna vuonna ovat ilmoittaneet puutavaraa uittoon tai joiden omistamaa puutavaraa uittoyhteisö on uitannut, sekä metsänomistajien edustaja.

Uittoyhteisön kokouksessa on, perustavaa kokousta lukuun ottamatta, metsänomistajien edustajan äänimäärä viidennes äänestykseen osallistuvien jäsenten yhteisestä äänimäärästä.

15 §

Uittoyhteisön hallitus ja uittopäällikkö

Uittoyhteisöllä tulee olla hallitus, johon kuuluvat yhteisön kokouksessa valitut jäsenet ja metsänomistajien edustaja. Metsänomistajien edustajan määräämisestä tehtävänsä ja palkkiosta on soveltuvin osin voimassa, mitä 12 §:ssä säädetään. Uittoyhteisöllä tulee lisäksi olla uittopäällikkö. Hallitukseen ja uittopäällikköön sovelletaan, mitä 12 luvun 13 §:ssä säädetään hallituksesta ja toimintaisista.

16 §

Kiinteän omaisuuden luovuttaminen ja ulosmittaus

Uittoyhteisö saa luovuttaa tai kiinnittää velan vakuudeksi sille kuuluvaa kiinteää omaisuutta, jos lupaviranomainen on hakemuksella antanut siihen luvan. Hakemus on hylättävä, jos omaisuuden säilyminen uittoyhteisön hallinnassa on uiton jatkuvan harjoittamisen kannalta välttämätöntä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua omaisuutta siihen kuuluvine laitteineen ja rakennelmineen ei saa ulosmitata muusta kuin kysymyksessä olevaan kiinteistöön kiinnitetystä saatavasta.

17 §

Rahastot

Uittoyhteisöllä voi olla sen muista varoista erillään pidettäviä, vahvistettujen sääntöjen mukaan hoidettavia rahastoja omaisuuden hankinta- ja kunnossapitokustannusten tasoitamista, eläkkeen suorittamista, toimihenkilöiden ja työntekijöiden muuta huoltoa, uiton jälkihoitotoimenpiteitä ja uppopuiden poistoa sekä sellaisia vero-, korvaus- ja muita maksusuorituksia varten, jotka erääntyvät uittovuoden jälkeen.

Uittoyhteisön on haettava rahaston perustamista ja sen sääntöjen hyväksymistä koskevalle yhteisön kokouksen päätökselle lupaviranomaisen vahvistus. Lupaviranomainen voi tehdä rahaston sääntöihin yhteisön jäsenten edun turvaamiseksi tarpeellisia muutoksia.

Rahaston varoja saadaan ulosmitata vain sellaisesta velasta, jonka maksamiseen rahaston varat sääntöjen mukaan on tarkoitettu käytettäväksi.

18 §

Uittoyhteisön jäseniltä perittävät maksut

Uittoyhteisö kattaa yhteisuiton harjoittamisesta aiheutuvat vuotuiset kustannukset jäseniltä perittävillä maksuilla. Maksujen tulee olla tasapuoliset, kohtuulliset ja suhteessa

kunkin jäsenen käyttämien yhteisön palveluiden määrään.

19 §

Uittoyhteisön purkaminen

Uittoyhteisö on purettava sen jälkeen kun yhteisuito on päättynyt vesistöissä tai sen osassa. Jos uittoyhteisön hallitus ei viiden vuoden kuluessa uiton päättymisestä ole ryhtynyt yhteisön purkamiseksi tarpeellisiin toimiin, valtion valvontaviranomaisen on tehtävä lupaviranomaiselle hakemus uittoyhteisön purkamiseksi ja hallituksen velvoittamiseksi ryhtymään tarpeellisiin toimiin tai selvitysmiesten määräämiseksi. Hakemuksen uittoyhteisön purkamiseksi ja selvitysmiesten määräämiseksi voi tehdä myös uittoyhteisön toimiva tai viimeksi toiminut hallitus. Selvitysmiehiä voi olla yksi tai useampia tehtävän laajuudesta riippuen. Selvitysmiehillä on tehtävää hoitaessaan uittoyhteisön hallitukselle kuuluvat valtuudet.

Kun uittoyhteisön purkamiseen on ryhdytty, uittoyhteisön kokoukselle kuuluvaa päätösvaltaa käyttää uittoyhteisön hallitus tai tehtävään nimitetyt selvitysmiehet. Jos asia koskee tietyn vuoden uittoa, uittoyhteisön kokoukselle kuuluvaa päätösvaltaa käyttää kuitenkin yhteisön sanotun vuoden jäsenet.

20 §

Uittoyhteisön selvitystoimet

Uittoyhteisölle kuuluva irtain ja kiinteä omaisuus, jonka säilyttäminen vesistöalueella jatkuvan uiton harjoittamiseksi ei ole välttämätöntä, on muutettava rahaksi. Selvitystoimista vastaavan on laadittava esitys uittoyhteisön kiinteän omaisuuden rahaksi muuttamisesta ja jätettävä sitä koskeva hakemus lupaviranomaiselle. Lupaviranomaisen on määrättävä, mikä osa kiinteästä omaisuudesta on muutettava rahaksi. Muu osa kiinteästä omaisuudesta on määrättävä siirrettäväksi valtiolle.

Uittoyhteisön omaisuuden myynnistä saaduilla varoilla on maksettava uittoyhteisön

velat. Loput varat on käytettävä uiton jälkihoitotoimenpiteisiin asianomaisella vesistöalueella. Lupaviranomainen voi määrätä selvitystoimista vastaavan tai valtion valvontaviranomaisen hakemuksesta varat siirrettäväksi asianomaiselle valtion valvontaviranomaiselle, jos se ottaa huolehtiakseen 21 §:n mukaisista jälkihoitotoimenpiteistä.

Selvitysmiesten tehtävä päättyy kaikkien uittoyhteisön varojen ja velvoitteiden tultua selvitettyä tai varojen siirrettyä valtion valvontaviranomaiselle 2 momentin mukaisesti.

21 §

Jälkihoitotoimenpiteet

Jos uitto vesistöissä tai sen osassa on päätynyt eikä sillä alueella ole toimivaa uittoyhteisöä, valtion valvontaviranomainen voi hakea lupaviranomaiselta uiton toimintapaikkoja koskevien lupien määräämistä raukeamaan.

Valtion valvontaviranomaisen tulee ryhtyä toimenpiteisiin sellaisten aikaisemmin harjoitettua uittoa varten tehtyjen laitteiden ja rakennelmien poistamiseksi tai muuttamiseksi, jotka voivat olla vaaraksi tai haitaksi vesistöä käytettäessä, sekä peratun uoman palauttamiseksi ennalleen. Jos toimenpiteistä aiheutuu 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettu muutos tai seuraus, toimenpiteille on haettava lupa. Asia voidaan käsitellä samanaikaisesti 1 momentissa tarkoitettujen hakemuksen kanssa tai erikseen.

10 luku

Kulkuväylät ja muut vesiliikennealueet

1 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan yleisiin kulkuväyliin ja muihin vesiliikennealueisiin.

Yleiseksi kulkuväyläksi määräämiseen sekä väylän rakentamiseen ja ylläpitoon sovelletaan soveltuvin osin, mitä vesitaloushankkeesta ja hankkeeseen myönnettävästä luvas-

ta säädetään, jollei tässä luvussa muuta säädetä.

2 §

Yleiseksi kulkuväyläksi määrääminen

Lupaviranomainen voi Liikenneviraston hakemuksesta määrätä julkiseksi kulkuväyläksi sellaisen vesistön osan, joka on tarpeen pitää avoinna yleistä laiva- tai veneliikennettä varten.

Lupaviranomainen voi hakemuksesta määrätä yleiseksi paikallisväyläksi julkiseen väylään kuulumattoman vesistön osan, joka on tarpeen pitää avoinna yleistä laiva- tai veneliikennettä varten. Yleisenä veneliikenteenä pidetään myös vapaa-ajan veneilyä.

Julkisen kulkuväylä tai yleinen paikallisväylä voidaan määrätä myös vesistöön, jossa on valtaväylä.

3 §

Yleiseksi kulkuväyläksi määräämisen edellytykset

Yleiseksi kulkuväyläksi määrättävän vesistön osan on täytettävä vaatimukset, jotka vesistössä harjoitettava liikenne huomioon ottaen yleiselle kulkuväylälle kohtuudella voidaan asettaa. Lupaviranomaisen päätöksessä on määrättävä yleisen kulkuväylän sijainti. Jos sijainti joltakin osin vahvistetaan poikkeamaan siitä, mitä hakemuksessa on esitetty, hakijalle on varattava tilaisuus vastineen esittämiseen ennen päätöksen tekemistä.

Väyläksi määräämistä koskevaan päätökseen on sisällytettävä myös määräykset ruoppausmassan sijoittamisesta vesialueelle tai muista toimenpiteistä, jos nämä ovat tarpeen väylän rakentamiseksi. Lupaviranomainen voi kuitenkin asian laajuuden tai muun syyn vuoksi määrätä väylästä erikseen ennen sanotuista toimenpiteistä päättämistä.

Lupaviranomaisen on väyläksi määräämistä koskevassa päätöksessä määrättävä, milloin yleinen paikallisväylä otetaan käyttöön. Julkisen kulkuväylän käyttöön ottamisesta päättää Liikennevirasto.

4 §

Yleistä kulkuväylää koskevan päätöksen muuttaminen

Yleistä kulkuväylää koskevaa lainvoimaisista päätöistä voidaan hakemuksesta muuttaa tai väylä lakkauttaa noudattaen soveltuvin osin kulkuväyläksi määräämistä koskevia säännöksiä. Jos väylän ylläpitäjä vastustaa muuttamista tai lakkauttamista tarkoittavaa vaatimusta, edellytyksenä on lisäksi, että väylästä tai sen käyttämisestä aiheutuu vahingollinen seuraus, jota vesialuetta väyläksi määrättäessä ei ole edellytetty, tai että olosuhteet ovat myöhemmin olennaisesti muuttuneet.

Julkisen kulkuväylän ylläpitäjä voi sen estämättä mitä 1 momentissa säädetään, merenkulun turvallisuuden ylläpitämiseksi tai muun tärkeän syyn vuoksi muuttaa vähäisessä määrin kulkuväylän sijaintia tai ulottuvuutta, jos siitä ei aiheudu yleisten tai yksityisten etujen loukkausta. Muutoksesta on ilmoitettava valtion valvontaviranomaiselle.

Julkisen kulkuväylän ylläpitäjä voi väliaikaisesti muuttaa julkista kulkuväylää, jos se on tarpeen meriturvallisuuden ylläpitämiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

5 §

Turvalaitteiden asettaminen

Yleisen kulkuväylän ylläpitäjä saa asettaa toisen vesialueelle reuna- ja tutkamerkkejä, kelluvia turvalaitteita, kuten poijuja ja viittoja sekä muita näihin verrattavia, vaikutuksiltaan vähäisiä laitteita. Samoin ylläpitäjä saa kiinnittää vesistöön tai sen rannalle merenkulun turvalaitteiden apulaitteita, kuten viittasijoittajia, pultteja, seipäitä ja muita vähäisiä laitteita. Tässä momentissa tarkoitetut laitteet on sijoitettava siten, ettei niistä aiheudu alueen omistajalle tai muulle oikeudenhaltijalle mainittavaa haittaa.

Lupaviranomainen voi antaa yleisen kulkuväylän ylläpitäjälle luvan muun kuin 1 momentissa tarkoitetun merenkulun turvalaitteen asettamiseksi vesistöön tai sen rannalle sekä turvalaitteiden näkymistä haittaavien esteiden poistamiseen, jos asiasta ei ole sovittu alueen omistajan kanssa. Erityiseen käyttöön

otetulle alueelle lupaa ei saa myöntää ilman pakottavaa tarvetta.

Liikennevirastolla on 1 ja 2 momentissa säädetyn edellytyksin oikeus sijoittaa yleisen kulkuväylän ulkopuolelle sellaisia turvalaitteita, jotka ovat tarpeen matalikon tai karin merkitsemiseksi tai muusta vastaavasta syystä.

Turvalaitteiden rakentamisesta yleiseen kulkuväylään tai sen rannalle on lisäksi voimassa, mitä merenkulun turvalaitteista erikseen säädetään.

6 §

Yksityisen kulkuväylän turvalaitteet

Vesiliikenteen turvallisuuden kannalta tarpeellinen vähäinen turvalaite voidaan sijoittaa toisen vesialueelle yksityisen kulkuväylän merkitsemiseksi, jos sijoittamisesta ei aiheudu alueen omistajalle tai alueen muulle käytölle mainittavaa haittaa. Sijoittamisesta on ennakolta ilmoitettava vesialueen omistajalle. Yksityisen kulkuväylän merkitsemisestä on muutoin voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

7 §

Oikeus toisen vesialueeseen eräissä tapauksissa

Sen lisäksi, mitä 2 luvun 12 ja 13 §:ssä säädetään oikeuden antamisesta toisen alueeseen, lupaviranomainen voi hakemuksesta myöntää kulkuväylään liittyvää yleistä lastaus- tai ankkuroimisaluetta tai yleistä satamaa varten oikeuden vesialueen käyttöön saamiseen tai omaksi lunastamiseen.

Lupaviranomainen voi hakemuksesta myöntää kulkuväylään liittyvää yksityistä lastaus- tai ankkuroimisaluetta varten käyttöoikeuden toiselle kuuluvaan vesialueeseen. Rannan omistajan hakemuksesta lupaviranomainen voi myöntää myös yksityistä satamaa varten käyttöoikeuden toiselle kuuluvaan vesialueeseen, jos kysymys on tärkeäksi katsottavasta liikenteestä. Tässä momentissa tarkoitettu käyttöoikeus voidaan myöntää samoin edellytyksin kuin lupa vesitaloushankkeelle 3 luvun 4 §:n mukaan.

8 §

Eräät puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen tehtäviä varten tarpeelliset oikeudet

Puolustusvoimilla ja rajavartiolaitoksella on oikeus virkatehtäviensä varten asettaa pysyvästi toisen alueelle 5 §:ssä tarkoitettuja turvalaitteita noudattaen soveltuvin osin, mitä sanotussa pykälässä säädetään yleisen kulkuväylän ylläpitäjän oikeudesta. Sama on soveltuvin osin voimassa alusten tilapäistä ankkurointia tai kiinnittämistä varten tarvittavista pulteista ja niihin rinnastettavista laitteista. Jos tällainen laite on vähäinen, siihen sovelletaan, mitä 5 §:n 1 momentissa säädetään turvalaitteen apulaitteesta, jollei kysymys ole erityiseen käyttöön otetusta alueesta.

Lupaviranomainen voi myöntää puolustusvoimille tai rajavartiolaitokselle niiden tehtävien suorittamiseksi tarpeellisen käyttö- tai lunastusoikeuden lastaus- tai ankkuroimisaluetta taikka satamaa varten muissakin kuin 7 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Hakijan on annettava lupaviranomaiselle riittävä selvitys haetun oikeuden tai toimenpiteen tarpeellisuudesta.

9 §

Edunmenetyksen korvaaminen

Edunmenetyksestä, joka aiheutuu tämän luvun säännösten nojalla suoritetuista toimenpiteistä toisen maa- tai vesialueella taikka oikeudesta saada käyttää tai lunastaa toiselle kuuluvaa aluetta, on suoritettava korvaus.

Väylän ylläpitäjä on velvollinen korjaamaan tai korvaamaan kulkuväyläksi määräämisestä tai väylän tavanomaisesta käytöstä aiheutuvan edunmenetyksen, jonka sietämistä ei ole pidettävä kohtuullisena. Ennalta arvioitavien edunmenetyksen korjaamisesta tai korvaamisesta on määrättävä kulkuväyläksi määräämistä koskevassa päätöksessä. Lupaviranomainen voi myös määrätä, että annettuja korjaus- tai korvausmääräyksiä on erikseen tarkistettava päätöksessä määrättävänä ajankohtana. Jos edunmenetyksiä ei voida ennakolta arvioida, lupaviranomainen

voi määrätä väylän ylläpitäjän panemaan määräajassa vireille korvausten määräämistä tarkoittavan hakemusasian.

Ennakoimattoman edunmenetyksen korvaamiseen sovelletaan lisäksi, mitä 13 luvun 8 §:n 1 momentissa säädetään.

10 §

Kulkuväylän käytön maksullisuus

Vesistöissä olevan kulkuväylän käyttämisestä ei saa periä maksua. Jos rakentamiskustannukset ovat huomattavan suuret, lupaviranomainen voi hakemuksesta myöntää yksityisen kulkuväylän ylläpitäjälle ja liikenne- ja viestintäministeriö yleisen paikallisväylän ylläpitäjälle oikeuden rakentamiskustannusten korvaamiseksi periä maksua väylän käyttäjiltä. Päätöksessä on määrättävä maksun suuruus ja perusteet sekä aika, jonka oikeus periä maksuja on voimassa.

Yksityiseen kulkuväylään kuuluvan sulkutai muun laitteen omistajalla on oikeus periä kohtuullinen maksu laitteen käyttämiseen kuuluvista palveluksista. Omistaja tai se, jonka oikeutta tai etua asia saattaa koskea, voi hakea lupaviranomaiselta maksun suuruuden ja perusteiden vahvistamista.

Maksun perimisestä yleisten kanavien ja satamien käyttämisestä sekä väylämaksulaisa (1122/2005) tarkoitetuista väylämaksuista on 1 momentin estämättä voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

11 §

Valtion lunastusvelvollisuus

Muutettaessa yksityinen kulkuväylä tai yleinen paikallisväylä julkiseksi kulkuväyläksi valtion tulee lunastaa kulkuväylään kuuluvat laitteet niiden senhetkisestä arvosta, jos ne ovat julkisen kulkuväylän käytölle tarpeellisia.

Jos kulkuväylän ylläpitäjä on muutoin käyttänyt varoja kulkuväylän rakentamiseen tai parantamiseen, valtion tulee suorittaa kulkuväylän ylläpitäjälle korvaus näistä kustannuksista siltä osin kuin niitä ei ole katettu 10 §:n mukaisia maksuja perimällä tai niihin ei ole myönnetty tukea valtion varoista.

12 §

Kunnossapitovelvollisuus

Se, jolla kulkuväyläksi määräämistä koskevan päätöksen perusteella on oikeus kulkuväylän rakentamiseen tai parantamiseen, on velvollinen pitämään kulkuväylän ja siihen tehdyt laitteet kunnossa noudattaen soveltuvien osin mitä 2 luvun 9 §:ssä säädetään.

11 luku

Hakemusmenettely

1 §

Soveltamisala

Hakemusasioden käsittelyyn lupaviranomaisessa sovelletaan hallintolain (434/2003) lisäksi tämän luvun säännöksiä.

2 §

Hakemusasian vireillepano

Asia pannaan vireille lupaviranomaisessa kirjallisella hakemuksella.

3 §

Lupahakemuksen sisältö

Lupahakemuksessa on esitettävä:

1) asian ratkaisemisen kannalta riittävä selvitys hankkeen tarkoituksesta ja hankkeen vaikutuksista yleisiin etuihin, yksityisiin etuihin ja ympäristöön;

2) suunnitelma hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä;

3) arvio hankkeen tuottamista hyödyistä ja edunmenetyksistä maa- ja vesialueen rekisteriyksiköille ja niiden omistajille sekä muille haitankärsijöille;

4) selvitys toiminnan vaikutusten tarkkailusta.

Jos hakemus koskee luvan myöntämistä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (468/1994) tarkoitettulle hankkeelle, hakemusiakirjoihin on liitettävä mainitun lain mukainen arviointiselostus.

Siltä osin kuin selostukseen sisältyy tämän lain säännösten soveltamiseksi tarpeelliset tiedot ympäristövaikutuksista, tätä selvitystä ei ole esitettävä uudestaan. Hakemukseen on tarvittaessa liitettävä luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettu arviointi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lupahakemuksen sisällystään ja hakemukseen liitettävistä tiedoista.

4 §

Hakemuksen laatijan pätevyys

Hakemuksen laatijalla on oltava hankkeen laatu, laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen riittävä asiantuntemus hakemuksen laatimiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemuksen laatijalta edellytettävästä asiantuntemuksesta.

5 §

Hakemuksen täydentäminen

Jos hakemus on puutteellinen tai asian ratkaiseminen edellyttää erityistä selvitystä, hakijalle on varattava tilaisuus täydentää hakemusta viranomaisen asettamassa määräajassa uhalla, että asia voidaan muutoin jättää tutkimatta.

Jos asian ratkaisemisella on merkitystä yleisen edun kannalta tai painavat syyt sitä edellyttävät, hakija voidaan velvoittaa täydentämään hakemusta tai hankkimaan hakemuksen ratkaisemiseksi tarpeellinen selvitys uhalla, että se hankitaan hakijan kustannuksella.

6 §

Lausunnot

Hakemuksesta on pyydetty lausunto siltä valtion valvontaviranomaiselta, jonka toimialueella hankkeen vaikutukset saattavat ilmetä, sekä asianomaisilta yleistä etua valvovilta viranomaisilta, jollei lausunnon pyytäminen näiltä ole ilmeisen tarpeeton. Yhteiskunnan kannalta tärkeästä hankkeesta, jolla on valtakunnallista merkitystä ja josta voi aiheutua

huomattavia tai laajalle ulottuvia haitallisia vaikutuksia, on pyydetty lausunto valtioneuvostolta.

Lupaviranomaisen on lisäksi pyydetty lausunto kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta niissä kunnissa, joissa hakemuksen tarkoittaman hankkeen vaikutukset saattavat ilmetä, sekä hakemuksen tarkoittaman hankkeen sijaintialueen kunnalta ja tarvittaessa hankkeen vaikutusalueen kunnilta.

Jos hanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisen kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin, lupaviranomaisen on varattava saamelaiskäräjille tilaisuus antaa lausunto.

Lupaviranomainen voi hankkia myös muita asiaan liittyviä tarpeellisia lausuntoja ja selvityksiä.

7 §

Muistutukset ja mielipiteet

Lupaviranomaisen on ennen asian ratkaisemista varattava niille, joiden oikeutta, etua tai velvollisuutta asia saattaa koskea (*asianosainen*), tilaisuus tehdä muistutuksia asiasta.

Muille kuin asianosaisille on ennen asian ratkaisua varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä.

8 §

Hakijan selitys

Hakijalle ja muille asianosaisille on tarpeen mukaan varattava tilaisuus selityksen antamiseen hakemuksesta tehdyistä lausunnoista, muistutuksista ja mielipiteistä. Selityksen johdosta voidaan asianosaiselle varata tilaisuus vastaselityksen antamiseen.

9 §

Viranomaisen puhevalta

Hakemusasiassa on asianosaisen puhevalta yleistä etua valvovilla valtion viranomaisilla toimialallaan sekä niiden kuntien ympäristönsuojeluviranomaisilla, joiden alueelle ha-

kemuksessa tarkoitetun hankkeen vaikutukset saattavat ulottua.

10 §

Hakemuksesta tiedottaminen

Hakemuksesta on tiedotettava kuulutuksella, joka julkaistaan lupaviranomaisen ilmoitustaululla ja hankkeen vaikutusalueen kuntien ilmoitustaululla. Kuulutuksesta on käytävä ilmi, mitä muistutuksia tehtäessä ja mielipiteitä ilmaistaessa on noudatettava, sekä muut valtioneuvoston asetuksella säädettävät seikat.

Kuulutus on pidettävä nähtävänä 30 päivän ajan lupaviranomaisen määräämästä päivästä. Lupaviranomainen voi kuitenkin asian laatu huomioon ottaen päättää, että kuulutus on pidettävä nähtävillä tätä pitempään, kuitenkin enintään 45 päivän ajan. Tiedoksiantoa varten kappale hakemusta ja sen liitteitä on toimitettava asianomaiseen kuntaan pidettäväksi nähtävänä kuulutuksessa mainitussa paikassa.

Kuulutuksen julkaisemisesta on ilmoitettava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jollei asian merkitys ole vähäinen tai ilmoittaminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Jos hakemus koskee Suomen talousvyöhykkeellä toteutettavaa hanketta, 1 momentissa tarkoitettu kuulutus on julkaistava niissä kunnissa, joiden alueen kohdalla hanke toteutetaan. Kuulutuksen julkaisemisesta on lisäksi ilmoitettava virallisessa lehdessä.

Merkitykseltään vähäisissä hakemusasioissa ja hakemusasioissa, joissa 1 momentin tai 11 §:n mukainen tiedoksianto ei asian laadun vuoksi ole tarpeen, tieto hakemuksesta voidaan antaa muulla tavoin. Jos asia ei vaikuta muuhun kuin hakijan oikeuteen tai etuun, tiedoksiantamista ei tarvita.

11 §

Tiedon antaminen erikseen

Kuulutuksesta on annettava erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.

Yhteisalueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle voidaan antaa hakemuksesta tieto yhteisalueen lain 26 §:n estämättä julkisella kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla siten kuin siitä erikseen säädetään. Jos hakemus koskee osakkaiden oikeutta muutoin kuin vähäisessä määrin, kuulutuksen julkaisemisesta on ilmoitettava ainakin yhdessä toiminnan vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä.

12 §

Lupahakemusten yhteiskäsittely

Jos hanke sisältää sekä tämän lain että ympäristönsuojelulain nojalla luvanvaraisia toimenpiteitä, lupa-asiat käsitellään yhdessä ottaen huomioon, mitä ympäristönsuojelulain 39 §:ssä säädetään.

Tämän lain mukainen lupahakemus ja samaa toimintaa tarkoittava ympäristönsuojelulain mukainen vesien pilaantumista koskeva hakemus on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteiskäsittely ei kuitenkaan ole tarpeen, jos hanke edellyttää ympäristöluvan lisäksi ainoastaan 4 luvun mukaista lupaa veden ottamiseen eikä veden ottamisen ja sen takaisin vesistöön päästämisen välillä ole välitöntä vesitaloudellista yhteyttä.

Jos tämän lain mukaista hakemusasiaa käsiteltäessä ilmenee hankkeen edellyttävän myös ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa, lupaviranomaisen on määrättävä hakija tekemään kohtuullisessa ajassa ympäristölupahakemus uhalla, että vireillä oleva lupahakemus muussa tapauksessa jätetään tutkimatta.

13 §

Yhdessä käsitteleminen

Jos hakemukset liittyvät läheisesti toisiinsa, lupaviranomainen voi käsitellä ne yhdessä, jos sitä on pidettävä tarkoituksenmukaisena

eikä yhteinen käsittely kohtuuttomasti viivytä asian käsittelyä tai aiheuta muuta haittaa.

14 §

Tarkastus

Lupaviranomainen tai sen palveluksessa oleva virkamies voi suorittaa asiassa hallintolain 39 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen. Tarkastuskertomus on liitettävä asiakirjoihin.

15 §

Suullinen todistelu

Lupaviranomainen voi hallintolain 38 §:n mukaisen katselmuksen yhteydessä tai muutoin tarpeen mukaan kuulla todistajaa valan tai vakuutuksen nojalla ja asianosaista totuusvakuutuksen nojalla.

Suullisessa todistelussa on asianosaiselle, jota kuuleminen koskee, varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosaista.

16 §

Erityisen selvityksen hankkiminen

Tiedoksiantamisen tapahduttua lupaviranomainen voi määrätä hankittavaksi asian ratkaisemisen kannalta erityistä selvitystä, jota ei muuten voida vaikeudetta saada. Selvitystä hankittaessa asianosaisille on tarvittaessa varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

Selvityksen hankkii ympäristöhallinnon palveluksessa oleva riittävän asiantunteva henkilö. Jos selvityksen hankkii muu kuin lupaviranomaisen palveluksessa oleva henkilö, määrätään hänet lupaviranomaisen sivutoimiseksi esittelijäksi selvityksen tekemistä varten.

Selvitys laaditaan lausunnoksi. Lausunto ja muut asiakirjat on toimitettava lupaviranomaiselle kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lupaviranomainen on ilmoittanut menettelyn aloittamisesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä eri-

tyisen selvityksen hankkimisessa noudatettavasta menettelystä.

17 §

Päätösharkinta

Asian ratkaisevan viranomaisen on tutkittava asiassa annetut lausunnot ja tehdyt muistutukset sekä lupa-asiassa luvan myöntämisen edellytykset.

Lupa-asiassa lupa myönnetään, jos hanke täyttää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetyt vaatimukset.

Lupa tai oikeus annetaan hakijalle. Jos hankkeen toteuttamista varten on perustettu yhteisö, lupa tai oikeus annetaan sille.

18 §

Asian ratkaiseminen osittain

Lupaviranomainen voi erityisestä syystä antaa hakemusasiassa päätöksen yksittäisestä asiakysymyksestä ennen asian ratkaisemista muilta osin. Korvaukseen sovelletaan tällöin, mitä 13 luvussa säädetään.

Jos hankkeesta aiheutuvien edunmenetysten yksityiskohtainen selvittäminen viivästyttäisi asian ratkaisemista kohtuuttomasti ja edellytykset hankkeen toteuttamiselle ilmeisesti ovat olemassa, asia voidaan ratkaista muilta kuin hankkeesta aiheutuvien edunmenetysten korvaamista koskevalta osalta. Korvaus omaisuuden omaksi lunastamisesta tai käyttöoikeuden antamisesta on kuitenkin määrättävä luvan myöntämisen yhteydessä.

Lupaviranomainen voi erityisestä syystä määrätä hakemuksen mukaisesta toimenpiteestä aiheutuvan vahingon korvaamisen ratkaistavaksi myöhemmin. Lupaviranomaisen on asiaa ratkaistessaan velvoitettava hankkeesta vastaava hankkimaan korvausasian ratkaisemiseksi tarpeellinen selvitys ja pänemaan määräajassa vireille hakemus asiassa annetun korvausratkaisun täydentämiseksi. Päätös korvauskysymyksen siirtämisestä rat-

kaistavaksi erikseen ei estä vahingonkärtsijää hakemasta korvausta tämän lain mukaisesti.

19 §

Aikaisemman päätöksen muuttaminen

Antaessaan myöhemmin päätöksen asiasta siltä osin, kuin sitä ei vielä ole ratkaistu, lupaviranomainen voi tehdä aikaisempaan päätökseensä ainoastaan sellaisia muutoksia, jotka ovat välttämättömiä ristiriitaisten tai ilmeisen epätarkoituksenmukaisten määräysten poistamiseksi.

Jos 18 §:n 2 momentin mukaisessa päätöksessä asetetun kalatalousvelvoitteen tai -maksun perusteista on saatu uutta selvitystä, lupaviranomainen voi ottaa viran puolesta käsiteltäväkseen velvoitteen tai maksun tarkistamista ja täydentämistä koskevan asian. Lupapäätöstä voidaan tällöin tarkistaa 3 luvun 14 §:n mukaisesti sen estämättä, mitä lupamääräysten tarkistamisesta muutoin tässä laissa säädetään.

20 §

Vakuus

Jos muulle hakijalle kuin valtiolle, kunnalle tai kuntayhtymälle myönnetään lupa 18 §:n 2 momentin mukaisesti, hakijan on asetettava hyväksyttävä vakuus toiminnasta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta. Vakuuden asettamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 3 luvun 17 §:n 1 momentissa säädetään.

Vakuus asetetaan aluehallintovirastolle, jonka tulee valvoa korvauksensaajan etuja vakuuden asettamisessa sekä tarvittaessa toimia vakuuden rahaksi muuttamista ja varojen jakamista koskevilla asioissa. Vakuuden määrää on tarvittaessa tarkistettava.

Vakuus on vapautettava, kun korvausvelvollisuus on täytetty taikka kun korvausta koskeva päätös on saanut lainvoiman eikä toimintaa sitä ennen ole aloitettu. Jos korvaukset määrätään maksettaviksi toistuvaiserin, vakuus kuitenkin vapautetaan, kun korvauksen määräämistä koskeva päätös saa lain-

voiman, jos kaikki siihen mennessä eräänntyneet maksuerät on maksettu tai muun säännöksen nojalla talletettu. Vakuuden vapautamista koskevaan lupaviranomaisen päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

21 §

Päätöksen sisältö

Päätöksessä on annettava hanketta koskevat tarpeelliset 3 luvun 10—14 §:n mukaiset määräykset sekä muut määräykset siitä, miten hanke on toteutettava.

Päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Päätöksessä on vastattava lausunnoissa ja muistutuksissa tehtyihin yksilöityihin vaatimuksiin. Jos hankkeesta aiheutuu korvattavaa edunmenetystä, päätöksessä on määrättävä korvauksista siten kuin 13 luvussa säädetään.

Jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelyä annetussa laissa tarkoitettua hanketta, päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointi on otettu huomioon. Lupapäätöksestä on lisäksi käytävä ilmi, miten vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukainen vesienhoitosuunnitelma on otettu huomioon.

22 §

Päätöksen antaminen ja päätöksestä tiedottaminen

Päätös annetaan julkipanon jälkeen, ja sen katsotaan tulleen valitukseen oikeutettujen tietoon silloin, kun se on annettu. Päätöksen antamisesta on ilmoitettava ennen sen antamispäivää lupaviranomaisen ilmoitustaululla.

Päätös on toimitettava hakijalle. Päätöksestä on toimitettava jäljennös niille, jotka ovat sitä pyytäneet, valvontaviranomaisille ja asiassa yleistä etua valvoville viranomaisille.

Jäljennös päätöksestä on lähetettävä hankkeen vaikutusalueen kuntiin pidettäväksi yleisesti nähtävänä. Lupaviranomaisen on ilmoitettava päätöksen nähtäväksi asettamisesta näissä kunnissa julkisella kuulutuksella.

Kuulutuksessa on mainittava, milloin valitusaika päättyy. Jäljennös kuulutuksesta on lähetettävä tiedossa olevalla postiosoitteella 11 §:ssä tarkoitetuille asianosaisille, 9 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille ja asiassa muistutuksen tehneille sekä mielipiteen ilmaisneille.

Tieto päätöksestä on lisäksi julkaistava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä, jolle asian merkitys ole vähäinen tai julkaiseminen on muutoin ilmeisen tarpeellista.

23 §

Edunvalvontakustannusten korvaaminen

Asianosaiset vastaavat omista kuluistaan lupaviranomaisessa.

Asianosaisella on oikeus saada korvaus kuluistaan, jos hänen on ollut tarpeen ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin osoittaakseen, että hänelle aiheutuu hankkeesta korvattavaa edunmenetystä, tai jos kulujen korvaamiseen on muutoin erityistä syytä.

Jos vahinkoa kärsineen hakemuksesta määrätään vahingon aiheuttajan suoritettavaksi korvaus tai toimenpide, lupaviranomainen voi määrätä vahingon aiheuttajan suorittamaan vahinkoa kärsineelle korvausta asian selvittämisestä aiheutuneista kuluista. Jos asianosaiselle on myönnetty oikeusapua oikeusapulain (257/2002) nojalla, lupaviranomaisen on korvausasian ratkaisemisen yhteydessä vahvistettava avustajan palkkion suuruus ja oikeusavun saajan omavastuuosuus sekä velvoitettava hänet suorittamaan omavastuuosuus avustajalleen siten kuin mainitussa laissa säädetään.

24 §

Asian käsittely kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa

Asian käsittelyyn kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa sovelletaan, mitä 1—11, 13, 14, 17 ja 21—23 §:ssä säädetään asian käsittelystä lupaviranomaisessa.

12 luku

Vesioikeudellinen yhteisö

1 §

Vesioikeudellinen yhteisö

Tässä luvussa tarkoitettu vesioikeudellinen yhteisö voidaan perustaa seuraavien vesitaloushankkeiden yhteistä toteuttamista varten:

- 1) 5 luvun mukainen ojitus;
- 2) 6 luvun mukainen keskivedenkorkeuden pysyvä muuttaminen;
- 3) 7 luvun mukainen vesistön säännöstely;
- 4) 9 luvun mukainen puutavaran uitto;
- 5) tämän lain mukaisia toimenpiteitä edellyttävä vesistön kunnostaminen tai muuta vastaavaa tarkoitusta varten toteutettava vesitaloushanke.

Vesioikeudelliseen yhteisöön sovelletaan lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään.

Aloitteen vesioikeudellisen yhteisön perustamiseksi voi tehdä kuka tahansa yhteisön mahdollisista jäsenistä.

2 §

Yhteisön jäsenyys ja jäsenluettelo

Vesioikeudellisen yhteisön jäseniä ovat 1 §:ssä tarkoitettua hankkeesta hyötyä saavien kiinteistöjen omistajat, hankkeeseen liittyvien rakenteiden käyttäjät ja muut hyödynsaajat. Yhteisön jäseniä ovat lisäksi muut tahot siten kuin muualla tässä laissa säädetään.

Yhteisön hallituksen tai toimitsijan on yhteisön toiminnan järjestämiseksi pidettävä luetteloa yhteisön jäsenistä. Luetteloon on merkittävä jäsenen tunnistetiedot ja yhteystiedot. Jäsenistä koskevat tiedot on poistettava viiden vuoden kuluttua jäsenyyden päättymisestä. Henkilötietojen käsittelystä säädetään henkilötietolaissa (523/1999).

3 §

Perustava kokous

Vesioikeudellisen yhteisön perustamista varten aloitteentekijän on kutsuttava kaikki tiedossa olevat hyödynsaajat ja muut mah-

dolliset jäsenet perustavaan kokoukseen. Perustavaa kokousta voidaan jatkaa uutta kutsua lähettämättä kokouksen päättämänä ajankohtana. Perustavassa kokouksessa yhteisölle on hyväksyttävä säännöt ja valittava sille yksi tai useampia toimitsijoita tai hallitus. Perustavassa kokouksessa jokaisella jäsenellä on yksi ääni.

Perustavan kokouksen kokouskutsusta on ilmoitettava vähintään yhdessä paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä sekä lähetettävä kutsukirje tiedossa oleville jäsenille. Yhteisen alueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle kutsu voidaan toimittaa yhteisäluelain 26 §:n 3 momentin mukaisesti tai lähettämällä kutsukirje tiedossa oleville osakkaille. Kutsu on asianmukaisesti toimitettu, kun kirjeet on postitettu ja ilmoitus julkaistu vähintään 14 päivää ennen kokousta.

4 §

Säännöt

Vesioikeudellisen yhteisön säännöissä on mainittava:

- 1) yhteisön nimi ja kotipaikkana oleva kunta;
- 2) yhteisön tarkoitus;
- 3) yhteisön jäsenten äänimäärän laskemisen perusteet yhteisön kokouksessa;
- 4) montako toimitsijaa tai hallituksen jäsentä vuosittain pidettävässä varsinaisessa yhteisön kokouksessa valitaan ja mahdollisten varajäsenten lukumäärä;
- 5) miten hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan sekä heidän toimikautensa pituus ja palkkionsa määrääminen;
- 6) toimivallan antaminen nimetyissä asioissa yhdelle tai useammalle toimitsijalle tai hallituksen jäsenelle;
- 7) toimitsijoiden tai hallituksen koollekutsuminen ja päätöksentekomenettely;
- 8) yhteisön nimen kirjoittaminen;
- 9) yhteisön tilikausi sekä minkä ajan kuluessa tilinpäätös vahvistetaan sekä miten tilit tarkastetaan;
- 10) milloin yhteisön varsinainen kokous pidetään;
- 11) milloin ja miten kutsu yhteisön kokouksiin ja muut tiedonannot toimitetaan jäsenille;

12) jäseniltä perittävien kustannusten jaon perusteet;

13) toiminnan rahoituksen järjestäminen.

5 §

Sääntöjen vahvistaminen

Vesioikeudellisen yhteisön säännöt vahvistaa lupaviranomainen, jollei 5 luvun 24 §:stä muuta johdu. Säännöt on vahvistettava, jos ne ovat lain mukaiset eikä niistä aiheudu vahinkoa jäsenelle. Sääntöihin voidaan tehdä vähäisiä muutoksia, jos se on tarpeen sääntöjen vahvistamiseksi.

Yhteisön asioita on hoidettava hyväksytyjen sääntöjen mukaisesti jo ennen niiden vahvistamista. Vahvistettuja sääntöjä on noudatettava, vaikkei vahvistamista koskeva päätös ole lainvoimainen.

Sääntöjä muutettaessa on meneteltävä siten kuin 1 momentissa säädetään.

6 §

Vesiyhteisörekisteri

Vesioikeudellisten yhteisöjen rekisteröintiä varten on vesiyhteisörekisteri. Vesiyhteisörekisteri on osa ympäristönsuojelun tietojärjestelmää. Vesiyhteisörekisteriä pitää ympäristöministeriö.

Vesiyhteisörekisteriin merkitään:

- 1) yhteisöä koskevat perustiedot;
- 2) yhteisön säännöt;
- 3) tiedot yhteisön hallituksesta ja toimitsijasta.

Vesioikeudellista yhteisöä koskevat henkilötiedot poistetaan rekisteristä viiden vuoden kuluttua yhteisön purkautumisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vesiyhteisörekisteriin merkittävistä tiedoista.

7 §

Rekisteröinnin oikeusvaikutukset

Rekisteröity vesioikeudellinen yhteisö kantaa ja vastaa hanketta koskevissa asioissa. Yhteisö voi saada nimiinsä oikeuksia sekä

tehdä sitoumuksia tässä laissa tarkoitettujen tehtäviensä hoitamiseksi.

8 §

Yhteisön rekisteröinti

Lupaviranomainen merkitsee perustetun yhteisön vesiyhteisörekisteriin. Jos yhteisö on perustettu ja sen säännöt vahvistettu ojitustoimituksessa, ojitustoimitukseen määräyksen antanut valtion valvontaviranomainen vastaa tietojen merkitsemisestä vesiyhteisörekisteriin.

9 §

Tietojen merkitseminen

Vesioikeudellisen yhteisön on ilmoitettava 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneista muutoksista valtion valvontaviranomaiselle. Valtion valvontaviranomainen merkitsee muutokset vesiyhteisörekisteriin.

Valtion valvontaviranomainen tekee Vaasan hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä johtuvat merkinnät vesiyhteisörekisteriin.

10 §

Oikeus saada tietoja

Vesiyhteisörekisteri on julkinen. Jokaisella on oikeus saada tietoja vesiyhteisörekisteristä ja siihen kuuluvista asiakirjoista siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Lupaviranomaisella, valtion valvontaviranomaisella ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on oikeus saada maksutta tässä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot vesiyhteisörekisteristä.

11 §

Yhteisön kokous

Vesioikeudellisen yhteisön päätösvaltaa käyttää yhteisön kokous. Yhteisön kokouksen päätökset tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä.

Yhteisön varsinainen kokous on pidettävä säännöissä määrättyinä aikoina. Jos sitä ei ole kutsuttu koolle, jokaisella jäsenellä on oikeus vaatia kokouksen pitämistä.

Yhteisön ylimääräinen kokous on pidettävä, jos vähintään kymmenesosaa yhteisön koko äänimäärästä edustavat jäsenet vaativat sitä kirjallisesti ilmoittamansa asian käsitteilyä varten.

Jos yhteisön toiminta on lakannut, yhteisön jäsen tai valvontaviranomainen voi kutsua yhteisön kokouksen päättämään hallituksen taikka yhden tai useamman toimitsijan asettamisesta huolehtimaan yhteisölle kuuluvista velvoitteista.

12 §

Yhteisön kokouksessa päätettävät asiat

Yhteisön kokouksessa on päätettävä:

- 1) jäsenyyden alkamisesta ja päättymisestä;
- 2) kiinteistön hankkimisesta, luovuttamisesta tai kiinnittämisestä taikka yhteisön toiminnan kannalta huomattavan muun omaisuuden luovuttamisesta;
- 3) jäsenten suoritettavaksi tarkoitettujen maksujen määräämisestä;
- 4) toimitsijan, hallituksen tai sen jäsenen taikka tilintarkastajan valitsemisesta tai erotamisesta;
- 5) tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä;
- 6) yhteisön sääntöjen muuttamisesta; ja
- 7) yhteisön purkautumisesta.

Hallitus tai toimitsija voivat 1 momentissa säädetyn estämättä päättää yhteisön sääntöihin sisältyvän määräyksen perusteella yhteisön omaisuuden myymisestä, vaihtamisesta ja kiinnittämisestä.

13 §

Hallitus ja toimitsijat

Yhteisöllä tulee olla joko hallitus taikka yksi tai useampi toimitsija. Hallituksella on oltava puheenjohtaja. Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla hallituksen jäsenenä tai toimitsijana.

Hallituksen ja toimitsijoiden tehtävänä on huolehtia yhteisön päätösten valmistelusta ja

täytäntöönpanosta sekä muusta käytännön toiminnasta. Heidän tulee hoitaa yhteisön hallintoa huolellisesti ja ottaa yhteisön jäsenien edut tasapuolisesti huomioon.

Hallitus ja toimitsijat käyttävät yhteisön puhevaltaa tuomioistuimessa sekä edustavat muutoinkin yhteisöä. Haasteen tai muun ilmoituksen katsotaan tulleen yhteisön tietoon, kun se on laillisessa järjestyksessä annettu tiedoksi jollekin yhteisön hallituksen jäsenistä tai toimitsijoista.

14 §

*Hallituksen päätösvaltaisuus ja päätöksente-
ko*

Jollei yhteisön säännöissä ole toisin määrätty, hallitus on päätösvaltainen, kun saapuvilla on enemmän kuin puolet sen jäsenien koko lukumäärästä.

Hallituksen päätökseksi tulee mielipide, jonka puolesta enemmistö äänistä on annettu. Säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että päätös on tehtävä määräenemmistöllä tai yksimielisesti. Äänten mennessä tasan tulee päätökseksi puheenjohtajan kannattama mielipide. Jos kysymyksessä on vaali, ratkaistaan asia äänten mennessä tasan arvalla.

15 §

Kirjanpito

Yhteisön tuloja ja menoja koskevat asiakirjat, tositteet ja liiketapahtumia koskeva kirjeenvaihto on säilytettävä vähintään kuusi vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt. Kirjanpitoaineisto tulee järjestää siten, että tositteiden ja kirjausten välinen yhteys voidaan vaikeuksitta todeta.

Jos yhteisö on kirjanpitolain (1336/1997) mukaan liike- tai ammattitoiminnasta kirjanpitovelvollinen, kirjanpito on järjestettävä siten kuin mainitussa laissa säädetään.

Jäsenellä on oikeus tutustua yhteisön kirjanpitoon ja muihin yhteisön toimintaan liittyviin asiakirjoihin. Jäsenellä on oikeus käyttää avustajaa sekä oikeus saada jäljennöksiä kirjanpidosta ja muista asiakirjoista. Yhteisöllä on oikeus saada jäseneltä korvaus yhtei-

sölle aiheutuneista asiakirjojen jäljentämis- ja lähettämiskuluista.

16 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Yhteisön hallituksen jäsen, toimitsija ja ti-
lintarkastaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimeensa tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut yhteisölle. Sama koskee tätä lakia tai yhteisön sääntöjä rikkomalla yhteisön jäsenelle aiheutettua vahinkoa.

Vahingonkorvauksen sovittelusta ja korvausvastuun jakaantumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Yhteisölle tai sen jäsenelle aiheutetun vahingon korvaamista on vaadittava kanteella käräjäoikeudessa.

17 §

Päätöksen moitteenvapaus

Jäsen voi moittia yhteisön kokouksen, hallituksen tai toimitsijan päätöstä, jos päätös ei ole syntynyt laillisessa järjestyksessä tai se on lain tai yhteisön sääntöjen vastainen taikka päätös loukkaa hänen oikeuttaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asia on pantava vireille hakemuksella lupaviranomaisessa 60 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Jos päätöksen johdosta on tehty 18 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus, jäsenellä on kuitenkin oikeus panna asia vireille 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen tiedoksisaamisesta.

Lupaviranomainen voi ennen asian lopullista ratkaisemista erityisestä syystä antaa lupaviranomaisen päätöksen täytäntöönpanoon, jos täytäntöönpano ei tee muutoksenhakua hyödyttömäksi.

18 §

Oikaisuvaatimus

Jäsen, jonka oikeutta yhteisön kokouksen, hallituksen tai toimitsijan päätös koskee, voi 17 §:ssä säädetyn estämättä vaatia yhteisön

kokoukselta päätöksen oikaisemista. Oikaisuvaatimus voidaan tehdä sillä perusteella, että päätös ei ole syntynyt laillisessa järjestyksessä tai se on lain tai yhteisön sääntöjen vastainen taikka loukkaa oikaisun vaatijan oikeutta. Oikaisuvaatimusta ei voi tehdä, jos päätökselle on haettava lupaviranomaisen vahvistus.

Oikaisuvaatimus on tehtävä 21 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä. Yhteisön hallituksen tai toimitsijan on 30 päivän kuluessa oikaisuvaatimuksen tekemisestä kutsuttava yhteisön kokous koolle käsittelemään oikaisuvaatimus tai päätettävä samassa ajassa, ettei oikaisuvaatimusta saateta yhteisön kokouksen käsiteltäväksi. Hallituksella tai toimitsijalla on myös oikeus itse samassa ajassa ratkaista tekemäänsä päätöstä koskeva oikaisuvaatimus.

19 §

Yhteisön purkautuminen

Yhteisö ei voi purkautua, jos sillä on vesitaloushankkeelle myönnettyyn lupaan tai oikeuteen perustuvia velvoitteita tai vastuita. Jos yhteisö on luvanhaltijana 3 luvun 19 §:ssä tarkoitettussa hankkeessa, yhteisö voi purkautua, jos lupaviranomainen on antanut luvan hankkeen keskeyttämiselle.

Kun yhteisö on päättänyt purkautua, yhteisön hallituksen tai toimitsijoiden on huolehdittava purkautumiseksi tarpeellisista selvitystoimista, jollei yhteisö ole valinnut tehtävään yhtä tai useampaa muuta selvitysmiestä. Purkautumisesta päättäneen yhteisön taloudellista toimintaa saadaan jatkaa siinä laajuudessa kuin tarkoituksenmukainen selvittely sitä vaatii.

Purkautumisesta päättäneen yhteisön on maksettava sille kuuluvat velat ja huolehdittava lupaviranomaisen sille määräämistä velvoitteista. Jos kaikki yhteisön velkojat eivät ole tiedossa, yhteisön on otettava julkinen haaste tuntemattomille velkojille. Jos yhteisön varat ovat velkoja suuremmat ja yhteisön jäsenten välisistä oikeussuhteista ei muuta johdu, ylijäämä on jaettava jäsenten kesken äänimäärän mukaan.

Selvitystoimista 2 momentin mukaan vas- taavan tai jonkun yhteisön jäsenistä on ilmoi-

tettava yhteisön purkautumisesta lupaviranomaiselle 45 päivän kuluessa selvitystoimien saattamisesta loppuun. Ilmoitukseen tulee liittää loppuselvitys, josta ilmenee 3 momentissa säädetyt seikat. Lupaviranomaisen on tarkastettava ilmoitus. Jos yhteisön purkautumiseen liittyvät selvitystoimet on suoritettu siten kuin 3 momentissa säädetään, lupaviranomaisen on todettava yhteisö purkautuneeksi ja tehtävä asiasta merkintä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

13 luku

Korvaukset

1 §

Laillisesti aiheutettu edunmenetyks

Hankkeesta vastaava on velvollinen korvamaan tämän lain tai siihen perustuvan luvan nojalla suoritetusta tai suoritettavasta toimenpiteestä aiheutuvan edunmenetyksen siten kuin tässä luvussa säädetään, jos edunmenetyks aiheutuu:

- 1) luvan mukaisesta vesitaloushankkeesta;
- 2) oikeudesta käyttää tai lunastaa toiselle kuuluvaa omaisuutta;
- 3) toimenpiteestä, joka 3 luvun 2 §:n mukaan on luvanvarainen, mutta johon lupaa ei ole haettu sen vuoksi, ettei siitä ole voitu otaksua aiheutuvan sanotussa lainkohdassa tarkoitettuja seurauksia; ja
- 4) 2 luvun 5 ja 6 §:ssä, 5 luvun 9 §:ssä, 10 luvun 9 §:ssä ja 18 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta toimenpiteestä sekä 9 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitettusta tapahtumasta.

2 §

Yhteisvastuu

Jos hankkeesta vastaavia on useita, he ovat yhteisvastuullisesti velvollisia tässä luvussa tarkoitettun korvauksen suorittamiseen. Jos korvausvelvollinen on suorittanut korvausta enemmän kuin oman osuutensa, hän voi periä muilta korvausvelvollisilta näiden osuuden.

Jos joku korvausvelvollisista on ilmeisesti maksukyvytön, hänen oleskelupaikkansa on

tuntematon tai hän ei maksa osuuttaan kuu-
kauden kuluessa siitä, kun yli oman osuuten-
sa maksanut on esittänyt tätä koskevan vaa-
timuksen, muut korvausvelvolliset vastaavat
vajauksesta.

3 §

Erityistilanteesta aiheutunut edunmenetyks

Vesijohdon, viemärin tai muun sellaisen
johdon, ojan taikka vesistöön tai sen rannalle
tehdyin tai tekeillä olevan tässä laissa tarkoi-
tetun laitteen tai rakennelman virheellisestä
toiminnasta aiheutunut edunmenetyks on kor-
vattava siten kuin 1 §:ssä säädetään, jos vir-
heellinen toiminta ei aiheudu poikkeukselli-
sista ulkopuolisesta syystä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun rakennel-
man tai laitteen omistaja ja haltija vastaavat
edunmenetyksen korvaamisesta yhteisvas-
tuullisesti tuottamuksestaan riippumatta.
Muu kuin omaisuutta välittömästi kohdannut
edunmenetyks on korvattava kuitenkin vain,
jos rakennelman tai laitteen omistaja tai halti-
ja ovat menettelleet tahallisesti tai tuottamuk-
sellisesti.

Rakennelman sortumisesta tai muusta ar-
vaamattomasta syystä aiheutunut vahinko on
lupapäätöksen lainvoiman estämättä korvat-
tava siten kuin 1 §:ssä säädetään.

Jos 1 momentissa tarkoitetussa edunmene-
tyksessä on kyse ympäristövahinkojen kor-
vaamisesta annetussa laissa (737/1994), jäl-
jempänä ympäristövahinkolaki, tarkoitetusta
ympäristövahingosta, sovelletaan edunmene-
tyksen korvaamiseen mainittua lakia.

4 §

Vesistöissä kulkemisesta aiheutunut edunme- netyks

Jollei merilaista (674/1994) muuta johdu,
aluksen omistaja vastaa vesistöissä kulkemi-
sista aiheutuneen edunmenetyksen korvaa-
misesta, jos edunmenetyks on aiheutunut ta-
hallisesta tai huolimattomasta menettelystä.
Korvaus määrätään siten kuin tässä luvussa
säädetään. Laivanisännän vastuun rajoittami-
seen ja meripanttioikeuteen sovelletaan, mitä
merilaissa säädetään.

Valtaväylään tai yleiseen kulkuväylään
laittomasti pannulle esineelle aiheutunutta
edunmenetyksistä ei korvata. Sama koskee ve-
sistöissä olevaa pyydystä, ellei edunmenetyks
ole aiheutettu tahallisesti tai törkeällä huoli-
mattomuudella.

Jos vahingoittuneen omaisuuden puutteel-
linen kunto tai hoito ovat vaikuttaneet edun-
menetyksen aiheutumiseen, tämä on otettava
huomioon korvausta määrättäessä.

5 §

Lainvastaisesti aiheutettu edunmenetyks

Tämän lain tai sen nojalla annettujen sään-
nösten tai määräysten vastaisesta toimenpi-
teestä aiheutuneen edunmenetyksen sekä tä-
män lain mukaisesta toimenpiteestä johtuvan
henkilövahingon korvaamiseen sovelletaan
vahingonkorvauslakia (412/1974). Jos kyse
on ympäristövahingosta, sovelletaan sen kor-
vaamiseen ympäristövahinkolakia.

6 §

Korvausasioita käsittelevät viranomaiset ja tuomioistuimet

Tässä luvussa tarkoitetun edunmenetyksen
korvaamista koskevan asian ratkaisee lupavi-
ranomainen, jollei 2 ja 3 momentista muuta
johdu.

Ojituslaitoksessa käsiteltävästä asiasta
aiheutuvan edunmenetyksen korvaaminen
ratkaistaan ojituslaitoksessa. Kunnan ympä-
ristönsuojeluviranomainen käsittelee sen
myöntämään lupaan tai oikeuteen sekä 5 lu-
vun 5 §:ssä tarkoitettuihin asioihin liittyvät
korvausasiat.

Käräjäoikeus käsittelee:

1) henkilövahingon korvaamista koskevan
asian;

2) 3 §:n 1 momentissa tarkoitetun asian,
jollei asia ympäristönsuojelulain 72 §:n mu-
kaan kuulu lupaviranomaisen käsiteltäväksi;

3) 4 §:ssä tarkoitetun asian, jollei merilaista
muuta johdu; sekä

4) 5 §:ssä tarkoitetun asian, jollei 7 §:n
2 momentista muuta johdu tai asiassa ole vi-
reillä 14 luvun 4 §:ssä tarkoitettua hallinto-
pakkomenettelyä.

7 §

Hakemusasiaan liittyvät korvaukset

Myöntäessään tämän lain mukaisen luvan tai oikeuden lupaviranomaisen on viran puolesta määrättävä hankkeesta aiheutuvat edunmenetykset korvattavaksi, jollei 11 luvun 18 §:stä muuta johdu.

Lupaviranomainen voi 1 momentissa tarkoitettuna asian ratkaistessaan käsitellä myös vaatimuksen, joka koskee samasta toiminnasta ennen lupa-asian ratkaisemista aiheutuneen tai 1 §:n 3 kohdassa tarkoitettuna edunmenetyksen korvaamista.

Lupaviranomaisen on käsiteltävä 2 momentissa tarkoitettu vaatimus, jollei siitä aiheudu olennaista viivästystä. Jos vaatimusta ei voida käsitellä lupa-asian yhteydessä, korvausta on vaadittava lupaviranomaisessa erillisellä hakemuksella. Korvausvaatimuksen erikseen käsittelemistä koskevaan ratkaisuun ei saa hakea valittamalla muutosta.

8 §

Erilliset korvausasiat

Lupaviranomaisessa voidaan aiemman ratkaisun estämättä vaatia hakemuksella korvausta edunmenetyksestä, jota lupaa myönnettäessä ei ole ennakoitu. Jos edunmenetyksen aiheuttaneen luvan on myöntänyt kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, hakemus osoitetaan mainitulle viranomaiselle.

Erillisellä hakemuksella vaaditaan korvausta myös:

1) edunmenetyksestä, jonka aiheuttaneeseen toimenpiteeseen ei vaadita tämän lain mukaista lupaa;

2) sellaisesta 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuna edunmenetyksestä, joka ei kuulu käräjäoikeudessa käsiteltäviin asioihin; ja

3) 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuna edunmenetyksestä, jollei korvausvaatimusta voida käsitellä lupa-asian yhteydessä.

Ojitukselta aiheutuvan 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuna edunmenetyksen korvaamista vaaditaan hakemuksella kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asia on pantava vireille, jos luvassa ei ole määrätty

pidemmästä ajasta, kymmenen vuoden kuluessa valmistumisilmoituksen tekemisestä. Jos rakennustyötä ei ole saatettu loppuun ennen valmistumisilmoituksen tekemistä, lasketaan aika rakennustyön loppuun saattamisesta. Korvausta rakennelman sortumisesta tai muusta arvaamattomasta syystä aiheutuvasta vahingosta voidaan kuitenkin hakea määräajasta riippumatta.

9 §

Korvattava edunmenetyks

Jollei muualla tässä laissa toisin säädetä, 1 §:ssä tarkoitettuna edunmenetyksenä korvataan:

1) edunmenetyks, joka aiheutuu tämän lain nojalla myönnetystä käyttöoikeudesta tai oikeudesta lunastaa omaksi kiinteää tai irtainta omaisuutta;

2) kiinteän tai irtaimen omaisuuden tai sen osan muusta kuin 1 kohdassa mainitusta syystä aiheutuva menettäminen, vahingoittuminen tai huononeminen, omaisuuden käytön estyminen tai vaikeutuminen, sen tuoton vähentyminen, edellä mainituista seikoista aiheutuva arvon aleneminen sekä omistusoikeuteen perustuvan muunkin varallisuusarvoisen edun menettäminen mukaan lukien omaisuuden siirtämisestä ja toisenlaiseksi muuttamisesta koituvat kustannukset;

3) 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuna edunmenetyksestä johtuva, samalle omistajalle kuuluvan muun kiinteän tai irtaimen omaisuuden käyttöarvon väheneminen tai arvon aleneminen tai rakennuksen tai muun omaisuuden siirtämisestä tai uudelleen rakentamisesta koituvat kustannukset;

4) rasite- tai nautintaoikeuden, vesivoiman käyttöoikeuden, kalastusoikeuden sekä niihin verrattavan muun erityisen oikeuden menettäminen, sen käyttämisen estyminen tai vaikeutuminen samoin kuin sellaiseen oikeuteen perustuvan muunkin varallisuusarvoisen edun menettäminen; vuokraan perustuvan oikeuden osalta kuitenkin vain siltä osin, kuin vuokralaisella ei ole oikeutta 21 §:ssä säädettyyn vuokramaksun alennukseen;

5) rakennuksen tai muun rakennelman, laitteen tai kaluston käyminen osittain tai koko-

naan hyödyttömäksi 4 kohdassa tarkoitetun edunmenetyksen takia;

6) muuhun kuin omistusoikeuteen tai 4 kohdassa tarkoitettuun erityiseen oikeuteen perustuvan, edun käyttäjälle tarpeellisen veden saannin tai vesialueen tai sen rannan muun tärkeän käyttämismahdollisuuden estyminen tai huomattava vaikeutuminen;

7) porotalouden tai ammattimaisen kalastuksen estyminen tai vaikeutuminen muissakin kuin edellä tarkoitetuissa tapauksissa; ja

8) liikkeen harjoittamisen keskeytyminen toimenpiteen kohteeksi joutuneella kiinteistöllä sekä sellaiselta kiinteistöltä muuttamisesta johtuvat kustannukset.

Jos 1 momentin nojalla korvattava edunmenetyks aiheutuu melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä, hajusta tai muusta niistä vastaavasta häiriöstä, sovelletaan, mitä ympäristövahinkolain 12 §:ssä säädetään.

Alueen omistajalla ei ole oikeutta saada korvausta alueelta otettavasta vedestä. Korvattavana edunmenetyksenä pidetään kuitenkin veden ottamisesta omistajalle tai muun erityisen oikeuden nojalla pohjavettä käyttävälle aiheutuvaa veden saannin huonontumista, jos se ei ole vähäinen. Käyttöoikeudesta suoritettavaa korvausta määrättäessä on otettava huomioon myös pohjaveden ottomahdollisuuteen perustuva maan lisäarvo.

10 §

Yleiskäytön estyminen tai vaikeutuminen

Edellä 9 §:n nojalla korvattavaksi edunmenetykseksi ei katsota tässä laissa säädettyyn yleiskäyttöön perustuvan vesistöissä kulkemisen ja uiton estymistä tai vaikeutumista, ellei 9 §:n 1 momentin 6 tai 7 kohdasta muuta johdu.

11 §

Korvauksen määrä

Edellä 9 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitettusta edunmenetyksestä on määrättävä täysi korvaus, jollei 4 momentista tai 12 §:stä muuta johdu. Korvaus kiinteän omaisuuden tai siihen kuuluvan osan luovuttamisesta tai kiinteään omaisuuteen peruste-

tusta käyttöoikeudesta on määrättävä siten kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Jos korvaukseen oikeutetun omaisuudelle koituu edunmenetyksen aiheuttaneesta toimenpiteestä välittömästi hyötyä eikä hän sen perusteella ole velvollinen osallistumaan hankkeen kustannuksiin, hänen saamansa hyöty on kohtuuden mukaan sovitellen otettava huomioon korvausta määrättäessä.

Edellä 9 §:n 1 momentin 6—8 kohdassa tarkoitettusta edunmenetyksestä on määrättävä korvaus olosuhteiden mukaan ottamalla huomioon myös korvaukseen oikeutetulle hankkeesta välittömästi koituva hyöty, jos hänen ei ole osallistuttava hankkeen kustannuksiin.

Korvaus maapohjaan ja sillä oleviin rakennuksiin, rakennelmiin ja laitteisiin kohdistuvasta edunmenetyksestä on määrättävä puolitoistakertaisena, jos se aiheutuu oikeudesta lunastaa, ottaa pysyvään käyttöön tai muuttaa vesialueeksi toiselle kuuluva maa-alue. Myös korvaus perustetusta käyttöoikeudesta vesivoimaan tai menetetyistä vesivoimasta on määrättävä puolitoistakertaisena. Ojaa, vesijohtoa, vedenottamoita tai viemäriä varten tarvittavan alueen käyttö- tai lunastusoikeudesta aiheutuva edunmenetyks korvataan kuitenkin siten kuin 1 momentissa säädetään.

12 §

Lunastusvelvollisuus

Jos tähän lakiin perustuvalla toimenpiteellä toiselle kuuluva maa-alue saatetaan pysyvästi veden alle tai aiheutetaan muutoin välittömästi huomattavaa pysyvää haittaa toisen kiinteistön tai siihen kuuluvan alueen käyttäjälle, voidaan omistajan vaatimuksesta kysymyksessä oleva kiinteistö, yhteisalue tai niiden osa määrätä lunastettavaksi. Jos osa tällaisesta alueesta lunastetaan omistajalta tai hän menettää mahdollisuuden sen käyttämiseen ja jäljelle jäävän osan käyttämiseen aiheutuu tästä huomattavaa pysyvää haittaa, on haitan kohteena oleva alue omistajan vaatimuksesta määrättävä lunastettavaksi.

Lunastettavaksi voidaan omistajan vaatimuksesta määrätä myös sellainen hyödyttömäksi käyvä kiinteä tai irtain omaisuus, josta sen omistajalla on oikeus vaatia korvausta 9 §:n 1 momentin 3 tai 5 kohdan perusteella, jos omistajan tyytymistä korvaukseen edunmenetyksestä ei ole pidettävä kohtuullisena.

Tämän pykälän nojalla suoritettava korvaus on puolitoistakertainen sellaisen omaisuuden osalta, jota tarkoitetaan 11 §:n 4 momentissa.

13 §

Korvauksesta sopiminen

Asianosaiset saavat sopia korvauksen suorittamisesta ja määrästä sekä muistakin korvausta koskevista seikoista. Sopimus on laadittava kirjallisena.

Jos sopimus koskee kiinnitettyä kiinteää omaisuutta tai yrityskiinnityksen piiriin kuuluvaa omaisuutta, sopimukseen on saatava tällaisen oikeuden haltijan suostumus.

14 §

Edunmenetyksen ehkäiseminen tai vähentäminen erityisin toimenpitein

Korvausvelvollinen on määrättävä, jos sitä on pidettävä kohtuullisena, korvauksen sijasta omalla kustannuksellaan tekemään tämän lain mukaan korvattavan edunmenetyksen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tarpeelliset toimenpiteet, joiden kustannukset eivät suhteettomasti ylitä edunmenetyksestä maksettavan korvauksen määrää.

15 §

Vedensaannin turvaaminen

Jos luvanvarainen vesitaloushanke estää tai huomattavasti vaikeuttaa vedenottoa, lupaviranomaisen on korvaukseen oikeutetun vaatimuksesta määrättävä korvausvelvollinen korvauksen sijasta tekemään tarpeelliset toimenpiteet vedensaannin turvaamiseksi.

Korvaukseen oikeutettu vastaa 1 momentin nojalla tehtyjen laitteiden ja rakennelmien kunnossapidosta, jollei lupaviranomainen olosuhteet huomioon ottaen toisin määrää.

Jos 1 momentissa tarkoitettu edunmenetys aiheutuu vedenottamon tekemisestä tai käytämisestä, lupaviranomainen voi korvauksen sijasta antaa korvaukseen oikeutetulle oikeuden saada ottamosta enintään hänen aiempaa kulutusta vastaavan määrän vettä. Oikeuden antamisesta ei saa aiheutua kohtuuttomia kustannuksia, eikä se saa vaarantaa ottamon käyttötarkoitusta. Oikeus on voimassa niin kauan kuin ottamoa käytetään. Oikeudenhaltija on velvollinen maksamaan saamastaan vedestä sitä vastaavan osuuden ottamon käyttökustannuksista. Korvausvelvollinen vastaa tarvittavan vesijohdon tekemisestä ja kunnossapidosta.

Jos tässä pykälässä tarkoitettua toimenpiteestä aiheutuva hyöty on 1 momentissa tarkoitettua edunmenetystä suurempi, lupaviranomainen voi toimenpiteestä päätettäessä velvoittaa korvaukseen oikeutetun kohtuuden mukaan osallistumaan toimenpiteen kustannuksiin enintään hänen saamaansa hyötyä vastaavalla osuudella.

16 §

Korvauksen maksaminen

Korvausvelvollisuutta koskevassa ratkaisussa on määrättävä, milloin ja miten korvaus suoritetaan. Vahvistettu korvaus on määrättävä maksettavaksi yhdellä kertaa, jolleivät erityiset syyt vaadi sen maksamista määräjain. Määräjain maksettavan korvauksen suorittamisesta voidaan korvauksen saajan vaatimuksesta määrätä asetettavaksi lupaviranomaisen hyväksymä vakuus.

Päätöksessä on määrättävä, milloin saadaan ryhtyä päätökseen perustuviin toimenpiteisiin, joista on suoritettava korvausta.

Kertakaikkinen rahakorvaus on määrättävä maksettavaksi tai asianmukaisesti tallettavaksi aluehallintovirastoon lupaviranomaisen määräämänä aikana ennen korvausvelvollisuuden aiheuttavaan toimenpiteeseen ryhtymistä, jolleivät asianosaiset toisin sovi tai 3 luvun 17 §:stä tai 11 luvun 18 §:n 2 momentista muuta johdu. Korvaus on kuitenkin maksettava vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Korvaus on määrättävä maksettavaksi 30 päivän kuluessa korvauspäätök-

sen antamisesta 1 §:n 3 kohdan tilanteissa ja 11 luvun 18 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, jos luvassa tarkoitettu toiminta on aloitettu.

Korvaus 8 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua edunmenetyksestä on määrättävä maksettavaksi 30 päivän kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Määräajoin maksettavan korvauksen osalta 30 päivän määräaika sovelletaan kuitenkin vain niihin maksueriin, jotka kohdistuvat korvauspäätöstä edeltävään aikaan.

17 §

Korvaukselle suoritettava korko

Määrätessä korvaus 8 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua edunmenetyksestä on samalla määrättävä maksettavaksi vuotuista korkoa kuusi prosenttia eräpäivään saakka siitä hetkestä, jolloin korvausvaatimus esitettiin viranomaiselle tai sitä koskevan korvauskysymyksen käsittely muutoin tuli vireille.

Jos korvausvelvollisuuden aiheuttavaan toimenpiteeseen saadaan ryhtyä ennen korvauksen määräämistä, maksamista tai tallettamista tai jos siihen jo on ryhdytty 1 §:n 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla, korvaukselle on määrättävä suoritettavaksi vuotuista korkoa kuusi prosenttia toimenpiteeseen ryhtymisestä eräpäivään saakka.

Määräajoin maksettavan korvauksen osalta 1 ja 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain niihin maksueriin, jotka kohdistuvat korvauspäätöstä edeltävään aikaan.

Korvaukselle on määrättävä maksettavaksi eräpäivän jälkeiseltä ajalta viran puolesta korkolaissa säädettyä viivästyskorkoa.

18 §

Korvauksen palauttaminen

Korvauksen maksajalla on oikeus vaatia perusteetta tai liikaa maksetun korvauksen palauttamista lupaviranomaiselle osoitetulla hakemuksella. Lupaviranomainen tai muutoksenhakuviranomainen voi korvauksen

määrä ja olosuhteet huomioon ottaen määrätä, ettei korvausta tarvitse palauttaa.

19 §

Kiinnitetylle omaisuudelle maksettava korvaus

Jos kertakaikkinen korvaus määrätään suoritettavaksi kiinteistön tai siihen kuuluvan alueen luovuttamisesta, kiinteään omaisuuteen perustetusta käyttöoikeudesta tai siihen tämän lain nojalla muutoin kohdistetusta toimenpiteestä ja kysymyksessä olevaan omaisuuteen on vahvistettu kiinnitys, lupaviranomaisen tulee samalla määrätä, että korvaus on päätöksen saatua lainvoiman tallettava aluehallintovirastoon ja jaettava niin kuin ulosmitatun omaisuuden myyntihinnasta säädetään. Panttioikeuden haltijalla on talletettuun korvausmäärään yhtäläinen oikeus kuin hänellä oli panttioikeuden kohteena olleeseen omaisuuteen.

Korvausta ei tule määrätä talletettavaksi, jos panttioikeuden haltija suostuu korvauksen tallettamatta jättämiseen. Korvausta ei tule myöskään määrätä talletettavaksi, jos vakuuden arvo ei korvattavan edunmenetyksen vähäisyyden tai muun tällaisen syyn vuoksi ole sanottavasti heikentynyt.

Jos edunmenetyksestä suoritettava korvaus kohdistuu kiinnitettyyn kiinteään omaisuuteen ja perustuu sellaiseen toimenpiteeseen, joka tulee samalle omistajalle kuuluvan muun kiinteistön tai luonteeltaan itsenäisen hankkeen hyväksi, on lupaa toimenpiteeseen myönnettäessä vahvistettava edunmenetyksestä vastaava korvaus ja määrättävä se talletettavaksi siten kuin 1 ja 2 momentissa säädetään.

20 §

Korvaus omaisuuteen kuuluvana etuna

Kiinteälle omaisuudelle tai kiinnityskelpoiselle laitokselle aiheutuvasta edunmenetyksestä määräajoin maksettavaksi määrätty korvaus kuuluu kysymyksessä olevaan omaisuuteen etuna, jota ei voida siitä erottaa.

21 §

Vuokramaksun alentaminen

Jos vuokralainen tässä laissa tarkoitetun toimenpiteen vuoksi menettää vuokraoikeuden nojalla hallitsemansa alueen osan hallinnan tai käyttömahdollisuuden, hänellä on oikeus saada kärsimäänsä menetystä vastaavalta osalta vuokramaksua alennetuksi. Vuokramaksun alentamista koskeva asia käsitellään käräjäoikeudessa.

22 §

Korvausvelvollisuuden poistaminen

Jos luvan saajan on 16 §:n 3 momentin nojalla maksettava korvaus tai osa siitä ennen toimenpiteen aloittamista ja hän sittemmin ilmoittaa luopuvansa hankkeesta, jota ei ole aloitettu, lupaviranomainen voi määrätessään luvan rauenneeksi luvanhaltijan hakemuksesta poistaa siinä asetetun korvausvelvollisuuden.

14 luku

Valvonta ja hallintopakko

1 §

Valvontaviranomaiset

Valtion valvontaviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lain noudattamisen valvontaan ja sen järjestämiseen liittyvistä menettelyistä.

2 §

Viranomaisen toimet lainvastaisen menettelyn johdosta

Jos tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei ole noudatettu, valvontaviranomaisen on asian laatu huomioon ottaen:

1) kehotettava lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely;

2) pantava vireille 4 §:ssä tarkoitettu hallintopakkoasia;

3) ilmoitettava asiasta poliisille esitutkintaa varten, jollei tekoa ole olosuhteet huomioon ottaen pidettävä vähäisenä.

3 §

Tiedonsaanti ja tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisella tai sen määräämällä virkamiehellä tai viranhaltijalla on oikeus valvontaa varten:

1) saada viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä välttämättömiä tietoja viranomaisilta sekä toiminnanharjoittajilta;

2) kulkea toisen alueella;

3) tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia, suorittaa mittauksia ja ottaa näytteitä;

4) päästä paikkaan, jossa toimintaa harjoitetaan;

5) tarkkailla toiminnan vaikutuksia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu oikeus, sillä osin kuin siihen ei liity julkisen vallan käyttöä, on myös valvontaviranomaisen määräämällä muulla henkilöllä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä saadaan tehdä kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa vain, jos se on välttämätöntä hengen, terveyden, omaisuuden, turvallisuuden tai ympäristön suojelemiseksi, tai milloin valvontaviranomaisella on perusteltu syy epäillä, että tämän lain tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä on rikottu.

4 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Jos joku rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, lupaviranomainen voi:

1) kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä;

2) määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa;

3) määrätä hänet oikeisemaan sen, mitä säännösten tai määräysten vastaisesti on tehty.

Kielto tai määräys voidaan antaa myös kiinteistön uudelle omistajalle tai haltijalle, vaikka tämä ei itse olisi vastuussa lainvastaisen tilan syntyisestä.

5 §

Menettely hallintopakkoasiassa

Ennen kiellon tai määräyksen antamista on sille, jota kielto tai määräys koskee, varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tarvittaessa on kuultava myös muita asianosaisia, valvontaviranomaisia ja yleistä etua valvovia viranomaisia.

Edellä 4 §:ssä tarkoitetun hallintopakkoasian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä tässä laissa säädetään hakemusasian käsittelystä. Päätös annetaan todisteellisenä tiedoksiantona siten kuin hallintolaissa säädetään.

Asian käsittelystä asianosaiselle aiheutuneiden kulujen korvaamisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

6 §

Luontovahingon korjaaminen

Jos tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen patoamiseen taikka vedenottoon liittyvä toimenpide tai velvollisuuksien laiminlyönti aiheuttaa tai uhkaa välittömästi aiheuttaa huomattavan haitallisen muutoksen vesistöissä tai pohjavedessä taikka luonnonsuojelulain 5 a §:ssä tarkoitetun luontovahingon, lupaviranomaisen on, sen lisäksi, mitä 4 §:ssä säädetään, määrättävä haitan aiheuttanut ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäiseksi taikka ryhtymään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa (383/2009) tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin. Asian käsittelyssä noudatetaan tämän luvun 5 §:ssä säädettyä menettelyä.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös luontovahinkoa, joka on tahallaan tai huoli-

mattomuudesta aiheutettu muulla kuin 1 momentissa mainitulla tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisella toimenpiteellä taikka laiminlyönnillä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vesistön ja pohjaveden haitallisen muutoksen huomattavuutta arvioitaessa on muun ohella otettava huomioon, mitä vesienhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa on esitetty hankkeen vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista.

Tarkempia säännöksiä haitallisen muutoksen huomattavuuden arvioimisesta ja arvioinnissa huomioon otettavista seikoista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Luontovahingosta ilmoittaminen

Edellä 6 §:ssä tarkoitetun haitan tai vahingon tai niiden välittömän uhan aiheuttaneen on viipymättä ilmoitettava asiasta valtion valvontaviranomaiselle ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin haitan tai vahingon ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi mahdollisimman vähäiseksi.

8 §

Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka

Lupaviranomaisen on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, 4 tai 6 §:n nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään. Valvontaviranomainen voidaan oikeuttaa tekemään tarvittava toimenpide.

Jollei tästä laista muuta johdu, uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevaan asiaan sovelletaan, mitä uhkasakkolaisissa (1113/1990) säädetään. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen teettämis-kustannusten maksamiseen sovelletaan uhkasakkolain 17 §:ää kuten asiassa, jossa teettämisestä on päättänyt kunnan viranomainen.

9 §

Omistajattomat rakennelmat

Jos 2 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetty rakennelman kunnossapito laiminlyödään eikä rakennelman omistajaa tai siitä muutoin vastaavaa tiedetä eikä saada hankaluudesta selville, lupaviranomainen voi hakemuksesta oikeuttaa valvontaviranomaisen ryhtymään haitan tai vaaran poistamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin valtion kustannuksella. Lupaviranomainen voi valvontaviranomaisen hakemuksesta määrätä toimenpiteistä valtiolle aiheutuneet kulut kokonaan tai osaksi perittäviksi kunnossapidon laiminlyöneeltä, jos tämä myöhemmin saadaan selville.

Vaaran tai haitan poistamista koskevan asian käsittelyyn sovelletaan soveltuvin osin, mitä 11 luvussa säädetään. Päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä 15 luvun 8 §:ssä säädetään.

10 §

Valvontaviranomaisen välittömät toimet

Jos tämän lain taikka sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen toimenpide tai laiminlyönti aiheuttaa välitöntä haittaa tai vaaraa turvallisuudelle, terveydelle tai muulle tärkeälle yleiselle edulle taikka huomattavaa vaaraa toisen omaisuudelle, valvontaviranomainen voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin haitan tai vaaran poistamiseksi.

Valvontaviranomaisen on 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden jälkeen viivytyksettä pantava vireille 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hallintopakkoa koskeva asia, jollei tämä ole tarpeetonta.

11 §

Toiminnan keskeyttäminen

Valvontaviranomainen voi keskeyttää 2 luvun 15 §:ssä tarkoitettujen toiminnan, jos se on ilmeisen lainvastaista. Valvontaviranomaisen on keskeyttämisen jälkeen viivytyksettä pantava vireille 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu hallintopakkoa koskeva asia, jollei tämä ole tarpeetonta.

Valvontaviranomainen voi määrätä, että sen palveluksessa oleva virkamies tai viranhaltija antaa 1 momentissa tarkoitettun määräyksen.

12 §

Virka-apu

Poliisi on velvollinen antamaan virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamiseksi. Sama velvollisuus on tullij- ja rajavartiolaitoksilla toimialoillaan.

13 §

Toimenpiteet valmistumisilmoituksen johdosta

Valtion valvontaviranomaisen on tiedotettava saamastaan valmistumisilmoituksesta kuuluttamalla siitä julkisella kuulutuksella hankkeen vaikutusalueen kuntien ilmoitustauluilla, jos kyseessä olevasta hankkeesta aiheutuu merkittäviä tai laajalle ulottuvia ympäristövaikutuksia. Kuulutuksen julkaisemisesta on ilmoitettava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä.

Valvontaviranomainen voi ilmoituksen johdosta suorittaa hallintolain 39 §:n mukaisen tarkastuksen tai ryhtyä muihin 3 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, onko hanke toteutettu lupamääräysten mukaisesti.

14 §

Vireillepano

Jollei 4 tai 6 §:ssä tarkoitettu asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille:

- 1) asianosainen;
- 2) rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät;

3) vesitaloushankkeen sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella hankkeen ympäristövaikutukset ilmenevät;

4) asiassa yleistä etua valvova viranomainen.

15 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

1 §

Muutoksenhaku

Lupaviranomaisen, valtion valvontaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätöseen ja ojitustoimituksessa annettuun päätökseen haetaan valittamalla muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Asian käsittelystä perittävistä maksusta valitetaan samassa järjestyksessä kuin pääasiasta.

Lupapäätöstä ja oikeuden myöntämistä tarkoittavaa päätöstä koskeva valituskirjelmä liitteineen on toimitettava päätöksen tehneelle viranomaiselle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Ojitustoimituksessa ja hallintopakkoasiassa annettua päätöstä koskeva valituskirjelmä liitteineen on kuitenkin toimitettava Vaasan hallinto-oikeudelle.

Valvontaviranomaisen 3 luvun 11 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päätökseen sekä kalatalousviranomaisen 3 luvun 15 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan kirjallisesti oikaisua lupaviranomaiselta 30 päivän kuluessa päätöksen antamisesta. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen haetaan muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään.

2 §

Valitusoikeus

Muutosta tämän lain nojalla annettuun päätökseen saa hakea:

1) asianosainen;

2) rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön

viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät;

3) vesitaloushankkeen sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella hankkeen ympäristövaikutukset ilmenevät;

4) valtion valvontaviranomainen sekä hankkeen sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen;

5) muu 11 luvun 9 §:ssä tarkoitettu yleistä etua valvova viranomainen;

6) saamelaiskäräjät, jos vesitaloushanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisien kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin.

3 §

Kuuleminen valituksen johdosta

Päätöksen antaneen viranomaisen on tiedotettava valituksesta kuuluttamalla siitä vähintään 14 päivän ajan ilmoitustaulullaan ja hankkeen vaikutusalueen kuntien ilmoitustauluilla. Valitusasiakirjat on pidettävä nähtävillä asianomaisissa kunnissa kuulutusajan.

Viranomaisen on varattava luvanhakijalle, niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee, sekä yleistä etua valvoville viranomaisille tilaisuus vastineen antamiseen valituksesta, jollei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Saamelaiskäräjille on varattava tilaisuus vastineen antamiseen, jos hanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat saamelaisien kotiseutualueelle ja hanke voi vaikuttaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluviin oikeuksiin.

Tieto valituksesta vastineen antamista varten annetaan siten kuin hallintolain säädetään. Viranomaisen on samalla ilmoitettava, missä valitusasiakirjat ovat nähtävillä sekä minne vastinekirjelmät voidaan vastineen antamista varten varatussa ajassa toimittaa.

Päätöksen tehneen viranomaisen on toimitettava valitusasiakirjat, vastineet, muut päätösasiakirjat sekä tarvittaessa lausuntonsa Vaasan hallinto-oikeudelle viipymättä, mutta kuitenkin 30 päivän kuluessa vastineen jättämiseksi varatun määräajan päättymisestä.

Jos muutoksenhaku koskee ojitustoimituksessa tai hallintopakkoasiassa annettua päätöstä, Vaasan hallinto-oikeuden on tilattava

asiassa kertyneet asiakirjat valitusasian käsittelyä varten. Hallinto-oikeuden on varattava asianosaisille ja viranomaisille tilaisuus vastineen antamiseen siten kuin 2 ja 3 momentissa säädetään. Hallinto-oikeuden on tiedotettava valituksesta kuuluttamalla siitä vähintään 14 päivän ajan asianomaisten kuntien ilmoitustauluilla.

4 §

Menettely muutoksenhakutuomioistuimessa

Vaasan hallinto-oikeus voi tarvittaessa varata lupaviranomaiselle tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tilaisuuden antaa lausuntonsa valituksesta.

Sen lisäksi, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään katselmuksesta, Vaasan hallinto-oikeus tai sen määräyksestä asian ratkaisukokoonpanon puheenjohtaja tai jäsen tai asian esittelijä voi suorittaa paikalla tarkastuksen.

Ojitusuimitusta koskevaan valitusasiaan ei sovelleta hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 momentin toisen virkkeen säännöstä.

5 §

Päätöksen antaminen

Tämän lain mukaista hakemusasiaa koskeva Vaasan hallinto-oikeuden päätös annetaan julkipanon jälkeen. Päätöksen katsotaan tulleen asianosaisen tietoon silloin, kun se on annettu. Päätöksestä on lisäksi viipymättä ilmoitettava vesitaloushankkeen sijaintikunnan ja vaikutusalueen kuntien ilmoitustauluilla.

Päätös on toimitettava valittajalle. Päätöksen jäljennös on toimitettava sitä pyytäneille asianosaisille sekä lupaa koskevassa asiassa hankkeesta vastaavalle, jos tämä ei ole valittajana. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä päätöksen jäljennöksen toimittamisesta viranomaisille.

Tämän lain mukaista hallintopakkoasiaa koskeva Vaasan hallinto-oikeuden päätös on annettava tiedoksi todisteellisena tiedoksiantona siten kuin hallintolaissa säädetään.

6 §

Muutoksenhaku Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen

Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen haetaan valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valmistelulupaa koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä ja sellaisesta yksinomaan täytäntöönpanoa koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla muutoksenhaun alaisen päätöksen täytäntöönpano on kielletty tai keskeytetty, saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain pääasian yhteydessä.

Asian käsittelystä korkeimmassa hallinto-oikeudessa on soveltuvin osin voimassa, mitä 4 §:ssä ja 5 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään Vaasan hallinto-oikeudesta.

7 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano

Tämän lain nojalla annettuun päätökseen ei sovelleta hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momentin säännöksiä lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanosta.

Vaasan hallinto-oikeus voi hakijan pyynnöstä pääasiaa koskevassa päätöksessä määrätä, että hanke voidaan valituksesta huolimatta aloittaa lupapäätöstä noudattaen. Päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön kokonaan tai osaksi tai tiettyä ajankohtana. Määräys voidaan antaa, jos toiminnan aloittamiselle esitetään perusteltu syy, täytäntöönpano ei tee muutoksenhakua hyödyttömäksi ja hakija asettaa hyväksyttävän vakuuden niiden edunmenetysten ja kustannusten korvaamiseksi, jotka päätöksen kumoaminen tai lupamääräysten muuttaminen voi aiheuttaa. Vakuus asetetaan aluehallintovirastolle. Vaatimus vakuuden asettamisesta ei koske valtiota tai sen laitosta eikä kuntaa tai kuntayhtymää.

Korkein hallinto-oikeus voi määrätä, että täytäntöönpanoa koskeva määräys lakkaa olemasta voimassa.

8 §

Hallintopakkoa koskevan päätöksen täytäntöönpano

Lupaviranomainen voi asian kiireellisyyden tai muun erityisen syyn vuoksi määrätä, että 14 luvun 4 §:ssä tarkoitettua päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

Muutoksenhakutuomioistuimien voi vastaavasti määrätä, että valituksenalainen päätös on ennen asian ratkaisemista pantava täytäntöön tai että annettu täytäntöönpanomääräys lakkaa olemasta voimassa.

9 §

Tarkkailua koskevan päätöksen täytäntöönpano

Viranomaisen voi hyväksyessään sille esitetyn tarkkailusuunnitelman määrätä, että päätöstä on noudatettava oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta huolimatta.

Muutoksenhakutuomioistuimen toimivalta määrätä päätöksen täytäntöönpanosta on voimassa, mitä 8 §:n 2 momentissa säädetään.

16 luku

Rangaistussäännökset

1 §

Ympäristörikokset ja yleisvaaralliset rikokset

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.

Rangaistus vedentulva aikaansaamalla tehdystä tuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, yleisvaaran tuottamuksesta tai törkeästä yleisvaaran tuottamuksesta säädetään rikoslain 34 luvun 1, 3, 7 ja 8 §:ssä.

2 §

Vesilain luparikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) ryhtyy 3 luvun 2 tai 3 §:ssä taikka 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun hankkeeseen ilman lupaviranomaisen myöntämää lupaa,

2) toteuttaa hankkeen luvan vastaisesti tai muutoin laiminlyö lupamääräyksen noudattamisen,

3) vaarantaa 2 luvun 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua vesiluontotyypin luonnontilan ilman lupaviranomaisen myöntämää poikkeusta,

4) laiminlyö saattaa lupaan perustuvan hankkeen loppuun siten, että siitä saattaa aiheutua haittaa tai vaaraa toiselle tai toisen omaisuudelle,

5) laiminlyö lakiin tai lupaan perustuvan velvollisuutensa pitää kunnossa patoa, rakennelmaa, laitetta tai pengertä vesistöissä tai sen ulkopuolella,

6) laiminlyö lakiin tai lupaan perustuvan velvollisuutensa pitää kunnossa ojaa, vedenjohtoa tai viemäriä,

7) laiminlyö lakiin tai lupaan perustuvan velvollisuutensa kulkuväylän ylläpitämiseen, tai

8) ryhtyy 5 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun hankkeeseen ilman ojitustoimituksen päätöstä tai toteuttaa hankkeen ojitustoimituksen päätöksen vastaisesti,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *vesilain luparikkomuksesta* sakkoon.

3 §

Vesilain rikkominen

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) estää 2 luvun 10 §:n vastaisesti veden vapaata juoksua norossa tai ojassa siten, että teosta aiheutuu vähäistä suurempi yksityisen edun loukkaus,

2) ottaa pintavettä toisen vesialueelta 4 luvun 3 §:n vastaisesti tai pohjavettä toisen alueelta 4 luvun 4 §:n vastaisesti,

3) estää ilman laillista oikeutta vesistöissä kulkemista, puutavaran uittoa tai muuta tähän lakiin tai sen nojalla annettuun lupaan tai oikeuteen perustuvaa vesi- tai maa-alueen käyttämistä,

4) käyttää väärin 9 luvun 5 tai 6 §:ssä uittajalle säädettyjä oikeuksia tai toimii vastoin uittosäännön määräyksiä,

5) toimii vastoin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen 4 luvun 2 §:n taikka 5 luvun 5 tai 9 §:n nojalla antamaa päätöstä,

6) liikkuu vesistöissä, ottaa vettä, sijoittaa rakennelman toisen vesialueelle tai ryhtyy 2 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun toimenpiteeseen vastoin 2 luvun 3—8 §:ää, tai

7) laiminlyö ilmoittaa toimenpiteestä valtion valvontaviranomaiselle siten kuin 2 luvun 15 §:ssä tai 5 luvun 6 §:ssä säädetään,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *vesilain rikkomisesta* sakkoon.

4 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 2 ja 3 §:ssä tarkoitettusta teosta, jolla on loukattu ainoastaan yksityisen etua tai oikeutta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi.

5 §

Valtion valvontaviranomaisen puhevalta

Jos tässä luvussa rangaistavaksi säädettyä tekoa koskevassa rikosasiassa on loukattu yleistä etua, valtion valvontaviranomainen käyttää asiassa asianomistajan puhevaltaa.

17 luku

Kiinteistöoikeudellisia säännöksiä

1 §

Lunastuksesta ilmoittaminen

Lupaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava kirjaamisviranomaiselle lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin tehtäviä merkintöjä varten päätöksestä, jolla on annettu oikeus tai määrätty velvollisuus lunastaa kiinteistö tai sen määräala, kiinteistöjen yhteinen alue tai sen määräala taikka kiinteistörekisterilain (392/1985) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu liitännäisalue.

Kun lunastusta koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi ja päätöksessä määrätty kor-

vaus on maksettu omistajalle tai talletettu asianmukaisesti, lupaviranomaisen on ilmoitettava asiasta kirjaamisviranomaiselle.

2 §

Omistusoikeuden siirtyminen

Omistusoikeus tämän lain nojalla lunastettuun alueeseen siirtyy omaisuuden saajalle, kun lunastuksen päättymisestä on tehty merkintä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin.

Kirjaamisviranomaisen on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitettun merkinnän tekemisestä asianomaiselle kiinteistörekisterin pitäjälle.

3 §

Lunastetun alueen muodostaminen kiinteistöksi

Lunastettu kiinteistön määräala, kiinteistöjen yhteinen alue tai sen määräala tai liitännäisalue muodostetaan kiinteistöksi lohkomalla siten kuin kiinteistönmuodostamislaisissa (554/1995) säädetään.

Lohkomistoimitus tulee vireille, kun kirjaamisviranomaisen 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on saapunut kiinteistörekisterin pitäjälle.

4 §

Panttioikeus ja muut oikeudet

Lunastettu alue vapautuu siihen kohdistuvasta panttioikeudesta 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuna ajankohtana. Kirjaamisviranomaisen on tehtävä merkinnät kiinnitysten kohdentamisesta tai poistamisesta.

Jos muuta kiinteistöön kohdistuvaa oikeutta ei hankkeen toteuttamisen vuoksi voida säilyttää tai oikeuden käyttäminen huomattavasti vaikeutuu ja haltija vaatii oikeuden lunastamista, lupaviranomaisen tulee lunastamista koskevassa päätöksessä määrätä oikeus raukeamaan siitä lukien, kun päätös on tullut lainvoimaiseksi ja oikeuden menettämisestä suoritettavaksi määrätty korvaus maksettu tai asianmukaisesti talletettu.

5 §

Tietojen merkitseminen kiinteistötietojärjestelmään

Lupaviranomaisen on huolehdittava sellaisen lainvoiman saaneen päätöksen merkitsemisestä kiinteistötietojärjestelmään, jolla on myönnetty oikeus:

- 1) tehdä toisen maalle uoma tai muu rakennelma;
- 2) saattaa toiselle kuuluvaa aluetta pysyvästi veden alle;
- 3) käyttää toisen omistamaan kiinteistöön tai yhteiseen alueeseen kuuluvaa vesivoimaa;
- 4) muutoin jatkuvasti käyttää hyväksi toisen kiinteää omaisuutta.

Kiinteistötietojärjestelmään on lisäksi merkittävä:

- 1) lainvoiman saanut päätös, jolla alue on määrätty suoja-alueeksi tai sen käyttöä on muutoin rajoitettu;
- 2) luvan myöntämistä varten tarpeellinen kiinteistökohtainen sopimus, jonka perusteella luvan hakijalla on oikeus saattaa toiselle kuuluva alue pysyvästi veden alle.

Merkintä on tehtävä myös sellaisesta lainvoiman saaneesta päätöksestä, jolla käyttöoikeutta tai käytön rajoitusta on muutettu.

Jos oikeus koskee ojan, vesijohdon tai viemärin tekemistä toisen maalle, pienehkön laitteen tai rakennelman pitämistä toisen alueella tai muuta käyttöoikeutta tai käytön rajoitusta, joka kohdistuu vain vähäiseen osaan kiinteistöstä, päätöstä ei merkitä kiinteistötietojärjestelmään.

Kiinteistötietojärjestelmään voidaan merkitä myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tekemä päätös ja ojitustoimituksessa tehty päätös. Ojitustoimituksessa tehdyn päätöksen merkitsemisestä kiinteistötietojärjestelmään huolehtii se valtion valvontaviranomainen, joka on antanut määräyksen ojitustoimituksen pitämiseen.

6 §

Kiinteistötoimitus

Jos 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja ei voida merkitä kiinteistötietojärjestelmään ilman erityistä selvitystä, maanmittaustoimiston on

lupaviranomaisen hakemuksesta annettava määräys kiinteistötoimituksen suorittamiseen. Toimitukseen sovelletaan, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään kiinteistönmäärityksestä.

Toimituskustannuksista vastaa se, jolle kiinteistötietojärjestelmään merkittävä oikeus on myönnetty tai jonka hakemuksesta kiinteistön käyttöä on rajoitettu. Jos kiinteistötoimitus on tarpeen yleiseltä kannalta tärkeän selvityksen vuoksi, toimitus suoritetaan valtion kustannuksella.

7 §

Oikeudet ja velvollisuudet omistajanvaihdoksessa

Jos kiinteistö tai hanke, jonka hyväksi on annettu tässä laissa tarkoitettu lupa tai oikeus tai jonka puolesta on osallistuttu sille hyötyä tuottavaan toimenpiteeseen, siirtyy toiselle, siirtyvät tälle myös luvan- tai oikeuden saajalle tai toimenpiteeseen osallistuneelle kuuluneet oikeudet ja velvollisuudet.

Tämän lain nojalla saatu toisen kiinteistöön ja muuhun omaisuuteen kohdistuva oikeus pysyy voimassa omistajanvaihdoksesta huolimatta.

Jos säännöstelyä tai veden ottamista koskeva lupa tai oikeus siirtyy toiselle, saajan on ilmoitettava siirrosta valtion valvontaviranomaiselle. Siirrosta on ilmoitettava lisäksi, jos lupaan sisältyy kalatalousvelvoite.

8 §

Käyttöoikeuden antaminen

Lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa hakijalle 2 luvun 12 ja 13 §:ssä tarkoitettua käyttöoikeuden, jos

- 1) hakijalle on myönnetty tämän lain mukainen lupa;
- 2) hakija on muutoin kuin tämän lain nojalla saanut oikeuden hankkeen edellyttämään alueeseen, mutta alue riidan, konkurssin tai ulosoton johdosta tai muusta syystä on joutunut pois siltä, jolle sen lupaa myönnettäessä katsottiin kuuluvan; ja
- 3) käyttöoikeus hankkeen laatu ja merkitys huomioon ottaen katsotaan tarpeelliseksi.

Jos oikeus voimalaitoksessa käyttöön otettuun vesivoimaan on 1 momentin 2 kohdassa mainitulla tavalla menetetty, lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa voimalaitoksen omistajalle 8 luvun 5 §:n mukaisen pysyvän käyttöoikeuden tähän vesivoimaan. Lupa rakentaa voimalaitos pysyy voimassa siitä huolimatta, että oikeus voimalaitoksessa käyttöön otettavaan vesivoimaan tai alueeseen joko kokonaan tai osaksi on menetetty edellä tarkoitettulla tavalla.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettua käyttöoikeuden saajan on suoritettava korvaus käyttöoikeudesta siten kuin 13 luvussa säädetään.

9 §

Sopimukseen perustuvan oikeuden suojaaminen

Kun oikeus sellaiseen toimenpiteeseen, johon tämän lain nojalla voitaisiin antaa lupa, perustuu asianosaisten väliseen sopimukseen, voidaan lupa kuitenkin hakemuksesta myöntää kyseisen oikeuden pysyttämiseksi voimassa myös kiinteistön uutta omistajaa kohtaan.

Rasitteen perustamisesta säädetään kiinteistömuodostamislainsäädännössä.

10 §

Toisen maalla oleva rakennus ja laitos

Mitä tässä laissa säädetään kiinteistöstä, koskee soveltuvin osin myös sellaista toisen maalla olevaa rakennusta tai laitosta, joka hallintaoikeuksineen maahan voidaan maan omistajaa kuulematta luovuttaa.

11 §

Tilusjärjestely

Lupaviranomaisen on toimitettava lainvoiman saanut lupapäätös asianomaiselle maanmittaustoimistolle, jos:

1) päätöksellä annetaan 6 luvun 6 §:n mukainen käyttöoikeus; tai

2) päätöksen mukaisen hankkeen toteuttaminen aiheuttaa vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetussa laissa tarkoitettua tilusten pirstoutumista tai supistumista, kulkuyhteyksien katkeamista tai vaikeutumista taikka muuta vastaavanlaisia haittaa.

Jos 6 luvun 6 §:ssä tarkoitettu veden alle jäävä alue kuuluu muuhun kiinteistöön kuin yleiseen alueeseen tai muuhun yhteiseen alueeseen kuin yhteismetsään ja se rajoittuu eri rekisteriyksikkönä olevaan yhteiseen vesialueeseen, veden alle jäävä alue on liitettävä osaksi siihen rajoittuvaa vesialuetta.

Asian käsittelyssä on noudattava, mitä vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetussa laissa ja kiinteistömuodostamislain 133 §:n 2 momentissa, 133 a ja 134 §:ssä säädetään.

18 luku

Erinäisiä säännöksiä

1 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkittävät tiedot

Ympäristönsuojelulain 27 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkitään tiedot lupaviranomaisen, Vaasan hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tämän lain nojalla antamista päätöksistä.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään voidaan lisäksi merkitä tietoja:

- 1) kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tämän lain nojalla antamista päätöksistä;
- 2) ojitustoimitusten päätöksistä;
- 3) valvontaviranomaisille tehdyistä ilmoituksista;
- 4) ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla annetuista viranomaisten päätöksistä.

Tietojärjestelmään voidaan merkitä asianosaisia koskevia tunniste- ja yhteystietoja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tietojärjestelmään merkittävistä tiedoista.

2 §

Tietojen merkitseminen

Merkinnän ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tekee asian ratkaissut viranomainen. Jos asia on ratkaistu ojitustoimituksessa, merkinnän tekee ojitustoimitukseen määräyksen antanut valtion valvontaviranomainen.

Valtion valvontaviranomainen tekee myös merkinnän ympäristönsuojelun tietojärjestelmään 10 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitusta julkisen kulkuväylän muuttamisesta.

Vaasan hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä johtuvien merkintöjen tekemisestä vastaa 1 momentissa tarkoitettu viranomainen.

3 §

Viranomaisen oikeus saada tietoja maksutta

Lupaviranomaisella, valtion valvontaviranomaisella ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on, sen estämättä mitä tietojen sallassapidosta säädetään, oikeus saada maksutta tässä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä.

4 §

Vaarantorjuntatoimet

Jos poikkeuksellisista luonnonoloista tai muusta ylivoimaisesta tapahtumasta aiheutuu tulva tai muu sellainen vesistön tai sen vesiolojen muutos, josta voi aiheutua yleistä vaaraa ihmisen hengelle, turvallisuudelle tai terveydelle taikka suurta vahinkoa yksityiselle tai yleiselle edulle, lupaviranomaisen on määrättävä valtion valvontaviranomainen tai vesitaloushankkeesta vastaava ryhtymään vaaran poistamiseksi tai vahinkojen vähentämiseksi välttämättömiin väliaikaisiin toimenpiteisiin. Määräys voidaan antaa sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään tai sen nojalla annetuissa luvissa tai päätöksissä määrätään.

Jos luvan saaneen vesitaloushankkeen toteuttamiseksi on tarpeen ryhtyä kiireellisesti väliaikaisiin toimenpiteisiin hanketta uhkaa-

van kuivuuden, tulvan, sortuman, jään tai muun poikkeuksellisen syyn vuoksi, lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa vesitaloushankkeesta vastaavalle oikeuden ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin haitallisten seurausten estämiseksi.

Hakemuksen 1 momentissa tarkoitettua määräyksen antamiseksi voi tehdä valtion valvontaviranomainen. Jos asian kiireellisyys tai muu painava syy sitä edellyttää, 1 ja 2 momentissa tarkoitettu hakemus voidaan käsitellä noudattamatta, mitä 11 luvussa säädetään hakemusasioiden käsittelystä. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lupaviranomaisen päätös saadaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

5 §

Jäästä aiheutuvien vahinkojen torjuminen

Laitoksen tai rakennelman omistajalla, uittajalla ja valtion viranomaisella on oikeus jäätymisestä tai jäädä johtuvan vahingon tai haitan estämiseksi räjäyttää jäätä, asettaa tilapäisiä puomeja ja suorittaa muita välttämättömiä toimenpiteitä.

Jäästeen räjäyttämässä on noudatettava tarpeellista varovaisuutta. Räjäyttäminen on tehtävä niin, ettei yleistä tai yleisesti käytettyä talvitietä ilman pakottavaa tarvetta katkaista eikä kalakantaa sanottavasti vahingoiteta. Räjäyttämistä on ilmoitettava poliisille ja valtion valvontaviranomaiselle.

6 §

Vaaran ja vahinkojen torjumisesta johtuva edunmenetyks

Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuneista omaisuutta välittömästi kohdanneista edunmenetyksistä on suoritettava korvaus valtion varoista. Korvattavana vahinkona ei pidetä vesivoiman menetyksestä aiheutuvia edunmenetyksiä. Jos korvaukseen oikeutettu on saanut 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua tapahtumasta tai vaarantorjuntatoimista hyötyä, korvausta voidaan kohtuuden mukaan sovittella.

Edellä 4 §:n 2 momentissa ja 5 §:ssä tarkoitettua toimenpiteestä johtuva edunmenetyks

on hakemuksesta korvattava. Korvausvelvolinen on toimenpiteen suorittaja.

7 §

Tutkimuslupa

Jos asiasta ei sovita, lupaviranomainen voi hakemuksesta antaa oikeuden toisen alueella tehtäviin maaperä-, vesimäärä- tai muihin tutkimuksiin, jotka ovat tarpeen tässä laissa tarkoitetun hankkeen vaikutusten tai toteutumismahdollisuuksien taikka pohjavesivarojen selvittämiseksi (*tutkimuslupa*). Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lupahakemuksen sisällöstä ja siihen liitettävistä selvityksistä.

Tutkimus on tehtävä niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa alueen omistajalle ja alueen käytölle. Jollei erityisistä syistä muuta johdu, tutkimuksesta on etukäteen ilmoitettava kiinteistön omistajalle tai haltijalle.

Tutkimuslupahakemuksen kohteena olevan alueen omistajaa tai haltijaa on kuultava hakemuksen johdosta. Tutkimuslupa annetaan määrääjäksi ja siihen on otettava tarpeelliset määräykset haittojen välttämiseksi. Tutkimuksesta aiheutuva edunmenetys on korvattava.

Tutkimuslupaa koskeva päätös saadaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakutuomioistuimien voi määrätä tutkimuksen keskeytettäväksi tai rajoitettavaksi. Tutkimuslupaa koskeva valitus on käsiteltävä kiireellisenä.

8 §

Lupaviranomaisessa käsiteltävä erimielisyy

Luvan tarpeellisuutta, lupamääräysten soveltamista, hankkeen toteuttamista, kunnossapitovelvollisuutta, laitoksen tai rakennelman poistamista taikka olojen ennalleen palauttamista koskeva erimielisyy, jonka ratkaisu ilmeisesti vaikuttaa muuhunkin kuin kantajan tai vastaajan oikeuteen tai etuun, käsitellään lupaviranomaisessa. Asia pannaan vireille hakemuksella.

Jos 1 momentissa tarkoitettu asia on pantu vireille käräjäoikeudessa, käräjäoikeuden on

siirrettävä asia 1 momentissa tarkoitettulta osin lupaviranomaisen käsiteltäväksi. Käräjäoikeus ei saa ratkaista korvausta koskevaa vaatimusta ennen kuin 1 momentissa tarkoitettu erimielisyy on ratkaistu lainvoimaisesti.

9 §

Käyttö- tai omistusoikeutta koskeva erimielisyy

Jos asianosaisten välillä syntyy luvan tai oikeuden myöntämisen edellytyksenä olevaa käyttö- tai omistusoikeutta koskeva erimielisyy, jota ei voida ratkaista hakemuksen yhteydessä esikysymyksenä, lupaviranomaisen on päätöksellään osoitettava asianosainen määrääjässä panemaan käräjäoikeudessa vireille asiaa koskeva kanne tai, jos asia on kiinteistönmuodostamislain 281 §:n nojalla ratkaistava kiinteistötoimituksessa, hakemaan sanottua toimitusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös ei estä hakemuksen edelleen käsittelyä ja lupasian ratkaisemista, ellei lupaviranomainen katso olevan painavia syitä käsittelyn siirtämiseen siksi, kunnes erimielisyy on ratkaistu.

10 §

Lupaviranomaisen lausunto

Jos yleisessä tuomioistuimessa on käsiteltävänä riita- tai rikosasia, jonka ratkaiseminen edellyttää erityistä vesitalousasioiden tuntemusta, tuomioistuimen on hankittava asiasta lausunto siltä lupaviranomaiselta, jonka toimialueen vesiolaja asia koskee.

11 §

Päätöksen täytäntöönpano eräissä tapauksissa

Jos tämän lain nojalla annetussa lainvoimaisessa päätöksessä määrätään käyttö- tai lunastusoikeudesta taikka 13 luvussa tarkoitetuista korvauksista tai velvoitteista, näiden määräysten täytäntöönpanoon sovelletaan

soveltuvin osin, mitä lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetään.

12 §

Asian käsittelystä perittävät maksut

Tämän lain mukaisen asian käsittelystä lupaviranomaisessa ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa voidaan periä maksu. Maksua ei peritä viranomaisen eikä haittaa kärsivän asianosaisen aloitteesta vireillepanun asian käsittelystä. Muiden vaatimuksesta vireillepanun asian käsittelystä saadaan periä maksu, jos vireillepanoa on pidettävä ilmeisen perusteettomana.

Valtiolle perittävän maksun suuruus määrätään siten kuin valtion maksuperustelaisissa ja sen nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa ja ympäristöministeriön asetuksessa säädetään. Kunnalle perittävän maksun suuruus määrätään kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Kunnan hyväksymän taksan perusteiden tulee noudattaa soveltuvin osin valtion maksuperustelakia.

Lupaviranomainen voi määrätä suoritettavaksi ennakkomaksun 1 momentissa tarkoitettuista asian käsittelykustannuksista ja samalla määrätä, että asian käsittelyä ei jatketa ennen kuin maksu on suoritettu tai hyväksyttävä vakuus sen maksamisesta asetettu. Ennakkomaksun on perustuttava lupaviranomaisen laatimaan laskelmaan.

Lupaviranomaisen määräämän viranomaisen 3 luvun 11 §:n 3 momentissa ja 15 §:ssä tarkoitetuista päätöksistä voidaan periä maksu siten kuin 1 momentissa säädetään.

13 §

Eräiden maksujen periminen

Suoraan ulosottokelpoisia ovat seuraavat maksut:

- 1) kalatalousmaksu;
- 2) ojitusyhteisön jäseniltä 5 luvun 27 §:n nojalla perittävät maksut;
- 3) keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamisesta varten perustetun yhteisön jäseniltä 6 luvun 12 §:n nojalla perittävät maksut;

4) 5 luvun 39 §:n 3 momentissa ja tämän luvun 12 §:n 3 momentissa tarkoitettujen ennakkomaksut.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen maksujen perinnässä on noudatettava, mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Perustevalitus maksuunpanosta tehdään kuitenkin Vaasan hallinto-oikeuteen.

14 §

Merensuojeluun liittyvien tietojen antaminen

Ympäristöministeriön tai sen määräämän viranomaisen on annettava tämän lain nojalla annetuista merensuojeluun liittyvistä luvista ja niitä koskevista selvityksistä tietoja siten kuin merensuojelulain (1415/1994) 13 §:n 1 momentissa säädetään.

Muista ilmoituksista Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen osalta on vastaavasti voimassa, mitä merensuojelulain 13 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

15 §

Kalavesidirektiivin mukaiset toimet

Valtioneuvoston asetuksella säädetään suojelua ja parantamista edellyttävien makeiden vesien laadusta kalojen elämän turvaamiseksi annetun neuvoston direktiivin 78/659/ETY täytäntöönpanemiseksi kalavesiksi nimeämisen perusteista, kalavesien veden laadun vaatimuksista ja seurannasta sekä veden tilan parantamiseksi laadittavista toimenpideohjelmista.

Ympäristöministeriö nimeää kalavesiksi katsottavat alueet, vahvistaa seurannassa käytettävät analyysimenetelmät ja päättää seurannan lopettamisesta. Seurannan järjestämisestä ja toimenpideohjelmien laatimisesta vastaa ympäristöhallinto.

16 §

Rajavesistöt

Tämän lain säännöksiä on sovellettava myös valtakunnan rajalla oleviin vesistöihin ja vesiin, jos vieraan valtion kanssa tehdyn

sopimuksen perusteella ei ole muuta säädetty.

Vesitaloushankkeen vaikutukset vesistöön tai pohjaveteen toisessa valtiossa otetaan tätä lakia sovellettaessa huomioon kuten vastaava vaikutus Suomessa, jollei asianomaisen valtion kanssa tehdystä sopimuksesta muuta johdu.

17 §

Viranomaisten tiedonvaihto

Valtion valvontaviranomaisen tulee antaa sille toimitetusta 2 luvun 15 §:ssä tarkoitetusta ilmoituksesta tieto kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jonka alueella toteutettava toimenpiteestä on kysymys tai jonka alueelle toimenpiteen vaikutukset kohdistuvat.

18 §

Vesialueen rajan määrittäminen

Jos 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua vesialueen rajaa maata vasten on vesistön säännöstelyn aiheuttaman vedenkorkeuksien vaihtelun vuoksi vaikea määrätä, lupaviranomainen voi tarvittaessa lupapäätöksessä tai erikseen tehdystä hakemuksesta määrätä, missä sanotun rajan on katsottava kulkevan.

Jos vettä on sallittu pidettäväksi määrätyllä samalla ylimmällä korkeudella huomattava osa kasvukaudesta, voidaan vesialueen raja maata vasten määrätä tämän korkeuden mukaisesti. Muussa tapauksessa lupaviranomaisen tulee rajaa määrätessään asianmukaisesti ottaa huomioon säännöstelyn aikaisten sallittujen ylimpien vedenkorkeuksien ajankohta ja pysyvyys.

19 luku

Voimaantulo

1 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2 §

Aiemmin annetut säädökset

Tällä lailla kumotaan 19 päivänä toukokuuta 1961 annettu vesilaki (264/1961) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen (jäljempänä vanha vesilaki).

Vanhan vesilain nojalla annetut asetukset sekä valtioneuvoston ja ympäristöministeriön päätökset jäävät voimaan, kunnes tämän lain nojalla toisin säädetään.

Jos muussa laissa viitataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen vesilakiin, sen asemesta sovelletaan tätä lakia.

3 §

Vireillä olevat asiat

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jollei tässä luvussa muuta säädetä.

Jos muutoksenhakutuomioistuin kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

4 §

Aikaisemmin voimassa olleiden säännösten soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuun hankkeeseen tai toimenpiteeseen, jonka täytäntöönpano on laillisesti aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, jollei tässä luvussa muuta säädetä.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa ollut tässä laissa tarkoitettua hanketta tai toimenpidettä koskevaa lupaa on noudatettava.

Hankkeen ja toimenpiteen toteuttamiseen sekä luvan tarkistamiseen sovelletaan, mitä luvassa määrätään sekä ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, jollei tässä luvussa muuta säädetä.

Mitä 2 momentissa säädetään luvasta, sovelletaan myös muuhun tässä laissa tarkoitettua hanketta tai toimenpidettä koskevaan viranomaisen päätökseen, joka on ollut voimassa tämän lain tullessa voimaan.

5 §

Päätökseen sisältyvien määräysten tarkistaminen

Jos ennen tämän lain voimaantuloa annettussa vesitaloushanketta koskevassa luvassa tai lupaan rinnastuvassa muussa päätöksessä on määrätty määräysten tarkistamisesta, tarkistamiseen sovelletaan, mitä 3 luvun 21 §:ssä säädetään.

Jollei tästä luvusta muuta johdu, lupaviranomainen voi hakemuksesta tarkistaa ennen tämän lain voimaantuloa annettuun lupaan tai lupaan rinnastuvaan muuhun viranomaisen tekemään päätökseen sisältyviä määräyksiä tai antaa uusia määräyksiä noudattaen soveltuvin osin, mitä 3 luvun 21 §:ssä säädetään.

Jos määräysten tarkistaminen tai uusien määräysten antaminen vähentää hankkeesta saatavaa hyötyä eikä hanketta voida toteuttaa tarkoitustaan vastaavalla muulla tavalla, lupanhaltijalla on oikeus saada hakijalta korvaus lupaan tai päätökseen perustuvan käyttömahdollisuuden vähäistä suuremmasta menetyksestä tai vaatia hankkeen lunastamista.

6 §

Valvonta ja hallintopakko

Tämän lain 14 luvun säännöksiä valvonnasta ja hallintopakosta sovelletaan myös niihin vesitaloushankkeisiin, joille on myönnetty lupa tai oikeus tai jotka on aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

7 §

Säännöstely

Jos säännöstelyhankkeesta, jolle on myönnetty lupa ennen 1 päivää toukokuuta 1991, aiheutuu vesiympäristön ja sen käytön kannalta huomattavia haitallisia vaikutuksia, asianomaisen valtion valvontaviranomaisen tulee selvittää mahdollisuudet vähentää säännöstelyn haitallisia vaikutuksia. Selvitys on tehtävä riittävässä yhteistyössä lupanhaltijan, säännöstelystä hyötyä saavien, vaikutusalueen kuntien ja asianomaisten viranomaisten kanssa. Valtion valvontaviranomaisen tulee tarvittaessa kuulla muitakin asianosaistahoja.

Kun 1 momentissa tarkoitettu selvitys on tehty, valtion valvontaviranomainen, kalatalousviranomainen tai kunta voi hakea lupamääräysten tarkistamista tai uusien määräysten asettamista, jollei haitallisia vaikutuksia voida muutoin riittävästi vähentää.

Tarkistamisen edellytyksenä on, että siitä saatava hyöty on yleisen edun kannalta olosuhteisiin nähden merkittävä. Tarkistaminen ei saa myöskään vähentää huomattavasti säännöstelystä saatavaa kokonaisyhyötyä eikä muuttaa olennaisesti säännöstelyn alkupeleistä tarkoitusta, ellei se ole jo menettänyt merkityksensä. Jos tarkistamisen edellytykset ilmeisesti ovat olemassa, lupaviranomainen voi, jollei hakemusiakirjoissa ole riittävä selvitystä, määrätä myös lupanhaltijan toimittamaan lupaviranomaiselle tarvittavat lisäselvitykset. Tähän lupaviranomaisen päätökseen ei saa hakea erikseen muutosta. Jollei lupanhaltija ole toimittanut lisäselvitystä määräajassa lupaviranomaiselle, se voidaan teettää hänen kustannuksellaan. Tarkistamiseen sovelletaan soveltuvin osin, mitä 3 luvun 21 §:ssä säädetään.

Tarkistamisesta aiheutuvat edunmenetykset, jolleivät ne ole vähäisiä, määrätään hakijan korvattaviksi noudattaen soveltuvin osin 13 luvun säännöksiä. Korvaukset maksetaan kuitenkin valtion varoista, jos tarkistamisella ei ole pääasiassa paikallista merkitystä. Säännöstelystä saatavan hyödyn menetyksestä maksettavia korvauksia voidaan sovitella ottaen huomioon tarkistamisesta saatavat hyödyt ja siitä aiheutuvat edunmenetykset

sekä aika, jonka hyödynsaaja on voinut käyttää säännöstelyä hyväkseen.

8 §

Vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun vaikuttavat lupamääräykset

Muulle kuin säännöstelyä koskevalle vesitaloushankkeelle ennen tämän lain voimaantuloa myönnetyn luvan vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun vaikuttavia lupamääräyksiä voidaan tarkistaa tai antaa uusia määräyksiä noudattaen soveltuvin osin, mitä 7 §:ssä säädetään.

9 §

Tarkkailuvelvoite

Lupaviranomainen voi valtion valvontaviranomaisen hakemuksesta määrätä 3 luvun 11 §:n mukaisen tarkkailuvelvoitteen myös hankkeelle, jolle on myönnetty lupa ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla. Tarkkailuvelvoitteen määräämisestä ja muuttamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 3 luvun 11 §:ssä säädetään.

10 §

Kalatalousvelvoite ja kalatalousmaksu

Lupaviranomainen voi 3 luvun 22 §:n mukaisesti hakemuksesta muuttaa myös ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla annettua kalatalousvelvoitetta tai kalatalousmaksua koskevia määräyksiä.

Tarkistamisen edellytyksenä on, että sitä on pidettävä yleisen tai tärkeän yksityisen edun kannalta tarpeellisena. Lupaviranomaisen tulee päätöksessään ottaa huomioon kalatalousmaksun määräämisestä kuluneen ajan pituus ja muut asiaan vaikuttavat näkökohdat.

11 §

Kulkuväylät

Mitä 10 luvun 4 §:ssä säädetään, koskee soveltuvin osin myös ennen tämän lain voimaantuloa annettua yleistä kulkuväylää koskevaa lainvoimaista päätöstä.

Merenkulkuhallituksen päätökset, joilla on ennen 1 päivää syyskuuta 1992 vahvistettu julkisia kulkuväyliä, ovat voimassa. Näihin väyliin sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään julkisesta kulkuväylästä.

12 §

Aikaisemmin tehdyt rakennelmat

Jos ennen vanhan vesilain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla on myönnetty lupa rakentaa vesistöön, lupaviranomainen voi hakemuksesta velvoittaa tällaisen luvan nojalla tehdyn rakennelman omistajan sallimaan kalakannan säilyttämistä, liikenteen turvaamista, uiton toimittamista tai vesistön tilan turvaamista varten tarpeellisten laitteiden tekeminen ja luovuttamaan käytettäväksi niitä varten tarvittavan vesimäärän.

Rakennelman omistajalle 1 momentissa tarkoitettusta velvoitteesta aiheutuva edunmenetyks on korvattava, jos se ei ole vähäinen. Jos rakennelman omistaja kuitenkin olisi 1 momentissa tarkoitettun lainsäädännön mukaan ollut velvollinen korvauksetta poistamaan rakennelman eikä hän sitä halua poistaa, lupaviranomainen voi velvoittaa hänet omalla kustannuksellaan tekemään tarvittavat laitteet ja rakennelmat.

13 §

Vesioikeudelliset yhteisöt

Tämän lain vesioikeudellisia yhteisöjä koskevia säännöksiä sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa perustettuihin vesioikeudellisiin yhteisöihin. Jos yhteisön sääntöihin sisältyy tämän lain vastainen määräys, sovelletaan määräyksen sijasta lain säännöstä.

14 §

Jäteveden johtaminen

Jos ennen tämän lain voimaantuloa on ryhtytty vanhan vesilain 10 luvussa tarkoitettuun toimenpiteeseen tai jäteveden johtamiseen tarkoitettu uoma tai rakennelma on otettu käyttöön ennen 1 päivää huhtikuuta 1962, sovelletaan, mitä ympäristönsuojelulain 103 c §:ssä säädetään.

15 §

Uuden luvan hakeminen

Sille, joka on ennen tämän lain voimaantuloa saanut luvan vesitaloushankkeeseen tai joka muutoin on laillisesti toteuttanut toimenpiteen ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla, voidaan hakemuksesta myöntää tämän lain mukainen lupa.

Lupa voidaan myöntää antamalla samalla yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi tarpeelliset määräykset, jotka eivät sanottavasti vähennä hankkeesta saatavaa hyötyä eivätkä aiheuta hankkeen tuottamaan hyötyyn nähden kohtuuttomia kustannuksia.

16 §

Aikaisemmin annetun päätöksen selventäminen

Jos vesitaloushankkeelle on ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty viranomaisen päätöksellä lupa tai oikeus ja luvan tai oikeuden sisällöstä taikka haltijasta on epäselvyyttä, lupaviranomainen voi selventää tällaista päätöstä tai korvata sen tämän lain mukaisella päätöksellä.

Päätöksessä tulee antaa aikaisemmin annettuun päätökseen perustuvat tai sitä tarkentavat yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi tarpeelliset määräykset haittojen välttämiseksi siten kuin 3 luvun 10—14 §:ssä säädetään. Määräykset eivät saa sanottavasti vähentää luvan tai oikeuden käytöstä saatavaa hyötyä tai aiheuttaa hankkeen tuottamaan hyötyyn nähden kohtuuttomia kustannuksia.

Hakemuksen 1 momentissa tarkoitettussa asiassa voi tehdä luvan tai oikeuden haltija, valvontaviranomainen, hankkeen välittömänä kohteena olevan alueen omistaja tai alueeseen kohdistuvan muun oikeuden haltija. Lupaviranomainen voi omasta aloitteestaan ottaa asian käsiteltäväkseen, jos se lupaviranomaisessa vireillä olevan muun asian käsitteilyn vuoksi on välttämätöntä.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään, koskee soveltuvin osin myös muuta toimenpidettä, joka on laillisesti toteutettu ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla.

17 §

Aikaisemmin annetun luvan tai oikeuden määrääminen raukeamaan

Lupa tai oikeus, joka perustuu ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla annettuun päätökseen, voidaan määrätä raukeamaan noudattaen, mitä 3 luvun 24 ja 25 §:ssä säädetään.

18 §

Käyttöoikeus vesivoimaan

Voimalaitoksen omistaja, jolle on ennen vanhan vesilain voimaantuloa voimassa olleen lainsäädännön mukaan myönnetty lupa voimalaitoksen rakentamiseen ja siihen liittyvä määräaikainen oikeus käyttää toiselle kuuluvaa vesivoimaa, saa aloitteentekijänä tarjota muille vesivoiman osakkaille osallistumista hankkeeseen siten kuin 8 luvun 8 §:ssä säädetään. Tämä oikeus voimalaitoksen omistajalla on myös silloin, kun hänen osuutensa vesivoimasta on vähemmän kuin viidesosa.

Kuulutushakemus on tehtävä ennen määräaikaisen oikeuden päättymistä, kun vähintään neljä viidesosaa määräajasta on kulunut. Aloitteentekijälle ja niille, jotka siihen oikeutettuina haluavat osallistua hankkeeseen, voidaan myöntää uusi lupa ja pysyvä käyttöoikeus muille kuuluvaan vesivoimaan noudattaen, mitä 8 luvun 2, 5 ja 7 §:ssä säädetään.

19 §

Toiselle kuuluvan vesivoiman käyttäminen

Jos voimalaitoksessa, jonka rakentamiseen on ennen vanhan vesilain voimaantuloa voimassa olleen lainsäädännön mukaan myönnetty lupa, käytetään myös toiselle kuuluvaa vesivoimaa eikä voimalaitoksen omistajan oikeudesta vesivoimaan ole määrätty tai tietävästi sovittu, laitoksen omistajalla on sellainen oikeus, josta säädetään 18 §:ssä.

Se, joka voi osoittaa oikeutensa 1 momentissa tarkoitettussa voimalaitoksessa käyttöön otettuun vesivoimaan, voi hakemuksella pyy-

tää lupaviranomaista määräämään ajan, jonka kuluessa voimalaitoksen omistajan on ryhdyttävä 8 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun menettelyyn. Asian käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä 14 luvussa säädetään hallintopakosta.

20 §

Vesipääätösrekisteri

Vanhan vesilain 12 luvun 11 §:ssä tarkoitettu vesipääätösrekisteri siirtyy osaksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmää.

2.

Laki**ympäristönsuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä helmikuuta 2000 annetun ympäristönsuojelulain (86/2000) 3 §:n 1 momentin 6 ja 8 kohta, 14 §, 19 §:n 2 momentin 4 kohta, 28 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohta, 31 §:n 1 momentin 3 kohta, 38 §:n 3 momentti, 39 §:n 1 ja 4 momentti, 44 §, 46 §:n 3—6 momentti, 48 ja 49 §, 58 §:n 2 momentti, 66 §:n 2 momentti, 69 §, 74 §:n 2 ja 3 momentti, 84 §:n 3 momentti sekä 103 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 8 kohta ja 46 §:n 4 momentti laissa 506/2002, 31 §:n 1 momentin 3 kohta, 58 §:n 2 momentti ja 84 §:n 3 momentti laissa 1590/2009 sekä 38 §:n 3 momentti ja 46 §:n 5 ja 6 momentti laissa 252/2005, sekä

lisätään 3 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 506/2002 ja 252/2005, uusi 9 kohta, 27 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 252/2005, uusi 4 momentti, 58 §:n 1 momenttiin uusi 3 a kohta sekä uusi 103 c § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *vesistöllä* vesilain (/) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista vesialuetta

sekä 4 §:n mukaisia aluevesiä ja talousvyöhykettä;

8) *päästöraja-arvolla* ympäristöön suoraan tai epäsuoraan päästetyn 1 kohdassa tarkoitettua, laimentamattoman päästön arvoa, jota ei yhden tai useamman ajanjakson aikana saa ylittää ja joka ilmaistaan kokonaismääränä,

pitoisuutena, prosenttiosuutena tai muulla vastaavalla tavalla;

9) *jätevedellä* sellaista käytöstä poistettua vettä, pilaantuneelta alueelta johdettavaa vettä tai ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan käytetyltä alueelta johdettavaa vettä, josta voi aiheutua ympäristön pilaantumista.

14 §

Maaperä, ruoppaus ja ruoppausmassa

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) eri maankäyttötarkoituksissa maaperässä olevien haitallisten aineiden suurimmista sallituista pitoisuuksista tai haitallisten aineiden pitoisuuksista pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arvioimiseksi;

2) pilaantuneen maa-aineksen käsittelystä ja eristämisestä, puhdistamisen teknisistä vaatimuksista ja puhdistusmenetelmistä sekä tarkkailusta ja valvonnasta;

3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista, jotka koskevat vesistön pohjakerrostumia ja vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 17 kohdassa tarkoitettua ruoppausmassaa, sekä ruoppausmassan sijoittamisesta ja sijoittamisen edellytyksistä.

19 §

Kunnan ympäristönsuojelumääräykset

Määräykset voivat koskea:

4) alueita, joilla ympäristön erityisen pilaantumisvaaran vuoksi on kielletty jäteveden johtaminen maahan, vesistöön taikka ojaan, lähteeseen, tekolammikkoon tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaiseen noroon;

27 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkittävistä vesilain mukaisista päätöksistä säädetään vesilain 18 luvun 1 §:ssä.

28 §

Yleinen luvanvaraisuus

Ympäristölupa on lisäksi oltava:

1) toimintaan, josta saattaa aiheutua vesistön pilaantumista eikä kyse ole vesilain mukaan luvanvaraisesta hankkeesta;

2) jätevesien johtamiseen, josta saattaa aiheutua ojan, lähteen tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetun noron pilaantumista;

31 §

Toimivaltainen lupaviranomainen

Aluehallintovirasto ratkaisee ympäristölupahakemuksen, jos:

3) toiminta edellyttää ympäristöluvan lisäksi lupaa vesilain 3 luvun nojalla tai vesilaissa säädetyn muun kuin purkujohtoa koskevan tai tämän lain 48 ja 49 §:ssä tarkoitettua käyttöoikeuden perustamista ja lupahakemukset on 39 §:n mukaan käsiteltävä yhteiskäsittelyssä; tai

38 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Kuulemisesta on muutoin voimassa, mitä hallintolaissa säädetään. Tiedoksiantoon yhteisalueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle sovelletaan, mitä vesilain 11 luvun 11 §:n 2 momentissa säädetään.

39 §

Saman toiminnan lupien yhteiskäsittely

Vesien pilaantumista koskeva ympäristölupahakemus sekä samaa toimintaa koskeva vesilain mukainen lupahakemus ja hakemus 31 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun käyttöoikeuden saamiseksi on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteiskäsittely ei ole tarpeen, jos toiminta edellyttää ympäristöluvan lisäksi pelkästään vesilain 4 luvun mukaista lupaa veden ottamiseen eikä veden ottamisen ja sen takaisin vesistöön päästämisen välillä ole välitöntä vesitaloudellista yhteyttä.

Tarvittava poikkeaminen vesilain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetuista suoja-alueääräyksistä ratkaistaan samalla päätöksellä kuin vireillä oleva ympäristölupa-asia.

44 §

Kalatalousmääräykset

Jos jäteveden tai muun aineen päästämisestä saattaa aiheutua sellaisia vaikutuksia, joita tarkoitetaan vesilain 3 luvun 14 §:ssä, ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset kalatalousvelvoitteista tai kalatalousmaksusta. Määräyksiin sovelletaan vesilain 3 luvun 14, 15 ja 22 §:ää.

46 §

Tarkkailumääräykset

Lupaviranomainen tai sen määräämä viranomainen voi tarvittaessa määrätä useat lupanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintonsa vaikutusta (*yhteistarkkailu*) tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan. Yhteistarkkailu voi koskea tähän lakiin ja vesilakiin perustuvaa tarkkailua.

Luvassa voidaan toiminnanharjoittaja velvoittaa esittämään tarkkailusuunnitelma 1 tai 3 momentissa tarkoitetun tarkkailun tarkemmasta järjestämisestä lupaviranomaisen tai

sen määräämän viranomaisen hyväksyttäväksi niin ajoissa, että tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Tarkkailumääräyksiä ja hyväksytyä tarkkailusuunnitelmaa voidaan tarvittaessa muuttaa luvan voimassaolosta huolimatta. Yhteistarkkailun hyväksyneen viranomaisen on muutettava päätöstä, jos yhteistarkkailuun on määrätty osallistumaan uusi toiminnanharjoittaja.

Päätös 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa tapauksessa on tehtävä noudattaen soveltuvin osin, mitä ympäristöluvasta säädetään, jollei päätöstä tehdä lupaa myönnettäessä tai muutettaessa. Päätös voidaan muuttaa viran puolesta tai lupanhaltijan, valvontaviranomaisen, yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan tai haittaa kärsivän asianosaisen vaatimuksesta. Päätös annetaan julkipanon jälkeen ja siitä on tiedotettava siten kuin 53 ja 54 §:ssä säädetään ympäristölupapäätöksen antamisesta ja tiedottamisesta.

Lupaviranomaisen määräämän viranomaisen 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen voidaan hakea kirjallisesti oikaisua lupaviranomaiselta 30 päivän kuluessa päätöksen antamisesta. Oikaisuvaatimus tehdään aluehallintovirastolle, jos yhteistarkkailuun kuuluvan jonkin toiminnan tarkkailuvelvoite on perustunut sen antamaan päätökseen. Oikaisuvaatimuksena voidaan käsitellä myös yhteistarkkailun kustannuksien jakamista koskeva erimielisyys. Oikaisuvaatimuksen johdosta tehtyyn päätökseen haetaan muutosta siten kuin 96 §:ssä säädetään.

48 §

Oikeus jäteveden johtamiseen toisen alueella

Ympäristöluvassa voidaan myöntää oikeus jäteveden johtamiseen toisen maalla olevaan ojaan tai noroon, jos johtamisesta ei aiheudu kohtuutonta haittaa muille ja johtaminen on teknisesti ja taloudellisesti perusteltua. Jäteveden johtamiseen avo-ojassa tai norossa ei saa myöntää oikeutta, jos oja tai noro on tontin, rakennuspaikan, uimarannan tai muun vastaavan erityiseen käyttöön otetun alueen välittömässä läheisyydessä.

Jos jäteveden johtaminen edellyttää viemäriputken sijoittamista tai ojan tekemistä toisen maalle eikä omistaja anna suostumustaan, luvassa on 1 momentissa säädetyn edellytyksin päätettävä käyttöoikeuden myöntämisestä tarvittavaan alueeseen. Vahingon, haitan ja muun edunmenetyksen korvaamiseen sovelletaan vesilain 13 lukua. Käyttöoikeuteen sovelletaan vesilain 2 luvun 12 ja 13 §:ää ja 17 lukua.

Jos tässä pykälässä tarkoitettua jäteveden johtamisen vuoksi on tehtävä oja tai sijoitettava johto maantien, kadun, rautatien, muun kiskotien, kaapelin tai kaasuputken ali, luvassa on annettava asiaa koskevat tarpeelliset määräykset. Ojan tai putken rakentamisesta ja kunnossapidosta on voimassa, mitä vesilain 5 luvun 13 §:ssä säädetään. Jos asiaa ei sen laajuuden tai muun syyn vuoksi voida ratkaista ympäristöluvan yhteydessä, asia on siirrettävä viran puolesta ojitustoimituksessa ratkaistavaksi tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle siten kuin vesilain 5 luvun 4 ja 5 §:ssä säädetään.

49 §

Määräykset viemäriputkesta

Luvassa on tarvittaessa vesilain mukaisesti määrättävä viemäriputken rakentamisesta ja sitä varten tarvittavasta käyttöoikeudesta. Määräystä annettaessa sovelletaan, mitä vesilain 3 luvussa säädetään. Vahingon, haitan ja muun edunmenetyksen korvaamiseen sovelletaan vesilain 13 lukua. Käyttöoikeuteen sovelletaan vesilain 2 luvun 12 ja 13 §:ää ja 17 lukua.

58 §

Luvan muuttaminen

Luvan myöntäneen viranomaisen on luvanhaltijan, valvontaviranomaisen, asianomaisen yleistä etua valvovan viranomaisen tai haitankärsijän hakemuksesta muutettava lupaa, jos:

3 a) lupamääräyksen perusteiden havaitaan olevan virheelliset eikä määräyksen muutta-

misesta aiheudu tarvetta harkita uudelleen luvan myöntämisen edellytyksiä;

Kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun muuttamisesta on voimassa, mitä vesilain 3 luvun 22 §:ssä säädetään. Jos kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun perusteista on saatu uutta selvitystä 68 §:ssä tarkoitettua korvausmenettelyssä, aluehallintovirasto voi samalla ottaa viran puolesta velvoitteen tai maksun muuttamista koskevan asian käsiteltäväkseen sen estämättä, mitä määräysten muuttamisesta ja tarkistamisesta muutoin säädetään.

66 §

Sovellettavat säännökset

Mitä tässä luvussa säädetään vesistöistä, koskee soveltuvien osin myös ojaa, lähdeettä, keinotekoista vesialuetta ja vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettua no-roa.

69 §

Vakuuden asettaminen korvausasiassa

Edellä 68 §:ssä tarkoitettussa lupapäätöksessä muu hakija kuin valtio, kunta tai kuntayhtymä on velvoitettava asettamaan ennen luvassa tarkoitettuun toimintaan ryhtymistä tai, jos siihen on jo ryhdytty, lupaviranomaisen määräämässä ajassa hyväksyttävä vakuus toiminnasta aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta. Vakuuden asettamisesta, sen määrän tarkistamisesta ja vakuuden vapauttamisesta on voimassa, mitä vesilain 11 luvun 20 §:ssä säädetään.

74 §

Korvausasian käsittely lupaviranomaisessa

Vesistön pilaantumisesta aiheutuvien korvausasioiden ratkaisemiseksi voidaan määrätä hankittavaksi erityistä selvitystä vesilain 11 luvun 16 §:n mukaisesti.

Korvausasiaan sovelletaan lisäksi, mitä vesilain 13 luvun 16—18 §:ssä säädetään.

84 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

 Jos määräys koskee luvanvaraista toimintaa, jonka lupa-asia on käsiteltävä 39 §:n mukaisesti yhteiskäsittelyssä, määräys annetaan siten kuin hallintopakkoasiasta säädetään vesilain 14 luvussa. Jos määräys koskee ainoastaan tässä laissa tai sen nojalla säädetyn velvoitteen noudattamista, se annetaan kuitenkin tämän lain mukaisesti.

103 §

Jätevesien yleinen puhdistamisvelvollisuus

 Vesikäymälän jätevedet sekä muut talousjätevedet on käsiteltävä ennen niiden johtamista maahan, vesistöön taikka ojaan, tekoammikkoon tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaiseen noroon siten, että jätevesien puhdistus vastaa vähintään 18 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettujen puhdistustoimien tehoa. Muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.

103 c §

Jäteveden johtaminen toisen alueella

Jos toisen alueella olevaan ojaan tai noroon johdetaan jätevettä, jätevettä johtava on osaltaan velvollinen huolehtimaan jäteveden johtamiseen käytetyn ojan tai noron kunnossapidosta. Jätevettä johtavan on suoritettava uoman suurentamis-, kunnostamis- ja kun-

nossapitotyöt, jotka aiheutuvat jäteveden johtamisesta, sekä muutoinkin huolehdittava siitä, ettei jäteveden johtamisesta aiheudu kohutuullisin kustannuksin vältettävissä olevaa haittaa. Jätevettä johtavan on lisäksi pidettävä kunnossa toisen alueella oleva viemäriputki sekä jäteveden johtamista varten rakennetut muut putket ja rakenteet.

Jos useat johtavat jätevettä ojaan tai noroon taikka jäteveden johtamisesta aiheutuu maanomistajalle muuta kuin vähäistä hyötyä ojituksena, hyödynsaajat ovat kukin osaltaan velvollisia osallistumaan ojan kunnossapitoon siten kuin yhteisestä ojituksesta vesilain 5 luvussa säädetään. Muuta kuin jätevettä johtavaa ei voida velvoittaa osallistumaan sellaisiin toimiin, jotka ovat välttämättömiä jäteveden johtamiseksi. Tarvittaessa on muodostettava ojitusyhteisö siten kuin vesilain 5 luvussa säädetään.

Jätevettä johtavan velvollisuuden tarkemmasta sisällöstä voidaan päättää ympäristöluvassa. Jos luvassa ei ole tarvittavia määräyksiä tai jäteveden johtaminen perustuu muuhun kuin luvanvaraiseen toimintaan, velvollisuuden tarkemmasta sisällöstä päättää kunnan ympäristönsuojeluviranomainen noudattaen, mitä ojituksesta säädetään vesilain 5 luvussa. Uoman kunnossapitoa koskevan erimielisyyden ratkaisee kunnan ympäristönsuojeluviranomainen noudattaen soveltuvien osin, mitä ojituksesta säädetään vesilain 5 luvussa.

Jos jäteveden johtamiseen ojaan tai noroon, viemäriputken sijoittamiseen tai ojan tekemiseen on saatu 48 tai 49 §:n nojalla oikeus, jäteveden johtamista ei saa estää tai vaikeuttaa rakentamisen tai muun toimenpiteen vuoksi. Jäteveden johtamiseen tarkoitettu oja ja viemäriputkesta on lisäksi voimassa, mitä vesilain 5 luvun 10 §:ssä säädetään.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 5 päivänä helmikuuta 1999 annetun maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 161 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 122/2001, sekä
lisätään lakiin uusi 161 a § seuraavasti:

161 a §

Veden johtaminen ja ojittaminen

Vesijohdon ja johtoon liittyvien vähäisten laitteiden ja rakennelmien sijoittamiseen maa-alueella sovelletaan, mitä 161 §:ssä säädetään, jos sijoittamisesta ei päätetä vesilain (/) mukaisessa vedenottoa koskevassa lupapäätöksessä.

Jos asemakaava-alueella on tarpeen tehdä oja tai sijoittaa ojitusta varten tarpeellinen suoja penger tai pumppuasema toisen alueelle, noudatetaan, mitä 161 §:ssä säädetään. Asian ratkaisee kunnan määräämä viranomainen.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu asia ratkaistaan kuitenkin siten kuin vesilain 5 luvussa säädetään, jos:

1) kyse on tämän lain 10 luvussa tarkoitettua ranta-asemakaava-alueesta;

2) ojitus palvelee asemakaavassa osoitettujen maa- ja metsätalousalueiden maankuivattusta;

3) ojitus sijoittuu suurimmalta osin asemakaava-alueen ulkopuolelle;

4) ojituksesta aiheutuu haittaa tai veden johtamisen tarvetta kolmannen omistamalle kiinteistölle; tai

5) ojitus edellyttää aluehallintoviraston lupaa tai ojitustoimituksen päätöstä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

4.

Laki**vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä 20 päivänä toukokuuta 1988 annetun lain (451/1988) 17 §:n 3 momentti ja 23 §, sellaisena kuin ne ovat, 17 §:n 3 momentti laissa 567/1995 ja 23 § osaksi viimeksi mainitussa laissa,

muutetaan 1—5, 10, 12 ja 14 §, 16 §:n 2 momentti, 17 §:n 2 momentti, 18 §, 20 §:n 1 ja 2 momentti ja 24 §:n 2 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 2, 4 ja 12 § osaksi mainitussa laissa 567/1995, 3, 10 ja 18 §, 20 §:n 1 momentti ja 24 §:n 2 momentti mainitussa laissa 567/1995 sekä 17 §:n 2 momentti laissa 1464/2009, sekä

lisätään lakiin siitä mainitulla lailla 567/1995 kumotun 19 §:n tilalle uusi 19 § seuraavasti:

1 §

Jos vesilain (/) mukaisesta vesitaloushankkeesta aiheutuu tilusten pirstoutumisen tai supistumisen, kulkuyhteyden katkeamisen tai vaikeutumisen tai muun vastaavanlaisen vaikutuksen vuoksi huomattavaa haittaa kiinteistön tai sen osan käyttämiselle, taikka maatilusten muuttumista pysyvästi vesitiluksiksi, voidaan suorittaa tilusjärjestely sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään kiinteistöistä ja kiinteistön omistajasta, koskee myös määräalaa ja yhteistä aluetta sekä niiden omistajia, jollei jäljempänä toisin säädetä.

2 §

Tämän lain mukaisessa tilusjärjestelyssä voidaan:

- 1) suorittaa kiinteistöjen kesken tilusvaihto;
- 2) siirtää alue kiinteistöstä toiseen;
 - 2 a) suorittaa vesilain 17 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu alueen liittäminen yhteiseen vesialueeseen;
- 3) yhteinen alue tai sen osa lunastaa ja siirtää kiinteistöön;
- 4) suorittaa vesijätön jako, erillisen vesijätön tilaksimuodostaminen sekä vesijätön lunastaminen;

5) perustaa, siirtää ja poistaa kiinteistönmuodostamislain (554/1995) mukainen raste; ja

6) suorittaa yksityisten teiden järjestely.

Tilusjärjestelyssä saadaan lisäksi suorittaa sellaisia kiinteistönmuodostamislain mukaisia toimenpiteitä, joita kiinteistöjärjestelmän selvyys edellyttää.

3 §

Tilusjärjestely suoritetaan tilusjärjestelytoimituksessa, jossa noudatettavaan menettelyyn sovelletaan, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa hankeusjaosta säädetään, jollei tästä laista muuta johdu. Toimitusinsinööri voi suorittaa tilusjärjestelyn ilman uskottuja miehiä, jos uskottujen miesten käyttäminen ei ole tarpeellista eikä kukaan asianosainen uskottujen miesten käyttämistä vaadi.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan 2 §:n 1 momentin 1, 2, 2 a ja 3—5 kohdassa mainittuihin toimenpiteisiin, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa niistä säädetään, sekä yksityisten teiden järjestelyyn, mitä tietoituksesta yksityisistä teistä annetussa laissa (358/1962) säädetään.

4 §

Oikeus hakea tilusjärjestelytoimitusta on 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiinteistön omistajalla ja 1 §:ssä tarkoitetun hankkeen toteuttajalla.

Saatuun vesilain 17 luvun 11 §:ssä tarkoitettu lupapäätöksen maanmittaustoimiston on, jos tilusjärjestely on tarpeen, annettava tilusjärjestelytoimitusta koskeva toimitusmääräys. Vesilain 5 luvun 38 §:ssä tarkoitetun ojitussuunnitelman tultua maanmittaustoimistolle on maanmittaustoimiston annettava toimitusmääräys tilusjärjestelytoimituksesta, jollei ilmeistä estettä toimituksen suorittamiselle ole.

Jollei kukaan kiinteistön omistajista vaadi 2 momentin mukaisesti vireille tulleen toimituksen alkukokouksessa toimitusta suoritettavaksi eikä kysymys ole vesilain 17 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua tilusjärjestelystä, toimitus on jätettävä sikseen. Tällöin saadaan kuitenkin suorittaa 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä.

5 §

Tilusjärjestely saadaan suorittaa, jos sillä voidaan poistaa 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu haitta tai vähentää sitä merkittävästi. Tilusjärjestely on suoritettava siten, ettei se aiheuta kenellekään sanottavaa vahinkoa tai haittaa ja ettei se vaikeuta asemakaavan toteuttamista.

10 §

Jollei 7 ja 9 §:ssä toisin säädetä, 2 §:n 1 momentin 1, 2, 2 a ja 3—5 kohdassa mainittujen toimenpiteiden suorittamisen edellytyksiin sovelletaan, mitä niistä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään. Toimenpiteiden suorittaminen ei kuitenkaan edellytä kiinteistöjen omistajien sopimusta tai suostumusta.

12 §

Tilusjärjestelyn yhteydessä voidaan suorittaa määrälän lohkomisen ja kiinteistönmääritys ilman eri määräystä noudattaen, mitä niiden suorittamisesta kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään. Lohkomisen suorittaminen ei kuitenkaan saa sanottavasti viivästyttää tilusjärjestelyn toimittamista.

Luovutettu määrälän lohkomisen tilusjärjestelyn alaisella alueella ulottuvuudeltaan sellaisena kuin se on vahvistetussa järjestelyehdotuksessa. Lohkomisen lopputoimenpiteet voidaan kuitenkin käsitellä yhdessä tilusjärjestelyn lopputoimenpiteiden kanssa, jolleivät erityiset syyt vaadi lohkomisen saattamista päätökseen aikaisemmin.

14 §

Tilusjärjestelyä koskeva järjestelyehdotus on laadittava siten, että tilussijoitus suunnitellaan ojituksen tai muun 1 §:ssä tarkoitetun hankkeen toteuttamisen jälkeen vallitsevien olosuhteiden mukaisesti.

Jos järjestelyehdotusta laadittaessa ilmenee, että vahvistetusta ojitussuunnitelmasta on tarpeen poiketa tarkoituksenmukaisen tilussijoituksen saamiseksi, poikkeamisen edellytyksistä on voimassa, mitä vesilain 5 luvun 16 §:n 3 momentissa säädetään. Poikkeamisesta päätetään tällöin järjestelysuunnitelman vahvistamisen yhteydessä.

Tässä pykälässä tarkoitettua järjestelyehdotuksen laatimista varten on kuultava ojitustasian asianosaisia.

16 §

Jos vahvistettu järjestelysuunnitelma koskee ojituksen yhteydessä suoritettavaa tilusjärjestelyä, toimitusinsinöörin on toimitettava järjestelysuunnitelma ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ehdotukset ojitussuunnitelman muutoksiksi ojitustoimituksen toimitusmiehelle tai aluehallintovirastolle.

17 §

Järjestelytoimituksessa määrättyihin korvauksiin sovelletaan, mitä kiinteistönmuodostamislain 199—206 §:ssä korvauksista säädetään.

18 §

Tilusjärjestelyn suorittaminen ei edellytä rasiteoikeuden eikä vuokra- tai muun erityisen oikeuden haltijan suostumusta. Jos järjestelytoimenpiteen johdosta alueen omistaja vaihtuu, järjestetään alueen edellä tarkoitetun oikeuden haltijan asema noudattaen, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään.

19 §

Tilusjärjestelytoimitus saadaan lopettaa vasta sen jälkeen kun hanke, jonka johdosta tilusjärjestely suoritetaan, on valmistunut.

20 §

Tilusjärjestelyn toimituskustannukset on asianosaisten suoritettava sen mukaan kuin he siitä sopivat. Jolleivät asianosaiset sovi toimituskustannusten suorittamisesta, toimituskustannukset on määrättävä asianosaisten maksettavaksi kunkin tilusjärjestelystä saaman hyödyn mukaan. Ojituksen johdosta suoritetusta tilusjärjestelystä aiheutuvia toimituskustannuksia siltä osin kuin ne tulevat asianosaisten maksettaviksi pidetään vesilain 5 luvun 19 §:n 1 momentin mukaisina hankkeesta aiheutuvina kustannuksina. Vesilain 17 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitetusta tilusjärjestelystä aiheutuvien toimituskustannusten jakamiseen asianosaisten kesken siltä osin kuin ne tulevat asianosaisten maksettaviksi sovelletaan samaa jakoperustetta kuin vesilain 6 luvun mukaisen keskivedenkorkeuden nostamishankkeen kustannuksiin. Muutoin toimituskustannuksiin ja niiden maksamiseen on sovellettava, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Milloin tilusjärjestelytoimituksessa tehdään sellaisia 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen kiinteistöjärjestelmän selvyiden vuoksi, maksetaan näistä aiheutuvat toimituskustannukset kokonaan valtion varoista. Jos toimitus jätetään 4 §:n 3 momentin nojalla sikseen, toimituskustannukset maksetaan valtion varoista.

24 §

Toimituksen kestäessä saa hakea erikseen muutosta kuitenkin vain ratkaisuun, jolla on hylätty vaatimus oikeudesta olla asianosaishenkilönä toimituksessa, estemuistutus, vaatimus toimituksen keskeyttämisestä tai vaatimus toimituksen jättämisestä sikseen. Lisäksi toimituksen kestäessä saa hakea erikseen muutosta ratkaisuun, joka koskee toimituksen yhteydessä suoritettua kiinteistönmäärittäystä tai sen suorittamista koskevan vaatimuksen hylkäämistä taikka järjestelysuunnitelman vahvistamista, jos toimitusinsinööri katsoo muutoksenhaun sallimisen kesken toimituksen tarkoituksenmukaiseksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

5.

Laki**Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 ja 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen talousvyöhykkeestä 26 päivänä marraskuuta 2004 annetun lain (1058/2004) 3 §:n 1 momentti ja 12 § seuraavasti:

3 §

*Ympäristönsuojeluun ja vesirakentamiseen
 sovellettava lainsäädäntö*

Talousvyöhykkeellä sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (468/1994), ympäristönsuojelulakia (86/2000) ja vesilakia (/) sekä niiden nojalla annettuja säännöksiä.

12 §

Vesilain luparikkomus talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä vesilain luparikkomuksesta tuomitaan vesilain 16 luvun 2 §:n mukaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

6.

Laki**luotsauslain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä marraskuuta 2003 annetun luotsauslain (940/2003) 5 §:n 1 momentti seuraavasti:

5 §

Luotsinkäyttövelvollisuus

Aluksen on Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella olevilla luotsattaviksi väyliksi määritellyillä vesilain (/) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 13 kohdas-

sa tarkoitetuilla yleisillä kulkuväylillä käytettävä luotsia, jos aluksen lastin vaarallisuus tai haitallisuus taikka aluksen koko sitä edellyttää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

7.

Laki

peruskuivatustoiminnan tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan peruskuivatustoiminnan tukemisesta 24 päivänä lokakuuta 1997 annetun lain (947/1997) 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 5 ja 7 kohta, 4 §:n 3 kohta, 7 §:n 1 momentti, 10—12 §, 14 §:n 1 momentti ja 17 §:n 4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 5 kohta ja 11 § laissa 1481/2009, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tukea voidaan myöntää vesilaissa (/) tarkoitetulle ojitusta, keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista tai vesistön säännösteilyä varten perustetulle vesioikeudelliselle yhteisölle tai kiinteistönomistajille yhteistä peruskuivatushanketta varten. Tuettavassa hankkeessa hyödyn tulee kohdistua pääasias-
sa viljelysmaahan ja useampaan kuin yhteen maatilaan.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *valtiontyöllä* tämän lain mukaista tukea saavaa peruskuivatushanketta, jossa toteuttajana on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja työn vastaanottajana ojitusyhteisö;

7) *pientareella* vesilain 5 luvun 10 §:n 1 momentin mukaista ojaan kuuluvaa ehjää,

pysyvän kasvillisuuden peittämää kaistaa ojan kummallakin puolella; sekä

4 §

Rahoitettavat kustannukset

Tämän lain mukaista tukea voidaan myöntää seuraaviin peruskuivatushankkeen tai sen osan kustannuksiin:

3) vesilain mukaisesta erityisen selvityksen hankkimista koskevasta menettelystä ja ojitustoimituksesta hakijalle aiheutuvat kustannukset;

7 §

Taloudelliset edellytykset

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että peruskuivatushankkeen kustannukset ovat kohtuulliset hankkeella saavutettavaan hyötyyn verrattuna. Tällaisena hyötynä otetaan huomioon vesilaissa tarkoitetun ojituksesta saatavan hyödyn lisäksi hankkeesta aiheutu-

va välitön ja välillinen hyöty erityisesti ympäristölle ja yhdyskuntarakenteelle.

10 §

Tukipäätöksen muuttaminen

Rahoituspäätöstä voidaan ojitussyhteisön tai hyödynsaajan hakemuksesta muuttaa, jos töiden kestäessä tai muutoin tulee ilmi seikkoja, jotka olisivat tiedossa ollessaan voineet merkittävästi vaikuttaa päätökseen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemuksen vireillepanon ajankohdasta.

11 §

Valtiontyön luovuttaminen

Valtiontyön valmistuttua pidetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja ojitussyhteisön kesken luovutuskokous. Luovutuskokouksessa päätetään työn luovuttamisesta ojitussyhteisölle, jolle samalla siirtyy vastuu hankkeen hoidosta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luovutuskokouksesta tiedottamisesta ja asian käsittelystä luovutuskokouksessa.

12 §

Hankkeiden kunnossapito

Ojitussyhteisön tai, jos sellaista ei ole perustettu, hyödynsaajien on yhteisesti huolehdittava peruskuivatushankkeen kunnossapidosta siten kuin vesilaissa säädetään.

14 §

Vastuu valtionlainasta

Kukin hyödynsaaja vastaa vahvistetun kustannusten osittelu perusteella maksettavakseen tulevasta lainamäärästä vesilain 5 luvun 27 §:n 2 momentin, 29 §:n sekä 12 luvun 18 ja 19 §:n mukaisesti.

17 §

Ilmoitus kirjaamisviranomaiselle

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus pienentää samalla rahamäärällä vesilain 5 luvun 30 §:n mukaista panttivistuuta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

8.

Laki**luonnonsuojelulain 53 ja 57 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun luonnonsuojelulain (1096/1996) 53 §:n 5 momentin 1 ja 2 kohta ja 6 momentti sekä 57 a §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 53 §:n 5 momentin 1 ja 2 kohta ja 6 momentti laissa 553/2004 sekä 57 a §:n 4 momentti laissa 384/2009, seuraavasti:

53 §

Valtion korvausvelvollisuus

 Jos 66 §:n 1 momentin nojalla tehty päätös lupa-asiassa rajoittaa kiinteistön käyttöä siten, että alueen omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle aiheutuu 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, eikä luvan myöntämiselle olisi ollut muutoin estettä, valtio on vaadittaessa velvollinen korvaamaan haitan. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole silloin, kun haitta aiheutuu:

- 1) vesilaisissa (/) tarkoitetun luvan epäamisestä;
- 2) ympäristönsuojelulaisissa (86/2000) tarkoitetun luvan epäamisestä;

 Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) ja maa-aineslain (555/1981) mukaisten lupien

epäämisestä aiheutuvan haitan korvaamisesta säädetään erikseen. Metsälain 10 §:n mukaisen, metsien käyttöä koskevan erityisen velvoitteen kohtuullistamisesta säädetään lain 11 §:ssä.

57 a §

Luontovahingon ehkäiseminen ja korjaaminen

 Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta luontovahinkoon, jonka ehkäisemisestä ja korjaamisesta säädetään ympäristönsuojelulaisissa (86/2000), vesilaisissa tai geeniteknikkalaisissa (377/1995).

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

9.

Laki**vesiliikennelain 4 ja 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä kesäkuuta 1996 annetun vesiliikennelain (463/1996) 4 § ja 19 §:n
 3 momentti seuraavasti:

4 §

Oikeus liikkua vesialueella

Oikeudesta liikkua vesialueella on voimassa, mitä vesilain (/) 2 luvun 3 §:ssä säädetään, jollei tästä laista muuta johdu.

asettamisessa noudatetaan, mitä vesilain 10 luvun 5 §:ssä säädetään yleisen kulkuväylän ylläpitäjän oikeudesta asettaa merenkulun turvalaitteita vesistöön tai sen rannalle.

19 §

Kiellon ja rajoituksen merkitseminen

----- Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 Kieltoa ja rajoitusta osoittavien merkkien _____ kuuta 20 .

10.

Laki**maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä joulukuuta 1995 annetun maastoliikennelain (1710/1995) 4 §:n
 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 690/2000, seuraavasti:

4 §

Oikeus liikkua maastossa

vun 3 §:ssä säädetään, jollei tästä laista muuta johdu.

----- Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 Oikeudesta liikkua jääpeitteisellä vesialueella on voimassa, mitä vesilain (/) 2 luvun 3 §:ssä säädetään, jollei tästä laista muuta johdu. _____ kuuta 20 .

11.

Laki**kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä huhtikuuta 1995 annetun kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 75 §, 157 §:n 2 momentti, 158 §:n 2 momentti sekä 282 §, sellaisina kuin niistä ovat 75 § laissa 96/2000, 157 §:n 2 momentti laissa 1159/2005 sekä 158 §:n 2 momentti laissa 273/1998, seuraavasti:

75 §

Jos ojitus koskee vain uusjakoaluetta tai 73 §:n 3 momentissa tarkoitetun ojan tekemistä, toimitusmiehet päättävät ojituksen suorittamisesta, jollei ojitukseen tarvita vesilain (/) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettua aluehallintoviraston lupaa tai poikkeamista vesilain 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettusta kiellosta. Sama koskee ojituksesta päättämistä myös silloin, kun uusjakoalueeseen kuulumattomien kiinteistöjen omistajat suostuvat yhteiseen ojitukseen. Muussa tapauksessa asiasta päätetään sen mukaan kuin vesilaissa säädetään yhteisestä ojituksesta.

157 §

Rasitetta ei saa perustaa, jos sen käyttäminen muun lainsäädännön mukaan olisi kiellettyä. Jos rasitteen käyttämiselle muun lainsäädännön mukaan vaaditaan viranomaisen lupa, rasitteen perustaminen ei korvaa tällaista lupaa. Edellä 154 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun rasitteen käyttäminen ei edellytä vesilain 4 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua omistajan suostumusta.

158 §

Jos rasitteen tai 156 §:n 3 momentissa tarkoitetun oikeuden käyttäminen edellyttää tien tekemistä tai rakennuksen, rakennelman tai laitteen rakentamista taikka rasitealueen

muuta kuntoonpanoa, eikä kysymys ole tiestä, jonka osakkaat muodostavat tiekunnan tai tiekunnan osakkaille yhteisesti kuuluvasta oikeudesta, toimituksessa on annettava tarpeelliset määräykset oikeutettujen kiinteistöjen omistajien ja rasitetun alueen omistajan osallistumisesta kuntoonpanokustannuksiin, jos joku asianosaisista sitä vaatii tai jos se on muutoin tarpeellista. Jolleivät asianosaiset sovi kuntoonpanokustannusten osittelusta, on ositteluperusteena kunkin asianosaisen rasitteesta saama hyöty. Kuivattamista varten perustettavan rasitteen osalta hyöty määrätään vesilain 5 luvun säännösten mukaisesti. Tällöin voidaan myös perustaa vesilaissa tarkoitettu ojitusyhteisö. Mitä edellä tässä momentissa säädetään kuntoonpanokustannuksista, sovelletaan myös rasitealueen kunnossapitokustannuksiin. Kuivattamista varten perustettua rasitteen kunnossapitoon sovelletaan, mitä vesilaissa ojan kunnossapidosta säädetään.

282 §

Jos kiinteistötoimituksessa toimeenpannaan yhteinen ojitus, ojitusyhteisön perustamiseen toimituksen yhteydessä sovelletaan, mitä vesilaissa säädetään sanotun yhteisön perustamisesta ojitustoimituksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

12.

Laki**Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun lain (1331/1991) 2 §:n 1 ja 3 momentti ja 4 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentti laissa 78/1995 ja 2 §:n 3 momentti laissa 1467/2009, seuraavasti:

2 §

Maa- ja metsätalousministeriön on korvattava sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella mahdollisesti aiheutuva vahinko, haitta ja muu edunmenetyks noudattaen, mitä vesilain (/) 18 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetään.

Korvaushakemuksen käsittelyyn sekä korvausten määräämiseen ja suorittamiseen sovelletaan vesilakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

4 §

Juoksutuksen hoitajien on pidettävä kirjaa normaalista poikkeavien juoksutusten alkamis- ja päättymisajankohdista. Edellä 3 §:ssä tarkoitetun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tiedotettava niistä noudattaen soveltuvien osin, mitä vesilain 11 luvun 22 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

13.

Laki**patoturvallisuuslain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 2009 annetun patoturvallisuuslain (494/2009) 3 §:n 1 momentti seuraavasti:

3 § _____ säädetään vesistöön rakentamisesta.

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Vesistöpatoihin sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä vesilaisissa (/) ja sen nojalla _____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

14.

Laki**kalastuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 16 päivänä huhtikuuta 1982 annetun kalastuslain (286/1982) 5 §, 24 §:n 1 momentti ja 26 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 24 §:n 1 momentti laissa 1462/2009, seuraavasti:

5 § _____ tulva-alueella, milloin se on veden peittämä, kuuluu vesialueen omistajalle.

Oikeus harjoittaa kalastusta ja määrätä siitä kuuluu vesialueen omistajalle, jollei tätä oikeutta ole luovutettu toiselle tai jollei jäljempänä tässä laissa muuta säädetä. Oikeus kalastaa vesilain (/) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua vesialueen rajan ulkopuolella olevalla

24 §
 Joessa sekä vesilain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettussa salmessa tai kapeikossa on pidettävä

valtaväylä auki kalan kulkua varten niin kuin vesilaissa säädetään.

joilla turvataan kalakantoja ja kalan kulkua sekä suojellaan kalastuksen etuja, säädetään vesilaissa.

26 §

Vesistöön rakennettaessa ja vesistöstä vettä johdettaessa huomioon otettavista seikoista,

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 29 päivänä toukokuuta 2009 eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain (383/2009) 1 §:n 1 momentin 3 kohta ja 4 § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan seuraavien ympäristölle aiheutuvien vahinkojen korjaamiseen:

3) vesilain (/) 14 luvun 6 §:ssä tarkoitettu vesistön tai pohjaveden huomattavan haitallinen muutos.

päristöjä samoin kuin lajeja sekä niiden esiintymis-, lisääntymis- ja levähdyspaikkoja;

b) vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua vesistöä ja 7 kohdassa tarkoitettua pohjavettä;

c) Suomen aluevesien rajoista annetussa laissa (463/1956) tarkoitettua aluevettä;

d) Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitettua talousvyöhykettä;

2) *luonnonvarapalvelulla* luonnonvaran hyödyllistä vaikutusta toiselle luonnonvaralle tai ihmisille;

3) *perustilalla* luonnonvarojen ja luonnonvarapalveluiden vahinkoa edeltänyttä tilaa.

4 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *luonnonvaralla*:

a) luonnonsuojelulain 5 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja luontotyyppisiä ja lajien elinym-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

16.

Laki**eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain 2 ja 3 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista 19 päivänä toukokuuta 1961 annetun lain (266/1961) 2 ja 3 §.	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Helsingissä 15 päivänä tammikuuta 2010

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Oikeusministeri *Tuija Brax*

2.

Laki**ympäristönsuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä helmikuuta 2000 annetun ympäristönsuojelulain (86/2000) 3 §:n 1 momentin 6 ja 8 kohta, 14 §, 19 §:n 2 momentin 4 kohta, 28 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohta, 31 §:n 1 momentin 3 kohta, 38 §:n 3 momentti, 39 §:n 1 ja 4 momentti, 44 §, 46 §:n 3—6 momentti, 48 ja 49 §, 58 §:n 2 momentti, 66 §:n 2 momentti, 69 §, 74 §:n 2 ja 3 momentti, 84 §:n 3 momentti sekä 103 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 8 kohta ja 46 §:n 4 momentti laissa 506/2002, 31 §:n 1 momentin 3 kohta, 58 §:n 2 momentti ja 84 §:n 3 momentti laissa 1590/2009 sekä 38 §:n 3 momentti ja 46 §:n 5 ja 6 momentti laissa 252/2005, sekä

lisätään 3 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 506/2002 ja 252/2005, uusi 9 kohta, 27 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 252/2005, uusi 4 momentti, 58 §:n 1 momenttiin uusi 3 a kohta sekä uusi 103 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *vesistöllä* vesilain (264/1961) 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaista vesialuetta ja 3 §:n mukaisia aluevesiä;

6) *vesistöllä* vesilain (/) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista vesialuetta sekä 4 §:n mukaisia aluevesiä ja talousvyöhykettä;

8) *päästöraja-arvolla* ympäristöön suoraan tai epäsuoraan päästetyn 1 kohdassa tarkoitettun, laimentamattoman päästön arvoa, jota ei yhden tai useamman ajanjakson aikana saa ylittää ja joka ilmaistaan kokonaisuutena, pitoisuutena, prosenttiosuutena tai muulla vastaavalla tavalla.

8) *päästöraja-arvolla* ympäristöön suoraan tai epäsuoraan päästetyn 1 kohdassa tarkoitettun, laimentamattoman päästön arvoa, jota ei yhden tai useamman ajanjakson aikana saa ylittää ja joka ilmaistaan kokonaisuutena, pitoisuutena, prosenttiosuutena tai muulla vastaavalla tavalla;

9) *jätevedellä* sellaista käytöstä poistettua vettä, pilaantuneelta alueelta johdettavaa vettä tai ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan käytetyltä alueelta

johdettavaa vettä, josta voi aiheutua ympäristön pilaantumista.

14 §

Maaperä

Valtioneuvosto voi asetuksella säätää:

- 1) eri maankäyttötarkoituksissa maaperässä olevien haitallisten aineiden suurimmista sallituista pitoisuuksista tai haitallisten aineiden pitoisuuksista pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arvioimiseksi;
- 2) pilaantuneen maa-aineksen käsittelystä ja eristämisestä, puhdistamisen teknisistä vaatimuksista ja puhdistusmenetelmistä sekä tarkkailusta ja valvonnasta.

Valtioneuvosto voi antaa 1 momentissa tarkoitettuja asetuksia, jotka koskevat soveltuvin osin myös vesistön pohjakerrostumia.

19 §

Kunnan ympäristönsuojelumääräykset

Määräykset voivat koskea:

- 4) alueita, joilla ympäristön erityisen pilaantumisvaaran vuoksi on kielletty jäteveden johtaminen maahan, vesistöön tai vesilain 1 luvun 2 §:n mukaiseen uomaan;

27 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja Suomen ympäristökeskus ylläpitävät ym-

14 §

Maaperä, ruoppaus ja ruoppausmassa

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) eri maankäyttötarkoituksissa maaperässä olevien haitallisten aineiden suurimmista sallituista pitoisuuksista tai haitallisten aineiden pitoisuuksista pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arvioimiseksi;
- 2) pilaantuneen maa-aineksen käsittelystä ja eristämisestä, puhdistamisen teknisistä vaatimuksista ja puhdistusmenetelmistä sekä tarkkailusta ja valvonnasta;
- 3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista, jotka koskevat vesistön pohjakerrostumia ja vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 17 kohdassa tarkoitettua ruoppausmassaa, sekä ruoppausmassan sijoittamisesta ja sijoittamisen edellytyksistä.

19 §

Kunnan ympäristönsuojelumääräykset

Määräykset voivat koskea:

- 4) alueita, joilla ympäristön erityisen pilaantumisvaaran vuoksi on kielletty jäteveden johtaminen maahan, vesistöön *taikka ojaan, lähteeseen, tekolammikkoon* tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaiseen *noroon*;

27 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

päristönsuojelun tietojärjestelmää, joka sisältää tarpeelliset tiedot:

1) tämän lain mukaisista ympäristölupaviranomaisten ja valvontaviranomaisten päätöksistä;

2) lupiin ja ilmoituksiin liittyvistä raporteista ja tarkkailusta;

3) jätelain mukaiseen jätetiedostoon merkittävistä seikoista;

4) tämän lain täytäntöönpanoon liittyvästä ympäristön tilan seurannasta ja tutkimuksista;

5) ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavassa toiminnassa käytetyistä kemikaaleista, syntyvistä päästöistä ja jätteistä sekä vastaanotetuista jätteistä;

6) muista tämän lain täytäntöönpanon kannalta tarpeellisista seikoista.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä kunnan on toimittava ympäristönsuojelun tietojärjestelmään hallussaan olevat 1 momentin mukaiset tiedot. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta käyttöönsä tietojärjestelmästä valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot.

Rekisteröidyn tarkastusoikeudesta on voimassa, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkittävistä vesilain mukaisista päätöksistä säädetään vesilain 18 luvun 1 §:ssä.

28 §

Yleinen luvanvaraisuus

Ympäristölupa on lisäksi oltava:

1) toimintaan, josta saattaa aiheutua vesistön pilaantumista eikä kyse ole vesilain 1 luvun 19 §:ssä tarkoitettusta toiminnasta;

2) jätevesien johtamiseen, josta saattaa aiheutua vesilain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettua uoman tai altaan pilaantumista;

28 §

Yleinen luvanvaraisuus

Ympäristölupa on lisäksi oltava:

1) toimintaan, josta saattaa aiheutua vesistön pilaantumista eikä kyse ole vesilain mukaan luvanvaraisesta hankkeesta;

2) jätevesien johtamiseen, josta saattaa aiheutua ojan, lähteen tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettua uoman pilaantumista;

31 §

Toimivaltainen lupaviranomainen

Aluehallintovirasto ratkaisee ympäristölupahakemuksen, jos

3) toiminta edellyttää ympäristöluvan lisäksi lupaa vesilain 2—9 luvun nojalla tai vesilaissa säädetyn muun kuin purkujohtoa koskevan tai 10 luvussa tarkoitetun käyttöoikeuden perustamista ja lupahakemukset on tämän lain 39 §:n mukaan käsiteltävä yhteiskäsittelyssä;

38 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Kuulemisesta on muutoin voimassa, mitä hallintolaissa säädetään. Tiedoksiantoon yhteisalueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle sovelletaan, mitä vesilain 16 luvun 8 §:ssä säädetään.

39 §

Saman toiminnan lupien yhteiskäsittely

Vesien pilaantumista koskeva ympäristölupahakemus sekä samaa toimintaa koskeva vesilain mukainen lupahakemus ja hakemus 31 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun käyttöoikeuden saamiseksi on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteiskäsittely ei ole tarpeen, jos toiminta edellyttää ympäristöluvan lisäksi pelkästään vesilain 9 luvun mukaista lupaa veden johtamiseen *nesteenä käytettäväksi* eikä veden johtamisen ja sen takaisin vesistöön päästämisen välillä ole välitöntä vesitaloudellista yhteyttä.

Tarvittava poikkeaminen vesilain 9 luvun 19 tai 20 §:ssä tarkoitetuista suoja-alue määräyksistä ratkaistaan samalla päätöksellä kuin vireillä oleva ympäristölupa-asia.

31 §

Toimivaltainen lupaviranomainen

Aluehallintovirasto ratkaisee ympäristölupahakemuksen, jos:

3) toiminta edellyttää ympäristöluvan lisäksi lupaa vesilain 3 luvun nojalla tai vesilaissa säädetyn muun kuin purkujohtoa koskevan tai *tämän lain 48 ja 49 §:ssä* tarkoitetun käyttöoikeuden perustamista ja lupahakemukset on 39 §:n mukaan käsiteltävä yhteiskäsittelyssä; tai

38 §

Lupahakemuksesta tiedottaminen

Kuulemisesta on muutoin voimassa, mitä hallintolaissa säädetään. Tiedoksiantoon yhteisalueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle sovelletaan, mitä vesilain 11 luvun 11 §:n 2 momentissa säädetään.

39 §

Saman toiminnan lupien yhteiskäsittely

Vesien pilaantumista koskeva ympäristölupahakemus sekä samaa toimintaa koskeva vesilain mukainen lupahakemus ja hakemus 31 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun käyttöoikeuden saamiseksi on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Yhteiskäsittely ei ole tarpeen, jos toiminta edellyttää ympäristöluvan lisäksi pelkästään vesilain 4 luvun mukaista lupaa veden *ottamiseen eikä veden ottamisen* ja sen takaisin vesistöön päästämisen välillä ole välitöntä vesitaloudellista yhteyttä.

Tarvittava poikkeaminen vesilain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetuista suoja-alue määräyksistä ratkaistaan samalla päätöksellä kuin vireillä oleva ympäristölupa-asia.

44 §

Kalatalousmääräykset

Jos jäteveden tai muun aineen päästämistä saattaa aiheutua sellaisia vaikutuksia, joita tarkoitetaan vesilain 2 luvun 22 §:ssä, ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset kalatalousvelvoitteista tai kalatalousmaksusta. Määräyksiin sovelletaan vesilain 2 luvun 22 ja 22 b §:ää.

46 §

Tarkkailumääräykset

Lupaviranomainen voi tarvittaessa määrätä useat luvanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta.

Luvassa voidaan toiminnanharjoittaja velvoittaa esittämään tarkkailusuunnitelma 1 momentissa tarkoitetun tarkkailun tarkemmasta järjestämisestä lupaviranomaisen tai sen määräämän viranomaisen hyväksyttäväksi niin ajoissa, että tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Tarkkailumääräyksiä ja hyväksytyä tarkkailusuunnitelmaa voidaan tarvittaessa muuttaa luvan voimassaolosta huolimatta.

Päätös 3 ja 4 momentissa tarkoitetussa tapauksessa on tehtävä noudattaen, mitä hallintolaissa säädetään, jollei päätöstä tehdä lupaa myönnettäessä tai muutettaessa. Päätöstä voidaan muuttaa viran puolesta tai luvanhaltijan, valvontaviranomaisen, yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan tai haittaa kärsivän asianosaisen vaatimuksesta. Päätös annetaan julkipanon jälkeen ja siitä on tiedotettava si-

44 §

Kalatalousmääräykset

Jos jäteveden tai muun aineen päästämistä saattaa aiheutua sellaisia vaikutuksia, joita tarkoitetaan vesilain 3 luvun 14 §:ssä, ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset kalatalousvelvoitteista tai kalatalousmaksusta. Määräyksiin sovelletaan vesilain 3 luvun 14, 15 ja 22 §:ää.

46 §

Tarkkailumääräykset

Lupaviranomainen tai sen määräämä viranomainen voi tarvittaessa määrätä useat luvanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta (*yhteistarkkailu*) tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan. *Yhteistarkkailu voi koskea tähän lakiin ja vesilakiin perustuvaa tarkkailua.*

Luvassa voidaan toiminnanharjoittaja velvoittaa esittämään tarkkailusuunnitelma 1 tai 3 momentissa tarkoitetun tarkkailun tarkemmasta järjestämisestä lupaviranomaisen tai sen määräämän viranomaisen hyväksyttäväksi niin ajoissa, että tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Tarkkailumääräyksiä ja hyväksytyä tarkkailusuunnitelmaa voidaan tarvittaessa muuttaa luvan voimassaolosta huolimatta. *Yhteistarkkailun hyväksyminen viranomaisen on muutettava päätöstä, jos yhteistarkkailuun on määrätty osallistumaan uusi toiminnanharjoittaja.*

Päätös 3 ja 4 momentissa tarkoitetussa tapauksessa on tehtävä noudattaen *soveltuvien osin*, mitä *ympäristöluvasta* säädetään, jollei päätöstä tehdä lupaa myönnettäessä tai muutettaessa. Päätös voidaan muuttaa viran puolesta tai luvanhaltijan, valvontaviranomaisen, yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan tai haittaa kärsivän asianosaisen vaatimuksesta. Päätös annetaan julkipanon jälkeen ja

ten kuin 53 ja 54 §:ssä säädetään ympäristölupapäätöksen antamisesta ja tiedottamisesta.

Lupaviranomaisen määräämän viranomaisen 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen voidaan hakea kirjallisesti oikaisua lupaviranomaiselta 30 päivän kuluessa päätöksen julkipanosta. Oikaisuvaatimuksen johdosta tehtyyn lupaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta siten kuin 96 §:ssä säädetään.

siitä on tiedotettava siten kuin 53 ja 54 §:ssä säädetään ympäristölupapäätöksen antamisesta ja tiedottamisesta.

Lupaviranomaisen määräämän viranomaisen 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen voidaan hakea kirjallisesti oikaisua lupaviranomaiselta 30 päivän kuluessa päätöksen antamisesta. Oikaisuvaatimus tehdään aluehallintovirastolle, jos yhteistarkkailuun kuuluvan jonkin toiminnan tarkkailuvelvoite on perustunut sen antamaan päätökseen. Oikaisuvaatimuksena voidaan käsitellä myös yhteistarkkailun kustannuksien jakamista koskeva erimielisyys. Oikaisuvaatimuksen johdosta tehtyyn päätökseen haetaan muutosta siten kuin 96 §:ssä säädetään.

48 §

Viemäriksi määrääminen

Jos jäteveden johtamisesta vesilain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun uomaan aiheutuu uoman pilaantumista, luvassa on samalla määrättävä, pidetäänkö uomaa vesilain 10 luvun 2 §:n nojalla osaksi tai kokonaan viemärinä.

48 §

Oikeus jäteveden johtamiseen toisen alueella

Ympäristöluvassa voidaan myöntää oikeus jäteveden johtamiseen toisen maalla olevaan ojaan tai noroon, jos johtamisesta ei aiheudu kohtuutonta haittaa muille ja johtaminen on teknisesti ja taloudellisesti perusteltua. Jäteveden johtamiseen avo-ojassa tai norossa ei saa myöntää oikeutta, jos oja tai noro on tontin, rakennuspaikan, uimarannan tai muun vastaavan erityiseen käyttöön otetun alueen välittömässä läheisyydessä.

Jos jäteveden johtaminen edellyttää viemäriputken sijoittamista tai ojan tekemistä toisen maalle eikä omistaja anna suostumustaan, luvassa on 1 momentissa säädetyin edellytyksin päätettävä käyttöoikeuden myöntämisestä tarvittavaan alueeseen. Vahingon, haitan ja muun edunmenetyksen korvaamiseen sovelletaan vesilain 13 lukua. Käyttöoikeuteen sovelletaan vesilain 2 luvun 12 ja 13 §:ää ja 17 lukua.

Jos tässä pykälässä tarkoitettun jäteveden johtamisen vuoksi on tehtävä oja tai sijoitettava johto maantien, kadun, rautatien, muun kiskotien, kaapelin tai kaasuputken ali, luvassa on annettava asiaa koskevat tarpeelliset määräykset. Ojan tai putken rakentamisesta ja kunnossapidosta on voimassa, mitä vesilain 5 luvun 13 §:ssä säädetään. Jos asiaa ei sen laajuuden tai muun syyn vuoksi

voida ratkaista ympäristöluvan yhteydessä, asia on siirrettävä viran puolesta ojitustoimittuksessa ratkaistavaksi tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle siten kuin vesilain 5 luvun 4 ja 5 §:ssä säädetään.

49 §

Määräykset purkujohdosta

Luvassa on tarvittaessa vesilain mukaisesti määrättävä purkujohdon rakentamisesta ja sitä varten tarvittavasta käyttöoikeudesta. Vahingon, haitan ja muun edunmenetyksen korvaamiseen sovelletaan vesilain 11 lukua. Käyttöoikeuteen sovelletaan vesilain 12 lukua ja 21 luvun 8 §:ää.

58 §

Luvan muuttaminen

Luvan myöntäneen viranomaisen on luvan haltijan, valvontaviranomaisen, asianomaisen yleistä etua valvovan viranomaisen tai haitankärsijän hakemuksesta muutettava lupaa, jos

Kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun muuttamisesta on voimassa, mitä vesilain 2 luvun 22 §:n 4 momentissa ja 22 b §:ssä säädetään. Jos kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun perusteista on saatu uutta selvitystä 68 §:ssä tarkoitettua korvausmenettelyssä, aluehallintovirasto voi samalla ottaa viran puolesta velvoitteen tai maksun muuttamista koskevan asian käsiteltäväkseen sen estämättä, mitä määräysten muuttamisesta ja tarkistamisesta muutoin on voimassa.

49 §

Määräykset viemäriputkesta

Luvassa on tarvittaessa vesilain mukaisesti määrättävä viemäriputken rakentamisesta ja sitä varten tarvittavasta käyttöoikeudesta. *Määräystä annettaessa sovelletaan, mitä vesilain 3 luvussa säädetään.* Vahingon, haitan ja muun edunmenetyksen korvaamiseen sovelletaan vesilain 13 lukua. Käyttöoikeuteen sovelletaan vesilain 2 luvun 12 ja 13 §:ää ja 17 lukua.

58 §

Luvan muuttaminen

Luvan myöntäneen viranomaisen on luvan haltijan, valvontaviranomaisen, asianomaisen yleistä etua valvovan viranomaisen tai haitankärsijän hakemuksesta muutettava lupaa, jos:

3 a) lupamääräyksen perusteiden havaitaan olevan virheelliset eikä määräyksen muuttamisesta aiheudu tarvetta harkita uudelleen luvan myöntämisen edellytyksiä;

Kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun muuttamisesta on voimassa, mitä vesilain 3 luvun 22 §:ssä säädetään. Jos kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun perusteista on saatu uutta selvitystä 68 §:ssä tarkoitettua korvausmenettelyssä, aluehallintovirasto voi samalla ottaa viran puolesta velvoitteen tai maksun muuttamista koskevan asian käsiteltäväkseen sen estämättä, mitä määräysten muuttamisesta ja tarkistamisesta muutoin säädetään.

66 §

Sovellettavat säännökset

Mitä tässä luvussa säädetään vesistöistä, koskee soveltuvin osin myös vesilain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja vesiä.

69 §

Vakuuden asettaminen korvausasiassa

Edellä 68 §:ssä tarkoitettussa lupapäätöksessä muu hakija kuin valtio, kunta tai kuntayhtymä on velvoitettava asettamaan ennen luvassa tarkoitettuun toimintaan ryhtymistä tai, jos siihen on jo ryhdytty, lupaviranomaisen määräämässä ajassa hyväksyttävä vakuus toiminnasta aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta. Vakuuden asettamisesta, sen määrän tarkistamisesta ja vakuuden vapauttamisesta on *soveltuvin osin* voimassa, mitä vesilain 16 luvun 24 §:n 3 momentissa säädetään.

74 §

Korvausasian käsittely lupaviranomaisessa

Vesistön pilaantumisesta aiheutuvat korvauskysymykset voidaan määrätä käsiteltäväksi selvitysmenettelyssä tai katselmustoimituksessa vesilain mukaisesti.

Korvausasiasta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä vesilain 11 luvun 14—14 c §:ssä säädetään.

84 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Jos määräys koskee luvanvaraista toimintaa, jossa lupa-asia on käsiteltävä 39 §:n mukaisesti yhteiskäsittelyssä, määräys annetaan siten kuin hallintopakkoasiasta säädetään ve-

66 §

Sovellettavat säännökset

Mitä tässä luvussa säädetään vesistöistä, koskee soveltuvin osin myös *ojaa, lähdeettä, keinotekoista vesialuetta ja* vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettua *no-roa*.

69 §

Vakuuden asettaminen korvausasiassa

Edellä 68 §:ssä tarkoitettussa lupapäätöksessä muu hakija kuin valtio, kunta tai kuntayhtymä on velvoitettava asettamaan ennen luvassa tarkoitettuun toimintaan ryhtymistä tai, jos siihen on jo ryhdytty, lupaviranomaisen määräämässä ajassa hyväksyttävä vakuus toiminnasta aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta. Vakuuden asettamisesta, sen määrän tarkistamisesta ja vakuuden vapauttamisesta on voimassa, mitä vesilain 11 luvun 20 §:ssä säädetään.

74 §

Korvausasian käsittely lupaviranomaisessa

Vesistön pilaantumisesta *aiheutuvien korvausasioiden ratkaisemiseksi* voidaan määrätä *hankittavaksi erityistä selvitystä vesilain 11 luvun 16 §:n mukaisesti*.

Korvausasiaan sovelletaan lisäksi, mitä vesilain 13 luvun 16—18 §:ssä säädetään.

84 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Jos määräys koskee luvanvaraista toimintaa, *jonka* lupa-asia on käsiteltävä 39 §:n mukaisesti yhteiskäsittelyssä, määräys annetaan siten kuin hallintopakkoasiasta sääde-

silain 21 luvussa. Jos määräys koskee ainoastaan tässä laissa tai sen nojalla säädetyn velvoitteen noudattamista, se annetaan kuitenkin tämän lain mukaisesti.

tään vesilain 14 luvussa. Jos määräys koskee ainoastaan tässä laissa tai sen nojalla säädetyn velvoitteen noudattamista, se annetaan kuitenkin tämän lain mukaisesti.

103 §

Jätevesien yleinen puhdistamisvelvollisuus

Vesikäymälän jätevedet sekä muut talousjätevedet on käsiteltävä ennen niiden johtamista maahan, vesistöön tai vesilain 1 luvun 2 §:n mukaiseen omaan tai altaaseen siten, että jätevesien puhdistus vastaa vähintään 18 §:n nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettujen puhdistustoimien tehoa. Muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.

103 §

Jätevesien yleinen puhdistamisvelvollisuus

Vesikäymälän jätevedet sekä muut talousjätevedet on käsiteltävä ennen niiden johtamista maahan, vesistöön taikka ojaan, teko-lammikkoon tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaiseen noroon siten, että jätevesien puhdistus vastaa vähintään 18 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettujen puhdistustoimien tehoa. Muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.

103 c §

Jäteveden johtaminen toisen alueella

Jos toisen alueella olevaan ojaan tai noroon johdetaan jätevettä, jätevettä johtava on osaltaan velvollinen huolehtimaan jäteveden johtamiseen käytetyn ojan tai noron kunnossapidosta. Jätevettä johtavan on suoritettava uoman suurentamis-, kunnostamis- ja kunnossapitotyöt, jotka aiheutuvat jäteveden johtamisesta, sekä muutoinkin huolehdittava siitä, ettei jäteveden johtamisesta aiheudu kohtuullisin kustannuksin vältettävissä olevaa haittaa. Jätevettä johtavan on lisäksi pidettävä kunnossa toisen alueella oleva viemäriputki sekä jäteveden johtamista varten rakennetut muut putket ja rakenteet.

Jos useat johtavat jätevettä ojaan tai noroon taikka jäteveden johtamisesta aiheutuu maanomistajalle muuta kuin vähäistä hyötyä ojituksena, hyödynsaajat ovat kukin osaltaan velvollisia osallistumaan ojan kunnossapitoon siten kuin yhteisestä ojituksesta vesilain 5 luvussa säädetään. Muuta kuin jätevettä johtavaa ei voida velvoittaa osallistumaan

sellaisiin toimiin, jotka ovat välttämättömiä jäteveden johtamiseksi. Tarvittaessa on muodostettava ojitussyhteisö siten kuin vesilain 5 luvussa säädetään.

Jätevettä johtavan velvollisuuden tarkemmasta sisällöstä voidaan päättää ympäristöluvassa. Jos luvassa ei ole tarvittavia määräyksiä tai jäteveden johtaminen perustuu muuhun kuin luvanvaraiseen toimintaan, velvollisuuden tarkemmasta sisällöstä päättää kunnan ympäristönsuojeluviranomainen noudattaen, mitä ojituksesta säädetään vesilain 5 luvussa. Uoman kunnossapitoa koskevan erimielisyyden ratkaisee kunnan ympäristönsuojeluviranomainen noudattaen soveltuvin osin, mitä ojituksesta säädetään vesilain 5 luvussa.

Jos jäteveden johtamiseen ojaan tai no-roon, viemäriputken sijoittamiseen tai ojan tekemiseen on saatu 48 tai 49 §:n nojalla oikeus, jäteveden johtamista ei saa estää tai vaikeuttaa rakentamisen tai muun toimenpiteen vuoksi. Jäteveden johtamiseen tarkoitusta ojasta ja viemäriputkesta on lisäksi voimassa, mitä vesilain 5 luvun 10 §:ssä säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 5 päivänä helmikuuta 1999 annetun maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 161 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 122/2001, sekä
lisätään lakiin uusi 161 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

161 §

Yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittaminen

Vesihuoltolaitoksen vesijohdon ja viemärin sijoittamiseen voidaan 1 momenttia soveltaa, vaikka tarvittava oikeus olisi perustettavissa myös vesilain (264/1961) säännösten nojalla.

Ehdotus

161 §

Yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittaminen

(kumotaan)

161 a §

Veden johtaminen ja ojittaminen

Vesijohdon ja johtoon liittyvien vähäisten laitteiden ja rakennelmien sijoittamiseen maa-alueella sovelletaan, mitä 161 §:ssä säädetään, jos sijoittamisesta ei päätetä vesilain (/) mukaisessa vedenottoa koskevassa lupa-päätöksessä.

Jos asemakaava-alueella on tarpeen tehdä oja tai sijoittaa ojitusta varten tarpeellinen suoja-alue tai pumppuasema toisen alueelle, noudatetaan, mitä 161 §:ssä säädetään. Asian ratkaisee kunnan määräämä viranomainen.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu asia ratkaistaan kuitenkin siten kuin vesilain 5 luvussa säädetään, jos:

1) kyse on tämän lain 10 luvussa tarkoitettua ranta-asemakaava-alueesta;

2) ojitus palvelee asemakaavassa osoitettujen maa- ja metsätalousalueiden maankuiva-

tusta;

3) *ojitus sijoittuu suurimmalta osin asema-
kaava-alueen ulkopuolelle;*

4) *ojituksesta aiheutuu haittaa tai veden
johtamisen tarvetta kolmannen omistamalle
kiinteistölle; tai*

5) *ojitus edellyttää aluehallintoviraston lu-
paa tai ojitustoimituksen päätöstä.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

4.

Laki

vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä 20 päivänä toukokuuta 1988 annetun lain (451/1988) 17 §:n 3 momentti ja 23 §, sellaisena kuin ne ovat, 17 §:n 3 momentti laissa 567/1995 ja 23 § osaksi viimeksi mainitussa laissa,

muutetaan 1—5, 10, 12 ja 14 §, 16 §:n 2 momentti, 17 §:n 2 momentti, 18 §, 20 §:n 1 ja 2 momentti ja 24 §:n 2 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 2, 4 ja 12 § osaksi mainitussa laissa 567/1995, 3, 10 ja 18 §, 20 §:n 1 momentti ja 24 §:n 2 momentti mainitussa laissa 567/1995 sekä 17 §:n 2 momentti laissa 1464/2009, sekä

lisätään lakiin siitä mainitulla lailla 567/1995 kumotun 19 §:n tilalle uusi 19 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Milloin vesistöön rakentaminen, ojitus tai muu vesilain (264/61) mukainen hanke on suoritettu tai suoritetaan siten, että siitä aiheutuu tilusten pirstoutumisen tai supistumisen taikka kulkuyhteyden vaikeutumisen vuoksi huomattavaa haittaa kiinteistön tai sen osan käyttämiseksi, voidaan suorittaa tilusjärjestely sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään kiinteistöstä, koskee myös yhteistä aluetta, mikäli jäljempänä ei toisin säädetä.

1 §

Jos vesilain (/) mukaisesta vesitalous-hankeesta aiheutuu tilusten pirstoutumisen tai supistumisen, kulkuyhteyden *katkeamisen* tai vaikeutumisen tai *muun vastaavanlaisen vaikutuksen* vuoksi huomattavaa haittaa kiinteistön tai sen osan käyttämiseksi, *taikka maatilusten muuttumista pysyvästi vesitiluksiksi*, voidaan suorittaa tilusjärjestely sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään kiinteistöstä *ja kiinteistön omistajasta*, koskee myös *määrä-alaa ja yhteistä aluetta sekä niiden omistajia, jollei jäljempänä toisin säädetä.*

2 §

Tämän lain mukaisessa tilusjärjestelyssä voidaan:

- 1) suorittaa kiinteistöjen kesken tilusvaihto;
- 2) siirtää alue kiinteistöstä toiseen;

3) yhteinen alue tai sen osa lunastaa ja siirtää kiinteistöön;

4) suorittaa vesijätön jako, erillisen vesijätön tilaksimuodostaminen sekä vesijätön lunastaminen;

2 §

Tämän lain mukaisessa tilusjärjestelyssä voidaan:

- 1) suorittaa kiinteistöjen kesken tilusvaihto;
- 2) siirtää alue kiinteistöstä toiseen;
- 2 a) suorittaa vesilain 17 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu alueen liittämisen yhteiseen vesialueeseen;

3) yhteinen alue tai sen osa lunastaa ja siirtää kiinteistöön;

4) suorittaa vesijätön jako, erillisen vesijätön tilaksimuodostaminen sekä vesijätön lunastaminen;

5) perustaa, siirtää ja poistaa kiinteistönmuodostamislain (554/95) mukainen rasite; ja

6) suorittaa yksityisten teiden järjestely.

Alueella, jolla on tarkoitus toteuttaa yhteinen ojitus ojitustoimituksessa vahvistettavan ojitussuunnitelman mukaisesti, voidaan ojituksen yhteydessä suorittaa tilusjärjestely sen mukaan, kuin jäljempänä säädetään.

Tilusjärjestelyssä saadaan lisäksi suorittaa sellaisia kiinteistönmuodostamislain mukaisia toimenpiteitä, joita rekisterilaitoksen ja kiinteistöjärjestelmän selvyys edellyttää.

5) perustaa, siirtää ja poistaa kiinteistönmuodostamislain (554/1995) mukainen rasite; ja

6) suorittaa yksityisten teiden järjestely.

Tilusjärjestelyssä saadaan lisäksi suorittaa sellaisia kiinteistönmuodostamislain mukaisia toimenpiteitä, joita kiinteistöjärjestelmän selvyys edellyttää.

3 §

Tilusjärjestely suoritetaan tilusjärjestelytoimituksessa, josta on, jollei tästä laista muuta johdu, soveltuvin kohdin voimassa, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa uusjaosta säädetään.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan 2 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa mainittuihin toimenpiteisiin, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa *menettelyistä* niissä säädetään, sekä yksityisten teiden järjestelyyn, mitä *menettelyistä* tietoimituksessa yksityisistä teistä annetussa laissa (358/62) säädetään.

4 §

Oikeus hakea tilusjärjestelytoimitusta on 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiinteistön omistajalla.

Saatuun vesilain 21 luvun 8 a §:ssä tarkoitettut päätösasiakirjat maanmittaustoimiston on, mikäli tilusjärjestelyn suorittaminen saattaa olla tarpeellista, annettava määräys tilusjärjestelytoimituksen suorittamisesta. Vesilain 19 luvun 5 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen asiakirjojen tultua maanmittaustoimistolle on maanmittaustoimiston annettava määräys tilusjärjestelytoimituksesta, jollei ilmeistä estettä toimituksen suorittamiselle ole. *Vesilain 19 luvun 5 a §:n 3 momentissa ja 21 luvun 8 a §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa toimitusmääräys annetaan sanotuissa*

3 §

Tilusjärjestely suoritetaan tilusjärjestelytoimituksessa, *jossa noudatettavaan menettelyyn sovelletaan*, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa *hankeuusjaosta* säädetään, *jollei tästä laista muuta johdu. Toimitusinsinööri voi suorittaa tilusjärjestelyn ilman uskottuja miehiä, jos uskottujen miesten käyttäminen ei ole tarpeellista eikä kukaan asianosainen uskottujen miesten käyttämistä vaadi.*

Jollei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan 2 §:n 1 momentin 1, 2, 2 a ja 3—5 kohdassa mainittuihin toimenpiteisiin, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa *niistä* säädetään, sekä yksityisten teiden järjestelyyn, mitä *tietoimituksesta* yksityisistä teistä annetussa laissa (358/1962) säädetään.

4 §

Oikeus hakea tilusjärjestelytoimitusta on 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiinteistön omistajalla *ja 1 §:ssä tarkoitetun hankkeen toteuttajalla.*

Saatuun vesilain 17 luvun 11 §:ssä tarkoitettun lupapäätöksen maanmittaustoimiston on, *jos tilusjärjestely on tarpeen, annettava tilusjärjestelytoimitusta koskeva toimitusmääräys.* Vesilain 5 luvun 38 §:ssä tarkoitettun ojitussuunnitelman tultua maanmittaustoimistolle on maanmittaustoimiston annettava *toimitusmääräys* tilusjärjestelytoimituksesta, jollei ilmeistä estettä toimituksen suorittamiselle ole.

lainkohdissa säädetyin edellytyksin.

Jollei kukaan kiinteistön omistajista vaadi 2 momentin mukaisesti vireille tulleen toimituksen alkukokouksessa toimitusta suoritettavaksi, on toimitus jätettävä sikseen. Tällöin saadaan kuitenkin suorittaa 2 §:n 3 momentissa tarkoitetut toimenpiteet.

5 §

Tilusjärjestely saadaan suorittaa, jos sillä voidaan poistaa 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu haitta tai vähentää sitä olennaisesti. *Tilusjärjestelyn suorittaminen ojituksen yhteydessä edellyttää lisäksi, että se edistää ojituksen tarkoituksenmukaista toteuttamista.* Tilusjärjestely on suoritettava siten, ettei se aiheuta kenellekään sanottavaa vahinkoa tai haittaa ja ettei se vaikeuta asema-, rakennus- tai ranta-kaavan toteuttamista.

10 §

Siltä osin kuin 7 ja 9 §:ssä ei toisin säädetä, on 2 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa mainittujen toimenpiteiden suorittamisen edellytyksiin sovellettava, mitä niistä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään. Toimenpiteiden suorittaminen ei kuitenkaan edellytä kiinteistön omistajan suostumusta.

12 §

Tilusjärjestelyn yhteydessä voidaan suorittaa määräalan lohkomisen ja rajankäynti ilman eri määräystä noudattaen, mitä niiden suorittamisesta kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään. Lohkomisen suorittaminen ei kuitenkaan saa sanottavasti viivästyttää tilusjärjestelyn toimittamista.

Luovutetun määräalan lohkomisen tilusjärjestelyn alaisella alueella toimitetaan ennen 2 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden suorittamista. Lohkomisen lopputoimenpiteet voidaan kuitenkin käsitellä yhdessä tilusjärjestelyn lopputoimenpiteiden kanssa, jolleivät erityiset syyt vaadi lohkomisen saattamista päätökseen aikaisemmin.

Jollei kukaan kiinteistön omistajista vaadi 2 momentin mukaisesti vireille tulleen toimituksen alkukokouksessa toimitusta suoritettavaksi eikä kysymys ole vesilain 17 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitetusta tilusjärjestelystä, toimitus on jätettävä sikseen. Tällöin saadaan kuitenkin suorittaa 2 §:n 2 momentissa tarkoitetut toimenpiteet.

5 §

Tilusjärjestely saadaan suorittaa, jos sillä voidaan poistaa 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu haitta tai vähentää sitä merkittävästi. Tilusjärjestely on suoritettava siten, ettei se aiheuta kenellekään sanottavaa vahinkoa tai haittaa ja ettei se vaikeuta asemakaavan toteuttamista.

10 §

Jollei 7 ja 9 §:ssä toisin säädetä, 2 §:n 1 momentin 1,2, 2 a ja 3—5 kohdassa mainittujen toimenpiteiden suorittamisen edellytyksiin sovelletaan, mitä niistä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään. Toimenpiteiden suorittaminen ei kuitenkaan edellytä kiinteistöjen omistajien sopimusta tai suostumusta.

12 §

Tilusjärjestelyn yhteydessä voidaan suorittaa määräalan lohkomisen ja kiinteistönmääritys ilman eri määräystä noudattaen, mitä niiden suorittamisesta kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään. Lohkomisen suorittaminen ei kuitenkaan saa sanottavasti viivästyttää tilusjärjestelyn toimittamista.

Luovutettu määräala lohotaan tilusjärjestelyn alaisella alueella ulottuvuudeltaan sellaisena kuin se on vahvistetussa järjestelyehdotuksessa. Lohkomisen lopputoimenpiteet voidaan kuitenkin käsitellä yhdessä tilusjärjestelyn lopputoimenpiteiden kanssa, jolleivät erityiset syyt vaadi lohkomisen saattamista päätökseen aikaisemmin.

14 §

Ojituksen yhteydessä suoritettavaa tilusjärjestelyä koskeva järjestelyehdotus on laadittava siten, että tilussijoitus suunnitellaan ojituksen toteuttamisen jälkeen vallitsevien olosuhteiden mukaisesti.

Jos *1 momentissa tarkoitettua* järjestelyehdotusta laadittaessa ilmenee, että alustavaan ojitussuunnitelmaan tulisi tarkoituksenmukaisen tilussijoituksen saamiseksi tehdä muutoksia, toimitusmiesten on tehtävä ehdotuksensa näiksi muutoksiksi.

Tässä pykälässä tarkoitettun järjestelyehdotuksen laatimista varten on kuultava myös ojitustoimituksen asianosaisia.

16 §

Jos vahvistettu järjestelysuunnitelma koskee ojituksen yhteydessä suoritettavaa tilusjärjestelyä, toimitusinsinöörin on toimitettava järjestelysuunnitelma ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettut ehdotukset ojitussuunnitelman muutoksiksi ojitustoimituksen toimitushille.

17 §

Jos järjestelytoimenpiteen johdosta kiinteistön arvo alenee niin, ettei kiinteistö ole täytenä vakuutena niistä saamisista, joista se oli panttina ennen tilusjärjestelyn toimittamista, on järjestelyssä omistajalle määrätty korvaus korkoineen määrättävä tallettavaksi aluehallintovirastoon. Talletettuun korvaukseen on panttioikeuden haltijalla sama oikeus kuin hänellä on ollut kiinteistöön. Jollei luovuttavan kiinteistön omistaja voi näyttää kaikkien panttioikeuksien haltijain antaneen hänelle lupaa talletetun korvauksen nostamiseen, on aluehallintoviraston jaettava varat niin kuin kiinteän omaisuuden kauppahinnan jakamisesta ulosottokaarissa (705/2007) säädetään.

Jollei korvausta määrätä tallettavaksi, on korvauksen maksamisesta voimassa, mitä siitä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään.

14 §

Tilusjärjestelyä koskeva järjestelyehdotus on laadittava siten, että tilussijoitus suunnitellaan ojituksen *tai muun 1 §:ssä tarkoitettun hankkeen* toteuttamisen jälkeen vallitsevien olosuhteiden mukaisesti.

Jos järjestelyehdotusta laadittaessa ilmenee, että *vahvistetusta ojitussuunnitelmasta on tarpeen poiketa* tarkoituksenmukaisen tilussijoituksen saamiseksi, *poikkeamisen edellytyksistä on voimassa, mitä vesilain 5 luvun 16 §:n 3 momentissa säädetään. Poikkeamisesta päätetään tällöin järjestelysuunnitelman vahvistamisen yhteydessä.*

Tässä pykälässä tarkoitettun järjestelyehdotuksen laatimista varten on kuultava ojitusasian asianosaisia.

16 §

Jos vahvistettu järjestelysuunnitelma koskee ojituksen yhteydessä suoritettavaa tilusjärjestelyä, toimitusinsinöörin on toimitettava järjestelysuunnitelma ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettut ehdotukset ojitussuunnitelman muutoksiksi ojitustoimituksen toimitushille *tai aluehallintovirastolle.*

17 §

Järjestelytoimituksessa määrättyihin korvauksiin sovelletaan, mitä kiinteistönmuodostamislain 199—206 §:ssä korvauksista säädetään.

(kumotaan)

18 §

Tilusjärjestelyn suorittaminen ei edellytä nautintaoikeuden haltijan eikä vuokra-, nautinta- tai muun niihin verrattavan käyttöoikeuden haltijan suostumusta. Jos järjestelytoimenpiteen johdosta alueen omistaja vaihtuu, järjestetään alueen käyttöoikeuden haltijan asema noudattaen, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään.

19 §

(19 § on kumottu L:lla 12.4.1995/567)

20 §

Tilusjärjestelyn toimituskustannukset on asianosaisten suoritettava sen mukaan kuin he siitä sopivat. Jolleivät asianosaiset sovi toimituskustannusten suorittamisesta, on toimituskustannukset määrättävä asianosaisten suoritettaviksi kunkin tilusjärjestelystä saaman hyödyn mukaan. Muutoin toimituskustannuksiin ja niiden suorittamiseen sekä korvauksiin on sovellettava, mitä niistä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Milloin tilusjärjestelytoimituksessa tehdään sellaisia 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen rekisterilaitoksen ja kiinteistöjärjestelmän selvyuden vuoksi, suoritetaan näistä aiheutuvat toimituskustannukset kokonaan valtion varoista. Jos toimitus jätetään 4 §:n 3 momentin nojalla sikseen, suoritetaan *kaikki* toimituskustannukset valtion varoista.

18 §

Tilusjärjestelyn suorittaminen ei edellytä *rasiteoikeuden* eikä vuokra- tai muun erityisen oikeuden haltijan suostumusta. Jos järjestelytoimenpiteen johdosta alueen omistaja vaihtuu, järjestetään alueen *edellä tarkoitettun oikeuden* haltijan asema noudattaen, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään.

19 §

Tilusjärjestelytoimitus saadaan lopettaa vasta sen jälkeen kun hanke, jonka johdosta tilusjärjestely suoritetaan, on valmistunut.

20 §

Tilusjärjestelyn toimituskustannukset on asianosaisten suoritettava sen mukaan kuin he siitä sopivat. Jolleivät asianosaiset sovi toimituskustannusten suorittamisesta, toimituskustannukset on määrättävä asianosaisten *maksettavaksi* kunkin tilusjärjestelystä saaman hyödyn mukaan. *Ojituksen johdosta suoritetusta tilusjärjestelystä aiheutuvia toimituskustannuksia siltä osin kuin ne tulevat asianosaisten maksettaviksi pidetään vesilain 5 luvun 19 §:n 1 momentin mukaisina hankkeesta aiheutuvina kustannuksina. Vesilain 17 luvun 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua tilusjärjestelystä aiheutuvien toimituskustannusten jakamiseen asianosaisten kesken siltä osin kuin ne tulevat asianosaisten maksettaviksi sovelletaan samaa jakoperustetta kuin vesilain 6 luvun mukaisen keskivedenkorkeuden nostamishankkeen kustannuksiin.* Muutoin toimituskustannuksiin ja niiden maksamiseen on sovellettava, mitä kiinteistönmuodostamislaisissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Milloin tilusjärjestelytoimituksessa tehdään sellaisia 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen kiinteistöjärjestelmän selvyuden vuoksi, *maksetaan* näistä aiheutuvat toimituskustannukset kokonaan valtion varoista. Jos toimitus jätetään 4 §:n 3 momentin nojalla sikseen, toimituskustannukset *maksetaan* valtion varoista.

Voimassa oleva laki

23 §

Tilusjärjestelyyn kuuluvien toimenpiteiden tultua suoritetuiksi tilusjärjestelytoimitus julistetaan lopetetuksi ja siitä annetaan valitusosoitus. (kumotaan)

Tilukset saadaan ottaa haltuun toimituksen tultua merkityksi kiinteistörekisteriin.

24 §

Toimituksen kestäessä saa hakea erikseen muutosta kuitenkin vain ratkaisuun, jolla on hylätty vaatimus oikeudesta olla asianosaisena toimituksessa, estemuistutus, vaatimus toimituksen keskeyttämisestä tai vaatimus toimituksen jättämisestä sikseen. Lisäksi toimituksen kestäessä saa hakea erikseen muutosta ratkaisuun, joka koskee toimituksen yhteydessä suoritettua rajankäyntiä tai sen suorittamista koskevaa vaatimuksen hylkäämistä, jos toimitusinsinööri katsoo muutoksenhaun sallimisen kesken toimituksen tarkoituksenmukaiseksi.

24 §

Toimituksen kestäessä saa hakea erikseen muutosta kuitenkin vain ratkaisuun, jolla on hylätty vaatimus oikeudesta olla asianosaisena toimituksessa, estemuistutus, vaatimus toimituksen keskeyttämisestä tai vaatimus toimituksen jättämisestä sikseen. Lisäksi toimituksen kestäessä saa hakea erikseen muutosta ratkaisuun, joka koskee toimituksen yhteydessä suoritettua *kiinteistön määritystä* tai sen suorittamista *koskevan* vaatimuksen hylkäämistä *taikka järjestelysuunnitelman vahvistamista*, jos toimitusinsinööri katsoo muutoksenhaun sallimisen kesken toimituksen tarkoituksenmukaiseksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 20 .

5.

Laki**Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 ja 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen talousvyöhykkeestä 26 päivänä marraskuuta 2004 annetun lain (1058/2004) 3 §:n 1 momentti ja 12 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

*Ympäristönsuojeluun ja vesirakentamiseen
 sovellettava lainsäädäntö*

*Ympäristönsuojeluun ja vesirakentamiseen
 sovellettava lainsäädäntö*

Talousvyöhykkeellä sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (468/1994), ympäristönsuojelulakia (86/2000) ja vesilakia (264/1961) sekä niiden nojalla annettuja säännöksiä.

Talousvyöhykkeellä sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (468/1994), ympäristönsuojelulakia (86/2000) ja vesilakia (/) sekä niiden nojalla annettuja säännöksiä.

12 §

12 §

Vesilain luparikkomus talousvyöhykkeellä

Vesilain luparikkomus talousvyöhykkeellä

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä vesilain luparikkomuksesta tuomitaan vesilain 13 luvun 3 §:n mukaan.

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä vesilain luparikkomuksesta tuomitaan vesilain 16 luvun 2 §:n mukaan.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .*

6.

Laki**luotsauslain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä marraskuuta 2003 annetun luotsauslain (940/2003) 5 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Luotsinkäyttövelvollisuus

Luotsinkäyttövelvollisuus

Aluksen on Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella olevilla luotsattaviksi väyliksi määritellyillä vesilain (264/1961) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetuilla yleisillä kulkuväylillä käytettävä luotsia, jos aluksen lastin vaarallisuus tai haitallisuus taikka aluksen koko sitä edellyttää.

Aluksen on Suomen vesialueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella olevilla luotsattaviksi väyliksi määritellyillä vesilain (/) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 13 kohdassa tarkoitetuilla yleisillä kulkuväylillä käytettävä luotsia, jos aluksen lastin vaarallisuus tai haitallisuus taikka aluksen koko sitä edellyttää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

7.

Laki**peruskuivatustoiminnan tukemisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan peruskuivatustoiminnan tukemisesta 24 päivänä lokakuuta 1997 annetun lain (947/1997) 1 §:n 2 momentti, 3 §:n 5 ja 7 kohta, 4 §:n 3 kohta, 7 §:n 1 momentti, 10—12 §, 14 §:n 1 momentti ja 17 §:n 4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 5 kohta ja 11 § laissa 1481/2009, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Tukea voidaan myöntää vesilaissa (264/1961) tarkoitettulle ojitus-, järjestely- tai säännöstely-yhtiölle tai kiinteistönomistajille yhteistä peruskuivatushanketta varten. Tuettavassa hankkeessa hyödyn tulee kohdistua pääasiassa viljelysmaahan ja useampaan kuin yhteen maatilaan.

Tukea voidaan myöntää vesilaissa (/) tarkoitettulle *ojitusta, keskivedenkorkeuden pysyvää muuttamista tai vesistön säännöstelyä varten perustetulle vesioikeudelliselle yhteisölle* tai kiinteistönomistajille yhteistä peruskuivatushanketta varten. Tuettavassa hankkeessa hyödyn tulee kohdistua pääasiassa viljelysmaahan ja useampaan kuin yhteen maatilaan.

3 §

3 §

*Määritelmät**Määritelmät*

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *valtiontyöllä* tämän lain mukaista tukea saavaa peruskuivatushanketta, jossa toteuttajana on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja työn vastaanottajana ojitusyhtiö;

5) *valtiontyöllä* tämän lain mukaista tukea saavaa peruskuivatushanketta, jossa toteuttajana on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja työn vastaanottajana ojitusyhteisö;

7) *pientareella* vesilain 6 luvun 4 §:n mukaista ojaan kuuluvaa ehjää, pysyvän kasvillisuuden peittämää kaistaa ojan kummallakin puolella; sekä

7) *pientareella* vesilain 5 luvun 10 §:n 1 momentin mukaista ojaan kuuluvaa ehjää, pysyvän kasvillisuuden peittämää kaistaa ojan kummallakin puolella; sekä

4 §

Rahoitettavat kustannukset

Tämän lain mukaista tukea voidaan myöntää seuraaviin peruskuivatushankkeen tai sen osan kustannuksiin:

3) vesilain mukaisesta katselmus- ja ojitustoimituksesta hakijalle aiheutuvat kustannukset;

4 §

Rahoitettavat kustannukset

Tämän lain mukaista tukea voidaan myöntää seuraaviin peruskuivatushankkeen tai sen osan kustannuksiin:

3) vesilain mukaisesta *erityisen selvityksen hankkimista koskevasta menettelystä* ja ojitustoimituksesta hakijalle aiheutuvat kustannukset;

7 §

Taloudelliset edellytykset

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että peruskuivatushankkeen kustannukset ovat kohtuulliset hankkeella saavutettavaan hyötyyn verrattuna. Tällaisena hyötynä otetaan huomioon vesilaissa tarkoitetun kuivatushyödyn lisäksi hankkeesta aiheutuva välitön ja välillinen hyöty erityisesti ympäristölle ja yhdyskuntarakenteelle.

7 §

Taloudelliset edellytykset

Tuen myöntämisen edellytyksenä on, että peruskuivatushankkeen kustannukset ovat kohtuulliset hankkeella saavutettavaan hyötyyn verrattuna. Tällaisena hyötynä otetaan huomioon vesilaissa tarkoitetun *ojituksesta saatavan hyödyn* lisäksi hankkeesta aiheutuva välitön ja välillinen hyöty erityisesti ympäristölle ja yhdyskuntarakenteelle.

10 §

Tukipäätöksen muuttaminen

Rahoituspäätöstä voidaan ojitusyhtiön tai hyödynsaajan hakemuksesta muuttaa, jos töiden kestäessä tai muutoin tulee ilmi seikkoja, jotka olisivat tiedossa ollessaan voineet merkittävästi vaikuttaa päätökseen. Muutoksen vireillepanosta säädetään asetuksella.

10 §

Tukipäätöksen muuttaminen

Rahoituspäätöstä voidaan ojitusyhteisön tai hyödynsaajan hakemuksesta muuttaa, jos töiden kestäessä tai muutoin tulee ilmi seikkoja, jotka olisivat tiedossa ollessaan voineet merkittävästi vaikuttaa päätökseen. *Valtioneuvoston asetuksella* voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemuksen vireillepanon ajankohdasta.

11 §

Valtiontyön luovuttaminen

Valtiontyön valmistuttua pidetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja ojitusyhtiön kesken luovutuskokous. Luovutuskokouksessa päätetään työn luovuttamisesta yhtiölle, jolle samalla siirtyy vastuu hankkeen hoidosta. Luovutuskokouksesta säädetään

11 §

Valtiontyön luovuttaminen

Valtiontyön valmistuttua pidetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja ojitusyhteisön kesken luovutuskokous. Luovutuskokouksessa päätetään työn luovuttamisesta *ojitusyhteisölle*, jolle samalla siirtyy vastuu hankkeen hoidosta. *Valtioneuvoston*

tarkemmin asetuksella.

asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luovutuskokouksesta tiedottamisesta ja asian käsittelystä luovutuskokouksessa.

12 §

Hankkeiden kunnossapito

Ojitusyhtiön tai, jos sellaista ei ole perustettu, hyödynsaajien on yhteisesti huolehdittava peruskuivatushankkeen kunnossapidosta siten kuin vesilaissa säädetään.

12 §

Hankkeiden kunnossapito

Ojitusyhteisön tai, jos sellaista ei ole perustettu, hyödynsaajien on yhteisesti huolehdittava peruskuivatushankkeen kunnossapidosta siten kuin vesilaissa säädetään.

14 §

Vastuu valtionlainasta

Kukin hyödynsaaja vastaa vahvistetun kustannusten osittelun perusteella maksettavakseen tulevasta lainamäärästä vesilain 6 luvun 29 §:n 2 ja 3 momentin ja 30 §:n 1 momentin mukaisesti.

14 §

Vastuu valtionlainasta

Kukin hyödynsaaja vastaa vahvistetun kustannusten osittelun perusteella maksettavakseen tulevasta lainamäärästä vesilain 5 luvun 27 §:n 2 momentin, 29 §:n sekä 12 luvun 18 ja 19 §:n mukaisesti.

17 §

Ilmoitus kirjaamisviranomaiselle

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus pienentää samalla rahamäärällä vesilain 6 luvun 31 a §:n mukaista panttivastuuta.

17 §

Ilmoitus kirjaamisviranomaiselle

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus pienentää samalla rahamäärällä vesilain 5 luvun 30 §:n mukaista panttivastuuta.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

8.

Laki**luonnonsuojelulain 53 ja 57 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun luonnonsuojelulain (1096/1996) 53 §:n 5 momentin 1 ja 2 kohta ja 6 momentti sekä 57 a §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat 53 §:n 5 momentin 1 ja 2 kohta ja 6 momentti laissa 553/2004 sekä 57 a §:n 4 momentti laissa 384/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

53 §

53 §

Valtion korvausvelvollisuus

Valtion korvausvelvollisuus

Jos 66 §:n 1 momentin nojalla tehty päätös lupa-asiassa rajoittaa kiinteistön käyttöä siten, että alueen omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle aiheutuu 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, eikä luvan myöntämiselle olisi ollut muutoin estettä, valtio on vaadittaessa velvollinen korvaamaan haitan. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole silloin, kun haitta aiheutuu:

1) vesilaissa (264/1961) tarkoitetun *pilaa-* *mis-, muuttamis- tai sulkemiskiellosta haetun poikkeamisl*uvan epäämisestä;

2) ympäristölupamenettelylaissa (735/1991) tarkoitetun luvan epäämisestä;

Jos 66 §:n 1 momentin nojalla tehty päätös lupa-asiassa rajoittaa kiinteistön käyttöä siten, että alueen omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle aiheutuu 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, eikä luvan myöntämiselle olisi ollut muutoin estettä, valtio on vaadittaessa velvollinen korvaamaan haitan. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole silloin, kun haitta aiheutuu:

1) vesilaissa (/) tarkoitetun luvan epäämisestä;

2) *ympäristönsuojelulaissa (86/2000)* tarkoitetun luvan epäämisestä;

Rakennuslain (370/1958) ja maa-aineslain (555/1981) mukaisten lupien epäämisestä aiheutuvan haitan korvaamisesta säädetään erikseen. Metsälain 10 §:n mukaisen, metsien käyttöä koskevan erityisen velvoitteen kohtuullistamisesta säädetään lain 11 §:ssä.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) ja maa-aineslain (555/1981) mukaisten lupien epäämisestä aiheutuvan haitan korvaamisesta säädetään erikseen. Metsälain 10 §:n mukaisen, metsien käyttöä koskevan erityisen velvoitteen kohtuullistamisesta säädetään lain 11 §:ssä.

57 a §

57 a §

Luontovahingon ehkäiseminen ja korjaaminen

Luontovahingon ehkäiseminen ja korjaaminen

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta luontovahinkoon, jonka ehkäisemisestä ja

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta luontovahinkoon, jonka ehkäisemisestä

korjaamisesta säädetään ympäristönsuojelulaissa (86/2000), vesilaissa (264/1961) tai geenitekniikkalaissa (377/1995).

ja korjaamisesta säädetään ympäristönsuojelulaissa (86/2000), vesilaissa tai geenitekniikkalaissa (377/1995).

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

9.

Laki**vesiliikennelain 4 ja 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä kesäkuuta 1996 annetun vesiliikennelain (463/1996) 4 § ja 19 §:n
 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Oikeus liikkua vesialueella

Oikeus liikkua vesialueella

Jokaisella on oikeus liikkua vesialueella siten kuin siitä säädetään vesilain (264/61) 1 luvun 24 §:ssä, jollei tämän lain säännöksistä muuta johdu.

Oikeudesta liikkua vesialueella *on voimassa, mitä* vesilain (/) 2 luvun 3 §:ssä säädetään, jollei *tästä laista* muuta johdu.

19 §

19 §

Kiellon ja rajoituksen merkitseminen

Kiellon ja rajoituksen merkitseminen

Kieltoa ja rajoitusta osoittavien merkkien asettamisessa noudatetaan, mitä vesilain 4 luvun 5 §:ssä säädetään yleisen kulkuväylän kuntoonpanijan oikeudesta asettaa merenkulun turvalaitteita vesistöön tai sen rannalle.

Kieltoa ja rajoitusta osoittavien merkkien asettamisessa noudatetaan, mitä vesilain 10 luvun 5 §:ssä säädetään yleisen kulkuväylän *ylläpitäjän* oikeudesta asettaa merenkulun turvalaitteita vesistöön tai sen rannalle.

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 20 .

10.

Laki**maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä joulukuuta 1995 annetun maastoliikennelain (1710/1995) 4 §:n
 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 690/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Oikeus liikkua maastossa

Oikeus liikkua maastossa

Jokaisella on oikeus liikkua jääpeitteisellä vesialueella, siten kuin siitä säädetään vesilain (264/1961) 1 luvun 24 §:ssä, jollei tämän lain säännöksistä muuta johdu. *Jos liikkumiseen tai toimintaan tarvitaan vesialueen omistajan tai haltijan lupa, yhteisen vesialueen osakaskunnan suostumuksesta päätetään yhteisaluelain (758/1989) mukaisesti. Jos kysymys on yleisestä vesialueesta, luvasta päättää se viranomainen tai valtion laitos, jonka hallinnassa alue on.*

Oikeudesta liikkua jääpeitteisellä vesialueella on voimassa, mitä vesilain (/) 2 luvun 3 §:ssä säädetään, jollei tästä laista muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 . _____

11.

Laki

kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 12 päivänä huhtikuuta 1995 annetun kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 75 §, 157 §:n 2 momentti, 158 §:n 2 momentti sekä 282 §, sellaisina kuin niistä ovat 75 § laissa 96/2000, 157 §:n 2 momentti laissa 1159/2005 sekä 158 §:n 2 momentti laissa 273/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

75 §

Jos ojitus koskee vain uusjakoaluetta tai 73 §:n 3 momentissa tarkoitettun ojan tekemistä, toimitusmiehet päättävät ojituksen suorittamisesta, jollei ojitukseen tarvita vesilain 6 luvun 2 §:ssä tarkoitettua ympäristölupaviraston lupaa. Sama koskee ojituksesta päättämistä myös silloin, kun uusjakoalueeseen kuulumattomien kiinteistöjen omistajat suostuvat yhteiseen ojitukseen. Muussa tapauksessa asiasta päätetään sen mukaan kuin vesilaissa yhteisen ojituksen osalta säädetään.

75 §

Jos ojitus koskee vain uusjakoaluetta tai 73 §:n 3 momentissa tarkoitettun ojan tekemistä, toimitusmiehet päättävät ojituksen suorittamisesta, jollei ojitukseen tarvita vesilain (/) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettua aluehallintoviraston lupaa tai poikkeamista vesilain 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettua kiellosta. Sama koskee ojituksesta päättämistä myös silloin, kun uusjakoalueeseen kuulumattomien kiinteistöjen omistajat suostuvat yhteiseen ojitukseen. Muussa tapauksessa asiasta päätetään sen mukaan kuin vesilaissa säädetään yhteisestä ojituksesta.

157 §

Rasitetta ei saa perustaa, jos sen käyttäminen muun lainsäädännön mukaan olisi kiellettyä. Jos rasitteen käyttämiselle muun lainsäädännön mukaan vaaditaan viranomaisen lupa, ei rasitteen perustaminen korvaa tällaista lupaa. Edellä 154 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettun rasitteen käyttäminen ei kuitenkaan edellytä vesilain 9 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua omistajan suostumusta.

157 §

Rasitetta ei saa perustaa, jos sen käyttäminen muun lainsäädännön mukaan olisi kiellettyä. Jos rasitteen käyttämiselle muun lainsäädännön mukaan vaaditaan viranomaisen lupa, rasitteen perustaminen ei korvaa tällaista lupaa. Edellä 154 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettun rasitteen käyttäminen ei edellytä vesilain 4 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua omistajan suostumusta.

158 §

Jos rasitteen tai 156 §:n 3 momentissa tarkoitettun oikeuden käyttäminen edellyttää tien

158 §

Jos rasitteen tai 156 §:n 3 momentissa tarkoitettun oikeuden käyttäminen edellyttää tien

tekemistä tai rakennuksen, rakennelman tai laitteen rakentamista taikka rasitealueen muuta kuntoonpanoa, eikä kysymys ole tiestä, jonka osakkaat muodostavat tiekunnan tai tiekunnan osakkaille yhteisesti kuuluvasta oikeudesta, toimituksessa on annettava tarpeelliset määräykset oikeutettujen kiinteistöjen omistajien ja rasitetun alueen omistajan osallistumisesta kuntoonpanokustannuksiin, jos joku asianosaisista sitä vaatii tai jos se on muutoin tarpeellista. Jolleivät asianosaiset sovi kuntoonpanokustannusten osittelusta, on ositteluperusteena kunkin asianosaisen rasitteesta saama hyöty. Kuivattamista varten perustettavan rasitteen osalta hyöty määrätään vesilain 6 luvun säännösten mukaisesti. Tällöin voidaan myös perustaa vesilaissa tarkoitettu ojitusyhtiö. Mitä edellä tässä momentissa säädetään kuntoonpanokustannuksista, sovelletaan myös rasitealueen kunnossapitokustannuksiin. Kuivattamista varten perustetun rasitteen kunnossapitoon sovelletaan, mitä vesilaissa ojan kunnossapidosta säädetään.

282 §

Jos kiinteistötoimituksessa toimeenpannaan yhteinen ojitus, ojitusyhtiön perustamiseen toimituksen yhteydessä sovelletaan, mitä vesilaissa säädetään sanotun yhtiön perustamisesta ojitustoimituksessa.

tekemistä tai rakennuksen, rakennelman tai laitteen rakentamista taikka rasitealueen muuta kuntoonpanoa, eikä kysymys ole tiestä, jonka osakkaat muodostavat tiekunnan tai tiekunnan osakkaille yhteisesti kuuluvasta oikeudesta, toimituksessa on annettava tarpeelliset määräykset oikeutettujen kiinteistöjen omistajien ja rasitetun alueen omistajan osallistumisesta kuntoonpanokustannuksiin, jos joku asianosaisista sitä vaatii tai jos se on muutoin tarpeellista. Jolleivät asianosaiset sovi kuntoonpanokustannusten osittelusta, on ositteluperusteena kunkin asianosaisen rasitteesta saama hyöty. Kuivattamista varten perustettavan rasitteen osalta hyöty määrätään vesilain 5 luvun säännösten mukaisesti. Tällöin voidaan myös perustaa vesilaissa tarkoitettu ojitusyhteisö. Mitä edellä tässä momentissa säädetään kuntoonpanokustannuksista, sovelletaan myös rasitealueen kunnossapitokustannuksiin. Kuivattamista varten perustetun rasitteen kunnossapitoon sovelletaan, mitä vesilaissa ojan kunnossapidosta säädetään.

282 §

Jos kiinteistötoimituksessa toimeenpannaan yhteinen ojitus, ojitusyhteisön perustamiseen toimituksen yhteydessä sovelletaan, mitä vesilaissa säädetään sanotun yhteisön perustamisesta ojitustoimituksessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

12.

Laki**Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun lain (1331/1991) 2 §:n 1 ja 3 momentti ja 4 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentti laissa 78/1995 ja 2 §:n 3 momentti laissa 1467/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Maa- ja metsätalousministeriön on korvattava sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella mahdollisesti aiheutuva vahinko, haitta ja muu edunmenetys noudattaen, mitä vesilain 12 luvun 19 §:n 2 momentissa säädetään.

Korvaushakemuksen käsittelyyn sekä korvausten määräämiseen ja suorittamiseen sovelletaan vesilakia (264/1961) ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

4 §

Juoksutuksen hoitajien on pidettävä kirjaa normaalista poikkeavien juoksutusten alkamis- ja päättymisajankohdista. Edellä 3 §:ssä tarkoitetun alueellisen ympäristökeskuksen on tiedotettava niistä noudattaen soveltuvien osin vesilain 16 luvun 25 §:n säännöksiä.

Ehdotus

2 §

Maa- ja metsätalousministeriön on korvattava sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella mahdollisesti aiheutuva vahinko, haitta ja muu edunmenetys noudattaen, mitä vesilain (/) 18 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetään.

Korvaushakemuksen käsittelyyn sekä korvausten määräämiseen ja suorittamiseen sovelletaan vesilakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

4 §

Juoksutuksen hoitajien on pidettävä kirjaa normaalista poikkeavien juoksutusten alkamis- ja päättymisajankohdista. Edellä 3 §:ssä tarkoitetun *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen* on tiedotettava niistä noudattaen soveltuvien osin, mitä vesilain 11 luvun 22 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

13.

Laki**patoturvallisuuslain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 2009 annetun patoturvallisuuslain (494/2009) 3 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Vesistöpatoihin sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä vesilaissa (264/1961) ja sen nojalla säädetään vesistöön rakentamisesta.

Vesistöpatoihin sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä vesilaissa (/) ja sen nojalla säädetään vesistöön rakentamisesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

14.

Laki**kalastuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 16 päivänä huhtikuuta 1982 annetun kalastuslain (286/1982) 5 §, 24 §:n 1 momentti ja 26 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 24 §:n 1 momentti laissa 1462/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Oikeus harjoittaa kalastusta ja määrätä siitä kuuluu vesialueen omistajalle, jollei tätä oikeutta ole luovutettu toiselle tai jollei jäljempänä tässä laissa muuta säädetä. Oikeus kalastaa vesilain (264/61) 1 luvun 6 §:n 1 momentissa mainitun vesialueen rajan ulkopuolella olevalla tulva-alueella, milloin se on veden peittämä, kuuluu vesialueen omistajalle.

5 §

Oikeus harjoittaa kalastusta ja määrätä siitä kuuluu vesialueen omistajalle, jollei tätä oikeutta ole luovutettu toiselle tai jollei jäljempänä tässä laissa muuta säädetä. Oikeus kalastaa vesilain (/) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettun vesialueen rajan ulkopuolella olevalla tulva-alueella, milloin se on veden peittämä, kuuluu vesialueen omistajalle.

24 §

Joessa sekä vesilain 1 luvun 13 §:ssä tarkoitettussa salmessa tai kapeikossa on pidettävä valtaväylä auki kalan kulkua varten niin kuin vesilaissa säädetään.

24 §

Joessa sekä vesilain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettussa salmessa tai kapeikossa on pidettävä valtaväylä auki kalan kulkua varten niin kuin vesilaissa säädetään.

26 §

Laitteista, jotka ovat tarpeen kalojen estämiseksi joutumasta voima- tai muuhun laitokseen vettä johtavaan kanavaan taikka vesijohtoon, samoin kuin siitä, mitä vesistöön rakennettaessa sekä vesistöä vettä johdettaessa muutoinkin on otettava huomioon kalakannan ja kalan kulun turvaamiseksi sekä kalastuksen etujen suojelemiseksi, säädetään vesilaissa.

26 §

Vesistöön rakennettaessa ja vesistöä vettä johdettaessa huomioon otettavista seikoista, joilla turvataan kalakantoja ja kalan kulkua sekä suojellaan kalastuksen etuja, säädetään vesilaissa.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.*

15.

Laki**eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä toukokuuta 2009 eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain (383/2009) 1 §:n 1 momentin 3 kohta ja 4 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan seuraavien ympäristölle aiheutuvien vahinkojen korjaamiseen:

Tätä lakia sovelletaan seuraavien ympäristölle aiheutuvien vahinkojen korjaamiseen:

3) vesilain (264/1961) 21 luvun 3 c §:ssä tarkoitettu vesistön tai pohjaveden huomattavan haitallinen muutos.

3) vesilain (/) 14 luvun 6 §:ssä tarkoitettu vesistön tai pohjaveden huomattavan haitallinen muutos.

4 §

4 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *luonnonvaralla*:

a) luonnonsuojelulain 5 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja luontotyypppejä ja lajien elinympäristöjä samoin kuin lajeja sekä niiden esiintymis-, lisääntymis- ja levähdyspaikkoja;

b) vesilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua vesialuetta ja 4 §:ssä tarkoitettua pohjavettä;

c) Suomen aluevesien rajoista annetussa laissa (463/1956) tarkoitettua alueveettä;

d) Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitettua talousvyöhykettä;

2) *luonnonvarapalvelulla* luonnonvaran hyödyllistä vaikutusta toiselle luonnonvaralle tai ihmisille;

3) *perustilalla* luonnonvarojen ja luonnonvarapalveluiden vahinkoa edeltänyttä tilaa.

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *luonnonvaralla*:

a) luonnonsuojelulain 5 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja luontotyypppejä ja lajien elinympäristöjä samoin kuin lajeja sekä niiden esiintymis-, lisääntymis- ja levähdyspaikkoja;

b) vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua vesistöä ja 7 kohdassa tarkoitettua pohjavettä;

c) Suomen aluevesien rajoista annetussa laissa (463/1956) tarkoitettua alueveettä;

d) Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitettua talousvyöhykettä;

2) *luonnonvarapalvelulla* luonnonvaran hyödyllistä vaikutusta toiselle luonnonvaralle tai ihmisille;

3) *perustilalla* luonnonvarojen ja luonnonvarapalveluiden vahinkoa edeltänyttä tilaa.

Voimassa oleva laki

HE 277/2009 vp
Ehdotus

335

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____